INDEX RERVM, VERBORVM ET SENTENTIARVM INSIGNIVM, IN

Consilia, Vota, siue Iuris Responsa
Thomæ Grammatici, Iurecon-
sulti clarissimi: nunc pri-
mûm in vnũ corpus
coactus confla-
tusq́ue, &
summa venustate, fide atq́ue copia
donatus.

LVGDVNI,
Apud Hæredes Iacobi Giuntæ.

1 5 5 0.

INDEX RERVM, VERBORVM ET SENTENTIARVM MEMORABILIUM, *in Consilia, Vota seu Iuris Responsa Thomæ Grammatici.*

De litera A.

De litera B.

De litera C.

Clo

conſ.

it

De litera D.

Dis

Delitera E.

De litera F.

prin

Fides

De litera G.

De litera H.

De litera I.

Incend

& pl

De litera L.

De litera M.

Mand

causa

De litera N.

De litera O.

Offend

Prin

De litera Q.

De litera R.

De litera S.

persp

Socius

Socius

De litera T.

Testes

Teſtium

Tim

De litera V.

FINIS.

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t v x y z. A B C D E F G H I K L M Aa Bb Cc Dd Ee omnes sunt quaterni. Ff verò sequens est duernus.

THOMAE GRAMMATICI, NEAPOLITANI, IVRECONSVLTI

clariſsimi Conſilia, Vota ſeu Iuris reſponſa, ſumma nunc demum fide caſtigata & excuſa.

✤

Acceßit in totum corpus Index, anteà vagus & bipartitus, cùm fidelis, tum copioſus.

LVGDVNI,
Apud Hæredes Iacobi Giuntæ.
1550.

AD illustrissimum dominum don Petrum de Toleto, Marchionem benemeritum Villæ Franchæ, Proregem, Locumtenentē & Capitaneum generalem Cæsa.& Cath. Maiestatum in præsenti Regno Neapolitano, Thomæ Grammatici, Neapolitani, I.V.D. & Regij Consiliarij, Consilia.lxx.in causis criminalibus.

PRISCORVM scribentium monumētis semper comprobatum accepimus, illustrißime sapientißiméq; Prorex, vt studijs bonarum artium insudātes, & fructus aliquos in quacunq; disciplina colligētes, illos in horreum alicuius Principis, seu excelsi Magistratus recondant, vt sub illius nominis tegmine, & felicibus auspicijs, lucubrationes atque vigiliæ illæ ibidem veluti sub tuto præsidio existentes, vitalem spiritum hauriant: vt sic altercantium, & æmulantium morsibus, maleuolorumque insidijs, vt consueuit, erepti, omni liuore remoto in pace quiescant. Debent quidem, & non parum tuæ excellentiæ viri literati nostrates, maximè iurisconsulti: cùm eos tanta gratia complexus sis, vt prudentißimè considerans literas, præsertim iuris Cæsarei, & Pontificij, ad Regimina Reipubl. virtutum omnium fundamentum, legales ipsos scientiæ cultores aßiduè magnis honoribus, ac beneficijs in diuersis tribunalibus promouendo ad Reipubl. gubernacula, prosequeris: adeò vt te sacrorum iurium parentem primarium celebrare, illustraréque ingenuè fateantur. Inter quos ego quidem minimus, ac parum disertus, motu proprio tuæ excellentiæ, ac me inscio, apud nostrum inuictißimum Cæsarem, adeò tuo consilio, & opera propositus, vt in hoc sacro Regio Consistorio Neapolitano in Regium Consiliarium, licet indignè, promotum me comperiam. Et mente reuoluens, quo gratitudinis genere erga tuam

excellentiam, pro mea ad illam ſeruili deuotione. pro tanto in me bene-ficio, vt memorem obſeruantiam in eandem declarare, ac grates pro viribus reddere poſſem, licet ſit mihi parua domus, tenuiſque ſuppel-lex: tamen à natura ad gratitudinem pronus. ardentiſsimè gratum me exhibere deſiderans, & aurum, aut gemmas, ac cætera fortunæ dona tam ditiſsimo Principi, ac de ſtirpe antiqua Regia & immortalitate pauperrimo (?) nuiſsimo & egeno elargiri, impertinens quidem & obiurgandum pu-taui. Quare: fretus Venuſini Horatij exemplo, qui licet patre libertino natus, & literarum ac eloquentiæ præſtãtia tribunatum aſſecutus, pro maximis muneribus erga ipſum ad Mecœnatem carmina duntaxat emittendo in patrem debito ſatisfeciſſe arbitratus eſt. Idcirco maio-rum noſtrorum veſtigia ſectatus, præſens hoc, ſeptuaginta Conſilio-rum in criminalibus libellum. aliàs tibi tãquam iuſtiſsimo Proregi, & benemerito dicatum, vnà cum alio opuſculo votorum meorum annis proximè decurſis impreſſorum, conſecraui. Suſcipe igitur, illuſtriſsime Domine, ſtudioſorum ſpes vnica, tua innata humanitate incredibilique charitate, ſereno vultu, vt conſueſti, opoſculum hoc, quod obſequentiſsimus ſeruulus tuus Grammaticus, licet indignus, tuæ excellentiæ repræſentat, cũ pauperem, exiguum largiendo munus, commendandum potius, quàm obiurgandum eſſe cenſeat Cato.

Vale.

*

THOMAE GRAMMATICI, NEAPOLITANI, IVRIS VTRIVSQVE DOctor. celeberrimi. Consilia seu Iuris Responsa, adhibita in collaterali regio concilio, super causis fiscalibus.

*

SVMMARIVM.

1 ☞ *Testis vnus de visu integer, facit sufficiens indicium ad torturam.*

2 *Tortura datur in subsidium, quando veritas aliter haberi non potest: & non vbi consistat de delicto. & iudex aliter faciens tenetur, ac si esset homicida. & tanquam crudelis tenetur in syndicatu.*

3 *Tortura datur, vt tortus fateatur delictum, de quo conuincitur ne per appellationem retardetur id, quod pronuntiatum fuerit: & ita seruat consuetudo.*

4 *Testium numerus, supplet defectum: non tamē in causa criminali.*

5 *Testium numerus supplet defectum etiam in causa criminali, vbi tractatur de torquendo: quia plures inhabiles seu infames, sufficiunt. secus vbi tractatur de condemnando.*

6 *Testes de visu delicti commissi deponentes: licet repulsentur, tamen si remanent illaesi, alij testes deponentes de fama, plenè probabunt.*

7 *Testes contrarij seu diuersi à depositione principali, an possint reduci ad concordiam ad euitandam falsitatem.*

8 *Testes vbi sunt suspecti de falso, datur cautela, vt interrogentur super circunstantijs, si ipsi stabant vel sedebant: & si aer erat nibilosum vel obscurum seu clarum eo die, & pariter de qualitate vestium. & de forma loquendi & similibus, ad ipsos intercipiendum, si verum dixerint. & nu. 9.*

10 *Delicta commissa de nocte, sunt difficilis inquisitionis & probationis: & ideò rarò repeniuntur sine tortura: quia ob tempus nocturnū, dicuntur clandestina. & nu. 11.*

12 *Testi deponenti se pecuniam corruptum, ne testimonium dicat contra aliquem, credendum est. & fortius credendum erit, si dixerit se tentatum de corruptela, ne deponeret. & num. 13.*

Consilium I.

TRemendi Dei suffragio postulato, Excellens domine Malferite, regens Regiam cancellariam dignissime, quoniam hic Sa-

batinus cacace de Caruizano homicida, quæritat per friuolas appellatiões sui notorij criminis animaduersionem diuertere: idcirco iura Regij fisci aduersus ipsum in præsentia Magnific. suæ causæ patroni concurrentis adducere non veritus, vt fortè ipsis per eius Magnific. ruminatis liti & causæ cedere non dedignetur. Et in primis reperio ex quinque testium depositionibus de visu, liquere de ipso homicidio patrato per eundem in personam quæstio. Hieronymi parascandoli, dum deponunt eundem Sabbatinum armatum in præfato homicidio adstitisse & interfuisse: & notissimi iu-
1 ris est, † quòd testis vnus solus de visu, dummodo integer, facit indicium sufficiens ad torturam glo. est in l. maritus. ff. de quæstionib. quam facit singu. Baldus, in capitulo primo. § sacramenta. de consuetu. recti feud. Bartolus, in l. prima. §. idem Cornelio. ff. eodem titulo. sed cùm in casu præsenti sint multi, & quamplures testes, qui viderunt Sabbatinum præfatum armatum adstetisse in homicidio præfato, ergo cautius torturæ subijci poterit, vt de perpetrato facinore clarius per eius confessionem liquere possit. Nec obstare poterit, quatenus ex aduerso dictum fuerit, quòd cùm constare videatur de delicto, id est, de homicidio, & quòd prope occisum Sabatinus, ipse armis euaginatis adstabat: & sic quòd eo casu procedi debeat ad condemnationem, & non ad torturam: cùm tortura detur in subsidium, & deficienti-
2 bus alijs probationibus. † & sic quando veritas aliter haberi non potest, secus quando aliter de delicto claré adparet: quia tunc non est locus torturæ text. est & ibi Bartolus, in l. edictum. ff. de quæstionib. sequitur Angelus, in tractatu malefic. in versicul. fama publica præcedente. folio. 4. versic. nunc videamus de tortura. Gandin. in eod. tractatu malefic. sub tit. de quæstionib. & tortur. & ideò dicit Angelus, in l. si certus. ff. ad sille. quòd malè facit iudex eo casu ponere reum ad torturam: & tenetur in syndicatu, quando aliter adparet probatum de delicto: quia dum constat per testes de viso, debet procedere ad condemnationem, & non ad torturam: vt dicit Baldus, in l. qui sententiam. C. de pœn. Andræ. de yser. in capitulo primo. §. scire. si de feud. fue. contro. inter do. & fide. & in constitut. regni: si damna clandestina. vij. colum. vbi subdit, quòd iudices crudeles aliter faciunt ad denegãdum beneficium defensionis, id est, appellationis à iure permissum: & tenentur ac si essent homicidæ. Nam præallegatis respondetur dupliciter. Et primò, quòd adhuc non adparet: an ipse Sabatinus Hieronymum præfatum occiderit: sed quòd adstetit armatus in tempore & loco homicidij commissi, ad sciendum si ipse solus, an cùm alijs occiderit. quo casu etiam crimine plenè probato, torqueri põt inquisitus ad sciẽdũ cõplices & fautores, aut alias qualitates: prout nos docet Bal. in l. ij. C. quorũ appel. nõ recip. ¶ Secundò, quòd eo casu, dum constat per testes de visu, non adhibetur tortura, vt aliter constare debeat de delicto,
3 † sed solùm, vt fateatur delictum, de quo conuincitur, ne per appellationem

quod

quod fuerit pronuntiatum suspendi cõtingat: & hoc per doctrin. Bartol. in l. prima. C. de iura. calumni. vbi subdit, quòd ita iudices seruant de consuetudine. refert & sequitur Paris de pute. in tractatu syndica. in versicu. tortura. in capitu. de repetitione torturæ. in secunda colum. & idem tenet Bald. in dicta. l. j. & subdit se credere, quòd iudices bene faciunt, quando habent certitudinem de maleficio procedere ad torturam: & idem reperio tenuisse domi. Anto. de Alexand. in l. prima. §. si quis vltro. ff. de quæstionibus. in additionibus suis ad Bartolum, & ibi dicit formaliter hæc verba: & videmus aliquando, quòd causæ pleuè probatæ per testes, tamen reus torquetur: secundum practicam communem, quam approbat Bald. in l. secunda. C. quorum appella. non reci. & subdit, quòd poterit torqueri, vt interrogetur de socijs seu de alijs criminibus per eum commissis. & idem ipsemet. d. Ant. de Alex. firmat opi. prçfatam Bal. contra Cy. contrariũ tenentem, in præalleg. l. j. C. de iura. calum. iij. col. circa fi. subdens id fieri debere ad euitandum calumniosas appellationes: & amplius subdit formaliter: hæc verba, videlicet, tene menti, tu, qui vis practicare: quia ita communiter obseruatur, arg. l. si quis exhæredato. §. si quis. ff. de iniust. rup. & irri. test. licet cõtrariũ dixerit Cy. & malè in l. obseruare. C. quorũ app. Nec suffragaret allegare, ꝑut obijcit, ꝙ testes ipsi eo mõ de maleficio deponentes, videãtur aliquã tulũ elisi per repulsam aduersus eosdẽ factã: quia si rectè aduertatur, nihil eis nocuisse nec nocere adparet: tum etiã quia absque veri præiudicio: secus esse quando sunt pares numero. quo casu etiam data aliqua inhabilitate ipsorũ, casu numerus supplet defectum testiũ. gl. est in l. iij. §. eisdem. ff. de testi. Bal. in l. si quis ex argentarijs. §. j. ff. de edẽ. & in. c. si qui testium. extrà de testi. vbi dicit hoc esse menti tenendũ. Idem tenet Nic. de Neapo. in l. excusatur. ff. de ex cu. tu. Alex. cons. cxlix. ij. col. v. vo. Sali. in l. in bonæ fidei. C. de reb. cred. Fely. in. c. in nostra. de testi. vbi subdit esse ꝑpetuò no. Nec militaret aduersus præalle. respondere, ꝙ in præsentiarum sumus in criminalibus, in quibus nume-
4 rus † nõ supplet defectum testium. prout notabiliter voluit Bal. in. c. ad nostrã extrà de proba. per text. in. c. licet causam. §. quidam verò. co. ti. quod dictum Bal. refert & sequitur Fely. in. c. testimonium. v. col. in fi. de testi. & cõsuluit Deci. in suo consi. cxxxiij. inci. viso processu. in fi. iiij. col. vbi ad hoc alle. Petr. de anch. in suo consil. ccxlvij. inci. in causa agitata: & Ang. in suo cõs. cxxviij. & sequit Mars. in suo sing. cccclxxvij. inci. in testib. Nã ad hoc respõdetur, qa dato ꝙ in causa criminali numer⁹ nõ suppleat defectũ testiũ, id intelligi debet, vt numer⁹ testium ꝑfatorũ, nõ sufficiat ad cõdẽnationẽ inqsiti de crimine. sec⁹ enim erit quo ad torturã qa tũc licet testes ipsi ꝓbent̃ infames seu aliter inhabiles, cũ sint plures testes: licet ad cõdẽ-
5 nãdũ nõ sufficiãt: † sufficient tñ quo ad torquẽdũ. Ita voluit Bal. in l. cũctos populos. vj. col. C. de sum. tri. & fi. cath. cõsuluit Lu. in cõs. cccclj. inci. qdã mulier &c. Frã. bru. in tractatu de indic. & tortu. iij. col. & ideò ad corroborationẽ ꝑfato

 fato

fatorum, dixit pulchrè Innocenti. in capitulo præsentium. extrà de testib. quod testes repulsati, faciunt præsumtionem. Et hoc tantò magis concedendum est, cum vltrà, quòd præfati quinque testes: ita deposuerint, vt suprà, accedunt nonnulli alij testes deponentes de fama publica, videlicet, quòd ita erat & insurrexerat publica vox & fama inter maiorem & saniorem partem populi, quod Sabatinus ipse in homicidio præfato interfuerat ad occidendum Hieronymum præfatum: & sic dato absque veri præiudicio: quòd testes ipsi fuissent aliqua repulsa accincti, attamen ex quo remanent alij testes deponentes de fama illæ si: ex hoc solo præfati testes de visu: licet repulsati plenè probabunt: † ita in proprijs ter- 6
minis notat Iacobus Butrio. vt refert Alberic. in lege tertia. §. eiusdem. ff. de testibus. vbi formaliter dicit, quòd si maleficium fuerit probatum, per duos testes, quorum fidei detrahitur propter paupertatem, vel inimicitiam, vel aliam similiter causam, & de delicto illo probatur per duos testes, etiam de fama deponentes, tunc illi testes de visu, etiam si essent duo, plenè probabunt. Idem in proprijs terminis, & in particulari consulendo tenet & sequitur Laurent. Calca. in consilio suo centesimonono. secunda columna incipiente, quia causa ista &c. Præterea, si bene considerantur verba testium productorum per partem inquisiti, apparebit omnes esse falsarios ac mendaces, per consequens nullam probationem inducere: nam inquisitus ipse, & principalis examinatus deponit, quòd illa prima die Ianuarij, nemo fuit de sero in eius domo, nisi quædam mulieres, quas nominatim exprimit: & tamen quatuor testes per eundem producti, deposuerunt ipsosmet omnes eodem sero illius diei fuisse vnà cum præfato Sabatino inquisito in eius domo, & adinuicem, cum eodem alloquutos fuisse per certum temporis spacium, quæ quidem contrarietas seu diuersitas inter ipsos testes. & principalem, non video ad quantam & qualem concordiam reduci posit, etiam vt euitari posit falsitas, quæ ineuitabilis est eo casu, data discordia, imò contrarie-
7 tate inter principalem, † & testes: vt dicit Innocent. in capitulo cùm contingit. de officio. delega. Bal. in. §. quibus. in prima constitut. C. Floria. in l. de ætate. de proba. Barto. Fulgo. & Paulus de Castro in. l. secunda. §. creditum. ff. si certum petatur Abb. in capitulo, cùm Ioannes. extrà de fide instrument. Imò & plus, dum testes ipsi fuissent interrogati ad effectum eruendi veritatem, super multis circunstantijs, nedum reperti fuerunt varij & contrarij inter eos, & præfatum eius principalem, sed etiam varij & contrarij inter eosdemmet testes: nam præfatus testis interrogatus, quid fecerit postquam ingressus fuit domũ Sabatini præfatam, respondit, quòd cœpit sedere super, quodam scanno ligneo, se calefaciendo prope ignem, & quòd cæteri tres eius socij præfati testes stabant similiter sedentes super eodem scanno, prope ipsum testem, quousque

usque ibi morati sunt: & quòd omnes ipsi quatuor testes cecinerunt adinuicem quasdam cantilenas, prout est de more in illis diebus, & hoc alta voce cantando, item deponit, quòd dum fuissent ingressi domum, omnes ipsi quatuor salutauerunt Sabatinum inquisitum in lecto iacentem, & replicantem vulgariter: *siate li ben venuti accostatiue alo foco. femine fate honore à questi iuueni.* Secundus verò testis deponit, quod inquisitus ipse dormiebat, & nunquam inquisitus ipse dormiebat, & nunquam ipsis ingredientibus & salutantibus respondit, nec aliquid loquutus fuit cum eis, & quod testis ipse nunquam sedit, donec ibi fuit: semper adstetit, & alter ex eisdem testibus deponit, quod semper adstetit prope cubile Sabatini. & alter ex eis deponit stetisse sedendo supra podium disfabricatum. item deponit, quod ipse testis solus cantauit, & nullus ex alijs cantauit: quia nesciebant cantare. alter ex eis deponit, & est tertius testis, quod duo ex eis adsteterunt semper, & non sederunt nisi ipse testis super bancho, & alter supra podium fractum. alter verò quartus, & vltimus testis deponit: *che vicissim cantabant à dui à dui.* Ex quorum depositionibus maximè in circunstantijs prænarratis, adparet maxima diuersitas: imò contrarietas inter eosdem testes, & principalem, necnon & inter eosdemmet testes. & iure cautum est, quod vbi testes sunt suspecti de falso, ad cautelam, vt eruatur si falsum vel verum deposuerunt, in-
8 terrogentur super circunstantijs, † & sic, vt percipiatur, si eis credendum sit ita, vel ne glos. est not. in l. quarta. §. testibus. ff. de testibus Azo in summa de testi. penultima columna. in capitulo, causam. in versic. tempore de testi. Specul. in titulo de teste. in. §. quid iam de interrogatorijs. Felyn. in cap. causam. extrà de testib. Alexand. in consilio. xc. in quarto volumi. vbi in specie consuluit testes interrogandos esse, an starent vel sederent: & pariter de qualitate vestium ibidem interessentium, & de ipsarum colore, & forma loquendi, & an simul vel separatim peruenerant ad locum illum, & sic de similibus, & sic data diuersitate seu contrarietate, eorum dictis non stabitur. Bene facit not. per Bald. & Salycet. in dicto capitulo cùm causam. columna quinta vbi dicit, quod huiusmodi interrogationes nō fiunt frustra. Ex quo
9 iudex, † quando suspicatur de teste, debet laborare circa huiusmodi interrogationes contra testes. & dicit obseruari per Azo. in loco prælleg. multo magis in circunstantijs pertinentibus ad actum, de quo quæritur. refert & sequitur Alexand. in præfato consilio. nonagesimo. & idem Alexand. in consil. centesimoquinquagsimotertio. v. col. in quinto volu. & consilio. cliiij. secunda colum. eo. quinto volum. Imò & plus in specie dicit Bald. in sua marga in versiculo iudex. versicu. cvij. incip. iudex debet laborare, quòd iudex debet laborare, vt intercipiat testem si testis ipse sibi suspectus videatur, & subdit ita dixisse Innocen. in capitulo cùm causam. in fi. de testib. & imò tales testes suspectos potest iudex interrogando de circunstantijs, ipsos inuol-

nere, etiam in his, in quibus substantia nogotij non consistit. Ita plenè Philipp. Deci. in regula, ea est natura. nume. 4. &. 5. char. xxxij. ff. de regu. iur. & voluit originaliter Bald. in l. finali. in
10 vlti. ver. C. de testibus. ¶ † Non obmittendum arbitror præfatis suffragari, quòd delictum ipsum fuit commissum de nocte: & sic est difficilis probationis, seu inquisitionis: vt dicit Bal. in l. de quibus. penult. colum. ff. de legi. glossa. in l. si cum expressum. §. in actione. ff. quod metus causa. quo casu dicitur delictum ipsum esse clandestinum ob nocturnum tempus: & ideò
11 rarò reperitur absque tortura: † vt inquit Bal. in l. cùm fratrem. de his, qui bus vt indignis. Angel. in præfata. l. si cum exceptione. & aliquid per Bald. in l. iij. C. de episco. audien. Alexan. de Imo. in consil. j. in iij. volumi. & subdit Angel. in. d. l. si cum exceptione. quòd ea, quæ de nocte fiunt, dicuntur secretè fieri: & idem dicit in l. j. §. occisores. ff. ad Sillcian. Et quòd delictum commissum de nocte, sit difficilis inquisitionis, vltra præalleg. tenuit Alexand. in consil. xxiiij. in ij. volumine. Franc. de Aret. in consil. xlvij. in fi. & ideò dixit Angel. in l. fina. C. de probationib. quòd in delictis secretis ob difficultatem probationum deuenitur ad torturam, & plerunque ad condemnationem: & ideò in his casibus sufficiunt probationes per coniecturas: ita plenè Bartol. & Modern. in. l. si quis ex argentariis. ff. de ædendo. & in l. si quando. C. vnde vi. & idem quod Angel. in dicta. l. fina. C. de probationibus. tenet Bald. in. l. quicunque. C. de seruis fugiti. Accedit insuper depositio Bartholomæi cacace consobrini fratris eiusdem inquisiti, in qua deponit: quòd ideò tempore, quo citatus fuit, vt veniret ad deponendum in præsenti causa, minimè venit, ex quo rogatus fuit, vt nullatenus venire debuisset ad se examinandum: & si fortè se examinaretur: debuisset negare eius depositionem factam contra ipsum Sabatinum. quo casu credendum est
12 eidem testi † in eo, quod deponit. Ita in specie voluit Bald. in cap. j. si de inuestitu. lis oriatur inter domi. & vasal. dum dicit credendum esse testi deponenti se pecunia corruptum, ne testimonium dicat cõtra aliquem, & idem voluit Bald. in capit. fina. dicendo ibi esse text. mirabilem. & rarò alibi reperiri extrà, de testibus cogendis. & sequitur Ludouic. in singular. incipien. *tu sai.* in. ix. columna. idem sequitur Iaso. de Mayno in. l. si non fortem. ff. de condictione indebiti. & in. l. j. ff. de ser. fortius ergo credendum erit huic Bartholomeo, eius fratri consobrino asserenti se tentatum, vt non deponeret, seu quòd eius depositionem † in
13 processu informatiuo factam reuocaret, seu negaret ita deposuisse: prout scriptum comperiebatur: & sic cùm tentatus fuerit, vt ita faceret seu diceret, & minimè assentire voluerit, sed potius reuelauerit, longè commendandus est. Ita in specie consuluit Bal. in suo consilio. ccccxxix. incipien. An mandatarius. in iij. volumi. alleg. text. in l. si quis seruo. C. de furt. & idem in terminis consuluit Franc. de Aret. in suo consi. xiij. in. xij. colum. vbi fortius vide

videtur tenere, quòd eo casu præfato vnico testi credendum sit. ex quibus omnibus negari nō potest, quin ad torturā procedi non debeat contra præfatum Sabatinum ex probatis contra ipsum vt suprà, & ita exequutum mediante decreto.

Thomas Grammaticus Regij, fisci patronus

SVMMARIVM.

1 Percutiens cum baculo, non tenetur de vulnere letali, nisi in capite percuteret.

2 Ex modico ictu in capite quis letaliter lædi potest.

3 Ex capitis percußione quis rarò liberatur.

4 Vulneratus ad mortem dicitur ille, qui secundum regulas medicinæ non potest euadere, vel cum magna difficultate.

5 Quod vulneratus seu percussus in loco periculoso non sit mortuus ex vulnere, probatio huius negatiuæ est multum difficilis.

6 Vulneratus non dicitur mortuus ex vulnere si non obseruauit regulas medici, & sua culpa perit.

7 Vulnus mortale dicitur: quando apparuit in vulnerato signum mortale tempore vulneris, vel infra paucos dies. & nu. 8.

9 Vulnerato si superuenit febris post multos, & plures dies à die illati vulneris, adeò quod moritur dicitur ex febre superueniente mortuus, & non ex vulnere. numero decimo & 11.

12 Febris licet sit causata ex vulnere, non eo hoc debet vulnerans vt homicida puniri pœna mortis.

13 Vulnus ex quis decesßit si non adparuit de se mortale debet saltem pœna mitigari.

Consilium II.

IN Iesu Christi Redemptoris nomine, Amen Ioan. mancus aggressus cū bastono Iacobum tabernarium, eundemq; in capite percutiendo cum sanguinis effusione vulnerauit, qui curatus per duos medicos spacio septem dierum eundem incolumen reliquerunt. alterius deprehenditur apertissimè vulnus illud à principio fuisse satis periculum: ambo tamen deponere adparent, quod continuo Iacobus ipse meliorauit: & infra septem dies eundem Iacobum sanum reliquerunt. verumtamen liquet, quòd infrà dictos dies septem, Iacobus ipse capite inuoluto exibat extra domum, eundo per ciuitatem, & laborando in suis occurrentijs tabernæ. dubitatum fuit inter magnificos Iudices magnæ Curiæ vicariæ, an per mortem ipsius Iacobi subsequutam, potest Ioannes ipse de occiso puniri: & concurrente inter eosdem diuersitate, imò contrarietate votorum, ego vt partes fisci tuerer, Ioannem ipsum vltimo supplicio condemnandum prima facie infrà scriptis medijs comprobaui.

1 ¶ † Et in primis dixi, quòd licet percutiens cum baculo non teneatur ex vulnere letali, cùm non præsumitur habuisse animum occidendi: vt inquit Baldus. in prœmio digestorum tertia columna, id tamen non habet locum vbi percussio illa fieret in capite: ita dixit Angelus in lege prima. §. sed si claua. ff. de sicarijs. quem refert & se

& sequitur Felynus in capitulo significasti.extrà de homic. & hoc qa ex hoc adparet percutientē habuisse animū
2 occidendi: † cùm ex modico ictu in capite quis letaliter lædi posſit dicto capitulo significasti.de homicidiis. Ita etiam dixit Bartolus in lege prima.§. diuus Codice de emenda.seruor. Angelus in tractatu maleficiorum.in versiculo.scienter & dolosè Antonius de rosa.in capitulo consuluit secūda quæstione sexta. Hinc voluit nota.Rapha. consulendo in consilio suo centesimo trigesimoquarto,quòd percutere in capite,est magis perculosum,quàm in reliqua parte corporis.Hinc dixit pulchrè Baldus in capitulo primo. § . ad hæc.de pace iurament. firmanda.hoc procedere ratione cerebri, quod est membrum diuinum,secundùm Philosophum:& eo læso omnes spiritus deficiūt: & ideò concludit Antonius de butri.& Ioannes de anania in dicto ca
3 pitulo significasti.quòd † ex percusſione in capite,quis raro liberatur. quod maximè dicunt vigere Bononiæ.Concurrit etiam depositio medicorum, quorum vnus deponit,vt suprà dixit, quòd ex vulnere decesſit Sabatinus ipse,& dictio,ex,significat causam proximam lege prima.§.ex incendio. ff. de incend.ruin.& naufra.& not.per Bartolum & doctor.in lege nō dubium.ff. de legib.& voluit in terminis Bartol. cæp.in consi.suo vigesimooctauo. columna quinta.vnde cum præfatus medicus deponit, quòd ex vulnere illo præfatus Sabatinus decesſit.satis videtur deponere vulnus illud fuisse mortale,quòd insuper corroboratum adparet ex depositione alterius socij medici asserentis vulnus à principio fuisse periculosum: attamen non ex hoc necessariò infertur,vulnus fuisse mor-
4 tale:cùm ille dicatur vulneratus † ad mortem,qui secundùm regulas medicinæ non potest euadere,vel cum magna difficultate:iuxta not.in.l.ab hostibus.§.fina.ff.soluto matrimo. & in lege si maritus.ff.de loca.& voluit in specie Baldus in capitulo primo.§.fin. prima columna. quibus modis feud. amit.sed vulneratus in capite, dicitur esse eiusmodi, ex quo vulnus illatum in capite,consueuit esse mortale:vt suprà dictum est:ergo &c. Et ideò dixit Baldus in titul.quibus mod.feud. amit.quòd probatio huius negatiuæ videlicet quòd percusſus in loco periculoso,non sit mortuus ex vulnere, est
5 multum difficilis: † sed quia an vulnus sit mortale,ita vel ne,statur iudicio medicorum,per text.in lege semē. de re mili.& dixit Bartolus in lege si in rixa.in fin.ff.de sica.& in procemio digestorum.in fin.princip.& ibi Cyn. & Baldus in tertia columna versicul. & ideò an vulnus sit mortale, Baldus in capitulo primo quibus modis feud. amit.versicu.sed Abb.& Antonius de butri.in capitul.prætereà.extrà.de cleric. percusſó.Gandi.in rubrica.de homicidi.Cùm ergo ex depositione dictorum medicorum adpareat vulnus fuisse mortale,ergo Ioan.ipse tenetur de homicidio:& successiuè ad pœnam vltimi supplicij condemnandus; Sed quia aliter votando, quàm procurando concludendum,est,præsertim cùm de vitæ periculo agitur de enim homo

ad ima

ad imaginem Dei creatus, sic de facili contra legitima instituta morti tradi contingat, in præsentiarum votando postquàm vobis Magni. Iudicibus ita placuerit, tanquam fisci patronus, dico Ioan. ipsum mitiori pœna, quàm vltimi supplicij plectendum: vt infrà. Nam in primis liquidè adparet ex meritis defensionum præfati Ioan. qualiter dictus Iacob. post vulnus præfatum sibi illatũ publicè accedebat per ciuitatem Neapo. & adstabat in eius taberna in eadem se exercendo, & die quadam satis elaborauit voluendo & reuoluendo quandam quãtitatem paleæ subtus suprà, vt reperiret ensem cuiusdam Hispani eidem in accommodam datum. Et notorium est ex communi obseruantia & præcepto medicorum, quòd percussus in capite, debet stare reclusus, nec intueri aerem: nedum non exire extra domum: sed ibidem clausis fenestris permanere, vnde negari non potest, quòd cùm Iacob. ipse aliter fecerit, vt suprà, eius culpa nõ fuerit admista cum vulnere, quo casu non dicitur mortuus ex vulnere: quia non dicitur ex simplicibus prouenire, quod cum alio prouenit lege prima. ff.
6 de aqua quoti. & æsti. † & sic concludit, quòd eo casu vulnerãs, non debet puniri de toto: sed de vulnere tantùm idem refert & sequitur Angel. in tractatu. malefi. in versicu. ex internallo dictus Titius vnde cùm malam custodiam Iac. ipse in vulnere sibi adhibuerit, non ex hoc debet Ioan. ipse de occiso teneri. l. qui occidit. in fine. & ibi Floria. & in. l. si ex plagiis. in principio. ff. ad. l. aqui. Secundò, adparet manifestè, quòd ambo præfati medici per extensum in eorum depositionibus cõcludunt vulnus non fuisse mortale: ibi dum dicunt, quòd Iacob. ipse bene stetit per septem dies, adeò quòd se licentiarunt, & eundem validum & sanum reliquerunt purgatum & bene dispositum. Ista enim signa sunt clarissima sanitatis & optimæ conualescentiæ, de arguentia vulnus non fuisse mortale, ex quo tunc vulnus dicitur esse mortale, quando aliquid accidens vel signum
7 mortale † adparuit in vulnerato, tempore vulneris, vel infra paucos dies: argumen. l. damni. §. sabini. ff. de damn. infec. quia signa accidẽtia maximè cõferunt ad cognoscendum quid sit. l. de minore. §. fin. ff. de quæstioni. l. iubemus. C. de testamen. leg. prima. §. fina. C. de ædil. edict. & signa quasi causam demonstrant. lege prima. ff. de ventr. inspi. capitu. primo cum ibi not. extrà de proba. ita in specie voluit Barthol. cæpo. in consilio sexagesimosecundo, columna quinta ex quibus concluditur vulnus ipsum non fuisse mortale: & licet suprà dictum sit propter authoritatem Bald. suprà alleg. quòd probatio istius negatiuæ sit difficilis, videlicet quòd vulneratus in loco periculoso, non dicatur decessisse ex vulnere. dico enim, quòd quando signa accidẽtia sunt bona, & inferunt ad sanitatẽ, satis dicitur adparere vulnus non fuis-
8 se. † Cùm tunc dicatur vulnus mortale, quando aliud accidens vel signum mortale adparuit in vulnerato tempore vulneris, vel infra paucos dies: vt concludit Cæpo in præfatò consilio. lxij. Pro quo bñ facit quod dicit Barto. in

to.in.l.si in rixa.ff.de sicar.quòd si vulneratus ex interuallo moritur,nō præsumitur mortuus ex vulnere. concordat bene glo.in.l.j.C. de emendatio. seruorum. Tertiò & vltimò, liquet ex meritis deductorū ad defensam, quòd per multos & quamplures dies post vulnus illatum,eidem Iacobo superuenit febris.& sic per paucos dies ante
9 mortem.† vnde non præsumitur mortuus ex vulnere:sed ex febre præfata superueniente:argumen.l. fauorabiliores.ff.de reg.iur.& in.l.si de interpretatio.ff.de pœ.& in.c.in obscuris.de reg. iuris in.vj. Et quòd quis in dubio præsumatur mortuus ex causa superuenienti,vt puta ex febre,& non ex vulnere,
10 tenet consulendo† Barto.in suo conlio:quæstio talis est, Titius à sempronio percussus.& do.Signo. de homode.in consi.suo incip. factum tale est, seu sic se habet: quidam Simonellus &c.& sic superueniente febre cōfunditur dictum vulnus,nec permittitur ex dicta causa adparere, an sit mortale: imò iudicatur vulnus non fuisse mortale:quia,vt suprà dictum est,omnia signa accidentia erāt sanitatis, Et quòd superueniente alia causa,quæ confundit vulnus,non permittit adparere,an fuerit mortale ita vel ne,text. est in.l. huic scripturæ.§.j. ff. ad.l.aquil. per quem ita consuluit Cæpo.in præfato cōsil.lxij.colum.pe. Vnde concludendo ex præmissis, dico quòd quando verè præfatus Ioan. dictum homicidium commisisset non ex hoc teneretur
11 tur de occiso:† sed de vulnerato, ex quo mors superueniens aliunde,quàm ex vulnere:puta ex febre,nō reddit vulnus mortale.c. significasti. de homi.& probatur in.l.qui occidit.§.fin.ff.ad.l. Aquil.& voluit Cæpo.in dicto consil. lxij.columna.vij.

12 ¶ † Nec militaret dicere Ioan. ipsum teneri de occiso:ex quo licet febris superueniat:attamē fuit causata ex vulnere præfato per ea,quæ alleg. suprà primo loco dicta sunt:nam respondetur,quòd illa procedunt,quo ad effectum irregularitatis incurrendæ, ex quo ad hoc,vt quis facilius fiat homicida, quàm vbi agitur de pœna mortis inferenda in iudicio seculari,vt colligitur ex not.in.c.ad audiētiam.& in c.pœ.de homi.ita in specie consuluit Barto.cæpo. in consilio.xlj. columna vj.sed in casu præsenti non agitur de irregularitate contrahenda:sed de punitione delicti,ergo &c. & potisimè, quia propter signa accidentia sanitatis,quæ concurrebant seu adparebant in dicto vulnere,cùm eundem validū & incolumen medici ipsi reliquisse testati sunt:non potest præsumi, quòd febris ipsa causata fuerit ex vulnere præfato:sed potius ex corporis dispositione, vel ex malo regimine ipsius Hieronymi:seu,vt rectius dicam,eiusdem Iacobi defuncti. Et dato absque veri præiudicio,quòd processerit ex il
13 lo vulnere:† tamen quia vulnus non adparuit de se mortale, debet saltem pœna mitigari. Ita dixit Bartolus in suo tracta.de percusso.circa fin.& quia non potest præfato Iacobo pœna trūcationis manus imponi, cùm vulnus intulerit cum bastono, prout voluit Andræas de yserni. constitutiones regni incipien. si quis cum armis.nó con

cludo

cludo eundem Ioan. esse in perpetuũ in insulam deportandum, cùm in triremibus deseruire minimè posset, cùm vtraque manu debilitatus adpareat. & sic in eandem sententiam concurrerunt Magni. domi. Bernardinus marchesius, & domi. Bernardinus galeota, eiusdem magnæ curiæ iudices. & ita exequutum fuit.

Thomas Grammaticus Regij fisci patronus.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Testis tentatus seu requisitus de delicto potest testificari contra tentantem seu requirentem ipsum de delicto committendo, si illud committere recusauit.*

2 *Testis dicens se pecunia corruptum, an & quando probet contra corrumpentem. & numero. 3.*

4 *Testis deponenti de mandato & commissione sibi facta, an sit credendum.*

5 *Inimicitiæ indicium, an sufficiat ad torturam inter mandantem & offensum.*

6 *Et quæ non prosunt singula, multa iuuant.*

8 *Testis clericus deponens coram iudice laico absque licentia sui superioris, probat in ciuilibus causis, intelligendo in clerico simplici: secus autem in religioso.*

9 *Testis clericus licet non admittatur in causa criminali contra laicum debet intelligi, quando non in subsidium, vbi veritas aliter adparere non posset. & nu. 10.*

11 *Testis prohibitus examinari per legem non resistentem nec adsistentem actui: vt quia dicit, domesticus testis non probabit: & tunc faciet indicium sed vbi resistit, dicens quòd talis non possit examinari vel non, admittatur & tunc non faciet etiam indicium.*

12 *Dictio, nullatenus importat nullitatem actus.*

13 *Clausula decreti annullatiua, facit, vt iudex non possit in contrarium dispensare.*

14 *Testes inhabiles licet admittantur in magnis criminibus: tamen non admittentur inimici.*

16 *Indicium inimicitiæ solum, non sufficit ad torturam.*

17 *Offerens in promptu probare testes examinatos contra ipsum, & probantes delictum, esse suos inimicos capitales, audiendus est supersessa tortura, quando aliàs de iure torqueri posset.*

18 *Regula: & si non prosunt singula, multa iuuant. habet locum, quando vnumquodque indicium esset plenè de per se probatum.*

19 *Iudex licet habeat liberum arbitrium in criminalibus: tamen non poterit torquere nõ præcedentibus legitimis indicijs.*

Consilium III.

IN Iesu Christi nomine, amen. In causa Regij fisci aduersus Ioannẽ somado Hispanũ inquisitum de assassinio, in personã capit. Corsecti, vrgent depositiones Alphonsi Albarderij, nec non & fratris Petri hispani ordinis sancti Francisci, in quibus attestantur Alphonsum ipm à Io. præfato requisitũ de societate in præfato assassinio committendo, oblata sibi pecunia & inde ad certos dies sequutum fuit dictum assassinium per præfatum Io. vt Alphonsus ipse deponit de confessione ipsius Ioan. fuit insuper Ioan. ipse visus alioqui cũ Bernardo

nardo mandante præfatum aſſaſsi-
nium committi à quo Ioan.ipſe faſſus
eſt chlamydem,quam deferebat dono,
habuiſſe.Adparet inſuper, quòd qua-
dam nocte fracto enſe Ioan.ipſe do-
mum rediit : & eadem nocte commiſsi
delicti enſem in loco delicti fractam,
comperierunt : concurrente inſuper
inimicitia inter Bernardum mandan-
tem, & Capitaneum Corſectum : du-
bitatur ergo, an concurrentibus præ-
fatis poteſt Ioan. ipſe quæſtionibus &
tormentis ſubiici?& prima conſidera-
tione videbatur dicendum, quòd ſic
cùm de dicti aſſaſsinij ordinatione cla
rè deponere videatur Alphonſus ipſe
requiſitus à præfato Ioann. ſomado,
cuius depoſitioni non modica fides
adhibenda eſt, cùm requiſitus & ten-
tatus de delicto poteſt eſſe teſtis con-
1 tra tentantem:†quia ex quo non con-
ſenſit,ſed potius reuelauit, ſatis com-
mendandus eſt. ita ſingulariter dixit
Bald. conſulendo in conſil. incipien.
An mandatarius.in.iij.volumine.alle-
gat text.in.l.ſi quis ſeruo.C.de furtis.
& idem in indiuiduo tenet Franciſ.de
Aret.in conſil.ſuo.xiij. colum.xij. vbi
videtur tenere, quòd tali vnico teſti
plenè credendum ſit.pro quibus etiam
2 bene facit:†nam ſi creditur teſti aſſe-
renti ſe pecunia corruptum, & ſimili-
ter inquit Innocent.in.c.inquiſitionis.
de electio.quem refert & ſequitur Lan
franc.de oria.in.c.quoniam contra.in
ver.teſtes. colum.xliiij. extrà de pro-
bationibus.fortius erit credendum te-
ſti dicenti ſe pecunia tentatum:& non
aſſenſiſſe. Ad quod etiam accedat,
quòd teſtis pecunia corruptus, poteſt
produci contra corrumpentem, etiam
3 quo ad plenam probationem.†text.
eſt in.c.fina.de teſtib.cogend.vbi Bal.
in fin.ad hoc dicit illum text.notab.&
rarò alibi reperiri : ſed habet conſimi-
lem, quem ibi Bald.reputat mirabi-
lem.in.c.primo.ver.primo.ſi de inue-
ſti.lis oria.inter domi.& vaſal.idem ſe-
quitur Felyn.in.c.licet cauſam.iiij.co-
lum.extrà de probationibus.Iaſ.in.l.j.
ff.de condict.ob turp.cauſam.& in.l.j.
vj.columna.ff.de feriis.& pro præfatis
4 bene facit,†quod creditur deponen-
ti de mandato & commiſsione ſibi fa-
cta:vt dicit Bartol.in.l.ex ſententia.ff.
de teſta.tuto. Bald.in.l.iudices.C.de
fide inſtrumen.Alexan.in conſi.lxxx-
viij.in.v.volumine. Concurrit inſuper
inimicitia capitalis præcedens inter
mandantem & offenſum,ex qua reſul-
tare adparet indicium ſufficiens ad
5 torturam:†vt dixit Angel.in.l.fina.ff.
de quæſtionib.& videtur ſentire Bar-
tol.in.l.fi.ff.eodem titu.Spec.& Ioan.
Andr.in addi.in titu.de præſumptio.
ver.ſed pone.nam de inimico lex præ-
ſumit omne malum.l.j.§.præterea.in
princip.ff.de quæſtionib. Concurrunt
etiam cætera adminicula in themate
propoſita:ex quibus ſuccedit clara iu-
ris diſpoſitio, quòd ſi non proſunt ſin-
gula,multa iuuant.c.præterea.cum ſi-
milib.extrà de teſtibus.l.ſpadonem.§.
qui iura. ff.de excuſatio.tuto.l.ſanci-
mus.in fi.C.de teſtamen.ita dixit Ale-
xand.de Imo.in conſil.lxv.j.volumi-
ne. & conſi.xlj.in.ij.volumine. & ideò
voluit Rapha.Fulgo.in.l.finali. C.fa-
miliæ erciſcund.quòd licet ſingula in-
dicia debeant probari per duos teſtes:
vt per

vt per glos.in.d.l.fi. C.famil.erciscun. & vnus testis de indicio remoto non probet, indicium hoc non habet locum, vbi essemus in pluribus indiciis: quia etiam, quòd super eis testes singulares deponerent: attamen ex eorum præfatis depositionibus resultantplures præsumptiones, quæ bene faciunt indicium ad torturam, per
6 regulam præfatam. † & si non prosunt, &c. & secundum istam opinio. consuluit Soci.in consi.liiij.in.iij.volu.sequuntur Mod.Senen.in tract.de indic.& tortu.ij.colum.non obmitto, quod dixit Bald.in.l.excipiuntur. ff. ad silleia. quòd ex multis indiciis resultat plena probatio: & idem Bald. in.l.non est verisimile. ff.quod metus causa. quod ex pluribus indiciis vel argumentis vehementibus potest in causa criminali iudicari. Ex quibus omnibus videtur prima fronte concludendum procedi posse ad torturam contra præfatum Ioan. somado inquisitum, vt ore proprio fateatur. Quibus omnibus bene ruminatis ac consideratis, licet ita fuisset conclusum & decretum per magnifi.iudices magnæ curiæ vicariæ, quibus vt fisco fauorabilioribus adhærere debuissent: attamen fretus sinderesi, qui me stimulat, ac etiam quia aliquando filius non stat cum sententia patris.l.iij. §.si quis. ff.de condict.ob turpem cau. vbi Celsus filius. tamen contra patrem.idcirco præallegatis ac voto magnific.iudicum non obstantibus, contrariam ex infrà dicendis arbitror de
7 iure veriorem.¶ † Et in primis non obst.depositio fratris Petri: nam licet si clericus reperiatur protulisse testimonium, coram iudice laico absque sui superioris licentia, talis depositio teneat in causis merè ciuilibus tantum: vt dicit glos.& Abb.in.c.j.extrà de iuramen.calum.& idem Abb.in.c. cùm nuntius.de testib.tamen illud habet locum in clerico simpliciter, non autem in religioso, ita discrepantibus ab Abb.præalleg. tenuerunt Francis. de Aret.& Felyn.in præfato.cap.cùm
8 nuntius.†per optima fundamenta. & idem consuluit Francis.de aret.in suo consil.clx.vlti.colum.incipiẽ.longa est quæstio seu longa est cõsultatio: idem ante eum voluit Ange.in consi.ccxxxiij.quod fecit in ciuit.Senarum, & ante omnes Bald.in.l.quoniam liberi. in princip. C.de testib. quibus omnibus circunscriptis succedit ritus magnæ curiæ vicariæ:quo cauetur dictum clericum non admitti absque eius superioris licentia: qua huius fratris Petri
9 depositio caret omnino. ¶†Sed non eundo per mendicata suffragia,in præsentiarum sumus in criminalibus, in quibus non recipitur nec admittitur clericus contra laicum. cap.testimonium.xj.quæstio.j.& tenet Innocen.in c.cum.P.manco.extrà de accusa.Spe. & Ioan.And.xvij.colum. versic.item, quòd est clericus. Abb.in.c.decætero. de testib. qui subdit hoc verum esse, nisi in subsidium:quia tunc recipitur, est tamen aduertendum.quòd in subsidium recipiatur,intelligendum esse, quando ex natura facti alij testes verisimiliter adesse non potuerunt: vt per glo.in.c.tertio loco. & ibi Ant.de but. de probatio.Alexan.consi.lxv.ij.volu.

ſed ſic eſt, quòd teſtes qui non debent
10 examinari, † ſi ſunt examinati, non
faciunt etiam indicium: vt dicit Bart.
in l.j.§.cùm quis.ff.de quæſtionibus.
Bald.in l.imperator.ff.de ſtatu homi.
Ange.in l.inter ſtipulantem. in.§.Sti-
chum.ff.de verborum obligationibus.
Ludo.in conſil.ccclix.glo.in conſtitu.
regni proſequentes ſub rub.de pugna.
ſubla.And.de Iſer.in conſtitu.ſi dam-
na clandeſtina.iiij.colum.vbi in pro-
priis terminis decidit.quæſtio.Alexan.
in conſil.cxxvj.in.iiij.volumi.& licet
quorundam opinio fuerit, quòd fa-
ciat indicium.de qua plenè per Felyn.
in cap.cùm dilecti. extrà de accuſatio.
11 †attamen pro concordia eſt dicen-
dum, quòd vbi lex non reſiſtit actui,
vtputa examinationi teſtium: vt quia
dicit domeſticus teſtis, non probabit:
tunc abſque dubio, ſi eſt examinatus,
facit indicium.vbi verò lex reſiſtit, vt
quia dicit talis non poteſt examinari
vel non ſit admittendus. & tunc non
facit etiam indicium: ita dixit elegan-
ter Floria.in l.iij.§.lex Iulianus. de
teſtib.& ſentit Barto.in l.fina.de his,
quibus vt indignis. refert & ſequitur
magiſtraliter Felyn.in præfato.c.cùm
dilecti. penult.colum.ſed in caſu præ-
ſenti vltra prænarratam iuris diſpoſi-
tionem habemus legem ritus magnæ
curiæ vicar.quo cautum eſt, vt cleri-
cus in cauſis criminalibus nullatenus
ad teſtificandum admittatur: & ſic
adparet, quòd lex expreſsè reſiſtit.
12 †Item & plus ſtringit dictio, nullate-
nus. quæ omnino importat nullita-
tem actus ipſo iure.gloſ.eſt ſingula.in
authentica.ſi qua mulier. C.ad velle-
ianum. de qua facit ſeſtum Cardina.
in cap.ſuper literis. extrà de reſcriptis.
Item talis dictio adpoſita in lege, im-
portat idem quòd clauſula decreti
13 annullatiua: † & ſic tollit, quòd iu-
dex non poteſt in contrarium diſpen-
ſare: ita voluit Anto.de butr.& Imo.
in clemen.prima. de ſequeſtra.poſſeſ.
& fruct. per illum textum.in ver.nul-
latenus. vbi refert & ſequitur Cardi-
na.in dicto.§.ſi quis autem. vj.quæ-
ſtio.Archidia.in cap.quoniam.in ver-
ſicu.nullatenus. de immunita.eccle-
ſiar.in.vj. & de iſta regula facit ſeſtum
Ioan.de ana. in cap.quia fruſtra.vj.
colum.de vſuris. Ioan.and.in cap.ro-
mana.penul.colum.de appellationib.
in.vj.& ibi etiam Geminia.& ita etiam
per plura tenet & ſequitur Iaſ.in l.fi-
na.vj. colum. verſicu. iij. pro eadem.
ff.de feriis. Et ſic ex præmiſsis adpa-
ret, quòd depoſitio fratris Petri in ni-
hilum obſtat præfato inquiſito. Nec
ex depoſitionibus fratris Petri po-
teſt, & Alphonſi poſſet ad torturam
procedi contra præfatum Ioan. cum
Ioan.ipſe in eius depoſitione aſſerue-
rit præfatos Alphonſum & fratrem
Petrum eſſe ſuos inimicos capitales,
offerendo id velle probare: vnde ſuc-
cedit, quòd licet in magnis crimini-
bus veluti in crimine læſæ maieſtatis
14 †admittantur teſtes inhabiles & in-
fames, ſicut etiam in crimine hæreſis
& ſimoniæ.cap.licet. lo primo.& cap.
per tuas. extrà de ſimoniis. argumen.
l.famoſi. &.l.ſecunda. ff.ad legem iu-
liam maieſtatis.& not.gloſ.in l.tertia.
§.lex iulianus. ff.de teſtibus. & plenè
Alexander, in conſilio.xj.j.volumine.

tamen hoc non habet locum in te-
15 ste inimico: † nam etiam in crimine læsæ maiestatis quod maius est, & longè repellitur, sicut in tali crimine, licet maximo, testes inimici non admittuntur: ita dixit pulchrè Bartolus. in. l. in quæstionibus. ff. ad legem Iuliam maiestatis. quem refert & sequitur consulendo Alexander de Imola. in consilio. cxxvj. in fine. in iiij. volumine. Speculator. in titulo. de accusationibus. §. primo. ver. finali. Pari. de pute. in tract. de syndica. in ver. suspitio. capitulo. sui semel interrogatus. secunda columna. licet de præfatis omnibus mentionem non fecerit, nisi de aliquibus duntaxat.
16 † Quo verò ad inimicitiam, respondetur, quòd istud indicium inimicitiæ tanquàm remotum à facto, non esset sufficiens ad torturam: vt dicit Imola. in. l. finali. ff. de hæredibus instituendis. referens ita tenere Rayn. Idem tenet Gandinus, in tractatu maleficiorum sub rubrica. de quæstionibus & tormentis. ver. quæ debeant præcedere quæstiones. & istud communiter tenetur: licet Speculator præallegat. suprà, videatur tenere contrarium, præmissam tamen opinionem. sequutus etiam fuit Angelus. in dicto tractatu maleficiorum. in ver. fama publica. columna sexta, & duodecima. & ibi Augustinus, in additione. vbi subdit, quòd propter hoc solum indicium inimicitiæ, nunquàm poneret aliquem ad torturam. Idem tenet Baldus. in capit. literas. de præsumptionibus. sed quid opus in ver. cùm quicquid operaretur inimicitia, illud esset contra Bernardum mandantem, cum quo erant inimici: & noncontra Ioan. de somado, cum quo nulla fuit allegata nec probata inimicitia, cum præfato quæsito querulante. Et tanto magis procedere debent præallegata, cùm oblatum fuerit per præfatum Ioan. somado inquisitum de inimicitia præfatorum testium, & capitali cum eo in promptu docere: & iuris dispositione sancitum est quòd cùm obiiciatur testibus inimicitia capitalis, offerendo de ea in promptu verificare, audiendus
17 est super sexta tortura. † textus est notabilis. in. §. si verò quis dicat. in authentica. de testibus. & voluit Felinus. in cap. ex parte. vltima columna. extrà de testibus. & idem tenet Andræ. de Iser. in quæstione regni humanitatis. penultima columna. circa alia verò indicia, videlicet quòd de sero exiuerunt induti de Arbasio cum socio: id deponit Ioannes, ipse fecisse, ne cognosceretur: quia ex ordinatione Illustrissimi domini magni Capitanei fuerat prouisum ipsos de persona capi ex quadam causa suæ illustrissimæ domina. nota. Item de chlamyde, pariter de plano fassus est fuisse sibi accommodatam à præfato Bernardo, cum quo de nouo amicitiam contraxerat: & demum eandem eidem restituerat. & sic in posse eiusdem Bernardi semper fuit & est. De ense verò fracto, nihil adparet in processu: licet ita somniando figuretur: & sic nedum obstat, quod omnia prænarrata indicia sunt re-

mota à facto verè, etiam quod nec concludenter probantur: & ad hoc vt possint simul iungi, prout suprà allegatũ
18 fuit per regulam; † & si nõ prosunt singula, multa iuuant. habet dicta regula locum, quòd vnũquodque indicium est de per se plenè probatum: vt notat Bal. in l. si quis ex argentarijs. §. j. ff. de eden. Alexan. consi. cxxxj. j. vol. & consi. xj. incip. si verò in dubium reuocari: & consil. xix. incip. hisque in themate. circa fi. in. iiij. volu. & consil. cl. incip. in causa & lite vertente. circa fi. in. v. vol. Cæpo. in cõsi. xxxij. col. ix. vbi plus subdit, quòd regula supra posita non habet locum, quo ad pœnam corporalẽ infligendam: sed cùm sit sic, quòd nullum præfatorum iudiciorum sit sufficiẽter de per se probatum: quia autem probatur per vnum testem; aut per prę fatos prætiosos inimicos: aut per alios diuersimodè deponentes, & præsertim cùm simus in casu, in quo prætenditur de pœna corporali. Nec obst. quatenus dicatur, quòd magna curia vicariæ habet largas habenas in torquendo, ex quo ex allegata inimicitia de qua suprà: quando essent indicia sufficientia ad torturam, debet in tortura ipsa supersederi: vt probat Felin. in loco præallegato: & tanto magis, cùm essent in casu præmisso indicia legitima: ex quibus deueniri potest ad torturam contra præfatum Ioan. & licet iudex habeat arbitrium à statuto, vel à principe sibi concesso in criminali-
19 bus: † tamen nõ ex hoc poterit quem torquere, non præcedentibus legitimis indicijs, voluit Paulus de leaza. in commento. c. grauis. de deposi. vltima columna. Gandi. in tractatu malefi. in rubrica, an potestas, qui habet arbitrium. Alexan. in consilio. lxv. incipien. habita. super columna secunda. Iasi. in l. prima colum. j. C. de sacrosanct. eccl. vbi reputat istud perpetuò not. & in. l. milites. C. de testamen. militar. & in. §. in bonæ fidei. columna. viij. institu. de actio. Idcirco videtur mihi præfatum Ioã. somado esse audiendum super obiecta inimicitia per ipsum, aduersus testes, nominatis testibus in promptu per ipsum: & sic pro nunc esse in tortura supersedendum, non obstante decreto de torquendo interposito per vos Magnificos dominos iudices: & sic concludendo de iuris censura sentior: & ita executum fuit supercessa tortura. Thomæ grammati. Regij fisci patronus.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Vulneratus si aliquis fuit pluribus vulneribus sibi datis per plures. & moritur. nec scitur, cuius ictu perierit, faciat omnes teneri de homicidio.*

2 *Si vnus vulnerauit non letaliter, & alius letaliter percussit, & occidit: ille qui intulit vulnus letale, tenetur de ope præstita vulneranti letaliter, & sic occidenti.*

3 *Idem est habendum pro statuto seu expresso, de quo si fuisset quis interrogatus, idem respondisset seu statuisset. & nu. 4.*

5 *Dispositio quælibet intelligi debet, vt minus lædat ius commune, quam possit.*

6 *Si plures inerunt deliberati ad mortem alterius, & vnus occidit, & cæteri vulnerarunt, omnes tenebuntur de occiso.*

7 *Plures si interfuerunt in homicidio, & vnus ex illis pluribus occidit, alij non possunt puniri tanq*

tanquàm auxiliatores: si ad id non fuerunt principaliter coadunati.

8 *Barto. authoritas magna fuit: & multa dicuntur de ipsa.*

9 *Aetas tanti temporis, non dicitur probata per testes, vbi resistit probatio ocularis in contrarium: vt quia ex aspectu adparet contrarium eius, quod probatur.*

10 *Aetas quando in casu dubio non potest colligi, si sit maior vel minor, tunc oportet testibus probari.*

12 *Iudex, vbi vidit aliquid ad procrastiuandum litem, debet ex officio occurrere.*

13 *Confessus crimen, est confestim condemnandus. & vbi constat de maleficio, iudices debet esse proni, seu prompti ad puniendum. nec multum ponderare omnes iuris solennitates: quia fauor publicæ disciplinæ suadet, vt maleficia puniantur. Homicida si instat ad defensam, vt res protrahatur, debet interfici, & posteà inquiri.*

16 *Maleficos non patiaris viuere super terram.*

Consilium IIII.

IN Iesu Christi Redemptoris nomine, amen. Excellens domi. Malferi. Regeñ. regiam cancellariam digniss. Innotuit vestræ excellen. singularis sermo eorum, quæ per magistrum dominum Pamphilum monum. Vtriusque Iuris Docto. eximium, ac consummatissimum, in medium adducta, facere ad reuelationem præfati eius clientis Cæsaris de marcianisio saltim à pœna ordinaria homicidij. Volens tamen ego partibus fisci fauere, vt necessitas officij expostulat, reperi adeò copiosè fuisse per magnifi. vtriusque Iuris Doct. & certè præclarum domi. Ioan. marthesium de Capua responsum ac satisfactum, vt penitus mihi ab ipso in collegam causæ requisito iter vlterius allegandi prærumptum fuisse videatur: sed ne videar ob clientis quærulantis confidentiam, ita illotis manibus ad causam accessisse, ideò veluti spicas post terga merentium glomerando, quid de iure sentiam, ex infrà dicendis facilimè liquebit. Adparet namque per ipsius Cæsaris inquisiti depositionem, quòd ipse vnà cum alijs eius socijs percusserunt & occiderunt præfatum Andræam: adeò quòd ex dictis vulneribus ilico decessit. vnde rectè procedit dispositio legis, item mella. §. si plures & l. ita vulneratus. § idem. ff. ad legem aquiliam. vbi iureconsultus decidit, quòd vbi quis ex pluribus percusionibus decessit, non constito, cuius ictu perierit, facit omnes de homicidio te-
1 neri † concordat optimè lex prima. §. fina. cum l. sequenti. de his, qui deiece. vel effude. & videtur expressè velle gl. in præfata l. si in rixa. ff. de sicar. & ibi Bartolus. & est bonus textus in l. si coactione. §. si quis seruum ægrotum. ff. ad legem aquiliam. quinimo, & fortius voluit Bartolus not. in allega. lege si in
2 rixa. ff. de sicar. † quòd percutiens aliquem vulneribus non letalibus, & alius vulnere letali, non teneri de occiso: quia letaliter percusit: tamen illi, qui intulerunt non letaliter, possunt puniri tanquam præstantes opem ad homicid

cidium committendum, adsistēdo illi, qui letale vulnus intulit. l. in actione. §. ope. ff. de fur. Baldus, in l. si quis serno. §. finali eodem titulo idem Baldus, in l. non ideò minus. ante penulti. columna. versicu. sed iuxta hoc. de accusa. Angelus, in lege reos. in princip. de duobus reis. & in dicta lege si in rixa. & eadem similisque pœna erit in præstante auxilium homicidio quæ in ipso occidente. l. is, qui opem. ff. de fur. §. ope. insti. de oblig. quæ ex delict. nascun. clementina prima, de pœn. l. nihil. ff. de sica. lege prima. & ibi Baldus, C. de crimi. stellio. lege prima. §. cuius opem. ff. de adulter. Bartolus & Angel. in l. is. qui opem. ff. de fur. Cyn. & clarè Baldus & Ange. in lege prima. C. de Nili agger. non rumpe. Ioannes Andræ. in capitulo dilectus. de pœn. Salycet. in lege prima. C. de rap. virgi. Nec suffragabitur præfato Cæsari inquisito, quòd constitutiones regni imponentes pœnam vltimi supplicij homicidæ loquantur in personam: nam certè inficiari non potest, quòd super hoc casu non expressè deciso per constitutiones debeat fieri interpretatio secūdum ius commune. capitulo cùm dilectus.
3 extrà de consuetu. † & consuluit Alex. consilio. xlviij. in. iij. volumine. ij. colum. & consilio. v. ij. colum. ij. volumi. & probat bene tex. in l. ij. de noxa. & in l. ita nobis pudor. cū ibi no. C. de adul. Alex. in consi. xxxvij. pen. col. & consil. ccix. ij. vol. & maximè, cum si conditores constitutionum fuissent interrogati, verisimiliter idem statuissent in auxilium præstante, quod statuerunt in casu expresso. gloss. est no. in l. tale pa-

4 ctum. §. fi. ff. de pact. † & no. illam Bal. in l. j. C. quæ res pigno. Similis est glo. in cle. j. in versi. præsidentes. de rescrip. & in c. ij. in versic. reus. de confes. in vj. tex. in l. Titius. §. Lucius. & ibi Pau. de ca. no. ff. de liber. & posthu. & sic etiam dispositio stricti iuris, prout sunt constitutiones. l. constitutiones. ff. ad munici. l. vt gradatim. §. i. ff. de mune. & hono. & Neapo. Sebasti. in consue. neapo. si quis vel si qua. semper extenditur ad casum & personas, in quibus verisimile est idem statutum fore per disponentes, si de hoc interrogati fuissent. idem tenet Alexan. in consili. cxv. ij. vol. viij. col. & consilio. xxiiij. xij. col. eo. volu. & præsertim hoc erit interpretandum, vt prædictum est, cum quælibet dispositio intelligi debeat, vt minus lædat ius cōmune, quàm † posit. c. irrefragabili. & 5
ibi Docto. de offic. ordinar. Abb. in c. dilectus. extrà de cleri. non resi. Bal. in l. non fine. C. de bonis, quæ lib. & præsertim hoc firmandum est, vt suprà cū ad homicidium ipsum fuerint coadunati ipse Cæsar inquisitus, & socij animo & proposito occidendi præfatum Andræam iam occisum, quo casu attenta ipsa deliberatione, & proposito non contemplato, nec deliberato, vulneri vniuscuiusque, omnes qui interfuerunt in dicto homicidio, tenentur
6 de occiso. Ita voluit Cyn. & post eum, Saly. in l. quoniam milita facinora. C. ad legem iuliam. de vi publico. in vltima quæstione. Innocen. in capitulo, significasti. de homic. vbi non ponunt differentiam, si omnes percusserunt, vel si vnus solus percussit: quia omnes eodem modo tenentur pœna capitis.

idem

idem tenet Gand.in titul.de homicid. & eorum pœn.§.pone.versiculo, item hæc omnia. Baldus,in.l.item nulla.§. sed si plures.ff.ad legem aquiliam.& in l.si in rixa.& ibi Angelus.ff.de sica.sequitur; Augusti.in addi. ad Angel .in versiculo. Andræam auxiliatorem. v. columna.& ideò dixit pulchrè Petrus de anchara.in consilio.cccvij. quòd si vnus ex pluribus occidit,alij non possunt puniri tanquam auxiliatores,quãdo ad illud non fuerunt principaliter
7 coadunati. † Et sic concludendo ex præmissis allegat. per magnifi. collegam non puto recedendum ab opinio. Bartol.& præfatorum sequacium tenentium, quòd attenta deliberatione & proposito occidendi,omnes teneantur de occiso:& per consequens præfatus Cæsar:maximè,cùm vltra alia,quę de authoritate Bartol.relata sunt,po-
8 tißimum † semper ferè in eius dictis inesse clausulam veritatis,& re ipsa patet.exclamat Roma.in consilio.ccccxvij.& ideo Bald.in.l.rationes.C. de probatio.non erubuit dicere Bartolus fuisse supremum doctorem.& Angel. in consilijs suis prope principiũ.dicit Bartolus,fuisse iuris lucernam: & posset dici,quòd in simili dixit vates vulgaris:*mostro cio che possea far la lingua nostra*:& ita dixit Alexander, in consilio quinquagesimoquinto antepenultima columna patet suprà in quarto volumine.& ideò in Hispania & in Lusitania decreto Regio habent publica constitutione sancitum,vt in contrarietatibus doctorum seruetur opinio Bartoli, tanquam principalior, & secũdum illam iudicetur. Ita dicit Ioãnes baptista,de Sancto Seue.in suo tractatu de modo studendi: subdens ibidem plus si Hispani tantum deferunt Bartolum, quid in Italia faciemus?nos Itali interpidè sua scripta curemus habere, scire & imitari: quia bonus bartolista, optimus iurista censendus est. Quo verò ad secundum caput, inquantum post terminum datum eidem Cæsari ad faciendum suas defensiones, & iam elapsum prætendat se admitti ad probandum, quòd sit minor decimooctauo anni. Vltra quod maior & grandis ætatis, in magno excessu adpareat, etiam si ætatem minorem probaret, non esset testibus de
9 minori ætatem † deponentibus, defe- rendum seu credendum,resistente probatione taliter oculari. Ita voluit satis magistraliter Alberic.de rosa.in lege si minorem prima columna.C.de in integrum restitutio.mino.vbi formaliter dicit, quòd licet alleganti se minorem, incumbat onus probandi, per.l.actor.C.de probatio.cum vulga. hoc tamen limitandum erit, nisi ex aspectu fortè corporis aliud patenter induceretur.absurdum enim esset dicere, quòd aliquis quinquagenarius haberet probare se minorem,vel quòd aliquis octo annorum, vellet probare se maiorem: & ideò aspectus corporis multum operatur in talibus.l.minor. xxv.annis.ff.de mino.& ideò dicit Alberic.post Gulielm. & Petr.in lege de ætate.ff.de minor. quòd aut præsumptio est ex aspectu corporis,maioris vel minoris ætatis: & tunc iudex potest transferre onus probandi in eum, contra quem est præsumptio: vt quia

 ille,

ille, qui negatur esse maior, est barbutus, & grandis & durus: ita quod verisimiliter est maior prout hic Cæsar est. & tales præsumptiones coadiuuantur ex indicijs vt in l. etiam. ff. de pro-
10 batio. & in l. ij. ff. de excusat. tuto. † & subdit, quod in casu dubio, quando ex aspectu non potest colligi, si sit maior vel minor, tunc oportet testibus probari. d. l. ij. & proptereà voluit idem Alb. in l. minor. xxv. ann. adito præside. ff. de mino. quod iudex potest ex aspectu pronuntiare, cùm sit commissum eius arbitrio in casu dubio: vt quando quis est. xiiij. anno. sed est magnus, & videt ex aspectu maior: nam hoc committitur iudici: vt per aspectum potest pronuntiare, & ita etiã intelligitur ibi Iac. de are. vnde adparẽter tam magno excessu ætatis per aspectũ ipsius Cæsaris constare videtur maliciosè & per calũ-
11 niam dilationem præfatam petere. † & vbi calumnia partis est euidens, iudex ex officio potest ipsam repellere. glos. est in lege si quis cùm maior. §. si patris. de bonis quæ liber. Felinus in cap. dilecti. de iudicijs. Imò eo casu iudex non debet admittere, proponentem, & minimè, si contigerit adpellare, de ipsa appellatione curare, voluit Imo. in. cap. post electionem de concessio. præbend. & in cap. super eo. de appellatio. Abb. in cap. nullus. de præsumptio. & ideò dixit Iacobus
12 butri. in l. secunda. C. de fals. † quod vbi iudex vult aliquid fieri ad procrastinandum litem, debet ex officio occurrere, & idem voluit Paul. de cast. in. l. properandum. secunda colum. C. de iudic. maximè, cùm simus in confesso, cui potest defensio denegari, cùm eo casu delictum sit notorium, ita dicit Bald. in. l. si à proceden. de dilatio. & præsertim cùm solenniter in iudicio sit confessus, per ea quæ habentur per Bald. in rubrica, extrà de pact. penul. colum. & ideò dicit Bald. in. l. secunda. C. de custod. reo. quod vbi quis confitetur crimen, est confestim condemnandus. & alibi dixit pulchrè Bald. in lege ita vulneratus. ff. ad leg.
13 aquill. † quod vbi constat de maleficio, iudices debent esse prompti ad puniendum. nec debent multum ponderare omnes iuris solennitates. quia fauor publicæ disciplinæ suadet, vt maleficia puniantur. Sed non eundo per mendicata suffragia, dico, quòd si homicida instat ad defensam, vt res protrahatur, debet homicida ipse in-
14 interfici, & posteà inquirit. † Ita singulariter voluit Bald. in cap. quoniam contra. in antepenul. colum. extrà de proba. refert & sequitur Felyn. in cap. pastoralis paragrapho quia verò de officio. delega. Et quod adpareat animo calumniandi & diffugiendi id fieri, & vt res protrahatur, adparet quòd post completum terminum datum ad se defendendum, id petijt, quod in
15 termino probare poterat. † & sic ita se arctando, audiri non debet: sed procedi ad diffinitionem contra ipsum homicidam. Ita in proprijs terminis dixit Bald. in lege prima penul. columna. C. qui accusatio. non possunt. & clarius Ioan. Andr. in additio. Specul. in titul. de legat. versicul. quid si in statuto. & incipien. Oldra.
16 & † quia scriptum est: maleficios non pat

patiaris viuere super terram: vt habetur Exodi.ij. cap. & præsertim homicidas, qui quod fecerunt, semper expectant: iuxta text.in lege tertia. C. de episco.audi.præcipiente nostro Saluatore, Petro: pone gladium in vagina. quia qui de gladio ferit de gladio perit: maximè acclamante sanguine Innocentis coram domino vindictam domine retribue, vt scribitur in apocalypsi. Ecce post hæc vidi animas interfectorum clamantes: & dicentes, vsquequo domine non das iudicium, & vindicas, sanguinem nostrum de interfectoribus nostris, qui sunt in terris? Idcirco concludo cæsarem ipsum aliter non audiendum. sed pœna vltimi supplicij afficiendum. & ita iuris esse arbitror, saluo semper saniori iudicio, cui me submittto. Tho. Gramma. Regij fisci patronus.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Homicidium commissum per plures, sed ex causa vnius vulneris illati duntaxat, mediante auxilio aliorum, facit, vt omnes teneantur, si ignoratur percussor.*

2 *Occisus si reperitur vnus ex quinque hominibus existentibus in vna domo, & nescitur à quo possunt omnes torqueri, incohando ab eis, qui essent malæ conditionis, & vitæ, & ibi de proyciendo lapidem à domo, vbi erant quatuor homines: ex quo lapide præteriens occisus est.*

5 *Varietas & contradictio inter plures, ipsos facit, vt torqueri possint.*

6 *Mendacium facit indicium contra inquisitũ, seu magnam præsumptionem.*

7 *Indicium, quando resultat ex confeßione tunc iudex habet plusquam indicium, & tanto magis poterit procedere ad torturam contra inquisitum.*

8 *Homicida ob solam culpam licet latam, non debet personaliter puniri prout dolosus homicida, sed extraordinariè officio iudicis.*

9 *In opinionibus dubijs in iudicando circa delicta, semper mitior opinio est seruanda.*

Consilium V.

Redemptoris Gentium suffragio repetito, Amẽ. In causa Antonij de carnago, & Iacobi de fundis de Neapo. cum Regio fisco, super homicidio commisso in personam quondam Vincẽtij castagnole de Neapo. in cuius personam vni cùm vulnus illarum adparuit, quod debeat nedum ad torturam contra ipsos inquisitos procedi, verum etiam ad condemnationem manifestè ex infrà dicendis liquebit. Constat namque ex meritis deductorum, & maximè ex eorundem inquisitorum confessione, quod ijdem inquisiti cũ quatuor alijs similiter inquisitis eorum socijs, arma sumpserunt, & cucurrendo accesserũt aduersus Marconum Spignolam noctis tempore, ac animo deliberato eundem occidendi sicq; dando operam rei illicitæ ob noctis tenebras, & Vincentium ipsum cui obuiauerunt, credentes esse Marconum præfatum deciderunt, fuit ergo sequutum homicidiũ ipsum ex vnico vulnere. verum ignoratur à quo ex præfatis illatum fuerit certè ex iuris dispositione præsumendum

 dum

dum est, fuisse illatum ab vno ex eis, mediante auxilio aliorum, & omnes veniunt puniendi: per text. in capit. sicut dignum.extra de homi.ita in proprijs terminis tenet Felyn. in cap. significasti.el. secundo. iij. colum.versi. dicas tamen.extra de homi.ita in proprijs terminis tenet Fel.vnde ante punitionem in casu præsenti esset subtiliter perscrutandum & inquirendum, quis fuit ille, qui vulnus intulit, cùm semel adpareat ab vno ex eis occisus & videtur quæstio ista decisa per Angel.in tract.malc.in versi.fama. publi-
2 ca. & ibi per August. in ver. † quid autem si sunt quinque. vbi multa allegat. & dicit, quod si sunt quinque homines in vna domo, & vnus ipsorum reperiatur interfectus, & ignoratur à quo: certè præsumendum est, quod fuerit occisus ab illis de quinque.allegat Dyn.in lege prima. §. hæc autem. ff. ad Sille. & idem tenet Ioan andr.in cap.significasti.de homi.Bald. in l.tertia.§.primo. ff. de offic. præfecti vigil. Hostien.in summa de homi. & subdit ibidem in loco preallegat. Augu. arimi. quod ipse non dubitaret in huiusmodi casu, quod si essent aliquæ malæ conditionis & vitæ, prout adparet in casu isto, quod ab illis, sit tortura inchoanda. Sed quantum ad impositionem pœnæ, de qua.ŝ. dixit Ludoui. Roma.in dicto.§.hæc autem.ff.ad sille.quod in tali casu quando deueniretur, ita dubiè ad punitionem, non possent omnes capitali pœna puniri cùm huiusmodi pœna requirat indubitatas probationes. pos-
3 sent † tamen omnes torqueri. Ita dicit Ludoui. & allegat Ioan. andr. in aditio.Specu.in titul.de homic. §.primo ver. sed pone. vbi Specul. posuit. quæst.quod si quatuor homines erant in vna domo,& vnus ipsorum proiecit lapidem, qui prætereuntem occidit, & non constat quis illorum projecerit lapidem, eo casu ob bonum regimen, & vt cæteri pertimescant, pœnam pecuniariam iudex imponet. tenet cùm in casu isto adpareat, quod inquisiti ipsi cōiurati ac deliberati ad homicidium committendum accesserint, prout ex eorundem confessione liquet, sequitur de necessitate, quod ab vno ex ipsis mediante auxilio aliorum occisus fuit,& sic possent omnes torturæ subiici: vt interfector reperiatur. Aut si vis tenere opinionem Ludouici, ad pœnam pecuniariam cōdemnari. nam licet non omnes percusserint, cùm vnicum vulnus duntaxat in eo adpareat:
4 † tamen attento proposito & deliberatione omnes de occiso tenentur: licet vnus fuerit, qui percussit. ita dicit Gand. in titu. de homi. & eorum pœ. §.pone.versic. item hæc omnia Barto. in. l. item mella. §. sed si plures. ff. ad l. aquil. Angel. in. l, si in rixa.ff.de sica. Augu. in additio. ad Angel. in versicu. Andræam auxiliatorem quinta colum. Salyce. in. l. quoniam multa facinora. C. ad leg. falc. de vi publi. & ibidem. Cyn. Innocen. in. c. significasti. de homi. Nec militaret respondere, quod inquisiti ipsi non habuerunt animum occidendi Vincentium. ex quo licet ex hoc dici non possit fuisse in dolo: attamen cùm dederint operā rei illicitæ non potest inficiari eosdem

non

non fuisse in lata culpa: maximè, quia non sufficit delinquenti dicere, non putauit, quia debuit putare, vt dicit Bald. in lege cum manda. C. mandat. sed in maleficijs lata culpa æquiparatur dolo. l prima. §. primo. ff. si men. fal. mod. dixerunt & in. l. prima. §. non autem. ff. si quis testamentum lib. esse iuss. ergo &c.

¶ Et præsertim, debent inquisiti isti torqueri, ex quo dum primo loco fuissent examinati, negauerunt totum factum deponendo eodem sero patrati homicidij nunquam exiuisse ab eorum domibus, & demum post multos dies offerentes velle deponere veritatem, iteratim examinati variarunt à prædicta eorum prima depositione, deponendo ipsosmet interfuisse, & cucurrisse aduersus præfatum Marconum, vt
5 ipsum occiderent, quæ variatio † & contrarietas in eorummet dictis, facit vt torturæ subiici debeant: vt dixit Barto. in lege fina. ff. de quæstioni. & idem Barto. in suo tract. de quæstio. Luc. de pen. in. l. quoties. C. de dignita. libr. duodecimo. vbi subdit, quod licet And. de Iser. in constitutio. regni: si damna clandestina. tenuerit, quod ex hoc solo non sit inquisitus torquendus tamen ipse Lu. credit contrarium, ex quo si testis, cuius dictum non valet si est varius, torquetur: vt in §. si verò. in authē. de testi. fortius debet principalis varius imò contrarius, torqueri: cuius dictum contra se valet cùm in princip. cadat varietas. c. super his. de pœn. c. cum impositionibus de iureiu. & varietas in eo, appellatur iniquitas in extraiudicialibus. l. si quis post de rebus credi. & sequitur Par. de pute. in tract. synd. in versi. tortura. c. viso de indicijs. ij. colum. vbi recitata opinione. And. de iser. dixit, quod in hoc seruatur opinio Bartol. in dicta. l. fin. & optimè suffragatur. quia isti inquisiti redarguuntur mendaces ex eorum variatione, & contra mendaces vrget magna præsumptio: prout tenet Alexan. consil. lxxvij. primo volu-
6 mi. & in consil. lxiij. † incipiē. in causa accusationis. tertia volu. maximè, cùm ratione mendacij dicatur quis esse in dolo. lege seruus. §. si persuaserit. ff. de dolo.

¶ Item, præfati inquisiti fatentur interfuisse illo sero cucurrendo aduersus Marconum. & sic eodem contextu interfuisse in loco delicti commissi in personam Vincentij præfati. vnde infertur, quod cùm indicia resul-
7 tent ex confessione † inquisitorum, quo casu iudex habet plusquam indicia, tanto magis poterit procedere ad torturam contra ipsum. Ita dixit Bald. in. l. vnica. C. de confess. in. iiij. col. Lanfr. de oria. in. c. quoniam cōtra in ver. confessiones. prima charta. ver. iuxta præmissa. quæro extrà de proba. Idem tenet & sequit. d. Anto. de Alex. in additio. ad Bar. in. l. j. §. si quis vltrò ff. de. q. quæ incip. pone, reus. Et sic ex præmissis concludo, ꝙ aut omnes debent pœna pecuniaria puniri: aut omnes torqueri. & licet Bar. in. l. respiciēdum. §. delinquunt, in fin. ff. de pœ. videaī cōcludere ꝙ cùm pręfati omnino videantur dare operam rei illicitæ puniri debeant de occiso. qui Bartol. doctri. quando casus occurrit, ponit iudi

iudices maleficiorum in magno periculo, dum volunt decisionem Bartol. seruari. tamē verius est, quòd cùm isti sint solum in culpa, & non in dolo verò propter solam culpam, licet latam, non debet personaliter puniri, prout
8 dolosi homicidæ: † sed ordinariè arbitrio iudicis, ita dicit Ange. & melius in dicto. §. delinquunt. & in. leg. si cum seruo. ff. de iniur. Flo. in. leg. scientiam. §. sed si defendendi. ff. ad. leg. acquilia. & ista vltima opinio in iudicando esset tenenda, cùm in dubiis opinionibus in delictis semper mitior sit seruanda. & sequenda lege interpetra. & leg. sanctio legum. ff. de petit. refert & sequitur Iaso. de mayno. in leg. prima quarta columna. ff. de leg. ideò cōcludo de iuris censura, aut omnes torquendos esse, & percussor quis fuit, reperiatur. aut omnes pecuniaria pœna plectendos, non obstante doctri. Barto. & Andre. de iser. qui idem tenet in constitu. regni terminum vitæ. sub rubri. de decimis præferre secunda colum. & quia diues, nunquàm potuit habere locum tortura. Thom. grammatic. Regij fisci patronus.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Exceptio firmat regulam generalem.*
2 *Concessiones & beneficia principum. sunt latissimè interpretanda.*
Verba generalia principis in priuilegio non debent tenaciter interpretrari aut strictè.
4 *Illatio non fit recta, ex diuersis.*
Publicatio bonorum, spectat ad fiscum. ibidem.
Publicationem bonorum non habet ciuitas, nisi in priuilegio sit concessum. ibidem.
5 *Magna & regia curia in Regno Siciliæ cognoscit de causis regalibus de consuetudine generali approbata. ibidem.*
6 *Comes si concesit castellaniam militi, cum quarta omnium obuentionum, certè si aliquis debet admittere bona, & offendit comitem, non debebit castellanus in illis bonis habere quartam: quia illud, quod in vindictam propriæ iniuriæ debetur alteri non confertur.*
7 *Monetam falsam cudens, committit crimen læsæ maiest.*
8 *Magna curia vicariæ potest componere de omni crimine, nisi de crimine læsæ maiest. in quo nedum non potest componere, verum etiam nec à carceribus liberare, absque mandato regio.*
9 *Princeps generaliter concedendo, non videtur concessisse sibi reseruata in signum supremæ potestatis,*
10 *Pœnæ maleficiorum fiscalium; spectant ad principem.*
11 *Confiscatio bonorum, spectat ad principem.*
12 *Crimen falsæ monetæ, etiam de iure communi est de criminibus exceptuatis.*
13 *Priuilegia ita interpretanda sunt. vt. minus lædant ius commune, quàm possit.*
14 *Exceptio licet firmet regulam in non exceptuatis: tamen non ampliat, vt extendatur ad ea, quæ aliàs in regula non includuntur.*
15 *Casus non expræssi, non veniunt: nec de eis quis tenetur, nisi de expressis solùm.*
16 *Exceptio licet firmet regulam generalem in casibus non expressis: nō ex hoc facit, quòd sub regula generali comprehendantur vltra quam de sui natura debeat regula, vel generalis dispositio comprehendere.*
17 *Clausula generalis subsequens refertur & restringitur ad præcedentia specificata.*

Princi

18 *Principum concessiones & beneficia, licet sint latissimè interpretanda, contra ipsum principem concedentem: non tamen erunt interpretanda contra mentem ipsius concedentis.*

19 *Id est habendum pro expresso, de quo si statuens vel disponens fuisset interrogatus, ita respondisset.*

20 *In beneficijs & concessionibus principum licet fiat larga interpretatio, intelligitur in ijs & circa ea, quæ beneficium exprimit.*

21 *Item secus erit in priuilegijs, in quibus debet fieri stricta interpretatio.*

22 *Item debet fieri stricta interpretatio, vbi adparet concessio facta ad postulationem partis. Secus, si motu proprio.*

23 *Princeps concedendo iurisdictionem alteri, seu sibi causam committendo, non ex hoc videtur se priuasse potestate cognoscendi in causa illa, sed videtur cumulasse iurisdictionem ipsam.*

Consilium VI.

SVmmi opificis Præsidio repetito, Amē. In causa ciuitatis capuæ cum regio fisco dum, vniuersitate ipsa, prætendit, quòd de causa falsæ monetæ, de qua imputantur, multi nobiles ac ciues & plebei Capuani non possint alij regij officiales cognoscere, nisi capitaneus ipsius ciuitatis Capuæ, & hoc virtute priuilegiorum serenis. quondam Regis Ferdinādi, primi: quibus cauetur, quòd officialis vniuersitatis præfatę cognoscat de omnibus causis ciuilibus & criminalibus ipsorum ciuium, etiam si ad instantiam Regij fisci. Et quòd etiam cognoscere potest de spreta defensa de feudis quaternatis. & de quota parte feudi. Qua concessione sic facta, prætenditur per ipsam vniuersitatem in dicta concessione includi casus similes: † licet non sint expressi, cùm exceptio firmet regulam generalem: prout allegat tenere Andre. de iser. in proprijs terminis in rubrica: quæ sint Regalia. & sic cum præallegati casus concessi sint reseruati per constitutiones Regni, statuimus ad magnam curiam vicariæ, per quam constitutionem similiter reseruatur eidem magnæ curiæ cognitio criminis læsæ maiestatis, & falsæ monetæ: ergo data concessione aliorum præcedentium casuum expressorum, videntur etiam similes casus reseruati, concessi: licet non expressi, quod videtur probari per gloss. in. c. secundo de officio. vicar. in. vj. &. in. c. quid agendum. de procur. in. vj. & præsertim, cùm concessiones & beneficia principum, sint latissimè interpretanda: † vt per gloss. & Bald. in. l. beneficium. ff. de consti. princip. & maximè in præiudicium ipsius concedentis. facit. l. nec auus. vbi Bald. C. de emancipa. liber. & not. in leg. cùm filius. ff. de testa. mili. & satis pulchrè & magistraliter Innocen. in cap. cùm dilectus. extrà de donatio. & in capitu. cùm olim. de verbo. signifi. & plenè Iaso. in præallegata. l. beneficium sexta columna. & ideò dixit gloss. not. in. c. allegant. xxvj. quæstio. viij. † quòd verba generalia, quæ princeps ponit in suis priuilegiis, tu non debes tenaciter interpretari aut strictè. Et per hoc etiam facit, quia

cit,quòd quando ſtatutum non exci-
pit aliquem caſum,veluti iſtum . ergo
cum excipiat aliquos,videtur in cæte
ris regulam firmare:vt voluit Dyn.in
rubr.de regu.iur.in.vj . & habetur in
leg.quæſitum.§.deniquæ.de funct.in-
ſtrumen.in.l.nam quòd liquidè.§. fin.
de pe.leg.l.in iis ff.de lega.Et licet ex-
ceptio firmet regulam in non exceptis
per præfata iura tamen ipſa exceptio
non excludit ſimiles caſus ipſis exce-
ptis gloſ.eſt ſingul.in.l.j . C.de condi.
inde.imò includit alios ſimiles exce-
ptis:vt ibi cùm gloſ & voluit not.Ab-
ba.in cap.quoniam frequenter. vt lite
non conteſt.& in.c.cum omnes.de con
ſtitutio.quinta columna.& allegat pro
illa gloſ.caſum in.c.dilecta . extrà de
confirma.vti. vel inutil.& idem dicit
in capitu.paſtoralis.in princip . de re-
ſcript.& ſequitur Alexan.in conſilio.
cxxix.in quarto volumi.iij.colum. Ex
quibus omnibus , & ex aliis allegatis
per Magnific.v.i.d.Pamphilum mol-
lum de capua,fundata intentione vni
uerſitatis præfatæ . in ſcilicet Regio
Concil.Ego tamen partibus Regij fi-
ci adhærẽdo,ex.ĩ.in ſcriptis oſtẽdã cõ
trariam ſententiam eſſe de iure verio-
rem,videlicet,ꝙ talis cauſa nõ cõpre-
henditur in priuilegio Capuanis con-
ceſſo,& debet cognoſci per commiſſa-
rium ſpecialiter deputatum per Illuſ.
dominum magnum capitaneum &c.
Et primò nõ obſtat deciſio Andręę.de
iſer.in.d.rub.quæ ſint rega.ibi dũ for
maliter dicit,ꝙ cũ enumeret ſpẽlia, vi
detur enumerare etiã ſimilia,quæ nõ
exprimit,ſi non ſit in eis alia ratio:per
tex.in.l.cum prætor.de iud.dico enim
quòd nedum in caſu iſto datur alia ra
tio.ſed imò datur longè diuerſa : vt.ſ.
4 oſtendam † & ex diuerſis non recta fit
illatio.l.naturaliter.§ . nihil commu-
ne.ff.de acquiren.poſſeſ.l.inter ſtipu-
lantẽ in.§.ſacrã.de verbo.obl.Et ꝙ ſit
diuerſus caſus & maior,& quòd ſic ſuc
cedat diuerſa ratio,patet.nam in cæ-
teris caſibus reſeruatis,& ſuprà enume
ratis in dicto priuilegio Capuano, nõ
datur pœna capitis & publicationis
bonorum:prout in crimine falſæ mo
netæ,in quo crimen læſæ maieſtatis
continetur.ergo ratione maioris pœ-
4 næ prorſus diuerſa. † Imò diuerſiſſi-
ma adparet ratio , maximè cùm in
præfato crimine falſæ monetæ veniat
publicatio bonorum , quæ publicatio
ſpectat ad fiſcum : cùm fiſcus habeat
bona, quæ publicantur:vt in authen.
vt nulli iudi.in fin. Vnde ſuccedit ꝙ
ciuitas Capuana non habet publica-
tionem bonorum , cùm priuilegium
hoc non ſonet,& ciuitates abſque pri-
uilegio non habent hoc ius publica-
tionis bonorum:argumen.leg. prima.
ff.de bon.vacan.ita dixit And.de iſer.
in.cap.primo.de pace ten.ver . hære-
des.ſecunda columna eo maximè,cũ
ciuitates non habeant fiſcum.l. prima
C.de bon.vacan.libro decimò & Bal.
in.c.i.de pace tenen.& clauſula conten
ta in dicto priuilegio:videlicet , etiam
ſi de fiſci præiudicio ſeu intereſſe ver-
teretur.intelligitur de aliis pœnis.mul
ctis,& prouentibus, quæ fiſco acqui-
runtur , non autem de bono publi.
quòd ad fiſcum pertinet.& præſertim
admiſta cum crimine iſto : per quod
regis perſona offenditur , & imago.&
eſt de

est de reseruatis principi.& ideò de eo cognoscere debet magna & regia curia: non autem ordinarius loci,cùm in curia ordinarij cognoscatur de causis pertinentibus ad ipsum ordinarium.dixit Innocen.& Hosti.in summa de re iudica.§.si quis debet in ver. sed nunquid post tempus.sed de causis Regalibus cognoscit magna & re-
5 gia curia in † Regno Siciliæ.de consuetudine generali approbata.Ita dixit Andre.de iser. in leg.imperialem. §.penultimo in secunda additione. de prohibitio.feud.alie per Fede.& proptereà voluit in propriis terminis Bal. in capitulo primo de capi. qui curiã. vendidit.septima columna quòd si comes concessit castellaniam cuidam militi,cum quarta omnium obuentionum, certè si aliquis debet amittere bona,quia offendit comitem, non debebit castellanus in illis bonis habere quartam:quia illud, quod in vindi-
6 ctam propriæ iniuriæ † debetur, alteri non confertur.ff.de colla.bo.l.secũda sed hoc crimen respicit iniuriam personæ ipsius principis.ergo non venit in concessione.& facit plenè dicta per Lucam de penna.in leg. fin. ff. de vete.numism.potesta.vbi plenè à quo seu per quem de huiusmodi crimine cognoscatur.Item in cæteris prænarratis casibus, qui conceduntur, non committitur crimen aliquod aduersus principem & monetam, quis cu-
7 dendo † offendit principem, cum eo casu committat crimen lesæ maiestatis.l.ij.C.de fals.mone.glo.in constitutione regni, Adulterinam monetam. Bald.in.l.si quis numos.C.de fal. mone. Barto.cœp.in consilio.xvij.in iiij. colum.ergo ratione personæ offensæ maius est crimẽ.& sic diuersa imò diuersissima ratio.Item de cæteris casibus reseruatis habet magna curia vicariæ facultatem componẽdi pœnas,
8 ipsasq; permutandi, † & absoluendi. & tamẽ in hoc crimine læsæ maiesta. per capitula Regni.vbi quis pro dicto crimine captus fuerit per iusticiarium seu magistrum iustitiarium, at tamen non poterit demum à carceribus liberari absque mandato regio.& sic etiã magna curia ipsa non potest ipsum excarcerare.Ita cauetur per capi. Regni incipiens:nuper apud Tranum.& minimè poterit magna curia ipsa in huiusmodi crimine, sicut nec etiam in crimine hæresis componere:prout disponitur per capi. Regni, quod incip. quandoque in administratio. iustitiæ. & sic si alia maior ratio non daretur in istis,quàm in aliis,non fuisset facta ista reseruatio. Item adparet clarissimè inferri ex verbis Andrææ de Isernia quòd dictum suum procedit, vbi princeps generaliter concederet Regalia vel imperialia omnia, quæ personæ principis cohærent, nam eo casu videtur concessisse omnia,quæ ad eius vtilitatem tendunt.quod secus est in casu istorum priuilegiorum, in quibus quædam specialia duntaxat conceduntur & exprimuntur. Ad gloss. in dicto capitulo secundo de offic.ordina. in sexta respondetur illam habere locũ,vbi esset clausula ista:videlicet & omnia alia quæ per nos possumus,etiã si mãdatũ exigant spãle.quod nõ est in casu isto.

Ad ca

Ad cap.qui ad agendum.de procur.in
vj.respondetur, quòd ibi fuit factum
mandatum generale:hîc verò non: &
sic stante hoc ambiguo. Princeps enim
in dubio, imò generaliter cõcedendo,
9 non † videtur concessisse sibi reserua-
ta in signum supremę potestatis.c.post
translationem.de offi.dele.l.j.in prin.
ff.de offi.eius,cui mand.est iurisd.arg.
l.obliga.generali. ff.de pign.&.c.sicut
venire. extrà de exces.prælat.& plenè
per Spec.in titu.de offic.deleg.§.nunc
ostendendum. per Bal.in.l.rescrip.C.
de preci.imper.offer.Lud.ro.in consi.
lvij.aliàs.lix.incip.in Christi nomine,
Amen. ad discutiendum veritatem,
facit optimè &c.ita etiam dicit Bal.in
l.procur.C.mand.& in.l.si aqua.C.de
10 seruitu.& aqua.eo † maximè,cùm pœ-
næ maleficiorum fiscalium spectet ad
ipsum principem. l.mulctarum. C.de
modo mulcta. Bal.in.c.j.in versi.item
monetæ.quæ sint regal.presertim mo-
netæ.l.ij.cum vulga. C.de fal.mone.
Et cùm in huiusmodi delicto incurra-
11 tur etiam bonorum confiscatio, † qui
ad principem duntaxat pertinet:vt.s.
dictum est.l.si tutoris. C.ad.l.iul.de vi
publi.l.tutelas.de capi.diminu.& Bal.
in.d.versi.monetæ. Quicquid tamen
sit, non obmitto, quod pulchrè dixit
Bald.in.d.c.j.in fin.quæ sint regalia.
quòd ibi And.de Iser.est nimis proli-
xus in verbis potius, quàm in senten-
tiis. Præterea, nullatenus conceden-
dum est, quòd de hoc crimine posit
curia Capuana cognoscere, virtute
priuilegij præfati id non exprimentis,
maximè cùm huiusmodi crimen sit de
exceptuatis, etiam de iure communi.
tex.est in.c.quisquis cum militibus.vj.
12 q.j.& instit.de publi.iudi.§.ij. † Et ita
etiam in specie de crimine falsæ mone
tæ,quòd sit exceptuatum,tenet Spe.in
tit.de accu.§.item,quod simul.in.iij.&
iiij.col.& aliquid in vlti.col.in fi.& sic
cùm crimen istud sit de iure exceptua-
tum, debet intelligi, vt minus lædat
13 † ius commune,quàm posit:cùm pri-
uilegia ita interpretanda sint, vt mi-
nus lædant ius commune, quàm pos-
sit.c.irrefragabili. in fi.& ibi not.doct.
extrà de offi.ordi. Abb.in.c.cum dile-
ctus. extrà de cleri.non residen.&in.c.
quod dilectio.de consan.& affi.Bal.in
l.non sine.C.de bon.quæ libe.Alex.in
consi.xv.ij.volu.Franc.Curt.in consi.
14 xiij.vlti.colũ.¶ † Item, licet exceptio
firmet regulam in non exceptuatis.l.
quæsitum. §.idem respondet. de fun.
instruc.tamen non ampliat, vt exten-
datur ad ea, quæ aliàs in regula non
includuntur:vt no. Bar.per illum tex.
in.l.generali.§.vxori. ff.de vsufru.leg
Abb.in.c.in nostra. de sepultu.& præ-
sertim,cùm casus iste falsæ monetæ nõ
15 fuerit expressus. † & casus non expres-
si,non veniunt,neque de eis quis tene-
tur:sed de expressis solùm.ita in simili
voluit Spec.in titu.de loca.§.nunc di-
cendum.in addi.magna in vers.adhuc
scire debes. vbi refert ita Odofre.de-
terminasse.& infert ad eum,qui potest
teneri de casu fortuito, & certos casus
expressit, nam non venient alij nõ ex-
pressi: nec ad eos quis tenebitur.idem
tenet Alex.in consi.iij.ij.col.in.j.volu.
Nec obstat, quòd exceptio firmet re-
gulam generalem in casibus non ex-
16 pressis: quia non ex hoc facit: † quòd
sub

ſub regula generali comprehendat vltrà, quàm de ſui natura debeat regula vel generalis diſpoſitio comprehendere.tex.eſt & ibi not.Cy.& Barto.in l.generali.§.vxori.ff.de vſufru.lega.& in.l.Lucius.§.pluribus.& ibi Rayn. Barto. & Ange.ff.ad trebellia.& ibidem Ioan.de Imo.ſubdit eſſe tex.ſingu.not.Oldra.Barto.& Ange.in.l.j.in fi.ff.de regu.iur.Barto.in.l.in iis.ff.de leg.Alexan.in conſi.xxviij.primo vo-
17 lu.ij.colum.† Nec obſtat clauſula generalis ſubſequens, ibi:etiam ſi ad inſtantiam fiſci noſtri: nam dicta clauſula refertur & reſtringitur ad præcedentia ſpecificata, & ſic ad caſus expreſſos.l.ſi de certa.C.de tranſac.l.legato.§.j.ff.de lega.ij.l.Aurelius.§.Sticho.ff.de libe.lega.l.ſi ita quis.§.fina. ff.de verb.obliga.& ibi Barto.& doct. Bart.in.l.emptor.§.Lucius.ff.de pact. Iaco.but.& Saly.in.l.age.C.de tranſ. cano.in.c.j.extrà eod.titu.Alexan.in conſil.cxvij.j.volu. Et licet beneficia principum ſint latiſsimè interpretanda, & ſic conceſsiones per.ã.allegata
18 †& præſertim contra ipſum principem concedentem: non tamen erunt interpretanda contra mentem ipſius concedentis.ita not.voluit Fran.Cur. in ſuo conſi.xvj.xij.colum. nam certè mens ipſius sereniſsimi Principis non videtur fuiſſe, concedere curiæ Capuanæ cognitionem criminis læſæ maieſtatis ſeu falſæ monetæ: quia ſi id concedere voluiſſet, bene expreſsiſſet. l.vnica.§.ſinautem.C.de cadu.tollen. Et quod non fuit expreſſum, non debet haberi pro expreſſo.l.Labeo.de ſupellect.lega.l.de pretio.& ibi glo.de publi.in rem actio.maximè,quia concedendo prænarratos caſus in priuilegio contentos, non videtur conceſsiſſe longè maiores caſus: imò maximos, cùm non valeat conſequentia:conceſſit id, quod eſt minus:ergo includitur id,quod eſt maius. Nec poteſt aut debet caſus iſte haberi pro expreſſo,cùm ſi princeps, qui conceſsit, hodie interrogaretur, an caſum iſtum in conceſſione prædicta incluſerit, & de eo ſen-
19 ſerit, certè reſponderet † quòd non: cùm id ſit habendum pro expreſſo & diſpoſito, de quo ſi ſtatuens eſſet interrogatus, ita reſpondiſſet ſeu diſpoſuiſſet.glo.eſt in.l.tale pactum.de pac. text.in.l.fin.ſecundum Bar.& Angel. ibi.ff.de poſthu.hæred.inſtituen.tex.in l.Barbarius.& ibi Bal.ff.de offi.præſi. Bald.in.l.j.C.quæ res pigno.obli.poſ. Prætereà,licet in beneficiis principum larga debeat fieri interpretatio:vt.l.ſi. ff.de conſti.prin.l.ſi quando.C.de bo.
20 vacan.† tamen id verum eſt in eis, & circa ea,quæ beneficiũ exprimit: nam non eſt putandum dixiſſe Mæuium, qui expreſsit Titium.& pariter qui dixit decem, non dixit denar.ita dixit pulchrè And.de iſer.in.c.imperialem. ij.colum.de prohi.feu.alien.per Fede. Præterea,ex alio non debet fieri extẽſio ad caſus non ſpecificatos ſeu expreſſos in conceſsione, ex quo licet in cõceſsionibus & beneficiis principum, ſicut in donationibus & ſimilibus fieri
21 debet latiſsima interpretatio.† tamen ſecus erit in priuilegiis:quia in iis fieri debet ſtrictiſsima interpretatio.tex.eſt in.l.ſi.de conſti.prin.l.ſi quando.C.de bo.vacan.lib.x.l.ſi quando.in princi.

C.de inoffic.testa. per quæ ita consulendo tenet Alex.in consi.clix.ij.colũ. ij.volu. Item & vltimò non debet fieri extensio ad casus non expressos in priuilegio, ex quo adpareat ad supplicationem: & sic ad postulationem Capuanorũ huiusmodi priuilegium con-
22 cessum fuisse, quo casu fieri † debet stricta interpretatio, cùm non motu proprio, sed ad postulationem concessum fuerit. Ita voluit Ioã.and.in.c.ij. ad fi.extrà de immu.eccle.& ibi Abb. in pen.col.refert & sequitur Ias.in.l.j. iiij.col. C. de sacrosanc.eccle.& in.l.fi. j.col.post Cy.ibi de consti.princ.Ias.in l.imperium.vij.col.ff.de iuris.om.iud. Nunc autem dato absque veri præiudicio, quòd in priuilegio præfato princeps concessisset vniuersitati Capuanæ seu eius curiæ cognitionem criminis læsæ maiestatis, & sic falsæ monetæ in specie, & particulari ita exprimendo: attamen non videtur ex hac concessione seu priuilegio se priuasse, quin etiam ipse si voluerit, cognosce-
23 re non posit. tex.est peregrinus † & in propriis terminis in.c.dudum.de præbend.in.vj.& pro hoc bene facit: quia princeps concedendo iurisdictionem seu causam committendo alicui specialiter, non videtur auocasse ab alio ordinario superiore, & multò fortius à se ipso cognitionem, sed accumulasse, vt est casus not.in simili, in.c.per hoc. de hære.in.vj.& in.l.j.C.de offi.præfe. vrb. vbi loquitur directè in offic. præfec.vrb.cui non videtur derogatum, si officium certi generis causarum alij committatur, idem consuluit Pet.de anch.in consi.clxiiij.iiij.col.j.volu. Et dicit Pet.ancha.in consi.xxviij.incip. rationes inductæ per præallegatũ tex. in.c.dudum. de præb.in.vj.quòd semper remanet domino maior potestas,& iurisdictio, quàm transferat in alium. ex quibus concludo nullatenus posse de huiusmodi crimine per curiam Capitanei Regij ipsius ciuitatis Capuæ cognosci: sed per magnam curiam vicariæ.& ita post longam discussionem decretum fuit per.S.Regium Con.& exequutum. Tho. Gramma. Regij fisci patronus.

SVMMARIVM.

1 *Publicatione bonorum, veniunt etiam actiones.*

2 *Publicatione bonorum, nedum veniunt bona præsentia, sed etiam alia postmodum quæsita: cùm fiscus succedat bannito, etiam in bonis quæsitis post bannum.*

3 *Publicatione bonorum applicãtur fisco actiones & obligationes, etiam conditionales.*

Consilium. VII.

IN Christi nomine, Amen. In causa Regij fisci cum Excellẽ. Marchione montis sarculi, super executione sententiæ latæ in fauorem dominæ comitissæ Franciscæ amitæ eiusdẽ marchionissæ. prætendit enim, quòd marchionissa ipsa tanquam eius neptis & proximior in gradu, tanquàm filia magni senescalli fratris prefatæ dominæ Franciscæ, venire potest ad eius successionẽ, & suc-

cel

cessiuè ad executionē sententiæ præfatę fiscus autem regius, sit vniuersitatis successor præfati. Quod magnifici senescalli, ob eius notoriam rebellionem in Regē Ferdinandum primum, gloriosæ memoriæ, pretendit similiter prefatæ dominæ Franciscæ succedere. nam cùm prefatus magnifi. senescallus fuerit ob eius rebellionē omnibus suis
1 bonis priuatus, in huiusmodi † priuatione & sic publicatione bonorum, veniunt etiam actiones. l. si ademptus. C. de sen. pass. & dixit Alb. in. l. j. ff. de statu ho. Marti. de Laud. in trac. de priui. fisc. in suo no. xlvij. Nam eo in casu fiscus succedit loco hæredis, & est hæres. ita Bal. in. l. j. C. de oper. liber. & dixit Marti. de Laud. in eo. trac. nu. lxxxvij. & sic in fiscū, vt in hæredem transeunt iura. Bal. in. l. tam mand. C. de non nume. pecu. & in rub. C. de pœ. Marti. in eod. tract. de fisco. no. ccxxvij. Vnde si hodie viueret magnificus senescallus, nulli dubium, quòd ipse præfatæ dominæ Franciscæ succederet, vt suæ sorori. Cur ergo inficiari posset, quòd regius fiscus tāquàm successor prefati. Q. magnifi. senescalli vniuersitatis succedere non posit: & licet actio illa restituendarū dotium, in casu soluti matrimonij præfatæ dominæ Franciscæ vel eius hæredi & successori non esset adhuc sortita effectum tēpore, quo viuebat præfatus magnific. senescallus: erat tamen iam stipulata, & in publicatione bonorum veniunt & intelliguntur bona etiam postmodum, quæsita:
2 † cum fiscus de iure succedat bānito, etiam in bonis quæsitis post bannum, tanquàm vacātibus. Bal. in. l. eius, qui. ff. de testa. & idem Bal. in. l. fi. C. de cōtrahē. emp. vbi plus dicit, quòd cōditio obligationis non mutatur ex persona fisci successoris. Item & ex alio, fiscus regius venit ad successionem præfatā, videlicet ex capite stipulationis in casu soluti matrimonij, morte præfatæ dominæ Franc. comitissæ, cui non fuerat facta adhuc restitutio nec cōsignatio dotium ab hęred. seu detentoribus bonorum viri. vnde necessariò infertur, quòd si magnifi. senescallus hodie superesset, proculdubio succederet, & eidem veniret præfata dos restituenda, remanente regio fisco vniuer. successore: etiam superueniente conditione soluti matrimonij, & sic mortis, apposita in stipulatione. sequitur quòd fiscus ipse succedat, cùm in publicatione bonorum applicētur fisco, etiam
3 actiones † & obligationes conditionales, maximè prouenientes ex cōtractibus, prout in casu isto. Ita voluit Bar. in. l. fi. de contrahen. emp. & ibi Bal. & in. l. nā ad ea. de cond. & demon. & plenè Alex. in. l. iij. §. illud. ff. quod quisq; iur. & in. l. quoties. ff. de nouat. Et hæc breuiter mihi in præsenti valitudinario occurrunt pro nunc, cùm aliter libros reuoluere ex grauitate valitudinis nō cōcedatur. Suppleat ergo iuris scrinia, q in. S. Regio Con. tāquam in principis pectore reposita seu recōdita sunt. Tho. grāma. Regij fisci patronus.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Dominus regulariter non tenetur de delicto famuli, nisi delictum haberet tractum successiuum, seu causam successiuam. secus, si momentaneam.*

2 *Falsitas imago, est id, quod distat à verisimili.*

3 *Delictum famuli, imputatur, domino scienti & non prohibenti. quod maximè procedit, vbi subest aliqua præsumptio, quòd fuerit factum domino mandante. & nu. 4.*

5 *Discipulus in apotheca an obliget magistrũ.*

6 *Dominus obligatur ex contractu factoris seu institoris.*

7 *Fraus probatur ex coniecturis.*

Consilium VIII.

IN Christi redẽptoris nomine, amen. In causa regij fisci cũ Bartholomeo frescarola super serico eiusdem Bartholomei intercepto ex notificatione non facta regiæ doanæ: licet ibidem immisso & postmodum extracto, nec aliter dato manifesto ad effectum, vt per fiscum prætenditur fraudandi regiam doanã. Videtur potissimè ex aduerso fundari, ꝙ dicta extractio à regiana doana absque notitia credẽceciorum seu doanarij nõ fuerit facta sciente præfato Bartholomeo, nec per ipsum, sed per Andræam eius negotiorum gestorem & institore, & sic quòd nõ videatur ipsum Bartholomeum teneri de delicto seu fraude præfata commissa per præfatum Andræam eius institorem: per multa, de quibus. ꝟ. proximè. nam huic respondetur, quòd licet regulariter dominus nõ teneatur de delicto famuli: tamen id limitatur non habere locum, † vbi delictum haberet causam successiuam: pro
1

ut in casu præsenti. secus si momentaneam. ita voluit Abb. in c. constitutus. de testi. & in c. cùm causam. e. tit. el j. e. ti. vbi multum se iactat de hoc intellectu. & idem ante eum tenet Bal. in l. j. circa fin. C. si quacun. prædi. potest. & hoc ideò, quia in actu successiuo præsumitur scientia. ita dixit Pau. de cast. & Mod. in. l. j. ff. si cer. pe. vnde non videtur cadere in iudicium rectè sentiẽtis illud sericum fuisse immissum in regia doana, adeò maximi pretij & valoris duca. triummille, & plus per præfatum Andræam. Et ꝙ ibi stetisset per multos & quã plures dies ignorante penitus præfato Bartholomeo domino ipsius, & nil sciente de immissione præfata: cùm nullatenus sit verisimile, ꝙ ipse Andræas institor eiusdẽ Bartholomei sericum ipsum immisisset absq; scientia ipsius domini principalis; per tex. in d. c. constitutus. & id quod distat à ve-
2 risimili, est quædam † falsitatis imago, dixit Bal. in l. j. iiij. col. C. de serui. fugi. & in rub. C. de probatio. Alex. in cõ si. xxvij. ij. vol. in causa & lite vertente & in cons. cxviij. in. iiij. vol. And. Barb. in. c. significante. ij. col. extrà de pig. & ideò dicebat Pet. de anc. in cons. incip. In Christi nomine, Amen. Extra ordinem cõtractuum vlti. col. ꝙ ijs, quæ nõ sunt verisimilia, iudex non debet fidẽ dare. & idem voluit ipse Pet. in alio cõ si. incip. visa facti narratiõe, & copia testa. col. vij. in fi. vbi subdit, ꝙ contra id quod non est verisimile, non debet ꝗs audiri. Et sic cùm verisimile sit, & præsumendum omnino, ꝙ præfatus Bartholomeus sciuerit & non prohibuerit erit sibi imputandum cum ex iuris dis

posit

3 positione † delictum famuli imputari debet domino scienti, & non prohibenti factum à famulo: maximè in vtilitatem ipsius domini. voluit Bar. in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. x. qō. ff. de no. oper. nun. vbi subdit Lud. ro. præsertim hoc militare, vbi subest aliqua alia præsumptio, vt dicatur factũ domino mandante: prout etiam consu
4 lendo tenet † Fran. Cur. consi. xlj. pen. col. sed in casu, de quo agitur, non solùm vna, verum etiam & plures concurrunt præsumptiones clarissimæ: imò & probationes comprobãtes, id fuisse gestum opera ipsius Bartholomei principalis domini. Et primò, quia sericum ipsum fuit ibi immissum nomine ipsi⁹ Bartholomei. Secunda, quia per multos & quàm plures dies sub eiusdẽ nomine ibi stetit. Tertiò, quia ipse Bartholomeus erat solutus aliàs fraudare iura regiæ doanæ. iiij. & vltima quia præfatus Andræas erat, prout est eius factor & institor, & gerit & gerebat ei⁹ negotia contrahendo pro ipso Bartholomeo, acquirendo eidem Bartholomeo, & sibi nihil. Hinc voluit pulchrè Bal. in rubric. C. de consti. pecu. iij. col.
5 quærendo ibi, an † discipulus obliget magistrum. & ponit exemplum in eo, qui portat pannum ad domum magistri, & deinde vẽdit. & concludit, quòd si discipulus talis nihil aliud habeat in mandatis, non obligat dominum. tamen si consueuit negotiari in apotheca consentiente præfato suo magistro, & sic domino, censebitur institor, & tenebitur: argumen. l. final. ff. quod cum eo. Idem consuluit Alexan. in consilio xliiij. in. ij. volumi. & sic obligabit dominum ad pœnam prouenientem ex natura contractus, non autem ad extraneam: vt ibidẽ subdit Bal. cui optimè suffragatur iurisconsultus in. l. j. ff. de instito. ibi: æquum pretori visum est vt sicut commoda sentimus ex actu institorum, ita etiam nos obligari ex contractibus ipsorum, & conueniri: & isti
6 factores, vt erat, & prout est † præfatus Andreas dicuntur hodie institores: ita dicit Barto. in. l. eandem. vij. quæstion. ff. de duo. re. vnde cùm prædictus Bartholomeus asserat se ignorare, ad paret id, cum reuer. fraudulenter asserere, cõ currentibus no. s. relatis coniecturis & præsumptionibus: & præsertim, cùm
7 fraus † ex coniecturis facilimè deprehendatur. capitu. j. & . ij. de renun. in sexto & præsertim data qualitate personæ solitæ in similibus: vt dicit Bald. in l. cùm allegas. iiij. oppo. C. de vsur. Cõcludo sericum ipsum fuisse & esse legitimè interceptum: fuit tandem dictum sericum diu detentum in regia doana, & habita certa concordia cum regio tesaurario, fuit pro maiori parte restitutum ipsi Bartholo. Tho. Gramma. Regij fisci patronus.

SVMMARIVM.

1 *Cogi nemo potest ad ostendendum titulum suæ possessionis, & fisco, cùm nihil in eo sit speciale, nisi iure cautum reperiatur, maximè quando possidet pro suo. nu. 3.*

2 *Reus tenetur edere fisco ad eius intentionem fundandam, quod est specialiter in fisco.*

4 *Edere tenetur vasallus copiam instrumenti domino petenti.*

Consilium IX.

Redemptoris gẽtiũ præsidio petito, amẽ. Dum Laurẽtius de campulo, quæstio. molendinũ in aquis publicis existentibus in paludibus ciuitatis Neapo. Construi fecisset: ad iudicium regiæ cameræ summariè tractus, ad instantiam regij fisci, vt de eius iure docere debuisset: quo nam pacto in aquis publicis, q̃ regij fisci sunt, authoritate propria ædificasset. & ipso reluctante ac obijciente minimè ad id adstringi posse, cùm ex iuris regula nemo cogi posit ostendere titulum suæ
1 †possessionis, per vul. l. cogi. C. de peti. hære. quod procedit, etiam fisco petente: cum nihil in eo sit speciale nisi iure cautum reperiatur. l. item veniũt. §. priuatorum. & ibi gl. ff. de peti. hæredi. gl. in l. j. C. de eden. ita etiã in spcie decidit consti. regni incipiens: vt ab omnibus, qua cauetur, vt nullus officialis prætextu generalis dominij fisci posit aliquem ex subditis cõpellere ad ostendendum de tit. suæ possessionis. Ego tamen ad tuitionem iurium regij fisci, dico non obstantibus præallegatis præfatum Laurentium ad id compellendũ, vt per quam regulam molendinum in aquis publicis, quæ principis sunt, ædificasse demonstret. & quod aquæ publicæ sunt Principis, vel baronum, quibus concessæ fuerunt per principes, cũ baronijs, tenet pulchrè Luc. de penna. in. l. vsum aquæ. C. de aquæ. du. lib. xj. & præterea secũdũ eũ in. l. j. C. de man. & colon. patri. libr. xj. nam licet vulgaris sit regula, quòd reus nõ tenetur edere actori ad intentionem fundandam, cùm nemo ex domo rei arma sumere posit: attamen secus erit in fisco, cui
2 reus omnino edere †tenetur ad eius intentionem fundandam. tex. est in. l. nec quicquam. ff. de eden. per quam ita limitat singulariter Fely. in. c. j. v. co. versi. fallit secundò in fisco. extrà de proba. & licet lex ipsa, nec quicquàm. duos habeat intellectus. Vnum videlicet, ꝙ sit speciale in fisco. Alium, ꝙ non: cùm nunquam præsumitur aliquid esse speciale in fisco, nisi lex expresse dicat: put. §. ex aduerso fundatum est. tamen prædictus intellectus videlicet, ꝙ teneatur reus edere fisco, reputatur singularior. ita dicit Fulg. in. d. l. nec quicquã. Bar. in. l. ij. §. diuus Adrianus. ff. de iure fi. & pulchrè Ias. in præfata. l. nec quicquam. idem tenet Mar. Lau. in trac. de fisco. in no. seu priuilegio. ccxxvij. vbi dicit specialiter esse in fisco, vt reus teneatur sibi edere instrumentum ad fundandam eiusdem fisci intentionem, dũ agit: per tex. in. l. iij. ff. de eden. & no. in l. j. C. e. ti. Itẽ respondetur regulæ allegatæ in cõtrariũ, & alio modo nã licet nemo cogatur ostendere titulum suæ
3 possessionis, id habet locum, †quando talis posidens posideret pro suo: ita Bal. in. l. si legatum. ff. de eden. & ibi dicit de emphyteota, quod non tenetur edere instrumentum inuestituræ libellariȩ domino. secus, si posideret, vt emphyteota. idem voluit Specu. in titu. de loca. §. nunc aliqua. versic. cxlj. vbi etiã tenet, quòd emphyteota tenetur edere copiam instrumenti emphyteotici, per

text.

textus in lege pretor ait.§.primo.ff.de edendo.dummodo iuretur de calumnia,vt ibi in dicta lege prætor refert.& sequitur, Angelus tenet etiam Baldus, in additio.Specul.in titulo, de loca.ix. columna.& idem est in vasallo,qui tenetur edere copiam instrumenti feudi domino:glosa .est in capitulo primo.§.
4 illud.† & ibi docto.de prohibitione.feudi alienatio. & in lege secunda.C.quibus & quando quarta pars debe.libro. decimo .& Ludouic.in consilio. clxiij. incip.constit.curiæ mercantiæ. vltima colū.sed cùm molendinum non adpareat possessum pro suo, cùm adpareat situatum in aquis publicis, & in paludibus,quæ sunt regij fisci,& tam territorium ipsarum paludum,quam aquæ ibi existentes,sunt particulariter regij fisci.quinimo & in foneo regali existit, prout ita vulgariter nuncupatur. ideò debet Laurentius ipse remedijs oportunis compelli ad ostendendum titulum suæ possessionis. Nec videtur in aliquo obstare constit.regni.§. allegata,cùm illa prohibeat officiales,ne, occasione dominij generalis fisci impetere habeant subditos ad ostendendum titulum eorum possessionis: sed in casu nostro aquæ publicæ sunt sub particulari dominio fisci.vt suprà ostensum est.Item dicta constitutio reseruat iura fisci,sed fisco reus edere cogitur,per præallegata.ergo Laurentius ipse omnino cogendus est ad exhibendum titulum suæ possessionis.& ita decretum & exequutum fuit per regiam cameram summariè.

Thomas grammaticus Regij fisci patronus.

SVMMARIVM.

1 *Dominus malæ tractans vasallos, debet feudo priuari.*

2 *Accusatione pendente contra officialem de delicto commisso in officio,debet ei administratio interdici, & interim alius in eius locum subrogari.*

3 *Officialis syndicandus debet interim ab officio suspendi,ex quo alias:adstrueret testes scientes veritatem,vel illis minaretur.*

Filius priuatur feudo ob delictū paternū.ibi.

Consilium X.

IN Christi nomine, Amen. Per syndicos vrsi marsi dictum est in consistorio regis Cap. vt pendente accusatione de pluribus. excessibus,criminibus, & delictis commissis, per Quintum Peroctam, vtilem dominum terræ Vrsi marsi, quòd interim interdiceretur administratio iurisdictionis filio successori eiusdem Peroctæ, seu rectius dominium & possesio terræ præfatæ existens penes filium ipsius Peroctæ, vt testes liberè & absque metu testificari potuissent veritatis testimon.super querelis dudum expositis & porrectis in vita ipsius Peroctæ.Et pro interesse regij fisci dico suspensionem præfatam fieri debere ex infra scriptis. Et præsupponendo vnum, quod est in iure verisimum, quòd dominus malè tractans vasallos,cùm ex hoc dicatur malè† versari in feudo, ꝙ tenet à
1

domino arg.c.ad aposto. de re iudi. in vj.& no.in. c.j.qualiter domi.proprie. seu priui.debet seu priuari:dixit Albe. in.l. bene à zenone. C. de quad. præscrip.quod talis dominus potest priuari ab Imperatore, seu Papa. Et quod dominus malè tractãs vasallos,debeat feudo priuari,tenet etiam Bal. in.l. ij. ff.de ijs,qui sunt sui vel alie. ius. & allegat etiam Cyn. ibi ita voluisse, cùm ille,qui abutitur dominio,faciat se indignum dñari,dixit Bal.in.c.j. §.pub. latrones.in ti.de pace tenẽ. & in auth. statuimus.C.de episco.& cler. Pau.de cast.in authen.qui rem.C.de sacr.san. eccle.facit bonus tex.in.c. ad apostolicæ. de re iudic. & quod dicit Felyn. in c.cum nobis. secunda colum. circa fin. de præscript. & sequitur Iaso. in dicta authẽ.qui rem.col.ij.& in prælud. feu. colum.xxviij.& ibi propo.colum.xxij. Fran. Cur.in tractat. feud. char. iiij. colum.iij.versicu.quæro igitur in primis.Iaco.in tract.de Homag. versicu. marchio in Italia. columna. quarta. & viij.Bonus in suo tractat.nobili.in tertia parte nume. ccx. idem bonus in.v. parte dicti tract.num.xix.&.xx.& ideo mirabilibus dixit.S.Thom.In. ij.sent. arti. penul. quod licitum est subditis, imò meritorium, talem dominum vasallos opprimentem occidere. Et quòd dum abutitur dominio, faciat se indignum dominari,dixit etiam Bal.in.c. j.qualiter do.proprie.feu. priui. Iaco. de.S.Georg. in tracta. de homag.vlti. colum. & est text. rectè ipsum intuenti in. l. secunda. ff. de ijs, qui sunt sui vel alie. iu. imò eo casu dominus superior ex officio suo hoc facere debet, eximere vasal.ab huiusmodi dominio etiam vasalli ipsi oppresi non conquerantur. dixit Ioan.Fab.in.§. fin. instit. de ijs,qui sunt sui vel alie.iu. & sequitur Guido Papæ in decisio.parlamẽti Grationopoli deci.lxij. incipiẽ. si quis baro.& ideò mirabilius dixit. S. Tho. in secunda senten.arti.penul.quod licitum est subditis,imò meritorium, talẽ dominum vasallos opprimentem occidere. Iis ergo sic præsuppositis, redeundo ad thema propositum, quod posit suspensio prædicta dominij & possessionis lite durate concedi, præmittendo perpetrata per prædictum Perоctam induxisse manifestam aclegitimam priuationem, reperio quod Luc. de pen. in.l. iudices. C. de digni. lib.xij.tenet quod pendente accusatione contra officialem accusatum de delictis in officio, debet eidem admini-
2 stratio interdicit † & interim alius in eius locum subrogari:argu.l.cum quidem.&.l.de certo.de suspect. tuto.& in cap.scripsit.vij.quæstio. prima &. l. secunda.ff.de decu.argu.l.decreto. ff.de suspe.tuto.& in.§.siqui autem insti.coti.prout in simili etiam dicimus in prælato,vt in.c.venera.extrà.de offic. deleg.&.c.licet Heli.§.quia verò.extrà de simon.&.c.quia.iij.q.ij.& plenè Luc.de pen.in.l.iudices.C.de dignita. Par.de pute. in tract. syndi. in titu. de offic. syndi.in.iiij. char. vbi subdit in parti-
3 culari, † quod officialis syndicandus debet interim suspendi ab officio:quia distraheret testes scientes veritatem, vel minas inferre:vt in.c.tam literas.§. j.extrà de testi.& in.c. constitutus. extrà de exces.præla.& idem Paris.in eo.

tract.

tract.ſyndic.in verſic.accuſatus. j.col. vbi concludit hoc locum habere tam in officiali temporali,quam perpetuo. & idem in ſpecie tenet Bar.in.l. ordine.§.queſtionibus.ff.ad munici.vbi in particulari tenet,quòd quando accuſatur,qui deliquit in officio,interdicitur ſibi adminiſtratio ſicut etiam in ſimili dicimus de notario accuſatovt in l.ea.per Bar.ff.ad.l.iuli.repe. & in ſuo conſi.incip.ſer.Ioan.Et idem in ſimili dicimus de tutore:vt in.l. eum. de ſuſpe.tuto.& ibi Barto.& Nico.de Neaco.in.l.proponebatur.de magiſtr. conuenien.& plenè Ludoui. in ſuo conſil. ccxcvij.nam vltra,quod præfatus Q. Perocta multos & quod plus res eius vaſallos de terra prædicta multis ac quampluribus intollerabilibus grauaminibus affecit, contra ius & iuſtitiam quo caſu ipſius feudi priuatione dignum ſe fecit,vt in conſtit. regni præſenti.de homi.baro perpetrauit,& alia quę honeſtis cauſa probari potius quã propalari opus eſt. Nec militaret Reſpondere præmiſſa locum habere contra Peroctam qui iam deceſsit, & non contra eius filium nunc dominiũ dictæ terræ. Nam ſi Perocta ipſe pater talia commiſit perqui omnino de iure priuatus erat nedum priuandus feudo præfato,etiam aduerſus ipſum querelæ deductæ fuerant ſequitur ꝙ omnino locum habere debeat ſuſpenſio prædicta in perſonam eius filij, cùm tractet de ſimili eius intereſſe,ſi ob paternum delictũ & ipſe quoq; priuatus erat vt plenè per glo.& And.de iſer. & prop.i.c.j.ſi vaſal.feu.priue. quod maximè procedet in caſu præſenti, cũ in priuilegio conceſsionis præfatæ terræ factę eidem Peroctę non mentionetur pro ſe & filijs & ſic nõ fuit facta mẽtio de filio nominatim vt magiſtraliter ꝑ gl.& And.de iſer.in.d.c.j.& ideò cũ in caſu ꝑmiſſo tractet etiã de proprio intereſſe ipſius filij,ad hoc vt teſtes abſq; metu aliquo deponere poſsint tam in ꝓceſſu ordinariè fabricãdo quã in querelis expoſiti,de quibus nõ eſt capta informatio debet oĩno ſuſpẽdi. Et tandẽ ex gratia quondam regis cap.non fuit aliter moleſtatus. Tho.gram.Regij fiſci patronus.

SVMMARIVM.

1 *☞ Si inter duos inimicos eſt facta pax ſub promiſsione reciproca, ſub pœna, ne vnus aliũ offendat, ſi poſtmodùm vnus primo loco alium offendit, offenſus poterit abſque metu ipſius pœnæ prefatum eius offenſorem offendere, & inſuper pœnam petere.*

2 *Contrahens qui contractum ſequutus non eſt, non debet ex eo commodum reportare.*

3 *Eſt in electione creditoris, an ex contractu, cui eſt contrauentum, velit petere pœnam vel rem.*

4 *Contractus Pedagiorum ſeu gabellarum, licet ſonent in venditionem ad certum tempus tamen eſt in veritate locatio, & non venditio.*

Conſilium XI.

IN Chriſti nomine Amen. In cauſa Arrendamenti Salma.regij fiſci cum illis de humellinis, licet prætendatur pro

pro parte regij fisci, minimè in aliquo ex capitulatis contrauenisse, attamen quando absque veri præiudicio, secus esset. & quod in aliquo ex capitulatis contrauentum esset, ex iuris dispositione, id regio fisco licuisse liquebit. Constat namq; proprius ipsos de humellinis contrauenisse in non dando sal rubeum nec illius bonitatis & qualitatis, prout in capitu. ipsis promiserant. & sic extante priori contrauentione ex parte eorundem de humellinis licuerat, secundo loco regio fisco contrauenire. imò † & pœnam incursam per eosdem ex causa contrauentionis præfatæ petere, per id quod dixerunt Barto. Bald. & Imo. in lege cum pater paragrapho libertis. ff. de legat. secũdo. Quod si inter duos inimicos est facta pax cum promissione reciproca, sub pœna, ne vnus alium offendat, quod si postmodum primo loco vnus alium offendit, offensus poterit absque metu ipsius pœnæ prædictum eius offensorem offendere, & insuper pœnam per illum incursam ex præambula offensione petere: vt voluit Bald. in l. cùm, proponas. C. de transf. & in lege is, qui fidem. ff. eodem titul. Paul. de castr. in lege semel mora. ff. solutio. matrimo, Barto. in. l. prima. §. cum arietes. ff. si quad. paup. feci. dica. & plenè. Felyn. in. c. peruenit. extrà de iureiuran. in tantum, quod remittendum erit arbitrio petentis pœnam, si vult pœnam ipsam petere, vel contractum rescindere: & sic facere, quod in plus se habet. accedat text. in. l. apud Celsum. §. ij. ff. de doli except. & in. l. prædia. ff. de act. emp. nam is qui cõtra

1

ctum sequutus non est nõ debet ex eo cõmodum reportare tex. est in. d. l. cũ
2 pater. §. libertus † & i. l. si stipulatus es opus. ff. de fideiuss. ibi in fin. dum dicit: ea enim locatio, quam sequutus nõ es perinde est, ac si interposita non esset imò & fortius, etiam si adesset clausula, videlicet rato tamen manente contractu. tamẽ erit in arbitrio petẽtis pœ
3 nam, an velit ipsam petere † vel rem prout in terminis voluit spe. in tit. de lo. §. nũc aliqua. ver. xxxvj. vbi dixit, quod si inter locatorẽ & cõductorem actum est, quod nisi conductor soluerit certã pœnam annuam, quod soluat certã pœnã rato manente pacto seu contractu, quod tamen cõductor cessauit soluere & voluerit soluere pœnã, & rem retinere: tamen locator poterit ipsum expellere, cũ sit in eius arbitrio, an ad rem an ad pœnã agere velit. Idem tenet hosti. in summa. §. pe. ver. quid si emphyteota. Et idem in emphyteota tenet Bart. in preallega. l. cum pater. §. libertis. ff. de leg. ij. & optimè stringũt preallegata in hac materia, cũ loquantur in locatione & istorũ iurium fiscalium & publicorũ, sicuti gabellarum, pedagiorũ, daciorũ,
4 † & similiũ venditio. licet cõtractus sonet in venditionẽ ad certũ tempus, attamẽ re vera est locatio, & nõ vẽditio. ita Bart. in. l. cotem ferro. §. qui maximos. ff. de pub. & clarius Paul. de ca. in l. insulam & ibi Ias. de may. ff. de præscri. ver. Tho. gramma. reg. fisci proc.

SVMMARIVM.

1 *Testes inimici non probant.*
2 *Testis inimicus licet non capitalis, tamen pot*

potest dici suspectus.

3 Inimicitia contracta cum vno de familia, intelligitur contracta cum omnibus de familia. in tantum, quòd extenditur vsque ad quartũ gradum. & nu. 4. & 5.

6 Inimicitia ad hoc vt repellat, non requiritur, quod sit iusta, aut rationabilis.

7 Testis an potest esse mulier, in causa criminali.

8 Testes possunt esse consanguinei & fratres: vsque ad quartum gradum, ad defensam pro consanguineo seu fratre ipsorum in causa criminali.

9 Inquisitus si fuit conuictus per testes de visu, & tortus negauit perseuerando in negatione, si probationes sunt vrgentes contra eum, non obstante negatione, debet componi: non autem pœna ordinaria puniri.

10 Inimicitia ad hoc vt dicatur probata, requiritur probari qualitas inimicitiæ: aliàs non dicitur probata inimicitia.

11 Testis ad hoc, vt tanquam inimicus repelli possit, requiritur probari euidens inimicitia & manifesta.

12 Testis tenetur adsignare rationem eius dicto: quia ratio est illa, quæ validat & inualidat dictum testis.

13 Testis deponens secundum suum iudicium & videre, an probet.

14 Testi animosè deponenti, non est credendum.

15 Testis deponens suo iudicio, non præmittendo rationem per accommodatum sensum corporis, non probat.

16 Testes mulieres in causa criminali, an probent. Et concluditur quod sic.

17 Testes fratres seu consanguinei, quod admittantur pro fratre seu consanguineo in causa criminali, est verum, quando producuntur ad meram defensionem: & innocentiam inquisiti. Secus, si ad repulsam seu impugnationem alterius. & numero. 18. 19. & 20.

21 Contumax & bannitus, dum inquiritur de delicto, & nullo existente indicio, potest torqueri.

22 Testis de visu delicti, facit vt procedi possit ad condemnationem contra inquisitum, & non ad torturam: quia tortura datur in subsidium, quando veritas aliter haberi non potest. nu. 23.

24 Conuictus testibus licet neget, & in tortura perseueret negando: attamen debet damnari. & nu. 25.

26 Testes consanguinei non reprobantur ex hoc quòd probentur consanguinei producentis, sed debet probari, quod sint coniuncti ex linea ascendenti vel descendenti. Secus, si probarentur consanguinei ex linea transuersali.

27 Iniuria facta vni de agnatione toti agnationi facta intelligitur, quo ad repulsam ipsorum, si inducti sunt in testes pro agnato.

28 Testes ob magnam amicitiam in totum repelluntur.

29 Lusor testis est criminosus, cùm ludus sit crimen. & dicitur lusor malè vti substantia sua: & testes lusores, & blasphematores repelluntur à testimonio. & numero. 30.

31 Testes reprobatorios repellit repulsa leuis, nedum valida & vrgens.

Consilium XII.

TRemendi Dei suffragio petito, Amen. In causa istorum fratrũ de castiglio no, querulantiũ contra Bataglinũ carceratũ pro homicidio cõmisso in personam quondã Amati eorum patris, nouit

uit vestra excellen.illustris.domine Ludouice montalte, regens Regiam cancellariam dignissime, quæ ex aduerso per Magni.V.I.D.dominum Sigismūdum de Iofredo,& dominum Andræā gatula, meos in hac causa concurrentes, pro defensione Bataglini inquisiti, in medium adducta fuerunt fundando principaliter inimicitiam productorum testium ad instantiam quærulantium:& ex notissima iuris dispositione testes inimici producti nō pro
1 bant contra eum:† quem odio maximè capitali prosequuntur.glo.est in.c. quãuis.de procu.in.v.ver.inimicus. per quam addo, quod subdit ibi Domi.de sancto Gemi.ꝙ ille, qui non est inimicus capitalis, potest tamen dici
2 suspectus.†& dictam glo.sequitur Io. and.in.c.repellantur.extrà de accu. Specu.in ti.de accusa.§.quæ inimicitiæ.& in.§.si verò.in authen.de testi.& ideò dixit Abb.in.c.cū.P.manconella. de accusa. quòd inimicitia contracta cum vno de familia, præsumitur contracta cum omnibus de eadem fami-
3 lia, seu domo.† Idem voluit Bald. in c.si vasallus.el primo.in titu.si de feu. fue.controuer.& ibi dixit, quòd inimicitia contracta cum vno, extenditur
4 vsque ad quartum gradum.†& idem addo fuisse relatum ꝑ Fely.in.c.cū.P. Manconella.& in.c.cùm oporteat.de accusa quinta columna sed quòd inimicitia capitalis, repellat testem, vltra plenè allega.per præfatos Magni.con
5 currentes dico† idem voluisse Bald. in leg.athletæ.in ver.dat remissionē. ff.de execu.tutor.glos.& docto.in authentic.si dicatur.C.de testi.Alexan. de imol.in consilio.xcix.primo volumine.plenè Fely.in.c.repelluntur.& in.c.cùm.P.manconella.de accusa.& plenissimè in.c.cùm oporteat.post Hostien.& Ioan.andrę.eodem titul.& tamen in hoc plurimùm versabatur officium iudicis & arbitrium, vt dicit Maria.soci.in.dicto capitul.repellantur octaua column.& ibi subdit, quòd
6 ad hoc,† vt inimicitia repellat, non requiritur quòd sit iusta & rationabilis. refert & sequitur Fely.in.dicto.c.cùm oporteat.quinta columna. Secundò, gloriabantur præfati Magnifici concurrentes, nihil dici posse probatum in facto aduersus præfatum Bataglinum cùm probatio vulnerum:& successiuè homicidij adpareat facta per testes mulieres, quibus in causa criminali iu
7 ra non deferunt:† imò prohibent mulieres admitti ad testificandum.text. est in capitu.forus.extrà de verbo.significa.& idem procedere de iure ciuili, tenet Iaco.de areti.in leg.qui testamento.de testa.prout refert Ioannes andrę.in additio.Specu.in titu.de teste.§.primo ver.item, quòd est mulier, & plenè Fely.in.c.quoniam prima columna extrà de testi. Tertiò adducebant non obstare, quòd inferri posset fuisse productos ad instantiam ipsius inquisiti nonnullos testes eius cōsanguineos,& alios affinitate propinquos quorum examinatio ac productio à iure permittitur ad inquisiti defensionem, super qua produci & examinari possunt, etiā fratres inquisiti seu dela-
8 ti:†& successiuè alij eius consanguinei, vsque ad quartū gradū, prout plenè tenēt Bald.Saly.& cæteri in leg.pa

rét es

rentes. C. de testi. Quartò & vltimò, lætantes concludebant, quòd si qua extitissent, etiam vrgentia indicia contra prælatum Bataglinum, illa fuerũt plenè euacuata per torturam illatam eidem, qui tanquàm innocens semper perseuerando, negauit & audacter. vnde quatenus in præsentiarum pœna aliqua ex meritis deductorum plectẽdus venire, quod non creditur, illa quidem habita ratione torturæ, esset
9 minima & pecuniaria, saltem † prout satis pulchrè in propriis terminis allegarunt consuluisse Bartho. cæpo. in cõsil. xxxij. incip. Rustici vicentini sic ex his omnibus concludebant Bataglinum prædictum crimine homicidij delatum ac vrgentissimis probationibus conuictum inter parum & nihil plectendum fore. Sed intonante in auribus meis text. leg. tertia. C. de episc. audi. ibi, dum dicit homicida, quod fecit semper expectat, qui originè traxisse videtur ab obiurgabili ac tremendo verbo nostri Redemptoris ad Petrum conuersi ac dicentis: pone gladium in vagina: quia qui de gladio ferit, de gladio perit idcirco quatuor fundamentis ex aduerso veluti quatuor ex septem peccatis mortalibus, cum septem donis Spiritussancti infrà adducendis prostratis ac profugatis, si delatus ipse absoluendus tanquàm innocens, vel vt reus condemnandus, veniat ex eis facilimè ac breuiter veritate excussa ac trutinata adparebit: & seriatim respondendo. Quò ad primum, non obsta id quod de inimicitia ex aduerso obiectum est, cùm minimè adpareat aliqua qualitas inimicitiæ particularis probata, nisi ita leuiter, quòd erant
10 inimici nulla adiecta qualitate, † nec causa inimicitiæ quo casu non adparet probata inimicitia. Ita satis nota. voluit Imol. in. c. Raynutius. de testa. vbi in specie voluit, quod requiritur probari fuisse commissam causam inimicitiæ ad hoc, vt testis repelli possit vt inimicus. & idem voluit Bald. in. l. si quis testibus. in fin. C. de testi. vbi in specie subdit, quòd requiritur quali-
11 tas & species inimicitiæ probari. † nec sufficit ita in genere. idem sequitur Iaso. in. l. j. quinta columna. C. de testamen. imò plus dixit Bald. in. c. Rodulphus. extrà de rescri. ꝙ ad hoc, vt testis tanquàm inimicus repelli possit, requiritur probari euidens inimicitia & manifesta. refert etiam & sequitur Ias. in. l. sororem. vltima. columna. C. de his, quibus vt indignis. Secundò adparet, quòd testes ex aduerso producti in redditione causæ scientiæ nullam rationem saltim bonam in eorum dictis assignare videntur, vt ex facie depositionis eorundem testium est videre:
12 † & tamen ratio est illa, quæ validat & inualidat dictum testis, vt dicit Bal. in. l. conuenticulam. C. de episco. & cleri. & ideò dicit Bald. in. l. edita. in repetitio. Paduana. C. de eden. quòd testis sine ratione deponens, dicitur vt pecus, & non vt homo depõnere: & præsertim in criminalibus, in quibus debent testes etiam non interrogati, reddere rationem de suis: alias nõ probãt dixit Saly. in. l. fina. C. de probatio. Antoñ. de butr. in. c. fin. extrà de iureiuran. Ludo. Roma. & Alexand. de imol. in. l. ait prætor. ff. de iureiuran. & consu

consuluit idem Alexan. faciens mentionē de Salyc. duntaxat in consil. xv. in quinta columna in primo volumin. Tertiò, adparet, q̄ testes præfati ex aduerso producti, deponunt de inimicitia præfata, secundùm eorum iudiciū & videre, subdendo in super, q̄ ex dicta inimicitia testes ipsi fecerunt mille iuramenta falsa contra delatum:
13 † & certi ac indubitati iuris est, quòd testis deponens secundùm eius iudiciū & videre, non probat: quia non dicitur eo casu, vt testis deponere. l. testium. C. de testi. l. qui testamento. §. fin. ff. de testa. Bart. in. l. quid tamen. §. arbiter. ff. de arbi. & in suo tracta. de teste Bal. in leg. de quibus. xx. columna de legi. & pulchrè Ange. in. l. sciendum. in repe. secunda columna. ff. de verbo. obliga. & sequitur consulendo Alexand. in consilio. xxiiij. in secūdo volumine. & consilio. lxxiiij. secunda columna. j. volumine. & Franc. cur. consil. lv. in. viij. columna. Suffragatur insuper, quia testes taliter deponendo absque adgnatione rationis, dum subdunt in suis dictis, q̄ tales examinati ex aduerso facerent mille iuramenta falsa pro illo
14 producente: † adparent ex hoc satis animosè deposuisse: & testibus animosè deponentibus stari non debet, per id quod habetur in. c. ij. extrà de in integrum restitu. & in. c. accedens. vt lit. non contesta. Ita consuluit Alexan. cōsilio. cliiij. in. v. volu. in princip. vltim.
15 colum. ¶ † Accedit proximè dictis, q̄ qñ testis deponit suo videre seu suo iudicio, vt suprà dictum est: non præmittendo rationem per accōmodatū sensum corporis, nō probat: vt suprà probatū extitit. Idem firmat Ioan. and. in additio. Specu. in titu. de teste. §. nunc aūt tractandū. prope finē. Nā videtur in præfatis casibus testes iudicare: & sic excedere notissimos terminos testis quo casu nō probat modo aliquo. Ita in specie voluit Bart. in. l. fi. C. de vsur. & consuluit Fran. de are. in consi. xxx-
16 viij. in. ij. col. † Quartò quo ad secundū obiectū nō militare, clarissimū est, q̄ dictū fuit mulierū testimoniū in criminalibus non admitti, cū id de iure canonico dūtaxat vēdicet sibi locū, vt adparet per tex. allega. in. d. c. forus. secus enim de iure ciuili in foro Cæsaris: ita dixit glos. in. d. c. forus. de verbo. signi. & tenet Specu. in tit. de teste. ver. quid si mulier. §. j. nec fit aliquod fundamentū in opi. Iac. de are. ex aduerso adducta: cū in foro Cæsaris & de iure ciuili minimè locum habeat: vt voluit Alexan. in consili. xcix. vlti. col. j. volu.
17 imò † magis cōiter tenetur cōtrariū, videlicet q̄ testimoniū mulieris tenet in causa criminali, per tex. in. l. ex eo. ff. de testi. & idem etiā in specie cōsuluit Alexan. cōsil. xj. pe. col. eo. j. volu. subdens solùm esse speciale in testamēto, vt in eo testis mulier esse nō possit. Idem tenet Alexan. cōsilio. xxiiij. ij. volumi. & ibi dicit, q̄ in terris ecclesiæ de iure canonico non probant: tamē hoc de facto non seruatur. Ita dicit ibi in iiij. col. & idem tenet idem Alexan. in cōsil. cxiiij. in. iiij. col. vbi plenè, in. iiij. volumine. Phili. deci. in consil. cxxxiij. in quarta columna, pro corroboratione. quorum opi. adduco text. in terminis in. l. tertia. §. lex iulia. ff. de testi. vbi lex iulia prohibet mulierem, quæ sui

ſui corporis quæſtum facit in accuſatione publici teſtificari:ergo ſi eſt mulier honeſta,& quæ nõ faciat quæſtum ſui corporis,teſtificari poterit.& idem tenet & ſequitur Iaſ.in repe.l. admonendi.xxx.char.de iureiuran.Et quòd de iure ciuili mulier ſit idoneà teſtis in
18 criminalibus,† tenet Ange.in tractatu maleficiorum.in ver. cõparuerunt dicti inquiſiti,& negauerunt. in tertia columna.verſicu.vide in muliere & in ſuper aduertendum eſt,quia in ſuprà allegato conſilio.xxiiij.dicit do. Alexan.de imola,ſecundùm Ioan.andr.& Specu.in titu.de teſte.§. j.in additio. incip.fertur Iaco.de are.&c.quòd hoc de facto non ſeruatur,ꝙ ſecundũ eũ habet æquitatem, quando per mares veritas haberi non põt. Quintò, quo ad ſecũdũ obiectũ,quod minimè eidẽ Bataglino delato ſuffragari poteſt:nã licet fratres & ſucceſsiuè conſanguinei vſque ad quartum gradum admitti debeant in cauſa criminali pro fratre ſeu conſanguineo in teſtimonium
19 producti:† tamen illud procedit, quã do fuerunt inducti ad probãdum ſimplicem ac meram defenſionem & innocentiam inquiſiti, ſecus ſi fuerunt inducti ad reprobationem & impugnationem alterius.Ita voluerunt Bald.& Salyc.ex aduerſo allegati:ſi toruo oculo non inſpiciantur,in.d.l.parentes. & facit not.in.l.lex cornelia.in princip. ff.de iniur.& per Bar.in.l.qui teſtamẽto.§.j.ff.de teſta.per Cano.in.c.cum oporteat.de accu.& ita in particulari conſuluit Alex.conſilio quinto.in tertia columna primo volumine vnde cũ teſtes examinati ad defenſam inquiſiti,non ſint inducti principaliter ad docendum de innocentia ipſius: nec ad meram eius defenſionem probandam ſed ad impugnationem & reprobationem teſtium productorum,per querulantes.ſequitur quòd huiuſmodi conſanguinei nullatenus ſint idonei: nec probent pro ipſo delato. & præſertim vendicant ſibi locum præfata fundamentalis ratio Bald.& Saly. volentiũ, quòd conſanguinei admittantur ſit: quia producuntur contra fiſcum. nec enim pro hoc dicuntur nocere fiſco, qui tractat de pænali & odioſo lucro cum alterius iactura:argu. eius, quod not.ff.de fur.l.ſi quis vxori. §. fina.& ideò cùm depoſitio fratris ſeu conſanguinei pro inquiſito fratre ſeu conſan
20 guineo,ei proſit, † & nemini noceat: tunc eius teſtimonium videlicet, per text.not.in.c.literas.extrà de prę ſum. vbi in purgatione fratris de crimine hæreſis, admittitur teſtimonium fratris & ideò ſubdit,quod ibidem in d.c.literas.pulchrè dicit Felyc.in tertia columna.fortè præfata non procedere,vbi tractatur de intereſſe alterius,& ſic vbi procedit accuſatio ſeu querela, prout in caſu,in quo ſumus, in quo querulantes vltra querelam fecerunt partem in iudicio: ergo concludendum eſt neceſſariò huiuſmodi teſtes nullatenus admitti poſſe, nec debere. Sextò, quo ad quartum exaduerſo fundatum obiectum quicquàm tuetur præfatum Bataglinum delatum eius conſtantia & perſeuerantia negationis in tortura: nam certum eſt quòd obmiſſa probatione teſtium de viſu,nec non & vrgentiſsimis

mis indiciis maximè de inimicitia capitali inter defunctum & inquisitum, & eius fuga à loco commissi delicti, cum roncha sanguinolenta: & pessima fama ipsius, de quibus plenè in processu: fuit tandem delatus ipse pro huiusmodi delicto, citatus, & contumax effectus, & bannitus more solito in tribunali: ex quo solo banno & contumacia circunscriptis aliis prænarra-
21 tis indiciis † imò nullo existente indicio aut probatione aliqua, poterat torturæ subiici. dixit Bal.in.l.j. iiij.colū. C.de hæred.instit.vbi refert idem tenere Nico.de math.referunt & sequuntur Moder.Senen.in tractatu de indiciis & tortu.viij.char. ver.v.principaliter idem reperio tenuisse Ange.in.l. iniuriam.§.si quis decreto.ff.de iniur. quē refert & sequitur in hoc Amode. Iustin.in suo tracta.syndica.in vltima char.tra.& idem sequitur Marsil.in.l. penult.in vltimis verbis.ff.de quæstionib. Paris de pute.in tractatu syndica. in versicu.tortura.in.c.viso.de repeti. Torti.vj.colum.& in.c.sequitur quæstio.v.col.nullam de præallegatis authoritatibus,faciens mentionem. Prætereà, succedit, quòd existentibus tot & tantis contra prædictum inquisitum: & præsertim probationibus,imò testibus de visu, non debebat procedi ad torturam: sed ad cōdemnationem: cum ad torturam minimè procedi potest ex iuris dispositione, stantibus te-
22 stibus de visu delicti. † dixit Bald.in l.qui sententiam. C.de pœn.Andr.de Iser.in.c.j.§.scire.si de feud.fuer.controuer.inter domi.& fidel.& in constitutione, regni si damna clandestina. vij.col.vbi subdit,quòd iudices crudeles aliter faciunt ad denegandum beneficium appellationis à iure permissum,& tenentur ac si essent homicidæ. Idem sequuntur Moder.Senen.in tractatu.de indic.& tortu.in.viij.char.in v.principali quæsito. in ver.sextò iudex considerare debet.& ibi alle.multos hic idem tenentes, subdendo insuper hoc verius esse,quibus suffragatur:
23 quia tortura datur in subsidiū,† quādo veritas aliter haberi non potest.Secus, si per aliam viam res adpareat: quia tunc nō est deueniendum ad torturam:vt est tex.& ibi Barto.in.l.edictum.ff.de quæstionib.sequitur Ange. in tracta.maleficio.in ver.fama publica præcedente. in.iiij. char. ver.nunc videamus de tortura: idem tenet Gandi.in tractatu de quæstio.& tormen.& dicit Ange.in.l.si certus.ff.ad Silleia. quòd eo casu malè facit iudex ponere reum ad torturam,& tenebitur in syndicatu, si aliter probatum fuerit delictum: & sic quatenus præfatus Bataglinus tortus adparuerit & negauerit, huiusmodi tortura non habet in aliquo sibi prodesse: ex quo licet de iure quis fuerit tortus,& insteterit,semper
24 in negando purget indicia: † attamen quando fuit conuictus testibus & probationibus,prout iste Bataglinus fuit, debet damnari: licet per tormenta non confiteatur. Casus est singularis in l.qui sententiam, C.de pœn.quem dicit esse ad hoc not. Alexan.de Imo.in l.vnius,§.reus. ff.de quæstio. Ludo.in l.j.§.hoc rescriptum. ff.ad Silleia. Paris de pute.in tractatu syndicatus. in versic.tortura. lo vltimo.in.c.quidam

latro

latro famosus.j.colum.in penul.char. tracta.& ideò in propriis terminis dixit singulariter Bald.in.c.ad nostram. per illum tex.extrà de probationibus. quem ibidem sequitur Fely.quòd licet quis semper perseueret tam in tortura.quàm extra torturam, pluries negando delictum perpetrasse: tamen existentibus probationibus legitimis contra eum, potest condẽnari ad mortem:& pariter ad mutilationem membri, non obstante eius perseuerantia in negatione:ita Bal.in.d.c.ad nostram. circa fi.in ver.& no.idem refert & sequitur Marsi. præclarus doctor Boboni.in singu.suis in suo singu.cviij. incip.aliàs fui interrogatus à quodam iudice maleficiorum Tirone. cui respondet, quòd indubitanter poterat conuictum testibus, & in tortura negantem, ad mortem condemnare, & quòd de hoc est etiam text.in.d.l.qui sententiam. quem miratur non fuisse à Bal.allegatum in.d.c.ad nostram.& idem tenet Alexã.in.l.repeti. §.vnius. ff.de quæstio.& per hoc adparet Cæpol. in vanum consuluisse: & contra casum in terminis. d.l.qui sententiam. & contra Bald.& suprà relatos authores non modicè fundando ex suo capite quasdam rationes coloratas, iunctis remotis decisionibus: quæ ex sui adparentia subsistere non adparent. Septimò & vltimò, quo ad quintum obiectum: licet in replicatione obmissum cum ex aduerso iure fundatum non fuerit, dicebatur in facto fuisse plenè probatum omnes testes productos contra Bataglinum fuisse, & esse adstricta consanguinitate coniunctos. querulantibus hoc, respondeo dupliciter: & primò, quòd multi & quàmplures testes adparent à parẽtela præfata & consanguinitate exceptuati: vt patet in processu:attamen posit absque veri præiudicio, quòd ita non esset, adhuc dico minimè adparere ex eorum seu aliorum testium depositione, in quo gradu querulatoribus seu querulantibus adiungantur: sed solummodo deponunt: *queli son adstreti parenti & carnali ma non sapeno in che grado*. & ideo succedit aurea & pe-

25 regrina iuris decisio, † quòd ad hoc, vt testis repelli possit, vt consanguineus, non sufficeret in genere probare, quòd sit consanguineus producentis: sed requiritur in specie probari, quòd sit adstrictus seu cõiunctus producenti ex linea ascendenti vel descendenti.nec sufficeret, si probaretur de

26 linea transuersali. Ita dixit † singulariter Innocen.& Ioan.andr.in.c.nonnulli. extrà de rescript. quod dictum pro singu.alleg.Ange.consi.cxciiij.incip.visis processibus.refert etiam & sequitur Marsi.in sing.cxxxiij.incip.affinitas. Et ex his adparet sufficienter satisfactum omnibus obiectionibus ac motiuis Magnific. concurrentium. & præfata etiam sequitur Ias.in repeti. l.admonendi.xix.char.ff.de iureiurã. Qui Magnifici concurrentes & si obmiserint in medium adducere, quòd omnes testes ad instantiam delati præfati testificantes, sunt omnes consanguinei, videlicet eius patrui carnales: item fratres consobrini, & alij in arctiori vinculo consanguinitatis adiuncti, prout tacitum & obmissum. dixisse

xisse non erubescam: vnde succedit quòd si exequeretur iustitia de præfato inquisito, prout omnino exequi debet, huiusmodi iniuria esset in vilipendium & dedecus maximũ totius agnationis, & parentelæ: & successiuè præfatis consanguineis in testes productos, & sic vnusquisque ipsorum † censeretur in causa propria testificari: cùm iniuria facta vni ex consanguineis, cæteris de consanguinitate facta videatur: ac censetur: ita Bart. in. l. lex Cornelia. ff. de iniur. Bene facit lex vnica. C. de rap. virg. vbi pulchrè Bald. in v. not. hoc idem dicit. & hoc ideo, quia agitur de proprio interesse, ex quo iniuria communis esse videtur. ita in specie consuluit præclarus doct. Phil. deci. in suo consi. cxxxiij. j. volumi. iij. col. nam dico, quòd eo casu videntur in causa propria testificari, vbi adparet versari vendicatio iniuriæ: idem reperio tenere Anto. de but. in. c. cùm oporteat. extrà de accusatio. Saly. in. d. l. parentes. de testib. Socin. in consi. xvij. in iiij. colum. j. volu. & tenet etiam Felyn. in. d. c. cùm oporteat. de accusationib. iij. colum. & licet iniuria non intelligatur facta toti agnationi, quantum ad hoc, vt cuilibet competat actio iniuriarũ: tamen censetur facta toti agnationi, quantum ad hoc, vt nemo de agnatione possit in illa causa pro agnato inquisito de crimine testificari aut iudicare: per. d. l. lex Cornelia. & ibi Barto. post glo. ex præalleg. idem dixit Bald. in. l. cùm scimus. C. de agrico. & censi. lib. xj. Bald. in. l. vnica. C. si quacun. prædi. pote. & plenè Ias. in. l. si ita stipulatus. §. Grysogonus. penult. colũ.

27

ff. de verbo. obligatio. Accedit insuper, quia nedum adparet verificatum per nos de consanguinitate dictorum testium, cum inquisito: verum etiam quòd vltra consanguinitatem sunt eidem amicissimi, & quadam necessitudine adstricti, & assiduè conuersantur adinuicem. Et iure cautum est, quòd licet amicitia non repellat testem per casum expressum, in. l. sciendum. ff. de vsur. licet detrahit de fide, secundum quantitatem amicitiæ: † attamen propter magnam amicitiam ex toto repellitur. ita dixit Flori. in. l. iij. in prin. ff. de testib. post Specu. in titu. de teste. in princi. quem ipse non alleg. Bald. in c. j. extrà eod. titu. & consuluit Ludo. roma. in consi. ccccv. inci. quæro proposita. refert & sequitur Felyn. in. cap. quoties. ij. colum. extrà, de testib. Vltimò, constat liquido ex reuolutione chartarum processus, vltra quod præfati testes ex aduerso producti sunt eiusdem delati consanguinei, & amicissimi, vt suprà dictum est. sunt etiam lusores blasphematores Dei, ebrij, frequentatores tabernarum, & aliis elidibilibus repulsis accinti: & tamen sola probatio, quòd sint lusores, & blasphematores, sufficeret cùm ludus sit crimen: † vt not. Barto. in. §. illud. in proœ. digestorum. nam ludens præsumitur dilapidare bona sua, adeò quòd dicitur malè vti substantia sua., dixit Bald. in authen. quod locum. circa fin. C. de collatio. & ideò in causa matrimoniali, cùm dicatur grauis causa non admittuntur: imò repelluntur testes lusores & blasphematores: ita consulnit Alexan. in consi. clij. colum. iiij. inci

28

29

incip.viso processu.v.volu.idem repe-
30 rio † consuluisse Phili.deci.in suo con sil.cxliij.incip.in causa matrimoniali. ix.col.idem tenet Lanfran.de oria.in repet.c.quoniam contra. in versic.testium.xlj.colũ.extrà de probat.& nihilominus testes præfati producuntur ex aduerso ad reprobationem testium nostrorum, quos quidem baptizauimus, vt suprà & expeditum est in iure, quòd nedum valida & vrgens exce-
31 ptio seu repulsa, † verum etiam & leuissima repulsa repellit testes reprobatorios. Ita voluit pulchrè Bal.in.c. cum Ioannes.extrà de fide instrumen. & consuluit excellens doct.Franc.cur. in suo consi.lv.ij.colum.vbi etiam ad hoc alleg.Bald.idem tenere in.l.optimam. C.de contrahen.& committen. stipulatio. quod quidem in libro mei Bald.in stampis non reperio: & sic ex præmissis succîdo telam, quam orsus sum, rectè sentiens. iudicaturus rectius iudicium proferat: si quid tamen minus congruè dictum est, supplex vt ignoscas, oro, quoniam apud virum nedum eminentis scientiæ magnique consilij: verùm etiam & singularis virtutis, huiusmodi & futilia & nulla esse videntur. dignetur ergo vestra excellentia occurrere, vt molesta ac horrida vox sanguinis interfecti acclamantis coram domino: vindictam doimne retribue de interfectore, desinat acclamare: & tandem reuerso Bataglino in carcere, qui fuerat iam excarceratus per magnam curiam prætextu, quia tortus fuerat in duos tractus: & iterum retortus per quatuor tractus in castro nono in præsentia prædicti excellent. Regentis cancellariam: & ipso perseuerante in negatione, fuit condemnatus ad remigandum per quinquennium in triremibus Regiis: ex quo licet eneruasset iudicia: attamen probationes de visu: licet læserat per torturam: attamen non in totum purgauerat.

Tho.gramma.V.I.D.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Mora dicitur purgata ex subsequentibus actis diligentiæ.*

2 *Animus & voluntas indicatur ex actis & gestis. & ex actu præcedenti præsumitur animus, & quòd plura de animo.*

3 *Voluntas magis declaratur ex actis, quàm ex verbis.*

4 *Filius Guelfi, potest esse Gebellinus, & econtrà.*

5 *Filius natus ex patre partiali, contra Regem vel pro Rege, eodem modo præsumitur, prout eius pater fuit & multa de filio, quòd sequatur mores & conditionem patris plenè. & numero.6.*

7 *Præsumptio vna tollitur per aliam vrgentiorem.*

8 *Præsumptiones speciales tollunt præsumptiones generales.*

9 *Præsumptiones duæ quando concurrunt, quarum vna est exclusiua delicti, & alia inclusiua, semper attenditur exclusiua.*

10 *Vasallus si tempore guerræ notificat domino se impotentem, aut inermem: vt ipse dominus transmittat ad detinendum castrum: & dominus non curat, eo casu vasallus excusatur, si castrum fuit sibi ereptum ab hostibus.*

11 *Custodia arcis etiam baronum, tempore belli,*

spectat ad regem.

12 Dominus seu custos castri, si tempore guerræ offert illud adsignare Regi custodiendum, non tenetur amplius de eo, quod succedit, si Rex nõ mittat ad eius custodiam.

13 Officiali in suo officio credendum est, maximè dum dicit id sibi à superiore commissum. numero.14.

15 Testi spectatæ fidei, licet vnico standum est.

16 Hominis bonitas facit, vt recedatur ab omni iure, propter eius bonitatem seu integritatem.

17 Testis licet non possit esse frater pro fratre: tamen si esset religiosus & spectatæ fidei, nihil sibi de fide diminueretur.

18 Minatus à consueto minas executioni mandare, dicitur esse in iusto metu.

19 Metus iustus, dicitur metus perditionis honoris: & pariter perditionis bonorum. & metus mortis pariter iustus est. nu. 20. & .21.

22 Metus iustus dicitur, nedum cum instans est periculum: verum etiam, cum suspicatur, ne res ad id verisimiliter tendat.

23 Metus iustam causam subesse, sufficit verificare, ad hoc vt dicatur iustus metus.

24 Metus iustus est, vbi iusta suspitio inest.

25 Paria sunt, quid fieri per metum, vel per probabilem suspicionem metus.

26 Metus violentiæ inferendæ dicitur iustus metus. & ideo non debet quis se subijcere periculo. & numer. sequenti.

28 Metus iustus armorum dicitur, etiam quod armis depositis gestum est.

29 Metus iustus sufficit, licet eius effectus non sequatur.

30 Vasallus si quid fecerit contra dominum, per quod veniat feudo priuandus, si id per metum fecisse docuerit, excusabitur.

31 Vasallus si reliquit dominum in prælio, metuendo vim hostium, excusatur.

32 Vasallus tenetur impendere auxilium domino salua sua persona, & vita, quam præponere debet saluti domini.

33 Vasallus dimittens dominum in prælio, priuatur feudo nisi periculum vitæ sibi videatur imminere, vel propter valitudinem sui: & ob parentum & affinium succursum: vel quia nescit iuuare dominum.

34 Metum passus, non tenetur aufugere, si periculum est in fuga.

35 Manens cum hostibus, non in damnum domini, sed vt euitaret periculum, & ipse non sit aptus ad arma, excusabitur.

36 Dissimulandi animo, quòd quis aliquid dixerit, vel fecerit, probatur per coniecturas.

37 Præsumptiones & coniecturæ non sufficiunt ad quem condemnandum.

38 Hæres domini non potest vasallum rebellem reputare, quem dominus dum viueret, non reputauit rebellem.

39 Bona stabilia recuperata in bello, non fiunt occupantium: sed debent restitui prioribus dominis: & nu. seq.

41 Dominus tenetur in omnibus reddere vicem vasallo.

43 Vasallus si in seruiendo pro domino expugnauit: & cepit aliquod castrum à posse hostium: licet in eo expenderit pro expugnatione tamen ex quo tenetur seruire Regi, restituet castrum prior domino, & non recuperabit expensas.

44 Rex si facit expensas pro fortificando castrũ vasalli tempore guerræ, si demum illud restituit vasallo non poterit ab eo repetere expensas factas: sed debet gratis restituere.

45 Vasallus si pro consecutione gloriæ belligerando contra hostes, vt impetraret id, quod ab hostibus: consequeretur, non obligat illum, in cuius subuentionem accessit.

46 Castrum occupatum à non domino tempore guerræ, debet restitui priori domino gratis, & absque aliqua solutione.

Mi

47 *Metus iustus vel iniustus, quando sit, arbitrio iudicis committitur.*
48 *Metus iustus vel iniustus, excusat à culpa.*

Allegatiões recitatæ pro

maiori parte per me Thomam grammaticum die xxv. Octobris. 1499. coram serenis. Rege Federico de Aragonia in solio regali sedente, adsistentibus eiusdem Maie. S. consilio & auditoribus, respondendo domino Io. Thomasio ianuario & Petrucio de minodois. Vtriusque Iuris Docto. concurrentibus. adsistente quoque meo collega domi. Diomede mariconda, qui peregregiè etiam in causa ipsa allegauit.

Consilium XIII.

IN Iesu Christi Redemptoris Nomine, Amen. In causa Miloniana illius, tantam in dicendo Ciceronis felicitatem aliàs facilitate destituisse accepimus quod ego ipsius, nec, vt sic dicam, fimbria in tam augustissimo sapientissimi principis & legis animatæ conspectu procerunque tantorum & iurisconsultorum cœtu pronuntiando attinguam: apud quos quidem causæ grauitate accedente alterius profecto doctrinæ excellentioris ingenij sublimiorisque eloquentiæ fuisset eligendus orator, Pia quidem superari spero ab hoc diuioo, ac sereno tuę Maie. vultu. vnde quantò grauior est sarcina, qua premor, quanto maiori negotiorum fasce, vrgeor, tanto maioris erit clementiæ mecum benignius agere. In præsenti Mag. Hectoris Zurli de Neapo. causa aduersus excel. comitem Pitigliani baiuli ac aui excel. comitis Nolæ eius nepotis de terra Solofre, quæ prætenditur ad Regiam curiam ob prætensam rebellionem ipsius Hecto. deuolutum: & successiuè per eandem sibi concessam. Propositum primo loco fuit per Magnificos concurrentes ex multis ac quampluribus rebellionis causis, eundem Hectorem tanquam rebellem debere in amissione terræ præfatæ; bonorum ac proprię vitę pręsumitur: primo, quia dum serenissimus Rex Ferdinandus secundus, gloriosæ ac celebris memoriæ post eius recessum à Ciuitate Neapo. & regno, diuina sibi fauente clementia, ad Ciuitatem Neapo. reuersus, Hector ipse eius prauam exhibens intentionem, nec valens suas animi passiones dissimulare, fuit negligens redire ad ipsius Regis seremissimi fidelitatem: licet requisitus vt se reduceret ab hominibus: & vniuersitate eiusdem suæ terræ seu castri, respondens velle expectare responsum à Comite montis auri, eius patrui, partes Gallorum tenente: & duce certæ partis exercitus gallici. ob quòd meritò per iura vulgaria rebellis reputari debet. Secundò, quia vltra consanguinitatem habitam cum prædicto Comite montis auri, & cui literas destinauerat, adparet. insuper subsecutus effectus: quia adueniente præfato Comite cum eius exercitu, Hector ipse nulla præmissa defensione tã

quam Baro, & qui partes serenis. Regis præfati insequi tenebatur, statim à fidelitate Regia defecit: & se dictumque castrum suum tradidit in manibus hostium, nulla per prius offensione expectatam. Tertiò & vltimò, quia tradita arce & terra prædicta in manibus hostium, insuper cum eisdem hostibus moram traxit: & cum eiusdem moram trahendo, in prædicto castro minabatur contra suos vasallos Aragonenses, dicendo: *non ve curati aragonisaci traditori &c.* & sic adparet, quòd nullum est maius mentis nostræ testimonium quam qualitas inspecta verborum: vt dixit Bald. in rubrica. de testib. & in capitulo, super literis. v. columnn. de testi. & ideò dixit idem Bald. in l. voluntatis. in fi. C. de fideicommiss. quòd non credimus hominem velle, nisi illud, quod dicit, ex quo vox est mentis nostræ euidentissimum argumentum. dixit Bald. in l. ea, quæ. circa princip. C. quomodo & quando iud. & dixit Bal. in capi. ex transmissa. extrà de restitut. spo. quòd vox est instrumētum datum homini ad significādum per labia cor & voluntatem: & ideò secundum Philosophum, voces sunt notæ earū, quæ sunt in animo pasionum: & idem dixit Bald. in c. mandatum. j. columnn. de rescri. & in l. vnica. §. vbi autem. C. de cadu. tollend. ob quod meritò rebellis reputandus est. quibus non obstantibus ex infrà dicendis liquebit præfatum Hectorem plenaria eiusdem terrę seu castri restitutione dignum & in nullum caput criminis prætensæ nec alterius rebellionis seu feloniæ incidisse.

¶ Et in primis ex processus meritis satis liquere adparet totum oppositum eius, quod obiectum est, cùm statim audito felicissimo reditu præfati. Q. serenissimi Regis ad Ciuitatem Neapo. per præfatum Hectorem eiusdem Maie. inuictissima ac gloriosa vexilla seu insignia erexerit in dicta terra Salofræ: vt animi sui consuetam fidelitatem exhiberet, adiensq; insuper suam Maie. in ciuitatem Neapo. residentem eidenque debitam fidelitatem, ac obedientiam præstando, permisurusque eandem pariter in futurum: & demùm redeundo ad terram Solofræ. eandem vniuersitatem rogauit, vt attenta Regia necessitate in eius subuentionem veluti fidelissimam se exhiberet, aliquam pecuniæ quantitatem erogando: prout quam plures vniuersitates fideles idem fecerāt & insuper dum hostes Galli & Eluetij irruissent in nostros in terra Ebuli degentes sub Duce comitis Madaloni: Hector ipse in præsidium exercitus suæ Maiest. trans
1 misit quinquaginta pedites: † & sic si
qua mora modo aliquo potuisset imputari eidem Hectori, quòd nō ita statim ad Rege ipsum accesserit. satis ex præmissis purgata dici potest: vt commemorat And. de iser. in capitulo primo quo tempo. mil. Bal. in l. in ipsius. C. famil. erciscund. & probant optimè not. Bald. in l. athletæ. ff. de excu. tuto. & in. l. filio, quem pater. & ibi Paul. de castr. ff. de liberis & posthumis. & sic ex prænarratis executis & gestis per prælatum Hectorem satis adparet alterius intentionis fuisse, quàm ex aduerso propositum fuit: & sic diuersæ vo
2 luntatis & animi: † cùm animus & volunt

funtas ex gestis inde sequutis, iudicandus sit. l. reprehendẽda. cũ vulga. C. de institut. & substi. cùm talis præsumi debeat animus, qualia sunt facta: secundum Ludouicum, in consilio. xcvj. in-
3 cip. super eo, quod quæritur. † & ideò dixit Alexand. de imol. in consilio primo, in. iij. volumin. quòd ex actu præcedenti præsumitur animus. Idem dixit glo. in. l. Fulcinius. ff. ex quibus causis in possatur. Hinc dixit Ludouicus, in consilio. cclxxj. quod magis est actu voluntatem declarare, quàm verbis: & fortiora sunt facta ad demonstrandum animum, quam verba, quæ sæpe proferuntur contra intentionem proferentis. c. dilecti. de appella. c. eximant xj. quæstione. iij. secundum Abb. in cõsilio. ccxxiiij. incip. illud de iure quæritur. Nec militat, quòd secundo loco obiectum fuit, vt ob consanguinitatem cum Comite montis auri publi-
4 ci rebellis † & hostis præsumendum sit cùm eo coniurasse, ac vnionem fecisse, cum filius Gauelfi potest esse gebellinus. & econtrà dixit Bald. in. l. si filius. C. de suis & legit. & præsertim, cùm pater ipsius Hectoris semper fuerit serenis. domus Aragonæ deuotissimus, vt
5 plenè demonstratum extitit: † & sic natus ex patre partiali pro Rege seu contra Regem eodem modo præsumitur eius filius esse. Ita consuluit Andræ. Barba. in consilio. xxxiiij. colum. xxiij. in secundo volumine. incip. præclarus optimus. versiculo modò sacratissimus Imperator refert dictum Angelum, in lege si fugitiui. C. de serui fugiti. dicentis, quòd natus ex patre partiali contra Regem, eodem modo præsumitur eius illius contra Regem: & subdit ibidem Angel. quòd quis trãsierit ad hostes, probatur ex eo, quòd sit natus ex progenie de hoc infamata: & facit pulchra dicta Ioannes de platea. in. §. inimicitias. vbi etiam Ias. institu. de excusa. tutor. & ideò dixit Specul.
6 in prœem. Specu. † quòd filius præsumitur gesta parentis imitari ibi in versicu. cæterum. & dixit Bald. in. l. liberti libertæque. C. de oper. lib. quòd filius præsumitur eiusdem intentioni fuisse. qua & pater eius fuit: & vulgò dici consueuit: talis filius, qualis pater: cõcordat glo. in capitulo final. de consec. disting. v. vbi text. dicit, quòd non potest filius à se facere quicquam, nisi quod viderit patrem facientem. concordat tex. in authen. de referen. in fine ibi: ex patribus quidem bonis. & ibi glos. not. idem glos. in. l. quisquis. ibi in quibus paterni. C. ad legem iuliam maiest. & ideò Bal. in. l. j. C. loca. dixit & in. l. si quos. in fin. C. de cap. per dictum. §. si mancipia. quòd natus ex mala progenie, est suspectus, quòd sit malus. & idem ibi hoc no. Ang. idem not. glo. in. l. cùm vnus. in princip. in versic. domum. ff. de alimen. vbi dicit, quòd natus ex bono patre, præsumitur bonus: & ideò dixit Alberic. de rosa. in. l. ij. §. quæ omnia. in vers. antiqua stirpe. C. de veter. iur. enun. quod ex eo, quòd quis ab antiqua stirpe procedit, præsumitur de eo: & si qs habuit prædecessores alicuius artis peritos, & ipse eadẽ arte vtatur, præsumetur bene peritus in ea: & præmissa intelligenda sunt, quod nedum in virtutibus, verum etiam & in vitijs solent filij similes esse patribus

bus.l.quisquis.C.ad.l.iul.maie.l.quod
si nolit.§.qui mancipia.ff.de ædil.edi.
ita dicit Neapo. sebasti. in consuetud.
Neap.& si testator sub rub.de suc.mo-
rie.sine fil.ver.disponere.in.vj. colũ.&
hinc dicunt doct.in.d. l. quod si nolit.
in.§.si mancipia. quod ad probationẽ
bonæ famæ consueuit fieri capitulum
quod natus est ex bonis parentibus: &
ibi etiam subdit glo.non posse arborẽ
malam fructus bonos facere, nec econ
trà. Et tanto magis tollit hæc præsum-
ptio, cùm demum Hector ipse conuo-
catus à pręfato Comite eius patruo, ad
eum accedere recusauerit. ob quod Co
mes ipse eundem Hectorem capitali
odio prosequutus, castrum ipsum So-
lofre ipsius Hectoris à Gallorum duce
sibi impetrauit: vt plenè in facto doctũ
fuit: vnde succedit, quod consanguini
7 tatis illa leuis præsumptio, † sit è me-
dio sublata, per istas pręsumptiones vr
gẽtiores, & magis efficaces. ex quo vna
præsumptio tollitur per aliam efficacẽ
& vrgentem: ita Cy.in.l. si cùm dotem
§.transgrediamur.ff.solu.matri. Bald.
in.l.fin.C.de hæredi. instit. Barto.in.l.
diuus.C.de in integ.restitu. Bald.in.l.
quanuis.C.de impub. & alijs substitu.
Alexand.in consil.lxxvij.j.volu. quod
maximè procedit in casu, in quo su-
8 mus † vbi sunt præsumptiones istæ spe
ciales. quæ tollunt illam præsumptio-
nem generalem consanguinitatis. ita
Barto.in.l.cum de indebito.ff.de pro-
ba. Bald.in.l.siue possidetis colum.pri
ma eo.titu.vlti.oppo. Alexand. consil.
lxij. incipien. in causa accusationis. in
tertia. volu. & maximè præcedere de-
bẽt hæ præmissæ præsumptiones, cùm
tendant ad exclusionem delicti. Et vbi
duæ concurrunt consumptiones, qua-
rum vna est exclusiua doli, seu fraudis
& sic delicti, & alia inclusiua, semper at
tenditur exclusiua. ita consuluit Lud.
in consi.lx.incipien. visis. in primo po-
9 sitis. † & huius potest esse ratio, quia
semper est capienda via, vt excludatur
delictum: vt dicit Bartol. in.l. non so-
lum.§.sed vt probari. ff.de nou. oper.
nuntia. Abb. in capit. in præsentia. de
proba. Innocen.in.c.dudum.el primo.
de elect. & hoc ob notabilem præsum-
ptionem, quæ est, vt nemo delinquere
præsumatur: vulga.l.merito.ff.pro so-
cio.c.dudum.de præsump.c.j.de scru-
ti. quod voluit Innocen.in.c. dudum.
vt eccle.benefi. Nec obesse ei poterit
tertium obiectum ex aduerso, videli-
cet, quod prædictus Hector se cum ho
stibus gallicis concordauerit, dando
arcem terræ Solofre in eorum posse:
nam certum est, prout ex processus
meritis datur adparere, quod timens
Hector ipse hostium gallorum poten-
tiam, nec valens aduersus eandem se
tueri, certiorauit Maiestatem præfati
serenissimi Regis gloriosæ memoriæ
de literis minatorijs eidem Hectori,
transmissis per ducem gallorum, quæ
originaliter transmisit, in quibus præ-
cipiebatur eidem Hectori, vt deditio-
nem ad ipsos hostes facere debuisset
infra certum terminum: aliàs commi-
nabatur ipsum Hectorem ad pœnam
sanguinis & ignis: & pariter filos de-
clarando, insuper Hector ipse præfa-
to serenis. Regi eius imbecilles vires,
& impotentiam resistendi, seu se defen
dendi. supplicato insuper suæ Maie-
sta.

sta, de oportuno præsidio suo loco & tempore:& sic huiusmodi cautela vsus excusandus venit à futuro ,successu, cùm ex iuris dispositione vasallus noscens sibi vires ad resistendum hostibus non sufficere,si notificat suo principi, vt transmittat ad eius præsidium.
10 &†princeps seu dominus non curat, excusabitur de omni successu. Ita pro cautela docuit nos Ludouic.Roma.in l. si mora. ff. soluto matrimo. Cardi. Alexand. tunc præpo. Mediola. in.c. primo.§.quid ergo. de inuestitu. de re aliena fa.quod maximè procedere debet : cùm tempore belli custodia arcis
11 pertineat ad regem † seu dominum superiorem vasalli illius arcis. dixit Bald.in præfato. §. quid ergo. Angel. in lege fina.in fin.C.de litigio. & sic ex præmissis liquet præfatum Hectorem
12 exemptum à culpa : † & ideò voluit Bal.in.c.primo. qui feu. dare pos.post Dyn. & Bartol.in dicta lege si mora. quod si tempore guerrarum habẽs custodiam castri, illud offerat dare in posse domini custodiendum, non tenetur in aliquo, si post oblationem præfatam castrum ipsum fuerit ab hostibus captum. & sic resultat, quod rebellis minimè fuit : nec pro rebelle reputari potuit. Quod maximè concedendum est, cùm habitat notitia per præfatum. Q. serenissimum Regem de certioratione suæ Maiestati facta per literas eiusdem Hectoris vnà cum literis minatorijs Gallorum præmentionatis,ordinauerit reuerendo fratri Ludouico carrafa ordinis Herosolymitani suæ Maiestatis intimo, vt si ipse Hector resistere non valuisset: sed cum hostibus concordaret, ne deterius sibi contingeret. Et quod ita eidem Hectori nomine suo Maiestatis rescriberet,prout rescripsit. & per extensum cum iuramento more religiosorum deposuit : cui, licet vnico, tanquam intimo & secreto ipsius Regis
13 credendum est, † saltem ratione sui officij: argumen. l. si quis decurio. C. de sal. & in paragrapho si verò. in au-
14 thenti.de instrumẽ.cau.& fide.†nam si officiali asserenti aliquid sibi commissum à superiore, creditur, vt pulch è consuluit Ludoui.Roma.in consil. lix.quarta colum.incipien. ad discutiendum veritatem. multofortius credendum erit præfato reuerẽdo fratri Ludouico:tantum intimo & secreto ipsius Regis : vnde prudentissimè Rex Maiestas. V. clarissime percipit, quod non omnia Maiestas. V. præcipit nec exequitur : sed per suos intimos ad eius latus re collaterales adstantes suam voluntatem ac iussa exequitur,prout ad decus Regium pertinet, & consueuit. Concurrente igitur religione,integritate, ac nobilitate eiusdem reuerendi fratris Ludouici, standum est eius dicto : licet vnico testi:cùm testi integræ fidei & probatæ
15 vitę† licet vnico,creditur. text. est no. in.c.nobilissimus. & ibi glos. & Archi. xcvj.distinct. vbi subdit hoc etiam tenere Gofre.& est text. similis in capit. primo.viij.quæstio. tertia ibi, de morati viri testimonio quis dubitet. facit glos.in.l.Titio fundus. ff. de condi. & demonstra.& in.c.expedit.xij.quęstio. prima & facit text.in. l.à bone fidei. ff. de rei vendi.& no.per scribentes. in. c.

in nostra.de renun. & in. c. primo de
noui ope.nun.& licet regulariter vni-
co testi minimè credendum sit: tamen
propter integritatem & fidem notam
16 hominis, receditur ab omni iure. †ita
Bald. in lege sed reprobari. in versic.
valde disciplinatos.ff.de excusatio.tu-
to. Ludo.& Alexand. in lege cum quid
ff.si certum peta. Hinc est, quod licet
frater non admittatur in testem pro
17 fratre: †tamen quando esset religio-
sus seu spectatæ fidei, nihil ei diminui-
tur de fide. ita dixit Ioan. de imo. in
cap. cùm. R. canonicus. de offic. deleg.
sequitur Ias.in.l.iubemus. C. de iudi.
vbi facit regulam, quod propter lega-
litatem personæ receditur à regulis iu
ris. & sic patet quod stantibus præfa-
tis, prædictus Hector satis excusatus
adparet: licet se & terram ipsam dede-
rit in posse Gallorum: & optimè atten
tari posset plenè credendum deposi-
tioni præfati reuerendi fratris Ludo-
uici, cùm deposuerit de eo, quod ipse-
met fecit. quo casu standum est eius
dicto, licet vnico: ita voluit Paul. de
cast.in.l.quicunque.vltima colum. C.
de ser.fugi.& in.l.seruos.C. de testi. &
consuluit idem Pau.in consi.cccxxix.
incipien. visa petitione prædicta imò
& plus dixit singulariter idem Pau.de
cast.in.l.secunda.§.si absens.ff.si ex no
xa. causa agat. & ibidem Alexand. in
tantum esse credendum vnico testi de
ponenti de eo, quod ipse fecit, quod
etiam si esset infamis, de iure credito.
debet.& idem refert & sequitur Iason.
in.l.cunctos populos.C.de summa.tri.
& fidē catholi. penultima. colum. Et
quod omnino excusatus adpareat He
ctor ipse, manifestissimè demonstra-
tur, cùm iustissimo metu ductus id
fecisse adpareat, maximè cùm mina-
tus fuerit, & consuetus minas crudeles
executioni mandare: quo casu dici-
18 tur fuisse in iusto metu: †vt dicit Bal.
in consil. scismatis secunda columna.
idem Bald. in lege interpositas. C. de
transact. & in. l. metum. quod metus
causa. & ante eum Cyn. in lege prima
C. si quis impera. maledixerit. Barto.
in. l. minæ. quod me. cau. vnde cùm
Galli præconia voce eundem Hecto-
rem, & suos ad sanguinem, & ignem,
dum deditionem ad eos non fecisset,
declarassent, dicitur causam iustissi-
mi metus, & non vani habuisse. Eratq;
insuper prædictus Hector in iustissi-
mo metu honoris, cùm in eodem ca-
stro eius vxorem iuuenem pariterque
& sororem retinuisset, & metus per-
19 ditionis honoris, † dicitur iustus me-
tus.l.isti quidem. ff. quod me. cau. ita
consuluit Ludoui. in consil. xxx. ii
colum. & est bona glos. in.c. cùm dile-
ctus. quod metus causa. & Bald. in lege
vt vim. ff. de iusti. & iu. Fuitq; insuper
Hector ipse in metu iustissimo mor-
tis, qui etiam constantissimos terrere
consueuit. Quis ergo tam fortis ani-
mi sit, cui mortis terrore proposito
20 non exanimetur? certè nemo: †vt
dixit Bald. in præallegato consil. scis-
matis positum post.l.secunda.ff.si quis
ali.testa.prohibue.

¶Habuit & quarto prædictus Hector
metum amissionis bonorum, qui iu-
stus metus est: & æquiparatur timo-
ri mortis lege propter litem. ff. de ex-
21 cusatio.tut. †per quem ita dixit Bar-
to.

tol. in lege si ob turpem. ff. de condictio. ob turpem causa. & consuluit Alberic. bru. in suo consilio.lxxxij. Nec suffragaretur parti aduersæ obiicere, quod ex solis verbis minatorijs non debebat moueri, etiam quod Galli nondum venerant ad obsessionem castri prædicti: nam huic respondetur, quod non debebat se periculo committere, & sic expectare, quia iustus metus dicitur, nedum cùm instans est periculum, verum etiam, cùm suspi-
22 catur, † quod res ad id verisimiliter tendat. dixit Bartol. in prædicta lege metum, quod me. causa. & ideò dixit Baldus in lege finali. C. de iure delibera. quod
23 † sufficit probare subesse iustam causam metus. Idem voluit Alexan. in consilio.cxliiij. in secundo volumi. alibi dixit Bald. in præfata lege finali. prima columna. quod iustus
24 metus est, vbi iusta suspicio inest, † Idem dixit Innocent. in capit. cum olim. de electio. & ideò dixit Angel. in præfata lege metum. quod metus causa, quod paria sunt aliquid fieri per metum, vel per probabilem su-
25 spicionem metus: † & ideò consuluit Alexand. de imola. in consil. nonagesimonono. in tertio volumi. incipiente, quoniam per excellentissimum, quod non debet quis se subiicere periculo,
26 ex quo timor violentiæ inferendæ † dicitur iustus metus. Accedit etiam terror armorum, quem quis habens, dicitur esse in iusto metu. lege tertia. paragrapho armis. ff. de vi & vi arma. & ibi Barto. & in lege continet. quod metus causa cum sequenti glos. in. l. prima. C. vnde vi. & Bald. in præfato con

silio scismatis. Inde sequitur, quod licet non sit illatum bellum: tamen adhuc suberat timor inferendi bellum:
27 † & peior est bello, iam timor ipse belli: dixit Sene. in suis tragœd. quem refert, & sequitur Petrus de Ancharano. in suo consilio. lxxxvij. & alibi, dicitur etiam iustus metus armo-
28 rum, † quod armis depositis factum est, dixit Alexand. de imol. in consi-
29 lio. xlv. in quarto volumi. † Et sic concludendo, iustus metus sufficit, licet eius effectus non sequatur. glos. in cap. bonæ. el primo. de electio. & glos. in. c. ad auditiam. quod metus cau. & sic ex præallegatis liquere adparet, quod non debebat Hector ipse hostes expectare, ad eos appropinquare, ex quo proculdubio eundem inermem captiuassent: & castrum diripuissent: & licet vasallus committens causam priuationis feudi, veniat feudo pri-
30 uandus: † tamen si id per metum fecisse adparet, excusabitur: vt dicit glosa. quam communiter sequuntur scribentes præsertim Aluarot. & Præpositus in capitulo primo paragrapho, sed qui delator. quæ fuit prima causa beneficij amitten. glosa. in paragrapho similiter. de consuetudi.
31 recti feu. Hinc est, quod si † vasallus reliquit dominum in prælio periclitantem, causa euitandi periculum, metuendo vim hostium, excusatur. Ita voluit Iacobus de ardizo. quem refert Præpositus in capitulo primo §. est & alia, quæ fuit prima causa benefici. amit. Ad quod bonus text. in. l. Fulcinius. ff. quibus ex cau. in pos. catur inde excusati fuerunt subditi, Fe-

deri

derici qui ob ipsius Federici tyrannidis metum, non paruerunt mandatis Papæ, qui erat eorum superior, etiam in temporalibus. facit text. in. c. ad apostolicæ. & ibi Petr. de ancha. de re iudi. in. vj. Et hoc, ex quo vasallus tenetur impendere auxilium suo domino, dummodo propriam vitam & persona-
32 nam solubrem reddat: † quam præponere debet saluti domini, cùm iurauerit debitum & posibile pro domino facere: prout dixit Andr. de iser. in. c. j. secũda columna in princi. quibus modis feu. amitta. & in. c. si à morte de aliena. feu. pater. & sic quòd vasallus tenetur dominum iuuare, debet intelligi, si commodè potest: & id dicendum est nos posse, quod commodè possumus. l. nepos. in. §. à proculo. cum vulgari. ff. de verbo. obliga. ita dicit Andr. de iser. in. c. j. §. sed nunc. quæ fuit prima causa benefic. amittẽ. & in. c. ij. in fine. de feu. sine culpa non amitten. & ideò dixit Ioann. blanchi. in sua summa feu. in secunda parte. in char. xj. in rubric. quibus modis feud. amitta. columna. tertia. quòd vasallus dimittens domi-
33 num in prælio, priuatur feudo, † nisi periculum vitæ videatur sibi imminere, vel propter valitudinem sui: & ob parentum & affinium succursum: vel quia nescit iuuare dominum argumẽ. l. is, qui cum vno. in fin. ff. de re milita vnde cum Hector ipse vt inermis aliter se tueri non valuisset, oblata prius castri custodia, cui Maiestas Regia ordinasset: & demum non transmisso sibi aliter præsidio, in iustissimo metu existens, attenta hostium potentia & praua cõsuetudine, Solofram dereliquit in posse hostiũ iuxta dicta per Barto. in. l. j. §. penul. ff. quod vi aut clàm. & & in. l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. ff. de no. ope. nũ. Nec aliquid firmamenti habet quintum obiectum rebellionis signum: ꝙ scilicet Hector ipse cum hostibus conueniret, derelinquẽdo eis arcem, & terram ipsam Solofræ & eadem dictis hostibus tradita, nõ debebat amplius cum præfatis hostibus permanere, sed recedere: nã dũ Hector ipse vereretur offendi tam ab ipsis hostibus. quàm ab eius vasallis eius maliuolis, & ab aliis conuicinis, ibidem deguit, & iuris dispositiõe tue-
34 tur: † ex quo metum passus non tenetur aufugere, si periculum est in fuga: dixit. Bal. ĩ. l. j. ĩ fi. ff. de cõd. ob tur. cau. Bald. in. l. si ob turpẽ. ff. eo. titu. Itẽ nõ stetit ibi cum hostibus, vt eos adiuuaret seu arma sumeret in eorum præsidium, cùm vt notorium est. Hector ipse erat, prout est inhabilis ad arma: item ibi moram trahebat non in dam-
35 num domini: † sed vt euitaret præparata, ne offenderetur. quo casu dicitur dolo caruisse. tex. est in. l. fluminum. §. videamus. & quod ibi no. ff. de dam. in fec. c. cùm ecclesia. extrà de decimis. l. si mihi & tibi. & ibi Barto. ff. de lega. j. no. in. l. si fundum. §. si Titius. eo. titul. Alexan. consi. cxiiij. ij. col. in. iij. volu. & sic non potuisse se tutè Neapo. ad eius domum conferre, excusandus venit: vt per Pau. de castr. ad excusandũ delictum, plenè in consilio. xviij. in. ij. volumine nouo consiliorum. & Alexan. in consilio primo, columna quarta in secundo volumi. Et minimè stare posse apparet sextum signum rebellionis

lionis figuratum ex aduerso, videlicet ꝙ dum Hector ipse permaneret post eius deditionem cum Gallis in dicto castro Solofre, iratus contra suos vasallos Aragonenses, dixerit: *non ve cura ti aragonisaci tradi:ori.nam &c.* Hoc non adparet. ꝙ eis minabatur, vt Aragonẽsibus: sed tanquã suspectus & detentus ibi à Gallis id simulare cogebat. quod quidem satis probari videtur ex coniecturis suprà relatis in contrarium, ꝙ id simulauerit: nam ꝙ quis simulatè quid fecerit vel dixerit, probatur per
36 coniecturas. † dicit Inno. in c. dilectus quod metus causa, nam videtur eidem Hectori licuisse ita dicere respectu metus vitæ, honoris, & bonorum se ostendere hostibus obsequiosum: vt dicit Barto. in tractatu de tyran. col. v. Ange in l. liber homo. ff. de hæredi. insti. & sic vbi dolo caruerit, non est censendus rebellis, cùm eo casu non sit in crimine læsæ maiestatis. leg. prima. ff. ad leg. iuliam maiestatis. Andr. de iser. in c. j. quibus modis feu. amitt. & consuluit Soci. in consi. xx. consi. ix. inter cõsilia Cur. & sic licet de malo omnia ipsius Hectoris aliter non adpareat, nisi per aliquas coniecturas penitus euacuatas tam in facto, quàm in iure: attamen quando adhuc prædictæ cõiecturæ obsisterent, non ex hoc posset Hector ipse damnari. cùm nemo ex cõie-
37 cturis † seu præsumptionibus damnari posit. dixit Andr. de iser. in c. j. §. de viro. de cõtro. inuesti. & quod voluit Bald. in l. secunda. C. de his. quæ pœnæ nomi. vbi dixit: quòd coniecturæ non sufficiunt ad pœnæ commissionem, sequitur Iaso. de mayno in leg. seruum fugitiuum. columna. iiij. C. de serui. fugiti. subdens, quòd etiam violenta præsumptio in criminalibus non sufficit ad quem condemnadum. Vltimò pro explorata prę lati Hectoris nostri clientus victoria, non obmitto, ꝙ dato absque veri pręiudicio, quòd prędictus Hector fuisset in rebellione aliqua, at si asserta rebellio cõmissa fuit, adparet fuisse tempore gloriosæ memoriæ serenissimi regis Ferdinandi secundi nepotis. V. Maiestatis: & in ipsius persona si ita dici potest, à quo quidem serenissimo Rege nunquàm Hector ipse pro rebelle reputatus fuit: vnde succedit, quòd eo casu nec vestra prudentissima Maiestas, eundem Hectorẽ rebellem reputare posset, cũ hæres seu successor non posset reputare vasallum pro rebelle, quem dominus
38 in vita sua rebellem fuisse tacuit: † ita dicit Ange. in l. excusantur. §. primo. ff. ad sille. Bald. in capitu. primo columna quarta versic. quæritur. quibus modis feu. amit. Alexan. consil. lx. secũda columna in tertio volumine. glos. in l. omnimodo. C. de inoffici. testa. in princip. Ioan. andr. in additio. Specu. in titu. de feu. §. nunc dicamus. in additio. magna. Franc. de arc. in consilio. xiiij. in fine. Nec in aliquo partem aduersam releuaret, obiicere, quòd cùm castrum prædictum fuisset ab hostibus occupatũ: & demum ab excellente comite Nolæ belligerando, & suo ingenio & opere recuperatum, non posset eidem auferri: ex quo bona stabilia recuperata in bello non fiunt occupan-
39 tium, † sed debent restitui prioribus dominis text. est in leg. si captiuus. §. expul

expulſum.ff.de capt.& poſtlimi.reuer.
& in.leg.ab hoſtibus.C.eodem.titul.
Bald.in titu.de pace Conſtan.in ver.
poſſeſsiones.per illum text. & Marti.
de laud.in tractatu de bello.in vij.no.
40 † Et ſi obiiceretur, quòd caſtrum ip-
ſum, quando veniret reſtituendum,
non deberet reſtitui, niſi refectis expẽ-
ſis, cùm vtiliter negotium ipſius He-
ctoris geſtum fuerit, dum fuit eius ca-
ſtrum à poſſeſsione hoſtium recupera
tum per id, quod dicit Ang.in ſua di-
ſputatione incip. renouata guerra &
maximè, quia eius mala cura & cuſto-
dia ipſum amiſit: ideò tenetur ad reſti
tutionem pretij: nam reſpondetur cer
tum vaſallum eſſe obligatum ſeruire
domino, ac teneri eidem auxilium im
pendere: ita & econtrà dominum tene
ri vaſallo, cùm in omnibus tenetur do
minus reddere vices vaſallo: per text.
in.cap.primo in fine.de for. fidelita.&
not.Andr.de iſer.in.c. primo qualiter
41 dominus proprie.feu. priue. † & ſic
cùm præfata expugnatio Solofræ fa-
cta fuerit per Comitem Nolæ pro ſta
tu & ſeruitio Regio, & qui tanquam
Baro & vaſallus ac armorum Capita-
neus id facere tenebatur, ratione guer
42 ræ: † ita dixit Specu.in titu.de feu. §.
quoniam.verſi.ij.Bald.in.l.liberti.co-
lumna quarta.C. de operis liberto.&
in.l.penul.in fine.eodem.titu. & in.c.
ad hæc.columna.penul.in prin.de pa-
ce iuramen.fir.& in.l.Meuia.ff.de an-
nuis lega.& conſuluit Oldra.in conſi.
ſuo.ducenteſimo vigeſimo tertio. in-
43 cip.factum tale eſt † ſed ſic eſt, quòd
vbi aliquid quis expendit ex neceſsita
te, illud non recuperat; quia non com
petit ſibi actio nego.geſto.dixit Bart.
in.l.cotem ferro.§.qui maximos.ff.de
publica.& in.l.damni.§.ij. ff.de dam.
infec.gloſſ.in.l.ſupra iter.§.caſsius.ff.
de aqua pluuia.arcen.

¶Ad confirmationem præmiſſorum
accedat, quòd etiam ſi præfatus ſere-
niſsimus Rex glorioſæ memoriæ feciſ
ſet aliquas expenſas ad fortificatio-
nem prædicti caſtri Solofræ, ne ho-
ſtes caſtrum præfatum, ita de facili ca-
pere poſſent, eaſdem expenſas repete-
44 re non poſsit: † ſed debet caſtrum ip
ſum gratis reſtituere proprio domino:
ita dixit ſingulariter Bald. in lege ſi
in aliquam.ff.de officio proconſu.& le
ga.refert & ſequitur Francis.de are.in
ſuo ſingulari.xxv. incipiente ſi prin-
ceps. Imò & aliud, quod magis ſtrin-
git, infeſtat: quia prædictus Comes
Nolæ acceſsit belligerando contra
Gallos exiſtentes in caſtro præfato:
& ad eius obſidionem non animo ge-
rendi negotia prædicti Hectoris; ſed
ſua propria, vt conſequeretur glo-
riam & honorem: dum hoſtes ipſos
conculcaſſet: & vt impetraſſet caſtrum
præfatum, prout impetrauit. quo caſu
45 non obligat eum † in cuius ſubuen-
tionem acceſsit: ita dixit pulchrè Ioã.
de ligna. in ſuo tractatu de bello.
in tertia parte.in xviij.capitulo. verſic.
reſtat videre: nam non poteſt agere
actione mandati: quia illa non ori-
tur neque negotiorum geſtorum: quia
non acceſsit animo gerendi illius ne-
gotia, ſed propria. Et ſic ex prædicti
liquet non competere ſibi actionem
aliquam repetendi expenſas. Ita in
terminis conſuluit Alexand. conſilio
clxvij.

clxvij.in secundo volumine incipien-
46 te requisitus vt breuibus dicam † & plus dixit Baldus in lege prima in fi. C.de condictione ob tur. cau. quòd castra occupata à non domino, tempore guerræ, debent priori domino restitui gratis & absque aliqua solutione. Nec obmittam suprà dictis meis de metu, quòd an dicatur iustus vel iniustus metus, iudicis arbitrio relinqui consueuit lege tertia in fin.ff. ex quibus causis maio.ibi: huiusmodi in-
47 quisitio iudicis est, † Ita in specie tenet Innoc.in capit.cum dilectus.extrà quod me.cau.glo.in dicta lege interpositas.C.de transac.in versicu. cruciatu.Bald. in lege secunda. C. de his, qui per me. & in rubric. de rescindi. vendic. & in consilio. suo.tricentesimosexagesimoquarto,incip.quia quæstio.in tertio volumine Petr.de anch. in cons.ccxcix.incipien.visa suprà scripta facti narratione. columna prima Bald.in consi.xxvj.incipien. punctus. in tertio volumine & in.l.si quis in hoc genus.in versic.adde tamen vnum.C. de episcopis & clericis Barto. in lege de pupillo.§.si quis ipsi prætori.ff. de noui operis nuntia.& tradit Alexand. consi.xlviij.in quarto volumine incipiente quoniam per excellẽtissimum. idcirco satis poterit arbitrari sapientissima tua Maiestas, cuius prudentia & sapientia per totum terrarum orbem hodie decantatur,adeò vt externæ nationes & colant & admirentur,illique non immeritò Regium nomen Regijque culminis ac solij Regalis sceptrum auita atque patria huius Regni corona diuinitus concessa, Astræam ad superos euolatam rediisse existimantes quæ pro suæ benignitatis & clementiæ cultum dignabitur prædictum Hectorem in iustissimo timore ac metu fuisse iudicare, cùm de iure metus iustus vel iniustus excuset à culpa.glos.est in. l.sed & si quicunque.ff.ad.leg.aquiliam.& in.l.tertia.§. armis.ff.de vi & vi arma.& in.§. recuperandæ institu.de interdic.Non possum sapientissime ac serenissime Rex permaximè hodie non lætari, gloriari & incredibili gaudio affici: mihi licet indigno tyroni ac minus discreto homini ex tuæ Maiestatis innata humanitate atque clementia licuisse coram sua heroica Maiestate in solio Regali sedente de re tam ardua verba facere. Quamobrem Deum immortalem bonorum omnium largitorem supplico, vt longæuos, prosperos ac felicissimos annos tuæ Maiestati elargiri dignetur,vt suæ fidei ac coronæ deuotissimi perpetua iustitia, ac innata clementia suæ serenissimæ Maiestatis fruantur. Et quia qui pluribus & inutilibus verbis vtitur in iacturam temporis cadit, & mentes auditorum disturbat, vt pulchrè inquit Alberic. in lege quisquis. de postula. Idcirco Magnificus collega, mihi dominus, & præceptor obseruandissimus dominus. Diomedes marigdam, ac excellentissimi in hoc sacro consistorio Iurisconsulti adstant supplere poterunt in obmissis.Dixi ò decus Regum.

Thomas Grammaticus. Vtriusque Iuris Doctor.

Sum

SVMMARIVM.

1 ☞ *De furto ad hoc, vt probetur, requiritur verificari, quòd in illo loco, in quo prætenditur furtum commissum fuerint aliàs visa extare bona illa, quæ debentur furto subtracta: & ostium repertum fractum. & nu. 2.*

3 *Res furto subtracta, si reperitur penes leuem personam, facit indicium ad torturam contra eam.*

4 *Si de furto inquiritur contra aliquem, & socij ipsius inquisiti aufugerunt, fuga illorum facit indicium contra inquisitum carceratum.*

Testis vxor non potest testificari pro viro. ibidem.

5 *Testis esse non potest vxor pro viro, nec vir pro vxore, secundum communem opinionem.*

6 *Testis examinatus tanquàm principalis in se, & vt testis, in alium facit indicium ad torturam contra illum, contra quem deposuit.*

7 *Indicia quando dicantur sufficere ad torturam, remittitur arbitrio iudicis.*

Consilium. XIIII.

Redemptoris gentium suffragio petitio, Amen. In causa pulcherrimæ mulieris violantis Portugallensis, aduersus Petrum Corberiam & Francescam eius vxorem, querelatos de furto commisso in bonis eiusdem violantis. Reperitur principaliter vestis ipsius violantis furto subtracta penes eosdem coniuges querelatos, quæ simul cum aliis bonis ascendentibus ad valorem ducat. trecentorum subtracta fuit. Et quando res furto subtracta, reperitur penes aliquem, non demon-
strando à quo ipsam habuerit, habet
1 † indicium ad torturam contra se. dixit Bar. in. l. fi. penul. col. ff. de quæstio. & in. l. ij. & in. l. milites. C. de quæstio. Ange. in. l. ancillæ. C. de furt. Ang. arc. in suo tract. malefic. in versi. fama publica. ij. char. in ver. quæro, an vnum indicium: & istud maximè procedit contra ipsum Corberiam hominem malæ famæ, vt probatum est: & aliàs carceratum pro furto in eadem magna curia: vt probat text. in. l. non omnis. §. à barbaris. ff. de re milita. & voluit Bar. in. l. fi. de quæstio. Spec. in titu. de præsump. §. species. Gandi. in titul. de præsumpt. in. ij. indi. indubita. & in specie in propriis terminis Alexã. de Imo. consi. xciij. ij. col. j. volu. Præterea, liquet ante omnia de furto commisso: videlicet quòd commissum est etiam eo modo & forma, prout iura requirunt: quia fuit repertum ostium domus seu cameræ fractum: & quòd illa bona furto subtracta in eadem
2 camera conseruabantur, seu † conseruari consueuerant: prout docet nos Bar. in. l. si quis ex argẽtariis. §. an hæredi. ff. de æden. & idem Barto. in. l. si quando. C. vnde vi. imò dixit Ange. in præfato. §. an hæredi. quòd non erit necesse probare res illas extitisse in domo. vnde non docto per prædictos inquisitos, vnde vestem ipsam habuerint, sequitur de necessitate, quòd ipsi eandem furto subtraxerunt, & sic resultat indicium ad torturam ex prædictis contra ipsos coniuges, maximè
3 cùm non sint personæ graues † & maturæ: sed leues, imò leuissimæ: vt probatum est. Ita voluit glo. in. l. in ciuile. & in

& in.l.ciuile. & vtrobique Cyn.Bal.& Salyc.C.de fur.& maximè oritur sinistra & magna suspicio contra præfatum Corberiam, cùm fecerit vestem eandem deuastari ac transformari, & redigi in aliam nouam formam longè diuersam à prima per quendam sartorem. Prætereà, post eiusdem Corberiæ capturam, cæteri eius socij inquisiti, & contra quos fuerat querelatum de furto præfato, aufugerunt & amplius visi minimè fuerunt.& licet citati fuissent, comparere neglexerunt.
4 † & sic resultat aliud indicium contra præfatos coniuges inquisitos. Ita in specie consuluit Alex.in consi.lxv. in.j.volumi.& ibi subdit, quòd si non prosunt singula, multa iuuant. l.sancimus. in fi.de testamen.l.spadonem. §.qui iura multa.ff.de excusa.tuto.c.j. cum simil.extrà de testib.idem consuluit Alexan.in consil.xlj. ij.volumi.in vlti.colum. Item, præfata vxor Corberiæ examinata, deposuit qualiter præfatus Corberia eius vir, sibi ordinauerat, vt vestem ipsam absconderet:quia furtum iam erat publicatum: & quòd omnino eandem vestem deferret indutam suprà se extra domum subtus suam gonnellam & alibi ipsam absconderet, & quòd eius pedissequa, quæ secum accedebat ad domum, ad quam accessura erat, remanere debuisset in parte inferiori domus præfatæ, quæ erat terinæ suæ commatris, cui fuerat vestis ipsa data in custodiam & assignata,& penes eandem reperta, & pariter prædicta famula attestatur vestem eandem ibidem remansisse, vbi iam reperta fuit. Nec militabit ex aduerso responsum, videlicet quòd vxor non potest contra virum testificari, pariter nec pro viro.nam quòd contra virum testificari non potest,non reperitur iure cautum, sed quòd pro viro testificari non potest, tenet Bal.& Salyce.in.l.ij. C.de testib. & ratio est, secundum eos,quia est domestica viri.& in eam videtur vir habere superioritatem & potestatem modicæ coërtionis, & sic castigandi. & ideò pro viro testificari non poterit.sed Specu.in titu. de testamen. §.j. versicu. nunquid deteriore. dicit, quòd aliqua lege non prohibetur vxor pro viro testificari. ideò probabit, si talis mulier est, quæ virum non pertimescat, & idem tenet Abb.in.c.in literis. de testib.communis tamen opinio.est in dubio, quod nec vxor pro viro, nec vir pro vxore testificari poterit:
5 † quia non admittitur ad testificandum vnus pro alio, & non est idoneum testimonium.ita plenè consuluit Socy.in suo consi.xvij.v. colum.j.volumi. & allegat Specu.vbi suprà Bal.singulariter in.d.c.in literis. de testib.vbi subdit,quòd etiam si esset expulsa à viro, non probat, ex quo posset id fictè fieri & simulari,idem tenet glo.in.§.sanè.in fi.C.de iis, qui ad eccle.confug. & alia glo.in.§.in testibus. institu.de testamen.& facit quod not. in. l.parentes. C.de testibus. per quas glo.ita in specie consuluit.domi. Hierony.de gentilis de Nursia doctor antiquus, quem habeo in lib.meo diuersorum consiliorum ad pœnam. & idem reperio consuluisse Alexan. de Imo.in consil.cliij. iij.colum. in.v.volumi.sed in casu, de quo agitur, cessat

ista ratio, retẽta quãuis opinione prædictorum,& ista Francesca vxor testificata est contra virum : & non pro viro:item demum in eius factum affron tata & perseuerauit in eius depositione, & perseuerat. vnde non potest ratio reddi,qua de re non probet,siue dicamus quòd tanquàm socia & particeps criminis ita deposuerit. & cùm simus in furto, in quo potuit interrogari de sociis. & sic valet & tenet eius depositio contra socium siue participem,per glo.vulg.in.l.fi. C.de accusa. siue præsupponamus, qnòd præfata Francesca fuerit exanimata,vt principalis in se : & vt testis in Corberiam eius virum.& tunc probat contra Corberiam,vt testis, & facit indicium suffi

6 ciens ad torturam : maximè,† iunctis adminiculis, de quibus.§.vt dicit Cy. in.l.fi.& ibi plenè Salyce.C.de accusa. Moder.Senen.in tract.de indi.& tort. iij.char.xj.col.& in.vj.col.ij.char. Sed quia quando dicantur indicia sufficientia ad torturam,relinquitur arbitrio iudicis,secundum Cy.in.l.fina.de quæstio. Ioan.andr.in regula : cùm in

7 contemplatione.† de regu.iur.Bal.in l.ij.C.quorum appel.Alexand.consil. lxv.ideò quis iudicabit præmissa non sufficere etiam ad condemnationem. & ita iuri communi conformari arbitror. Qui Corberia tãdem tortus negauit, & se concordauit cum prædicta violante,& bona sibi restituit. Tho. gramma.Regij fisci patronus.

SVMMARIVM.

8 ☞ *Constare minimè dici potest de delicto, nedum per vnum testem de visu, sed etiam essent mille testes examinati parte non citata : & sic ex processu informatiuo.& numero.2.3.*

4 *Pœna pro delicto vbi imponenda venit, infrà relegationem non potest tortura inferri.*

5 *Indicia ad torturam vbi extant, contra aliquem pro delicto,debet etiam concurrere leuitas vitæ,ad hoc vt torqueri poßit.*

6 *Tormentum dicitur illud, per quod corpus cruciatur.*

7 *Confeßio dicitur facta in tormentis, nedum ipsis tormentis adhibitis:verùm etiam,quando esset facta prope tormenta.*

8 *Confeßio dicitur extorta metu tormentorum,dum iudex fecit, ipsum spoliari, vt torqueret:& ille interim confitetur.*

9 *Confeßio dicitur extorta metu tormentorum, dum quis est ductus ad locum tormentorum, seu ligatus ad ipsa tormenta.*

10 *Confeßio non nocebit inquisito, quando non præcedentibus indicijs fuit processum ad torturam, etiam si sit perseuerata & ratificata. & nume.11.*

12 *Blaßphemans Deum, non potest testes repulsare, nisi ex capite inimicitiæ : vel nisi calore iracundiæ blaspemauerit. & numero.13. & .14.*

15 *Iudex indebitè torquens aliquem, tenetur pœna capitis,secundum vnam opinionem : secundum aliam tenetur eadem pœna,qua carceratus puniretur pro eo delicto, pro quo tortus est. Item tenetur actione iniuriarum. Quartò,secundum aliam opinionem damnatur ad carcerem per certum tempus. & cum ista pœna concordat capitulum regni quo datur carceratio biennalis, & publicationem tertiæ partis bonorum. & numero.16. & .17.*

Consil

Consilium. XV.

Conditoris machinæ mundialis auxilio petitio, Amen. Viso processu mihi transmisso per magnific. ducalem gubernatorem status montis Fusculi,& baroniæ vici, super querela torturæ indebitæ:vt prætenditur, illatæ cuidam Francisco de terra præfata per egregium Vincentium cutillum,iuris peritum & assessorem curiæ terræ præfatæ in defectum semiplenæ probationis vnius testis deponentis eundem Francisc.blasphemasse omnipotentem Deum. ob quod eundem Franc. in tormentis ligatum & alciatum per quatuor palmos, manibus post terga reuinctis,suprà terram tandem blasphemasse Deum, confessus est, & ductus postmodum ad bancum iuris, negauit querelando de indebita ac iniuriosa tortura, aduersus præfatum assessorem. Contingit igitur in præsentiarum de pluribus dubitari. Et primò, an ex processu informatiuo parte inaudita potuerit inquisitus ipse torqueri. Secundò, an potest dici tortus, cùm tantummodo alciatus fuerit? Tertiò, an confesio prætextu huiusmodi torturæ de iure teneat? Quartò & vltimò, præsupposita indebita tortura, qua pœna veniret prædictus iudex indebitè torquens
1 plectendus?† Et quo ad primum, certum est, quòd ex processu informatiuo non poterat dici semiplenè constare per vnum testem parte non citata receptum, nec in suis iuribus audita: vt inquit Innocen.in.c.dudum. extrà de præsumptionibus. Abb.in.c. conquerente. extrà, de restitutione spoliatorum. iij.colum.& in.c.si constiterit.& ibi etiam Felyn.extrà de accusationibus. imò talis processus informatiuus, est nullus, tanquàm contra formam iuris:iuxta cap.cùm dilecta. de rescriptis. Idem tenet Abb.in cap.sacro.v.colum.extrà de sententia excommunicationis.& ibi etiam glo.& ideò dixit pulchrè Salyce.post Barto. in.l.fina. in fi.C.de quæstionib. quòd testis receptus parte non citata, non
2 †potest facere indicium sufficiens ad torturam. idem voluit Angel. in.l.si vacantia. C.de bonis vacantib. Bald. in.l.congruit. in fi.de offic. præsid. & plus subdit Salyce.in loco prædicto, quòd cauti debent esse iudicantes, vt licet posint recipere testes parte non citata, quo ad finem capiendi inquisitos, ne instruantur ad fugam. l.ait prætor.§.si debitorem.ff.quæ in fraudem creditorum. tamen antè, quàm captus torqueatur, debent iterum
3 †examinari testes parte citata. Idem refert & sequitur Alexander de Imo. consilio. clxxix. secundo volumine, imò etiam si essent mille testes recepti parte non citata & inaudita, non possent facere indicium sufficiens ad torturam contra inquisitum: ita pulchrè consulendo tenet Franciscus de Aret.in consilio.clxiij.ij.colum.incip. sicut Ioan.in apocha. per textum,in l.si quando. C.de testamen.& in cap. ij. extrà eodem titulo. Vnde cùm ex processu informatiuo duntaxat adparuerit per vnicum testem de prædicta

dicta blaſphemia,ſequitur quòd Fran. ipſe torqueri nõ poterat nec debebat. Item, ex diſpoſitione conſtitutionum regni huius,cautum eſt blaſphemãtem Deus, puniri pœna truncationis linguæ:quam pœna notoria ac inueterata conſuetudo & practicata à tẽpore,in cuius initij contrarium memoria hominum non exiſtit, in perforationem linguæ cum acu ferrea interpretata eſt & quotidie videmus.quæ quidem pœ-
4 na non excedit † pœnam relegationis, ſi rectè conſideretur.ſed vbi pro aliquo delicto non venit imponẽda pœna vltra relegationem,non poteſt quis torturæ ſubijci,per cap.regni:quod incipit:tormẽta.ergo minimè debebat præfatus inquiſitus torqueri. ¶ Præterea, licet poſsit procedi ad torturã ſubſiſtentibus legitimis indicijs contra aliquem:attamẽ requiritur inſuper,quòd concurrat leuitas vitæ ipſius torquendi:aliàs non torqueretur.ita dicit pulchrè And.de iſer.in conſtitutione regni,ſi damna clandeſtina.ij.colũ.& ibi etiam glo.ante And.ſed cùm vltra di-
5 ſpoſitionem illius vnici teſtis.† qui indicium ſufficiẽs faceret in proceſſu ordinario,non eliſum,non concurrat leuitas vitę ipſius inquiſiti,cùm de ea aliter non adpareat,ergo minimè torqueri potuit.

¶ Circa ſecundum dubium,an ex quo ligatus & alciatus fuit, & non tractus, poſsit dici tortus:& certè dicẽdum eſt, quòd ſic.nam tormentum tũ dicitur il-
6 lud,per † ꝙ corpus cruciatur, vel quocunque modo læditur.l.item apud Labeonem.§.quæſtione &.§.quamuis.ff. de iniur.& in.l.j.§.quæſtionis.ff.ad ſille.in quibus probatur,quòd dolor corporis,& tormenta corporis,idem ſunt: vt eſt bona gl.in cle.j.de hære.in verſi. tormenta.ita conſuluit Alex.de Imo. conſil.xlvij.j.col.in.iiij.volu.& conſil. xcviij.&.xcix. in.iij.volu. & ideo dixit Abb.in.c.cùm in contemplatione.v.colum.de reg.iur.quòd tormentum dicitur, quaſi torquens mentẽ, à torqueo torques.& ſequitur Bologni.Ludo.Bolog.in additio.ad Guido.de Suza.in tract.de tormen.j.col.vnde cùm præfatus Fran.fuerit ligatus,& alciatus ſenſerit corporis dolorem,& tormentum, ſic torturam paſſum fuiſſe negare non poſſumus.

¶ Quo ad tertium,an teneat confeſsio prædicti Franc.torti,quæ reſpectu tor-
7 turæ præſatæ emanauit? & nulli † dubium eſt,quòd non cùm fuerit metu ac dolore tormentorum extorta, & dicitur confeſsio metu tormentorum extorta,nedum adhibitis tormentis, verum etiam,quando eſt facta prope tormenta,vel in loco tormentorum,vel inquiſito ligato duntaxat in tormentis: ita dicit Barto.in.l.prima.§.diuus Seuerus.ff.de quæſtio.doct.in.l.ij.de cuſto.reo.& eſt tex.ſingu.quem not.Barto.in.l.nouiſsimè.ff.quod falſ.tut.autorita.etiam in proprijs terminis conſulendo tenet Francisc.Cur.in conſilio lix.viij.colum.imò plus voluit Saly.in l.iij.C.de cuſto.reo.quòd ſi iudex fe-
8 cit aliquem ſpoliari, † vt torqueret.& ille interim confiteatur id,de quo interrogatur per iudicem, certè dicetur confeſsio illa extorta metu tormentorum.& ideò dicit Ange.in.l.item apud Labeonem, §.quęſtionis.ff.de iniur. quòd

ꝙ ductio ad torturam & ligatio, bene
9 facit confessionem † videri extorta in metu tormentorum. quia ibi inest terror euidens in constantem virum: vt in l. interpositas. C. de transf. idem voluit Gand. in tract. malefi. in rubri. de quæstio. in versicu. dictum est. vnde quando non præcedentibus legitimis indicijs fuit processum ad torturam, non nocebit confessio, inquisito. glo. est in
10 l. penul. & ibi plenè Barto. † & omnes. ff. de quæstio. Bar. in suo. tract. de quæstio. Petr. de anchara. in clementi. j. de homi. Ioan. de Imo. in. l. qui in aliena. §. Celsus. ff. de acquirenda hæredi. vbi etiam allegat Gand. ita tenere in tracta. malefi. & consuluit Aleran. in consil. clxxix. ij. volum. imò plus, licet prædictus Franci. ductus ad bancum iuris, confessionem ipsam reuocauerit: attamẽ dato absque veri præiudicio, ꝙ huiusmodi cõfessionem ratificasset, & in ea perseuerasset, nihilominus sibi non nocuisset: cùm confessio extorta absq; legitimis indicijs, etiam perseuerata & ratificata, non obest inquisito torto.
11 glo. est singu. † & ibi Bartol. in. l. prima de quæstio. Innocen. in. c. cùm causam matri. de offici. delega. Andræ. de iser. in constitutione, si damna clandestina. iij. columu. & allegat constitutionem: tormenta, cum alia sequent. Idem tenet Par. de put. in tract. syndi. in antepe. char. libri, in versicu. sequitur quæstio quotidiana. iij. colum. Ang. Io. de Imo. & Pau. de cast. in. d. l. qui. in aliena. de acquiren. hæredi. Bar. in. l. penulti. de condi. ob tur. cau. Petr. de ancha. in consi. xxij. Par. de put. in tract. syndi. in versicu. tortura. in. c. an stetur dicto torti. vj. colum. & consuluit Alexã. in consil. v. in. j, volumi. & consilio. lij. iij. volu. & consilio. cxlij. in. ij. volum. & hoc, ex quo semper præsumitur subesse eadem causa iusti timoris. & ideò nõ tenet talis confessio. & idem plenè tenet Alexand. consilio. xciij. j. volumi.
12 † Nec suffragatur dicere, quòd cùm blasphemans Deum, non potest testes repulsare, argu. l. famosi. & in. l. in quæstionibus. & quòd ibi etiam Barto. not. ff. ad legem iuliam ma. & dixit Par. de put. in tract. synd. in versic. condemnatio. in. c. an potestas. iij. col. sicut in simili dicimus in crimine læsæ maie. & hæresis, in quibus admittuntur infames, & alios inhabiles. vt ibi dicit Bar. in loco prædicto. & plenè Alexan. in consil. xj. j. volu. attamen in similibus non admitterentur testes inimici. Ita dicit
13 † Specu. in titu. de accu. §. j. versicu. fi. Alexan. consil. cxxvj. in. iiij. volumi. in fin. vnde cùm in eius petitio. oblata Franci. ipse petierit se admitti ad suas defensiones, ex quo potuisset fortè probare testem illum productum contra se esse suum inimicum: aut potuisset ꝓbare negatiuam coarctatã loco & tẽpore: aut aliquam aliam speciem de-
14 fensionis, aut † quòd calore iracuudiæ blasphemauerit ꝓuocatus: & sic potuisset repulsare vel facere suas defensiones, prout de hoc vltimo inquit pulchrè domi. Ioan. Francisc. poncinibius Placentinus in tract. de lan. in penult. charat. tracta. ad limitationem Par. de put. vbi suprà dicentis, quòd blasphemans Deum, non potest testes repulsare: quia si calor iracundiæ prouocatus admittetur ad suas defensiones, & sic

omnino ad eas admitti debuit, & torqueri nullatenus poterat.

¶ Quartò & vltimò, qua pœna veniat præfatus Hector plectendus: reperio textum, in lege decuriones, codi
15 ce de quæstionibus. † & ibi Baldus, dicentem, quòd iudex indebitè torquens aliquem, tenetur pœna capitis: Secundò reperio, tex. in lege nemo carcerem. C. de exacto. tribut. libro decimo, quo cauetur iudicem iniustè torquentem, debere puniri eadem pœna, qua puniretur carceratus vel tortus: pro eo delicto. Tertio, dicit Baldus, in rubrica. de pœn. iudi. qui malè iudica. quòd iudex indebitè torquens, tenetur actione iniuriatum. l. iniuriarum estimatio. ff. de iniur. Angel. tamen in dicta lege nemo carcerem. dicit, quòd talis iudex indebitè torquens, damnatur ad carcerem ad certum tempus, & cum hac opinione Angel. concordare. videtur cap. regni, incipiens: si iustè sub rubric. quòd recipiatur appella. à
16 tormentis. † quo condemnatur iudex indebitè torquens ad carcerem biennalem, & ad publicationem tertiæ partis bonorum suorum, & cum hac dispositione præmentionati capitu. regni, pertranseo, consulendo partes magni ducalis gubernatoris status: montis Fusculj, esset in condemnando præfatum Vincentium assessorem terræ prædictæ ad carcerem biennalem, necnon & ad publicationem tertiæ partis bonorum. & ita sentio de iuris censura. Et ita exequutum fuit.

Thomas grammaticus Regij fisci patronus.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Minor confessus delictum, de quo aliter nõ adparet, nisi per dictam confessionem, debet aduersus ipsam in integrum restitui absque aliqua probatione erroris, quoniam dubitatur de eius dicto ob minoritatem.*

2 *Confeßio inuerisimilis non nocet confitenti.*

3 *Iudex non verisimili, non debet fidem adhibere.*

4 *Confeßioni solæ inquisiti iudex non debet de facili credere: sed debet verificare de veritate dictæ confeßionis, & mittere exploratores ad verificandum furta seu homicidia confessata per inquisitum. & numero quinto.*

6 *Minor accusans, potest demum reuocare accusationem, ex quo non tenet accusatio absque curatore.*

7 *Confeßio emanata à minore absque curatore, est nulla. & nu. 8.*

9 *Mente captus seu furiosus, probatur ex suis dictis & gestis.*

Et quomodo & qualiter probetur vide ibidem plenè. Et quomodo probetur, quod quis sit fatuus. numero. 10. 11. 12. 13. & per totum.

14 *Furiosus & fatuus, in quo differant. nu. 15. & . 16. 17. 18.*

19 *Demens æquiparatur mortuo.*

20 *Confeßio dementis contra se, non tenet. & nu. 21.*

22 *Mente captus, æquiparatur minori & pupillo.*

23 *Confessus licet quis fuerit delictum contra se, ob quod condemnatus fuit per sententiam, si demum adparet de eius innocentia, non debet talis sententia exequi, nonobstante confeßione sua.*

Consilium XVI.

INcomprehen=sibilis Dei suffragio iterato, Amen. In causa inquisitionis formatæ in magni.curia vicariæ aduersus Francis. notarij Nardi ob eius fatuam confessionem nefandi criminis carcerati, ex eis defensionibus liquet ipsum esse minorem.xviij.annis.

¶Item, quòd nō aliter adparet de prætenso delicto, seu crimine nisi per eius præfatam confessionem.& ideò succe-
1 dit, † quòd vbi minor fatetur delictū, de quo aliter non adparet, nisi per eius confessionem, aduersus ipsam debet in integrum restitui, si læsus est absq; alia probatione erroris: quia ex hoc solo, quòd ita confessus est, adparet ipsum esse læsum. ita singulariter dixit Angelus, in.l.certum.§.in pupillo.ff.de confess. vbi ad hoc allegat textum.cum gl. in capitulo secundo, de in integr.restitu.in.vj.& reputat Angelus, hoc valde not.& quotidianum, quod dictum exclamat consulendo Alexand.de Imol. in consilio.cxv.in.iij.volumin.incip. in causa inquisitionis formatæ contra do dominam Helenam vlti.col.vbi dixit, hoc solum sufficere ad defensionem illius minoris, xxv.ann.& in hoc dicit se facere maximum fundamentum, & qđ illud habet pro tutissimo remedio. idē sequitur Marsi.in.l.j.& in.l.de minore.in.§.tormenta.ff.de.qō.& ideò fuit per nos petita restitut.in integrum, qui eo casu peti potest absque aliqua probatione erroris. idem tenet Alexan.in l.si is, qui temporali.§.si minor.ff.de iureiur.& ibidem pulchrè refert & sequitur Ias.qui subdit diligenter esse aduertendum, pro defendendo adolescētem in causa criminali. idem sequitur Ludo.Bologni.in consi.suo.xxxvj.iij.col.circa principium.vnde cùm nihil sibi obstet confessio præfata per restitutionem in integ.petitam; quæ sibi peti permittitur absq; aliqua probatione erroris multò fortius concedendum est adparente de notorio errore, qui est, vt locus, in quo fassus fuit delictum ipsum commisisse, nō reperitur esse nec vnquam in rerum natura, vt multi testes attestantur, & somniatum est vt ex oculari inspectione dignosci potest, vt petitum est, bene intueri & perscrutari, si talis locus per ipsum confessus, reperitur, aut si vnquam fuit.& ideò cùm confessio ipsa non adparente de loco confessato commissi delicti mini-
2 mè vera adpareat, sequitur † quòd confessio ipsa verisimilis non sit, & sic non nocet confitenti: secundum Bald. in.l.si quis in hoc genus.C.de episcop. & cleric. Petr.de ancharan. in consilio xxiij.incip.visa inquisitione formata. & facit text.in capitulo: quia verisimile.de præsumpt.& ideò voluit Petr.de anchar.in consilio.ccxlvij. incip. extra
3 ordinem contractuum, † quòd iudex non verisimilibus eisdem fidem dare non debet.& Bald.in.l.fin.in fin.C.de edend.dicit, quòd probatio debet esse verisimilis, aliàs ei standum non est. & ideò satis ad propositum dixit Bal. in l.quoniam.de infami.quòd istæ confessiones criminū debēt esse cōformes, &

continentes verisimilitudinem. & ideò
assessores debent cautè agere, & non
de facili credere confessionibus iudi-
cialibus, nisi ipsis verificatis. Et inde
4 est, † quod si quis fateatur occidisse
hominem, & in tali loco iam sepul-
tum, cautela est, vt iudex mittere
debeat ad talem locum inspiciendum,
& si ibi sit homo mortuus vel ossa se-
pulta. Idem sequitur Paris de puteo.
in tracta. syndica. in versicu. confessio
circa medi. vbi etiam subdit, quod
debet iudex inquantum potest, verifi-
care delictum confessatum, esse verum
per not. per Barto. in. l. j. §. si sibi. ff. ad
Sille. & ideò in simili dixit Angel. in
tracta. malefi. in versi. & vestem cæle-
strem abstulit. vj. charta. versi. quid si
quis confitetur, quod si reus confitea-
tur plura furta, non erit confessioni
prædictæ standum, nisi verificentur
5 † res subtractæ, & ideò iudex debet
esse bene cautus, ne damnet animam
suam, & corpus suum, & non credere
talia confessata, sed prius verificare
cõfessiones furtorum. & deputare nun
tium ad capiendum informationem
de veritate. & si alienauit vel distra-
xit, vel pignorauit, vel quid fecit de
rebus subtractis, & ideò iurisconsul-
ti. in. l. prima. ff. de quæstio. in versicu.
neque adeò, statuit confessioni factæ
in tormentis non esse passim creden-
dum. & idem dixit in. §. si quis vltrò. &
in. §. quæstioni. in ea. l. Ex quo inter-
dum reperiuntur aliqui intantum ti-
mentes torturam, quod omnia etiam,
quæ nunquam fecerunt, fateantur ob
hoc inquit pulchrè sapientissimus Se-
neca, quod etiam innocentes cogit do
lo mentiri. idem tenet Par. de pute. in
tract. syndi. in char. xcix. in ver. tortu-
ra & etiam in char. xxx. j. colum. & me-
minit de illo nobili inculpato qui visa
tortura præ timore se amisit & dige-
stionem emisit. & tamen repertus fuit
innocens, & quod alius delictum illud
commiserat. Idem refert & sequitur
Marsi. in. l. j. ff. de quęstio. iij. char. et in
rub. de proba. in sua repe. imò subdit.
in. d. l. j. ff. de quæst. quod vbi aliter nõ
constat de delicto per processum, sed
per solam confessionẽ inquisiti, debet
iudex transmittere exploratores ad ve
rificandum delictum esse commissum
per. d. l. j. §. item illud ad sille. & quod
ibi no. Barto. & alij per no. per Bald. in
authen. sed nouo iure. C. de serui. fug.
ver. sed pone, quod quis confitetur, &
probant bene no. per Angel. in. l. vni-
ca. C. de confes. per Bal. in addit. Spec.
in titu. de confes. in versi. Titius. aliàs
sequeretur, quod quis esset dominus
membrorum suorum, adeò quod abs-
que delicto posset facere se ad pœnam
mortis damnari, contra. l. liber homo.
ff. ad. l. aquil. &. l. non tantum &. l. si
non defendantur. ff. de pœ. & ideò di-
cunt soli confessioni standum non esse
l. j. diuus. ff. de quæst. & in. l. inde. Nera
tius. §. fi. cum. l. seq. ff. ad. l. aquil. cum
simi. debet enim confessio esse verisi-
milis, vt ex ea quis damnari possit, in-
quit Bald. in. l. si quis in hoc genus. C.
de episc. & cle. & consuluit in terminis
Alexand. de Imo. in consil. xix. in. vij.
volu. & quod non sit standum confes-
sioni, & ex ea sola quis damnari nõ po-
test, nisi aliter constet de delicto. tenet
etiam Fely. multa referens in. c. audi-
tis

tis.xvj.extrà de reſcri.Io.Franci. poncinibius in ſuo tracta. de lan. in antepe.char.ver.vij.quod licet & ibi ſubdit ex prædictis. propterea dicunt docto. quod iudex debet inquirere de veritate confeſsionis, quia aliquando aliqui confeſsi ſunt delictum,& poſteà reperti ſunt non deliquiſſe,& idem conſuluit Rapha.cu.in conſi. cxxxviij.

¶Nec obſtabit in aliquo delatio ſeu depoſitio primo loco facta contra ipſum Franc. per Alonſicum hiſpanum impuberem & minorem nouēnio,prout etiam ex eius aſpectu aliter iudicari non poſſet, cùm ipſemet Alonſicus depoſitionem ſuam præfatam reuocauerit, dicendo ex metu ita confeſſum fuiſſe prout depoſuerat:licet mendaciter.& quod talis eius depoſitio ſeu delatio contra præfatum Franciſ. delatum ſeu inquiſitum non fuit, nec eſt

6 vera.† Et ideò hinc ſuccedit,quod ſicut minor accuſatus & confeſſus, aliter non probato delicto, niſi per eius confeſsionem,ex ea duntaxat læſus adparet,debet in integr.reſtitui, cùm nihil ſibi noceat confeſsio. Pariter etiam eſt diſpoſitum,ſi minor accuſauerit aliquem, quia poterat reuocare, ex quo non tenet accuſatio abſque curatore. ita pulchrè conſuluit Bal.in conſil. lx. incipien.factum ſic proponitur.v.vol. refert, & ſequitur præclarus doctor Marſi.in.l.j.v.colum.ff.deque̜ſt.aduerte.quia dictum conſi. Bald. in nouiſsi. impreſsione eſt in.iij.vol. nu. ccccviij. Nec eſt obmittenda notoria nullitas proceſſus attenta confeſsione prædicta emanata à minore,& abſque curatore prout dicit Angel. in tracta. maleficio.in verſicu. comparent.dicti in-

7 quiſiti † in verſi.necnon,ſis bene cautus.idem allegat voluiſſe Cynus in lege clarum.de auto. præſtan.Salyce.in lege vnica. C. de confeſsio. Alberi. de roſa.in quarta parte ſtatu. quæſtione. lxxxij.Bald.in capitulo primo. §.item ſacramenta. de pace iur.firmi. penult. colum. Angel. in prædicta lege vnica. C.de confeſsio. Rapha.& Angel. in.d. l.clarum. & refert Rapha. Albericum dicere hoc de facto obtinuiſſe. & tenet do. Alexander in.d. conſil. cxv. in tertio volumi.& ſequitur Marſi.in dicta.l.prima quinta colum.de quæſtio. Et hæc ſufficiant dicta, quo ad minorem ætatem & reſtit.in integr. quæ denegari non poteſt, etiam nulla data probatione delicti confeſſati, niſi per propriam confeſsionem. Nunc autem dato abſque veri præiudicio quod delictum iſtud fuiſſet verè perpetratum, prout minimè in æternum adparebit dico quod ſatis liquidè probatum fuit ipſum Franciſ.eſſe ac fuiſſe ſemper dementem ac fatuum ex multis. ℣. dicendis. Et Primò adparet ex copia infinitorum teſtium Franciſ.ipſum ſemper in præteritum vſque in præſentē diem oſtendiſſe pudibunda in publicum abſque aliqua verecundia, multis perſonis inſpicientibus ex conſuetudine iſta, ac etiam alia potius animalis irrationalis geſsiſſe ac protuliſſe, de quibus in proceſſu ex quibus clariſsimè liquet de eius dementia, & ſenſuum carentia.nam ex geſtis & dictis adparet quem eſſe mente captum,

8 aut furioſum.dixit Hoſtien. † & Cardina.in clemen.prima de homi. & ple-

nè Alex.in.l.furiosum. C.qui test.fac.
pos.bene facit tex.in.l.is,qui. §.diuus.
ff.de tut.& cur.da.ab iis. & ibi Bar.idē
Bar.in.l.iij.C.de bo.pos.infan.vel fur.
dela.& plenè Lanfr.de oria.in.c.quo-
niam contra.in ver.testes. antepe.col.
ver.vltra prędicta quæro.extra de pro
ba.vbi subdit, †quod probatur ex ex-
9 trinsecis quē esse fatuum, vt ex factis
qui non cōtingunt hominē sanę men-
tis. Et si adpareret interdum fortè ali-
quid more hominis sanæ mentis fuisse
loquutum,tamen ex iuris dispositione
licet quis aliquando fatuè & aliquan-
do sapienter loquatur, non ex hoc de-
finit esse fatuus, seu furiosus. ita dicit
Alex.in.d.l.furiosum.& Bar.in tracta.
de testi.ver.opposita prudentiæ.& cō-
suluit Alex.cōsi.lxxxv.&.lxxxvj.ij.vo.
item cōstat ex meritis processus: quod
si tu dicis eidem Franci.nonne hoc ita
est?& ipse respōdet,quod sic:& si pau-
lo momēto,posteà tu dicis sibi contra-
rium eiusdem, quod per prius sibi di-
xerat ipse quoque illud afirmat, nullā
habendo memoriam pręcedentis dicti.
10 ¶ †Secundò adparet,iunctis prædictis
& ex præmisis ipsum Fran.habere me
moriam inordinatam: quod est maxi-
mum signum dementiæ.tex.est secun-
dum dom.de san.Gem.in.c.fin.de hæ-
red.in.vj.quod dicit esse no. pro testi-
bus inductis ad probandum quem esse
mente captum. idem etiā voluit Alex.
in consi.lxxxvj.iiij.colum. secunda vo
lumi.& idem Alex.in.l.cum seruus.§.
constat de lega.primo. ¶Tertiò, pro-
bant ex consuetudine, prædictū Fran
cis. lapides proiecisse multis ac diuer-
sis vicibus,more insanorum, vt multi
11 & quamplures testes testam.ob†quod
longe satis de eius dementia & furore
ostensum esse inficiari non potest.l.se-
cunda.C.de iudę.ita dixit Bald.in.§.
item furiosi.institu.quibus non est per
missum face. testa. glos. in lege si cum
dotem.§.si maritus.in ver.ferendus.&
ibi Bald.& Angel.& Alexān.ff.soluto.
matrimo.& plenè Alexan.cōsi.lxxxvj.
in secundo volumi.& plenius in consi.
liiij.in primo volumi.& vtrobiq; sub-
dit, quod pariter dicitur furiosus seu
fatuus, qui fatuorum more loquitur
seu si à patre seu consanguineis fatuus
siue demens publicè, & communiter
reputatus fuerit, prout satis plenè ostē
sum fuit, quod ita publicè & commu-
niter reputabatur,& tenebatur ab eius
12 parentibus. † & ab omnibus existen-
tibus in eius conuicinio seu contrata.
Ita dixit Bald.in prædicto.§. item fu-
riosi per. l. de minore.in. §. tormenta.
ff. de quæstio. per. l. Octaui. C. vnde
cogna.& tenet Alexan. in prædicto cō
silio.cliiij.in.j.volumi.& consuluit præ
clarus doctor Philip. deci. in consilio.
lxxxvj. in. vj. colum. & tenet ante o-
mnes Barto.in tracta.de testi. in versi.
opposita prudentiæ, & bene probat
tex.in.l. si furioso puberi. C. de cura.
fur. & licet multa iura ex prædictis vi-
deantur loqui in furioso, attamen de-
13 mens seu mente captus, † dicitur fu-
riosus : vt voluit Bald.in.l. certum.x.
colum.C.vnde agna. idem Bald. in.l.
secunda. C. de cura. fur. dicit mente
captum, furioso æquiparari. & idem
tenet Alexand.in prædicto consi. liiij.
primo volumi.& deci. in præfato con-
silio. lxxxvj. & probatur bene text. in
c.si.

c.fi. de succes.ab intesta. vbi bona glo. dicit, quod ista affirmatiua, videlicet Titius est furiosus, habet in se implicitam, videlicet quòd Titius non est sanæ mentis. idem voluit. Lanfran. de oria.in repe. cap. quoniam contra. in ver.testis antepe.colum.versi.vltra prę dicta. &c. & in hoc differunt, quia fu-
14 riosus est cum rabie, † sed mente captus, est cui mens & consilium deficit, tamen nullam rabiem furoris ostendit:sed extriusecus in quodam habitu mentis quietæ. ita voluerunt docto. maximè Bald.in.l.si furio.C.de nupti. & in lege. humanitatis quarta colum. C.de impube.& ali.substitu. & in lege sed & milites. ff. de excusatio. tutor. Angel.& Imo.in.l.ex facto.ff. de vulg. & pupil.colum. xliij. Alexan. in prædicto.consilio. liiij. & plenè Iaso. in. l. furiosum.C. qui testamen. face. poss. sicq; quòd Francis. ipse sit mente captus ac fatuus, inficiari non potest ex infinitorum testium depositione liquidè asignatis congruis & concludentibus rationibus fatuitatis seu demen
15 tiæ † & in specie omnes testes testantur Francis. ipsum communiter reputari fatuum ab omnibus communiter ipsum cognoscentibus. quæ quidem probatio sufficit ad ostendendum ipsum non potuisse conficere actus, in quibus, requirebatur intellectus, vt probatur in lege prima iunctis ibi not. per Barto, C.de testamen. & ibi Bald. in tertia quæstio.& not. in. l.cum quidam.§.qui dicitur.ff.de acquir.hered. Bart.in.l.de minore.§. ij.in. ij. & vlti. col.ff.de quæst.per Ange.in.l.ad testiũ §.j.ff.de testa.Alexan.in consi.xcij.pe. col.in.v.vol.Et tamen sufficeret testes solummodo dixisse Francis.ipsum esse mente captum quia ita viderunt. Ita
16 dixit Ang.in authen.† vt cum de appel.cogno.§.si quis concurrente insup quia Franc.ipsum sic semper fuisse recordantur tex.est in.l. ob quæ vitia.ff. de ædil.edict.& in.l.is.qui.§. fin. ff.de tuto.& cura.dat.ab iis, & ibi Barto. & not.in.c.legimus. xciij.distin. & Bald.
17 in.d.§. item furiosi. † Quintò longè quoq; demẽs adparet, cùm minimè intelligat quid ipse dicat:quia si intelligeret, quid dicat, non variaret.vt. ĩ. c.primo.§.si vera.de elect. in. vj. & ibi ad hoc illum textum. no. do. de. sanct Gemi.& Alex.in.d.consi.liiij.quod satis adparet probatum in isto. Francis. concludenter.& ideò dixit Barto.in.l. qui ad certum. ff. loca. quod demens, non habet consensum : quia vbi adest furor seu dementia,ibi intellectus abest.& no.in. l. j. C. vnde vi secundum Bal.in.c.clerici. extrà de vita & hone. cleri.Hinc Bald.in præfata.l.humanitatis.viij.colum.versi.quarta differentia. dixit, quod demens æquiparatur
18 mortuo † idem dixit Bald. in. l. si quis alicui.ff.de acqui.hære.Alexã.& Ias.in d.l.furiosum. sed mortuus puniri non potest,nec debet in persona per tex. in l.ex iudiciorum.ff.de pub.iud.& in.l.j. &.ij.C.si reus vel accus.mor.fue.& inde dicit̃ demens voce carere,quia cùm loquit̃ non intelligit,quid loquat̃ sicut dormiens.dixit Bal.in. l.sancimus. C. ad treb.Et idẽ sanctissimè iura sanxe-
19 runt mente captũ nõ obligari † ex delicto; nec pœnis à iure traditis affici sed excusari.tex est in.l.diuus.ff.de of-

fi.præ

fic.præfid.Barto.in.l.congruit.ff.eod.
titu.& in.l.ex facto.vj.colum.ff.de vul
ga.& pup.Bald.in prædicta .l. furio-
fum.& in.c.primo.an ille,qui interfec.
fra.domini fui.in vfi.feud.& ideò de-
mentem fatis fuo furore ac demen-
20 tia puniri † & delicti perpetrati volue
runt.l.pe.ff.de parri.l.diuus. præalle-
gata.attamen in cafu,de quo agitur
nullum adparet perpetratum delictũ,
nifi per confefsionem ipfius fatui feu
furiofi,cuius confefsio fibi nullo mo-
do præiudicat,cùm confefsio demen-
tis non teneat regula in negotiis.ff.de
regul.iur.& in leg.fecunda.ff. de iure
21 codi.ita voluit † Specul.in titu.de cõ-
22 feff.§.fecũdo verf.xiij.fi facta eft. † Ac
cedit infuper,quia mentecaptus æqui
paratur minori & pupillo, etiam quo
ad omnia priuilegia iuris:vt dicit Bal.
in leg.fecunda.C.qui admi.& in.c.pri
mo.fecunda columna de benefi. Iaco.
in vfi.feu.Ioan.andr.in addit. Specu.
in rubric.de præfcriptio.Alex.in.l.Ful
cinius.in.§.adeò.ff. ex quibus cau. in
po.ea.adeò quòd mente captus in in-
tegrum reftituitur,ficut minor.l. fan-
ctionis. & ibi Bald. C. de excu.tuto.
l.ergo & ibi Bartol.C.ex quibus cau.
Paul.de caftr.Bald.& Alexan.in. leg.
Marcellus.de fideiuf.Bar.in.leg.j.de
bono.poffefsio. infan. vel fur. de la.
Bald.in.l.fin.in fin.C. qui admi. fed
23 fic eft, † quòd minor reftituitur aduer
fus propriam confefsionem delicti: vt
s.probatum eft, etiam nullo allegato
nec verificato errore confefsionis er-
go pariter & mente captus feu demẽs,
qui tam ex capite minoris ætatis omni
no reftituendus venit,nec debet fibi in
aliquo obeffe cõfefsio criminis,de qua
fuprà ex præallegatis, maximè cùm
poft eius confefsionem prædictam li-
queat ex præfatis de eius innocentia.
quo cafu & fi effet lata fententia con-
tra ipfum,non deberet nec poffet exe-
qui:vt dicit Innocen. in.c. quoniam.
doct.fequuntur in.c.fignificantibus,in
fin. de purg.vulg. Bald.in.cap.vnico.
24 † in vltima.columna.de confef.Fely.
in.c.confanguinei. prima columna de
re iu.& plenè Marf.in fua prac.in ver.
oportunè.tertia columna. Ex quibus
omnibus & eorum fingulis, concludo
præfatum Frãc.debere liberari, tan-
quàm innocentem & abfolui ab impe-
titione regij fifci omnibus mora poft
pofita:cùm fatis grauatus longifsimo
carcere per trimeftre & vltrà fuerit.Et
tandem licet communi voto magni-
fic.iudicum ipfius magnæ curiæ vica-
riæ decretum fuiffet eundem Franc.
liberandum:& ægrè ferens illud exe-
qui magni. miles dominus Franc. de
tarfia,regens dicto capo de ferro,licet
verè ex zelo iuftitiæ tamen fuperue-
nientibus aliis duobus iudicibus intrã
tibus de menfe Martij,inter quos fuit
magnific.Mattheus de afflicto, & fic
voto & decreto ex iudicum publica-
to,ita exequutum fuit,& Francif. ipfe
liberatus.

Thomas. Grammaticus. Regij fifci
patronus.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Fractura parietis feu ianuæ aut caffiæ*
facit præfumi furtum fuiffe commiffum refpe
ctu illius fracturæ.

Ro

2 Res furto subtracta, licet non appareat quæ fuerit, probato furto stabitur iuramento patroni.
3 Furtum dum adparet de nocte fuisse cõmissum est difficilis probationis: & in secretis, & in ijs, quæ de nocte fiunt. sufficit probatio per con iecturas & nu. 4.
5 In delictis, quæ secretè fiunt, iudex debet esse promptior ad torturam & quæ de nocte fiũt, dicuntur secretè fieri & occultè. & nu. 6.
7 Mutatio coloris in facie inquisiti, erubescere, pallere, & inconstanter loqui, sunt signa male conscientiæ. & ideò iudex debet omnia facere redigi in actis. & nu. 8.
9 Mendacium inducit magnam suspictionem contra inquisitum, & potest torturæ subijci ex mendacio.
10 Fama publica de delicto contra inquisitum, an faciat indicium ad torturam.
11 Loci qualitas, satis attenditur ad reddendũ quem suspectum de delicto.
12 Testis pauper & malæ famæ, non probat, sed repellitur.
13 Testis alias carceratus pro delicto, vt vilis propter carcerationem repellitur à testimonio.
14 Conuersatio mala, facit quem præsumi suspectum: & econtrà bona conuersatio, facit quẽ præsumi bonum.
15 Iura transgedi licet ex causa.
16 Delictorum frequentia facit, vt quis ad mortem dannari possit licet pro vnoquoque delictorum commissorum ille nõ posset pœna mortis puniri, sed pecunialiter. vt quia pro vnoquoque ex delictis non veniebat pœna mortis imponenda, sed pecuniaria.
17 Torqueri potest de iure communi homo malæ famæ data leuitate vitæ ipsius: maximè, vbi proceditur ex officio, & non ad querelam.
18 Indicium vnum bonum sufficit ad torturam contra inquisitum de crimine. & ita iudices maleficiorum practicant.
19 Fuga sociorum facit indicium ad torturam contra carceratum.
20 Et si non prosunt singula, multa iuuant.
21 In indicijs nulla potest dari recta doctrina. & ideò iudicis arbitrio relinquuntur. quando sunt sufficientia.

Consilium XVII.

Conditoris machinæ mundialis suffragio petito, Amen. In causa furti cusentini cõmissi in apotheca Petri florenti. in ciuitate Cusentiæ cõmorantis, per Bernard. & Ioan. Baptistam inquisitos, vltra ea, quæ deducta sunt in allegationibus mihi transmissis per magni. V. I. D. Albericum poerium calabrum, assessorẽ curiæ Cusentinæ, in qua de causa prædicta tractatur, nec non & vltra mihi in facto, & relata per Illust. Ferdinandum alarconum ipsarum prouinciarũ Calabrie regium gubernatorem seu proregem. Considero in primis furtũ ipsum fuisse commissum cum fractura, prout ex cataracta reperta fracta die commissi furti demonstratur. & propriè de mane subsequenti, in nocte cuius præcesserat furtũ? Et ꝙ ex fractura ipsa reperta præsumatur furtũ, voluit Pau. de ca. in. l. si creditor. C. de
1 pig. acti. † ꝙ p p̃dictas mẽtionatas cõiecturas, videlicet ꝙ hostiũ fuerit apertũ, & capsia sit fracta probaĩ furtũ fuisse cõmissum. & plus subdit: ꝙ licet non
2 adpareat de rebus furto subtractis † attamẽ stabitur iuramento q̃relantis, seu domi

domini rerũ ſubtractarũ.dixit Bart.in
l.ſi quis ex argentarijs.§.ſi.ff.de eden.
Cano.in.c.bona fides.extrà de depo-
ſi.& ibi ſatis no.Panor.vbi etiam pon
derat in præfatis & in latrocinio de no
cte cõmiſſo.qualitatẽ perſonæ & tem-
poris & ſimilium,& fracturam ſtatio-
nis,ſeu loci,vbi res erat.Et vltra præ-
dicta ſatis conſiderandum eſt,ꝙ fur-
tum ipſum tanquã factum cũ fractu-
ra,maius eſt aliis furtis & inter caſus
fortuitos connumeratur : vnde habet
ſpecialem titu.ff.de effrac.& expilato.
ex quo conſtat ſpeciale crimen eſſe,ex
quo per ſpecialem rub.voluit iuriſcõſ.
illud denotare,& grauius illud reputa
re.& non ponere in titu . generali de
fur.concurrente præſertim nocturno
tempore.Inde eſt,ꝙ effractores noctur
ni in perpetuũ in metallũ damnãtur:
fures autem diurni non in perpetuũ:
3 l.ſi.C.de effrac.l.j.ff.de effra.† & ex-
pila.& multum ſuffragatur præfatis
furtum fuiſſe de nocte commiſſum:
quo caſu eſt difficilis probationis & in
quiſitionis:vt voluit Bald.in.l.de qui-
bus.pe.colum.ff.de leg.& tenet glo.in
l.ſi cum excep.§.in actio.ff. quod me.
cauſa quàm ad hoc allegat Bald.in. c.
porro. qui fuit prima cauſa beneficij
amit.& plenè Alexan.in conſil . xxiiij.
4 iij.colũ.ij.volu.& ideo in ſecretis. † &
in iis,quæ de nocte fiunt,ſufficiũt pro
bationes per coniecturas dicit Bartol.
in.l.ſi qui ex argentariis.& in.l.ſi quan
do.C.vnde vi.& in. l . de pupillo.§.ſi
quis ipſi prætori.viij.q.ff.de ope.noui
nun.Fed.de ſen.in conſil.cix.incip.nul
li dubiũ.Hoſti.in.c.ſi.quod me cauſa.
Hinc dixit Bald.in.l.iij . C.de epiſco.
audi.ꝙ in delictis,quæ ſecretò fiunt,
iudex debet eſſe promptior ad tortu-
5 ram:† & quãdoq; ad cõdẽnationẽ &
idem tenet Ange.in.l.fi. C . de proba.
6 † Et quæ de nocte fiunt,debent occul
tè fieri & ſecretè:vt inquit Ang.in.l.ſi
cũ ex perſona.§.in actio.ff. quod me.
cauſa Bald.in.l.ſi cum fratrẽ.in fi.ff.de
iis,quibus vt indig.Ang.in.l.j.§.occiſo
res.ff.ad ſille.Secundò conſidero mu-
7 tationem coloris † ipſius inquiſiti in
facie prout in actis notatũ comperio
in affrontatione facta cum Franceſca
muliere teſte de viſu.& pariter perpen
do eiuſdem inquiſiti trepidationem
& inconſtantiam in loquendo,quod ſa-
tis conſiderandum eſt iuxta doctrinã
Barto.in.l.de minore.§.tormẽta.aliàs,
plurium.ff.de quæſtio.& ibi ſubdit,ꝙ
iudex non debet parcere calamo . ſed
omnia in actis redigere:prout iſte ma
gnific.aſſeſſor Cuſentinus fecit . Idem
voluit Luc.de pen.in.l.j.C.de cur.pu
bli.& in.l.quotiens.C.de digni.lib.xij.
8 ſubdens † ꝙ erubeſcere , pallere,& in
conſtanter loqui,ſunt ſigna malæ con
ſciẽtiæ.& ideò dicebat Inn.in.c. quo-
niã cõtra.extra de proba.ꝙ pallor vul
tus,eſt ſignũ falſi teſtimonij ad quod
facit illud Virgilianũ : ô quã difficile
crimẽ eſt nõ prodere vultu . ¶Tertiò,
prædictus Ber.inquiſitus adparet no-
toriè deprehenſus in mendacio, maxi-
mè varius & vacillans dum interroga-
tus extitit,quot vicibus fuit carcera-
tus & ſi comedit in domo lucæ Ioan.
ex quo mendacio inducitur magna
9 ſuſpicio contra ipſum:† vt dixit Bar-
to.in.l.fin.circa princi.ff. de quæſtio.
Alex.in cõſilio.lxij.incip.in cauſa ac-
cuſ.

cuſ.in tertio volumine. Barto.in ſuo tract.de quæſtio.Lud.in cõſi.viij.inci. viſo facto intantũ.ꝙ mendax ex mendacio põt torturæ ſubijci.dicit Ange. in tract.malefi.in ver. fama publica. in materia torturæ.ver.nonò quæro.& conſuluit Franc.Cur. in cõſilio.xlj.in fi.verbis.Et quòd ex mendacio reſultet magna ſuſpitio contra mendacẽ, tenet Fely.in.c.literas.extrà de p̃ſum.
10 in.j.columna.¶†Quartò,accedit publica fama contra ipſum inquiſitum, & ſocios de furto præfato, ex qua reſultat indicium ad torturam: vt not. Cy.in.d.l.fin.C.de quæſtio.Bal.in.c.j. viij.colum.de pace iur.fir.Barto.in cõſilio.xcij.incip. domino paci de burgo.& facit gloſſ.in.l.iij.§.eiuſdem de teſti:qui dixit,ꝙ fama facit ſemiplenã probationem.¶Quintò,conſideranda eſt qualitas loci, in quo fuit furtum commiſſum & habitationis ipſius Ioannis bapt.prope locum prædictum,
11 †& ideo dixit Barto.in.l. præſid. C. de cur.publi.lib.xij.quod qualitas loci ſatis attenditur, quo ad reddendũ quem ſuſpectum de delicto.Idem voluit Bartol.in.l.qui fiſcalis.C. de nauic.lib.xj.not.Iac.but.& Bald. in.l.ſi quis nõ dicam rapere.C.de epi.& cle. Bald.l.ſi fugitiui.C. de ſerui.fugi.& in.l.cùm proponas.C.de nau.fœmi.
¶Sextò, ſuffragatur paupertas ipſius inquiſiti,iuncta eius mala fama ac leuitate vitæ bene probata,etiam in genere furtorum,quæ in ſpecie dici po-
12 teſt probata & inde ſuccedit,† ꝙ teſtibus pauperibus & malæ famæ iura nõ deferunt,ſed ipſos à teſtimonio repellunt.l.tertia in priucip.de teſti.c. licet cauſam de probatio.ita dixit pulchrè Hoſti.& abb.in.c.ſuper eodem. el.ſecundo de teſti.
13 ¶†Septimò,conſtat etiam de eius vitæ leuitate,vt dictum eſt,& etiam vilitate,maximè ob eius carcerationem, aliàs reiteratam pro delictis.& ideò tex.in.§.item.l. Iulia. iuncta gloſ.ſuper ver.in vinculis.quarta quæſtio. tertia.repellit à teſtimonio illos,qui aliàs carcerati fuerunt pro delicto. Ad idẽ tex.in.l.tertia.§.item.l.Iulia.ff. de teſti.vbi glo.dicit,quòd iſti vinculati repelluntur.
14 ¶†Octauò, concurrit mala conuerſatio cum lenonibus & leuioribus hominibus,ac malæ famæ,& etiam furibus, & conuerſatio mala facit quem præſumi ſuſpectum Barto.in.l.ſi plures.§.quãuis.&.§.ſi parens.ff.de admi. tuto.c.ad hæc.& ibi Abb.de iudi.c. clericus.lxxxj.diſtin.c. diffinimus. xviij. quæſtio.ſecunda.& pulchrè Cardi.in clemen.j.in quinta not.de conceſ. præben.& ideò dicitur in pſalmo:Cùm bonis bonus eris,& cum peruerſo peruerteris.& talis ſocietas notificat homines vt not.in.c.innotuit.de electio.& ideò ex conueſatione. quam quis habuit. præſumitur bonus vel malus. ſecunda quæſtio.ſeptimo cap.peruenit.&.c. ſæpe.xxvij.quæſtio.j.&.l.ediles.§.ſi procura.C.de ædil.edic.vbi glo.dicit: cũ bonis ambula.quàm ſequitur.Gan. in titu.de quæſtio.in ſecunda colũ.in fi. per multa & pinguiora iura.
¶Nonò præcedit frequentia, delictorum in ipſa ciuitate Cuſentiæ, & maximè furtorũ tam præſenti anno, quã præterito,quo quãdo.s̃.dicta ceſſarẽt,

& aliàs

& aliàs nõ potuisset ad torturam pro-
cedi contra prædictos, saltem ex causa
præfata, posset magnific. locumte. Cu-
sentię ad torturam procedere, cùm ex
15 causa liceat † iura transgredi: vt dicit
Innoc. in. c. j. de consti. Bal. in. l. & si se-
uerior. & ibi Saly. C. de infa. vbi in spe-
cie dicunt vnà cum glo. pœnam auge-
ri, vt multis grassantibus sit exemplũ.
& ideò dixit pulchrè Barto. in. l. j. C. de
superexacto. lib. x. quòd ex frequentia
delinquendi, quis ad mortem puniri
16 potest. † vbi etiam aliàs pro illis deli-
ctis pœna mortis non veniret ingeren-
da: & probat etiam bene tex. & ibi Bar
to. in. l. omnes. C. de delato. lib. x. & li-
cet Ludo. roma. solus dixerit eo casu
consulendum esse superiorẽ per prius.
Cuius opinio. non tenetur, prout re-
fert Ias. in. l. j. C. de precib. impera. of-
fer. attamen prædictus magnific. lo-
cumte. id seruauit. ob quod fuit eidem
rescriptum per Illustriss. dominum
proregem generalem, & impartita sibi
præeminentia magnæ curiæ vicariæ,
qua etiam circũscripta potuisset ipse
locumte. Cusentiæ ad torturam pro-
cedere ex processu informatiuo præ-
dicto, data leuitate vitæ ac mala fa-
ma inquisiti: de qua in dicta informa-
tione per suprà dicta, etiam nulla data
17 copia indiciorum: † ita voluit Guid.
de Suza. in tracta. maleficio. sub rubr.
qualiter fiat inquisitio. in princ. Gan-
di. in tracta. malefic. sub rub. quomo-
do cogn. de malefi. per inquisitionem.
ver. sed quæro facta, & completa. &
idem tenet & sequitur August. arim.
in addi. ad Ange. in ver. fama publica.
in. v. char. & sic virtute solius præemi-
nentiæ præfatæ vltra iuris communis
dispositionem, potuisset, prout potuit
ad torturam procedere exequentibus
tot præmissis prænarratis indiciis,
18 † vltra illam testem de visu. Et tamen
vnum bonum solum indicium sufficit
ad torturam ad eruendum confessio-
nem, & ita iudices maleficiorum pra-
cticant, vt dicit Specu. & Ioan. aud. in
titu. de probationib. §. fina. Alexan. in
l. fi. ff. de quæstionib. & ibidem pulchrè
Marsi. vbi refert etiam Par. de put. in
tract. syn: idem tenuisse & nihilominus
adparent tot indicia præcessisse: inter
quæ non obmittam, quòd præfatus
inquisitus nominauit secum adstitisse
in eodem furto quatuor alios socios
ipsos in specie nominando, qui socij
cœpta inquisitione & carcerato præ-
dicto inquisito fugam statim arripue-
19 runt, & non visi amplius fuerũt: † vn-
de ex hac fuga sociorũ resultat quo-
que indicium: prout consuluit Alexã
de Imo. in consi. lxv. j. volu. & ibi sub-
dit, quòd si non prosunt singula, mul-
ta iuuant: & idem Alexan. in consi. xlj.
in. ij. volumi. vlt. colum. Ex quibus re-
sultaret, quòd quando absq; veri præ-
iudicio vnumquodque de per se non
esset sufficiens indicium: attamen o-
mnia simul iuncta exuberarent & iun-
gerent, iuxta not. per Bar. in suo tract.
de quæstio. in fi. per Bal. in. l. si quis ex
argentariis. in princi. ff. de æden. Abb.
& cano. in. c. cum causam. de testib. &
facit. illud vulgatum, de quo suprà. Et
si non prosunt singula, multa iuuant
l. sancimus. in fi. C. de testamen. l. spa-
20 donem, §. qui iura † multa. ff. de excu-
sa. tuto. Ita dixit Alexan. in consi. cl. v.
volu.

volu.in vlti.ver.& in præallegato consil.lxv.& est text.in.c.cum causa.& ibi not.de probat. Et maximè procedunt præmissa, cùm in indiciis nulla certa doctrina dari potest.ideò iudicis arbitrio relinquuntur, quando sint sufficientia, ita † vel ne.not.Cyn.in.l.fina. C.de quæstio.Bart.in.l.fi.ff.eod.titu. Bald.in.l.ij.C.quorum appel.non recip. Ioan.Andr.in.c.cum in contemplatione.de regu.iur. Ludo.roma.in consil.ccccxcj.incip.quædam mulier. Ex quibus concludo fuisse de iuris censura ad torturam processum per curiam magnific.locũte.ciuitatis Cusentiæ,& vallis grati. Et sic fuit declaratum per magnam curiam vicariæ, cum interuentu excellen.domini Ludoui. montalti regentis cancel.in qua causa fuerat introducta per viam grauaminis per ipsum inquisitum causam ipsam esse remittendam,prout remissa fuit ad pręfatam curiam Cusentinam: ex quo nullum fuerat grauamen illatum per eandem. Tho.gram.Regij fisci patronus.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Insultatus eo ipso, quòd fuit insultatus si occidit insultantem, adparet homicidium ipsum ad offensam fuisse commissum.*

2 *Insultatus occidens insultantem, eo ipso quòd probat se insultatum euitat pœnam homicidij. imò & plus, ex sola præparatione ad offendendum, licet occidere præparantem se ad offensionem. & nu.3.*

4 *Si occidi venientem cum ense contra me, satis dicitur probatum me ad defensam illum occidisse.*

5 *Homicida excusatur ab homicidio, eo ipso, quòd probat se probabiliter dubitasse de offensione contra se, ne occisus ipsum occidisset.*

6 *Occidere licet nedum, quando timeretur periculum mortis: verùm etiam si timeretur periculum iniuriæ personalis.*

7 *In homicidio pro excessu non imponitur, nisi pœna pecuniaria, seu relegatio, quæ non possit inferri vltra quinquennium.*

8 *Pro homicidio culposo & non doloso non potest dari nisi pœna relegationis temporalis, etiã stante statuo, quòd pro homicidio imponatur mors. & hoc arbitrio iudicis circa tempus. Si inter duos corrixantes non adparet de initio, quis primò rixam incœperit, præsumendum erit contra iuniorem, & sic robustiorem, quòd fuerit insultator.*

Consilium. XVIII.

SAluatoris Mũdi præsidio petito, Amen. In causa Petri siluagi inquisiti & carcerati pro homicidio, cum regio fisco, in personam Antonij alguzetij magnæ curiæ vicariæ, cùm & ipse quoque Petrus Alguzetius sic proponitur mihi in themate, quòd dum ex verbis iniuriosis inter eosdem rixantes ad manus deuenissent, præfatus Antonius iuuenis ensem euaginauit cõtra præfatum Petrum senen, qui Petrus præuidens eũdem Anto.euaginato mucrone, aduersus ipsum accedentem cum quodam baculo, eundem Anto.in capite percusit,& tandem apprehensi ad inuicem in terram ceciderunt, & dum subtus Petrum permaneret Anto.ipse

idem Petrus apprehēso prædicto Anto.per capillos percutiebat caput eiusdem Anto.in terram,& tandem ægrotante Anto.præfato ex percussione sibi data cum baculo per eundem Petrum:ex infirmitate ipsa decessit. sicq; fuit Petrus ipse cōdemnatus per eandem magnam curiam ad deportationem perpetuam, & sic ad remigandum eius vita durante in triremibus regiis:à qua cōdemnatione dum fuisset appellatum ad.S.regium cōsilium & exitatum fuisset de subsistentia condēnationis prædictæ requisitus à quibusdam nobilibus, vt cōsulerem quid de condemnatione præfata sentirem, ex infrà scriptis facillimè liquebit. Et obmissis iis, quæ colorari possent pro dicti decreti fundamento, eundo per veras iuris conclusiones, dico nimis properanter cum reue. fuisse perdictam magnam curiam processum in causa ipsa,prout ex, infrà scriptis mediis patefiet. Nam eo ipso,quòd adparet quem fuisse insultatum, & quòd ipse insultatus occiderit insultantem, liquidò constat homicidium ipsum ad
1 defensam fuisse commissum.†ita voluerunt Bald. & Floria. in.l.j. §.cùm arietes. ff.si quadru.pauper.fecis.dica. licet ante ipsos idem voluerit glo.in.c. perfodiens. de homici.quod maximè procedit, si incontinenti fieret, prout in casu pręmisso fuisse compertum est. ita dixit Bald.in.l.iij. C.ad leg.Cornel.de sica.& consuluit Alex.de Imo. in consi.cl.in.j.volumi.hinc dixit Bal. in.l.si certus.§.si vnius. ff.ad Silleian.
2 †quòd probato insulto,euadit insultatus pœnam homicidij: imò & plus, ex sola præparatione ad offendendum licet occidere præparantem se ad of-
3 fensam : vt dixit †pulchrè Bal.in.l.lege. iu lectu. antiqua. ff.loca. referens ita fuisse de facto iudicatum. refert & sequitur Ias. de May. in. l.vt vim.ij. colum.ff.de iusti.& iur.& ideò eo ipso, quòd probatum est,prout in casu pręmisso,videlicet †quòd Anto.veniebat
4 cum ense contra ipsum Petrum. dicitur manifestè probatum prædictum Petrum occidisse eundem Anto.ad sui defensionem:& erit prædictus Petrus excusatus ab homicidio. ita voluit in propriis terminis Bart.in.l.sed si quacunque in princi.ff.ad leg.aqui. Nec erit necesse probari, quòd aliter euadere Petrus ipse non potuisset, ex quo lex præsumit, quòd si quis assurgit cum cultello contra aliquem, eundem omnino occidere velit, per text. in.l.is,qui cum telo. ff.ad leg.aquil.de sicar.ita consuluit Barto.in suo consi. incip.Vanutius Petri.quem consulendo sequitur Alexan.in consi.cix.pen.
5 colum.j.volu.¶ † Secundò, dico quòd ad hoc, vt quis excusetur ab homicidio. sufficit probari, quòd poterat probabiliter dubitari de offensione. ita dixit Imo.in.c.si verò. extrà de sen ten.excommu.Ange.de Aret.in.§.ius autem gentium. institu.de iure natu. gent.& ciui.imò plus dico, quòd nedum licet occidere, quando est periculum mortis, verum etiam quando est periculum aliquod iniuriæ perso-
6 nalis:dixit Barto.in.l.j.C.vnde vi † & in prædicto consil. Vanutius. Anto.de but.in.c.olim.el.j. de restitu.spoliato. Alexan.in prædicto consi.cix.in.j.vol. Ias.

Iaſ.in præfata.l.vt vim.ij.col. Et cùm in caſu, de quo agitur, minimè poſsit dolus imputari,ſed culpa duntaxat,& ſic exceſſus ex eo, quòd præfatus Petrus caput ipſius Anto.in terram percuſſerit, dico minimè verificatum ex præfata percuſsione capitis in terram, fuiſſe mortuum: ſed ex percuſsione cum baculo, cum quo licitè potuit ſe defendendo, eundem Anto.offendere & occidere. pro quo exceſſu ſiue culpa non eſſet niſi pœna pecuniaria ſeu relegatio, quæ non poſſet dari vltra
7 quinquénium. †ita dicit Azo in ſumma ad legem Corneliam de ſicariis. Pau.de caſt.in.l.j. C.vbi ſena.vel clari.Flor.in.l.ſcientiam.ff.ad leg.Aquil. Sign.de homi.in ſua diſputa.incipien. quæſtio talis eſt. Cæpo.in conſiliis ſuis conſil.xxix.& conſil.xxx.in fi.vbi ſubdit, quòd non poteſt eo caſu condemnari ad pœnam relegationis, vltra quinquennium. Et quòd pro homicidio culpoſo & non doloſo, etiam ſtante ſtatuto, quòd homicidium puniatur pœna mortis, non debeat dari niſi relegatio temporalis, arbitrio iudicis:
8 †tenet Raph.cuma.in conſi.cxxxiiij. incipien.viſis denun.in fi.Bal.in.l.data opera. C.qui accuſa. non poſ. vbi ſubdit,quòd aſſeſſores ignorantes inhærentes verbis ſtatuti conſueuerunt contrarium dicere. Pau.de caſt.in.d. l.j. C.vbi ſe.vel cla. vbi ſubdit ſe ita pluries cōſuluiſſe,ac defendiſſe quàmplures & idem tenuit Bald.in.l.quicunque. C.de ſeruis fugitiuis. Non obmitto, quia non adparente de initio rixæ & inſultus, prout iam adparet contra ipſum Anto. quòd primò incœperit,& inſultatus fuerit Petrum
9 præfatum: attamen dico,†quòd iuris præſumptio eſt contra ipſum Anto. tanquàm iuuenem & ſic robuſtiorem, quòd primò ipſe incœperit, & inſultauerit præfatum Petrum Senen.vt dicit pulchrè Floria.poſt Ray. in.l.j.§.cum arietes.ff.ſi quadru.pauper.feciſ.dica.& ſequitur Fely.in.c.capitulum. el primo.xvj.colum.extrà de reſcriptis.& in.c.j.ij.colum.ſeu in rubri.extrà de treuga & pace. & conſuluit Cæpo.in conſil.xxviij.& conſilio. xxix.incip.vno &c. Ex quibus omnibus remanet concludendum, ipſum Petrum minimè debuiſſe ad pœnam deportationis perpetuæ condemnari. ſed pœna duntaxat relegationis puniri ad tempus arbitrandum.ita quòd quinquennium non excedat. & vereor, quòd magna curia ita condemnando errauerit,ni fallor.

Thomas,grammaticus Regij fiſci patronus.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Clauſula: non adſtringens ſe &c. in articulis contenta, non adparet articulantem ſe voluiſſe adſtringere ad verificãdum omnia in articulis contenta.*

2 *Teſtis deponens quid fuiſſe præſente* Seio *poteſt eſſe, quòd fuerit* Seius *præſens, ſed quòd illud non viderit, ſed audierit.*

3 *Falſi probatio debet de neceſſitate concludere, & tali modo, quòd aliter res ſe habere non poſſit.*

4 *Teſtis etiam ſi ſcienter falſum deponit, non tangens illud falſum, ſubſtantiam negotij principalis, eius dictum valet & tenet.*

5 *Falsitas non tangens negotium principale, in quo est substantia negotij non facit quòd dicta testium reprobentur.*

6 *Testes sufficit esse concordes in facto principali, in quo consistit substantia negotij: licet in alijs discordent.*

7 *Testes licet sint in facto principali, in quo consistit substantia negotij discordes, adeò quòd contradicant inter se: si tamen in modico contradicant, non ex hoc ipsorum dicta reprobantur.*

8 *Falsum dici non potest, quod iuuatur primordio veritatis.*

Consilium XIX.

REdemptoris gẽtium suffragio postulato. Amen. In causa Vincentij spicæ, cum Hieronymo rubeo de Neapo. super accusatione falsi porrecta per eundem Hieronymum contra ipsum Vincentium: constat præfatum Vincentium potuisse in suis articulis causæ ciuilis, ꝙ Baldasar de ceruinata habuerit ab eodem Vincentio apodisam, in qua cauit cessionem sibi factam de quadam pecuniæ quantitate, minimè verã, sed fuisse simulatè inter eos confectam: & hoc quia licet in rei veritate Baldasar esset eius debitor ex alia causa: attamen ex causa in cessione contenta nihil debebat: & Hyerony. ipse debitor cessus promiserat illico debitum exoluere: & tamen Vincentius ipse examinatus deponit, vt principalis fecisse dictam apodisam. ex quo Baldasar non confidebat de eo, veritus ne in primam causam debiti: sed in expressam in cessione facta vellet debitum præfatũ intelligere. Secundò: quia testis vnus præfati Vincentij deponit, quòd præfatus Baldasar & Vincentius facto computo inter eos, in domo Saluatoris billi, prędictus Baldasar recepit certam pecuniæ quantitatem ab eodem Vincen. & quasdam pecias zamello, quas à pfata domo eiusdem Saluatoris detulerat vnà cũ Francis. de nicoleta: ipse verò Fran. examinatus deponit dictas pecias zamello, adportasse ad domum Saluatoris eisdem prius receptis à domo præfati Vincentij venditoris ipsarum eidem Saluatori: & sic videntur adinuicem contrarij seu contrariari. Quibus non obstantibus, dico nihil officere: ꝙ præfatus Vincentius videatur aliter deposuisse, quã 1 in eius articulis posuerit: † nam per clausulam non adstringens se &c. positam in articulis, non adparet se voluisse abstringere ad verificandum contenta in eis, prout in specie dicũt doc. maximè Alex. in. l. is, qui reus. de publi. in. gl. & Bart. in. l. circa eum. ff. de probat. de quo etiam per Bar. in. l. diuus. §. q. in fi. & ibi doct. de re iudi. & in. l. actor. C. de proba. Item nihil refert, quòd Iacobus casarizi non deponat se interfuisse in laceratione apodisæ, prout paschalis alter testis attestatur, quòd Baldasar dixerit Vincẽtio: *va & recogli la cessione che te ho fata che te lacero la polisa*: & sic ipsam lacerauit. & licet adserat Iac. ipsum fuisse secũ ibidem: non tamẽ deponit, quòd Iaco. intellexit, aut aliquid Iacob. ipse dixerit, ex quibus potuisset comprehendi vidisse dictam lacerationem

nem:aut quòd verba prolata per Baldasarem intellexerit: & licet testis dicat aliquid fuisse factum seu dictum ip
2 so teste præsente:& intelligente:† tamẽ quãdo deponit id fuisse præsente alio, non intelligitur de præsentis,cum intellectu :quia potuit ibi Iaco.adesse,& non intelligere,vel non aduertere.l.j.§.fi.& ibi hoc no.Bart.ff.de autho.tu. not.gl. & Bal.in.l.ij.§.fi.ff.solu.matri. Io.and.in.c.præsentium.extra de testi. Bald.in.c.j.de contro.inter do.& vasal.Ange.& Bald.in.l.hæredes palam. in princip.ff.de testa.Alexan.de imol. in consilio.clxxix.incip.in causa Angelorum hebræorum.prima colum.in.ij. volumi.

¶Quo vero ad secundum & vltimum obmissum.compatibile enim est,quod Peciæ zamellot, captæ fuissent à domo Vincentum per prius, prout dicit Fran.& fuerint adportate ad domum Saluatoris, quæ iam prope erat:& de qua non fuit interrogatus Franc.quia ita deposuisset, cùm ita veritas se habeat,& articulus nihil dicat de hoc.& pariter alter testis non excludit in eius dicto easdẽ pecias zamellot,per prius non exiuisse à domo præfati Vincentij:cùm duntaxat easdem viderit in domo Saluatoris.ob quòd nulla falsitas colligi, aut considerari potest,cùm ꝓbatio falsi debeat de necessitate concludere:& tali modo, quo res aliter se
3 habere non possit † Ita, dicit Bald.in l.iurisgentium.§.quod fere.ff.de pact. Angel.& Baldus,in.l.Imperator.ff. de statu hominum.Salyce.in.l.de tutela. C.de in integrum restitutio. & consuluit Alexan.in consilio.lxxiiij.in.j.volumi.Nec militat,quòd vnus testis dixerit,quòd dictas pecias zamello, fuerint restitutæ eidem Balda.per præfatum Vincen.cùm veritas ita se habeat, quòd restitutæ fuerint Balda. præfato,qui per prius easdem pignorauerat præfato Vincentio:& sic quatenus testis ille de venditione deposuerit. hoc enim Vincentius non articulauit: nec probauit:& licet ipse solus testis ita fortè crediderit & ex suo capite id deposuerit,non obst.cùm si testis & scien-
4 ter falsum deponit,† non tangens substantiam negotij principalis,valet & tenet eius dictum: nec reputabitur falsum voluit Ant.de Butri. in capitulo cùm causam.in fin.de testib.vbi refert id contigisse in personam Ioan.and.& tantum ipsum:ita tenet Specul.in titu. de teste.§.primo versicu.item quod addit aliquid de suo,& rectè intuenti:idẽ tenet Barto. in.l.eos.ij. column.de fal. Bald.& Imo.in.l.his verbis.ff.de hæredi.institu.& ideò dixit pulchrè Bald. quem sequitur Saly.in.l.penul.circa fi. C.de transact.quòd falsitas non tan-
5 gens negotium principale,† in quo est substantia negotij,non facit,quòd dicta testium reprobentur: Idem tenet Imo.& Ioan.de ana.in.c.fraternitatis. de test. sequitur & refert consulendo Alexand.in consilio.v.in.j.volumi.incid.in causa inquisitionis.sequitur etiã præclarus docto. Philip.deci.in consilio.c.in.iiij.columna primo volumin.
6 † Sufficit enim testes esse concordes in facto principali,vbi consistit substantia negotij, dato quòd in alijs discordent.text.est in.c.dudum.& ibi glo.in versicul. substantia. extra de conuer-

conui.& in.c.cùm ecclesia.& ibi glo.in versicul.vacillasse.de causa pos.& proprie.& in.l.qui sentētiam.& ibi ad hoc not. Barto.& Angel.C.de pœn.& in.c. nihil ob.& ibi not.Cano.extrà de verborum significa.& consuluit Alexand. consilio.cv.vltima columna.iiij.vol. & pulchrè Ioan.de ana.in consil.lxxvj.incip. visis & consideratis attestationibus:& ibi hoc ponit pro regula & subdit,quod eo casu videntur tunc testes melius deponere, & non præmeditato sermone: & sic contra regulā.l.ij.& ibi Bar.de testi.imò & plus dixit singulari
7 ter Anto.de But.in.c.ij.de reg.† quòd etiam si in facto principali,in quo consistit substantia negotij,testes in modico contradicant adinuicem,nō ex hoc dicta testium reprobantur,nec censentur varij. Idem tenet Alexand.in præfato consilio.cv.inci.reuer. domine.in ij.vol.& in consi.v.in.j.vol.refert & sequitur Ias.in.l.ij.C.de bon.pos.secundum tabul.in sexta columna.Felin.in capitulo cùm tut.iiij.column.extrà de testi.suffragatur insuper euidētissima rei veritas:nam liquet Hierony.præfatum esse debitorem Baldasari præfato per instrumērum publicum in actis productum,& successiuè adparet Baldasarem ipsum esse debitorem Vincentio prefato in longè maiori summa:vnde inspiciēdum est initium ac primordium veritatis:& sic non potest dici fal
8 sum † id quod iuuatur primordio veritatis.l.cum filius.§.hæres.de lega.ij.& l.iij.§.Iulianus.ff.de pecul.aliàs est.§. sed si filius.ita dixit Neapo.sebasti.in consuetu.Neapol.si quis,vel si qua.in versicul.materna:& sic concludo nullam inesse nec figurari posse falsitatem:sed potius indeliberatum animū soluendi,quod debetur: & sic fuit decretum non procedendum in querela ipsa.

Thomas Grammati.V.I.D.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Mandans aliquem verberari licet dixerit, vt non occidat: tamen si sequitur mors, tenetur de occiso.*
2 *Mandans quem percuti alapa vel ligno, & ille ferro percussit, non tenetur, nisi de eo, quod mādatum est. & licet mandatarius illum occiderit, tamen mandans non tenetur. nu. 3.*
Mandans tenetur ex genere instrumenti apti vel non apti ad mortem inferendam. ibidem.
Delictum commissum, vbi non tendebat ad illam speciem delicti, quod posteà sequutum est, non tenetur quis de eo, quòd sequutum est: vbi suprà nu 2.
Mandans non tenetur in delictis. vbi mandatarius excessit fines mandati. ibi.
4 *Percutiens cum baculo, non tenetur de vulnere letali.*
5 *Delictum dicitur haberi per me ratum, quando fuit nomine meo gestum. & ita dictum tēpore actus gesti.*

Consilium XX.

SVmmi rerū opificis adiutorio petito, amē. In causa Vincentij maioni de panicoculo cum Regio fisco, prætenditur Vincentium ipsum mādasse Ioanni eius cognato vt Petrum baculo ve

lo verberaret, nec eundem modo aliquo ense vel ferro percuteret; sic expſsè inhibendo: qui Petrus demũ & non à præfato Ioanne cum ense percussus decesſit: licet qs ipsum percusserit ignoret: & tandem carcerato præfato Vincentio in magna curia vicariæ allegantur infrà scripta pro eius liberatione. Et primò, dato absque veri præiudicio ꝙ Ioannes cognatus eiusdem Vincentij præfatum Petrum cum ense vulnerasset: licet non probetur, dico ꝙ Vincen. ipse non tenetur de vulnerato, nec de occiso: Constant nanq; ex proprio fundamento Regij fisci ipsum Vincẽ. expresſsè inibuisse præfato Ioã. de ense aut ferro percuteret: & ideò voluit pulchrè Bal. in l. si quis mihi bona. §. si coram. ff. de acquir. hære. ad limitationẽ. c. fi. de homi. in. c. in quo dicitur teneri mandans quem verberari: licet dixerit, vt non occideret,

1 † si tamẽ illis verberando modo aliquo occidit: nam dicit Bald. mandantem alicui, vt quem percuteret alapa vel ligno, non teneri, si ille ferro percusſit: nam ex genere instrumenti, quod verisimiliter non est aptum ad mortem inferendam, dominus siue mandans non tenetur licet ipsum mandatarius occiderit cum hastono: Ita dixit singulariter Bal. in l. cùm mandati. circa finem. C. manda. limitando pulchrè textum. in dicto capitu. fin. de homi. in sexto idem refert & sequitur Iaso. de may. in l. prima secunda charta. C. de ser. fugiti. & ideò dixit pulchrè Bartol. in lege diuus. §. fina. ff. ad legem corneliam. de sica. ad limitationem dicto. c. fina. in sexto, quòd vbi delictum commisſum non tendebat ad

2 illam speciem delicti, † quod postea sequutum est, non tenetur quis de eo, ꝙ sequutum est: & ideò voluit not. Bald. in. l. non ideò minus. penulti. columna, ad finem. C. de accusa. quòd mandans non tenetur in delictis, si mandatarius excesſit fines mandati: & hoc, quando verisimiliter erat in potestate mandatarij, ne excederet: vtputa mandaui, quòd percuteres pugno, alapa, vel ligno, & tu ferro percuteres & oc-

3 cideres: † nam eo casu ego mandans non teneor. idem sequitur Angelus, de Aret. in tractatu maleficiorum. in versiculo. Sempronium mandatorem. in decimaoctaua quæstione, refert & sequitur Iaso. in dicta lege prima, suprà allegata: idem tenuit Imol. in capitulo sicut dignum. de homicid. Felyn. in capitulo vniuersitati. extrà de senten. excommu. Si autem non erat in potestate mandatarij, vt quia mandaui ego, quòd tu vulnerares tantùm, certè ex quo vulnera non posſunt inferri ad mensuram, si occideres mandans teneretur eo casu de homicidio: Ita dicit Baldus, vbi suprà & præallegati Doctor. & ita intelligitur textus. in præfato capitulo finali, qui textus, procedit, quando genus instrumenti, quo quis mandauit percuti, erat aptum ad occidendum. Secus, si cum claua vel alio instrumento, ex quo non consueuit deprehendi animus occidẽdi: quia tunc non haberet locum textum, in dicto capitulo final. argu. l. prima. §. sed si claua. ff. de sicar. ita dixit Bald. in lege, cùm mandato. C. mand. & ideò dixit idem Bald. in procemio digestorũ.

4 ij. col. ꝙ † etiam percutiens cum bacu-

lo, non tenetur de vulnere mortali, sequitur Felyn. in c. significasti. lo secundo tertia colum. extra de homi. Item text. in dicto. c. fina. de homi. in. vj. si rectè inspiciatur, non loquitur de pœna homicidij: sed de pœna irregularitatis: quæ de iure canonico imponitur non autem de pœna sanguinis, in quibus pœnis magna est differentia: vt per glosa. & docto. in dicto capitulo significasti. de homicid. el secundo in versicu. quid si discernatur. & sequitur Alexander. in consilio. cxl. secundo volumi. Nec obstat, quòd dum Ioannes ille retulisset ferro seu ense occidisse, quòd Vincentius ipse responderit ipsum bene fecisse: & sic quod ratum habuerit dictum homicidium per prædictum Ioannem perpetratum: nã licet hoc non constet sufficienter, cùm vnus solus testis id deposuerit de confessione ipsa prætensæ ratihabitionis: tamen non probat ratihabitionem ipsam, vt clarum est. † Item, quia ad
5 hoc, vt ego dicar ratum habere tanquam nomine meo gestum, requiritur, quod sit gestum nomine meo. Item, & quod ego ratum habuerim. dixit Bartol. in lege prima paragrapho cùm quis. ff. de vi & vi arma. imò dixit pulchrè Salyce. in lege non ideò minus. vltima columna. C. de accusatio. quod dicitur, quid factum seu gestum nomine meo. Idem sequitur Angel. si illud gerens tempore actus gesti dixit se facere nomine meo. Idem sequitur Ange. de are. super dicto versicu. Sempronium mandatorem. xviij. quæstio. Et sic ex præmissis non video quo nam iure Vincentius ipse non debeat à carceribus liberari, saltim sub fideiussoribus admitti ad faciendum suas defensiones. & ita iuris esse arbitror, & executum extitit.

Thomas Grammaticus. V. I. D.

SVMMARIVM.

1 *Socius criminis, potest in criminibus exceptis duntaxat de socijs interrogari.*

2 *Socius criminis etiam in criminibus exceptis de se confessus non aliter facit præsumptionẽ, quàm cum tormentis.*

3 *Socius criminis, etiam si esset præsbyter vel aliter malæ famæ non probat contra socium, nisi in exceptis criminibus. quanto fortius, si esset malæ famæ & vitæ.*

4 *De socijs potest in illis criminibus quis interrogari, quando principaliter committuntur ad commodum delinquentis, id est, committentis, vt in furto, falsa moneta, & cæteris similibus. Secus in his, quæ committuntur principalitar in odium & offensam alterius.*

5 *Confessus de se, si sua sponte alium nominat in socium, minimè super eo interrogatus talis nominatio suspecta habetur à lege.*

6 *Testis sponte se offerens, est suspectus.*

7 *Socius criminis, si deponit contra infamatum de illo crimine, interrogatus, facit indicium ad torturam.*

8 *Socius criminis etiam in exceptis, si deponit contra aliquem, ipsum nominando, non facit indicium ad torturam sola eius nominatio: sed solum operatur, vt inquisitio formari possit contra illum, & ideò requiruntur alia concurrere.*

9 *Imò si nominatus esset malæ conditionis & famæ minimè ex sola nominatione posset torqueri, vnde iudex inquiret de fama & de conditio*

ditione nominati, & non moueatur ex sola confeßione, etiam in exceptis. Et si reperiet ipsum bonæ famæ, talis nominatio non operabitur quicquam ex quo debent esse præsumptiones, & argumenta. & quod nominatus sit leuis vitæ, vt plenè And. in constitutione, si damna. & nu. 10.

11 *Socij inculpatio seu nominatio in casibus exceptis, quod sit sufficiens ad torturam, debet intelligi, si alia adminicula seu indicia præcedant: & non aliter. nu. 12. & 13.*

12 *Testis vnus de visu delicti absque alijs adminiculis non facit indicium ad torturam.*

13 *Indicium ad torturam in criminalibus non faciunt ea, quæ non faciunt semiplenam probationem in ciuilibus.*

14 *Quando sumus in remotis à maleficio, requiruntur duo testes, vt faciant indicium ad torturam.*

15 *Tortus non debet retorqueri, non superuenientibus nouis indicijs post torturam. Et quod debent cauere indices tanquam ab igne, repetere torturam absque nouis indicijs. & numero, 16.*

Et quid debet facere iudex postquam torserit inquisitum, & negauit. ibidem.

17 *Torqueri quis non debet vltra tertiam vicem.*

18 *Torti confeßio non præcedentibus indicijs, est nulla. nu. 21. 22.*

19 *Testium tormentatorum depositiones, absque indicijs, nihil valent nec faciunt indicium contra illum, contra quem deponunt.*

20 *Indicia si superuenerunt post torturam & cōfeßionem confeßio est nulla.*

23 *Confeßio dicitur extorta metu tormentorum nedum quando quis fuit tortus: sed etiam quando fuisset ligatus vel constitutus in loco tormentorum, seu exhibitis tormentis sibi.*

24 *Tormentorum probabilis suspitio, idem operatur, ac ipsorum illatio.*

25 *Tortura non est repetenda, non existentibus nouis indicijs superuenientibus & nisi indicia præfata essent multum vrgentia.*

26 *Testis extra iudicium dicens contrarium eius quod dixerat primo loco in iudicio deponendo facit vt eius primum dictum sit suspectum.*

27 *Confeßio inquisiti tempore, quo damnatur ad mortem, in qua exculpat aliquem per prius à se inculpatum, & etiam seipsum exculpando, creditur in exculpationem alterius, sed non in propriam exculpationem.*

28 *Testes quando sunt suspecti, datur cautela, vt iudex ipsos interroget super circunstantijs ad effectum, vt cognoscat si eis deferre debeat.*

29 *Varietas in principali non obest.*

30 *Indicia si sunt sufficientia ad torturam contra aliquem, vnumquodque quod vrgeat in contrarium, illa elidit: adeò vt torqueri inquisitus non poßit.*

31 *Rustici seu vasalli angarij obligati ad seruitia personalia non possunt contra nobilem testificari.*

32 *Confessus assaßinium contra seipsum, non probat contra mandamtem, si aliter non appareat per alia adminicula.*

Consilium XXI.

Redemptoris gētium præsidio petito, Amen. In causa magnifi. Barto. de tufo baronis tufi, inquisiti de assassinio in personā quæstio. presbyteri Galeatij de auelleno occisi prope tabernam salicis, & ob hoc carcerati in castro nouo pro-

ducuntur per Regium fiscum mandatarij ipsius baronis, videlicet Francis. de altauilla: & Stephanus de monte mileto, deponentes tam extra tormenta, quàm in tormentis, homicidium perpetrasse in personam præfati præsbyteri ad instantiam ipsius baronis, eosdem rogantis, vt illum occiderent, & sic vt complacerent eidem baroni, id executi fuerunt. Constat igitur in primis, quod non sumus in his delictis de quibus posset particeps criminis de
1 socijs interrogari † cùm illa crimina sint excepta per gl. magistrã in. l. fi. C. de accus. & in. c. j. extra de cõfes. & vbi socius criminis nominat aliũ in sociũ, in casibus non exceptuatis, per. d. glo. nedum non probat, imò nec indicium facit. gl. est no. in. l. si filiũ. in gl. magna in fi. C. de lib. cau. Cy. & Saly. in præfata. l. fi. C. de accusa. post glo. ibi Ant. de butri. & Imo. in. c. primo de confes. Rapha. fulgo. in consi. clxxiij. incip. in causa inquisitionis formatæ, & ibi dicit notan. esse specialiter per. d. Cyn. quod interrogati rei criminum de se confessi, in criminibus non exceptis, præsumptionem non faciunt contra eum: contra quem minimè interrogari potuerunt. quinimo, vt refert Albe. de Pergamo commentator egregius, quidam doctor vocatus Gabriel de osoletis, in tractatu de fama tenet optimis rationibus, quod etiam in exceptis
2 criminibus de se confessi † responsio alterius criminosa non aliter facit præsumptionem, quàm cum tormentis, quanto igitur magis erit in casibus, nõ exceptis dictum de se confessi, contra aliquem, quem inculpet, nullius erit momenti & ita dicit tenere præfatos Gabri. Albe. & Old. in suo tract. quem posuit Gandi. in opere suo in titu. de quæstioni. & tormen. in. §. nunc restat
3 formare. † & procedunt præmissa, etiã si confessus crimen proprium, esset præsbyter, & fortius, si aliàs esset malæ famæ & vitæ, vel non tantæ dignitatis. Ita dicit do. Abb. in. c. primo. j. colum. extra de confes. & idem prout consultum fuit per Rapha. reperio consuluisse Alexandrũ. de imol. in consilio. lxxxix. tertio volumi. & maximè, cùm in illis delictis posit inquisitus de socijs interrogari, quando principaliter committuntur ad commodum committentis: vt est in furto, falsa mone-
4 ta, & in cæteris similibus. † Secus in his, quæ principaliter committuntur in odium & offensam alterius, vt est in casu nostro: quia tunc non potest de socijs interrogari. l. diuus. ff. de custo. reo. ita Bartol. in. l. repeti. §. is, qui. ff. de quæstio. & ibi Bald. Cano. in. c. primo extra de confes. vbi etiam Bald. ibi dicit, quod hæc opinio. Barto. est satis æqua: & idem sequitur Alexand. de imo. plura alleg. in dicta. l. repeti. §. is qui. & in consi. lxx. secundo volu. & in consi. xcix. & consi. lx. in tertio volumi. & consil. cxxvj. in. iiij. volumi. licet si bene aduertatur in casu, in quo sumus Francis. præfatus examinatus in tortura, & interrogatus an transierit vno *di de questa septimana de quadragesima passata per Baiano con la roncha in collo.* & monitus pluries super dicto interrogatorio, vt veritatem diceret certo modo, satis impertinẽter respondit, quod de ordinatione præfati baronis tusi occi-

dis

dit præfatum presbyterum Galeatium & hoc nulla facta eidem mentione de morte, nec de nomine præfati præsbyteri: nec de barone præfato. Et hinc succedit iuris dispositio, quod quando inquisitus de se confessus sua sponte alium nominat minimè super eo interrogatus, talis nominatio suspecta
5 † habere. alleg. ita pulchrè dixit Mod. fenen. in tracta. de indicijs & tortu. in iij. char. xij. col. in ver. qualis autem sit
6 modus interrogendi † sicut aliàs dicimus in teste sponte se offerente, quòd est suspectus: vt no. glos. & Barto. in. l. post legatum. §. his verbis. ff. de his, quibus vt indi. & sic quatenus absque interrogatione nominet alios, & sic deponit de facto aliorum, non stabitur eius dicto, nisi alia præcedant indicia contra nominatos, etiam in casibus, in quibus quis interrogari potest voluit Guid. de suza. in tract. de tormen. viij. colum. versi. sed quid de quæst. occurrente: sed nunc dato absque veri præiudicio, quod essemus verè in casibus exceptuatis, per dictam glo. in. l. fi. adhuc dico, quod etiam in illis casibus depositio socij criminis, licet in tormentis, non probat nec facit indicium ad torturam, sed qualemqualem præsumptionem duntaxat, vt probat glo. in dicta. l. fi. & ibi firmat Salyc. & Ioan. de imo. in. c. primo de confes. licet quã do concurreret infamia contra nominatum de illo crimine, posset socius criminis interrogari, qui si deponeret contra infamatum de crimine il-
7 lo, faceret indicium ad torturam, † vt dicit Hostien. quem sequitur Abbas in dicto. c. j. de confes. quod deficit in casu, de quo agitur, cùm nulla præcedat infamia contra baronem præfatum: & dato absque veri præiudicio, quod essemus in casu speciali, in quo quis de crimine interrogari posset tamen eius depositio non faceret indicium sufficiens ad torturam prout dicit Angel. in. l. & si certus. ff. ad sille. in ver. & no. diligenter. sed solùm opera-
8 tur, vt inquisitio formari posit: † & idem tenet Sal. vbi suprà in. d. l. fi. col. fi. & Philip. corneus in consi. lviij. primo volu. circa fi. Alexand. in consi. xc. iij. volu. Fulgo. in consil. clxxvij. Philipus decius in consil. lxxxix. plene in vj. colum. Gandi. no. sub. rub. de quæstio. & tormen. in ver. bonas questiones concludit veram esse opi. Azo. in. d. l. fi. quod socius non faciat fidem contra socium, nisi in certis casibus specialibus, enumeratis per gloss. in dicta. l. fi. in quibus etiam, si non præcedant alia indicia non creditur socio criminis. dixit Guido de suza. in tractatu de tormen. viij. columna versicu. sed quid. in fi. verbis. & idem Guido. in tractatu maleficiorum. sub rubri. qualiter reus subiiciatur tormentis. in fi. prima col. vbi plus ambo præfati docto. conclu-
9 dunt, quod † etiam si persona nominata, esset malæ famæ & conditionis, ob talem nominationem non poterit tormentis subiici. idẽ de præfatis omnibus tenet Augu. magnus practicus, in addi. ad Ang. in tract. malefi. in ver. fama publica præcedente. vij. col. vbi relatis opi. dixit, ꝙ quicquid sit in practica, ipse nõ recederet à gl. d. l. fi. de accusa. approbata & declarata ab illis summis doctoribus qui fuerũt magni practici

ctici in malefi. videlicet Gandi. & Guido. de suza. subdens etiam bene facere quod dixit do. Abb. in. d. c. j. de confes. dum reprehendit in aliquibus Barto. in hac materia in. d. l. repeti. & idem reperio consuluisse Alex. in consilio. cxxvij. in fina. in. iiij. volumine. plenè And. de iser. in constitu. si damna. vbi præ cæteris melius loquitur. & ibi subdit non facere, nisi qua qualẽ præsum-
10 ptionem: † quia confessus est contra se vnde iudex inquiret de fama & conditione huius socij nominati: & nõ moueatur ex sola confessione, etiam in dictis casibus exceptuatis enumeratis ꝑ glo. in. d. l. fi. & si inueniet ipsum esse bonæ famæ talis cõfessio nõ operabitur quicquam, ex quo pende præsumptiones suspitiones & argumenta: & dicta constitutio, si damna. requirit, vt torquendus sit leuis vitæ: imò subdit ibi And. in. v. colum. ꝙ talis depositio socij torti erit talis, qualis præsumptio seu probatio. etiam si plures sint confitentes de nominato, & nõ valebit tãtum, quãtum dictum vnius testis, quæ facit torqueri: vt in. l. maritus. de quæstio. sed solùm ex confessione plurium videtur probatum, vt de indiciis detur eorum copia parti, idest, nominato, vt iuuet se probando talia, per quæ eneruetur efficacia confessionum. quę quidem satis eneruata adparet non cõcurrentibus aliis probationibus seu indiciis, & adparente notoriè ex processu de optima fama baronis, & nulla subsistente causa, ex qua homicidium committi mandare debuisset. Et quòd quando nulla concurrit legitima præsumptio seu indicium contra sociũ nominatum non sit credendum illi nominati, nisi solùm quo ad inquirendũ contra nominatum, & non ad torturam: tenet Domi. de sancto Gemi. & cap. in. c. clericos. de sen. excommu. in vj. Bal. & Ang. in. l. & si certus. in prin. ff. ad sille. & ibi subdit Roma. ꝙ hæc est opin. cõmunis. Saly. in. l. fi. C. de accusa. sequuntur Moder. seuen. in dicto tractatu de quæstioni. & tormen. iij. char. x. j. col. & licet Ange. in tractatu malefi. in ver. fama publica præcedẽte. in ver. decimò quæro, an inculpatio
11 videatur aliter velle. videlicet, † quam in casibus, in quibus potest interrogari de sociis, talis inculpatio est sufficiẽs ad torturam: tamen illud intelligendum est, si alia indicia præcedãt. Ita tenet gloss. in. d. l. fi. & consuluit. Alex. in consi. lxxxix. in. iij. volumi. & sequitur Lud. Bolo. in addi. ad Gui. de suza. in dicto tractatu. de quæstioni. & tormen. in. viij. col. vbi idem tenet præfatus Guido magnus practicus: & subdit, ꝙ Ange. nimis longa verba effundit: & ꝙ dicit contra tex. in. l. j. C. de quęstio. Et quòd sola inculpatio mandatarij non sufficiat, sed requirantur alia indicia, vt possit ad torturam procedi, facit ratio vrgentissima: nam vnus so-
12 lus testis de visu maleficij, † non facit indicium ad torturam, absq; aliis indiciis. ex quo vnus solus testis non facit semiplenam probationem in ciuilibus absque aliis indiciis & sic ea, quæ non facit semiplenam probationem in ciuilibus, non facit indicium ad torturam
13 in criminalibus † Ita dicit Cy. in. l. fi. C. de quæstioni. sequitur. Alexand. in consilio. cccxiij. incip. viso thema te. in
s:un

ſecunda columna . refert & ſequitur Iaſ.in repe.l.admonendi.lxvij.colum. ver.x.poſt regulam.ff.de reg.iur.& tacit dicta per. Phili.deci. conſi. xxxvij. incip.in cauſa.iiij.colum.in princip. & ſequitur Marſi.in ſing.ſuo.cccxlij. incip.quando teſtes.& in ſuo conſi.cj.incip.illumina,quæſo,me ſeruum tuum in.ix.char.Cùm ergo talis mandatarius ſit ſolus,& ſecum alia non cõcurrant,ergo contra mandantem non facit indicium ad torturam.

¶Secunda ratio, eſt talis:mandatarius non deponit de dicto homicidio, quia commiſſum ſit per baronem:ſed ſolũ de mandato ſibi facto. & ſic adparet deponere de remotis à maleficio,& nõ deponit de ipſo maleficio conſummato:& ideo nõ probat.nam quando ſumus in his,quæ ſunt remota à malefi-
14 cio,requiruntur duo teſtes:† vt reſultet indicium ſufficiens ad torturam: vt dicit glo.no.in.l.fi.C.fa.erciſc. quã ibi valde no.Bart.&.doct. & etiam in l.fin.ff.de quæſtioni.

¶Tertia & vltima ratio,& quæ præ cæteris aſtringit,eſt : ex quo ſi depoſitio ipſius mandatarij eſſet ſufficiẽs ad torturam contra mandantem,abſq; aliis indiciis,ſequeretur maximum incõueniens & abſurdum,ꝙ volens alicui obeſſe,propter odium ſeu aliter, poſſet ipſum de facili necare.Et etiam quos vellet deſtruere deponendo,ꝙ talis ſibi mandauit,quòd hominem occideret ſeu vulneraret:& quòd ipſe noluit acceptare.Quod quidem non eſſet cõcedẽdũ ſeu tollerãdũ, cùm abſurditas ſemper ſit euitãda:l.nã abſurdũ.ff. de bo.lib.cle.ij.de magi.c.cũ ſit.de iudæ. & plene Cur.in cõſi.lx.incip.dux Philippus.xiiij.colũ.& maliciis hominum eſt obuiandum:c. ſedes apoſtolica : de reſcri.l.in fundo.ff.de rei ven. Nec eſt aliquid permittendum,per quod quis inuitetur ad delinquendum:in.l. conuenire.ff.de pac.dota.& in.l.ambiguitates.in fin.C.de indic.vidui.tollen. & ita in ſpecie decidit Marſil.in ſua practica cauſarum criminalium.in.§.diligenter.in.iij.char.d.§.numer.40. vbi concludit ex nonnullis præmiſſarum rationum,ſibi videri dicendum, quòd non concurrentibus aliis indiciis, præſumptionibus,ſeu coniecturis contra mandantem,niſi dictum mandatarij, ꝙ non reſultet ex eo indicium ad torturam & ſubdit Marſi.eſſe hoc tenendum menti:quia ſæpe in facto iſta contingunt. Idem tenet Afflictus noſter Neapo.in dicta conſtitutione regni, ſi damna.in.v.col.in.iiij.char.dictæ conſtitutio.& ibi ſubdit,ꝙ tunc ſocius criminis,facit indicium contra ſocium, quando contra illum concurrit alia præſumptio.vel aliud indicium,quòd fuerit ſocius in illo crimine: aliàs ſola eius teſtificatio non faciet indicium ad torturam.licet aliud adſerant aſſeſſores:ſecundùm Ange.in.d.l.fin.C.de accu.& malè,ſecundùm meum iudicium vt firmat Sali.in.d.l.fin.& tenet gloſ. xv.queſtio.iij.in.c.nemini.& ibi Arch. per.l.diuus.de cuſto.reo.imò etiam in aliis caſibus ſpecialibus exceptis, in quibus licet interrogare de ſociis, & mandantibus,& participibus, in quibus dictum ſocij criminis facit indicium ad torturam, debet intelligi, ſi concurrat alia præſumptio vel indicium:

cium:aliàs dictum socij criminis absq; alio indicio., non sufficit ad torturam, etiam in criminibus exceptis & positis in.d.l.fin. Ita firmat Sali.in.d.l. fi.& Alex.consil.lxxxviij.in tertia volumine.incip.viso themate.secunda columna.& in consil.lxix.secunda colũ. secundo volumi.incip.visa facti.& cõsil.cxxxj.circa fin.eod.volumi.& subdit præfatus Afflictus, quòd in contingentia facti vidit per plures sapientes ita fuisse conclusum in crimine læsæ maiestatis, quòd principalius & magis graue est. Et præmissa omnia allega. per Fran.vendicant sibi locum in Stephano, cum minimè de iure ad depositionem Francisci præfati nominantis ipsum Stephanum in socium & participem criminis poterat Stephanus ipse ita vt sic inquam crudeliter torqueri, qui & si pòstquam fuit prima vice quinquies alciatus & tort⁹, & per longissimum spacium pendens in chorda interrogatur super dicto homicidio, semp in negãdo perseuerauit, dicẽdo: *voliti me fare dire la busia? nõ me ne parlate piu: occiditi me: fate me quel che volite, che lo fate contra de iusticia.* & successiuè eodem die per trinas alias vices alciatus in tortura minimè aliter deposuerit, satis euacuata adparebat depositio præfati Francisci nominantis eundem Stephanum, cùm ex ea solummodo inducebatur talisqualis præsumptio, ex qua nedum non poterat reiterari ad torturam: verum etiam nec primo loco torqueri: vt ex infrà dicendis adparebit: cùm etiam in casibus, in quibus quis torqueri de iure potest. non est tamen ei reiteranda tortura, non super-

14 uenientibus aliis indiciis † & tamen in casu isto, nec ante torturam erant indicia aliqua: nec etiam sequuta fuerunt, nec superuenerunt post torturam. Ita dixit Bartol.in lege prima.§.vnius.de quæstioni. Bald.in.l.milites.C.eodem titul. Salic.in lege secunda in fine.C. de custo.reo. Ange.in tracta.malefic. in ver.fama publica. versiculo tertio. quæro, an tortus. Rapha.cuma.in consilio.cxxxviij.prima columna. Alexan. consilio.clxxix.quarta columna secũdo volumine. maximè, quia etiam, quando confessio illius Francisci de alta villa induceret sufficiens indiciũ ad torturam, prout nullatenus inducit: vt tamen Stephanus ipse fuerat plus, quàm sufficienter tortus: vt suprà & ideò dicit Cyn.in leg.fin.C.de quæstioni. quòd adsessores repetẽtes torturam sine nouis indiciis & argumentis non habent nec Deum nec legem pro oculis: & dixit Angel.in.leg.prima.§. quis moriens. ff.ad sille. quòd cauere debent iudices, ne iterum torqueant:

15 † idem dixit Bald.in.l.prima septima columna.C.de confes.& ideò dixit Lu do.bologn.in addi.ad Gui.de suza.in præfato tractatu de tormen.in.x.columna.in ver.licet dominus author, quòd iudicio suo adsessores debẽt cauere:

16 † sicut ab igne, procedere ad repetitionem torturæ absque nouis indiciis.& ideò dixit satis pulchrè Ange.in dicto tractatu maleficiorum, in ver.fama publica.vltima columna per no.per Barto.in.l.fin.ff.de quæstioni. quòd etiam ꝙ quis sit legitimè tortus: si tamen nõ confitetur, debet tunc iudex ipsum reponere carceratum & expectare, si posset ha

set habere noua indicia.& tunc si ipsa habebit,poterit ipsum torquere.Sinautem debet assignare querulanti terminum ad producendum,quicquid voluerit cum comminatione, quòd nisi aliud non produxerit sufficienter,eundem relaxabit.& idem referunt & sequuntur Mod.senen.in tracta.de indiciis & tortura.xj.char.col.xlv.ver. sed ponamus, Et hoc tantò magis concludendum est,quòd vltra tertiam vicem quis torqueri non debet, nec potest: quia eo casu iudex vltrà torquendo,
17 diceretur immoderatè procedere.† dicit Pau.de cast.in consil.cxcvij. incip. visa inquisitione. circa fi. argumen.l. fideicommissa.§.si quis decem.ff.de lega.tertio.Idem refert & sequitur Marsil.in sua pract.cau.crimi.§. quoniam. tertia columna.& in.l.repet.quinta columna.ff.de quæstioni.vbi in specie dicit,quòd reus non debet vltra tertiam vicem torqueri & refert idem tenere Pari.de pute.in tracta.syndic.in char. cviij.tertia columna.& si rectè aduer-
18 tatur confessio dicti Stephani, † taliter per illicita tormenta extorta,& reiterata nullis præcedentibus indiciis, ex quibus torqueri potuisset, est ipso iure nulla:nec potest obesse modo aliquo eidem sic confitenti: per .l. pe.& ibi glos.ff.de quæstioni. & pariter nec contra alium,quem vt testis deponeret.Ita in specie dixit Barto.in præfata.l.pe.& Bald.in.l.fin.C.de accu. Iaco.de belui.in sua practica causarum crimi.sub rubric.de quæstio. & qualitor. columna vndecima. post princi. ij.colum.sequitur Alexan.in consil. v. j.colum.j.volu.& consi.lxxix.in j.colũ. ij.volumi.& ideò dicebat Deci.consil. lxxxix.col.pe. ꝙ depositiones testium
19 absq; indiciis tormentatorum, † nihil valent,nec faciunt indicium contra illum,contra quẽ deponunt. Idẽ tenet Bartol.in.l.j.§.idem Cornelio. aliàs, seruus bona fide.ff.de quæstio. Marsil.in sua practica causarum crimi.§. diligenter.columna.xxiij.in fin.& vendicant sibi locum prælle.etiam si talis confessio esset ratificata:imò etiam si post ipsam superuenissent noua in-
20 dicia, † non ex hoc desineret esse nulla:& nihil præiudicaret, nec ipsi confitenti,nec alteri.Ita Barto.in .l. maritus.ff.de quæstioni. Bald.in.l.fin.C.de accusa.& in.l.ea quidem.C.eodem titul.penulti.columna.Ange.in.l.vnica. C.de confessio.& in tractatu maleficiorum.in ver.fama publica.in. quarta char.versicul. aduertatur. & plenè Par.de pute.in tractatu syndica.in antepe.char.libri.versicu. sequitur. tertia columna.& tenet etiam Andrę. de iser.in constitutione regni:si damna. Alexand. in consilio primo.in tertio volumine.& in consil.clxxxvij.in secũdo volu.& plenè Marsil.in.l.penul.iij. co.ver.modo redeũdo.ff.de.q.& sic nõ existẽtibus indiciis cõtra ipm Stephanũ nõ poterat torqri:& sic quatenus ꝑ torturã cõfessus,cõfessio ipsa sibi non præiudicat.Ita Ang.in trac.malefi.in ver.fama publ.vlt.col.vbi latè ꝑ Aug. arimi. Alex.in cõs.clxxv.viso themate. ij.col.in.j.vol.Sed qs opus est ire per mendicata suffragia,cùm in facto clarissimè ex processus meritis liqueat nullum indicium,imò nec pręsumptionem nec proximam nec remotã extitisset

tisse: aut extare aduersus præfatum Franciscum, ex quibus potuisset torturæ subiici: & successiuè nec aduersus prefatum Stephanum,& ideò quatenus nullis præcedentibus indiciis fuerit illata tortura & extorta, huiusmodi confessio ab ipsis inquisitis,
21 †etiam quòd pluries ratificata fuisset, nihil habet obesse aut præiudicare nec præfato Bartholomæo barono, nec ipsis inquisitis.glo.est singularis.& ibi Barto.in.l.j.ff.de quæstio.Innoc.in c.causa matrimonij.de offi.deleg.Ange.Imo.& Pau.de ca.in.l.qui in aliena.ff.de acquiren.hæred.Bart.in.l.penul.de condi.ob turp.cau.& consuluit Pet.de ancha.in consi.xxij.& Alexan. in consi.lij.in.iij.volu.& consi.cxlij.in ij.volumi. Ex quo semper præsumitur durare ac subesse eadem causa timo-
22 ris. † & ideò non tenet talis confessio licet ratificata. idem plenè sequitur Alexan.in consi.xciij.j.volu.Andr.de iser.in cõstitutione regni: prosequentes.sub titu.de pugna.subla.& optimè per multa media,& magistraliter Andre. de iser.in constitutione regni: si damna.iij.col. ver.vbi verò sine indiciis.vbi plenè.& subdit in.v.colũ.quòd iudex absque indiciis torquens, non euadit pœnam legis Iuliæ:vt in.l.lege. ff.ad leg.Iuli.de vi publi.imò videtur dolo malo id facere, quo casu iudex torquens aliquem dolo malo, capite puniri debet:arg.l.decurio,vbi hoc voluit Bal.C.de quæstioni. Bal.in.l.j.C. de priua.car. Lud.Bolog.in dicto trac. Guid.de suza.in trac.de tormẽ.in addi.quas ibi facit. in ver.licet dominus author.in.viij.colum.¶ Nec militaret, quatenus pro fisco diceretur, quòd Franc.ipse non fuerit formiter tortus in tractus,prout moris est:nam non ex hoc inficiari potest, quin cõfessio ipsa dicatur extorta metu tormentorum: nedum quando quis est formiter tor-
23 tus: † sed etiam quando fuisset ligatus vel constitutus in loco tormentorum, seu demonstratis sibi tormentis:vt declarat Bar.in.l.j.§.diuus Seuerus.ff.de quæstionib. no. Do.in.l.ij.C.de custo. reo.& est tex.not.quem ibi not.Bar.& Bal.in.l.nouissimè.ff.quod fal.tu.authen.per quem dicit Bal.in.l.interpositas.C.de transac.circa fi.quòd idem operabitur probabilis suspicio tormẽ-
24 torum: † quod & ipsorum illatio: secũdum Dy. Suffragatur insuper, quia Stephanus licet confessus in tormentis in tertia tortura vltimo loco ei illata, nihilominus postmodum ipsam re-
25 uocauit: † & tamen non superuenientibus aliis, iterum fuit tormentis suppositus. quod quidem nullatenus fieri potuit:per.l.vnius.§.j. ff.de quæstioni. Ita Cy.in.l.fi.de quæstioni.Bart.vero in.d.§.j.distinguit, si indicia præfata essent multùm vrgentia. Tunc enim esset repetenda tortura.sinautem, minimè. & ita dicit seruari in practica. idem tenet Saly.in.l.j.C.de custo.reo. vnde cùm aduersus Stephanum nullum fuerat indicium, nedum vrgens verùm etiam nec simplex,non poterat torqueri,vt perseuerasset in sua prima depositione absque indiciis extorta. Opitulantur insuper præfatæ negationes præfati Franc.& Stephani ante & post torturam abnegando & iurando etiam coram imagine Crucifixi se esse

esse innocētes, & minimè homicidium præfatum perpetrasse: sed dolore tormentorum se ipsosmet & præfatū baronem mentita confessione seu depositione peremisse: & ideo in simili dixit pulchrè Inno. in c. prætereà. de testib. cogend. quòd si testis extra iudicium dixit contrarium eius, quòd in iudicio deposuerat, facit vt primum eius dictum reddatur suspectum. quod maxi-
26 me procedit in casu pręsenti, † in quo primum dictum emanauit per torturam: & non præcedentibus legitimis indiciis: & idem in propriis terminis occurrentis casus tenet And. de iser. in constitutione regni, si damna. in. iij. col. vbi dicit, quòd si inquisitus deposuit cōtra se & alios, si antequàm damnetur vel in ipsa dānatione se & alios
27 exculpet, † stabitur huic vltimo dicto in fauorem aliorū, & non suiipsius. sicut idem dicimus in teste: licet sit minus, quàm testis: & ideò vbi non cōstaret aliud de delicto, non posset de iure procedi contra illum, contra quē primò dixit: & posteà negauit. plerunque enim inquisiti fatentur de alio, credentes se inde iuuari. l. fi. de accusa. & ideò huiusmodi confessiones pro exploratis facinoribus non habentur. Ita concludit And. de iser. post multa in loco præfato, & quòd verisimiliter huiusmodi delictum inquisiti ipsi minimè perpetrauerint: & quòd eorum cōfessio sit suspectissima & falsa, ac mendosa: & sicut Iudas scarioht, vltra reuocationem præfatam suadent circunstantiæ suarum confessionum diuersissimæ inter eosmet, imò contrariæ: nam Frācìscus deponit, quòd pręfatus baro tuus, ex causa inimicitiæ habitæ cum præfato quondā præsbytero Galeario respectu cuiusdam mulieris eorum amasiæ, mandauit huiusmodi homicidium committi mediante promissione pecuniæ ducatorum. xx. de quibus soluit ducatos duos pro quolibet: & sic accesserunt per prius ad Salicem: & ibidem expectauerunt prædictum præsbyterū, qui superueniens fuit occisus ab eis, & in secunda depositione dicit, quòd præfatus baro eis soluit ducatum vnum pro quolibet, & in tertia depositione in tortura incōtinenti facta post affrontationem cum Stephano, deponit quòd ipse Franciscus non intulit aliquod vulnus præfato præsbytero. Stephanus vero in tortura deponit, quòd parū post Salicem iunxerunt se cum præfato præsbytero: & primus in vulnerando fuit Franciscus pręfatus, qui etiam postmodum ipsum occidit: & quòd baro eisdem promisit dare. xxx. aut. xl. ducatos, seu quicquid voluissent & in vltima depositione facta post ratificationem deponit, quòd baro dicebat multum mereri occidentem dictū pręsbyterum: quia erat leno miserrimus & pessimus homo: & sic nō adsignat eandem rationem cum Francisco, videlicet, quòd ex causa mulieris erat inimicitia: & pariter extantibus tot prænarratis cōtrarietatibus & diuersitatibus inter ipsos in circūstantiis prænarratis, etiam in facto principali, redditur eorum testimonium suspectissimum: maximè cùm ipsi etiam non interrogati, ita contrarij & diuersi in suis depositionibus deprehendātur: & tamen quando testes aliquo modo

ſunt ſuſpecti, datur cautela, vt iudex
illos ſuper circunſtantiis interroget ad
28 effectum cognoſcendi, † ſi eis deferre
debeat, ita vel ne.glo.eſt no.in.l.iiij.§.
teſtibus.ff.de teſtib. Azo in ſumma de
teſti.pen.col.glo.in.c.cauſam, quæ.in
ver.tempore.de teſti.& ibi plenè Fely.
Alex.in conſi.xc.in.iiij.vol.vbi in ſpe-
cie conſuluit teſtes eſſe interrogãdos,
an ſtarent vel ſederent:& de qualitate
veſtium, & de colore, & de forma lo-
quendi:& an ſimul vel ſeparatim per-
uenerint ad locum, vt ſic data diuerſi
tate eorum depoſitionibus non ſtabi-
tur. Idem cõſuluit Alex.conſi.cliij.v.
col.v.vol. Nec ſuffragatur fiſco dice-
re, quòd baro dixerit non cognouiſſe
Stephanum præfatũ, nec cognoſcere,
& ſic ꝙ certo modo videatur in men-
dacio deprehẽſus, cũ viſus fuerit aliàs
eum alloqui:nam non eſt incõueniens
dicere, ꝙ non cognoſcã hominem, cũ
quo alloquutus ſum, & maximè nomi
ne proprio:& tamen quando verè hoc
dici poſſet mẽdacium inexcuſabile:ta-
men eſſet remotũ à facto:& tamen va-
29 rietas hodie in principali nõ obeſt: † vt
voluit And.de iſer.in cõſtitutione Re-
gni,ſi damna.vij.col.& ſentit Bar.in.l.
fi.de quæſtio.quia varietas in princi-
pali nõ facit iudicium:vt ibidem dicit
And. Accedit inſuper, quia vterq; ex
ipſis inquiſitis deponit. q. præsbyterũ
Galeatium fuiſſe cũ barone prædicto
in eius domo Neapo.die præcedenti
ante homicidium cõmiſſum, qui actus
inimicitiã non deſignat, imò amicitiã,
& pariter Iacobellus teſtis ad inſtantiã
Regij fiſci examinatus deponit, ꝙ no-
cte præcedente ante eius mortem dum
præsbyter ipſe ſecũ dormiret, ſibi di-
xerat, ꝙ dum voluiſſet expẽdere duca
tos quinquaginta in ornamẽtis eccle-
ſiæ ſuæ:& rogaſſet baronẽ, vt interue-
niret ſecũ in emptione præfata: idem
baro ſibi dixit: *che ſi guardaſſe che non li
foſſe facta qualche burla per dicti denari che
tenea*:& ſucceſsiuè Andræas de tuſo ſi-
militer teſtis productus pro fiſco, depo
nit quòd dum fuiſſet reuelatũ barono
præfato de morte dicti præsbyteri, re-
ſpõdit: *ô pater de Dio: ali preti poneno ma-
no*:quæ omnia ſatis ſtringere videntur
in fauorẽ ipſius baronis, maximè cùm
ex informatione ad inſtantiã Regij fi-
ſci colligãtur:& ideò quando in cauſa
aliàs extarent indicia, contra inquiſitũ
ad torturã ſufficientia: tamen vnum-
quodq;, quod vrgeret in cõtrarium, il-
30 la eneruaret: † adeò vt virtute illorũ
indiciorũ torqueri non poſsit. Ita vo-
luit Io.an.in regula, cũ in contempla-
tione.de reg.iur. Bal.in.l.fi.C.de pro-
ba.& in.l.ij.C.quo.appel.ita conſuluit
Alex.in cõſi.clxxix.iij.col.ij.vol.incip.
in cauſa angelorum Hebræorum. Vl-
timò non obmitto probatũ fuiſſe præ-
fatos Franciſcum & Stephanũ eſſe vil-
licos angarios, & ad perſonalia ſerui-
tia obligatos eorum vtilibus dominis,
quo caſu non poſſunt cõtra nobilẽ te-
ſtificari, attenta eorum vilitate: imò à
31 præfato teſtimonio repelluntur: † vt
voluit pulchrè And.de iſer.in conſti-
tutione regni, proſequentes, ſub tit.de
pugn.ſubla.ij.col.imò in ſpecie ſanci-
tum eſt, per præalleg.conſtitutionẽ, vt
nullus angarius vel villanus cõtra ba-
ronem aut ſimplicem militem capita-
liter accuſatum in teſtẽ poſsit induci
aut

aut inductus fidem aliquã in iudiciis vel extra iudicia faciat: sed habeatur ac sic nõ esset inductus: sed cõtra praenominatas personas comitis baronis seu militis: milites tãtummodo & burgenses bonae & honestae opin. inducantur in testes, seruato hoc ordine: vt cõtra barones, duo barones: probent aut quatuor milites, loco duorum baronum: & vice quatuor militũ octo burgenses: pauciores verò numero testes in personis praefatis & causis, nullam omnino fidem inducant. Ex quibus omnibus cõcludendum arbitror praefatum Magnificum baronem obiecti criminis innocentissimum esse absoluendum & liberandum. Prodeat ergo de vultu Dei iudicium, vt oculi iudicantium veritatem respiciant, ne famelica querulantium voracitas inebrietur de sanguine innocentium.

Thomas Gramma. V.I.D.

ET ego Colutius copula. V.I.D. Minimus, concurro cum praefato Magnific. do. Tho. collega in causa: & ita iuris esse censeo.

ET in eandem sententiam accedo ego Ioan. Simon pusanna. V.I.D. & addo, quòd confitentes de assassinio contra seipsos non faciunt indicium contra mandantem ab eis nominatum. Ita in propriis terminis tenet Bald. in consi. lxxxiiij. in. iij. volu. incip. Betonus de couo. ij. col. versic. nunc viso: sed secundum vltimam impressionem est in consi. xcviij. j. vol. & aliquid per eundem Bal. in consi. inci. an mandatarius. in. v. volumi.

SVMMARIVM.

1 *Incendium si non adparet vnde habuerit ortum, non potest sequi condemnatio.*

2 *Si de principio ignis clarè non constat, debet sequi sententia absolutoria.*

3 *Incendium si habuit causam ab incerto authore seu ex culpa incerti hominis, non debet imputari habitanti.*

4 *Vniuersitas tenetur reddere sua loca tuta: aliàs tenetur resarcire damna passis, nisi probet se summam diligentiam adhibuisse. numero. 5.*

6 *Qui minus bene facit, quàm facere potuit, vel debuit, si ex eo sequatur damnum alicui, illud resarcire tenetur.*

7 *Lucrari satis dicitur, quando quis voluntatem suam adimplet.*

10 *Testes de vniuersitate in casibus, in quibus de iure admittuntur, procedit vbi ex natura regulari illius facti, verisimiliter alij testes actu & habitu haberi non potuerunt.*

Testes de vniuersitate in casibus, in quibus de iure admittuntur: tamen eis non plenè creditur, nec erunt integri: & maximè, quando supportant illi de vniuersitate de communi onera litis. & si condemnarentur, similiter in communi condemnarentur. ibidem. numero. 8.

11 *Testes de vniuersitate in casibus, in quibus inducti per vniuersitatem probarent, intelligendum est, si alij testes ex aduerso producti contrarium non deponerent: quia tunc contrarij praeferuntur illis de vniuersitate.*

Praesumptio vna tollit aliam. ibidem.

Verisimile tollitur per aliud magis verisimile. ibidem.

12 *Diligentia in casu incendij exculpat praesumptionem culpae.*

13 *Incendium ad hoc, vt præsumi possit cõtra habitantem requiritur probari negligentia aut desidia ipsorum inhabitantium.*

14 *Doctoris dictum, debet intelligi secundum iura quæ ipse allegat.*

Incendiarius si reperiatur non soluendo, tenetur vniuersitas emendare damnum. ibidem.

15 *Coniecturæ habentur loco plenæ probationis in clãdestinis & occultis: maximè in his, quæ de nocte fiunt.*

Consilium XXII.

DIuini numinis Præsidio petito, Amen, In causa strenui militis Rodorici hispani de societate Illustris. magni Capitanei, aduersus vniuersitatem & homines terræ Præsenzani, super incendio & combustione æqui grauis armaturę, pretij ducatorum quingentorum, vt prætenditur, & noctis tempore combusti. videtur prima consideratione dicendum vniuertatem ac homines eiusdem de incendio prædicto minimè teneri, cũ minimè adparere videatur, vnde incẽdium ipsum ortum habuerit: quo casu
1 videtur, † quòd sequi non potest aliqua condemnatio: vt consuluit Bal. in consilio incipiẽ. quidam de Gortona. Ang. in consi. cxc. & sequitur do. Anto. de Alex. in additio. ad Bart. in. l. j. ff. de offic. præfect. vigil. Et quando clare nõ constat de initio ignis, sequi debet sententia absolutoria. consuluit Roma. in
2 consi. cccccj. † & pariter, si ex culpa incerti hominis: vt dicit Bald. in consilio clvij. incip. punctus, super quo consiliũ petitur. in secundo volumi. & alibi dixit Bal. in consilio. ccclxxiij. incip. quidam magister grammaticæ. io. iij. volumi. quòd quando ignis habuit causam ab incerto authore, non debet imputari habitanti. l. quæ fortuitis. C. de pig. actio. quòd certi hominis factum, pro-
3 bandum est. † facit bene collecta per Afflictum in sua decisione. lvij. Sed præmissis non obstantibus, tanquam in suo casu locum habentibus, contrariam sententiam arbirror de iure veriorem: cùm simus in delictis clandestinis. Adparet enim fundata intentio actoris præfati, cùm damnum semel datum sit. vnde succedit dispositio constitutionis regni: & ratione munita ac iure communi, cùm teneatur vniuersitas reddere sua loca tota: aliàs tenetur ad resarciẽdum damna passis. Ita Barto. & Bal. in. l. j. §. summa. ff. de his, qui deiece. vel effude. Bartol. in. l. nẹ quid ff. de incendio, rui. nafrag. & quòd not. Cano. in. c. j. de restit. spol. & ibi Anto. de But. facit. l. j. §. familiæ. & ibi Barto.
4 ff. de pub. & hoc quia interest † reipublicæ, vt ciuitates, villæ & castra purgentur malis hominibus. l. iij. & l. congruit. de officio præsidis: Ad quod iudex debet esse valde pronus: nec considerare solennitates seu subtilitates. l. licitatio. §. quod illicitè. ff. de publica. & practica huiusmodi constitutionis Regni, cessante de facili pateret aditus ad offensas & incendia, ob rusticorũ præsertim audaciam, in quibus facilitas veniæ est incentiuum delinquendi. pro quo facit no. Bart. in. l. j. §. occisorum. ff. ad sille. & Bald. in. l. si ideò. ff. de his, quib

quibus vt indignis. Adparet insuper de negligentia, ac desidia vniuersitatis prædictæ in perquirendo & inuestigãdo incẽdiarium: super quo omnis fuit omissa diligentia, & nulla via est vniuersitas ipsa: nec particulares etiam vocati cùm scirent, vel scire debuissent damnum ad eos pertinere: argumen. l. prima: C. de periculis tutorum. l. quidam decedens. §. fin. cum. l. sequenti. ff. de administra. tuto. & propterea consuluit pulchrè Barto. in suo consilio incip. Carissimè domine: isti Nucerini,
5 quòd vniuersitas ad hoc, † vt nõ teneatur ex delicto, quod nascitur à quo cõmissum sit, necesse est, quòd ꝓbet summam diligẽtiam adhibuisse: & sic quòd nedum fuit negligentia commissa in non perquirendo ilico: sed etiam quia accenso igne, nullum pręstitum fuit adiutorium: & culpa non caret, qui scit, & non prohibet. l. culpa caret: cum vulgari. de regu. iur. maximè, quia non præstando auxilium seu non portando aquam ad extinguendum, vel aliter se non intromittendo circa ignis accensi extinctionem, igitur damnum emen-
6 dare tenetur: † quia qui minus bene facit, quàm facere potuit, vel debuit, si ex eo sequatur damnũ alicui, illud resarcire tenetur. l. si seruum. §. si ex plaustro. ff. ad legem aquiliam. & sic ex huiusmodi negligentia arguitur: vt quasi secundùm voluntatem ipsorum vniuersitatis, & hominum incendium fuisse immissum. Pro hoc tex. in. l. si ex dolo. ff. de dolo. & quod not. Bal. in. l. j. C. loca. vbi enim adest vtilitas, præsumitur dolus in illis. Satis enim dicitur qs lucrari, quando voluntatem suam adimplet. l. fin. C. de vsu. & habi. l. penul. & ibi glos. ff. de conditio. ob causam. &
7 in. §. prætereà. institu. de actio. † Concurrẽte odio ac inimicitia præsumpta aduersus ipsos Hispanos ibidem hibernantes per illos de vniuersitate præfata ob homicidium commissum in personam cuiusdam ciuis Præsenzani occisi à quibusdam Hispanis militibus, dum ibi hospitarentur, vt probatũ est: ac etiam concurrentibus modernis minis seu nouissimis factis aduersus milites consocios prædicti Rodorici hospitantes in burgo terræ præfatæ per homines de eadem terra, de quibus minis plenè per infinitos testes: ex quorũ depositionibꝰ clarissimè liquet de odio ac inimicitia præfata: ideò cùm ignoretur quis incendium præfatum immiserit, præsumendum erit omnino contra ipsos de vniuersitate: per not. in. l. prima. §. si quis in villa. ff. ad sille. & ideò dixit Spec. in titu. de præsump. §. j. ver. Sed pone, quòd reperitur, ꝙ si reperitur aliquis occisus in villa, qui ibi habebat inimicũ, præsumendum erit ab ipso inimico occisus: adeò quòd torqueri potest, etiam quòd similia facere nõ consueuerit: attentis præsertim minis præfatis, quæ multum considerandæ sunt, cùm nemo pręsumatur dixisse, ꝙ prius mente nõ agitauerit. l. Labeo. in fine. ff. de supel. lega. l. si donationis. ff. quod vi met. caus. ibi capitales. l. milites. C. quęstioni. & sic cùm de incendio iam adpareat: & in burgo vniuersitatis prælatæ: & nescitur à quo, concurrentibus suprà dictis, præsumendũ est fuisse factum per homines vniuersitatis præfatæ: & maximè concurrente in

obseruantia:& nõ paritione Regiæ cõmissionis, qua fuerat cautũ milites in locis & domibus habitatis & commodis hospitari, cuius contrarium probatum est, sequitur quòd vniuersitas ipsa & particulares illi condemnari debent saltem ad damni emendationem. cùm ex istis pluribus præsumptionibus resultat plena probatio, vt iudicari potest. c. illo vos. de pigno. c. ad nostram. & ibi Imo. extrà de emp. & ven. gl. Bar. & doct. in. l. admonendi. ff. de iureiur. gl. Albe. & Bart. in. l. instrumenta. ff. de proba. Bald. in. l. cùm causam. extrà] de proba. & ita in simili casu reperio consuluisse in proprijs terminis claris. docto. domi. Iacob. de put. papien. in quodam suo consilio incip. ventura &c. & idem pariter reperio consuluisse eximium docto. domi. Catho. saccum Comitem & militem in consilio suo. incipien. & placet suprà scripta conclusio, vbi firmat & sequitur præcedens consilium præfati domin. Iacob. & ambo consilia præmissa sunt inter consi. Calca. numero. lxiij. Et licet vniuersitas ipsa & particulares nullatenus se releuare possint in aliquo ob inobedientiam, & non paritionem Regiarum commissionum, quibus cautum erat & mandatum, vt debuissent stipendiarij Hispani hospitari in mansionibus habitatis & commodis cum alijs prouisionibus oportunis: vt patet ex schedula domini secretarij, & deponunt etiam testes in numero oportuno: quibus commissionibus & mandatis minimè paritum fuit. ex quo vniuersitas ipsa minimè permisit milites ipsos hospitari intus terram præfatam: sed duntaxat in burgo ipsius, in quo dederunt mansiones eisdem stipendiarijs incommodas & inhabitatas, & absque vtensilibus necessarijs: & qui non valentes aliter facere, in eisdem hospitati sunt: & ideò succedit depositio quàm plurimorum testium & verisimilis ac iuri consona, dum dicunt: *che quando dicti stipendiarij fossero stati allogiati in stantie habitate intra la terra*, iuxta tenorem commissionis *non saria successo dicto incendio*. quorum omnium dictorum testium depositiones in nihilum adparent elisæ per probationes factas ex aduerso: tum quia romanent testes præfati omnes validi, & absque repulsa: tum quia licet quicquid ex aduerso probatur, nihil stringit, & quicquid probatur, probat per testes vniuersitatis: quibus non est credendum per iura vulgaria, cùm tractetur de eorum proprio interesse vniuscuiusque particulariter, & in specie contenta emendatione damni, ad quod tenentur. Et tamen in illis casibus, in quibus testes de vniuersitate admittuntur
8 in causa vniuersitatis: † tamen eis non plenè creditur: nec erunt integri testes: ita voluit Alber. in. l. in tantum. §. vniuersitatis. de rerum diui. Anto. de Butri. in capitulo cùm nuntius. extrà. de testib. Alexand. consilio. xliij. in. iiij. volumin. Iasõ. in. l. in ius vocan. §. patronum. ff. de in ius vocã. lo. secundo, vbi subdit ita esse tenendum: & idem tenet & sequitur dominus Antonius, de Alexand. in addi. ad Bartol. in. l. sed si hac. §. qui manumittitur. ff. eodem titulo, & maximè procedunt præfata in casu, de quo agitur, vbi ipsi de vniuersitate supportant onera litis in commun

muniter: & pariter soluere habent de communi quatenus condemnarentur.
9 † quo casu licet non agatur de magno præiudicio: tamen plurimum de fide ipsorum diminuitur. gloss. est in §. cogitandum. in authentic. de mona. Baldus, in l. secunda. ff. quod cuiusque vni. & ibi Alber. Francisc. curt. in suo consilio. xxiiij. tertia column. & ibi sub dit, quòd talibus testibus tanquam domesticis multum de fide diminuitur. Item, accedit, quòd in casibus præfatis in quibus testes vniuersitatis admittuntur, debet intelligi, vbi ex natura regulari illius facti eo tempore verisimiliter alij testes actu & habitu inter-
10 esse non potuerunt: † voluit Anto. de butr. in. c. iij. loco. de proba. per glo. ibi quam consulendo sequitur Alexand. Imol. in consilio. clij. viso processu in v. volumin. & consilio. cxlviij. eod. volumin. & in eo, quòd plurimum sperat vniuersitas ipsa circa probationem illorum trium vel quatuor, qui viderũt lumen intus domus, vt deposuerunt: Nam non concludunt de necessitate, quòd illud lumen fuisset candela. nam potuit esse lumen lunæ: ita reuerberãs potuit etiam esse principium ignis impositi. Item, quando verè dicerent de candela, adparet quòd testes ipsi sunt de eadem vniuersitate, quibus non est credendum per præmissa, maximè cùm totum contrarium adpareat pro parte ipsius Magni. Rodorici probatum, videlicet, quòd illi famuli prædicti Rodorici, ex quo non potuerunt habere candelam: *se colcarono de di:* prout quam plures testes testantur: & sic succedit, quòd in casibus in quibus testes vniuersitatis producti apparent, si probarent: si tamen alij testes ex aduerso producti, contrarium deponerent,
11 † præferuntur illis de vniuersitate ob verisimilem affectionem, quam ibi habent erga vniuersitatem: Ita not. tenet domin. Abba. in capitulo insuper statuimus. extrà de testi. quem ibidem refert & sequitur Felin. in. ij. fal. Nec militat obijcere, quòd incendium præsumitur culpa inhabitantium, cùm ista sit suspicio duntaxat: vt dicit Angel. in suo consilio. cxcv. incipien. incendium per. l. Imperator. de offic. præfect. vigi. tamen in contrarium adparent præallegata nec poterat incendium ipsum præsumi ex igne accenso de die intus cortinam, cùm sit probatum, quòd distabat per viginti passus à domo. & nõ potuisset euagari. tum etiam, quia erat circundata muris, & ignis erat in quadam cornice, adeo: *che lo vento non lo haueria possuto menare intra la stancia:* maximè, *che fu extinto per lacqua quale pionio de continuo,* vsque ad noctẽ: & sic concurrentibus suprà relatis, ista est maior præsumptio, quòd fuerit ignis studiosè immissus, quàm sit dicta legis suspicio, quæ iam tollitur & eneruatur, per suprà dicta per legem, si qui adulterium. C. de adult. per tex. in capitulo, per tuas, literas. extrà qui filij sint legitimi. & per id quod dicit Bald. in. l. siue possidetis. C. de proba. Bar. in lege diuus. ff. de in integrum restitutione. ex quo vna præsumptio tollit aliam: per dictã legẽ diuus. & verisimile tollitur per aliud magis verisimile. dicta lege si qui adulterium. ergo &c. Nec obmittam, quæ plenè pro-

bata sunt de prudentia, diligentia, & sollicitudine illius Iacobi lombardi inhabitantis cum equo, & bonis ea nocte, vt quamplures testes super approbatione eiusdem producti testificantur: & sic remanet omnis præsumpta culpa extincta seu suspicio ipsius Iacobi lombardi inhabitantis cum diligentia extinguat præsumptionem cul
12 pæ † in casu isto incendij. ita Bald. in consilio incipienti. quidam Riscorus. quem refert & sequitur Alexan. in suo consilio. l. in. j. volumi. in fi. verbis duplicato. in consilio. ccxvj. in secundo volumi. & sequitur idem Alexander. in. l. si domos. ff. de lega. primo & pulchrè Ias. in. l. sed & si quis. §. quæsitum x. colum. ff. si quis cau. Et sic ex præmissis inficiari minimè potest, quin vniuer. ipsa nõ teneat. ad emendã damni equi præfati: cõbusti iam pretiũ ipsius liquidati extante etiam dispositione præfatæ constitutionis regni, & iuris communis, vt. §. circa princ. ex negligẽtia quia res tua agitur, paries cùm proximus ardet: & neglecta solent incendia sumere vires. Et præmissis accedat quod nulla fuit probata negligentia ac desidia ipsorum famulorum præfati Rodorici prope ignem, quæ requiritur in specie probari tempore incen-
13 dij, ad hoc vt præsumi † possit contra inhabitantem. Ita Ang. & Augusti. in tracta. malefi. in ver. incendiario. Nec obstat dictum Alber. in secunda parte statu. in quæst. lxxx. quam etiam refert Augu. in addi. ad Ange. dum dicit Alberi. quod requiritur probari immissum fuisse ignem ad hoc, vt vniuer. de dam. teneatur stante statuto, quod vniuer. teneatur de damno, quia respõdetur quod dictum doctoris intelligi debet secundum iura, quæ ipse allegat, vt dicit Bart. in. l. non solum. §. si libe-
14 rationis † verba. de lib. lega. ff. Bald. in authenti. sed iam necesse. C. de donante nu. Salycetus in. l. si excau. C. de non nu. per. sed sic est, quòd Albericus non facit aliud fundamentum, nisi de textu in. l. j. §. occisorum. ff. ad sill. vbi dum text. dicit seruos non teneri de morte domini, si ei opem ferre non potuerunt: vt si clam veneno interijt, &c. et sic aparet quòd loquitur textus in homicidio: quòd Albericus æquiparare intendit cùm incendio clam imposito, in quo cùm detur diuersa ratio: vt. j. non recta fit illatio cum reueren. constat autem, quod sumus in diuersis casibus, tum ratione maioritatis debiti, quia incendiarius imponendo ignem, incidiatur vitæ multorum: tum ratione maioritatis pœnæ quia flammis exuri debet incẽdiarius & probatur in. l. eum, qui ædes. ff. de incen. rui. naufra. Item in homicidio, si reperitur malefacto, nõ tenetur vniuer. vt adparet in quæstionibus & capitulis regni, super damnis clandestinis, & homicidijs puniendis, sed in incendiario. licet reperiatur tamen, si non est soluẽdo, damnum tenetur vniuer. ipsa vt adparet per ca. regni, quod incipit Carolus. sub rubri. de non imponendo ignem in restuchijs. ergo adparet quòd cùm tam virtute constitutionis regni, & capitulorum, quàm iuris communis, & delictum & pœna sit grauior, quam in homicidio, non rectè igitur succedit illatio Albe. maximò cùm

simus

simus in incendio clandestino & occulto, & ratione cladestinitatis pœna alteratur de qua clandestinitate nō loquitur Alber. & in clandestinis & occultis
15 † coniecturæ habentur loco plenæ probationis, maximè in ijs, quæ de noctæ fiunt. ita plenè Bart. & Moder. in lege si quis ex argentarijs. de eden. & in. l. si quando. C. vnde vi. Et quòd ob nocturnum tempus dicatur clandestinū dixit Bal. in. l. cum fratrem. C. de ijs, quibus vt indig. Alex. in consi. j. in. iij. volumi. & maximè, cùm clandestinum & occul
16 tum dicatur id † quod probari non potest dicit Card. in cle. j. in ver. nota. extrà de hære. Felyn. in. c. scripturam. extrà de fide instrumen. vnde sufficit præsumptiuè demonstrari de dicti incendij immissione eo modo, quo melius de iure potest, quod satis videtur probari ex præcedentibus minis probatis: necnon ex præcedenti inimicitia ob homicidium in personam illius de vniuersita. commissum ex qua satis adparere videtur ignem fuisse dolo impositum. l. capitalium. §. qui ob inimicitias. ff. de poe. & ita etiam dixit Angel. in tract. malefi. & ibi etiam Augu. Arrimi. in addi. in ver. incendiario. & ita de iuris censura sentio ego: & tandem succesit concordia inter partes antè, quàm lis dirimeretur. Tho. Grammaticus. I. V. Doct.

SVMMARIVM.

1 *Pluralitas actuum præsumenda est, ad euitandum falsitatem seu excludendum.*
2 *In falsi crimine probatio debet de necessitate concludere.*
3 *Testis potest vno tempore recordari, & alio tempore non recordari, & econtra.*
4 *Falsitas ad hoc vt excludatur debet in dubio præsumi potius ignorantia quàm dolus.*
5 *Qualitas hominis multum operatur ad remouendum præsumptionem falsitatis.*
6 *Rusticus sibi contrarius excusatur à falso.*
7 *Periurium non committitur absque dolo.*
8 *Testis deponens falsum non in substantia negotij principalis, non ex hoc irritabitur eius dictum & nu. 9.*
10 *Testes sufficit esse concordes in facto principali, in quo consistit substantia negotij, dato quod in alijs discordent.*

Consilium XXIII.

Redemptoris gētium suffragio postulato, Amen. In causa notarij Berardini castaldi, cum nobile Alphonso copula de neapo. super querela falsi porrecta, per ipsum Alphonsum contra Petrū marchensem rusticum in testem productum per præfatum Berar. ex quo prætenditur prædictum Petrum primo loco deposuisse, quod Alphonsus copula pluries venit ad locum nominatum le penete, & in secunda eius depositione dixit non vidisse præfatum Alphonsum, nisi semel secundum eius recordium: item in secunda eius depositione videt deposuisse, ꝙ non agnouit. d. Carolum copulā, nec fuit sibi nomitatus. sed dicebat ibidē, hic est parer Alphōsi copulę: dico quo ad primū quod ex huiusmodi depositione nulla potest impingi aut figurari falsitas, imò nec

cõtrarietas,ex quo licet deposuerit primo loco, quod Alphonsus pluries venerat ad locũ Peneræ, non tamen cõcludit,quod semper quando Alphonsus venit testis ipse eundem Alphonsum viderit. nam stat possibile. quod pluries venerat.& tamen quod ipsum semel tantum viderit, prout de vnica visura tantum deponit in secũda eius depositione:& sic licet in primo dicto dixerit, quod etiam loquutus fuerit pluries cum ipso teste,non tamen dicit in diuersis vicibus. & sic potuit esse eodem die, quo ipsum vidit, maximè
1 † cùm pluralitas actuum præsumenda sit, vt testes euitent falsum, vt inquit plenè Felyn.in cap.cum tu.prima colum. extrà de testi. & hoc vt probatio sit concludens per text. in capit. in præsentia extrà de proba.& præsertim in crimine falsi, in qua probatio debet de necessitate concludere falsita-
2 tem:vt dixit † singulariter Bald.in.l. iurisgẽtium.in.§.quod ferè.ff.de pact. vbi etiam dixit, quod semper interpretatio fieri debet, vt falsum excludatur. & idem dicit Bald. in.l. Imperator.ff.de statu homi.columna.tertia versi.& not.& consuluit Alexand.consilio.lxx.in secunda colum.j.volumi.& in consi.lxxiiij.incipien. viso testamento.colum.pe.eod.volu. & consil. xciij. colum.pe.v.volumi.& quòd not.Imo. in consi.ciiij.incip.visis Barb.in consi.
3 lxxvij.in.iiij.volumi.¶ † Præterea,potest testis vno tempore recordari, & alio nõ recordari,vel econtrà vno tempore non recordari, & alio recordari. dixit gl.vlti.in. c.cum causam.de testi. & gl.in.c.cũ causam.co.ti.& ideò dixit Iaco.de are.Bar.& Ang.in.l.qui bona §. si quis stipulatus. ff. de dam. infecti. quod si testis interrogatus de loco, dicat se nõ recordari, & iterum alio tempore interrogatus dixerit id fuisse certò.non ex hoc dici potest incurrere falsum.quia potest esse, quod ipse secundi dicti de hoc habuit memoriam, & non ipse primi.& sic non mutat,sed potius addit. Idem probatur in.c.j. quid sit inuestit.& ibi Bal.& Fely.in. c.præterea.extrà de testi.vlti.colum. vbi dixit,quod si testis heri dixit:non credo. potest hodie dicere:credo.facit glo.in l.de tutela.C.de in inte.restit.mino.& quod ibi no.Bal.& Saly.præsertim,cũ à prima depositione ad secundam defluxerit tempus duorum annorũ cum dimidio,& plus& minimè potest argui falsitas, aut contrarietas ex alia eius depositione,dum dixit,quod non cognouit do.Carolum:*ne li fu nominato a me:ma quelli dixero questo e lo patre de Alphonso copula*.nam hoc non contra dicta primæ depositioni,in qua deposuit vidisse do. Carolum copulã patrem prædicti Alphonsi. nam potuit vidisse illũ hominẽ sibi exhibitũ seu ostẽsum pro patre Alphonsi,& ab alijs per prius sciuisse,quod ipse pater Alphonsi nominaretur Carolus copula vel audiuisse aliàs illũ ita nominari. & sic nõ concludit ista ꝓbatio de necessitate, ꝙ ab alijs quã ab illis ibi existentibus non potuisset scire ipsum nomẽ patris pręfati Alphonsi ꝙ nominabatur Carolus,& sic cũ omnino non concludat falsitatẽ de necessitate,debet ita intelligi,vt. s. diffi-
4 nitum ac declaratũ fuit.† Quod maximè procedit, cùm in dubio semper præ

præsumi debeat potius ignorãtia, quã dolus ad hoc vt falsitas excludatur. voluit Bar. in l. quoties. §. j. ff. de hære. insti. quẽ sequitur Fran. de Are. in consi. xlvij. visis. v. col. & idem not. Bal. in l. j. colum. fi. ver. quorum no. ff. de leg. dicens quod in dubio potius præsumitur error, quàm malitia, concurrente præsertim qualitate personę rusticę prout iste est, cùm qualitas personæ multùm opereẽ ad remouendũ præsumptionẽ falsitatis. no. Bal. in l. ij. C. de fals. & in
5 l. quoties. §. si nõ † in corpore. ff. de hære. insti. & maximè, cùm rusticus excu-
6 set à dolo. tex. est in l. si quis id † quod ff. de iur. om. iudi. & in l. ij. ff. si quis in ius voc. non ier. & ideò dixit Ange. in authen. de testi. §. & licet, quod rusticus sibi contrarius excusatur à falso. & subdit, quod ideò iudex multũ aduertere debet, ex quo periurium non committitur absq; dolo vt dicit Pau. de ca.
7 in l. fi. ff. qui † satis. cog. Pau. de cast. & Alex. in l. q iurasse. ff. de iureiur. Alex. in consi. xcij. in j. vol. & ideò concludẽdum est, quòd cùm excusetur à dolo, excusatur etiam à periurio: cùm periurium absq; dolo committi non posit. Item aduertendum est, substantia negotij principalis causæ inter præfatos Alphonsum & notarium Berard. non consistit: quod dominus Carolus fuerit cognitus, & visus ab ipso teste vel non cognitus, seu visus, nec quod Alphonsus ipse pluries venerit *à la peneta*, vel quod semel tantum venerit. & sic dato, quod absque veri præiudicio figurari posset aliqua falsitas, prout minimè excogitari potest in præfatis, attamen huiusmodi prætensa falsitas non esset in substantia negotium
8 principalis: & ideò non irritabitur † dictum ipsius testis, vt dixit satis no. Anto. de butri. in cap. cum causam. in fin. de testi. vbi refert id contigisse in personam Ioan. Andr. & ante eum idem tenuit Specu. in titu. de testi. §. primo versi. item, quod addit. aliquid de suo & rectè intuenti idem tenet Barto. in l. eos. secunda colũ. de fal. Bal. & imo. in l. his verbis. ff. de hære. instit. & ideò dixit pulchrè Bal. quem sequitur Sa-
9 lyce. in l. pe. circa fi. C. de trans. † quod falsitas non tangens negotium principale, in quo est substantia negotij, non facit, quod dicta testium reprobentur. idem voluit Innocen. & Ioan. de ana. in cap. fraternitatis. de testi. refert, & sequitur consulendo Alexand. in consilio. v. in primo volumi. & præclarus doctor Philip. deci. in consi. c. in quar-
10 ta colũ. in j. volu. sufficit enim † quod testes concordet in facto principali: in quo consistit substantia negotij, dato quod in alijs discordent. & est text. in c. dudum. & ibi glos. in versic. substantia. extrà de conuers. coniuga. & in. c. cum ecclesia. & ibi glo. in ver. vacillasse. de cau. pos. & proprie. & in l. qui sententiã. & ibi ad hoc no. Bar. & Ang. C. de pœ. & cõsuluit Alex. in cõsi. cv. vlti. col. in iiij. vol. ¶ Vltimò audio, ꝙ testis ipse tam in secunda quã in tertia eius depositione, semper se retulit primæ suæ depositioni per non errare prout ipse in specie dicit. & ideò cùm vsus fuit consueta iuris cautela, semper eius primæ depositioni standũ erit ꝑ iura vulgaria. Nec poterit ex hac cautela dici testis sibicõtrarius, aut falsus & ideò si-

leat

leat, amabo, querelator. & ita firmiter teneo iudicandum.

Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM

1 *Notario adserenti se aliquid ex errore scripsisse, stari non debet, etiam quod fuerit seu sit bonæ famæ.*

2 *Notarius dato quod de errore adpareret, nō posset ex seipso non præcedente partis citatione & iudicis authoritate, ac causæ cognitione, corrigere seu emēdare, maximè quādo scripturā ipsam cōpleuit & publicauit. & nu. 3.*

4 *Notarius variando notam contractus sine iudicis authoritate, tenetur de falso.*

5 *Falsitas præsumitur ex diuersitate seu varietate scripturarum, & contrarietate.*

6 *Instrumenta duo repugnantia faciunt vt neutrum ex ipsis instrumentis probet.*

7 *Contractu completo & publicato, non potest error corrigi per notarium, etiam quòd ipsius copiam non dedisset. & nu. 8.*

9 *Notarius dum adsignauit instrumentum parti, est adeò functus officio suo, quòd nec punctū nec syllabam mutare posset.*

10 *Instrumentum vbi diceretur falsum, vel falsò fabricatum, & sic vbi non esset quæstio erroris, sed fidei. prout in dicto casu, tunc etiam de mandato iudicis non posset corrigi.*

Consilium XXIIII.

SAluatoris mundi nomine petito. In causa mag. bernar. de. S. blasio de licio, V. I. D. cū magni. Ioan. Petro theotino de eadem ciuitate Licij similiter. V. I. D. quatenus dubitari contingit super falsitate contractus initi inter eosdem super alienatione feudi ex. ỹ. scriptis. apertissimè liquebit. Nam aut volumus præsupponere additiones in illis locis dico substantialibus, in quibus factæ fuerunt, ex dolo processisse: & erimus in claro: aut quod notarius prætēdens errasse, se ipsum correxerit, aut emendauerit: ita & in idem recidit: vt ostendam. nam volens notarius venire ad correctionem seu mutationem contractus, & necesse esset præsupponere ipsum errasse, & de errore ipso principaliter adparere debet, cū minimè credi debeat notario adserenti se aliquid ex errore
1 † scripsisse, licet bonæ famæ sit. dixit Bald. in. l. proponeretur. ff. de legat. ij. & in. l. imperator. ff. de statu homi. subdens in super non sufficere vnum testem cum notario, imò nec etiam iuramentum suppletorium. Idem tenet Specu. in. §. postremò. in titu. de instrumen. edi. in ver. sed nunquid confectio & sequitur Vital. in clausula. xxij. incipit
2 restat † vidè. attamen quatenus de errore adparere, non posset notarius ex seipso non præcedente partis citatione, & iudicis autho. ac causæ cognitione corrigere seu emendare, præsertim ea. quæ spectant, ad partes & sunt de circunstantiis facti: maximè postquam notarius ipse scripturam compleuit & publicauit: quia talis diuersitas facit ipsum suspectum sicut in simili dicimus in teste. per tex. in. l. qui falsa. ff. de fal. ita dixit Bald. in leg. generaliter. vltimo. C. de non nu. pecu. Barto. in. l. librarius. de regu. iur. Bald. in. leg. cum

propo

proponeretur.& in.d.l. imperator.de statu homi.Alex.in.l.si vnus. C.de testa.Imo.in.c.ex literis. de fide instru.
3 Vita ī clausula.lxj. inci.restat † videre annota. & ideò dixit.Ioan.and.in data.vj.lib.ꝙ postquam notarius fecit cō tractum,cauere debet à correctione erroris,cùm semel sit functus officio suo quia aliàs posset ei impingi falsitas.& ita seruatur de facto.sequitur Imo.in c.ex literis & in.c.inter dilectos.v. col. extrà de fide instrumen.& ideò voluit Ioan.andr.in additio.Specu.in tit. de instru. edit.§.postremò.ver. nunquid. confectoꝙ in tantū contractus est fal-
4 sus,† ꝙ notarius ita variando notam contractus sine iudicis autho. tenetur de falso.idem tenet Bald.in sæpius allegata.l.cùm proponeretur.& in.l.fin. C.de eden.ver.quartò quæritur.& cōsuluit Alex.consi. lxxxix.incip. viso themathe.col.j.in.iij.volu.& inter cæteras opiniones ponderāda est ista,qa magnific.Ber.ipse exprefsè sibi cauit nolle de euict.teneri,vt adparet ex tenore contractus, quem ipse produxit in actis.& tamen in alio contractu ad ditionato ex aduerso producto aliter cōtinetur vnde stante dicta diuersitate, imò contrarietate scripturarum, præsumitur falsitas in eis,per not.per Bal.in.d.l.cum proponeretur. de leg.
5 ij.& in.l.scripturæ † de fide instru.& in.c.imputari.Extrà eo.titu. & quod pulchrè dixit.Fran.de are.in consilio. septimo. incipien. in Christi nomine. Amen.Procedendum est breuiter. & sic stante dicta diuersitate,imò contrarietate,per vnam scripturā. derogatū est fidei alterius.Ita Specu.in titu. de instrumen.edit.§.postremò ver.sed pene.Barto.Bald.& Saly.in.d.l. scripturæ.Abba.& Fely.in.c.imputati.in.j. limit.adeò quòd respectu repugnantiæ prædictæ neutrum ex dictis instrumen
6 tis † probat,nec valet.Ita dicit Bald. in.d.l.imperator. & consuluit Alexā. in consilio.lxxj.primo volumine incipien.viso processu. item constitut.de errore absq; veri præiudicio, in casu, de quo in præsentiarum agitur, cùm semel fuerit data copia parti, videlicet,eidem domino Ber. non poterat notarius ipse mutare seu corrigere cōtractum.nam completo contractu & publicato, non potest error corrigi,
7 etiam † quòd copia data non sit,vt rectè intuenti tenet Bald.in.d.l.cū proponeret.& licet aliqui dixerint, quòd si non est data copia, potest notarius mutare siue emendare.tamen id est intelligendum,vbi talis emendatio seu mutatio fieret incontinenti.secus,si ex interuallo:vt sentit Spec.in.d.§.postrema.ver.sed nunquid.dum vult, quòd illa distinctio,an ex interuallo vel incontinenti procedat, ante datam copiam parti.Et sic sentit,quòd post datam copiam,nō potest dicta correctio
8 fieri,etiam incontinenti,& † quòd similiter ex interuallo fieri non potest etiam si parti copia data non esset. Vtrunque dictum firmat Alexan.in consilio.lxxj.primo volumine. incip. viso processu.Bald.in.leg.ambiguitatem.in fin.de testa dum vult,quòd notarius bonæ famæ. existens, potest se corrigere incontinenti.sed non ex interuallo.& ideò voluit satis not. Bald. in.c.ex literis.extrà de fide instrumen.

quòd

9 †quòd traditio instrumento parti, notarius illud tradens, est adeò functus officio suo, quod nec punctum nec syllabam mutare potest.refert & sequitur Fely.in.d.c.ex literis.iiij.col. extra de fid. instrumen.sed quid opus est elaborare in correctione seu emendatione erroris,vt. s. cùm non adpareat copiam contractus repugnantẽ alteri copiæ,fuisse factam causam corrigendi errore? quinimo nec ipse notarius hoc attestatur,& sic simus in puris terminis falsitatis.quo caso non habet locum aliqua emẽdatio seu correctio. Hinc dixit singulariter Bald.in rubri. de fide instrumen.in versi.vnum scias. quòd vbi est quæstio non erroris, sed fidei,vt quia diceretur instrumentum falsum,vel falsò fabricatum.tunc etiã
10 †de mandato iudicis non possit corrigi:cùm propter delictum talis notarius sit priuandus authoritate scribendi.& sic super eodem instrumento est sibi impositum silentium corrigendi per tex.in.l.si aliquid.C.de susceptio. præposi.& archa.libr.x.refert & sequitur Lanfr.de oria.in repe.c. quoniam contra.in ver.instrumentorum.col.vj. ver.quæro de vtili.q.quotidiana, nunquid notarius &c.ad ꝙ vltimum vltra cætera satis supponitur aduertendum esse,per.S.Con.cùm ita mihi visum sit de iure concludendum.

Thomas Grammaticus. Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Banna non comprehendunt nec ligant forensens seu exteros, vbi exterus præsumitur ignorare bãnum in regno.nu.2.*

3 *Bannum non ligat absentes,nec ignorantes.*

4 *Princeps vnius loci,non potest imponere seu facere legem sibi non subditis.*

5 *Pœna hodie etiam per statuta Italiæ locum nõ habet in eo,qui voluit delinquere.nec sufficit affectus, nisi sequatur effectus. & sic non sufficit voluntas,nec propositum.*

6 *Lupus, quæ exit syluam, non tamen dicitur exiuisse, sicut & qui vult ascẽdere arborem, non tamen dicitur ascendisse.nec qui vult eligere,non ex hoc dicitur elegisse, & numero.7.*

8 *Testis deponens per verbum, credo.licet non probet: tamẽ assignando rationem probabit.*

9 *Portans rem contra deuetum extra regnum, tamen captus antè, quàm exiuisset regnum, non est in pœna.*

10 *Coniectura vbi capi potest, quòd non sit dolus vel fraus,illa capi debet.*

11 *Actus vbi potest se habere ad delictum,& non delictũ,in dubio fit interpretatio, vt delictũ non contineat.*

Consilium XXV.

REdemptoris Gẽtium suffragio iterato, Amen. In causa honor. mercatoris Michaelis de braui Mãtuani,cùm regio fisco super interceptione pecuniarum delatarum contra deuetum extra regnum, minimè adparet intentio regij fisci fundata,quòd bannum præfatum modo aliquo fuerit publicatum per tubicines seu in propatulum affixum,aut aliter relatum:vt consueuit,nec aliter adparet de

ret de eius publicatione per aliquem testem, qui illud audiuisse attestetur. Secundò, dato absque veri præiudicio, quod fuisset publicatum, dicitur quod verba banni seu decreti extenduntur duntaxat ad commorantes & habitãtes in regno: & qui verisimiliter tempore probationis banni in præsenti regno seu Neap. degebant, non autem ad exteros tũc absentes, prout iste Michaël, qui pridie Neapo. aduentauit.
1 † & ideò bannum de iure nõ comprehendit forenses seu exteros, cùm verba banni ita exprimant, ex quo forensis seu exterus ex iuris dispositiõe præsumitur illud ignorare. quòd probatur eo ipso, quòd de contrario non adparet, vt in l. verius. de probatio. & cõcordat iuris regula, videlicet, quòd præsumitur ignorantia, vbi scientia non probatur & inde, quòd ignorans, delinquere non videtur: vt in l. ex maleficiorum. cum vulga. ff. de actio. & obliga. & alibi decreta ignorantes non ligant. l. fin. ff. de decre. ab ordi. facie. vnde si hic, vt forensis & exterus non deliquit, res suas amittere non debet: quia res & pecuniæ non deliquerunt: vt in §. oportet. in authen. de mau. princip. l. si quis posteà. C. de edi. priua. & sic cũ ignorauerit, in aliquo non punitur. tex. est in. l. iubemus. C. de testa. & in. d. l. fin. C. de decre. ab ord. facien. Bene facit. l. fideiusso. §. item. ff. manda. & in leg. fin. §. fin. ff. de leg. tertio. sed hic Ioan. Michaël erat, prout est Mantuanus, & sic exterus, & de loco remoto, & non trahebat nec trahit domicilium in regno, probabiliter præsumitur ignorasse: & sic non debet amit-
2 tere pecunias † prædictas, per dictã legẽ iubemus. C. de testamen. & dictã legẽ fina. de decreta. ab ordi. ita dicit Bartolus & clarius Iason. in leg. cunctos populos. in repetitio. C. de summa trini. & fide. cato. in. decimasexta columna. quia tunc præsumitur forensis seu exterus scire, quando diu fuisset conuersatus in loco illo: per tex. in lege secunda in versicul. degit. cum glos. in tertio intellectu. C. vbi de crimi. agi oportet. ita Bartolus in dicta lege cunctos populos. & Iaso. post ipsum. sed cùm in specie probatum fuerit per multos testes, præfatum Michaelem esse exterum & Mantuanum, & à duobus annis & minus solitum conuersari in regno idest in aliquibus nundinis regni, cum cæteris exteris mercatoribus, cum suis mercibus, & in eis tantum moræ trahebat, quandiu nundinæ permittebantur. & recolligebat pecuniam mercium distractarum: & bannum fuisse emanatum idest compilatum, sunt iam quatuor anni elapsi, nec aliter adpareat de eius publicatione, sequitur omnino præsumendum, imò concludendum, Michaelem ipsum fuisse & esse in iustissima ignorantia, maximè cùm bannum ipsum non liget absentes, &
3 sic ignorantes † ita dixit Andreæ. de isernia. in consti. regni, cùm per partes Apuliæ: per dictã legẽ fin. de decreta. ab. ordi. facien. & præsertim cùm sit constitutio noua, vt adparet ex eius data, per tex. in cap. secundo. extrà de cõsti. Itẽ adparet, prout etiam. s. dictũ est, quòd decretum seu bannũ prædictũ extenditur dũtaxat aduersus habitan

tan

tantes in regno, & in eodem moram
trahentes: vt adparet ex eius tenore. &
sic non potest extendi contra exteros,
cùm in illos nõ sonet: & maximè, cùm
princeps non posit facere legem non
subditis. l. cunctos populos. C. de sum.
4 trini. † & fide catho. l. fin. C. de incest.
nup. l. iij. ff. de offi. presi. & c. cum à no-
bis. extrà de senté. excom. Item ex cla-
rissima iuris dispositione pœna hodie
locum nõ habet ex affectu, nisi sequa-
tur effectus. Nec sufficiet propositum
seu voluntas: vt sancitum est etiam per
5 huius regni constitutiones, † & hoc vl-
tra consuetudinem generalem totius
Italiæ: vt dixit Spe. in tit. de accusatio.
§. j. ver. quid si primò. & Cy. in. l. is, qui
cum telo. C. ad leg. Cor. de sica. glo. in
§. iniuriarum. in. x. col. de pace tenen.
Et sic licet prædictus Michaël ex dicta
pecunia omnino merces emisset in re-
gno, quatenus ipsas reperisset, prout
semper consueuerat, vt omnes testes
testantur: attamen quando absque ve-
ri præiudicio fuisset ipse propositi &
intentionis exortandi pecunias præfa-
tas extra regnum, tamen adhuc non
appropinquauerat confines regni, sed
erat satis à lõgè ab eis, etiam per vnam
dietam legalem, & plus: prout ex atte-
statione omnium ferè testium robo-
ratur vltra depositionẽ nobilis Mar-
chet regij capi. producti in testem, per
regium fiscum, & qui ipsum Michaë-
lem cœpit & duxit ad carceres, & depo
nit eundem cœpisse in taberna rocie
montis draconis, qui distat à confini-
bus regni vltra vnam dietam, vt no-
torium est. & sic non potest dici extra-
xisse pecuniam extra regnum, cùm re-
6 gnum non exiuerit, † nec appropin-
quauerit ad confines: vt dicit glo. in
l. arboribus. §. idem. ff. de vsufruc. de
lupo, qui exit syluam: quia tamen non
dicitur exiuisse: de qua glo. meminit
Ias. in repet. l. admonendi. xxvj. char.
ff. de iureiuran. sicut dicimus in simili,
in eo, qui vult ascendere arborẽ: nam
non ex hoc dicitur ascendisse. ij. glo. in
l. in ementis. C. de contrahen. emptio.
7 † nec qui vult eligere, ex hoc dicitur
elegisse: iuxta glo. in. l. serui electione.
in princ. ff. de lega. j. & facit relata per
Ias. in. l. more. xiiij. colum. ff. de iurisd.
om. iudi. & maximè, quia interim po-
tuisset merces reperire in itinere, & il-
las emere: vel etiam se pœnitere exire
regnum, si fortè deliberasset exire, &
sic excusaretur, argumẽ. l. qui falsam.
ff. ad legem Corneliam. de fal. & in. l.
quòd ita. in fi. ff. de ædil. edic. Et licet
testes deponentes, quòd si præfatus
Ioan. Michaël reperisset merces in iti-
nere, illas emisset, videantur deponere
per verbum, credo: videlicet, dum di-
cunt, quòd ita credunt ipsum fecisse:
tamen adsignant rationem conclu-
8 dentem, dum dicunt, † quòd ita sem-
per prædictus Ioan. Michaël consue-
uerat facere, & testis deponens, per
verbum, credo licet non probet: ta-
men adsignando rationem probabi-
dicit Cyn. in. l. testium. v. questio. C. de
testib. Ioan. and. in additio. Specu. in
titu. de teste. §. j. super ver. item. Anto.
de but. in. c. quoties. de testib. Alexan.
in consi. cix. in. j. volumi. in. vj. colum.
Præterea bannum, seu decretum, per
quod prohibentur exportari pecuniæ
extra regnũ, loquitur per verba præ-

sentis,perfecti seu plus,quàm perfecti. quo casu requirunt actum consummatum.l.j.§.j. c.verba. ff.quod quisq;
9 iur.† & sic cùm præfatus Ioã. Michaël fuerit repertus in via,non dicitur exportasse per id, quod paulò antè dixi de lupo.& ita respondet Gand.in tracta.malefic.sub rub.de rebus non porta. contra deuetum. Bald.in.l.si quis non dicam rapere.C.de episco.& cler. & in.l.si fugitiui. C.de furt.Bald.in.l. iiij. C.de nauti.fœno.& in.l.non dubium.C.de legi.Fely.in.c.significauit. l. fi.de iudi. & idem Ias.in.l.si quis id quod.vj.colum.ff.de iurisd.omn.iudi. & plenè. domi.Ioan.Franc. de sancto Nazar.in suo tracta.de peste,post medium.char.liiij.ver.septimò quæro, an repertus in via. vbi plenè exorditur quæstionem.Nec militat illud, in quo fiscus multum se fundare videtur, videlicet quòd præfatus Ioan.Michaël fraudandi animo se gerens exportabat pecuniam intercælatam & absconsam intus arcionum sellæ ronzeni ob quod videtur eius intentio & animus fraudandi detegi. nam huic respondetur, non ignotum de distantia itineris à ciuitate Neapo.vsque ad fauces regni.& pariter notorium est, quãtum vigeat hodie in regno latronum & depredantium incursus:qui in tantum quotidie vbique grassantur, vt ianua ciuitatum & locorum,in quibus degimus, exire non audeamus: quorum habita ratione non ab re prædictus Ioan.Michaël prudentiss. se gerens circa delationem cautam & secretam dictarum pecuniarum tam intra regnum, quàm extra, si alibi eam deferre voluisset. & ideò videtur omnino cessare animus fraudandi, &
10 sic dolus. † quia vbi potest capi alia coniectura,quàm fraudis seu doli, illa capi debet. Ita consuluit Alexand.in consi.xviij.in.iij.volu.& consi.cxiij.in iiij.volu. Hinc Ludo. in consil.lxviij. incip.in Christi nomine, Amen. Visis in propositis.consuluit, quòd vbi duæ concurrunt præsumptiones, quarum vna est exclusiua delicti, & alia inclusiua, semper attenditur exclusiua, ob notabilem præsumptionem, quæ est, vt nemo delinquere præsumatur.l.me
11 ritò.cum vulg.ff.pro socio.† Et facit: quia in dubio vbi actus potest se habere ad delictum,& non delictum, fit interpretatio, vt delictum non contineat.ita Bart.in.l.non solum.§.sed vt probari. ff.de noui oper.nuncia.Abb. in.c.in præsentia.de probat.& Alexan. in consi.xv.in.iij.volu.& consi.cxj.eo. volu. Non obmitto, quòd plenè per infinitos testes probatum est inter mercatores exteros semper consueuisse, & practicatum fuisse, pecunias prouenientes ex mercibus per eos delatis semper fuisse exportatas per eosdem extra regnum absque aliqua contradictione seu obstaculo, & hoc à tanto tempore, in cuius initij contrarium memoria hominum non existit. In cæteris suppleat excellent. dominorum regentium cancel.religio ac cap.æquitas,cum capi.principis ac iustissimi vice fungantur. Et ita prout.s̃.per me conclusum est, iuris esse arbitror ego: & ita pronuntiatum fuit per regiam cameram summariè cum interuentu domini Lud.montalti regentis cancel.

in fauorem Michaëlis præfati.
Thomas gramma. V.I.D.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Matrimonium licet possit inferri per copulam carnalem fuisse contractum, quòd per prius per verba de futuro fuerat: tamen id procedit, quando probatur, quòd post promissionem per verba de futuro, fuisset copula carnalis subsequuta. & nu. 2.*

3 *In sponsalibus probari requiritur mutuus consensus contrahentium.*

5 *Copula, conuersatio, & habitatio, infert concubinatum: & non matrimonium.*

6 *Matrimonium præsumitur ex consuetudine insimul cohabitandi, in eodem lecto & mensa. & nume. 7.*

8 *Matrimonij tractatus, est, quòd se tractauerint, vt coniuges, in eodem lecto & mensa: concurrente etiam fama viciniæ, nō sufficiunt ad plenam probationem matrimonij.*

9 *Matrimonium cùm sit maximi præiudicij, non debet iudicari ex leui præsumptione.*

10 *Tractare quis non dicitur mulierem, vt coniugem, si nō tenet ipsam in lecto, & ad mensam in domo.*

11 *Fama non probatur, nisi dicant testes ita audiuisse per famam à maiori parte populi illius loci. Item, vnde fama originem traxit. Item, à quibus audierunt; videlicet, quando non deponunt audiuisse à maiori parte populi: vbi multa & plenè de fama, quando dicatur esse probata. & nu. 12.*

13 *Melius est esse popularem nobilis ciuitatis, quàm nobilis mediocris ciuitatis.*

14 *Anuli delatio per mulierem non sufficit ad præsumptionem matrimonij, nisi probetur, quòd vidente & patiente viro, illum mulier detulerit.*

15 *In matrimonio in possessorio recuperandæ, dato quòd probaretur vere & præsumptiuè de matrimonio, nunquàm obtinebit agens possessorio, nisi excludatur clādestinitas, vt quia in faciem ecclesiæ sint contracta sponsalia, emissis bannis, & seruatis contentis in capitulo: inhibitio. extrà de cland. despon.*

16 *Agens ex vna causa, & probans de alia, non potest in illo iudicio obtinere.*

17 *Matrimonialis causa, est grauis & ardua.*

18 *Mulier quando petit aliquem in virum, si non probat plenè de matrimonio, vir debet absolui.*

19 *Probationes in causa matrimoniali sunt necessariæ, quæ in causis criminalibus requiruntur, cùm eis æquiparentur.*

20 *Testis allegans aliquem in contestem in actu, in quo contestis negat se interfuisse, non probat.*

21 *Testis vnus si contradicat alteri, neutri credi debet.*

22 *Testis singularis est, vbi non est numerus testium. vnde tantum probant mille, quantum vnus.*

23 *Testis malæ famæ & pauper, repellitur à testimonio.*

24 *Copula & etiam habitatio, infert concubinatum, & non matrimonium.*

25 *Testis criminosus repellitur à testificando.*

26 *Testi inhonestæ ac reprehensibilis vitæ, non creditur.*

27 *Testis ob inhonestatem est infamis.*

28 *Testis non potest esse seruus, etiam reputatus liber.*

29 *Testis seruus nō admittitur pro domino absque tortura.*

30 *Testes non possunt esse viles personæ in causa graui.*

31 *Testis domesticus dicitur, nedum qui subest ratione patriæ vel dominicæ potestatis: sed etiam*

etiam, qui cohabitat: vel aliquo modo est inferior, vel subiectus capiti familiæ: vt mercenarius, libertus, & similes.

32 Domestici testes etiam dicũtur, qui ad vnum panem & vnum vinum viuunt.

33 Testes familiares & domestici nedum non probant: verùm etiam nec indicium faciunt, nec præsumptionem.

34 Testes domestici in causa matrimonij, regulariter non probant.

35 Testes viles non probant.

36 Testes vbi sunt suspecti, & in circunstantijs non concordant, non probant.

37 Testes de collegio, vel de ecclesia: vel de vniuersitate, quando admittuntur, est verum in subsidium, videlicet quando ex natura actus alij testes non reperirentur. & quomodo hoc intelligatur.

38 Testes in subsidium quomodo & quando sunt admittendi, licet inhabiles, & in quibus casibus.

39 Testes domestici licet non probẽt, nisi in subsidium: tamen vbi agitur de dirimendo vel probando matrimonium, non probabunt.

40 Testis mater non repellitur in causa matrimonij filiæ, vbi vir non superat filiam in diuitijs, potentia, vel honore. & etiam si essent pares in conditione, testimonium matris est suspectum. & nu. 41. & . 42.

43 Testes consanguinei non admittũtur in causa criminali pro consanguineo: tanto minus, quando insimul habitarent.

44 Testis nõ potest esse filius pro matre. & . 45.

46 Iuris canonici dispositio attendi debet in causa matrimoniali.

47 Causa matrimonij, est grauis & ardua: & æquiparatur criminali causæ.

48 Testes in causa matrimoniali requiruntur esse omni exceptione maiores, & non sufficeret, quòd aliàs essent idonei.

49 Testes in causa matrimonij requiruntur esse probatæ vitæ, optimæ opinionis, & fidelis conuersationis: ita quòd non sit verisimile ipsos deierare ex causa aliqua.

50 Item debent esse præclaræ famæ & conuersationis.

51 Testes plures infames, etiam de facto nõ probant, in causa matrimonij.

52 Testium numerus supplet defectum in causa graui, licet ciuili.

Consilium. XXVI.

IN comprehensibilis ac maximi Dei suffragio postulato, Amẽ. In causa matrimoniali vertente inter nobilem Hyppolitam mazeam de Nola, ex vna, & magnifi. Franc. seripandum de Neap. conuentum, & se defendentem ex altera. innititur præfata Hyppolita in eius depositione promissioni sibi factæ per prędictum magni. Franc. deducendo ipsam in vxorem. cuius promissionis virtute matrimonium legitimè postmodũ per verba de præsenti subsequutum esse prætendit & quòd deinceps postmodum quoque fuerit copula carnalis subsequuta: eodem Francis. ex aduerso negante, Videtur prima fronte de promissione matrimonij præfata in ipsa scriptura contenta per verba de futuro, necnon & de copula prædicta, & coniugali tractatu, ac fama publica matrimonij cõtracti ex depositione nonnullorum testium productorum per eandẽ: prout. ¶. adparet. de quibus omnibus seriatim pertractando ad dilucidationem

quæſtionis deueneri poterit. Adparet
ergo in primis ſcriptura recognita per
prædictum magni.Fran.in iudicio pro
ducta per prædictam dominam Hyp-
politam:quæ vt ex eius calendario ap
paret,fuit ſcripta die.xvj.Febru.x. in-
di.virtute cuius prætenditur per præ-
dictam do. Hyppolitam matrimoniũ
ipſum contractum.de quo quidem ni-
hil ſcriptura præfata loqui adparet de
matrimonio de præſenti:ſed de cõtra-
hendo dũtaxat. Nec ſuffragabitur præ
tenſa copula, per quam dici poteſt ma
trimoniũ ipſum confirmatum ſeu om
nino contractum:quia licet per copu-
lam carnalem inferri poſsit matrimo-
1 nium eſſe cõtractum,†quod per prius
per verba de futuro fuerat,per text.in
c.veniens.el.ij.& in.c.is,qui de ſponſa.
tamen illud habet locum,quando pro
baretur,quòd copula ipſa fuerit ſubſe
quuta,poſt ipſam promiſsionem factã
per verba de futuro:vt no.doc.maxi-
mè Anto.but.& Abb.in.d.c.veniens.el
ij.& conſuluit Alex.in conſi.clij.iij.co.
in.v.vol.in verſi.& ſi contra ea:cũ aliàs
in dubio copula non probaret matri-
monium.tex.eſt iuncta gl.in.c.illud.ex
trà de præſumptio. Præpo.in.c.ex par-
te.iiij.col.extra de ſponſ.vnde cùm ip-
ſa domina Hyppolita non probet in
ſpecie, ꝙ poſt tempus prætenſę promiſ
ſionis matrimonij per verba de futu-
ro coiuerit cùm præfato Franc. ſequi-
tur ꝙ ex copula ipſa nihil infertur ad
matrimo.præfatũ,nec ex ea poſſet di-
ci contractum. Accedat pro corrobora
tione copulæ præfatæ,& ſucceſsiuè ma
trimonij,quod Hyppolita ipſa ex præ
dicto Fran.filium procreauit de men-
ſæ Auguſti ſequentis,& propriæ in die
ſancti Laurentij , qui eſt in.x. Auguſti
eiuſdem anni , quo prætenditur facta
promiſsio ipſa,quæ adparet ex ſui da-
ta die.xvj.Februa.à quæ die vſque ad
xj.mẽſis Auguſti eiuſdem anni,in quo
probatur filium peperiſſe, non adpa-
ret cucurriſſe legitimũ tempus ſeu ſpa
cium in partu . & tamen præſupponi-
tur filium illum ſuperuixiſſe per mul-
tos ac quàm plures dies & menſes.& ſic
clariſsimè infertur,quòd ex copula ſub
ſequuta non poſſet dici hic filius geni
tus:ſed ex præcedenti : qui coitus non
adparet præceſsiſſe.& tamen non ſuffi
ceret quatenus dici poſſet,quòd præceſ
ſerit.ſed requiritur , quòd ſubſecutus
fuerit . vt dicunt iura præfata quibus:
etiam accedit veriſimilitudo,ꝙ poſt di
ctam ſcripturam per menſes tres deue-
nerunt ad capitula matrimonij condi
tionata,& conditione defecta ex culpa
& cauſa præfatæ domine Hyppolitæ
nõ adimplentis ex parte ſua matri.nõ
potuit ſortiri effectũ:vt ex facie dicto-
rum capitulorum ſubſcriptorum per
ambas partes liquidò claret.ex quibus
etiam probatur de promiſsione matri
monij contrahendi per verba de futu-
ro,quòd nõ fuit:nec per prius, nec per
poſterius contractum.& tamen cũ fun
damentum prædictæ dominæ Hyppo-
litæ conſiſtat in tempore ſcilicet,quòd
poſt matrimonium cõtractum per ver
ba de futuro copula fuerit ſubſequuta
2 debuit illud probare,†per tex.in.l.ma
trem.C.de probat.& in.l.eum actum.
ff.de neg.geſt.& in.l.ij.cum ibi not.C.
de peti.hær.per Bar.in.l.non ſolum.§.
ſed vt probari.ff.de no.oper.nunt.ita
conſ

consuluit Alexan.in consi.cl.viij.colũ. v.vol. Prætereà,licet magni.Franci.fecerit dictam scripturam,dico ꝙ minimè ex ea adparent contracta sponsalia
3 per verba de futuro:cùm in eisdẽ † spõsalibus requiratur ex iuris dispositione mutuus consensus contrahentium: per text.in.c.tuæ.extrà de sponsa.cum vulg.vnde cùm non adpareat Hyppolitam ipsam tunc temporis dictam promissionem acceptasse:& in ea consensisse.vel quòd alius pro ipsa dictã promissionem receperit:iuxta.l. generali. ff.de ritu nup.c.fi.de procu.in.vj.quæ habent locum nedum de matrimonio de præsenti, sed etiam in sponsalibus de futuro:vt ibi not.doct.Cũ ergo nec ipsa nec aliquis pro ipsa probetur promissionem ipsam recepisse,sequitur ꝙ nullum ius adparet, nec sit in effectu quæsitum eidem Hyppolitæ per no.in l.illud.C.de sacrosanct.eccle.& in.l.ab senti.& ibi Barto.ff.de dona.& consuluit Alexã.consil.clvj.circa fi.in.v.vol. Nec obstat,quòd Franc.ipsa fuerit visus conuersari cum prædicta Hyppolita in domo eiusdem Hyppolitæ,& etiã in lecto cum ea repertus:quia ex ijs nõ infertur fuisse contractum matrimonium:tum quia non probatur id fuisse post promissionem præfatam factã per scripturam ipsius Fran.tum quia
4 dato,† quòd ille actus in lecto,tendere videatur ad inducendam præsumptionem copulæ carnalis.c.iij.loco.& c.literis.extrà de præsumpt.& no.in.c. prætereà.de testi.quia copula & etiam conuersatio, & habitatio.infert concubinatum:& non matrimonium.capitu
5 lo,illud † & ibi ponderant docto.maximè Anto.de Butr.extrà de præsumpt. & in.c.j.iij.quæstio.v.& ibi not.& licet testes producti ex aduerso, videantur deponere,quòd Franc.ipsa accedebat ad domum Hyppolitæ neapol. tamen
6 non deponunt,† quòd Franc.ipse communiter erat consuetus esse in mensa & in lecto communiter facere cùm ipsa Hyppolita, & per lõgum tempus,ꝑut probari requiritur ad præsumendũ matrimonium,secundum doct.in.c.illud.de præsump.& plenè Alex.in consi.clj.iiij.col.in.v.volu.

¶ Nec similiter in aliquo officere potest,quòd aliquis ex testibus deposuerit dominum Fran.nominasse eandem Hyppolitam in vxorem,quia licet adpareat,quòd aliquis enuntiatiuè nominet mulierem in coniugem, etiam in instrumento,quam ipse carnaliter cognouisset,& cum qua etiam cohabitas
7 set,non induceretur † sufficiens præsumptio matrimonij contracti inter eos.tex.est cum glo.& ibi doct.in præfato.c.illud.& in.l.neque sine nuptijs. C.de nupt.quia vt dicit Innocen.in capitulo ex parte.extrà de restitu.spolia. vlti.colum.quòd adulteri vt cooperiãt peccatum,quandoque se vocant coniuges.& sic non sufficit copula seu concubitus:& plus dixit Hostien.& Ioã. andr.in præfato.c.illud. quem omnes
8 sequuntur,† quòd etiam tractatus matrimonij, videlicet quòd se tractauerint,vt coniuges iacentes in eodem lecto, & in eadem mensa, concurrente etiam fama viciniæ,nõ sufficiet ad plenam probationem matri.Idem sequitur Ioann.de Imol.in dicto.c.illud. & subdit,quòd Ant.de Butr.ibi malè refert

h 3

fert Hoſtien.aliter dicere. & hoc idem
tenet Abba.ibi per illum text.& clarè
Bald.in.l.ij.ix.col.C.de ſer.& aqua.in
verſicu.nunc de quinto puncto.& in.l.
prima.ff.de proba.in lect.antiqua vbi
dicit,quòd quaſi poſſeſ.matri.non in-
ducit præſumptionem veritatis: quia
hoc quaſi poſſeſsio non poteſt haberi
abſque vero titu.matrimo.qui aliàs eſt
concubinatus.Allegat not.per Innoc.
in dicto cap.ex parte.& pro hoc eſt bo-
nus text.in.c.ex tranſmiſſa.extrà de re
ſtitu.ſpolia.& idem in proprijs termi-
nis reperio,per ſuprà dicta conſuluiſ-
ſe Alexan.in præfato conſil.cl.colum.
9 in.v.vol.& ibi ſubdit,† quòd cùm ma-
trimonium ſit ſacramentum maximũ,
& maximi præiudicij,non debet iudi-
cari ex leui præſump.c.literas.de præ-
ſum.&.c.licet ex quadam.de teſti.Nec
adparet modo aliquo probatum,quòd
prædictus Franc.& Hyppolita inſimul
habitauerint:imò adparet totum con-
trarium,videlicet quòd Franc.ipſe ſem
per habitauit Neapo.& prædicta Hyp
polita,in ciuitate Nolæ vt noto.eſt;ob
quod excluditur prætenſus tractatus,
10 vt maritus † & vxor:quia non dicitur
quis tractare mulierem vt coniugem,
ſi non tenet ipſam ſecum in lecto,& ad
menſam in domo ſua:vt not.doc. ma-
ximè Anton.& Abba.in prædicto capi
tulo illud.vbi ſubdit Hoſtien.Ioan.de
Imo.& Anton.de Butri.quòd ſi vir ha
bet locum à muliere ſeparatum,& ſimi
liter ſi mulier habet locum ſeparatum
à viro,& vir qnando ſibi placet, decli-
nat ad locum mulieris, & non ipſa ad
locum viri,vt in caſu præmiſſo ex ad-
uerſo probatur: tunc non cenſentur
vir & vxor,ſed cenſetur inter eos com
mitti ſtuprum. allegat id quòd habe-
tur in.c.aliter.xxx. quæſtio.v.concur-
rente inſuper diſparitate probata,cùm
adpareat prædictum Franciſ.nobilem
Baronem Neapol.& de ſedili Capua-
næ & Baronem Caſepuzanæ: & econ-
tra adparet præfatam Hyppolitam
nolanam & ſi de terra Baronis viduã
& vxorem aliàs quondam Franciſc.q; de
Nola, ac etiam declinantem ad ſene-
ctutem,cùm liqueat ætatis ferè.l.ann.
& cum modica dote, & multo præce-
dente amore, ſeu actis amatorijs per
prius inter eos. & ſic præſumitur om-
11 nino ſtuprum,quatenus de copula di-
ci poſſet adparere:ꝓut concludit † Ale
xand.in conſilio.clj.iij.col.in.v. volu-
mi.& conſilio.cliij.in fin.verbis.eod.v.
volumi.& conſilio.clv.ij.columu.eo.v.
volumin.& ſatis conſiderandum arbi-
tror,quod dixi,quòd vir ſit Neapoli-
ta.nobilis de ſedili Capuanæ, & dema
nialis,& vaſal.regius:& mulier ſit no-
lana,& ſubdita baroni:nam voluit pul
chrè Philip.deci.in capitulo clerici.co-
lum.vj.extrà de iudi.quòd ciuis alicu-
ius ſupremæ ciuitatis, præferri debet
primario mediocris ciuitatis. quanto
magis dicendum eſt in tanta diſparita
te,cùm ſit Franciſc.ipſe nobilis, & de
12 principalibus.ſuæ ciuitatis? † Et facit
bene,quòd dixit Bal.in.l.prima.C.de
Alexan.primat.libro vndecimo, quòd
melius eſſe popularem nobilis ciuita-
tis,quàm nobilem eſſe mediocris ciui-
tatis.& ibi etiam Iacob.rebuffi. & Io-
an.de plate.& facit text.in authent.de
hære.& falci.in princip.colum. prima
& ſequitur Ludo.Roma.in.l.ſi verò.§.
de vi

de viro.xj.fallen.ff.solut.matrimonio, Nec posset militare pro præfata domina Hyppolita prætensa probatio famæ publicæ dicti matrimonij contracti, vt prætenditur: cùm nemo concludenter ex testibus super ea deponit, cùm non deposuerint illam extortam fuisse à maiori parte populi: vt not.gl.
23 in.l.iij.§.eiusdem.ff. de testib. † & ibi docto.Barto.in.l.de minore.in.§.si plurium.ff.de quæstion. & in.l. cùm quidam.§.quòd dicitur.ff.de acquiren.hæredita.Innocen.& alij in.c.veniens.de verborum signification.imò non sufficerent testes deponere famam ita esse, nisi exprimerent & declararent caussam, vnde fama ipsa originem traxerit: & à quibus audierint: vt sic inspici possit, an fuerit vana vox populi, cui non est credendum vel an sit fama pro
23 babilis. † ita concludit magistraliter Barto.in.l.de minore.vltim.columna, Bald.in.l.proptietatis.C.de probatio. & in.l.diffamari.in princip.C.de inge. & manu.Angel.in.l.ea quidem.c.colum.C.de accus.Abb.in.c.causam,quę inter archiepiscopum.j.column.de testa.& sic vt comprehendatur, ne sint vanæ voces populi,debent testes in specie dicere,à quibus audiuerunt, saltim quando non deponunt se audiuisse à maiori parte populi.Ita Anton.de Butri.in capitulo cùm oporteat.de accu. Angel.in præfata.l.ea quidem de accusa.iij.colum.Ludo.in.l.prima in princip.ff.de noui oper.nunti.&, ibi tenent quòd testes deponentes de fama, debent exprimere personas,à quibus audiuerunt,etiam si non sint interrogati.per no.Inno.in.c.qualiter & quando el.ij.de accusa. Ita consuluit Petr. de ancha.in consi.cliiij.incip.in quæst. præsbyteri.Ang.in.l.solam.C.de testi. Alexã.in consi.lxxxiij.in.iij.volu.& in consi.xxv.in.iiij.volu.& consil.cliiij.in fi.col.v.volu.ij.consi.clv.ij.col.eo.v.volu.sed sic est,quòd testes ipsi omnes super fama prætensi matrimo.deponentes, aut dicunt publicè audiuisse dici Nolæ,quòd etiam ab vno solo potuerunt audiuisse hoc publicè dici: tamẽ nõ erit probata fama: vt dicit Bar. in.l.iij.§.eius.de testi.Bal.in addi.Specu.in tit.de sentent.xxiiij.colum. circa fi.Io.de Imo.in dicto.c.cùm oporteat. Aut deponunt à pluribus audiuisse de fama,quod verificari potest in duobus vel tribus: vt in.l.prima.§.hoc rescriptum.& ibi no.ff.ad sill.& no.in.§.fin. institut.de iure perso. Aut deponunt, quòd audiuerũt per publicam vocem & famam,non declarando aliter apertè nec per famam sigillatim causas,vnde fama ipsa originem traxerit: prout requiritur. Ergo nullatenus probat. ita etiam consuluit Alexan. consil.clj. in.v.volu.& ita communiter tenetur, vt dicit Imo.in.l.hæredes palã.in prin. ff.de testa.& tradit etiam Alexan.in cõsi.ij.incip.in causa appellationis.in. vj. col.in.iiij.volu.

¶Nec elidere in aliquo posset defensiones præfati mag.Francisc.id,quod probari videtur per testes productos ex aduerso penitus repulsatos: vt. j patebit, videlicet, quòd Fran.ipse transmiserit anulum eidem Hyppolitæ & licet nõ deponãt: *che fosso annello ô fede: ma che era con vna corniola*: & minimè deponunt hoc fuisse post dictam promissionem

nem matrimonij cõtentam in scriptura, attamen non adparet Hippolitam ipsum nec illum, nec alium anulum detulisse: aut deferre visam fuisse, ꝙ etiam non sufficeret, nisi probaretur Hypolitam eundem portasse anulum sciente, vidēte & patiente ipso Franc. viro. alias nō infertur ad præsumptionem matrimonij. ita includunt Anto. de butrio. & Abbas in sæpius allegato c. illud. extrà de præsumpt. cum mul-
14 tis concord. † Præterea, licet magni. Franc. ipse fecerit dictam scripturam de promissione matrimo. contrahendi: attamen non ex ea adparēt contracta sponsalia aliqua per verba de præsenti, cùm requiratur mutuus consensus contrahentium. & non adparet ꝙ hyppolita ipsa tunc temporis assenserit dictæ scripturæ, vt. s. dictum est. & in præsentiarum adparet ꝙ de matrimonio centracto & sic non potest iudicari aut pronuntiari matri fuisse contractum, prout petitum est per ipsam Hyppolitam in eius petitione. & sic in petitorio, quod est deductum, constat præfatum mani. Franc. esse absoluendum. tamen dato absq; veri præiudicio, esset deductum possessorium, & ꝙ petijsset se restitui ad possessionem matrimonij, seu quasi quod deductum nō est tamen fuisset necesse probari de matrimonio contracto per consensum: vt in. c. ex transmissa: & ibi glos.
15 extrà de restitu. spol. ¶ † Quinimò & plus, in possessorio recuperandæ dato, quod probaretur verè & præsumptiuè de matrimonio, nunquam obtinebit agens possessorio, nisi excludatur clandestinitas, vt quia in facie ecclesiæ sint contracta sponsalia emissis bannis, seruatis ijs quæ habentur in. c. inibitio, extrà de clandestinita. de spon. aliàs non solum ecclesia non faceret restitutionem fieri, sed etiam si simul habitarent, separaret ad tempus sicut faceret si contra interdictum ecclesiæ contraxissent dicto. c. cum inhibitio. ita no. concludit Hostien. in cap. ex parte. de restitut. spol. quem ibi omnes sequuntur. & est glosa. ab ipsis non allegata in dicto. c. ex transmissa. in glos. prima quam ad hoc ponderat pro not. Ioan. de Imo. in dicto cap. ex transmissa. sed hæc non seruata sunt nec deducta. ergo ex nullo capite obtinere potest prædicta Hyppolita. ita in specie dixit Alexand. in d. consil. cl.
16 penult. colum. quinta volumi. † Item agens ex vna causa & probans de alia, non potest in illo iudicio obtinere. l. habebat. in principio. ff. de iusti. l. Beblius. ff. de pact. dotali. c. Abbate sanè de re iudic. in. vj. Bartol. in. l. prima in princi. ff. de eden. Innocen. in. c. ex parte. de priuileg. sed præfata Hyppolita egit contra prædictum Francis. deducendo. causam in petitione, scilicet quod contraxerat cum ea legitimè matrimonium verum per verba de præsenti. & sic dato, quod probaret de alia causa, videlicet quod contraxerat per verba de futuro, quod per copulam carnalem transierat in matrimonium præsumptum istud est probare aliam causam, quàm deductam in petitione. ideò obtinere non potest. ita in specie consuluit Alexand. in prædicto consil. cl. in proprijs terminis in
17 quinto. volumi. in penulti. col. † Suffra

fragatur insuper, quia causa matrimonij, de qua agitur, est causa grauis & ardua, vt dicit glos. & ibi docto. in.c. mulieri extrà de iureiur. & facit text. in cap. non debet extrà de consang. & affi. ita etiam dicit Abb. post Anto. de butri. in cap. si pro debilitate. extrà de offic. delega. Alexan. in consi. clij. quarta. colum. in sexto volumi. & ideò de stylo curiæ plerunque episcopus committitur, vt dicunt doct. in dicto cap. si pro debilitate. & no. Specu. in titu. de rescript. præsen. §. ratione formæ. ver. nunc ad instructionem & refert Abb. in capitulo causam matrimonij. extrà de offic. delega. Et ideò dicit præfata glo. no. in dicto cap. mulieri de iure-
18 iurand. † quod quando mulier petit aliquem in virum, si non probat plenè matrimonium, vir debet absolui, ex quo agitur quasi de statu hominis, cùm ex hoc seruitus in ipso constituatur. Ita formaliter dicit ibi glos. quam doct. ibi communiter sequuntur Ant. de butri. in cap. fin. eod. titu. & Imo. in dicto cap. mulieri. Bald. in. l. in bonæ fidei. C. de rebus cre. Paul. de castro. & Alexand. in. l. tertia. in principio. ff. de iureiur. Alexan. in consilio. cxliij. in secundo volumi. vbi propter hoc infert
19 † quod in tali causa sunt necessariæ probationes, quæ in causis criminalibus requiruntur, cùm causæ ipse matrimoniales eis æquiparent. no. Bal. in c. ad nostram. prima colum. extrà de probatio. Ex quibus omnibus concluditur de matrimonio ipso minus sufficienter adparere, & successiuè præfatum magni. Francis. absoluendum ab impetitione prædictæ domine Hyppolitæ, eo quod eius testes producti essent in eorum personis, & dictis adprobati. Verum vt iudicare debentis religioni, nulla dubitatio in absoluendo prædictum Francis. oriri contingat, sed aperto tramite ad id procedi possit. vt iuris est. Ideò de qualitate testium ex aduerso productorum ac eorum depositionibus succinctè, quoad potero, verba faciam, singulorum dicta discurrendo, & ponderando, & qua repulsa attincti elisiq; reperiantur in medium adducēdo. quibus erat ratis de occurrentis. quæst. decis. de facilimè veritas clarissimam ac serena liquebit. Et incipiēdo primò à teste quadam nomine clarella: quæ deposuit se interfuisse tempore contracti matrimonij inter prædictos magn. Francis. & Hyppolitam per verba de præsenti subdens duo ponderanda, scilicet quod id fuit præsente præsbyte. Baptista filio donne Agnetis, & quod de dicto matrimonio contracto præfata Hyppolita voluit scripturam manu propria ipsius Francis. ad hoc, vt matrimonium ipsum esset validum, & vlterius deleri non potuisset: quæ scriptura fuit ilico facta & assignata prædictæ Hyppolitæ, constat namque, quod præditus præby. Baptista examinatus ad instantiam prædicte dominæ Hyppolitæ & interro. super. c. interrogato. producto per eundem Francis. respondet se nescire de dicto matrimonio contracto. vnde succedit depositionem prædictæ Clarellæ esse suspectissimam & inualidam, cùm allegauerit contestem interfuisse in actu, in
20 † quo contestis ipse minimè inter-

h 5 uenis

uenisse, seu scire deposuit. ita dixit pulchrè Bald. in. c. cum causam quæ inter archiepiscopum. quinta colum. de testi. per textum. in. l. prima in fi. ff. quéadmodum testamen. aper. & consuluit Alexand. in consi. xc. vltima colum. in iiij. volumi. & ideò propter contrarietatem, quia adparet ex prædictis quod vnus alteri contradicit, nemini ex ipsis credendum est, ex quo quãdo vnus testis contradicit alteri, neutri credi
21 debet † vt not. Ioan. Andr. & magis. communiter doctor. in. c. in nostra. de testi. fede. de sen. in consilio. cxlij. incipien. domine Griffole. & consuluit in proprijs terminis Alexand. in consilio xxxiiij. vltima columna in. iij. volumi. & idem Alexan. in consil. xliij. in quarto volumi. Item deponit testis ipse aliud, videlicet quod prædicta Hyppolita voluit scripturam manu ipsius Francisc. de præfato matrimonio contracto pro eius cautela adparet enim dictam scripturam productam ex adverso, continere nudam promissionem contrahendi matrimonium per verba de futuro, quam Hyppolita ipsa ignorare non poterat, cùm peroptimè sciat legere & scribere, vt adparet ex subscriptione per eam facta & recognita in capitulis matrimonialibus, & sic cùm scriptura ipsa contrarietur depositioni ipsius testis & quam testis ipse allegat, tanto magis concludendum erit præfatæ testi. nullatenus esse credendum, & maximè ob eius singularitatem, cùm vnica testis sit & singularis in eius depositione, dum deponit de dicti matrimonij contractu, & de fide & osculorũ quę cùm contestem non habeat, non probat. c. bonæ. el. j. extrà de electio. c. licet causam extrà de probat. Cùm enim testis singularis est ibi, non est numerus testium. vnde
22 tantum † probant mille, quãtum vnus vt dicit Bal. in. l. iurisiurandi. col. iij. C. de rebus cred. & dicit ibi Bal. quod singularitas operatur, quod minus probetur per plures, quàm per vnũ: sed cùm ex iuris dispositione omnis probatio siue indiciũ & præsumptio requiratur probari, per duos testes saltem, vt not. glo. & docto. in. l. fi. C. fami. ercis. & declarat Bald. in. l. cum circa. C. de iure doti. Angel. in. l. fin. ff. quod me. causa ergo. &c. Accedit etiam quod probatũ est ad repulsam ipsius Clarellæ, videlicet, quod est pauperrima ac malæ famæ, & ob eius paupertatem stat seu morat ad seruitia aliena, & testis malæ famæ & pauper tanquam inhabilis re-
23 pellitur à testimonio. c. licet † causam de proba. l. iij. in princip. ff. de testimo. no. Hostien. & Abb. in. c. super eo. lo. ij. de testi. & ita in causa matrimoniali in specie ex prænarratis qualitatibus testis redarguit, consulendo Alexan. in suo sæpius reperito cõsil. cl. iiij. colum. in. v. volumi. versi. nunc discutiendum & idem Alexand. in consil. clij. incipié. viso processu eo. volumi. in. iiij. colum. Quo verò ad primam testem in ordine productam per prædictã Hyppolitam nomine Cubellã rosam, deponentem quod dum moraret ad seruitia prę fatæ Hyppolitæ in ciuitate Nolę, quadam die de mane vidit præfatũ Fran. in lecto iacentem cum prædicta Hyppolita, & ꝙ deinceps vidit ambos solos in quodam retrecto spacio vnius horę

clau

clausos,& reseratos.& ꝗ audiuit à quã pluribus tam in ciuitate Nolæ, quàm Neapo. de cõtractu matrimonij inter eos. Aduertendum tamen est,ꝗ in prædictis Cubella ipsa non allegat aliquẽ contestem & in eo,quod dicit illos stetisse in retrecto solos,est vnica & singularis & nihilominus,ꝗ Fran.ipse absq; veri præiudicio fuerit visus in lecto cũ Hyppolita. ex hoc enim non infertur fuisse inter eos contractum matrimonium,dato quòd ille actus tendere videatur ad inducendam præsumptionẽ copulæ carnalis.c.iij.loco.&. c. literas. extrà de præsumptio.& no.in.c.præter
24 eà.de testi.quia copula † & etiam habitatio,infert concubinatum & non matri.d.c.illud & ibi ponderant doct. maximè Anto.de but. extrà de præsump. & in.c.j.iij.q.v.& ibi not. & tamen aduersus prędictam cubellam probatum est,quod cõuocata ante præfatam eius depositionem per prædictum magni. Franc.coram fide dignis testibus, & interrogata,an ipsum Francis. cognosceret.& si aliquid sciebat de ipso Franci. Hyppolita respondit præfatum Fran. minimè cognouisse,nec cognoscere. & pariter nihil scire de ipso,nec de Hyppolita prædicta. Probatur insuper prędictam cubellã fuisse & esse mẽdacem vilem, ac malæ famæ adeò quod aliàs aufugit, cum quodam famulo ipsius Hyppolitæ de nocte ab eius domo: & ab eodem si carnaliter cognosci fecit, dum staret ad eiusdẽ Hyppolitæ seruitia,& furto sibi subtraxit quandã chlamidẽ,& quædam linteamina ex secum exportauit,vt plenè doctũ est.& sic tan
25 quam † criminosa de iure repellitur, & præsertim canonico à testificando, cui iuri canonico in causa matrimoniali standum est.c. si. de secun. nupt. Nec requirit̃,ꝗ fuerit dãnatus per sententiam,vt in.c.super eo.el.j.& in.c.testimoniũ extrà de testi.Item probat̃ in super eadem cubellã esse pauperrimã & vilem, adeò quod ostiatim mendicãdo incedit,& vltrà præallegata aduersus Chiarellam,quæ etiã aduersus prædictã cubellam militare adparent, occurrit quod testi inhonestæ ac reprehẽsibilis vitæ non creditur.c.testimoniũ.
26 de testa.l.iij.in prin.ff.eo.ti. † Alex. in consil.prædicto.cl.in.iij.col.in.v.volu. & maximè,concurrente etiam paupertate, quæ facit, vt testi non credatur: si aliàs non sit minus honestæ vitæ, vt in.c.si qui.& ibi not.de testi.& not.iiij. quæstio.iij.in.c.si testes.in versic. item testes. & Specu.in. titu.de teste. §. primo.versic. item quod est pauper.vnde ratione vilitatis & paupertatis non creditur,vt.d.l.iij.in princip.de testi.& in c. in literis. extrà de testi. & præsertim in causa matrimoniali prout ista not. Hosti.in.c.super eo.el.ij. de testi. & ibi etiam Abb. consuluit in proprijs terminis Alexan.in sæpius allega. consil. cl. in ver. iam discutiendum. Et pariter eodem morbo, quo præfatæ duæ testes, adparet laborare Sabella Sauina, tertia testis, quæ deponit vidisse præfatum Franciscum cum dicta Hyppolita in lecto,& quod die sequenti volẽs recedere donauit eidem Hyppolitæ anulum aureum promittendo ad eandem redire, & tamen nihil de matrimonio deponit: aduersus quam Sabellam obiectum fuit & probatũ de

extre

extrema paupertate:& insuper, ꝙ est seuis & inhonesta persona.& sic omnino ex præmisis decisionibus repellitur: & cùm sit pauper & inhonesta, in honestatem est infamis ipso iure per.l.athletas.in.§.ait prætor.ff.de his
27 qui no.infa.& ibi not.† & consequenter non est idonea testis.l.iij.§. lex iulia.ff.de testi.l.Casius.& ibi no. ff. de senato.& plenè in præfato.c. testimonium.extrà de testi. & præsertim in hac causa matrimoniali non probabit,vt dicit Hosti.in.d.c.super eodem. cl.ij.de testi.& ibi Abb.& Alex.in præfato consi.cl.in.v.volumi.Item conuincitur ysabella ipsa de mendacio ꝑ suos contestes:nam in eius depositione dicit,ꝙ præfatus Fran.in eius recessu dedit anulum aureum præfatæ Hyppolitę promittendo redire: & Helias alter testis eiusdem Hyppolitæ deponit quòd Fran.in eius recessu dedit anulũ aureum sibi vt ipsum consignaret præfatæ Hypoli.& Helias ipse habito anulo eundem cõsignauit Margaretæ suæ vxori,vt illum cõsignaret eidem Hyppoli.ob quorũ discordantiam neutri credendum,per iura.s̃.allega. aduersus præfatam testem in ordine.

¶Quo verò ad præfatũ Heliam quartum testem, perductum ex aduerso, qui in eius depositiõe attestatur se vidisse præfatũ Fran.pluries cum præfata Hyppolita coire.& eosdem adinuicem dormire,comedere,& bibere:& ꝙ ex eis genitus est filius,& multa alia: & præsertim, ꝙ Fran.ipse transmisit anulum eidem Hyppo.per mediã personã ipsius testis:quem testis ipse dedit Margaretę suæ vxori,vt eundem anlum præfctæ Hyppolitæ consignasset. hoc Helias testis,quãtum sinodalis existat,ex multis,ac quãpluribus repulsis infrascriptis accinctus est,dignosci poterit:& in primis adparet,ꝙ est maurus & seruus:vt in princ.suę depositionis adparet,ac etiã super secundo interrogatorio producto per eundẽ Magni.Fran.in quo præfactus Helias profitetur se pauperem:licet subdat se in præsentiarũ esse liberũ & libertati traditum per præfatam Hyppolitã & Iulium eius filium,de quo nihil adparet: & tamen clarum est,ꝙ seruus etiam re
28 putatus liber,testis esse nõ potest: † vt dicit Spe.in ti.de teste.§.j.ver. quid si tantum.Suffragatur insuper: quia cũ in rei veritate sit seruus, nec adpareat de contrario,non admittitur pro do-
29 mina absq; † tortura,vt dixit Bald.in l.milites.C.de quæstio.& melius in authen.si dicatur.vl.col.ver.tertio casu. C.de testi.Item adparet ex testium depositiooe,quòd si vilis persona tam ipse,quàm eius vxor,nomine.Margareta similiter testis producta ex aduerso,& viles personæ,non possunt testificari in causa graui,in qua nos esse ad-
30 paret,nisi cùm tortura † vt dixit pulchrè Bald.in dicta authen. si dicatur. vltima columna.de testi.ver. tertio casu.& in.d.l. milites. C. de quæstioni. Præterea,adparet tam præfatus Helias, quàm Margareta eius vxor esse seruitores præfatę Hyppolitę in præsentiarum,sicut per prius erant commorantes in eius propria domo, ad eius seruitia:& sic domestici domus.& dicitur domesticus inter alios,nedum qui subest ratione patriæ & dominicæ

pote

potestatis:sed etiam,qui cohabitat seu alio modo est inferior,vel subiectus ca
31 piti familiæ † vt libertus mercenarius & similes,vt habere per Bald.in.l.secũda.C.de testi.Spe.in ti.de teste.§.j. secunda columna.ver.item quòd est domesticus.eod.titu.Ioan.andr.in.c. fin. v.columna.de ver.sign.in.vj.& dicuntur etiam domestici,qui viuũt ad vnũ panem,& vnum vinum.dicit Bald.in
32 c.in literis.extrà de testi.† & pariter familiaris,dicitur domestic⁹:quia quicunque est familiaris,dicitur domesticus.patet in.l.secunda.ff.de in ius voc. iuncta.l.sed & si quis.§.prætereà. quia familiaris & domesticus dicuntur synonima,vt sentit.d.Ant.in.d.c.in literis.de testi.& ibi expresſius Franc .de are.& Fely.& sic cùm sint ipsę Helias, & Margareta eius vxor familiares & domestici præfatæ Hyppolitæ: & eius seruitores, qui veniunt adpellatione domesticorum:vt not.per gloss.in.§.in testibus authẽ.in ver.ea re.in fin.institu.de testib.omnino reprobantur:& fidem non faciunt.voluit Bald.in.l.etiã quinta columna.C.de testi.& in .l. in testamento.§.quicunque.ff. de testib. Bald.in.leg.seruos.C. de quæstioni.& ideò admitti non debẽt,cùm non probent:vt in specie firmat Cy. & Bald. in.l.secunda.C.de testi.& in.c.in literis.extrà de testi.Spe.in titu.de teste.§. primo.vers.item,quòd est domesticus Ang.consilio.ccxxviij.incipien . in facto proponitur.Innoc.in.c. insinuãte. extrà de officio delega.& cõsuluit Alexan.in dicto consi.cl.columna.vj. ver. non probat etiam.in quinto volumi.
33 imò † nedum non probat verũ,etiam nec indicium aliquod nec præsumptionem facit.Ita Bald.in.l. testimonium. in apostillis.ff.de testi.alleg. Specu.in dicto ver.quid si testis domesticus. & probatur in.§.testes.iiij. qõ.iij. ibi interrogari non potuit.& voluit etiam Abb.in.c.in literis.extrà de testi. Bald. in.l.seruos.in princip. per illum text. C.de testi.vbi dicit,quòd testis qui nõ facit indicium,non debet interrogari, prout dicit tex.in.d.§. testes.iiij. q.iij. & quòd testes domestici in causa matrimoniali regulariter repellantur,
34 † tenet in specie Car.Alex.aliàs propo.in.c.regulæ.xxix.dist.& insuper accedit.quia vltra famulatum sunt viles
35 personæ,quibus nullatenus † credendum est:per gl.in.§.in testibus.institu. de testa.in ver.ea re.& not. per Cy.& Bald.in.d.l.ij.C.de testi.per Barto.in l.seruos.C.de quęstioni.Bald.post Cy. in.l.qui testamento.§.quæcunq;.C.de testa.&.s.in iure plenisſimè demonstratum est,&alle.aduersus alios testes. Non obmitto notoria mẽdacia ipsius Margaretæ dum deponit præfactam Hyppolitam esse ętatis.xxv.an . quòd est contra depositionem septem testiũ deponentium ipsam excedere ętatem. xl.anno,& plus,prout etiam ipsamet Hyppolita in eius depositione non negare videtur,maximèdum dicit,quòd tempore quo remansit vidua,erat ætatis.xxiij.ann.& fluxerunt iam.xiij.anni à tempore mortis,quæstio.Fran. de Nola eius viri , vt ipsamet deponit: & sic fatetur ingenuè esse ætatis.xxxvj. ann.& testis adparet deposuisse contra depositionem ipsiusmet principalis;& sic quantum eidem stari debeat, conside

consideretur:& pariter deprehenditur in mendacio alio & conuincitur, dum deponit, ꝙ sunt.iiij.anni elapsi, quibus amplius Helias ipse non stetit nec stat in seruitiis præfatę Hyppolitæ:& tamē sex testes spectatæ fidei deponunt contrarium: videlicet quòd Margareta ipsa semper & vsque in præsentiarū stetit & stat ad seruitia ipsius Hyppolitę: item conuincitur. quia deponit, quòd illi nobiles, qui venerunt cum præfato Magni. Fran. Nolam accesserunt ad dormiendum extrà domum illo sero: & quòd Fran. ipse solus remansit in domo cum eius nepote:& tamen conuincitur per depositionem eorundem nobilium deponentium, ꝙ ibidem dormierunt illa nocte: & à domo præfata nullatenus exiuerunt. Suffragatur insuper, ꝙ inter præfatum Heliam, & eius vxorem Margaretam præfatam circa anulum datur contrarietas: quia Helias deponit anulum ipsum dedisse eidem Margaretæ eius vxori, vt consignaret præfatæ Hippolytæ, & Margareta ipsa aliter deponit: videlicet ꝙ Fran. præfatus consignauit anulum ipsemet præfatæ Hippolytæ, cum quadam Corniola tempore quo recessit à ciuitate Nolæ, eidem dicendo: *tenitiue questo da mia parte* & sic neutri credendum erit per iura superius alleg. aduersus primum testem in ordine allegationum. Nec militaret, quatenus alle. contigerit, ꝙ præfata contrarietas nō videtur adparere in principali substantia facti, de quo agitur: sed in circunstantiis. & sic quòd dictum testis vitiari non debeat, secundùm Innoc. & panor. in cap. fraternitatis. extrà de hære. & Old. in suo consilio. cccvij. nam respondetur, quòd vbi subest aliqua suspitio in testibus, prout in casu præmisso, attentis suprà relatis: etiam si in circunstantiis sint contrarii, eorum
36 † dicto non stabitur. dixit Azo in summa de testi. gloss. in. c. causam, quæ in versi. tempore. extrà eodem. titu. Spec. in tit. de teste. §. quid iam de interrogatoriis. & plenè Alex. in consi. xc. in. iiij. volumi. Nec obstaret, quòd dici posset quòd saltem in subsidium deberent testes. suprà relati, ita viles & domestici admitti: maximè in causa matrimoniali: per id, quod habetur in. c. super eod. el. secundo de testi. & in. c. videtur. extrà qui matri. accu. pos. & in. l. consensu. C. de repu. & in. l. serui. de testa. vbi etiam in subsidium admittitur pro teste ille, qui aliàs non admitteretur.
37 † Nam respondetur per id, quòd no. glo. in. c. iij. loco. de proba. in gloss. secunda quàm ibi multum no. Ant. de but. quòd illud, quòd dicitur pro ecclesia admitti ad testificandum illos de ecclesia, vel pro vniuersitate illos de vniuersitate, hoc est verum in subsidium, vt quādo alij testes non reperirent verisimiliter ex natura illius actus: & id quod dicitur credēdum esse testi aliàs non sufficienti, quādo alia deficit probatio, debet intelligi verum esse, quando ex natura regulari illius facti alij testes verisimiliter accurrere non potuerunt, Secus, si potuerunt alij haberi: licet casualiter non interfuerint. Vnde ad probandū gesta in. c. ecclesiæ, admittuntur illi de ecclesia seu capitulo: quia ex natura regulari corū, qui gerūt in capitulo, est, ꝙ nō solēt interesse ex

se extranei.d.c.venies.el.ij.in fi.de testi.& ideo tales de capitulo admittuntur:vt ibi:& ita illa glo.multũ ad hoc no.Ant.de bu.in consi.suo incip.quæstio hæc dubia habet vulgaria.vbi dixit,ꝙ iura præfata intelligunt in actibus,in quibus actu & habitu,attẽto communi cursu de eo non potuerunt alij testes haberi,licet fortè non habeantur actu:quia tunc non reperiuntur testes non integri aliàs semper testes nõ integri sufficerẽt:quia pars alleg.illud esse factum in domo, sed matrimonia communiter consueuerunt palam ac publicè fieri:ergo huiusmodi testes nõ integri nullatenus probare habent. Ita in propriis terminis & specie consuluit Alexan.consil.clj.ij.colum.in.v. volumi.Ioan.de imo.in.d.c.iij. loco.& ad hoc etiam tendunt,quæ no.d.Abb. in.c.fi.ij.no.extrà de testi.cogen.& idẽ consuluit Alexan.consil.cxlviij.iij.colum.in.v.volu.& consi.clj.eo.volu . ij. col.sed ex natura regulari ipsius matrimonij non est,quòd adhibeantur testes illius conditionis & notæ cuius isti testes esse probantur:sed potuerũt adhiberi testes optimæ conditionis & famæ ac omni exceptione maiores. Bene facit,quod habetur in.c.j.de consang. & affini.& in.c.j.xxx.q.v.ergo non potest dici , quòd in subsidium debeant admitti.Ita etiam consulendo tenet Alex.in consi.clij.in.v. volu . subdens, ꝙ posito ꝙ extra dictum casum posset procedere id,quod dicitur in subsidiũ admitti testes,qui alias non admitterentur:posset esse verum,quando tibi nõ posset imputari culpa,si nõ adhibuisti testes idoneos:vt quia fuisti vulneratus corã testibus,qui non essent omni exceptione maiores:& tunc poteris in subsidium probare . ad hoc, quod
38 †legitur & not.xiiij.q.ij.in.c.quãquã. & in.d.c.j.de testi.cogen.& quod not. Io.and.in addi.Spe.in ti.de teste.§.j. ver.item excipitur,ꝙ est impubes . super ver.itẽ,ꝙ est mulier.cum si.sed qñ fuit in culpa,quia potuit adhibere testes idoneos ad actum,ad quẽ deliberatè seu ex proposito procedit:& tunc est sibi imputandum,si se nimium arctauit lege secunda.§.si quis tamen . ff.si quis cau.leg.si fideiussor.§ .primo.ff. qui satisda . coga . Debuit ergo dicta domina Hyppolita,si volebat matrimonium contrahere cum præfato Magni.Franc.adhibere testes quidẽ idoneos:aliàs de facili testes inhabiles & suspecti possent admitti ad probandum id,quòd nunquam fuisset, dummodo allegaretur alios testes non interfuisse:& ideò non debet aperiri via malitiis.leg.in fundo.cum simil . ff.de rei vendicatio.& sic prouisio legis repellentis testes suspectos,& inhabiles, redderetur inanis & elusoria contra id,quod habetur in lege secunda.C. communia de lega.& in. c . commissa. de elec.in vj.verba sunt hæc formaliter relata per Alex.in dicto consil.clij. septima colum.in.v. volu.in quo pro consimili causa matrimoniali,ita consuluit in istis propriis terminis . & sic nullatenus allegari posset testes ipsos fuisse receptos in subsidium , maximè cum Hyppolita ipsa in articulis suis:& præsertim in articu.quinto.& xvij.deduxerit & posuerit,quòd Franc.ipse sæpę & sepius confessus fuerit

coram

coram teſtibus contraxiſſe ſecum ma-
trimonium : ergo non poſſet nunc di-
cere contrarium.l.cum precium. C.de
libe.cauſa.l.ij. C.de inſti.& ſubſti.l.ij.
C.de fur. Quinimò licet domeſtici vel
familiares non ſint idonei teſtes, niſi
in ſubſidium in his, quæ domi agun-
tur, prẹſertim quando agitur inter vi-
rum & vxorem, per tex.no.ſecundum
Abb.in.d.c.literis.de teſti. Secus enim
erit, vbi ageretur de dirimendo vel
probando matrimonio: quia tunc non
probãt. Ita voluit pulchrè Abb.& poſt
ipſum Fely.in.d.c.in literis.vbi dicunt
eſſe not.caſum de hoc in.d.c.in literis.
39 †Quo verò ad alium teſtem Iulium
mazeum, filium ipſius Hyppolitæ mi-
nimè eius depoſitio eidem Hyppolitæ
in aliquo opitulari poteſt, inquantum
deponere videtur ſuper circunſtantiis
matrimonij, & copula maximè, cùm
ſuper prætenſa copula habita, vt dici-
tur Nolæ inter ipſum Franc.& Hyp-
politam ſit teſtis ipſe ſingularis: tamen
etiam quia filius: ſicut dicimus econ-
uerſò in matre, quòd licet teſtimoniũ
matris non repellatur in cauſa matri-
moniali filiæ, quando deponit pro fi-
lia: tamen hoc eſt verum, ſi ille cũ quo
deponit filiam contraxiſſe matrimo-
nium, non ſuperabat filiam nobilita-
40 te, †diuitiis, potentia, vel honore: vt
not.Io.And.Hoſti.& alij in.c.videtur.
extrà qui matr.accu.poſ.per tex.ibi &
per tex.in.c.ſuper eo.el.ij.de teſti.imò
etiam ſi eſſent pares in conditione, te-
41 ſtimonium matris eſt ſuſpectum: †vt
dicit Hoſtien.in ſumma in titu.de te-
ſte.§.ſi quis poſsit.ver.vbi autem.qua-
re Specu.in titu.de teſte.§.primo.ver.
item quòd eſt parens. Or multò magis
erit in filio, qui eſt inferior matre: &
eiuſdem matris honori deferre tene-
tur: & ſi matrimonium ipſum non ſor-
tiretur effectum, ipſe quoque maxima
iniuria afficeretur, cùm iniuria facta
vni de agnatione, toti agnationi facta
videatur intantum, quòd à teſtifican-
do repellit agnatos. Or quartò magis
42 †filium pro matre, dixit Bar.in.l.lex
cornelia.per illum tex.ff.de iniur.poſt
glo.idem Bart.in.l.cum ſcimus.C.de
agri.& cenſi.lib.xj.Bal.in.l.vnica.C.ſi
quacun.prædi.poteſt. Bal.in.l.j.C.de
43 rap.virg.¶ †Accedit inſuper, quia te-
ſtis conſanguineus ſaltim in cauſa cri-
minali non admittit pro conſangui-
neo: vt tenet Bart.in.l.qui teſtamento.
col.fi.in.§.quæcunque.ver.ſed quęro,
quid in criminalibus.ff.de teſtamen.&
probãtur in.c.accuſatores.iij.q.v.& in
c.j.& in,c.abſens. lo.ij. iij.q.ix.& not.
Abb.in.c.literas.col.iij.extrà de præ-
ſump.Bal.in.l.fi.ij.col.de proba.vnde
pariter & in cauſa matrimoniali repel
lendus venit, quæ criminali æquipa-
ratur, vt ſuprà probatum eſt.&.ĩ.dice-
tur & eo magis vendicabũt ſibi locum
præmiſſa, quando præfati conſangui-
nei inſimul habitarẽt: quia eo caſu ta-
lis cohabitatio auget ſuſpicionem pa-
44 rentelæ: †vt no.Bal.in.l.parentes.ij.
col, C.de teſtib.Ant.de but,& Ioan.de
ana.in.c,cum oporteat.de accuſa.Pet.
de anch,in conſi,ccxlvij.incip.in cau-
ſa agitata,ij,col, Or quantò magis di-
cendum erit in hoc Iulio teſte, qui fi-
lius eſt ipſius Hyppolitæ: & ſi matri-
monium præfatum non ſortiretur ef-
fectum, prout nullatenus ſortiri poteſt
de

de iure? Hyppolita ipsa non modica iniuria affecta remaneret cum articulauerit, & probauerit per suos testes repulsatos se fuisse carnaliter cognitam à præfato Franc.& sic ageretur de proprio interesse ipsius Iulij filij, quo casu iniuria communis esse videretur. Ita in specie consuluit Philip.deci.in consi.cxxxiij.in iij.colum.& sic eo casu videtur Iulius ipse in causa propria
45 testificari: † vbi adparet versari vindicatio iniuriæ: vt dicit Anto.de but. in c.cùm oporteat. de accusatio.Saly. in l.parentes. C.de testib.& consuluit Soci.in consi.clxxiiij.colum.ij.& Fely. in d.c.cum oporteat. & plenè Ias.in.l. si ita stipulatus.§.Crysogonus. penul. colum.ff.de verbo.obliga. Et aduerte: quia Decius in dicto consilio.cxxxiij. præallega.consuluit in particulari in causa matrimoniali:& sic remanet firma conclusio,quòd nullatenus præfatus Iulius tanquàm filius in aliquo præfatæ suæ matri testificando opituletur. Preterea,in suprà relatis aliis testibus, in quibus difficultas probationis matrimonij consistere videtur, aduertendum arbitror, nos esse in causa matrimoniali, in qua attendi debet
46 dispositio iuris cononici †.c.fina.de secun. nupt.cum vulgari. Cuius notissimi iuris est, mulieres in causa criminali testificari non posse. c.forus. §. fina. vbi glo.in ver.fœmina. extrà de verbo.significa.c.mulierem.& ibi glo. ver.nec testes.xxiij. quæstio.v. & no. Hostien.in summa de testib.§.si quis testis esse posit. in princi.& not.glo.& docto.in.c.quoniam aliqua. de testib. & ideò succedit consequentia, quòd si mulieres in causa criminali in testes
47 non admittuntur: pariter † nec admitti debent in causa matrimoniali, quæ grauis est & ardua, & causæ criminali æquiparatur. dicit Bal.in.c.ad nostram. j.colum. extrà de probatio. consuluit Alexan.consi.cxliij.in ij.volumi.& suprà aliàs dictum est concurrente maximè suspicione aduersus mulieres præfatas ex pluribus rationibus atque causis, de quibus suprà.quo casu omnino repelluntur à probatione prætensi matrimonij, propter suspicionem:vt not.per Hosti.& Abb.in.d. c.super eo. el.ij. de testib.& præsertim procedunt præalleg.cum in causa matrimoniali requirantur testes omni
48 exceptione maiores: † & non sufficeret, quòd aliàs essent idonei.text.est & ibi docto.in.c.in literis.in glo.fina.extrà de testibus.& in.c.j.& ibi Præposi. extrà de consangui.& affini.quòd vendicat sibi locum, tam quando agitur de probando matrimonium, quàm quando agitur de infringendo: vt dixit And.barba.in suo consi.liij.colum. iij.in fi.& in consi.xlv.colum.j.j.volu. Decius in suo consil.clxiij. vj.colum. vbi plenè & tenet glo.in.d.c.j.de consangui.& affini.& ibi Abb.panor.per illum tex.in.ij.nota.& consuluit idem Phili.Decius, in consi.cccx.& insuper testes in causa matrimoniali deponentes, requiruntur esse probatæ vitæ & optimæ opinio.& fidelis conuersationis: ita quòd non sit verisimile ipsos deierare ex aliquo respectu seu causa: & sic quòd in effectu sint omni exce-
49 ptione maiores: † vt in.c.licet.& in.c. literis.de testibus. & ita consulendo in

ſpecie tenet Alex.in conſi.xlvij.in.iiij.
vol.& conſi.xcix.in.iij.vol.& conſi.clij.
in.v.vol.vj.col.& conſi.clj.vlti.col.cir-
ca prin.col.v.vol.& tenet etiam Fely.
in rub.de ſponſa.in collectione priui-
legiorum cauſæ matrimonialis.in.iiij.
priuilegio.in ver.poſtremo. vj.colum.
nullam de præalleg. faciens mentio-
50 nem: † imò debent teſtes producendi
in cauſa matrimoniali eſſe præclaræ
famæ & conuerſationis, vt habetur in
c.inſuper.& ibi Præpo.extrà qui ma-
tri.accu.poſſ. ¶Vltimò, minimè ſe iu-
uare poſſet præfata domina Hyppoli-
ta de illa generali regula glo.in.l.iij.§.
j.in verſi.numerus.ff.de teſtib.videli-
cet quòd numerus habeat ſupplere
defectum teſtium, cùm hoc nõ habeat
locum in cauſa graui, prout eſt iſta: vt
clarè ſentit Bal.in.c.ad noſtram. extrà
de proba.vbi determinat, quòd etiam
ſi eſſent plures teſtes infames, etiam de
51 facto non probant: † & idem, vt infrà
tenet Phili.Decius in propriis termi-
nis cauſæ matrimonialis, in conſilio.
cxxxiij.penul.colum.& ibi alleg.Bald.
in loco præalleg.vbi Bal.determinat,
quòd etiam ſi eſſent plures teſtes infa-
mes, etiam de facto non probant: &
hoc idem de pluribus teſtibus dome-
ſticis not.tradit Pet.de ançhara.conſi.
ccxlvij.& ibi dicit, quòd ea ratione,
qua vnus teſtis ſingularis non probat,
ſimiliter vnus infamis vel domeſticus
reprobatur: eadem ratione ſi ſunt plu
res, omnes repelluntur: quia ratio re-
pellendi, quæ eſt in vno, eſt in pluri-
bus.vnde cõcludit, quòd plures teſtes
inimici & plures domeſtici, repellun-
52 tur: † & quòd numerus teſtium, non
ſuppleat defectum in cauſa graui, licet ciuili: ſicut nec etiam in cauſa criminali.tenet etiam Marſil.in ſua practi. cau.cri.in.§.expedita. xiij.colum. ver. iſtud tamen limita. Et conſuluit idem Hyppoli. in ſuo conſi.cix.ij.colũ.vbi alleg. idem tenere Fely.in.c.teſtimonium.v.colũ.in fi.de teſtib.& Ange.in conſi.cxxviij.& idem tenet ipſe Marſil.in ſingu.ſuo.cccclxxvij.& ſic maximè concedenda ſunt præalleg.in præſenti cauſa ardua & graui, concurrentibus tot & tantis defectibus aduerſus præfatos teſtes, non poteſt dici de prætenſo matrimonio, modo aliquo probatum legitimè adparere. ex quibus præfatus Magni.Franc.ſeripanus venit rationabiliter abſoluendus ab impetitione præfatæ dominæ Hyppolitæ in cæteris facundiſsima doctrina Magnifi.iudicantium ſupplere poterit: & ita videtur mihi Thomaſio Grammatico. V.I.D. eſſe de iuris cenſura. Et ita prout ſuprà per me concluſum eſt, fuit iudicatum per curiam Reuerend. Vicarij Archiepiſcopi Neapo.cum voto Magnific. V.I.D. domini Colucij coppulæ, & domini Franciſci de afflicto.V.I.D.de Neapo.& domini Gabrielis de Blaſio, de beneuento conſultorum electorum per dictam curiam, attenta importantia cauſæ & confidatorum per ambas partes.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Talis qui vult admitti ad probandum vt talis, debet primò probare ſe talem.*

2 *Sequeſtrum fieri nõ poteſt, niſi conſtito prius de debito. vbi dicitur etiam, quòd debet conſtare*

stare per publicum instrumentum.

3 Fideiussoria cautio de stando iuri, datur aduersus sequestrum, id est, coram iudice competenti. & nume. 4.

5 Subditus alterius iurisdictionis quis dici non potest, nisi eius, sub qua retinet domicilium in loco.

Forus domicilij est generalis & ordinarius. & concurrit cum quolibet foro. ibidem.

6 Iudex originarius potest citare subditum vbiq; sistentem, Et in hoc differt à iudice loci delicti seu contractus.

Iudex, qui non est ratione domicilij vel originis, non potest petere delinquentem sibi remitti. ibidem.

Criminosus puniri potest per iudicem loci, in quo criminosus reperitur ipse, cùm idem sit in contractibus. tamen hoc intelligitur, si ipse delinquens reperitur ibi habere domicilium. ibidem.

7 Iudex loci delicti, quòd habet iurisdictionem in delinquentem, intelligitur, quando delinquens reperitur in loco delicti.

8 Accusatio seu querela perit seu extinguitur per lapsum viginti annorum.

9 Iudex loci delicti, vbi de crimine ciuiliter agitur, non petit sibi accusatum remitti.

10 Præses in duabus prouincijs, non potest negotia vnius prouinciæ, in alia prouincia expedire.

11 Fideiussoriam cautionem præstans de stando iuri in proprio domicilio, non poterit alibi conueniri seu puniri.

12 Testes in dubio præsumuntur contestes, & de eodem actu deponere.

13 Probatio plena resultat ex pluribus coniecturis & præsumptionibus.

14 Probationes vbi quæ sunt difficilis probationis, verisimiliter lex est contenta omni probatione, etiam per argumenta & verisimiles coniecturas.

15 Probatio vbi liquida & clara, haberi non potest, sufficit quòd iudex ex vehementi opinione se informet.

16 Iudex vbi habet præsumptiones vel aliquas coniecturas, per quas inducitur ad opinionem vel suspicionem, quòd res ita sit, prout dicitur, potest ex hoc solo iuramentum suppletorium deferre.

Consilium. XXVII.

TRemendi Dei præsidio postulato, Amen. In causa Magnifi. Nicolai Archietæ Hispani Regij alumni, cum honesta & nobili muliere Hyppolita pirocia de Neapo. Est principaliter fundandum pro ipso Magni. Archieta, quòd præfata Hyppolita egit tanquàm hæres Anelli pirocij ac Simonis Ioan. Fran. & Diomedis fratrum, de quo quidem nihil adparuit nec adparet: & ex vulgata iuris dispositione, qui vult admit-
1 ti tanquàm talis, debet primò † docere se talem esse: prout presupponit. l. quidam referunt. de iu. codicil. l. si quæramus. ff. de testa. ita Bar. & Bal. in. l. non ignorat. C. qui accusa. non pos. & ideò qualitas, quæ est causa, vt quis audiatur vel admittatur, probari debet. l. ait prætor. §. docere. vi bono. rapto. Bart. in. d. l. id, quod pauperibus. C. de episco. & cler. & faciunt not. per Barto. & scriben. in. l. Titius. de testamen. mili. Accedit & aliud, quòd non constito quòd hęres fuerit per magnã curiã vicariæ fuit processum: licet indebitè ad

coertionem personalem ipsius Archie-
2 tæ pro assecuratione iudicij:& † succes-
siuè ad sequestrum, ad quod procedi
non poterat,non constito de debito.&
sic de expositis ex aduerso. Ita Bart.in
l.litibus.C.de agri.& censi.libr.xj.&.l.
per hanc.C.de erog.mil.ann.libro.xij.
Bal.in.c.olim ex literis.extrà de rescri.
& Matth.in tract.de carce.vbi plus te-
neat,quòd requiratur de debito con-
3 stare per publicum instrumentum:† &
maximè grauatus adparet Magni.ip-
se Archieta,cùm declinatoriam fori al-
lega.pro Indico patre suo adserens,ꝙ
si quid pars aduersa pretenderit,illum
in ius vocari faceret coram iudice com-
petenti in partibus biscaię,cùm ex vul-
gata iuris dispositione actor forum rei
sequi debeat.c. cùm sit generale.cum
vulg.de foro compet.Offerendo insu-
per cautionem quòd præfatus eius pa-
ter sisteret iuri in eius foro:licet ad eã
præstandam minimè teneretur: & ta-
men etiam,quando præfatus Magni.
Indicus principalis hoc Neap.esset &
pro remobili conueniretur,& super ea
peteretur sequestrum oblata cautione
de stando iuri coram iudice competen-
ti,in foro suo,nō potest res sequestrata
sibi detineri, aut sequestrari:& maxi-
mè,quando esset res,que hic non esset
perpetuò permansura,nisi causa custo-
diæ duntaxat ad tempus:prout in casu
4 de quo agitur:† ita in proprijs termi-
nis dicit Barto.in.l.fina.C. vbi in rem
actio.Angel.& Pau.de castr.in.d.l.si fi-
deiussor.§.si satisdatum.ff.qui satis.co
gan.& ibi loquuntur in transeuntibus
per hanc ciuitatem cum rebus alienis.
nam domini eas recognoscentes obti-
nebũt sequestrum, & data cautione de
stando iuri in foro transeuntis libera-
bitur:& erit iudex competēs,iudex ori
ginis seu domicilij,qui reputatur ordi
narius super cognitione obiecti crimi-
nis:prout dicunt Inno.in.c.licet de fo.
compe.glo.in cle.j.eo.tit.& hoc ex quo
forus iste domicilij,est generalis & ordi
narius,& concurrit cum quolibet foro
prout dicit pulchrè Felin.in.c.licet.ix.
col.extrà de fo.compe.& intantum, ꝙ
non potest quis dici subditus alterius
iurisdictionis,nisi eius,sub qua retine-
5 tur domicilium † in loco.gl.est in cle.j.
in ver.subditos.extrà de fo.comp.quē
sequitur Mar.& Abb.in.c.j.extrà eod.
titu.Alexan.in.l.pen.ff.de iuris.omni.
iudic.& in.l.adsumptio.ff.ad municip.
vbi plenè:& ideò dixit Ab.in.c.nuper.
ad fin.extrà de senten.excom.quòd fo
rensis non dicitur subditus ratione de
licti:nec comprehenditur in statuto lo
quente de subditis.Idem tenet Car.in
cle.j.§.j.de fo.compe.& maximè:quia
si Magni.Indicus pater deliquit, pro-
ut ex aduerso pͤsupponitur,potest pu-
niri in suo foro:licet præsupponitur in
alieno territorio deliquisse,l.fin.& ibi
Bald.C.de commer.& merca.& voluit
Bart.in.l.ij.ff.de offi.præsid.& Car.in
cle.ij.§.denique.de re iudi.&.§.rursus.
j.oppo.eo.tit.& hic,quia vt dixi,iudex
originis seu domicilij est generalis &
ordinarius,intantum quòd delatus seu
inquisitus, non cogitur comparere in
loco delicti,prout dicunt Inno.& doc.
in.d.c.licet de for.compe.& tamen iu-
dex originis potest citare subditū.vbi-
que sistentem:quia semper est subditus
6 † & in hoc differt à iudice loci delicti,
vel

vel contractus.ita dicit Car.in clemen ti.pastoralis.de re iudi.in.§.illud. pen. colum.Felyn.in dicto.c.licet.xij. colū. in versi.scias.de foro competē.& ideò successit iuris dispositio, quòd in delictis remissro peti non potest per judicē qui non est iudex ratione domicilij vel originis:per text.in capitulo primo de priuileg.in.vj.quem dicit singu. Fran. de are.in dicto capitulo licet de fo.cōpeten. & sequitur ibidem Felin.in.iiij. colum.in versicul.ex dictis doctorum. & licet iure cautum sit,quòd criminosi puniri possunt,vbi reperiuntur:quia sic est in contractibus per ea,quæ habētur in.l.ij.C.de iurisdictio.omnium iudicum,vt dicit Plac.& gl.in.l.j.C. vbi de cri.agi.oportet.tamē illud verbum, videlicet vbi reperiuntur, intelligendum est,vbi reperiuntur habere domicilium:ita declarat Saly.post glo.in dicta.l.prima.ij.colum.C.vbi de cri.agi oportet.subdens quòd hęc opin. communiter approbatur.& id , quod dicitur quòd iudex loci delicti habet iurisdictionem in delinquentem ,intelligi-
7 tur,† quando delinquens reperitur in loco delicti:vt in.c.postulasti. & quod ibi dicitur.extrà de foro competen.ita dicit Abb.in dicto capitu.licet.ij.colū, eo.titu.& sic etiam est in iudice ratione contractus vel quasi:nam quatenus reperitur in loco suo seu sibi subdito, ratione iurisdictionis,illum conuenit: per text.in.l.hæres absens.ff.de iud.cū si alibi esset, remissionem petere non posset.est enim regulare, quòd in contractibus non fiat remissio:vt dicūt docto.in.d.c.licet.& Saly.in authen.si verò contigerit.de adul.quia sic inuitus nō extrahitur quis de domo:vt in.l.plerique.ff.de in ius voc.ita nec de ciuitate propria vel prouincia:ita Saly.ibi & Felyn.in.d.c.licet.Et insuper aliud cōsiderandum,quòd prætensum delictū ex aduerso in memo.porrecto,enarratur fuisse commissum anno.1486.& sic sunt decursi anni.xxv.vsque in præsentem diem.quo casu accusatio non procedit,cùm sit extincta per lapsum.xx.
8 ann.cùm accusatio regulariter † viuat annis.xx.l.querela.cum vel.C.de fal. & hoc,quia delictor seu accusator prosequitur ius fisci,& iura fisci spacio.xx. ann.præscribuntur:vt not.in.l.prima §.diuus.ff.de iure fis.& not.per Cy.in authen.quas actiones.C.de sacrosanc. ecclesi.& plenè Bald.in. d.l.querela. & sic quatenus ex aduerso prætenderetur sibi licere prosequi prætensum interesse ciuiliter, succedit quòd vbi de
9 crimine ciuiliter agitur,† etiā in atrocioribus iudex loci delicti non petit sibi delatum seu accusatum remitti : vt no.Calde.in.c.j.de rapto.Abb.in præfato.c.licet.viij.col.extrà de foro competent.Nec posset suffragari in aliquo parti aduersæ,quòd sumus sub eodem principe : cùm clarum sit,quòd præses habens iurisdictionem in duabus prouincijs,non potest negotia vnius pro-
10 uincię.† in alia prouincia expedire.gl. est in.l.iij.ff.de offi.præsi.quam ibi sequitur Bald.per rationem Titius glo. per text.in.l.penul.ff.de iusti.& iur. & eam referunt & sequuntur Mod.sub audi,videlicet Clau.de testi.in.l.extra territorium.ff.de iurisdi.omnium iudicū & ibi subdens istam opinionem veriorem de iure:licet aliqui aliter dicant:&

sic data incompetentia sui iurisdictionis cognoscendi de causa aduersus præfatum Magnificum Indicum patrẽ huius Nicolai, sequitur quòd si actrix ius aliquod habere prætendit, debet illud experiri coram iudice ipsius Magni. Indici: & in suo foro: maximè cum Magni. Nicolaus ipse obtulerit cautionẽ præstare, vt præfatus Indicus eius pater in suo foro sistat iuri, cùm præfata
11 actrice: & iure cautum est, † quòd & vagabundus offerens satisdare de stando iuri in proprio domicilio, non poterit alibi conueniri seu puniri. glo. est in. l. hæres absens. in princip. glo. magnæ. ff. de iu. & ita etiam dicit Thomas de forli. magnus doctor, vt refert & sequitur Bald. in dicta lege prima. C. vbi de cri. agi oportet: & ibidem Cyn. & nihilominus probauit Magni. Nicol. ipsas literas cambij habitas transmisisse eo modo, quo verisimiliter probari potuit ꝑ bauit enim habuisse literas p̃fatas ante citationem sibi factam, & confestim eodem contextu & hora scripsisse literas eius patri: & ibidem cùm literis, quę scribebantur per ipsum, posuisse literas ipsas mercatorum: & insuper ipsum proprius modicum ante dixisse velle literas ipsas cambij in Hispanias destinare, cùm ibi veniebat facienda solutio: vt mercatores quoque examinati deposuerunt: & eodem quoque contextu visus fuit ponere certas scripturas intus literas scriptas per ipsum & incontinẽti trãsmissas cauallario recedenti, adeò quòd scripturæ ipsæ non fuerunt amplius visæ penes ipsum: & vnus in specie de testib⁹ deponit de visu: videlicet quòd vidit literas cambij imponi intus literas scriptas per ipsum Archietam, sequitur quòd per alios testes præfatos depositum & testificatum est, vt declaretur per ipsum testimonium de visu: prout dicit Baldus in lege de quibus. de legib. Ex quo in dubio testes
12 præsumuntur contestes: † & de eodem actu deponere. dixit Baldus, in lege secunda. C. de bonorum possess. secundum tabulas. Abba. in capitulo cùm Ioann. extrà de fide instrumento. Ias. plenè in dicta lege secunda, & ibi subdit esse notan. quia valde quotidianum in practica. quam obrem ex pluribus
13 coniecturis &, † præsumptionibus resultat plena probatio. gl. est in lege secunda. §. ætas. ff. de excusa. tuto. quam exclamat Baldus, in rubric. de probatam codicis, quàm decreta. gloss. in lege instrumenta. de proba. & in lege tertia. §. eiusdem. de testib. Ludouic. Romanus, in consilio. vij. Francisc. curtius consilio. lxxvj. v. columna, quis ergo ex præmissis coniecturis, imo probationibus non arbitrabitur literas transmissas fuisse, & quæ omnino transmittendæ erant, ratione destinatæ solutionis. Et per vlteriores manifestas probationes, quòd fuerint transmissæ, probare difficile est: quia transmittere literas ipsas, non erit actus, in quo verisimiliter de sui natura requireret multos testes: imò nec testes adhiberi: maximè, quia id pluribus notificando, de facili potuisset in his fraus adhiberi aliqua, contrafaciendo manum scripturę mercatorum, &c. & ideò in his, quæ verisimiliter sunt difficilis probationis, text. contentatur omni probatione, etiam per argumenta & verisimiles coniecturas.

ras.lege non omnis.§.à barbaris .ff. de
re militari.& pulchrè Paul.de castro,
in lege admonendi.ff.de iureiurando,
14 †talis ꝓbatio per coiecturas sufficiet
pro plena probatione.Ita Baldus,in le
ge quicunque.C.de serui fugitiui.An-
gelus , in lege,si quis ex argentarijs.ff.
de edendo.& ibi plenè Moder. & ideò
dixit pulchrè Bartolus, in lege in illa
stipulatione.in fin.ff.de verborum ob-
ligationibus,quòd in omnibus,in qui-
bus non potest haberi clara seu liqui-
da probatio,sufficit quòd iudex ex ve-
hementi opinione informationem ha-
15 beat: †& sic ex præmissis præsumptio
nibus seu coniecturis poterunt,imò de
bent excellentiæ.V.D.O Mag. domi-
ni Regentis Regiam Cancellariam,
ex iuris dispositione iuramentum sup
plectorium exigere ab eodem Magni.
Archieta:ex quo vbi iudex habet præ
sumptiones vel aliquas coniecturas,
per quas inducatur ad opinion.vel su-
16 spicionem,quòd res ita †sit, prout di-
citur potest ex hoc solo iuramentum
suppletoriũ deferret . Ita dixit Barto
lus rectè intuenti in.l.admonendi.ff.de
iureiurand.v.columna , pòst Iacob.de
aret.in.l.si fundum.de rei vendi.idem
consuluit Alexand.consilio quinqua-
gesimotertio,in primo volumine inci-
pien.in causa vertente inter Michaelem
& sequitur Iaso.in repeti.legis ad
monendi . vndecima charta . subdens
hoc nunquam esse obliuioni traden-
dum.In cæteris supplere poterunt ve-
stræ Excellentiæ:quibus me commen-
do.

Thomas Grammaticus.Vtriusque Iu-
ris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Legans fundum, cuius dimidiam partẽ habet duntaxat, videtur illam partem, quam habet, duntaxat legasse.*

2 *Scriptura minus solennis producta in iudicio, non probat etiam contra producentem.*

3 *Id est habendum pro expresso seu statuto, de quo si quis fuisset interrogatus, ita respõdisset seu statuisset,*

4 *Adsertioni prĩcipis aliquid adserẽtis, stãdũest.*

5 *Lis dicitur pendere per solam suppositionem oblatam principi. aliàs per solam citationem.*

9 *Instantia non currit, etiam si staret per mille annos in his, quæ fiunt ante litiscontestationẽ.*

7 *Instantia perempta ad principem spectat, eidem spiritum vice insufflare.*

8 *Iudices si plures esse possunt contra inquisitum de crimine, si vnus ipsorum aditus est, erit inquisitus, ipse ab alio iudice tutus, cùm alter præueniat vbi vide pulchram cautelam Angel. quando inquisitus affectat de se cognosci per aliquem ex ipsis iudicibus.*

9 *Dominus potest agere pro interesse seu iniuria suo vasallo illata.*

10 *Præuentio non põt allegari virtute inquisitionis formatæ, vbi nõ fuisset subsequuta citatio.*

11 *Inquisitio cessat, tanquàm remedium extraordinarium subsequuto remedio ordinario accusationis.*

12 *In præuentionibus iudex realiter præueniens, præfertur.*

Consilium XXVIII.

EIusdẽ magni Dei suffragio petito, Amen. In causa eiusdem Magni,

 Nicol

Nicolai Archietæ Hyspani cum præfata Hyppolita prætendente Regias literas nouissimè productas, in nihilum eidem Archietæ suffragari, super remissione causæ, quam cap. Rex mandauit remitti, & de iure attenta litis pendientia in partibus Hispaniæ: & hoc prætextu, quod præfatus Archieta expressit nauim seu carraccam venditam, esse suam, & in hoc nulla cadit dubitatio: cùm per instrumentum in actis productum, ex aduerso adpareat, nomine suo ac nomine præfati Indici eius patris, carraccam ipsam vendiderit: & sic cùm adpareat pro medietate saltim sua minimè subreptitiè ac obreptitiè literas ipsas obtinuit, cum respectu partis poterat dici sua, per iura vulgaria. Nec opitularetur parti aduersæ adserta ratificatio præfati Magnific. Indici, vt prætendatur in actis producta, in qua enarrari dicitur carraccam ipsam fuisse suam: nam illud adferit ratione partis ipsum tangentis, cùm bene posit suam adserere respectu illius partis: per text. in. l. quæ de tota. de rei vendi. vbi legans fundum, cuius dimidiam partem habet, illam
1 duntaxat legasse videtur. † & idem, secundum ipsum in teste, in terminis consulendo tenet Ludo. Ro. in consil. clxxx. incip. si admittimus, & nihilominus scriptura ipsa ratificationis adparet esse minus solennis, & minimè testibus subscripta, prout requiritur in scriptura, quæ à longinquis partibus venit, ex dispositione constitutionum huius regni, & sic tanquam minus solenne & non probante nulla fuit fides adhibita, per exces. d. vestrarum, vnde succedit clara iuris dispositio,
2 quod † scriptura minus solennis producta in iudicio, non probat, etiam cõtra producentem ita dixit Bald. in. l. alia secunda columna. C. de his, quibus vt indi. per. l. si veritas. C. de fideicommis. & tenet Abb. in. c. cum venerabilis. extrà de excep. Barto. in. l. prima. §. si quis ita. ff. de verbor. obligat. Bald. in. l. secunda. C. de erro. aduo. Angel. in. l. j. de præscrip. xxx. anno. & tamẽ in eadem scriptura dicitur quod Magni. Indicus ipse ratificat, adprobat, & acceptat venditionem ipsam, cum omnibus conditionibus & pactis in eadem appositis: sed in contractu venditionis fuit carracca ipsa vendita, tanquam propria eiusdem Nicolai, necnon & præfati eius patris: ergo &c. & tamen ratio motiua domini nostri Regis fuit respectu litis pendentiæ in partibus, & ideo ita rescripsit, vt adparet ibi in literis, dum dicitur, & quanto, *mas chel dizo su padre trato pleto in nostro real conseio*: & pariter infrà in literis præfatis dicitur suæ Maie. cõstare seu ligitimè constitisse hoc, ex qua probatione, & fide de litis pendentia in partibus Hispaniæ si fuisset suæ Maiesta. expressum carraccam ipsam fuisse præfati Magnifi. Indici integram, proculdubio attenta dicta litis pendentia, idem disposuisset per regulam vulgarem, quod vbi ceptum est iudicium,
3 ibi finem capere debet † & clarum est in iure, quod id habendum est pro expresso ac statuto, de quo si statuens esset interrogatus, idem statuisset seu expressisset. glo. est no. in. l. tale pactum. ff. de pact. tex. in. l. fi. secundum Barto. Bal.

Bal.& Angel.ff.de postu.hære. institu. & in.l. Barbarius. & ibi Bald. quinta columna.ff.de offi. præto. Nunc dato absque veri præiudicio, quod literæ Regiæ præfatæ nihil probarent, saltim inficiari non potest, quin probent litis pendentiam in partibus, cùm Rex ipse affirmet in suo regali consil.ibi sistente præfatum Magnifica. Indicum fuisse compulsum dare fideiussoriam cautionem, prout dedit, quod quandocunque comperiretur ipsum Indicum aliqua bona cepisse serenis.q.Regis Ferdinandi, seu vasallorum suæ Maiesta.illa restitueret, prout de dicta fideiusione attestatur, idem dominus

4 Rex sibi ligitimè constitisse † & notissimi iuris est, standum esse adsertioni principis in suis literis.c.in memoriam xix.dist.clemen.j.de proba. Bald. in.l. ex his verbis.C.de testama.mi.Bald.in procemio.in. ix. colũ. & maximè, cùm circa eiusmodi stetur literis cuiuslibet

5 priuati iudicis, vt clarissimum est. † & tamen litis pendentia in principe seu coram eo, inducitur per solam suppositionem oblatam ipsi principi.l.j.&.ij. quando libel.prin. da. alias per solam citationem, vt dicit glo.in.c.vt debitus de appel. & patet in clemen. prima vt lit.pen. Nec posset fieri fundamentum ex aduerso, quod ob lapsum seu decursum.xxv.an.à die cœpti iudici, præfati, sit instantia perempta cũ triennio perimat.l. properandum. cum vul. de iu. Nam respondetur satis adparere instantiam non fuisse peremptam, cũ lis minimè contestata fuerit in causa ipsa, quod satis adparet ex verbis dictarum literarum, dum Rex enarrat, quod data fideiusione præfata nihil amplius petitum fuit ex aduerso, & subdit Rex in dictis literis *che si esto agorra se pide a da esser a ca enel nostro Real cõ seio*, ex quibus verbis clarissimè concluditur instantiam non fuisse peremptam, cùm lis minimè cõtestata fuerit, & princeps nõ præsumitur habere iuris ignorantiam, imo. habere scrinia iuris in suo pectore, existentibus præsertim præambulis prænarratis ex quibus clarè patet de litis pendentia & cùm constet nos esse in his, quæ fiunt ante lit. contesta. in quibus etiam si quis staret

6 per mille annos, nunquã currit † instãtia, vt dixit Bald. in. l.post edictum.§. circunducto. ff. de iur. quod dicit esse no.& quotidianum. Gui.de cu.in.l.properandum.C.e.ti.Alexã.&.d.Anto. de alex.& communiter scribentes in. d. l. properandũ & ideo dicit pulchrè Spe. in ti.de appel.§. breuiter quod cũ ipse esset ætatis.xxiiij.ann. Romæ fuit sibi quidam causa commissa, quæ fuerat inchoata ante eius natiuitatẽ.& tamen dato & non concesso, quod adpareret, de litis. contestatione, prout minimè in æternum de ea ad parere poterit, attamen satis adparet principi enarratum, quod sunt. vigintiquatuor anni elapsi, & sic quod tempore Regis Ferdinandi primi id fuerit, prout etiã liquet ex tenore dictarum Regiarum literarum, & sic princeps ipse habẽs rectam iuris notitiã, prout de iure præsumit, cùm sibi incumbat litibus seu instantijs litium peremptis vitã insufflare, iuxta gl.in.l.ab hostibus ff.ex quib. cau.ma. ex certa scientia adparet litẽ

7 ipsam reuixisse, † quatenus. mortua

dici posset, cuius cõtrarium est ex præmissis: vnde cùm ibi per iudicem originis fuerit præuentum, & ad querelam eiusdem partis id est patris eius, quin in præsentiarum querulatur, non potest inimicus ipse, nec eius bona hoc in regno molestari, præstita maximè per ipsum fideiussoria cautione in partibus, vt. s. ex quo vbi plures sunt indices inquisiti, si vnus aditus est, erit inquisitus ipse ab alio tutus, cũ alter præ
8 uenerit. † voluit Inno. in. c. cùm M. ferrariensis. extrà de consti. Bald. in. l. j. de of. consu. & pulchrè Ang. in. l. pę. ff. de pe. hære. vbi dat optimã cautelã, quod si duo diuersi iudices possunt cognoscere de criminoso, si ipse optat conueniri seu inquiri potius ab vno iudice, quã ab alio supponat accusatorẽ: qui eum accuset coram iudice desiderato, quia eo casu erit tutus petendo se remitti ad priorem iudicem: & hoc per illud dictum Inno. vt. s. idem refert & sequitur Fely. in. d. c. cùm. M. ferrariensis. xiij. col. Nec opitulabitur parti aduersæ, prout ab eadem inferri auditur in literis ipsis minimè enarrari Anellũ pirocium intentasse dictam litẽ, sed nomine Regis Ferdinandi primi fuisset intentatum per mediam personam sui oratoris, ibi existentis, qui compelli fecit eundem Indicum ad præstandum fideiussoriam cautionẽ, vt si adparuisset ipsum Indicum cepisse bona pręfati Regis Neap. seu suorum vasallorum illa restitueret. Et sic clarè adparet, ꝙ ad instantiam querulantis siue accusatoris fuit iudex aditus. Item ex su-
9 perabundãti adparet iure cautũ † dñm seu superiorẽ agere posse pro interesse seu iniuria suo vasallo illata. dixit Bar. in. l. sancimus. C. de sacrosan. ec. Card. in cle. j. extrà de reliqui. & vene. san. & in cle. j. de rescri. Bald. in marg. in ver. dñs. circa fi. & sic licet sufficeret, ꝙ præcederet inquisitio, iudicem originis vel ꝙ fuerit aditus iudex à quolibet querulante, qui sit tam Nolæ regis, quã suorum vasallorũ adparet in specie quod Regius orator querelã exposuit. Nec ob. præhensa capitula Neapo. ex quo non extenduntur ad lites pendentes in illis partibus, & sic extra regnũ, & sic cõcludendum est, ꝙ cùm ibi lis pendeat, & fideiussoria cautio præstita, non potuit ipse Archieta filius put nec Mag. Indicus eius pater, hodie hoc molestari in eius bonis quę hoc degerent: & sic debet iudicium assecuratũ per præfatũ Archietam hoc deleri & cassari. id est fideiussoria cautio præstita hoc coactè. Et maximè, cùm adhuc nihil adpareat de inquisitione hac fabricata, vt ex aduerso fundatur aduersus pręfatũ Magni. Indicum, nec de citatione aliqua virtute inquisitionis, per quã dici posset præuenta iurisdictio hæc cũ per inquisitionem dici non posit iudicẽ præ
10 uenisse nisi sequuta citatione † vt dicit Bal. in. l. j. viij. col. C. de confes. quẽ refert & sequitur Alexan. in. l. sepulchri. ff. de sepul. vio. attamen per Regias literas adparet, ꝙ in partibus illis fuit Indicus ipse accusatus, & realiter compulsus in regali consi. Hispaniarũ dare
11 cautionem de stando iuri: vt. s. & † sic subsequuta accusatione, quod est remedium ordinarium, cessat inquisitio quod est extraordinarium, ita voluit Bar. in. l. siue cõtra. ij. col. circa. fi. ff. de lib.

lib.agno.& in.l.post finitã.ff.de suspec. tu.Bald.in.l.edita. xiiij. colum. C. de eden.& maximè si sequeretur accusatio ipsa coram alio iudice, quo casu cessat inquisitio coram primo. dixit Innocen.in.c.super literis.de rescri.Bar. in.l.tertia.ff.de adulte.Bal.in.l. ea quidem de accusa.Angel.in. l. si vacantia. C.de bo.vac.lib.x.& sic cum regale cõsilium Hispaniæ præuenerit realiter compellendo Iudicum præfatum ad cautionem, & ibi fuerit res cœpta geri, vt literæ Regiæ testantur, sequitur, quod hic nullatenus molestari possit, cum ratione præuentionis realis ipse † iudex realiter præueniens præferatur.ita voluit Angel. in tracta. malefi. in versicu. iudex commisit. Alexan. in dicta. lege sepulchri violati. Barbat. in dicto capit.cum. M. ferrariensis. de constitutio. Bald.in.l.senatus. in fi. C. qui accusa.non pos.& in authenti. sed nouo iure.C.de ser.fugi.& ideo iudex realiter præueniens, præfertur in cognoscendo. & dicitur potentior, quia potest ad eius libitum executionem facere aduersus delinquentem, seu delatum & præsertim cùm hodie de consuetudine non fiat remissio:& ita Bartol.& Alexand.in dicta. l. sepulchri. & Angel. in dicto tractatu maleficio. in versicul. iudex commisit. In cæteris suppleat prudentia ac facundissima, doctrina excellentissimorum dominorum Regentium Cancellariam per quos tandem fuit causa remissa, vbi cœptum iudicium fuerat vt suprà.

Thomas Grammaticus.V.I.D.

Schedula Magni. Hieronymi Moroni regentis Cancellariam directa mihi Thomasio Grammatico.

Magni. M. Thomasio Grammatico, non obstante *che siate iudice de la Vicaria non restarite impero de aduocare in la causa de Mossen tristan docto. perche al collateral Conseglio piace & ne contentamo che tal vostro patrocinio si preste, non obstante che stare Iudice vt. suprà Neapo. à xxj.de Marzo.1529.*

Ali piaceri de.V.S.

Hieronymo Morono Regen.

Consilia gesta per authorem, post quinquagesimumtertium annum suæ ætatis, vsque ad sexagesimumsecundum: quo anno destitit à consulendo, quia per Cæsarem Carolum quintum Romanorum Imperatorem, fuit adsumptus in Regium consiliarium in consilio. S. Claræ regni Neapo.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Occidere mihi licet aggressorem, nedum instante mortis periculo, verum, etiam, si immineret periculum iniuriæ personalis.*

2 *Occidens aliquem ad hoc, vt excusetur, sufficit quòd probabiliter dubitare poterat de offensione.*

3 *Metus iustus, dicitur timor violẽtiæ inferẽdæ.*

4 *Metuendum est quod absque periculo esse non potest.*

5 *Aggressus si verisimiliter se tueri non potest absque periculo iniuriæ personalis, licet se cum armis tueri & occurrere, non aliter consulerato moderamine inculpatæ tutelæ.*

Per

6 Percussus cum pugno, potest occidere gladio, si euadere non potest ab iniuria personali: vt ab altero pugno. pro quo euitando & pro qualibet iniuria personali, licet occidere.

7 Senex potest armis se defendere contra iuuenem se robustiorem licet inermem.

8 Prouocatus occidens prouocantem, præsumitur illum occidisse ad defensionem.

9 Offendens præsumitur habere animum iterũ offendendi.

10 Occisus ab aggresso, & se defendente, præsumitur occisus ab ipsomet magis, quàm ab aggresso. & nu. 11.

12 Si percutio te antè quàm tu percutias me, dũ es in actu me offendendi, certe dicor fecisse ad mei defensionem.

13 Insultatus semper præsumitur fecisse id, quod fecit, ad sui defensionem.

14 Insultatus in dubio potius quicquid fecit, præsumitur fecisse ad defensionem potius, quàm ad vltionem.

15 Insultatus habet præsumptionem iuris pro se, quòd quicquid fecit, ad sui defensionem fecit. quod maximè procedit, quando aggressor esset rixosus.

16 Rixosus præsumitur per prius aggressor seu rixa incæpisse & subdit quòd præsumitur pro eo, qui est pacificus & quietus. & nu. 17.

18 Aggressor in dubio præsumitur qui, est iunior.

19 Occidendi animus declaratur ex coniecturis.

20 Percutiens in capite, præsumitur habere animum occidendi: quia est locus periculosus. & ex vno ictu in capite quis letaliter lædi potest. & nu. 19.

21 Occidendi animus non præsumitur, vbi percussio fit in loco, in quo verisimiliter percussio facta non facit periculum.

22 Occidendi vel non occidendi animo, quòd quis percusserit potest etiam adparere, vbi nõ constat quòd percutiens sit rixosus, vel frugi & optimæ vitæ. & nu. 23.

24 Dolore iniuriæ vel metu promotus, non est in plenitudine intellectus. & sic ei tollitur [perfe]ctum iudicium deliberandi. & nu. 25.

26 Defendens se, non potest habere stateram in manibus, & vulnera non dantur ad mensuram.

27 Minatus non debet expectare se percuti: [sed] melius occurrere in tempore, quàm post tempus vindicare.

28 Minatus mortem alicui, potest in illo actu à præfato minato occidi: quia non debet expectare se percuti.

29 Occidens aliquem ex solo terrore armorum seu insultus excusatur.

30 Iniuria vbi fit alicui: pro qua non solet adire prætor ob conseruationom honestatis, & iniuriatus reputaretur vilis: & quia diceretur [sibi] cornutus: potest propria authoritate se vindicare. & iniuriam repellere: nec debet puniri licet multum excedat ad propulsationem iniuriæ.

31 Honor debet cunctis rebus præponi.

32 Inquisitus absens si voluntariè comparet: & se ponit in fortiam iudicis seu in carcerem, videtur demonstrare maximum signum innocentiæ.

33 Moderamen inculpatæ tutelæ quando nõ fuit excessum ex propositio, nulla incurritur pœna.

34 [Moderamen inculpatæ tutelæ non est in consideratione, si insultatus indeliberate & accisus furore iracundiæ excessit modum in defendendo: quia tunc non imputatur.

35 Testis deponens secundum eius indicium & videre probat, vbi adsignat rationem.

36 Testis deponens de sua credulitate seu iudicio super re, quæ non subiacet sensui immediatè sed mediante discursu intellectus. probat.

37 Testis de credulitate deponens id factum ad defensionem, probat.

Adde

38 *Ad defensionem quòd quid factum fuerit, probatur per coniecturas, quæ iudicis arbitrio cōmittuntur.*

39 *Delictum capitale committens, si sit strenuus & vtilis reipublicæ, abolenda est sibi pœna.*

40 *Delictum committens, ex quo fuit condennatus ad mortem, si est homo vtilis reipublicæ seu bene meritus de ea, quilibet poterit executionem talis sententiæ impedire.*

41 *Iudex debet moueri ex rationabili dicto, sicut si allegaretur sibi tex. iuris.*

Consilium XXIX.

IN comprehensibilis Dei suffragio petito, Amē. In causa Magni. Tristani doc. olim Regentis magnæ curiæ vicariæ cū Regio fisco super homicidio, vt prætenditur commisso in personā Magni. Ioā. de masso iudicis eiusdem Magnæ curiæ, breuitati inhærendo, superfluis resecatis, breuibus quoad potero, me expediam. Et quia ex processus meritis inficiari non potest per testesmet productos ad instantiam Regij fisci, non adparere quòd dū Io. ipse coram præfato Magni. Tristano tunc Regent. & Magni. Iudicibus ac fisci patrono irreuerenter ac impertinentissimè loqueretur: dicendo *che tuto va como dio vole: e che le ſ $\bar{n}$ ie si dauano in vicaria per li canto ni per vno iudice & per lo regente e che ipso regente culpana in questo.* & dum regens respondisset dirigendo eius verba versus fisci patronū, dicendo: V.S. *vede la temerita di questo vigliaco.* & iudex ipse replicasset: *tu ne menti per la gola:* & insup manu violēta eripuisset bachetam seu sceptrum iustitiæ à manibus præfati regentis: & dum Tristanus ipse præuidens Io. ipsum iratum & penè amētem contra ipsum, ne sibi deterius contingeret, exiuisset foras extra sticcatum, in quo degebat: ne offenderetur à præfato Io. existente satis cholerico & animoso contra ipsum, maximam vim faciendo, vt euaderet à manibus Alexādri iudicis sui collegæ, eundem Io. detinentis, ne sticcatum exiret cōtra præfatum Tristanum, in quo sticcato Io. ipse tutissimè permanebat Io. ipse inter iudices & fisci patronum, adeò vt offendi minimè potuisset. & inde est, ꝙ dum prædictus Tristanus extraxisset. ensem, tanquā debilior & senex, vt incuteret metum eidem Io. sic irati, ne ipsum offenderet, vlterius cùm Io. ipse existeret iunior & robustior: ita vt cum impetu & furiosè eundo contra præfatum Tristanū, & sic cum impetu euasus à manibus præfati Magni. Alexandri sui collegæ irruens contra præfatum Tristanum, vel ipsum offenderet prout ex multorum testium depositione comprobatur: reperitur Io. ipse vulneratus in scia, & successiuè ex eodem vulnere infra breuissimum spacium mortuus. Hæsitatur ergo an teneatur Magn. Tristanus de homicidio seu de aliqua culpa, vel an tanquā ad necessariam defensionem innocens iudicandus veniat. Et certò nulli dubium ex iuris dispositione sancitum esse, quòd nedum instanti mortis periculo liceat alium occidere: vulg. cle. j. de homi. &
1 l. ij. C. de sica. verum † etiā, qn̄ immineret ali

ret aliquod periculum iniuriæ personalis.dixit Bald.in.l.j.vj.columna. C. vnde vi.ver.sed pone .& ibi etiam optimè Barto.in.ij. col.& idem consuluit Barto.in suo consi . incip. Vanutius. Ant.de butr.in.c.olim.el.j.de rest.spo. pe.col.& cōsuluit Alex.suo cōsi.lxxvj. in.j.volu.& cōsi.cix.eo.j.volo. v . colū. Ange.in.l.is.qui cum telo.C.ad.l. cor. de sica.per glo.quam ibi reputat singu.& meliorem de mundo.& subdit, ꝙ in practica erratur. Et ꝙ si sciēs practicare, vt decet, lucraberis de pecuniis:& ꝙ ipse in ciuitate Venetiarum practicauit & defendit quendam accusatum

2 de homicidio.¶ † Constat autē, ꝙ ad hoc, vt quis excusetur, sufficit probari ꝙ probabiliter dubitari poterat de offensione, ita voluit Inno.in.c . si verò. de sen.excō.& refert & sequitur Ange. de aret.in.§.ius autē gentium.insti. de iur.natu.gen.& ciui.Et ꝙ imminebat periculum iniuriæ personalis, satis liquet ex conditione personæ ipsius iudicis Io.rixosi & scandalosi & impetuosi, ac cōsueti alios percutere,& vulnerare: vt plenè probatum est. Liquet autem ex his, quæ paucis diebus anteà Ioan.ipse dixerat, *che deliberaua darnele vna maniata intra la audientia*: in qua ipse occubuit subdens: *che la era loco astreto*, quasi dicat : *che non li poria scampare:* & insuper alias satis cholericè dicerat: *non sia io Ioan.de masso si auante la fine del officio non ne la faccio vnaltra aualche di:* vt deponit Ioan.Franc isc.copula.xxx. testes & Anto.de aiutono.xl . testes in xlj.exceptione, qui plus subdit ipsum Ioan.dixisse: *che auanti la fine del officio li volea fare cognoscere chi era ipso* Io . & hoc vltra alias atrocissimas iniurias & minas, de quibus per Magni.Ioan. de paschalibus. Vtriusque Iuris Doctor. quadragintavnum testem in.xlj.excep one,& per Fran.barbā.xxxix.testes ibidem:& sic attenta senili ætate ipsius Tristani ac nobilitate conditionis & prosapiæ ipsius existenti ipso Io an.iuniore robustiore ac fortiore, ac humiliore conditione vt plenè deductum adparet:& in tantū asserunt testes, ꝙ semper eundem Tristanum superasset, non debebat magni . Tristanus ipse expectare se percuti aut iniuriari:& sic se periculo committere: ma

3 ximè, † quia timor violentiæ inferendæ iustus metus dicebatur: prout dicit Alexan.de imo.in suo consi.xcix.incipien.quoniam per excellentissimum. in tertio volumine. Et quòd non debebat se periculo committere, tenet Inno.& Bald.in.c.j . quod me . causa et quo tenendum est, quòd absque peri

4 culo esse non † potest.c.j. de baptis.in cle.secūdùm Bald.in tertia columna. ibidem.ob quod ita senex & sexagenarius existens verisimiliter se tueri non potuisset absq; metu seu periculo suæ iniuriæ personalis, quo casu licebat eidem Tristano cum armis se tueri & occurrere, non alitèr considerato mo

5 deramine inculpatæ † tutelæ , secundùm Barto.in.l.furem.§.de sica . Anto.de butri.in cap.olim. de resti . spo. qui subdit pro doctrina Bartol. in dicta leg.furem. quòd percussus cum pugno, potest occidere gladio, si euadere non poterat ab iniuria personali, vt

6 ab altero pugno †. pro quo euitando, & pro qualibet iniuria, licet occidere, secun

secundùm eos:quod est perpetuò not. ita etiam in specie tenet Barto.in præfata.l.j.C.vnde vi.in repeti.vj.colum. etiam consuluit in propriis terminis Alexan.in consil.lxxvj. incip. visa inquisitione contra fortimerium.penul. colum.quod maximè dicit procedere, vbi aggressor fuisset robustior, prout est in casu præsenti:quia tunc propter inæqualitatem virium præsumitur, ꝙ aggressus non potuerit aliter se tueri, per not.in gloss.magna.in.d.l. prima. C.vnde vi.& subdit Alexan.in dicto consilio.lxxvj. quòd licuit fortimerio aggresso facere illud,quòd fecit,ne Ioan.andreæ eius offensor perseuerasset in ipsum offendendo:prout in casu,de quo agitur:& sic præsupposito præfato Io.iuniore ac robustiore & fortiore,& præfato Tristano seniore & debile,prout clarissimè demonstratum
7 fuit,licuit eidem Tristano † armis vti: vt per gloss.& Barto.in.l.j.C.vnde vi. & ibi per Bald.in.vj.columna.& plenè per Alex.in dicto consi.lxxvj.j. volumine vbi consuluit in propris terminis in eo,qui se defendit cum armis contra insultantem sine armis: quia licuit etiam eundem occidere,prout occidit,concurrentibus qualitatibus pręnarratis:prout in propriis terminis cōcurrunt in præsenti causa, etiam cum Ioan,ita nominato,prout in præfato consi.Quinimò & filio Andreæ prout in casu do.Alexan.in quo ille offensor nominabatur Ioan.an.& in casu nostro hoc offensus nominatur Ioan. fi-
8 lius Andreæ de masso † & sic satis adparet præfatum Magni.Tristanū fuisse prouocatū ab ipso Io.quo casu præsumitur.eundem occidisse ad suā defensionem:secundùm Bald.in.l.j.§.cū arietes.ff.si quadru.pau.fecis.dica. Gādi.in tractatu maleficiorum sub rubr. de defen.à reo facien.ij.columna.ver. sed pona'm⁹,tu es Bar.& Bal.in.l. si ex plagiis.§.tabernarius.ff.ad.l.aquil. Angu.ari.in addi.ad Ang.in ver.& dictus Titius se defendendo.ij.char.Et tantò fortius considerandum est,quòd dict⁹ Io.iniuriauerat grauiter,vt. ŝ. ostensum est,eundem Tristanum & diuersimodè,ex quo præsumēdum erat,quòd habebat animum persistendi,& simili-
9 ter offendendi:† ita in particulari dicit Angu.ari.in addi.ad Ang.in tract. malefi. in dicto ver.& dictus Titius in ij.char.in.j.addi.secunda colum. post princ.dum dicit,ꝙ qui primò percussit,videtur habere animū iterū repercutiendi.idē refert & sequit̃ Marsi.in sua pract.cau.cri.in ver.qm̄.xiiij.colū. ver.& tātò magis hoc procedit & sic cū occisus fuerit ab ipso Magnifi.Tristano aggresso iam ab eo,& se defendente,dum Ioan.ipse in ipsum Tristanū
10 impetuosè irrueret,† videtur Ioan.ipse à semetipso occisus magis, quàm à pręfato Tristano aggresso. ita dicit Abbas in.c.clerici el.j.post principiū. de vita & ho.cleri.& sequitur prædictus Marsi. in præfata sua practic.in versi.quoniam.xv.columna. & hoc ꝑ raionem:quia occidens aliquem se defendendo,nō dicitur committere ma-
11 leficium:† secūdū Bald.in.l.data opera.iiij.col.C.qui accus.non pos.& alibi occidens aggressorem se defendendo,non dicitur committere maleficiū, nec tenetur de occiso:vt tenent cōiter doc.

ter docto.in.l.j. C.vnde vi. vt in.l.vt vim.ff.de iusti.& iur.& in.l.j.C.quando licet sine iudi.se vindi.& plenè Alexan.in consi.cxix.incip.viso processu. iiij. colum. in.vij.volu. vnde exeunte ipso Ioan.aduersus præfatum magni. Tristanum ita cholericè & animosè,vt eundem offenderet, licuit eundẽ Tristano percutere & occidere,cum ex iuris dispositione si percutio te, antè, quàm tu percutias me, dum es in actu

12 me offendendi, † certè dicor fecisse ad mei defensionem.dixit Bart.in.l.si ex plagiis. §.tabernarius. ff.ad legem Aquil.refert & sequitur Ang.de aret. in.§.iniuria.j.colum.in fi.insti.ad leg. Aquil.Ang.in.l.quemadmodum.ff.de inoffi.testamẽ.Anto.cur.no.in suis in ver.metus.Ang.in tracta.maleficio.in ver.& dictus Titius se defendendo.j. char.in ver.vlti.circa med. Et ex quo dominus Ioan.ipse tutissimè permanebat tutus sticcatum cum iudicibus & fisci patrono, vt sæpius dictum est, nec ibi offendi poterat à prædicto Tristano, vt dictum est,non debebat igitur ipse Ioan. exire ad insultandum prædictum Tristanum. & ideò cùm aliter fecerit, & insultatus fuerit eundem Tristanum,potuit Tristanus ipse ad sui defensionem eundem Io.percutere,& sic occidere,prout occidit.ex quo quòd quis occiderit ad defensam, probatur statim, quòd adparet insultatum fuisse:ex quo insultatus præsumitur fecisse,quicquid fecit ad sui de-

13 fensionem † licitam.dixit Flor.& Bal. in prædicta.l.j.§.cum arietes.glo.in.c. si perfodiẽs.extrà de homi.Quod maximè procedit,vbi incontinenti fieret, vt in casu præsenti:prout not.Bald.in l.iij.C.de sica.& consuluit Alex.in cõsi.cl.incip.visis & oportunè consideratis.in.j.volu.& dicit Bald.in.l.multis. C.de libe.causa. quod sufficit probare, quòd aduersarius ruit in ipsum.

14 † Et quòd inuasus in dubio potius videatur fecisse ad defensionẽ, quàm ad vltionem, consuluit Cæpo.in suo consi.xxix.col.v.& consi.xlij. &.xliij. cum sequen.Bal.in consi.lxxxij.incip. quidam enim insultatus.Ange.& Augu.in.d.ver.ij. dictus Titius. col.vij.& subdit,quòd insultatus habet præsumptionem pro se, quòd quicquid fecit,

15 ad sui defensionem fecit: † quod maximè procedit,quando ille qui aggreditur,est rixosus, prout dicit Cæpo.in præfato suo consi.xxviij.in.ij.colum. Item vltrà,quòd adparet ipsum Ioan. incœpisse rixam, verba illa, vt sic inquam temeraria proferendo contra prædictum regentem, eleuando sibi hachettam violenter. Extat etiam iuris præsumptio, quòd ipse incœperit rixam, ex quo iura semper contra ri-

16 xosum præsumunt,† quòd ipse prouocauerit ad rixam:vt dicit Alb.de rosa. in.d.l.vt vim. Card.in cle.j. de homi. Cæpo.in.d.consi.xxviij.in.iiij.colũ.ad

17 hoc facit. nam aliàs † attenditur consuetudo & qualitas hominis.l.vel vniuersorum. ff.de pig.act.l.qui semisses. ff.de vsur.l.non omnis.§.à barbaris.ff. de re mili.& in.c.illo vos.de pignori.& sic concludit Cæpo.per prædicta esse econtra, quòd præsumendum sit pro eo, qui est pacificus & quietus.de quibus quidem contrariis in vtroque plenè ostẽsum est in facto, quòd præfatus

Ioan

Ioan.fuerit semper rixosus, & econtrà prædictus Tristanus pacificus & quie-
18 tus. † Item etiam præsumendum erit, contra ipsum Io.tanquàm iuniorem & robustiorem,ita dicit Fely.in.c.j.colũ. xvj.extrà de treuga & pace. ¶Nec obstaret dicere, quòd ex præmissis non merebatur Io.ipse occidi prima facie, ita consideranti. Nam dato pro nunc absque veri præiudicio, quòd ita sit, aduertendum est,quòd prædictus magnifi. Tristanus non videtur eundem Io.percussisse animo occidendi,considerato loco percussionis: quia in scia & nõ in capite percussit:qui locus sciæ
19 non est locus periculosus. † & sic ex coniecturis declaratur animus occidẽdi, vel non.glo.in.l.j.C.de sica.& in.l. Fulcinius.§.j.ff.ex quib.cau.in pos.ea. & in.l.apud Celsum.in prin.ff.de doli
20 except. † vnde si voluisset occidere, percussisset in capite, in quo est locus periculosus. & ex modico ictu solet quis letaliter lædi, per tex.in.c.significasti.el.ij.de homi.& Ang.in trac.malefic.in ver.scienter & dolosè. circa fi. An.de ros.in.c.consuluisti.ij.q.vj.percutere enim in capite,est magis periculosum,quàm in alia parte corporis.dixit Raph.cuma.in consi.cxxxiiij.Ant. de but.in.d.c.significasti.& ibibem Io. de ana.vbi subdunt,quòd percussus in capite, raròliberatur.& ideo in specie consuluit ipse Franc.de are.in suo cõsi.lxxx.in.ij.col.per no.per Bar.in.l.j. §.diuus.de emen.seruo. & tex.nota.in l.omne delictum.§.si quis commilitonem.ff.de re mili.quòd vbi percussio fit in loco,in quo verisimiliter percus-
21 sio facta, non † facit periculum, tunc non pręsumitur animus occidẽdi:aliàs secus. ¶Item, quòd non percussit animo occidendi,liquet: quia non adparet,quòd Tristanus ipse sit rixosus vel scandalosus,aut malæ vitæ,prout satis probatum est de præfato Io.imò plenè liquet prædictum Tristanum esse frugi ac optimæ vitæ, ita quòd verisimiliter talia attentare noluisse præsu-
22 mẽdum est: † vt dicit Saly.in.l.j.C.de sicar.& consuluit Cæpo.in consi.xxxj. col.iij.&.iiij.& consi.xxxiij.colum.iij. ¶Nec tenebatur magnific. Tristanus pręuidens impetum præfati Io.contra ipsum aufugere, subsistente sua nobilitate, maximè considerata infima ac tenui conditione ipsius Io.qui satis humilis prosapiæ erat,& sic fuisset eidem Tristano magna verecundia & dedecus,si ex fuga euasisset.vilis & crudelis est,qui negligit famã suam.dixit Cyn. in.l.si ex plagiis.§.tabernarius. ff.ad legem Aqui.& in.l.scientiam.§.qui cum
23 aliter. † eo.tit.in suis addi.refert & sequitur Bal.in.c.j.vij.colũ. ver.dicunt quidam. de pa.tenen. Ioan.de ana.in c.porro.pen.col.ver.refert etiã.de cle. pug.in duello.Ange.in præfato ver.& dictus Titius se defendendo.ij.char.j. col.in fi.& in eodem tracta.in.iij.char. eiusdẽ ver.iij.col.ver.ex iis infert.vbi Bal.& eo maximè, cùm metus improuisus instãtis periculi tollat rectum iudicium deliberandi. nam quis est im-
24 menso dolore illatæ iniuriæ † vel metu permotus,nõ est in plenitudine intellectus. Bald.in.c.j. §.j. in fi.de pace iur.firm.sequitur Ang.arim.in ver.& dictus Titius.ij.char.& sic non tenebitur de occiso ex causa iusti timoris,cũ

Ioan.prędictus ita impetuosè in ipsum irruerit, & sic non voluntariè fecisse præsumitur, si coactè. ita inquit Ange.
25 in.l.quid si fugitiuus. † in prin. per illum tex. ff. de ædi. ediç. sequitur Marsi. in. l. j. §. prętereà. col. v. ff. de quæstio. Et multò fortius præmissa procedere adparent, cùm ictus seu vulnera non dentur ad mensuram; & se defendens non potest habere stateram in manibus, & mensurare ictus seu percussio-
26 nes. † ita dicit pulchrè Bald. in. d. l. vt vim. refert & sequitur Cæpo. in suo consi. j. iij. col. Augu. arimi. in addi. ad Ang. in ver. & dictus Titius se defendendo. iij. char. in. j. addi. Et nihilominus circunscriptis, ꝯ. relatis, habebat, prout habuit magnific. Tristanus ipse legitimam causam eundem Ioã. occidēdi vltra præmissa. Et primò, ex quo pluries & coram diuersis personis minatus est contra eundem Tristanum. & ideò aduersus minas præfatas non
27 debebat expectare se percuti: † sed melius est occurrere in tẽpore, quàm post tẽpus vindicare no. Bal. in. l. j. C. quando licet sine iudi. se vind. Alb. de ros. in l. j. C. vnde vi. Motus ratione, quia difficile esset scire, an minas inferens, velit percutere ita vel ne, & quãdo. Idem voluit Io. Fab. in. §. ius autem gẽtium. insti. de iure natu. gen. & ciui. vbi dicit Are. si minans erat potens ad occidendum illum minatum, & cõsuetus percutere, ita quòd verisimiliter poterat timeri, tunc potest præueniri. ita declarat Pau. de ca. in. d. l. j. quãdo lic. absq; iud. Ias. in. l. vt vim. iiij. colũ. de iusti. & iure. & ideò decidit Bal. pulchrè in. d. l. j. quòd minatus mortẽ alicui, potest in illo actu à prædicto minato occidi:
28 quia non debet expectare † se percuti. Idem tenet Bal. super statutis, in ver. pax. j. in primo ver. Ang. in. l. quemadmodum ff. de inof. testa. quem refert & sequitur Corse. in no. suis. in ver. metus. Vnde cùm pluries Ioan. ipse minatus fuisset eundem Tristanum, vt ex depositione plurimorum testium roboratur, & demum irruisset in ipsum, vt eundem offenderet, & sic minas ad effectum perduceret, extante eius consuetudine plenè verificata de pluribus excessibus per eundum commissis, licuit eidem impunè occidere propter dictas minas & aggressiones, prout in simili dicimus, quòd priuati milites, qui itinera frequentata insidiis aggressionibusque obsideant, licet vlciscendo interficere: vt mortem, quam minabantur, accipiant. & ad id, quod incurrebant, occurrant. dicit text. in. l. j. C. quando lic. absque iudi. & alibi, si occidero seruum mihi insidiantem, securus ero: nec tenebor: quia aduersus periculum naturalis ratio permittit se defendere. l. itaque. in prin. ff. ad legem Aqui. facit. l. deuotum. C. de metu. lib. xij. & consuluit Cæpo. consi. xliiij. circa fi. & secũdum quosdam sufficit so-
29 lus terror armorum † seu insultus, licet percussus non fuerit. ita dixit Cæpo. in suo consi. xliij. Prætereà, ex alio potuit impunè occidi: videlicet propter atroces iniurias prolatas per prædictum Io. contra præfatum magnifi. Tristanũ, dum dixerat publicè, quòd prædictus Tristanus erat publicus latro *ex tortore de la iustitia cornuto eche era andato recuperando la muliere per li burdelli,* & iuris

& iuris dispositione sancitũ est, ꝙ vbi fit iniuria alicui, de qua nõ solet adiri prætor, fortè propter cõseruationẽ honestatis seu aliter, cũ prætor illam audiẽs fortè poneret rẽ in derisum, & iniuriatus reputaret vilis seu cornutus, tũc licet propria authoritate propulsare, & iniuriã repellere ob verecũdiam, quã pati nõ poterat, & sic iustã habuit causam. vnde non debet puniri de tali
30 † vindicta ad propulsationẽ iniurię: licet excedat multũ. ita cõsuluit Pau. de ca. in cõsi. cxc. inci. in causa carceratorũ. per totũ illud cõsilium. & sequitur Augu. arimi. in addi. ad Ang. in tract. malefi. in ver. Andræã auxiliatorẽ. pe. col. in ver. Andræas armatus. in addit. ij. col. in ver. appẽsatæ. in fi. verbis vlti-
31 mæ additionis. † & hoc maximè ob honorẽ, qui quibuslibet rebus præponẽdus est. l. iul. vbi no. ff. si qs obmis. causa rest. quẽ ad hoc alleg. Ias. in. l. reprehẽdenda. ff. de insti. & substi. & in. l. admonẽdi. col. xiiij. ff. de iureiu. Bal. in. c. ex ratione. ij. col. extrà de app. & ideò tex. in. §. socer. in. l. miles. ff. de adul. dicit verecundũ esse, honorẽ suũ inultũ relinquere. & dicit tex. in. c. nolo. xij. q. ij. ꝙ is crudelis est, qui famã suã spernit. & adeò honor & honestas habendi sunt pretio, vt pari passu cũ vita ambulent. l. iusta. ff. de manu. vindi. Nec puto obmittendũ, ꝙ prædictus Tristanus noscẽs quanta cũ modestia & patientia se gesserit circa eius defensionẽ aduersus importunas accessiones, imò temerarias cũ reuer. ipsius quondã Ioã. cui omnipotens Deus eius peccata dimittat, statim post casus contingentiam se contulit ad domũ illustriss. dñi proregis, quem nõ reperiens, quia ad venãdum accesserat, se cõtulit ad domum quondã excel. dñi Io. de vrbina, cui casu proposito cõparuit in eius libertate persistens, vt eius innocẽtia pateferet, spõte se præsentauit, & posuit in carcere in castro nouo: quod quidem fuit & est maximũ indiciũ suæ innocẽtiæ, cũ nemo sit ita fatuus & insanus, qui noscẽs se nocentẽ ac reũ criminis, velit se priuare libertate, & ponere se in carcere, putãs cęlare veritatẽ, quę tandẽ cõculcari nõ potest, nisi sciat se innocentẽ. & loquor vbi tractatur de pœna vi-
32 tæ. † ita dicit Bar. Cæpo. in cõsi. xxxj. inci. super homicidio. iiij. col. ver. decima & vltima. refert etiã & sequit̃ Marsi. in sua prac. causarũ crimi. ver. diligẽter. in antepe. col. ver. aliud est indiciũ nõ debile. & subdit formaliter. ỹ. scripta verba. Et verè ego multotiens in diebus meis pręsentaui multos ad carceres sua spõte, & semper reperti sunt innocẽtes. & fuerũt absoluti & liberati. & nõ credo, ꝙ aliud cadere potest in capite sani & prudẽtis viri, quã ꝙ talis se sponte cõstituens ad carceres sit innocens. Nec suffragaretur fisco dicere, ꝙ in hoc casu videtur excessus modus inculpatæ tutelæ, per præfatũ Tristanũ, cũ si ita dici posset, prout nullatenus dici potest, attamẽ adparet nõ fuisse ex proposito. quo casu tenẽdũ est in nullã pœnã incurrisse. Dixit singulariter
33 † flo. in. l. si ex plagiis. §. tabernarius. ff. ad. l. Aquil. vbi ita per illũ tex. dicit tenere glo. xiij. q. i. in summa ad fi. quod est sing. dictũ prout refert & sequit̃. d. Ant. de alex. in add. ad Bar. i. l. j. C. vnde vi. idẽ cõsulendo tenet Alex. in cõ-

si.cix.j.volu.vbi allegat etiam hoc tenere Petr.de anch.in clemen.j.de homi. & idem tenet Alexand.in consi.cxl.ij. volu.& consil.lxxvj.j.col.primo volu. & sic cùm nõ ex proposito,sed iusto dolore iniuriæ prouocatus, nec non ad euitandum, ne vlterius offenderetur, cùm euasus prędictus Io.per vim à manibus domini Alexandri iudicis ipsum detinentis,ne in eundem Tristanum irrueret,causa ipsum offendendi, vt testes omnes testantur, non videtur nec est alicui pænæ obnoxius.

¶Quod etiam comprobatur, cùm moderamen incupatæ tutelæ non sit in cõsideratione,si indeliberatè & accensus calore iracũdiæ insultatus excesit modum in defendendo.

34 †quia tunc non imputatur excessus; quia ibi hoc casu nõ potest vti hac moderatione,ex quo primi motus non sunt in potestate nostra & sic nõ potest tũc discerni verũ à falso.c.ita,xj.quæstio.iij.ita voluit Abba.Panor.post glo.in.c.significasti.de homi.vnde in rixa,prout ista fuit,non potest considerari dictum moderamẽ. l.j.in rub.ff.de excep.l.ij.ff.de dam.infect.licet totum hoc sit in arbitrio iudi.secundum Abb.sicu.& Ioã.de ana. in.d.c.significa.& nulli dubium, quòd considerata persona ipsius magn. Tristam nobilis & de generosa prosapia, nec non & eius senili ætate ac debilitate,& dignitatę officij,in quo erat;& superioritatę in ipsum Ioã.qui tunc erat iudex in ipsa magna curia,& Tristan⁹ ipse regens,& ęconuersò inspecta qualitate infirmæ conditionis ipsius Ioan. plebei iam iuuenis,& robustioris ac scãdalosi,& malè morigerati,vt plenè ꝓbatum est,nemo dubium arbitrari deberet moderamen inculpatæ tutelę nõ esse in aliqua consideratione.Et minimè militaret ꝑ fisco, quatenus obijceretur,quod testes deponentes præfatũ do.Io.irruisse in ipsum Tristanum causa eundem offendendi,non videantur deponere certitudinaliter & præcisè, sed per verbum credulitatis, videlicet ꝙ ita credunt secundum eorum iudicium & videre, quòd Io.ipse irruebat causa illum offendendi.nam cùm adsignauerint rationem eorum dictis, satis adparent probasse,quòd quondam do.Io.intendebat prædictum Tristanum offendere, & sic plenè probant.

35 †licet ita secundum eorum credulitatem seu iudicium & videre, deposuerit.ita voluit Bald.in.l.qui tamen.§.si arbiter.ff.de arb.Cy.Bald.& Saly.in.l. testium.C.de testi.Bal.in.l.conuenticulam.C.de episco.& cler.Io.and.in addi.Specu.in titu.de teste.§.j.super versicm,quòd deposuit de sua credulitate Anto.de butr.in.c.quoties.extrà de testi.& aliquid per Alex.in cõsi.lxxiiij. j.vol.quibus suffragatur potissima ratio,quòd eo casu testes deponere adparent de re,quæ non subiacet sensui immediatè,sed mediante discursu intellectus,ita dicit in specie Bar.in suo consi.

36 incip.Ray.Petri,†quem allegat Alex. in suo consi.lxxvj.aliàs.lxxvij.incip.visa inquisitione.in vlti.col.in fi.j.volu. & in consi.cix.vbi multa adducit,quæ maximè procedunt,cùm testes ipsi deponanat ad defensionem:

37 †quo casu ꝓbant,licet de eorum credulitate deponant.dixit Bald.in.l.solam.de testi.& ibi Saly.in.iij.colum.vbi ambo allegãt

dict

dictum consilium Bartol.& facit bene text.quem ibi not.Anto.de Butr.in.c. vnico.extrà de scruti.ver.quantum humana fragilitas.& præallegatum consi.Alexand.lxxvij.refert etiam & sequitur Iacob.de.S.Georg.in.l.testes eos.j.column.ff.de testi.vbi formaliter dicit & amplius dico vobis,quòd si sum inculpatus de homicidio, & ad probandum meam innocentiam & quòd illud feci ad defensionem,si testes examinati deponant se credere,quòd feci ad defensam erunt boni testes:quia an fecerim ad defensionem,non potest videri per testes,sed bene potest cognosci animus meus ex actibus.Ita cõsuluit alex. vbi suprà,& facit insuper optimè dictũ Baldi,in.l.vnica.xj.seu vltima columna.C.de confes.vbi singulariter dicit,
38 †quòd fecisse ad defensionem, probatur per coniecturas, quæ iudicis arbitrio committuntur,quod dicit esse nodignum.

¶Vltimò,licet audacter concludi posset prædictum magni. Tristanum exemptũ ab omni pœna & culpa ex præmissis:attamẽ tãto magis ad id tenẽdũ est,cũ semper inseruierit.cap. quondã regi gloriosæ memoriæ & successiuè Cæs. Maiestati,tam de præterito, quã de præsenti pro capitaneo in triremibus regijs regni Siciliæ: in quibus diu inseruiuit,prosequẽdo Turcas & Mauros,sæpe sępius de eis trophæa ac victorias reportando in pluribus conflictibus & bellis naualibus, tum etiam de præsenti anno in obsidione ciuitatis Neapol.& in classe maritima,vbi strenuè ac fortiter pugnauit cõtra Gallos & inimicam ligam.& tandem interempro Illustris.don Vgonio de moncada se pro prorege gerente ipse quoq; Tristanus cùm alijs proceribus regni captus fuit ab hostibus in triremibus pessundatis,in quibus strenuè belligerando captiuus effectus est.& tandem suo proprio ære se redemit.& Neapol.rediẽs licet senex & imbecillis,prout erat & vires suppletierunt continuò, exiuit extra vrbem cùm alijs militibus castra metando,ac prælıãdo cũ hostibus vsq; ad consequutionem felicissimæ victoriæ:ob ꝙ quando verè culpa aliqua sibi imputari posset, prout minimè potest,cùm strenuè semper se gesserit pro seruitio regio, & beneficio ac vtilitate
39 reipub.abolenda † est:per no.per gl.& doc.in.l.ij.si seuerior.C.ex quibus cau. infam.irrog.& in.l.quid ergo.§.pœna grauior.ff.eo.titul.& facit optimè tex. in.l.ad bestias.ff.de pœn. vbi not. per Dyn.quòd in huiusmodi casu.quando
40 esset delictum,in † quo veniret pœna capitalis imponenda,quilibet de populo posset talis sententiæ executionem impedire, respectu qualitatis similis personæ,vt refert & sequitur Ludo.in singu.suo.ccccxlviij.&.ccccxlj.incip.tu Senensis.& tenet etiam Nico.de Neapo.in.l.hos accusare.§.pen.ff.de accus. Et quòd quis propter eius excellentiã seu eminentiam alicus exercitij nõ puniatur ad mortem,vbi alius puniri deberet ob commissum flagitium, vltra tex.in.d.l.ad bestias.plenè Ias.in.l.j.ij. col.ff.de legi.Bar.cassane.in suo tract. gloriæ mundi.in.x.parte in.xxx.consideratione.pen.col.chart.xviij.Et hinc est,ꝙ licet princeps non possit damnatum ad mortem absq; partis iniuria liberar

berare:tamen si eius liberandi persona sit strenua & vtilis reipublicæ, id facere poterit. ita ex aliquibus ex præmissis concludit Par. de put. in tracta. syndi. in ver. pœna. ver. an iudex potest ad clamorem. Quod maximè procedere dicẽdum est in casu præmisso, cũ Abiatar licet esset dignus morte, tamen veniam obtinuit à Salamone, vt scribitur tertio Regum. ij. c. ibi Abiatar quoque dixit: Rex vade in agrum tuum, & quidem vir mortis es: sed hodie te non interficiam. quia sustinuisti laborem in omnibus, in quibus laborauit pater meus. & pro hoc adduco optimam glo. in ver. ob meritum in. §. planè. insti. de iure natu. gen. & ciui. ab omnibus approbatam. quę dicit, ꝙ fit remissio pœnæ, quãdo quis multum seruierit principi. & sic iusta causa remittendi pœnã alicui etiam delinquẽti, est propter seruitia multa, quæ contulit principi vel reipublicæ. ita etiam ibi no. hoc Ange. in. d. §. nam quod ob meritum. refert etiam & sequitur Bar. cassan. in suo tractã. gloriæ mundi. in. vj. parte in. xix. cõsideratione. ij. col. & in eadem. vj. parte in. xxxviij consideratione. in fin.

¶Nec obmittendum censeo in præsenti causa ad instantiam ipsius magnific. Tristani fuisse productos omnes ferè testes Italos, & signanter Neapol. qui in eius fauorem verissimum testimonium perhibuerunt, & non absq; maxima cõsideratione & admiratione, attento capitali odio inter Hispanos & Neapolitanos cõcepto ex malis, imò prauis moribus armigerorum, qui tempore obsidionis hospitati sunt intus ciuitatem ipsam Neapo. qui & si veridicè aliquid deponere potuissent in fauorem patris ipsius quondam Ioann. querelantis, & contra præfatum magni. Tristanum, equidem non dimisissent tanquam in Hispanum, & in fauorem partis aduersæ Italæ & pœnæ Neapo. cùm non possit in dubium refricari odium ac maliuolentia prædicta concepta inter Hispanos & Neapol. præcedentibus tot & tantis offensionibus & iniurijs personalibus illatis per eosdem stipendiarios contra Neap, qui & si testificari potuissent contra prædictum magnific. Tristanum proculdubio non dimisissent: prout ita de iure præsumendum. quod
41 quidem rationabile est dictum: † & sic debet mouere iudicem, sicut si allegaretur tex. legis. Ita dixit pulchrè And. de iser. in procem. feu. in vlti. col. & sequitur Ias. in. l. j. vij. col. C. de rei ven. & in authen. si qua mulier. vij. col. C. de sac. san. ec. maximè, quia quærere text. vel legem, vbi habemus rationem, non est nisi infirmitas mentis & intellectus, secundum Aristo. quem ad hoc allegat Ang. in consi. cccxvij. incip. in. q. vertẽte inter illos principes. iij. colũ. & ideò text. solennis, quem ad hoc ponderat Bal. in. l. scire oportet. §. sufficit. ff. de excus. tut. dicit, ꝙ satis est allegare rationem naturalem, & naturalem iustitiã. idem tenet Ang. in consi. cclxxiiij. incipi. thema, super quo cõsilium petitur. In reliquis suppleat excellen. dominorum. S. Colla. Com. doctrina exactissima integritas, ęquitas maxima, ac summa & consueta religio, quæ ab omni pœna & culpa prædictum magni. Tristanum ex præmissis exemptum declarare dignetur. & ita iuris esse arbitror

fal

saluo semper corundem dominorum rectius sentientium iudicium, cui me submitto.

Thomas grammatic. Vtriusque Iuris Doctor.

Et tandem facta relatione per magnific. do. Io. Martialem, Illustrisi. domino Proregi Principi Orãgiæ, ex ordinatione Suæ Illustrisi. d. fuit Magnific. Tristanus ipse liberatus & transmissus pro castellano ad castrum inexpugnabile insulæ Brundusij.

SVMMARIVM.

1 *Captura inquisiti non debet concedi per iudicem, nisi per prius adpareat per informationem de delicto, de quo fit inquisitio.*

2 *In falsi crimine semper debet fieri interpretatio, vt falsum excludatur.*

3 *Falsi probatio debet de necessitate concludere.*

4 *Probationes clariores, quæ in criminalibus requiruntur, in causa falsi sunt necessariæ.*

5 *Suspicio sola in causa falsi habetur pro veritate. intelligitur, vbi est ciuiliter mota: quia quãdo criminaliter fuit mota, requiruntur probationes, sicut etiam in cæteris causis criminalibus.*

6 *Testium dicta debent interpretari, vt sustineãtur: & quòd nec falsum deposuerint.*

7 *Testis si quid minus aduertẽter deposuerit præsumendum erit potius ex ignorantia, quàm ex dolo, vt falsitas excludatur.*

8 *Testis non dicitur falsum deponere, quãdo eius dictum potest aliqua interpretatione verificari.*

9 *Fama bona inquisitorum de falso, multum operatur ad exclusionem falsitatis: vbi qualitas personæ multum operatur ad remouendum falsitatem. & nu. 10.*

11 *Testis adserens aliter deposuisse, quàm scriptũ est, si in ciuili causa creditur magis notario. Si autẽ in criminali, magis creditur testi, maximè in causa falsi.*

12 *Testis dictum ad hoc vt saluetur à falso, sufficit aliquid esse verum vel non esse implicitè.*

13 *Falsum minimè dici potest id quod iuuatur primordio veritatis.*

Consilium XXX.

IN comprehensibilis Dei auxilio petito, Amen. In causa Io. Thomasij pisciuindoli, & Bartho. eius socij inquisitorum de falso, ad instantiam regij fisci & partis querulãtis, cùm prætendatur falsum testimonium protulisse aduersus obligationẽ liquidam in actis magnæ curiæ existentem, in qua adparent obligati. q. Anto. de philippel. & eius vxor, quæ prætendens per vim & metum præfati. q. eius viri se obligasse, produxit testes præfatos deponentes prædictam eius vxorẽ requisitam ab eius viro, recusasse se obligare. & ꝙ lugendo recesserat à præsentia eius viri prædicti, redeundo ad eius cameram, intantum ꝙ magister actorum, qui accesserat ad capiendum obligationem, recesit, dicendo quòd si ipse cepisset huiusmodi obligationem, non teneretur: ob quod Ant. ipse eius vir gladio euaginato accessit iterum ad eam. vnde reuocatus iterum magister

actorum, qui recesserat, rediit & dictã obligationem stipulatus est, adserendo sponte vxorem ipsam pro præfato eius viro se obligasse. Et ad fundamẽtum prætensæ falsitatis subditur quod cum prædictus Anto. stipulatus fuerit in eadẽ obligatione tam pro se, quã pro parte eius filij absentis, & vnus ex prædictis testibus deponit eademmet die ibidem vidisse prædictum eius filium in prædicta domo prædicti Anto. eius patris, in qua obligatio prædicta stipulata fuit, & sic ex præmissis duobus prætenditur ipsos testes falso modo deposuisse, & ob id captos & carceratos. ¶ Constat namque ad capturam & successiuè carcerationem prædictam minimè de iure deueniri potuisse, nec posse non præcedente prius informatione de prætensa falsitate, & sic quod adpareat prætensum delictum commissum fuisse, vt inquit Salyce. in l. nullus. v. no. C. de exhibend.
2 re. secundum † quem consuluit Deci. in consilio. clxxxix. in fi. verbis incipiẽ. lætatus sum. in primo volumi. vbi loquitur in proprijs terminis in materia falsi. & licet non potest nedum præsumi, verum imò nec suspicari aliquid falsitatis ex prædictis. attamen quatenus testis, vnus deposuerit vidisse tunc temporis filium prædicti Anton. id est eodem die in domo prædicta, pro quo tanquam pro absente promiserat Anto. ipse pater in prædicta obligatione de rata. nam si rectè aduertatur, hoc non habet implicare aliquid falsitatis, cum vtrunq; stet pro possibili, videlicet quod filius ipse staret hic Neap. & ꝙ fuerit visus per eundem testem in domo die prædicto. & pariter quod prædictus Ant. pater promiserit pro præfato eius filio tunc à domo absente vel fortè, quòd illum adhuc non induxerit ad eius voluntatem, vt se cũ eo obligaret & hoc præsupponendum est de necessitate, ex quo compatibile est, & semper debet fieri interpretatio,
2 vt falsum excludatur † & non sit falsitas, vt inquit Bal. in. l. iurisgentium. §. quod fere. ff. de pact. Bald. in. l. Imperator. ff. de statu homi. Alex. in consi. lxx. in. ij. volu. & consi. lxxiiij. in. iiij. volu. Imo in consil. ciiij. visis &c. Ex quo probatio falsi debet de necessitate concludere, vt dicit pulchrè Bal. in
3 d. §. quod ferè. imò † in causa falsi requiritur magis stricta & concludens probatio, quàm in alijs causis. c. in præsentia. & ibi Bald. extrà de proba. & in dicta. l. Imperator. Saly. in. l. de tutela. C. de in integ. restitu. & ideò consuluit Philip. deci. in prædicto suo consilio clxxix. quod clariores probationes,
4 quæ in criminalibus requiruntur, † in causa falsitatis sunt necessariæ & idem consuluit Pet. de anch. in consil. xxiij. aliàs. xxiiij. Fulg. in consi. clxxiij. & ideò non est simpliciter verum, dicere indi-
5 stinctè, † quod in causa falsitatis suspitio sola habebeatur pro veritate, per ea, quæ habentur per gl. & doct. in cap. in memoriam. xix. distinct. nam illud procedit in causa falsi ciuiliter mota, non autem, quando criminaliter intentatur, quia eo casu requirũtur probationes, sicut & in cæteris causis criminalibus. imò & liquidissimè ita consuluit Ful. in consi. clxxiiij. incip. super eo, ꝙ quærit. & latius refert & sequitur

Phi

Philip.deci.in consi.clxxv.incipien. in
causa falsitatis.in.j.volumi.&in prædi
6 cto consi.clxxix.eo.j.volu.†Quod ma
ximè concedendum est, cùm dicta te-
stium debeant interpretari,vt sustineã
tur,vt dicit Bart.in.l.ij.per illum text.
C.de ijs,qui ex publi.rõci.lib.x.Barto.
in.l.iul.ff.de hær.insti.glo.in.c. pericu
losè.de pœniten.distinct.j. imò si quid
7 †minus aduertenter per testem depo
neretur,præsumendum est potius ex
ignorantia, quam ex dolo, vt falsitas
excludatur.Ita consuluit Fran.de are.
in consi.xlvij.inci.visis.ij. colum. Bal.
in.l.j.ff.de leg. in fi. colũ. &ideò dixit
pulchrè Inno.in.c. causam quæ de re-
8 scrip.quod†testis non dicitur falsum
deponere, quando eius dictum potest
aliqua interpretatione verificari, per
cap.cum tu.extrà de testi. & consuluit
Bal.in consi.cccxxiij.in.iiij. volu. inci.
prẽmittendum est ad euidentiam.imò
impropriari debent verba testium, vt
concordentur.l.ij.& ibi Bar. C. de ijs,
qui ex publi.ratioci.lib.x.& Alex. in.l.
j.de operis no. nun. ¶Suffragatur in-
super in fauorem istorum inquisito-
rum bona fama, quæ multum opera-
tur in falsitatibus præsumendis vt di-
cit Bald.in.l.ea quidem. C.qui accu-
sa.non pos.& consuluit Cæpo. in con-
9 si.xl.incip.Lucius†& licet in specie nõ
probentur, cùm adhuc non sint datæ
defensiones,attamen satis est, quod fi-
scus nõ potuit aliquid probare de ma-
la fama contra ipsos. ergo de necessi-
tate præsumitur bona cùm quilibet in
dubio præsumatur bonus.l.merito. ff.
pro socio. c. primo de scruti. & voluit
Innocen.in.c.dudum. vt eccle. benefi.
ibi dum dicitur, per not. præsumitur,
quæ est, vt nemo delinquere præsuma
10 tur.& sic succedit†quod qualitas per-
sonæ multum attenditur ad remouen
dum falsitatis præsumptionem. dixit
Bald.in.l.secunda.C.de fals. &.l.quo-
ties.§.si non in corpore.de hæredi. in-
stitu.Item, inquantum reperitur scri-
ptum prædictum Barthol. tanquam
testem examinatum deposuisse, quod
prædictus.q.Antoni.accessit cum gla-
dio euaginato contra prædictam eius
vxorem eandem,minando, vt se obli-
garet, quod est contra tenorem obli-
gationis, ibi dum dicit, quod sponte
& voluntariè respondit, quod ibi in
causa ciuili fuit idem Barto.examina-
tus per actuarium solum absque in-
teruentu iudicis: & in præsentiarum
in iudicio criminali examinatus depo
suit non ita dixisse de cultello euagi-
nato per Philippellum contra vxorem
nec de vi aliqua seu minis illatis per
ipsum cõtra eandem: sed solum quod
illa recusauit se obligare, & recessit,
accedendo ad eius cameram,relinquẽ
do eundem Barto. testem ac virum &
actuarium,qui accesserat causa capien
11 di obligationem,vnde resultat†quod
licet aliàs quando testis adserit se ali-
ter deposuisse,quàm scriptum reperi-
tur, credendum videatur magis no-
tario actorum,quàm testi.tamẽ hoc nõ
vẽdicabit sibi locũ in criminalibus.Ita
in specie dixit Barto.in. l.si quis lega-
tum pe.q.ff.de fal. Specu.in ti.de testi.
§.primo versi.quid si testis.Felyn.in.c.
ad audientiam.de præscrip. Abb.in.c.
cum causam. de testi. & in. c. cum au-
tem.eo. tit. maximè quando prædicta

prima depositio, quæ non negatur per ipsum testem, non fuisse facta iudice præsente, prout debent prædicti doct. & idem tenet Specu. in prædicto titu. de teste. §. primo versic. sed pone, ecce iudex. & in titu. de instru. edi. §. restat. ver. sed quid si vnus, & ibi dixit, quod omnes doctores Bonon. in sua priuata examinatione, ita concordarunt, quod non credatur tabellioni contra testem, quando testis fuit accusatus de falso, quia in criminalibus debent esse probationes luce mediana clariores. per. l. sciant cuncti. C. de probati. quod etiam sequitur Ludoui. Roma. dicens esse verum dictum, & singulare in. l. j. §. fina. ff. de verbo. obligat. & sequitur Panormi. in. c. ad audientiam. extrà de præscript. prima colum. versi. & facit iste text. ad. q. & in. c. causam, quæ inter archiepiscopum in fin. de testi. vbi dicit istud dictum Specu. esse multum nota. Idem tenuit Angel. & Imo. in. l. prima. §. si quis neget. ff. quemadmod. testa. aper. Imo. in cle. prima de hære. & ibi Cardi. in. §. fin. Saly. post. Cyn. in l. si quis decurio. versi. pone, quod testis. C. de fal. Alex. de Imo. in cons. lxx. incip. viso processu inquisitionis. in. j. colum. versi. ij. respondeo in. j. volumi. & in consi. xlix. incip. visis processibus in causa inquisitionis formatæ quasi per totum. ij. volumi. Idem refert & sequitur Thom. ferra. de Brixia in caute. suis caut. xxvj. sub rubri. cautela ad euadendum testem falsarium à pœna falsi. ¶ Nec obmittendum est, quod prædictus actorum notarius non negauit, imò annuit, & dixit prædictam vxorem à principio recusasse se obligare. & quod recessit ad cameram, & ipse notarius pariter recessit, & postmodum iterum vocatus fuit & sic recessus est, & cœpit obligationem præfatã ex quo vxor acquieuerat voluntati viri, & se obligauit. & sic. depositio ipsius actorum notarij conformatur, & non in modico depositioni ipsorum testiũ

12 & ad hoc, † vt dictum testis saluetur, sufficit aliquid esse verum, vel non esse impliicitè. glo. est no. in. c. si quando in versi. rationabili. & ibi But. in apostil. j. in recollectis. de rescrip. & firmat Bertha. in repe. suo, in versi. impugnatio. secunda colum. in. v. ver. Præterea adparet, ex prædicta depositione notarij actorum, quod depositio dictorum testium iuuatur primordia veritatis, quo casu falsum dici minimè potest id, quod primordio veritatis iuuatur: dixit Bart. & Pau. de cast. in. l. cũ filius. §. hæres meus. ff. de legat. ij. vbi Pau. subdit, quod id, quod habet aliquid veritatis admistum, non potest dici falsum. & idem consuluit idẽ Pau. de cast. in consi. cl. & And. de iser. in cõstitutione, si dãna in. iij. col. Fran. Cur. in consi. lvj. v. col. incip. super processu inquisitionis, sex quibus debent inquisiti prædicti nullatenus detineri, sed liberari: & ita executũ fuit per magnam curiam vicariæ viso pręsenti Consilio. Tho. Gramma. V. I. Doct.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Hostis dicitur veniens contra proprium regem, dum sibi præstiterat iuramentum fidelitatis.*

2 *Recognoscens alium in dominum petendo ab eo con*

eo confirmationem feudorum, venit feudo priuandus.

3 Animus & voluntas datur factis intelligi.

4 Filius præsumitur gesta parentis imitari. & ibi multa infinita de hoc.

5 Filius præsumitur eiusdem affectionis sicut & pater fuit. & etiam, si pater fuit partialis contra regem seu fidelis, ita præsumitur & filius & nu. 6.

7 Nullum maius mentis nostræ testimoniũ quã qualitas inspecta verborum.

8 Testis deponens quod in aliquo negotio Titius fuit secum in tali loco, & Titius examinatus negat cum eo interfuisse, ibi testis talis non probat.

9 Præsumptionibus & coniecturis verificatur, quòd quis aliquid simulauerit, vel fictè scripserit. & sic simulatio probatur per coniecturas.

10 Præsumptio vna tollitur per aliam.

11 Præsumptio specialis tollit generalem.

12 Præsumptiones duæ vbi concurrunt, quarum vna est exclusiua delicti, & alia inclusiua, semper attenditur exclusiua.

13 Rex Francorum, si faceret confiteri vnam ciuitatem esse suam faciendo sibi iurari fidelitatem talis confessio & etiam iuramentum præstitum, non tenet.

14 Notarius si fecit instrumentum falsum. & obmisit in eo apponere diem vel locum, ob quod instrumentũ non tenet, nõ tenetur pœna falsi. Testis si deposuit falsum vltra capitula, ob quod eius dictum non valet, non punietur pœna contenta in statuto, ex quo factum per eum non valuit de iure. ibidem.

15 Deliberatio colligitur ex præparatoriјs & gestis.

16 Credens verbis boni viri, seu magni, aut fide digni, excusatur de successu.

17 Seruiens de pecunia principi veluti soluendo, ad hoc non tenebitur personaliter seruire.

18 Vasallus debet de necessitate interpellari à domino, & requiri de seruitio. nec tenetur vltro se offerre.

19 Vasallus infirmus non potest arctari, vt personaliter seruiat domino.

20 Bannum pœnale præbet iustam excusationem. & nu. 21.

22 Metus perditionis bonorum seu amissionis vitæ & honoris, præbet iustum metum.

23 Bannum pœnale seu mandatum, licet effectum suum contra aliquem fortitum non fuerit, nihilominus metus illius pœnæ excusat.

24 Metus sufficit & dicitur iustus, vbi quis scit de facili se posse compelli.

25 Metus amissionis bonorum & mortis, æquiparantur. & dicitur iustus metus. & numero. 26.

27 Metus mortis dicitur iustus metus.

28 Rebellis dici non potest existens cum hostibus & qui originarius est terræ occupatæ per hostes.

29 Accedens ad hostes, non vt eis auxilium impendat, sed vt sibimet prosit, & ne offendatur, dicitur dolo carere. & non est in pœna.

30 Homagium præstans hosti præcedente protestatione, quod metu præstabat, excusatur.

31 Metus iustus dicitur, timor violentiæ inferendæ.

32 Metus iustus dicitur, timere violentiam inuasoris.

33 Metus iustus dicitur, nedum cùm instans est periculum, verùm etiam cùm res ad id verisimiliter tendit.

34 Metu paria sunt quod aliquid fiat vel per probabilem suspicionem metus.

35 Timere sufficit saltim probabiliter, etiam si non iuste ad excusandum quod propter metum quid factum sit.

36 Vasallus committens causam priuationis feudi,

feudi, licet veniat feudo priuandus, tamen si id metum fecerit, excusabitur.

37 *Vasallus timens vim hostium, si tamen vt euitaret periculum dimisit dominum in prælio periclitantem excusatur.*

38 *Vasallus tenetur iuuare dominum salua sua persona & vita, quam præponere debet saluti domini.*

39 *Crimen læsæ maiestatis non potest imputari carenti dolo.*

40 *Vasallus accedens ad hostes de loco infideli ad infidelem, non potest dici transfuga seu hostis.*

41 *In crimine læsæ maiestatis non fit extensio de vno casu ad alium: sed fit stricta interpretatio.*

42 *Metus iustus excusat à iuramento fidelitatis præstito alteri inuasori seu tyranno.*

43 *Metus iustus est, nedum compulsio, sed timor coactionis.*

44 *Metus iustus facit, vt vasallus non perdat feudum, si ex metu ductus contrahat amicitiam cum hostibus. Secus, si in damnum sui domini amicitiam præfatam contraxit.*

45 *Metus iustus siue iniustus, excusat à culpa.*

Consilium XXXI.

TRemendi Dei p̃sidio petito. Amen. In causa magni. Io. Bapti. de Abenabulo, cum regio fisco, audio tam subtiliter & copiosè fuisse allegatũ per magnifi. Io. Angelũ pisanellum. V. I. D. & collegã in causa, & qui eãdẽ vsq; ad publicationẽ inclusiuè instruxit: vt nihil melius nihilq; apti⁹ pro explorata cliẽtis victoria adduci potuisset. Attñ vt eidem clienti morẽ gerã, eius cõclusionẽ velut veridicam & iuri consonã adprobo, & ne illotis manibus ad rem ipsam accessisse videar. ĩ. scripta ad eiusdem conclusionis corroborationem subijciam. Et in primis, licet ipse magni. Ioan. bapt. iuramentum fidelitatis præstitisse adpareat duci gallorum & inimicæ ligæ domino de lotrech: & literas suis vasallis destinasse, in quibus confirmationem seu conseruatorium possessionis suorum castrorum ab eodem belli duce obtinuisse adserere videatur. quæ omnia prima facie in cri-
1 men rebellionis sonare videntur, † & etiam hostilitatis: cum pro hoste habeatur præstans iuramentum fidelitatis contra regem proprium: per tex. in. c. j. de noua for. fideli. nam dicitur eo casu in crimine læsæ Maiestatis, per. leg. quisquis. ad. l. iul. Maie. prout dicit Andre. de yser. in titu. quæ sit prima causa in. §. rursus. ij. colũ. & in. l. hac edictali. de pac. iur. fir. §. conuenticulas. & in. l. iiij. in prin. ff. ad. l. iul. maiestatis.
2 † quia recognoscens alium in dominum, petendo ab eo confirmationem feudorum, & ipsam obtinens, venit feudo priuandus. ita dicit Abb. in. c. cùm olim. de re iudi. & sequitur Iac. in trac. feudo. & intãtũ dicit p̃missa gerẽs, crimẽ læsæ maiestatis incurrisse, per tex. in. l. ij. ff. ad. l. iul. Maiesta. ꝙ ꝑꝑ tale iuramẽtũ fidelitatis hosti p̃stitũ, veniat pœna capitali plectẽdus: vt dixit Luc. de pe. in. l. deuotũ. C. de meta. lib. xij. attamẽ Magni. Ioan. Bapti. re ipsa & facto contrarium demonstrauit, dũ notoriè semper eius castra & vasallos sub Cæsareis vexillis, licet ab eis absens, morari iussit, vt quã plurimorũ testimonio

monio roboratur: maximè cũ ita eos morari mãdauerit, prout etiã vsq; in hodiernũ diẽ permanere adparent. &
3 sic videtẽ cõtrariæ volũtatis † & animi fuisse, quã fiscus prætendat, cũ factis detur voluntas intelligi & animus. l. reprehendenda. cum vulg. de instit. & subst. quia talis præsumitur animus, qualia sunt facta: secundũ Lud. in cõs. xcvj. incip. in Christi nomine, Amen. super eo, quòd quæritur, & alibi magis est actu volũtatẽ declarare, quã verbis. dixit Ludo. in consi. cclxxj. ij. colũ. & fortiora sunt facta ad demonstrandum animũ, quã verba. quæ sæpe proferuntur cõtra intẽtionem proferentis c. dilecti. de appel. c. æstimant. x. q. iij. ita dixit Abb. in consi. ccxxiiij. incipiẽ. illud de iure quæritur. & ibi subdit, ꝙ plerũq; proferunt cõtra intẽtionẽ proferentis, prout fuerũt ꝓlata seu scripta in dictis literis transmissis. Quod etiã corroborat de cæteris probationibus existẽtibus in processu: cõstat nãq; ipsum Io. Bapti. semper fuisse cordialissimũ Aragonensem, & successiuè Cæsareũ, & ꝙ eius pater & eius patruus pariter, vt deuotis. Aragonenses inseruierunt semper personaliter Serenis. retro principibus de domo Aragonum, & signanter. q. capi. regi gloriosæ me-
4 moriæ † & sic ipse vt filius gesta parentũ & prædecessorum imitatus extitit, prout ita de iure etiam præsumendũ est parentum gesta imitasse: vt inquit Spec. in prooemi. Spec. ver. cæterùm. & ideò dicit Bal. in l. liberti. ij. colũ. C. de oper. liber. ꝙ filius ꝑsumitur eiusdem affectionis & volũtatis fuisse, sicut & pa-
5 ter fuit. Hinc est, † ꝙ sæpè solet filius similis esse patri, ita in virtutibus, sicut in vitiis. l. quisquis. C. ad. l. iul. maiesta l. ꝙ si nolit. §. qui mancipia. ff. de ædil. edict. Idem dicit Neapo. seba. in consuetu. Neap. incip. & si testator. in ver. dispo. sub rub. de succe. mor. sine fil. & ideò consuluit Barba. in suo cõsi. xxxiiij. in. ij. volu. xxiij. colum. incip. præclarus optimus ver. modò sacratissi-
6 mus Imperator † ꝙ natus ex patre partiali contra regem, eodem modo præsumitur eius filius. idem refert & sequitur Alb. bru. in suo consi. xiij. x. colum. & sic cùm non ex infecto sanguine, sed fideli digressus fuerit, succedere debet præsumptio. l. non omnis. §. à barbaris. ff. de re milita. quòd non debet ad dolum imputari, si quid successerit cõtra id, quod fieri debebat, iuxta nunc dicta per And. in. c. j. §. porrò. quæ fuit prima causa benefi. amitt. Item liquet ex processus meritis, ꝙ tempore obsidionis Neap. ipse Magni. Ioan. Bapti. demõstrabat se satis tristẽ ac mœstissimum emittendo tacitos clamores inter seipsum ac suspiria: exhibendo suã anxiam voluntatem, ac desiderium victoriæ Cæsareæ aduersus Gallos erogando diuersa potagia, referentibus prosperos successus Cæsarei exercitus & tãdẽ subsequuta victoria, satis supq; gauisus extitit. Hinc est, ꝙ statim eius magni. vxor nudis pedibus comperta fuit accedere ad propinquiorẽ ecclesiã, Deo gratias referẽdo, ꝑut ex infinito numero testiũ cõprobatẽ. Hinc succedit, quod pulchrè dixit Bal. in rubr. de testi. & in. c. super literis. v. col. de rescrip. ꝙ nullum est maius mentis no-
7 stræ testimonium, † quàm qualitas inspecta

specta verborum. Et dixit Bald.in.l. voluntatis ad fin.C.de fideicommi. ꝙ non credimus hominem velle, nisi illud, quod dicit, ex quo vox est mentis nostræ euidentissimũ argu. dixit Bal. in.l.ea, quæ circa princip.C.quomodo & quando iud. Hinc dixit Bal in cõsi. scismatis.xj.colum. ꝙ lingua, est organum intellectus, tuba, & eius præco. & ꝙ verbum voce prolatũ, est nuntius intellectus. idem dixit Bal.in.c.extrãsmissa.extrà de resti.spoli. ꝙ vox est instrumentum datum homini ad significandum per labia cor & voluntatem & ideò secundùm philosophum, voces sunt notæ earum, quæ sunt in animo passionum. & idem dixit Bald.in.c.mãdatum.j.col.extrà de rescri.& in.l vnica.§.vbi autem.C.de cadu.tollẽ.& est bonus text.in.l.Labeo.§.idem Tubero.de suppelle.lega.& vltra, ꝙ quã plures testes deposuerunt ita simulatè & fictè scriptum fuisse in dictis literis repertis, ꝙ iam obtinuerat conseruatorium seu confirmationem: attñ cõtrariũ suadere debent in animum cuiusli 8 bet ritè sentientis. ỹ. scriptæ vrgentes præsumptiones &c. Prima, quia stante inimicitia & odio cõtracto cum Leonardo rumbo cognato Ferdinãdi Malda, acerrimo aduersario ipsius Ioã. Bapti. & qui obtinuerat prouisiones à prædicto Duce gallorum, fultus fauore præfati eius cognati de capiendo possessionem castrorum præfati Ioã. Bapti. & hoc opera prædicti Leonardi, q̃ erat satis potens & de supremis officialibus in colla.consilio Gallorum. & sic nullatenus potuisset Ioan. bapti. ipse nec confirmationem nec conseruatorium obtinere. Secunda, quia tentus & reputatus prædictus Ioan.bapt.cæsareus fuit destitutus à prædictis Gallis possessione sui castri Sallucij, vltra dictam prouisionem expeditam in fauorem prædicti Ferdinãdi Malda de aliis castris in prouincia Calabriæ eius Io.Bapti. Tertia, quia si confirmatio aliqua fuisset expedita, iam reperta fuisset vna cum dictis literis, in quibus fiebat mentio confirmationis prædictæ repertis iam penes nobilem Ioan. pepe, & in quibus adserebatur, ꝙ per eundem Ioan. pepe transmittebatur. & tamen idem Ioan.pepe examinatus deponit nedum confirmationem prædictam non detulisse, imo nec vidisse nec scire fuisse expeditam.

¶ Vnde succedit, quòd satis ad propositum dixit Bald.in causam, quæ inter archiepiscopum.v.columna. de testit. quòd si testis deponit, quòd in aliquo negotio Titius erat secum in tali loco & Titius examinatus negat ibi interfuisse, quòd eo casu inualidum erit testimonium illius adserẽtis, † quòd Titius secum fuerat: per tex.in.l.j.ff. quẽ admo.testa.aperi. Bene facit not.per Bald.& Saly.in.l.testium. C.de testi. Idem etiam consuluit Alex.in consil. xc.vltima.colum.in quarto volumine & consilio trigesimoquarto. in tertio volumine. & ibi subdit, quòd huiusmodi contrarietas inter ipsos duos facit, vt nemini credatur ex ipsis: vt habetur not.per Ioannem.andre.& doctores communiter in cap.in nostra. de testi. Et sic ex præmissis adparet, quòd fictæ & simulatæ literæ procedebant, dum contineretur in eisdem confirmationem

nem prædictam transmisisse per medium ipsius Ioan.pepe.ex quo, quòd
9 quis aliquid simulauerit, vel † quòd fictè scripserit, aut fecerit, probatur per coniecturas & præsumptiones. dixit pulchè Inno.in.c.cum dilectus. quod met.causa & sic ista leuis præsumptio, videlicet, quòd ita scripserit, tollitur per præallegatas præsumptiones ma-
10 gis vrgentes: maximè cùm † vna præsumptio tollat aliam: vt dixit Bartol. in leg.diuus.de in integrum restituen. Cy.in.l.si cum dotem. §. transgrediamur.ff.so.matri.Bald.in.l.fin. de hæredi.institu.& in.leg. quamuis. C. de impub.& ali.substit.& consuluit Alexand.consilio. septuagesimoseptimo, & præsertim, cùm præmissæ præsum-
11 ptiones sint speciales, † quæ tollunt illas generales.dixit Bart.in.l.cùm de indebito.C.de probat. Bald.in. l. siue possidetis.prima columna eodem titulo.in vltima.oppo. Alexand. consilio lxij.incip.incip.in causa inquisitionis. in tertio volumine.& præsertim attendi debent præmissæ præsumptiones, cùm sint delicti exclusiuæ. † & vbi duæ
12 concurrunt præsumptiones, quarum vna est exclusiua delicti, & alia inclusiua, semper attenditur exclusiua.ita Ludo.in consilio.lxviij.incipien.in Christi nomine. Amen. Visis in propositis.& hoc ex quo semper est capienda via, vt excludamus delictum: vt dixit Barto.in.l.non solum.§.sed vt probari. ff. de no.oper.nunt. Abb.in.c.in præsentia.de probatio. Inn.in.c.dudum .el.j. de ele.& in.c.j.de scruti.& hoc ob notabilem præsumptionem, quæ est, vt nemo delinquere præsumatur; vulg.l. meritò.ff.pro soci.& in.c.dudũ.de præsump.& voluit Inno.in.c.dudũ. vt eccle.benefic.& hoc: quo ad literas scriptas per p̃dictũ Io.Bapt.de quibus videtur fieri casus per fiscũ. Quo verò ad iuramentũ fidelitatis per eũdẽ pręstitũ duci Gallorũ, dicitur in primis iuramentũ ipsum fuisse, & esse nullum & inualidũ, per id quod dixit Bal.in.l. nec si volẽs.C.de libera.cã.vbi dixit, ꝙ
13 si rex Frãcorũ faceret cõfiteri † vnã ciuitatẽ esse suã, faciẽdo sibi iurare fidelitatẽ, talis confessio & iuramentũ non tenet.& facit dicta Bald.in.l.ij.vlti. colũ.in ver.vlterius quæro, quid si per metũ iuraui.C.quòd me.ca.Idẽ refert & sequitur Ias.in pręlud.feud.col.xvj. ver.no.etiam & sæpe venit in facto. & sequitur Costa in memora.suis in ver. Imperator vel papa.& idem refert & sequitur Marsi.in.l.quæstionis haben dę.quæ est lex pe.xiij.col.ff.de quęstio. in ver.pro qua opinione facit. & ideò pulchrè infert.d.Ant.de Alex.in addi. ad Bar.in.l.vnica.C.de confes. dicẽdo not.contra regem Francorum Carolum octauum, qui vt tyrannus venit in hoc Regnum, & potentia illud occupauit, & fecit sibi præstari iuramentum fidelitatis ab hac ciuitate Neapol.& à toto regno.& hoc per dictum Bald in.dicta leg.nec si volens. & sic data nullitate & inualiditate iuramenti prædicti, præstiti, non inciditur in pœnã, per id quod in simili dicit de notario, ꝗ fecit instrm̃ falsum, & in eo obmisit apponere diẽ vel locũ, vel aliud ob quod instrumẽtũ non valet, vel ali
14 qs deposuit falsum vltra capitula † & sic ĩ hoc eius dictũ nõ valet nã huic nõ

impone

imponetur pœna contenta in statuto, ex quo factum per eum non valuit de iure: quia nihil nocuit conatus, cùm iniuria non habuerit effectum.l.j.in fi. ff.quod quisque iur.l.ea quidem. C.si mancip.ita fūe.alie.vt manumit.l.impuberem.§.si eo seruo.ff.de falsi.quæ est aurea decis.ad hoc, & quia instrumentum dicimus id, quod est validum & ritè perfectum sic etiam condemnatum, esse dicimus ritè condemnatum. l.iiij.§.cōdemnatum.ff.de re iudi. Nec suffragaretur fisco, dicere, quòd debebat Io.Bapt.ipse se conferre tanquàm fidelis, si ita erat in ciuitate Neap.seu Caieta.& ibi personaliter seruire Cæsa.Maiestati tanquàm baro seu feudatarius, ex quo vt ostensum est in facto, per ipsum nō stetit, & ex legitimo impedimento fracturæ stratarum cessauit, quo minus id faceret.nam trāsmiserat omnia eius mobilia Caietam & Neap.& maximi pretij & valoris, vt ad easdem terras fideles seu ad aliam ex eis se conferret.& sic ex eius præcedentibus gestis & præparatoriis considerandum,
15 †imò iudicandū est id, quod exequi deliberauerat.l.& si amicis. in fi.iuncta.l.quod ait. in prin.& ibi glo. ff.de adult.Bal.in.c.tuæ.de procu.decis.in rub.de iudi.ij.col. nec debebat aut tenebatur venire Neapo.à qua omnes habitantes, celeri cursu aufugere nitebantur: maximè ob verba Illustr. q.don. Hugonis proregis adserentis, quòd si milites Cæsarei venirēt ad hospitandum intus ciuitatem Neap.eisdem ingredietibus per vnam Ianuam, ipse prorex exiuisset per aliam, & recessisset. & hoc ob prauos mores ipsorum stipendiariorum, maximè Heluetiorum, prout demum magis veridicè in facto verificatum fuit: vt & nostri Parthenopæi passi varias calamitates & langores, fide dignum testimonium perhibere poterunt.tex.est in.l. fi.ff.de hæred.insti. Ex quibus rumore & fama satis prædictus Io.Bapt.excusandus venit.l.Titius fundus.ff.de cōdi.& demon.l.si à bonæ fidei.ff.de rei vendi. & consuluit Alex.in consi.j.vj. col.in.iiij.vol.Lud.ro.in consi.ccccij. &.lix.vnde si credendum fuit prædicto domino proregi, minimè sibi imputari posse adparet eius recessus à pri-
16 stina deliberatione †veniendi Neapo. cùm crediderit fide digno: per glo.in d.l.Titio fundus. & sequitur Alex.in l.j.col.j.ff.de eo, per quē fa.erit.& maximè, existēte ipso tunc officiali & prorege. ita Bar.in.l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori.j.q.in fi.ff.de noui oper.nūc.Bal.in.l.indicia.circa fi.ver.quartò quæro.C.de rei vendi.dū dicit adsertionem prouidi viri præbere iustissimum terrorem.& nihilominus circūscriptis prædictis vltrà, quod soluit adoham requisitum per regiam curiam, non tenebatur seruire de perso-
17 na, respectu †electionis factæ per regiam curiam de adoha, & sic de seruitio reali, vt dicit Andr.in.d.c.§.firmiter.de prohib.feud.alie.per Fed.Iacob.in tracta.feud.in clausula:& promiserunt.col.x.ver.vicesimò quæro.& tamen dato absque veri præiudicio, quòd adoham non soluisset, prout soluisse docuit, dicendum est, quòd non tenebatur personaliter seruire, nisi requisitus fuisset per regiam curiam, vt perso-

personaliter seruire debuisset, prout requirit, omnino tenebat: aliàs nō erat obligatus illud præstare, id est, seruire personaliter: vt firmat And. de iser. in c.j.§.sed nec est alia iustior, quæ fuit prima causa benefi. amitt. vbi dicit in specie, de necessitate requiri, quòd feu
18 datarius requiratur † seu interpelletur, nec tenetur vasallus vltrò se offerre, nisi fuerit à domino interpellatus, quòd seruitium præstet. idem voluit Iac. de belui. in c.j.§.ad hoc per illum tex. in tit. hîc finit Lex. Corr. refert & sequitur Ias. in prælud. feu. in vj. char. Et insuper erat, prout est, Ioan. Bapt. ipse inhabilis ad seruitium personale, cùm adpareat, imò sit debilis ac infirmus, maximè in oculis & longa infirmitate: & sic minimè aptus armari, vt
19 plenè doctum fuit. † quo casu arctari nō poterat personaliter inseruire: per tex. cum glo. in c.ij. de feud. sine culp. non amittē. ver. potuerit. glo. in c.j. in prin. quibus mod. feu. amitta. ¶ Nunc tamen redeundo ad iuramentum fidelitatis, inficiari non potest ipsum Magnific. Ioan. Bapt. non fuisse in iustissimo metu, tum ex causa banni notarij, & pœnalis sub pœna rebellionis & confiscationis bonorum, stante ipso ac commorante in ciuitate Trani, cuius oriundus & habitator erat: & sub dominio Gallorum, in quo degebat, cum eius vxore, filiis & filiabus ex causa banni prædicti formidabilis excusandus venit: vt dixit Bar. in tract. de
20 tyran. in v. col. † in medio, & non modo præconium, sed iustus quilibet excusat ab omni culpa, & dolo in prohibitis. dixit Bal. in c.j. in ver. vel furtū. de pace iur. firm. Cy. in l.j. C. vnde vi.
21 Affli. in sua deci. ccl. ¶ † Nam banno seu præconio eidem inductus est iustus metus. dixit Ang. in l. liber homo. in fi. de hære. insti. Alex. consi. lx.j. col. j. vol. & sic ab huiusmodi cōminatione pœnarum à solitis minas executioni mandare, prout de more Gallorum, dicitur fuisse in iustissimo metu. firmat Cyn. in l.j. C. si quis Impera. maledi. Bal. in consil. scismatis. & in l. interpositas. C. de trans. & in l. metum. quod met. cau. Verba enim prolata in banno sub pœna rebellionis & perditionis bonorum, includebant iustum metum
22 vitæ & honoris: † & sic iustum metum inducebant, ita dicunt docto. in l. ad inuidiam. C. quod met. cau. Alexan. in consi. xvj. in iij. vol. Et licet dici possit bānum ipsum minimè adparere, quòd contra aliquem executioni mādatum
23 fuisset, non † ex hoc inferri possit Ioā. Bapt. ipsum caruisse iusto metu, vt dicit glo. in l. habitatores. §. fina. ff. quod met. causa. & Alex. consi. xcix. & seq. in iij. vol. stante maximè illa consuetudine primi motus hostium, vt concludunt doctores in d. l. metū. quod met. causa. & Bar. in tracta de tyran. in iiij. col. & Soci. in consi. xxvij. in j. volu. &
24 sufficiebat metus ille, † vbi qui scit se de facili posse compelli, Bar. in d. tracta. in v. col. ver. mihi autem videtur. & sequitur Ana. in c. sicut. de simon. &
25 in c. ij. xiij. colū. de delic. puer. † Habuit etiam Magnifi. Ioā. Bapt. iustum metum amissionis bonorum, qui metus æquiparatur timori mortis. l. propter litem. ff. de excusa. tuto. per quem ita dixit Barto. in l. si ob turpem. ff. de

condict.ob turp.cau. & consuluit Al-
26 be.bru.in consi.lxxxij.† Habuit etiam
iustum metum amissionis honoris,re-
spectu suæ vxoris iuuenis nobilissimæ
& pulchrę,ac filiarum : & timor amis-
sionis honoris , dicitur iustus metus.l.
isti quidem,ff.quod met.cau.& consu-
luit Ludo.roma.in suo consil.xxx.in
ix.colũ.& est bona glo.in.c.cùm dile-
ctus.quod met.cau.& Bal.in.l.vt vim.
ff.de iusti.& iure.Habuit etiam iustum
metum mortis, tâquàm notorius Cæ-
sareus.& ita reputatus à Gallis,vt pro-
batum est. & sic sub eorum dominio
subditus existens,non præstando fide-
litatem,reputatus fuit rebellis à regni
inuasore; per quem spoliatus fuerat
possessione sui castri Gallucei.& quòd
insuper occideretur : & sic cùm metus
mortis etiam constantissimos terreat.
Quis enim tam fortis animi reperiri
27 contigerit,† cui proposito mortis ter-
rore non exanimetur:cùm etiam con-
stâtissimos terreat?vt dicit Bal.in præ-
dicto consil.scismatis. Vnde existente
ipso in ciuitate Teani eius originaria
patria, quæ demum ad manus Gallo-
rum & inimicæ ligæ deuenerat, retro-
cedente Cæsareo exercitu ad se reclu-
dendum Neapo.non ex hoc dici po-
test prædictum Ioan. Bapt. ad hostes
accessisse,qui cum hostibus erat : citra
28 tamen armorum vsum & opem† &
sic non potest dici in crimen rebellio-
nis aut læsæ Maiesta.incurrisse. Ita in
specie consulendo tenet Oldr.in con-
sil.xliij. ij. colum.versic.circa sextam.
29 ¶† Et licet accesserit ad hostes existē-
tes in castris contra Neapo.vbi hostes
armati aderant , dico quòd non in ia-
cturam seu damnum Cæsareũm ac-
cesserat,sed vt se releuaret,ne ex præ-
missis offenderetur ab impetu Galli-
co.& sic adparet dolo caruisse:per tex.
in. l.fluminum. §. videamus.& quod
ibi not.ff.de dam.infec.& in.c.cùm ec-
cle.de deci.& in.l.si mihi & tibi. & ibi
Bart.ff.de lega.j. Alex.in consi.cxiiij.
ij.col.in.iij.volu.& maximè cum præ-
cedente protestatione coram honestis
personis, quòd metuens banna pœna-
lia accedebat ad præstandum homa-
gium,ne pœnarum laqueis innodare-
tur.& sic excusatus venit ex præmissa
protestatione, vt inquit in.c.olim.ij.
col.ver.in authen.de rest.spo.cùm ad-
pareat per ea homagium ipsum potius
30 metu præstitum,† quàm aliter ,cùm
ex protestatione præmissa adpareat
declarata voluntas & ius conseruatum
in futurum,vt declarat Luc.de pen.in
l.curiales.pen.col.C.de prædi.cur.lib.
x.Bar.in tract.de tyran.j.&.ij.q.quod
potissimè procedit eo tempore, quo
viribus armis ac campestri exercitu
carebamus,adeò vt aduersus hostes mi-
nimè videatur resisti posse:tum etiam
ex inopinatu successu necis Illust.pro-
regis in bello nauali.& ideò non debe-
bat aliter morari aut expectare, & se
31 periculo committere: † quoniam ti-
mor violentiæ inferendæ , dicitur iu-
stus metus:vt dicit Alex.in consi.xcix.
incip.quoniam per excellentiss.in.iij.
volu.Et quòd non debet quis se peri-
culo committere tenet Innocē.& post
ipsum Bald.in.c.j.quod met.cau.cùm
timendum sit,quod absq; periculo esse
non potest.c.j.de baptis.in cle.secun-
dum Bald.ibidem in.iij.colũ.Et quòd
talis

talis metus duret, donec durat iurisdictio illius dominij, tenet Cy. in l. ij. C. quod me. cau. & Bal. in d. c. j. & ea, quæ per iustum metum fiunt, excusationẽ merẽtur: vt in c. fi. de app. iustus enim
32 metus † fuit, perhorrescere potẽtiam inuasoris: vt in simili tenet Card. flor. in cle. pastoralis. §. notoriũ. de re iud. & ideò dixit Bal. in. c. j. in ver. pactiones. de pace Constã. ꝙ id, quod fit per metũ principis, nõ valet. & inficiari nõ potest, quin fuerit ipse Io. Bapt. in metu
33 iustissimo, cũ iustus † metus dicaẽ, nedum cũ instãs est periculũ, verùm etiã cũ res ad id verisimiliter tẽdat. ita Cy. & Bar. in. l. metũ. præalleg. & ideò sufficit subesse iustam causam metus. dixit pulchrè Bal. in. l. fi. C. de iur. deli. j. col. & cõsuluit Alex. cõsi. cxliiij. ij. vol. vbi dicũt. ꝙ iustus metus est, vbi iusta suspicio inest. & idẽ ante eũ Inno. in. c. cùm olim. de elect. & nõ ab re dicit Ang. in d. l. metũ. quòd paria sunt, aliquid fieri
34 per metũ, † vel per probabilẽ suspicionem metus. & dixit gl. satis no. in. c. bonæ. el. j. de elec. ꝙ iustus metus sufficit, licet eius effectus nõ sequatur: & idẽ dixit glo. in. c. ad audiẽriam. extrà quod me. cau. & ideò satis ad propositũ dixit Luc. de pen. in. l. si coloni. x. col. C. de agri. & cẽsi. lib. xj. ꝙ sufficit tenere saltim probabiliter, etiã si non iustè. l. rectè. cũ ibi no. C. quod me. cau. & sic cõ-
35 cludẽdũ est, † ꝙ nõ debebat modo aliquo se periculo cõmittere. Vnde licebat ex causa metus amissionis vitæ & bonorũ, cùm nullus fuisset eo tẽpore salutis locus, nisi se hosti obsequiosum liberaliter ac prõptè exhibere, vt dicit Bar. in tract. de tyran. col. v. & Ang. in l. liber homo. ff. de hęre. insti. ¶ Accedat insup, ꝙ licet vasallus cõmittendo aliquã causam priuationis feudi, veniat
36 feudo priuãdus: † tñ si id per metũ fecerit, excusabiẽ, ita firmat glo. quã ibi doc. sequunẽ, maximè Alua. & Præpo. in. c. j. §. sed qd delator. quæ fuit prima causa benefi. amit. gl. in. §. similiter. de consue. recti feu. & dicit Alua. in. c. j. §. itẽ qui. quæ sit prima causa bñfi. amit. ꝙ si vasallus deseruit dñm nõ turpi de causa, sed fortè timẽdo vim hostiũ, seu crudelitatẽ tyrãni, excusaẽ ab amissione feudi. Idẽ tenet Bar. in. l. si ob turpẽ. ver. idẽ dico. ff. de cõdi. ob tur. cau. sequiẽ Bal. in. l. j. in fi. C. eo. ti. subdẽs, ꝙ nõ est imputandũ metũ passo, si nõ fugit ad aliã ciuitatẽ, vbi haberet arbitrij libertatẽ: idẽ firmat Ful. & Saly. in d. l. si ob turpem. Hinc est, ꝙ si vasallus timẽdo vim hostiũ, vt euitaret periculum, reliquit dñm in prælio periclitã-
37 tem, excusatur. † voluit Bal. in. c. j. quibus mod. feu. amit. & Iaco. de ardizo, quẽ sequitur Præpo. in præfato. c. j. §. est & alia. quæ fuit prima causa benefi. amit. & Ioan. blanchi in sua summa. in ij. parte. in char. xj. in rub. quib. mod. feu. amit. col. iij. ad quod bonus tex. in l. Fulcinius. qui. ex cau. in pos. ea. & inde excusati fuerunt subditi Federici Imperatoris, qui ob ipsius Federici tyranni timorẽ, non potuerũt mandatis Papæ, qui erat eorũ superior, etiam in tẽporalibus. tex. est in. c. ad apostolicæ. vbi etiã Pet. de anch. de re iud. in. vj. & hoc ex quo vasallus teneẽ iuuare dñm,
38 salua sua persona & vita, † quã pręponere debet saluti dñi, ex quo iurat debitũ: & possibile dño impendere dixit

 And.

And.de Iser.in.c.j.ij.col. quibus mod. feu.amit.& in.c.si à morte.de alie.feu. patro.& plus dicitur etiam ex alio fuisse in iusto metu, considerata hostium potentia,& praua consuetudine,vt inquit Barto.in.l.j.§.pen.ff.quod vi aut clam.& in.d.l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori.ff.de noui ope.nun.& sic concurrentibus præalleg.inficiari non potest eundem Io.Baptistam dolo caruisse:& carenti dolo non potest crimen læ
39 sæ maiestatis † imputari.l.j.ff.ad.l.iul. maie.ita Andrę.in.c.j.§.item,si fidelis. quibus mo.feu.admit.& consuluit Soci.in consi.xx.&.xix.inter consi.Cur.& quaten⁹ obijci posset,quòd accesit ad hostes vltra ea,quæ suprà dicta sunt ad huius motiui confutationem,est aduertendum, quòd non accesit de loco fideli ad infidelem ad hostes,adeò quòd potuisset dici transfuga:vt in.l.si quis §.transfugæ.ff.de pœ.l.postliminij. §. transfugæ.ff.de capti.& etiam in.§.filius.l.proditores.ff.de re mili.& de hoc
40 † accessu And.in.§.rursus.loquitur p iura,quæ alleg.in.l.ij.C.de seruis fugiti.ita declarat Barthol.cæpo.in consil. xvij.vnde dici non potest per talem accessum crimen læsæ maiestatis incurrisse:vt dicit Old.in suo consi.xliij.ij.col. versi.circa sextam.& tenet Bart.in extrauaganti.versi.quoniam nuper.ver. tenore.ibi dum dicit,si aliquis rebellat mutando locum,hoc est recedendo de terris,subiectis,& eundo ad hostes:& in crimine læsæ maiestatis non fit exten-
41 sio de vno casu ad alium:† sed fit stricta interpretatio;vt voluit consulendo Deci.in consil.viij.in.iiij.vol.Andr.de Iser.& præposi.in.c.j.§.item si fidelis.

versic.turpiter luserit.quib.mod.feu. amit.idem And.in.c.j.§.committentiũ crimen læsæ maiestatis.colũ.xiij. quæ sint rega.Saly.in.l.quisquis.ad.l.iuliã maie..Vltimò.non obmito, ꝙ ex præstatione præfati iuramenti fidelitatis seu homagij præstiti, per præfatũ Magnifi.Io.Baptistam prædicto duci Gallorum domino Delotrech, in nullam pœnam incursum fuisse,cùm ex metu ex præmissis ad id ꝓcessum fuisse præsumendum est:ita in proprijs terminis consulendo voluit Panor.in suo consi.iij.in.ij.volu.incip.nitar.in præsenti causa.in ver.facit,quod in simili no.de emphyteota. vbi concludit Squinatũ
42 & Constantiam excusatos † ob iuramẽtum præstitum duci Aquitaniæ regis Angliæ:quia id fecerunt ob iustissimũ metum,timentes illius potẽtiam: quia inuaserat cùm exercitu magno. Idem in proprijs terminis reperio consuluisse Soci.in consi.xxxix.pen.col.incip.in quæst.quæ vertitur.in.j.vol.impresso Bononiæ.Idem sed Imo.in suo consil. xxxiiij.incipi.visis & ponderatis. Calca.in suo consi.lxxx.inci.in causa,quæ quæritur seu vertitur.col.iiij.& mouetur Ab.in præfato consi.iij.præsertim, quia per illud iuramentum fidelitatis metu præstitum, nulla iurisdictio fuit in illum Regem seu ducem translata: quia in iurisdictione conferenda metus vitiat ipso facto.l.ij.de iudi.& not. Bart.quasi sit istis proprijs terminis in tract.de tyran.ver.vj.& seq. & ideò dicit Petr.de anch.in.d.c.ad apostolicæ.
43 de re iu.ꝙ † isti de regno Siciliæ compulsi per Imperatorem debellare ecclesiam,non perdunt feuda:quia per metum

tum id fecisse adparet:& nedum actualis compulsio,sed solùm metus coactionis sufficit,p text.in.l.nouissimè.quod fal.tuto.auth.& ideò Mar.de lau.in.d.c.j.§.item,si fidelis.ver.no.glo. quibus mod.feu.amit.dicit,ꝙ vasallus nō perdit feudum,si iusto metu ductus, contrahit amicitiam cum inimicis domini & sequitur Iac.in.qō.feu.post lectu.ij.
44 partis.ff.vete.in.xv.q.&† sic ex metu futuri mali & metu honoris, & metu amisionis bonorū ac vitæ accessit ad hostes,& non,vt læderet in aliquo Maiestatem Cæsaream, quod principaliter attendendum est.Ita dicit Bald.in l.j.in fi.C.de priua.carc.quia tunc crimen tale læsæ maiestatis committitur, quando principaliter læditur publica Maiestas.sequitur Bru.in suo consilio lxix.ver.tertiò quæro.Nec silentio prę teribo id, quod in specie dixit noster Afflic.in constitutione regni :iurisperitorum,&c.sub titu.de contu.vniuer.in pen.& vlti.col.vbi nullam de præalleg. decisionibus,nec consilijs faciens mentionem,ponit formaliter.q.dicēdo,pone,ꝙ venit magnus exercitus alicuius dñi potentis,de facto in territorio alicuius ciuitatis:& si ipsa vellet resistere, proculdubio destrueretur,quod vt euitaret,venit contra iuramentum præstitum per prius regi:& dedit se illi domino petenti:vtrum posit Ciuitas illa rebellis reputari apud Regem,& dici venisse contra iuramentum fidelitatis.Et tenet ꝙ non alle.Bar.in extrauaganti. quoniam nuper.in versi.rebellando.& ibi multa alle.iura & rationem ad hoc
45 †& sic ex premisis concludo præfatum Magnifi.Io.Bapti.ab omni culpa & pœna excusari ex causa metus iustissimi,cùm ex iuris dispositione metus iustus siue iniustus excuset à culpa glo. est in.l.ij.si quæcunque.ff.ad.l.aquil.& in.l.iij.§.armis.ff.de vi & vi ar.& in.§. recuperādæ.insti.de interdi.Prodeat: ergo de vultu Dei iudicium,& oculi iudicantium respiciant veritatem ipsum Magnific.Io.Bapt.notoriè Cæsareum nedum absoluant, sed pristino honori ac famæ restitutus nostri benignisimi ac inuictisimi Cæsari munificentiam consequatur.Et ita de iuris censura respondendum censeo,ego.

Thomas Grammati. Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 ☞ *In rixa si Titius rixabatur cū Seio, & superuenit frater Seij.& occidit Titium:quòd tamen Seius ipse non tenebitur de homicidio.*

2 *Occidens aliquem me præsente & non præstante auxilium,cùm possem,non teneor in aliquo nisi aliàs probaretur me esse participem.*

3 *Homicidium si est commissum præsente Titio & armato ad hoc,vt posset procedi de homicidio cōtra Titium, requiritur probari,quòd ibi erat præsens ex proposito & animo se immiscēdi in maleficio: Secus,si casualiter ex accidenti & in dubio,præsumitur quòd casualiter ibi se reperit.& nu.4.*

5 *Adsocians aliquem post delictum commissum, facit,vt magna præsumptio oriatur contra eū occulti auxilij:imò & consilij, per quam præsumptionem coguntur inquisiti probare contrarium,*

6 *Fuga subsequuta citatione & contumacia, facit indicium sufficiens ad torturam.*

7 *Fama publica cùm adminiculis aliquibus, facit ind*

cit indicium sufficiens ad torturam.

8 *Bannum seu contumacia, facit indicium sufficiens ad torturam.*

9 *Confeßio extraiudicialis facit semiplenam probationem in criminalibus.*

10 *Indicia multa licet probarentur per testes singulares: tamen ex talibus indicijs probatis resultant plures præsumptiones. quæ faciunt indicium ad torturam.*

11 *Testes consanguinei, si testificantur in causa criminali pro consanguineo inquisito, quòd si reportarent sententiam, contra fieret iniuria consanguinitati, eo casu non probabunt.*

12 *Testes consanguinei, etiam fratres admittuntur in criminalibus ad defensam: maximè, vbi ex officio procederetur in causa. Secus si ad querelam. & nu.13.*

14 *Testes in causa criminali, si sunt plures, & reperiuntur repulsati: licet non sufficiant ad condemnationem, sufficient tamen ad torturam.*

15 *Testes si in causa criminali deposuerunt de visu delicti, & aliqui alij testes deposuerunt de fama. si illi deponentes de visu repulsantur, remanent alij de fama, publica illæsi. certè testes præfati de fama sufficiens ad torturam.*

16 *Testes consanguinei ad hoc, vt repelli poßint in causa consanguinei in criminalibus, requiritur quòd sint consanguinei de linea descendenti, vel ascendenti: Secus si de linea transuersali. ibidem.*

Consilium XXXII.

REdemptoris gẽtium auxilio petito, amẽ. In causa mota ad querelam Antonij cioffi de ciuitate cauę, contra & aduersus Alphonsum & Antonium de crisentis, & Petrũ colam de Anfora de eadem ciuitate, super homicidio commisso per Baptistã de crisentio eorum fratrẽ absentẽ mediante adsistentia, auxilio & consilio, ac fauore eorundem inquisitorum ibidem adsistentium tempore homicidij prefati, & tenentium eundem occisum per capillos nomine Syluestrũ de cioffi, filium ipsius Anto. querulantis. videtur prima consideratione dicendum, eosdem inquisitos minimè de dicto homicidio in aliquo teneri, cùm ibidẽ armati non adstiterint: sed ex casu ipsis rixantibus cùm prefato. q. Syluestro ac eundem Syluestrum tenentibus per capillos & percutientibus cùm pugnis, superuenerit Baptista eorum frater cùm ense euaginato, & eundem Syluestrum vulnerauerit & occiderit, vnde succedit, quod in proprijs terminis dixit factis no. Bal. in. l. data opera. pen. col. C.
1 qui accus. non pos. vbi dixit, † ꝙ si Titius rixabatur cùm Seio, & superuenit frater Seij, & occidit Titium: ꝙ tamen Seius ipse non tenebitur de homicidio præfato, ex quo frater non tenetur ex delicto fratris. l. sancimꝰ. C. de pœ. Nec principalis ex delicto auxiliatoris, nisi mandauerit vel ratum habuerit. c. cùm ad seden. extrà de resti. spo. & ista est veritas, & no. xxiij. q. j. c. fi. in gl. nam homicida. & maximè, quia ille Seius non adstabat cum prefata eius fratre: nec in in eius auxilio eundem inuocauit pro se: vt in. l. si familia. ff. de iuri. om. iudi. & ideò consuluit Bal. ꝙ fiat capitulum per quod adpareat ordo facti, aliàs presumeretur contra adstantem, vt det auxilium: arg. l. cum dominus. ff. ad sille.

& ali

& aliqui formant.c.verbis negatiuis,& alijs affirmatiuis,quòd res fuit absque eo.Ita dicit formaliter Bal.in.d.l.data opera.in pen.col.ibidem refert & sequitur Alex.in addi.in.l.si in rixa.ff.ad.l. cor.de sica.& ibi plenè Marsil.& maximè,cùm regulariter occidens aliquem me præsente,& non præstante auxiliũ, cùm possem,non teneor in aliquo,nisi aliàs probaretur me esse participem
2 † aut socium criminis.text.est,quẽ ibi ponderat Bart.ad hoc quem sequitur Lud.in.l.ij.§.sed si meo.ff.ad sille.imò & plus consuluit satis pulchrè Petr.de ancha.in consi.ccxvj.incipien.nos Bartho.de Saly.ꝙ etiam si præsens malefi cio staret armatus,ad hoc,vt puniatur
3 debet probari,ꝙ ibi erat præsens † ex proposito & animo se immiscendi maleficio:Secus,si casualiter & ex acciden ti.Imò plus dico,ꝙ in dubio præsumẽdum erit,ꝙ quis casualiter interfuerit
4 maleficio:Ita † singulariter Bal.in.l.j. in lectur.antiqua.ff.de ser.corru.& sequitur Fely.in.c.sicut dignum.iij.col. extra de homi.& plus dicebat Petr.de anchar.in præfato consi.ꝙ in re dubia debet inspici id quod naturæ negocij conuenit,& quod careat suspitione inimicitiæ,& ex his.quæ rei aptiora,& vero proximiora putaueris esse.Sed præfatis non obstantibus,contrariam sententiam arbitror de iure veriorem:& in primis dico,non obstare præallegatum dictum Bal.ex pluribus infrà scriptis:& in primis liquet ex processus meritis,quòd parùm ante homicidium ꝑpetratum præfatus Baptista homicidia ingressus fuerat apothecam præfatorum inquisitorum,& cùm eisdẽ allo quutus fuerat,& demum ab eadẽ apotheca exeundo reperit præfatum Petrum colam de ansora vnum ex inquisitis,cùm quo pariter alloquutus spoliando se saiono,quod deferebat,vt habilius homicidium committere posset, illud adsignauit eidem Petro colæ,qui vnà cùm alijs inquisitis eundem Syluestrum trãseunte cùm cucurbitis in manu aggressi sunt capiendo eũdem per capillos,& pugillis verberando, quousque superuenit præfatus Baptista, qui eundem Syluestrum verberauit & occidit ense euaginato,& statim recessit vnà cùm præfatis inquisitis carceratis: vnde manifestè adparet,ꝙ nedum præstiterunt opem in homicidio præfato, detinendo eundem Syluestrum per capillos,quousque ad eos applicuit præfatus Baptista armatus & vulnerauit: sed etiam eundem adsociauerunt:& cũ ipso aufugerunt.vnde succedit,ꝙ contra adsociantes post delictum commissum oritur magna præsumptio occul-
5 ti auxilij,† imò & consilij:per quã præsumptionem coguntur inquisiti probare contrarium:Ita voluit singulariter Fely.in.c.sicut dignum.extrà de homi. dicẽdo ita se intelligere,quod no.Bal. in.l.non ideò minus pen.col.de accus. & idem sequitur Marsi.in repet.l.vltimæ.C.de rap.virgi.vj.char.nu.lxxxv. in ver.& ratio non potest esse,quia tũc & etiam in char.x.in ver.no.etiã secundũ Bald.vbi latius:& idẽ Marsi.in sua prac.cau.cri.in versi.constante.in.viij. char.in ver.quartò limitat.Secundò accedit fuga præfatorũ inqsitorũ,in quã perseuerauerũt ꝑ annum cũ dimidio,ꝙ fuga subsequuta citatione & cõtumacia,fa

cia, facit indicium sufficiens ad torturam. voluit Barto. in. l. cùm probatio. ff. de probatio. & in. l. admonendi. ff. de
6 iureiur. Barto. in. l. lex Cornelia. † & ibi Doct. ff. ad sille. Saly. in. l. vnica. C. de raptu virg. Andr. de iser. in constitutione regni, si damna clandestina. Tertiò, corroboratur intentio ipsius. querulantis ex fama publica, orta à maiori parte hominum villæ Casulariæ cythariæ vbi delictum ipsum com-
7 missum fuit: † quæ fama cum aliquibus adminiculis pariter facit indicium ad torturam. dixit Cy. in. l. fi. de quæstioni. Bal. in. c. j. de pace iura. fir. Bar. in suo consil. xcix. incip. domino Paci de burgo. Quartò suffragatur, quod dum persisterent in fuga, fuerunt citati inquisiti ipsi, & ex quo minimè comparuerunt, fuerunt banno suppositi & contumaces reputati, quod quidem bannum & contumacia duntaxat circunscriptis alijs indicijs esset sufficiens
8 indicium † ad torturam. voluit Nico. de math. & post ipsum Bald. in. l. j. C. de hære. instit. Ang. in. l. iniuriam. in. §. si quis decretis. ff. de iniur. Amod. iusti. in suo tract. syndi. in vlti. char. Franc. bru. in suo tracta. de indic. & tortur. in viij. char. concurrente maximè consuetudine ipsorum inquisitorum in similibus, vt liquet ex processu. Quintò, opitulatur confessio ipsorummet inquisitorum extraiudicialis, dum starēt Calabriæ iam verificata per quam plures testes: nam adserebant eos persistere in fuga, ex quo interuenerāt in in homicidio præfato, dicendo, *dio lo per done a Bapstita che li possea dare solum due coltellate & non bisognaua occiderlo*, ex qua quidem confessione extraiudicia-
9 li resultat semiplena probatio, † in criminalibus vt in. c. fi. de succes. ab intesta. & not. glo. in. l. capite quinto. ff. de adul. quam ad hoc alleg. Bart. in. l. admonendi. ff. de iureiur. in. ix. & iij. col. & consuluit Alexan. in consil. cxiiij. in iiij. volumi. in. iij. colum. Sextò, fortificantur præmissa ex verbis prolatis per Alphonsum vnum ex inquisitis, aduersus præfatum Syluestrum diebus præcedentibus, dum eidem dixit: *non basta ua che hieri sera fustiuo sine ad otto contra Baptista & hogie le hauite fatto peggio: megliore saria stato che lo haue ßiuo amazato.* Et pariter altera die dixit eidem Syluestro: *de questione de Baptista con Ludouico non è nulle che me voglia cacare piu carne salata de te di questa causa che te ce vai impatiando.* &c. Item adparet, quod die præcedenti in rixa habita per Baptistā cū Allegrante inquisiti ipsi cucurrerunt in fauorem ipsius Baptistæ contra Allegrantem, & sic erant soliti impendere auxilium eidem Baptistæ. Item, quod tempore quo Petrus cola ibat cum saiono Baptistæ in collo, sibi obuiauit quidam qui sibi dixit, si volebat emere quoddam saccum bombacis, & diuidere inter eos. respondet ipse Petrus cola qui properanter accedebat *lassame fare questo*. Ex quibus omnibus resultare adparet tria alia indicia seu quatuor, & si non probatur vnumquodq; ipsorum per duos testes, prout requiritur iuxta glo. in. l. fi. C. fami. ercisc. attamen quando essent multa indicia, prout in
10 casu, de quo agitur, † & probarent per testes singulares, succedit quod ex talibus indicijs sic probatis resultant plu-

res

res præsumptiones, quæ faciunt indicium ad torturam posuit Raph. Fulg. in.d.l.fin.C.fami. ercis. quem refert & sequitur Soci.in consi.liiij.in.iij.volu. & sequitur Franc.bru.in suo tracta.de indicijs & tor.ij.colum.¶ Nec obstaret obijcere, quod maior pars testium nostrorum deponentium super crimine & indicijs præfatis adpareant repulsati per testes quamplures inductos ad defensam inquisitorum, cùm super huiusmodi repulsa fuerint producti pater, socer, patrui, & fratres consobrini, præfatorum inquisitorum, necnon & alij adstricta consanguinitate adiuncti eisdem inquisitis, & sic si inquisiti ipsi venirent iustificandi, cederet in iniuriam totius agnationis, & sic esset iniuria communis. quo casu videntur in
11 causa propria testificari † intantum, ꝙ non probant: vt firmat Barto.in. l. lex Cornelia.ff.de iniur.Bald.in.l.j. C. de raptu virgi. vt ex quo agitur de proprio interesse, iniuria communis toti consanguinitati esse videtur. Ita consuluit præclarus doct. Philip.deci.in suo consil.cxxxiij.iij.col.in.j. volu. Barto. in.l.cùm scimus.C. de agri. & censi. libro.xj.Bal.in.l.vnica.C.si quacunque prædi.potesta. & plenè Iaso.in. l. si ita stipulatus.§.grisogonus.pe.colũ. ff. de verbo.oblig.¶ Prætereà, licet posiit ex aduersò fundari, quod testes consan-
12 guinei etiam fratres admittantur † in criminalibus ad defensam, per text. in l.parentes.cum vulg.de testi.& in. c.literas.extrà de præsum.attamen id vendicat sibi locum, vbi ad meram defensam ac probationem innocentiæ inducerentur, secus vbi ad reprobationem testium essent producti, prout in casu, in quo sumus, prout in terminis voluerunt Bald.& Saly.in.l.parentes. C. de testi. & sequitur consulendo Alexand. de imo.in consi.v.in.iij.colum.j. volu. per not.in.l.lex Cornelia. ff. de iniur. & per not. Bart.in.l.qui testamento de testamen. Prætereà regula.l.parentes. videlicet quod consanguinei posiint produci in testes in causis criminalibus consanguineorũ ad defensam ipsorum, & ad probationem innocentiæ vendicat sibi locum fortè, vbi ex offi-
13 cio curiæ procederetur † in illa causa ad instantiã fisci, quia nec per hoc diceretur nocere fisco, qui tractat de pœnali & odioso, lucro cùm alterius iactura, argu.eius quod not. in. l. si quis vxori.§.fin.ff.de fur.vbi dicitur, quod in interesse non habere ratio lucri, ꝙ perciperetur cum alterius iniuria: vt ibi est glo.quæ non est alibi secundum Bal.in.l.parentes.C.de testi. cum quo Saly. ibidem concurrit, & est aureum dictum secundum Fely.in.c.literas.extrà de præsump.in vers.quintus casus. vbi singulariter subdit hoc fortè non procedere, vbi in causa criminali esset accusator, quia tunc nedum ageretur de præiudicio fisci, sed etiam partis, & est præiudicium maximum. Nunc autem dato, absq; veri præiudicio, quod posiit dici valida repulsa, & quod proximè alleg.non obstarent, adhuc dico, quod licet testes non integri seu repulsati non sufficiant ad condemnationẽ, dum deponunt de crimine contra ali-
14 quem: attamen sufficient † ad torturã dixit Bald.in.l.cunctos populos. C.de sum.tri.& fide cath.& in.l.j.ff. de quæ-

ſtioni. Alb. de manc. in ſuo tract. de teſti. xxix. col. Ludo. ro. in conſi. ccccl. incip. quædam mulier, Franc. bru. in ſuo tract. de indi. & tortu. iij. col. quod maximè dicendum eſt procedere in caſu, de quo quęritur, in quo vltra teſtes deponentes in ſpecie de delicto, deponũt tam ipſi, quàm plures alij teſtes etiam de fama publica, quo etiam caſu licet teſtes ipſi repulſati adpareant, dico deponentes de viſu delicti: tamen remanent alij deponentes de fama publica,
25 † nõ eliſi. quo caſu procedi poterit ad torturam cõtra inquiſitum. Ita in particulari voluit pulchrè Iaco. but. vt refert & ſequitur Alb. in. l. iij. § eiuſdem ff. de teſti. & cõſulendo ſequitur Calca. in ſuo conſi. cix. inci. quia cauſa iſta pro victoria, &c. Nec obſtaret, quod nonnulli ex noſtris teſtibus aſſerantur conſanguinei noſtri, cùm non adpareat quod ex linea deſcendenti vel aſcendenti adiungantur in conſanguinitate ad hoc, vt repelli poſſent, ſed ex linea tranſuerſali quo caſu in teſtimonium producti in cauſa conſanguinei
26 bene probant, nec repelluntur † Secus ſi eſſent ex linea aſcendenti vel deſcendenti, prout noſtri non ſunt prout latè nos docet Inno. & Io. and. in. c. nonnulli extrà de reſcrip. & conſuluit Ang. in conſil. cxciiij. Iaſo. in. l. admonendi. in repe. xix. char. ff. de iureiurã. Marſi. in ſuo ſingu. cxxxiij. & in ſing. incip. affinitas. Ex quibus concludo debere intrepidè per eandem magnam curiam vicariæ procedi ad torturam contra ipſos inquiſitos ad ſciendum deliberationem præcedentem ipſorum inquiſitorum tempore delicti commiſsi, & propoſitum cum præfato Baptiſta homicida in necem pauperis interfecti & ita de iure cenſeo. Thomas Grammaticus. V. I. Doct.

¶ Nec valuit tantum bene cantare, vt ad torturam cõuenire iudices inter ſe diſsidentes valuiſſent. Et tamen aliter fieri non poterat ex præmiſsis.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Teſtes ſi depoſuerunt maleficium fuiſſe commiſſam præſente Titio & Seio, & demũ iterum interrogati qui fuerint præſentes, reſponderunt quod nullus. certè debet intelligi, niſi exceptis prænominatis.*

2 *Teſtis ſi interrogatus ſuper aliquo facto, depoſuit quicquid ſciebat, ſi demum iterum interrogatus ſuper eo, reſpondet, quod neſcit, certè debet intelligi illud neſcire, id eſt aliter quã vt ſuprà dixerat.*

3 *Teſtis poteſt variare à primo dicto dummodo incontinenti id faciat, non autem ex interuallo.*

4 *Teſtis ſi dicat aliquid factum tempore vindemiæ, dicitur bene probare, etiam ſi id factum probaretur parum ante vindemiam ſicut rectè dicitur factum tempore guerræ quod fuit parum ante guerram, & in ipſius guerræ trepidatione. & nu. 5.*

6 *Teſtis ſi dixerit aliquid fuiſſe factum ſimul, alius verò depoſuit fuiſſe factum per prius, & ſic non ſimul, id eſt eodem tempore, & ſic intelligitur ſimul, id eſt, eodem die.*

7 *Teſtium dicta debent impropriari, vt ſuſtineantur.*

8 *Teſtes duo ſi videntur adinuicem contrarij, debent reduci ad concordiam, Secus, ſi eſſet vnus & idem ſibi contrarius.*

9 *In causa falsi semper debet fieri interpretatio, vt falsum excludatur.*

10 *Et potius in teste præsumenda est ignorantia, quàm dolus ad exclusionem falsi.*

11 *Falsitas testium non existens in negotio principali, in quo consistit substantia negotij principalis. sed in accessorijs, non facit, vt dicta testium reprobentur.*

12 *Contrarietas in testibus, etiam in facto principali, si modica est non vitiat dicta testium.*

13 *Falsum dici nō potest id, quod iuuatur primordio veritatis.*

14 *Falsarius non potest dici testis, quando eius dictum pōt aliqua interpretatione verificari.*

15 *Falsitatis probatio debet de necessitate concludere, & requiritur magis stricta & concludens probatio in falsitatibus, quàm in alijs.*

16 *In falsitatibus præsumendis attenditur multū qualitas personarum testium.*

Consilium XXXIII.

REdemptoris gē tium presidio inuocato. In causa querelæ falsi porrectæ per Magnifi. Galeotam carrafam de Neapo. nunc Comitem sanctæ Seuerinæ, in magna curia vicariæ, aduersus nobilem Gurellum de simonello, necnon & Ioan. baptistam fidelē de Auersa testes productos per Magni. Iaco. de rufo comestabilem ciuitatis Auersæ in causa ciuili vertente in. S. Regio consil. inter præfatos Magni. Galeotam & Iac. ad verificandum iurisdictionalia præfati officij comestabilis & capitaniæ, etiam in casali Pascarolæ, quod est ipsius Galeo. & præsertim ad probādum plures executiones fieri fecisse prefatus Iaco. authoritate præfati eius officij, aduersus Macellatores carniū in casali præfato Pascarolæ nobilis Gurellus ipse testis productus deposuit, quod tanquam Grasserius ciuita. Auersæ plures executiones fecit, diuersis temporibus aduersus macellatores carnium in casalibus eiusdem ciuitatis, & signanter Pascharolæ in quò vnicam executionem fecit contra quendam macellatorem non vendentē carnem secundum assisiam positā per Grasserios: quos ius cōmune ædiles curules vocat. demū verò in eodē contextu depositionis super sequentibus articulis examinatus, deposuit plures executiones fecisse in casalibus Auersæ sed in casali Pascarolæ non euenit casus, seu non successit casus. & sic videt̄ contrariari ei, ꝙ paulo antè dixerat, nam rectè intuenti nulla adparebit contrarietas seu varietas, quia secundū eius dictū de iure intelligendū est, ꝙ in casali pascarolæ nō euenerat aliter casus. id est nisi vt suprà deposuerat. Et ꝙ ita intelligi debeat, adducit ꝙ voluit satis no. Alb. in. l. nō erit in. §. dato. ff. de iureiu. vbi per gl. no. dicit ibi, ꝙ si testes deposuerūt maleficiū fuisse cōmissum presente Titio & Seio 1 † demum interrogati, qui fuerunt præsentes r̄nderunt quod nullus. certè debet intelligi, nisi exceptis præfatis. Et refert, quod ita dicebat Pau. de leazar. per illā gl. & idem refert & sequitur cōsulendo Alex. de imo. in consil. clxxx. in. v. volumi. Bartho. soci. in consi. lvj. vlti. colum. in. iiij. volu. referens ita tenere Francis. de are. eius præceptorem in cap. cùm tu extrà de testi. & ideo satis

tis

tis ad propositum inquit Bart.in.l. de ætate.ff.de mino. quòd si testis deposuit super aliquo facto:& successiuè ite
2 rum † sub eodem facto interrogatus respondit, ꝙ nescit certè intelligi debet illud nescire aliter, quàm vt suprà dixerat:& idem satis plenè sequitur & consuluit excellens doc. Phili. deci.in suo consil.c.in.j.vol. incipiē.in causa inquisitionis formatæ.in.iij.col. Prætereà, dato ꝙ possit modo aliquo dici, prout minimè conceditur hunc nobile Gurellum testem variasse à primo dicto, ita de ponendo, vt suprà, dico ꝙ licuisset, dùm de iure potest testis variare à primò dicto, dummodo in-
3 cōtinenti id faciat.non † autem ex interuallo. Ita docet nos Bart.in.l.quicquid adstringēdæ.ff.de verbo. obliga. glo.in.c.prætereà.di testi.cogen.& dicitur incontinenti, qñ nondum dimissus est à iudice ab examinatione, prout fuit in casu præsenti.dixit Bald. in l.lecta.ff.si cer.pe.Secū do, quo ad aliū testem, videlicet Io.and.fidelē, inquātum prætendatur falsum deposuisse, dum dixit, ꝙ dum fecisset executionē aduersus macellatorem in dicto casali fuit vocatus pro parte vxoris præfati Galeotæ:ad quam accessit,& rogatus ab eadem se concordauit cum illo macellatore à quo pro concordia consequutus fuit duas spatulas porci, vltra quod macellator præfatus de spatulis porci præfati consignatis eidem testi plenè fateatur:sicque prætendit ex aduerso testis ipse falsarius prætextu, ꝙ tūc tpis Galeota præfatus nō habebat vxorē:sed longè postmodū eā duxit: nā rectè intuēti testis iste non deposuit affirmatiuè Galeotā habere vxorem: sed se vocatū nomine & pro parte vxoris:nec affirmat cognouisse illā, quæ secū loquuta est, fuisse vxorem præfati Magni.Galeo.Et minimè ob.eidem testi Io.anto.inquātum deposuerit, quòd facta executione præfata fuit vocatus ad instantiā vxoris præfati Mag. Galeo.alius verò testis deposuerit. ꝙ dū voluissent facere executionem, fuerūt vocati pro parte vxoris p̃fatæ:& sic videtur prima facie inferri varietas seu contrarietas adinuicē:quia vnus dicit facta executione:alius verò videtur p̄supponere id factū ante executionem, quod nihil officit:prout satis pulchrè determinat Bal.in.l.diuortio.in princ. ff.sol.ma.vbi est tex.in ver. neq; enim iuncta glo.dicente ex larga significatio-
4 ne id fieri tempore vindemiæ, † quod factum fuerit parū ante vindemiam, & dicitur rectè id factū tempore guerræ quod factū fuit parū ante guerrā:& in ipsius guerræ trepidatiōe,& sic teste ita dicentem, non incidere in falsum, quoniam ex larga & impropria significatione quod factum fuit parū ante guerrā & in ipsius guerræ trepidatiōe
5 tempore guerræ † factū fuisse dici potest. Pro quo etiā est tex.valde nota.in l.Pedius.in princ.ff.de incen.rui.naufrag.dū dicitur posse etiā dici ex naufragio rapere ei, qui nondū naufragiū fecit, si naufragij trepidatione rapiat: ita etiā per præfata in propriis terminis consulendo ad euadendum testes à falso, consuluit Lud.ro.in consi.cccj. incipien.in proposita cōsultatione.ij. columna.in.j.parte suorum consiliorum.pro quo etiam bene facit, quòd voluit

voluit Bald.in titu.de pace Constan. ver.die lunæ.ꝙ si dicitur instrumentũ fuisse factum .xj.die Ianuarij,& testes examinati dicãt,ꝙ illa die partes fuerunt absentes debent reduci ad cõcordiam dicta testium & instrumentorũ, vt intelligatur.xj.die Ianuarij.j. exeũ-
6 te† & non intrãte. Et faciunt benedicta eiusdem Bal.in.l.optimã.C. de cõtrahen.& commit.stipu.Et ad idem facit,quod voluit Bar.in.l.in operis.ff. loca.dum dicit,ꝙ si testis deposuit aliquid fuisse factũ simul,alius verò deposuit fuisse factum per prius & sic nõ simul.idest eodem tempore, ꝙ intelligetur simul idest eadem die. & subdit Barto.hoc esse vtile ad defendendum testes,ne incidãt in falsum. Et pro hoc benefacit: quia dicta testium debent
7 †impropriari,vt sustineantur,ita Barto.in.l.ij.per illum tex.C. de his, qui ex publi.rõci.lib.x.Barto.in.l. Iulianus.ff.de hære.instit.glo.in.c. periculosè.de pœniten.distin.j. & istud fundamentum est verissimũ.quãdo essent duo testes,prout in casu nostro qui videntur adinuicem contrariari : nã debent reduci ad concordiam , Secus si
8 esset vnus & idem sibi cõtrarius.† Ita in specie tenet Ias.nullam de præalle. faciens mentionem decisionibus in.l.j iiij.col.ff.de noui oper.nun . Vnde ex prefatis non potest aliqua falsitas dictis testibus impingi,cũ ex iuris dispositione semp interpretatio fieri debeat vt falsum excludat.dixit Bal.in.l.iuris
9 gẽtiũ.§.ꝙ ferè.ff.de pac.&†in.l. imperator.ff.de statu homi.col.iij. & cõsuluit Alex.in cõsi.lxx.&.lxxiiij.in j.vol. & consi.xciij.in.v.volumi.& in dubio potius præsupponẽda est in teste igno-
10 rantia,†quã dolus:vt falsitas excludatur,voluit consulendo Frãc.de are. in cõs.xlvij.visis &c.ij.col.Bal.in.l.j.ff.de legi.colũ.fi.& quando dato absque veri præiudicio posset falsitas baptizari prout nullatenus potest,illa nõ esset in negotio principali,in quo consistit substantia negotij. quo casu non facit,vt
11 dicta testium reprobentur,†nec ꝙ falsitas reputari possit ita dixit Bald.& Saly.in.l.pe.circa fi.ver. item hoc verũ.C.de transac.vbi Saly.subdit,ꝙ ita in practica clamant quotidie aduocati.idem not.Innocẽ.in.c. fraternitatis. vbi Io.de ana.refert & adprobat.extrà de testi.& consuluit Alexan. in consil. v.in.j.vo.& ibi subdit plures testes hoc modo à contrarietate defendisse,& subdit esse singu.& valde not.ꝙ etiã modica cõtrarietas in testibus etiã in facto
12 principali,†vbi consistit substãtia negotij,si est modica,non vitiat.& alleg. sing.dictũ Anto.de but.in.c.ij.de reg. & cõsi.etiã Phi.dec.in suo cõsi.c.in.iiij. col.j.vol.Itẽ Macellator præfati casalis.p.de quo.ſ.examinatus fatetur dedisse spatulas porci præfatis grasseriis, & sic conformatur depositioni dictorũ inquisitorũ,quæ satis videtur ex præ-
13 misis iuuari primordio veritatis † & id,quòd primordio veritatis iuuatur, non potest dici falsum ita Bar.& Pau. de ca.in.l.cùm filius.§. hæres meus.ff. de legat.ij.vbi Pau.subdit,ꝙ id, quod habet aliquid veritatis admistum,non potest dici falsum.Idem cõsuluit Pau. de ca.in cõsil.cl.& And.de yser.in cõstitutione regni,si dãna.iij.colũ.& Fran. cur.in cõsi.lv.in.v.col. Præmisis etiã admi

adminiculatur, ꝙ ex iuris dispositione
14 testis non dicit falsum deponere, † qñ eius dictum potest aliqua interpretatione verificari: vt in c. cum tu. extrà de testi. not. Inn. in c. causam, quæ. extrà de rescri. & consuluit Bal. in consi. cccxxiij. in iiij. vol. inci. præmittẽdũ est ad euidentiam. Suffragatur potissimè, quia probatio falsitatis debet de necessitate cõcludere, & requiritur magis stricta & concludens probatio in causa
15 falsitatis, † quã in cæteris causis criminalibus. c. in præsentia. & ibi Bald. extrà de prob. & in l. imperator. vbi Bal. ff. de statu homi. Saly. in l. de tutela. C. de in integ. regi. Et hinc est, ꝙ clariores probationes, quæ in criminalibus requiruntur in causa falsitatis, sunt necessariæ: vt inquit Phi. deci. in cõsilio. clxxix. incip. ætatis. §. sicut. & consuluit etiã Pet. de anch. cõsi. xxiij. & Fulgu. cõs. clxxiij. Vltimò, nõ est obmittẽdũ, ꝙ in falsitatibus præsumẽdis suffragabitur multũ cõsideratio qualitatis ꝑsonarũ testiũ, ꝗ cũ sint nobiles & opti
16 mæ famę † prout etiã de iure ꝓsumuntur, per l. meritò. cũ vulg. ff. pro soc. nõ adparente de cõtrario, multũ operabit̃ bona fama ad remouendum præsumptionẽ falsitatis: ita dixit Bald. in l. ij. C. de fal. & in l. quõties. §. sed si non in corpore. ff. de hære. instit. & consuluit Deci. in pręalle. cõsi. & quia ita magnũ sicut paruum iudicabis, prout etiam diuinitus institutum est, ex quo omnis spiritus laudat dominum. Ideò intrepidè cõcludo præfatos inquisitos, licet indebitè à dicta querela falsi absoluendos. & ita de iure sentio ego.

Thomas Grammaticus. V. I. D.

Et quia magna curia ipsos detinuerat in palatio, sicque habito recursu ad. S. Consilium per viam grauaminis & audita relatione causæ ac aduocatis: tandem ex præmissis fuit per. S. Cõsilium decretum ex præmissis non esse molestandos, sed liberandos.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Princeps non potest remittere pœnam corporalem delinquenti in præiudicium partis: nec etiam id, quod interest parti pecuniariter absque vrgenti causa, & absque partis voluntate: aliàs peccat mortaliter: cùm id faceret de absoluta potestate.*

2 *Princeps, quòd potest remittere, dum remittit pœnam, intelligitur de ea quæ veniet applicanda suo fisco, non autem parti.*

3 *Principis mens præsumitur esse talis, qualis de iure esse debet.*

4 *Princeps concedens aliquid, nec dicat motu proprio, præsumendum est ad partis postulationem concessisse: nisi dixerit ob eius benemerita concessisse.*

5 *Consuetus delinquere quis dicitur per binum actum.*

6 *Infamis ob delictum seu infamatus de delicto satis dicitur, vbi extat confessio sua.*

7 *Princeps indulgendo delictum, non remittit infamiam ex eo in curiam.*

8 *Princeps concedens inferiori aliquid de sibi reseruatis, in dubio videtur concedere, vt ea exerceat cum debita causæ cognitione, & non cum illa plenitudine potestatis, quam habet ipse concedens.*

Restitutio ad famam fieri non potest, etiã per generalem vicarium imperatoris. ibidem.

9 *Principi sunt exprimẽdæ omnes causæ, ex quibus moueri posset ad non concedendum, vel difficilius*

ficilius concendendum. nec sufficit in genere fieri expreßio, sed requiritur notabilis expreßio. numero. 10.

11 *Subreptio seu obreptio modica, vitiat rescriptum.*

12 *Iudex potest se informare de fama alicuius absque iuris & iudicij ordine, & etiam à testibus inhabilibus.*

13 *Tortura potest dari homini malæ conditionis & famæ ex processu informatiuo.*

14 *Contumax bannitus ex sola contumacia & banno alijs non existentibus indicijs, potest torturæ subijci.*

15 *Princeps non consueuit remittere pœnam delinquenti, nisi parte concordata. & de qua cõcordia constet per instrumentum.*

16 *Habendum est pro expresso id. de quo si statuens fuisset interrogatus, idem respondisset.*

17 *Tortura de facili adhibenda est in delictis nocturnis.*

Consilium XXXIIII.

REdemptoris gẽtiũ suffragio petito. Quod Panarello de Nola non suffragetur indultus seu abolitio criminum sibi concessa per Illustriß. ac Reueren. Cardinalem columnam locumtenentem generalem Cæsariæ Maiestatis, adparet ex eiusmet lectura, dum in eo dicitur, *per non ce essere interesse de parte.* quo casu manifestè, datur intelligi, quòd non aliter fuisset intentionis principis concedere, nisi parte concordata, cùm princeps non posſit remittere pœnã corporalẽ delinquẽti: nec etiã, ꝙ interest parti pecunialiter absq; vrgenti causa, & sine partis

1 aduersæ voluntate: † alias peccat mortaliter cùm id faciat de absoluta potestate: voluit Andr. de yser. in titu. quæ sint rega. in versic. committendum. & idem Andr. in. c. similiter. de capi. qui. cura. vendi. & sequitur Par. de puteo, in tracta. syndica. in. iij. char. in ver. cõpositio. in. c. quia pluries. in. quarta columa. & licet glo. in. l. rescripta. C. de preci. impera. offe. videatur aliter dixisse & in. l. defensionis. C. de defenso. 2 ciui. similiter tamen † glo. præfatæ intelliguntur de pœna applicanda fisco suo, id est ipsius principis, & non parti: per. l. venia. C. de in ius vocand. secundùm Bald. in. leg. fin. C. de precip. Imperato. offe. & in. l. quicunque. C. de serui. fugitiu. Sed hoc non fuit aliqua partis remißio aut concordia: ergo indultus ipse seu remißio non tenet: & ideò dicit pulchrè gloſſ. not. & ibi Bald. in. leg. venia. C. de in ius vocand. & ibi Bald, quòd rescriptum, in quo princeps ius partis læsæ remittit, est nullum & ita etiam consulendo refert & sequitur Bartol. caſſen. in suo consilio. xxvij. in secunda columna. maximè cùm princeps nunquã præsumatur concedere non concedenda: vt dicit Bal. in prelu. feu. in. xj. col. ex quo 3 mens † principis præsumitur esse talis qualis de iure esse debet. dixit Bald. in l. ex facto. in. iiij. no. & ibi Alexand. de imol. ff. de vulg. & pu. & facit. l. quoniã. C. de nat. lib. & nihilominus viuit artifex, à quo potest de facili veritas eius intentionis haberi, maximè cùm antiqui moris fuerit Regis Cap. ac etiam nostri Cæsaris, nunquã remittere delinquentibus nisi partibus per prius concor

concordatis.quod multò magis seruã-
dum est per eius vicarium. Item & tan
tò fortius, cùm huiusmodi indultus
nuncupatus adpareat esse quædã sim-
plex chartula non emanata à Regia
Cancel.nec cum subscriptione domi-
norum Collate. consi.nec alicuius ex
eis: nec sub nomine Regio expeditus
nec cũ Regio sigillo. Prætereà, ex pro-
ductione ipsius inductus satis liquet
Panarellũ ipsum criminosum ac ma-
læ famæ, imò pessimæ, dum in eo ad-
paret, quòd ad eius supplicationem ei-
dem crimina expressa indulgẽtur:nec
dicitur aliter quòd proprio motu: sed
ad ipsius postulationem:& tamen præ-
sumitur etiã de iure, quòd ad eius po-
stulationẽ, dum non exprimitur, quòd
4 proprio motu † vel propter eius bene-
merita id fecerit. Ita dicit Gul.de cu.
in.l.iij.§.si procurator. ff.quod quisq;
iur.& ibidem Alex.de Imo.quod repu
tat menti tenendum: & Albe.in.l.j.in
princ.v.col.ff.quod quisque iur.& exi-
stente eius reiteratione, tot & tãtorum
delictorum, infertur dicendum, quòd
sit solitus & cõsuetus delinquere, cùm
per binum actum dicatur consuetus.
glo.in.c.ita nos.xxv.q.ij.& tenet Bal.
5 in.l.iij.C.de episco.audi.& † si per tres
vices eo casu dicitur sæpius deliquisse:
vt patet in.l.seruos.C.ad leg.Iul.de vi
publ.& firmat Luc.de pen.in.l.j.C.de
superexact.& ibi subdit sibi videri, ꝙ
duæ vices sufficiant: nam cùm dicitur
sæpissime, id ter agi satis est. c.omnes
decimæ.xvj.q.vlti.& not.in.c.ergo. ij.
q.vij.glo.verò in authen.de testib.di-
cit quòd sæpe duas aut tres vices requi
rit.idem not.Archi.in.c.sæpe.de elect.
in.vj. Vnde resultat, quòd cùm ex pro-
ductione ipsius indultus adparet ꝙ
confessus fuerit delicta, de quibus in
6 indultu, satis dicitur infamis, † & sic
infamatus de delictis. Ita cõsuluit Pet.
de anch.in consi.clxxxix. incip.tribus
de causis, vbi dicit in specie, quòd ad
hoc, vt quis remaneat infamis requiri-
tur confessio ipsius in iudicio, vel sen-
tentia iudicis, &c. alleg.idem voluisse
Ioã.And.in.c.si qui.de præscrip.in.vj.
refert & sequitur Marsi.in sua practi-
ca cau.cri.in ver.aggredior.xxj.col.in
lxj.char.& facit bene: quia licet indul-
gentia criminum concessa, remittat
pœnam delictorum: non tamen remit-
tit infamiam. l.fi.C.de gene.aboli.ita
dixit Par.de pute.in trac.syndi.in ver
sicu. tortura grauior est pœna. & ibi
subdit, quòd licet indulgentia princi-
pis interueniat: tamen aggrauat noua
delicta ad inuestigationẽ veritatis per
tormenta, ex quo illa causa criminalis
remissa incalescit criminalitati, quo ad
aggrauandum ad torturã concurren-
te maximè, quia ex indulgentia prin-
7 cipis nõ remittitur infamia. † Ita pul-
chrè Alb.in.l.quid ergo.§.pœna gra-
uior. ff.de infa.& ad quam infamiam
pro suis præcedẽtibus ac reiteratis de-
lictis iam diffamatus, pro quibus in-
dultum obtinuit: nec adparet restitu-
tus per huiusmodi simplicem indul-
gentiam, absque aliqua alia restitutio-
ne ad famam, vt eius verba sonãt: cùm
solus princeps hoc facere possit, quan-
do factũ fuisset, prout non est: imò ge-
neralis vicarius Imperatoris ad famã
8 † restituere non posset: prout consu-
luit Pet.de anch.in cõsi.cccxxvij.inci.

visus

visis diligẽter actis & actitatis.iiij.col. vbi loquitur in specie in domino Veronæ tunc generali Vicario Imperatoris, & alle.c.fi.de offi.vica.in.vj.& in l.j.de offi.eius, cui man.est iuris. Idem refert & sequitur Fely.in.c.quæ in ecclesiarum.xij.col.ver.sed hanc declarationem.extrà de consti. Pro quibus facit rationabilis & pulchra ratio: ꝙ

9 † ita sit, ex quo princeps concedendo inferiori aliquid de sibi reseruatis, intelligitur semper cõcessisse, vt ea exerceat cum debita causæ cognitione: & non cum illa plenitudine potestatis, quam ipse habet cõcedens, secundum Inno.in.c.ad monasterium.in glo.nisi ex causa.in fi.extrà de statu monac.& in.c.dudam.vlti.col.ver.item & si papa.extrà de elec.& in.c.veniens.in glo. extrà de fil.presby. Abb.in.c.at si clericus.§.adulteriis. extrà de iudi. Imo.in c.de multa.extrà de præben. Et si dici posset, quòd negatur quòd princeps possit indulgere delictum criminoso cum reseruatione iuris partis offensæ, intelligendũ erit de ipso proprio principe, & non de inferiore ab eo, & nihilominus adparet quòd indulsit, si ita indulsisse dic: potest ad suggestionem ipsius Panarelli adserentis nullũ verti interesse partis: & sic subreptitiè obtinens, carere debet impetratis, maximè dum non expresit de infinitis delictis & criminibus reiteratis, de quibus si fuisset aliqua mentio facta, verisimiliter princeps non concessisset, vel difficilius concessisset: ex quo omnes qualitates sunt exprimendæ principi, ex quibus posset princeps moueri ad non concedendum, vel difficilius concedendum.c.postulasti.extrà de rescrip. Bal.in.c.cùm dilecta.eo.tit. Abb.in.c. in præsentia.& in.c.ceterũ.eo.ti. Lud. ro.in consi.cccxxvj.& in consi.xxxviij. vbi subdunt, quòd requiritur notabilis expresio: nec sufficit in genere fari: vt impetratio saluetur à subreptio-

10 ne seu obreptione. † Nec sufficeret generaliter exprimi factum, nisi exprimatur modus.glo.in.c.dilectus filius.extrà de rescrip.& tenet Old.consi.xiiij.

11 maximè, cum modica † subreptio seu obreptio vitiet rescriptum. c.si motu proprio.de præbẽ.in.vj. Bal.in.l.præscriptione.C.si contra ius vel vti.pub. & in.c.de causis.de re iudi. Benedi.de plumb.in.l.j. ff.de natal.resti. Io.And. in addi.Spec.sub rub.qui fil.sint legi. His sic præmissis, clarum est quòd dispositio capitulorum regni, sonat contra illos, quos fama grauat, & contra sæpius frequentiusq; peccãtes, vt verba ipsorum cantant: cõtra quos iubent procedi obmisso iuris ordine, & ex processu informatiuo: imò plus poterit iudex de huiusmodi fama se informare, etiam absq; iuris & iudicij ordi-

12 ne: & etiã per testes inhabiles. † ita pulchrè Bal.in.l.qui testamẽto.§.per cõtrarium.ff.de testa.alle.Inno.in.c.cùm in tua.extrà de spõsa.refert & sequitur Iaco.de sancto Geor.in.l.testiũ.§.eiusdem quoq;.iiij.col.C.de testib.& bene faciunt verba literæ arbitralis: si cum sceleratis, &c.ibi dum dicitur, si tibi cõstiterit per indicia, vocem, vel famã publicam, & circũscriptis capitulis regni: quando nunquàm fuissent dicta capitula in rerum natura; nonne ex iuris

13 communis dispositione † contra hominem

m

minem malæ conditionis & famæ, potest iudex procedere ad torturam ex processu informatiuo: & sic non datis defensionibus. certè sic ita singulariter tenet Guid. de suza. in tracta. malefic. sub rubrica, qualiter fiat inquisitio. in prin. Gandi. in tract. malefic. sub rub. quomodo cognoscatur. de malefic. per inquisitio. ver. sed quæro. facta & completa. vbi alle. hoc voluisse Spe. de quo ibi per eum. Item cōcurrit bannum & contumacia aduersus præfatum Panarellum, pro delicto vulnerum per ipsum illatorum alcuzerio curiæ Nolanæ. Ex quibus claudus euasus est in tibia, & vix deambulare potest. & de quo crimine nulla extat cōcordia partis, & sic ex solo banno & contumacia circūscriptis aliis probationibus & indiciis rationabiliter quæstionari potuit:

14 † & milies, iuxta doctri. Bal. post Nico. de matha. in. l. j. iiij. col. C. de hære. insti. & sequuntur Moder. senen. in tract. de indi. & tortu. viij. char. Amod. iusti. in suo tract. syndica. in vlti. char. Marsi. in. l. pen. in vltimis verbis. ff. de quæstioni. & maximè non extāte concordia seu remisione partis offensæ, & ex vulneribus deformatæ & claudæ: & princeps non consueuit remittere seu indulgere delictum, nisi parte concordata seu satisfacta:

15 † de qua cōstet per instrumentum: vt per glo. in. l. venia. C. de in ius voc. cum ibi not. & vbi aliter faceret, nō teneret, & pars aduersa posset agere: id est, offensus: per no. Lucæ de pen. in l. j. C. de deserto. in fi. & sequitur Par. de pute. in tract. syndi. in ver. compositio. ij. col. Nec suffragatur eidē Panarello, indultus ex alio, cum non expresserit infinita crimina, & reiterata per ipsum perpetrata. de quibus princeps si informatus fuisset, verisimiliter non concessisset: cùm id sit habendum pro expresso vel statuto, de quo si statuentes fuissent interrogati,

16 † ita respondissent seu statuissent: vt dicit glo. in. l. tale pactum. ff. de pactis. tex. in. l. fi. secundum Bar. & Ang. ff. de posthu. hære. instit. & in. l. Barbarius. & ibi Bal. v. col. ff. de offi. præto. & sic recidiuando Panarellus ipse in præsentiarum in nouissimo furto iumenti in strata publica, prout inquiritur, necnon in fractura ostij domus mulieris honestæ ac maritatæ seu coniugatæ, vt ipsam adulteraret, & de nocte, cùm tortura de facili sit adhibenda in delictis

17 nocturnis, † vt dicit Bald. in. l. nemo. C. de episco. audien. Moder. senen. in tractatu de indic. & tortu. in penulti. char. quis dubitabit non fuisse nisi sanctissimè processum ad torturam per Capitaneum Nolanum, contra præfatum Panarellum? & qui Capitaneus quando aliter fecisset, & torturam non adhibuisset, minimè iuris censuræ laqueos euasisset: & ita intrepidè iuris dico ego.

Thomas gramma. V. I. D.

ET sic causa per remedium grauaminis pro parte præfati Panarelli introducta in. S. Consilio fuit causa ipsa remissa ad eundem Capi. Nolanum: quia non grauauerat adhibendo torturam: & quia confessus, fuit ad vltimum supplicium condemnatus per eundem Capitaneum: & superueniente permutatione pœnæ ex gratia præfati

fati Illustris. locumtenē. generalis, fuit transmissus ad seruitia Regiarum triremum ad remigādum in perpetuum: & dum inde ad paucos dies machinatus esset in occidendo patronum triremum, fuit in eisdem triremibus existentibus in mole magna laqueo suspensus, ordinatione eiusdem Reuer. & Illustris. locum tenen.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Corruptelæ crimen, in iudice est satis detestabile: intantum, quòd reputatur inter magnas & capitales causas.*

2 *Corruptelæ crimen, in pluribus adsimilatur crimini læsæ maiestatis.*

3 *Corruptelæ crimen, committitur per iudicem, si pecuniam cepit, vt ferat sententiam iustam siue iniustam. Item, siue vt iudicet, siue vt non iudicet. Item siue pecuniam capiat, & nihil promittat. & pariter si sibi dari promittitur. etiam si promiserit aliquid non facere, quod tamen facit & pariter, si sibi permissum fuerit aliquod debitum, ad quod tenebatur relaxari. nu. 4. 5. 6. 7. & 8.*

9 *Pœna in iudice corrupto, quæ sit.*

10 *Iudex corruptus pecunia, tenetur etiam pœna falsi & pariter punitur pœna exilij. id est, deportationis. & nu. 11.*

12 *Pœnæ quando plures imponuntur pro vno met delicto, per diuersa iura diuersis temporibus facta, stant cumulatiuè & vna censetur addita alteri: & sic vel omnes imponi possunt, vel potest iudex ipse de omnibus pœnis imponere illam, quam maluerit.*

13 *Corrumpens iudicem, tenetur pœna falsi & etiam l. iulia repetundarum.*

14 *Corrumpens iudicem, & iudex corruptus, sunt correlatiua. & dispositum in vno, censetur dispositum in alio, etiam respectu pœnæ.*

15 *Corrumpens iudicem, debet maiori pœna puniri, quàm iudex accipiens.*

16 *Depositio correi seu socij criminis cum aliquibus adminiculis, vt est conuersatio & habitatio, facit indicium.*

17 *Probationes contra iudicem debent esse claræ & manifestæ. vbi subdit hoc procedere, quo ad cōdemnationem. Secus, quo ad torturam: in qua sufficient indicia concludentia in subsidiū plenæ probationis: & subditur, quòd pro iudice præsumendum est, dum debito ordine procedit. & non aliter. & nu. 18. & 19.*

20 *Confessio socij criminis adminiculata, facit indicium ad torturam.*

21 *Testes infames, licet non sint habiles, quo ad condemnationem, sufficiunt tamen ad torturam.*

22 *Testis socius criminis in casibus, in quibus non potuit interrogari de alijs, nisi de se tantum. si eo casu nominauit alios talis nominatio suspecta habetur à lege: sicut dicimus in simili de teste sponte se offerente.*

23 *Socio criminis non statur, etiam cum tortura, & etiam in casibus exceptuatis. & nisi alia concurrant: nec sufficiet, si persona per ipsum nominata, esset malæ conditionis & famæ. & etiam si essent plures confitentes de nominato, & si nominatus esset bonæ famæ, talis nominatio non operabitur quicquàm. & nume. 24. 25. & 26.*

27 *Socius criminis, in casibus in quibus admittitur, debet intelligi in socio criminus: aliàs non infame seu criminoso.*

28 *Socius criminis non admittitur, vbi aliàs absque illo crimine, in quo fuit particeps, pateretur etiam alios defectus.*

29 *Testis criminosus repellitur à testamento, si condēnatus de illo crimine incurreret infamia. Crimina obiecta cōtra testes ipsos repellūtur,*

m 2 *etiam*

etiam si per prius non sint conuicti vel confessi. ibidem.

30 *Testis conuictus de crimine, per modum exceptionis, nõ potest puniri pœna ordinaria: quia satis est ipsum repelli à testimonio: maximè in causa criminali.*

31 *Testis falsus non probat, etiam si deponeret cõtra falsarium.*

32 *Testis, qui fuit aliàs carceratus, ob carcerationem euadit infamis.*

33 *Testis vbi tractat de se onerando vel exonerãdo, non probat.*

Testis lusor propter ludum repellitur à testimonio. in fi. conf. & subscriptionis maximè in criminalibus. ibi.

34 *Iudex dum impetitur de corruptela, debet legitimis probationibus conuinci.*

35 *Testis omni exceptione maior, dicitur ille, qui superat omnem friuolam exceptionem. & numero. 36.*

37 *Probationes multum euidentes requiruntur cõtra officialem.*

38 *Testes vbi in aliquo casu requirũtur esse optimæ opi. requiritur, vt optima sit opi. & quòd tales si testes, articuletur & probetur ita ipsos esse. aliàs non poterit quis obtinere.*

Testium optima opinio vbi esset, ipsa causa inductiua plenè probationis, tunc de plena & optima opi. testium esset articulandum & probandum. ibi.

Iudex dum impetitur de corruptione, debet conuinci per testes legitimos, & omni exceptione maiores. ibidem.

39 *Testes contra officialem deponentes de corruptione, requiruntur esse omni exceptione maiores: aliàs non debent admitti.*

40 *Probatio vbi à iure legitima requiritur, non sufficiet probatio priuilegiata: vt est illa, quæ fit per iuramentum seu aliter simili modo. Et quæ dicitur priuilegiata probatio.*

41 *Iudex si impetitur de iniustitia vel damno, debet probari euidens iniustitia vel manifesta, & non occulta, nec præsumpta.*

42 *Adserenti cum iuramento dedisse aliquid officiali, credendum est. Hoc debet intelligi, quando officialis: ipse dum staret in syndicatu, aufugisset: Secus autem, si non aufugisset: quia tunc requiritur probatio testium.*

Iudex vt puniri possit de corruptela, requiritur, quòd is, qui dicit sibi aliquid dedisse, illud probet aliàs debet puniri. ibidem.

43 *Testes singulares probant de corruptela contra officialem: hoc tamen verum, considerata prius qualitate officialis, & eius fama & conditione: & pariter fama illius adserentis dedisse officiali. & nu. 44. & 45.*

46 *Iudex dum impetitur de corruptione, facit vt stetur dicto tertij, qui in hoc fuisset mediator. & hoc si ciuiliter agatur contra officialem: Secus. si criminaliter. Et pariter minimè ciuiliter hoc procedit, vbi officialis esset bonæ famæ.*

Probatio bonæ famæ elidit fidem indiciorum. ibidem.

47 *Inquisitio non procedit contra hominem bonæ famæ & vitæ.*

Si contra inquisitum sit vnum indicium sufficiens ad torturam. si tamen sit bonæ famæ, nõ procedit inquisitio, nec poterit torqueri ex illo. & nu. 48.

49 *Socio criminis ad hoc, vt credatur, vltra alia adminicula requiritur, quòd vel ex numero testium vel ex qualitate deponentium, vel ex persona eorum, contra quos deponitur, verisimile sit eos non mentiri.*

50 *Testes producti super inquisitione contra non diffamatum, licet deponant de ipso crimine de visu: tamen quia non adparet diffamatus, non præiudicant inquisito.*

51 *Iudex non debet procedere ad examinationem inquis*

inquisiti, nec ad eius detentionem, nisi prius de delicto ipso constet ipsi iudici.

52 *Inquisitio de crimine non potest formari ad dictum solius socij criminis. Etiam & plus, si essent duo socij criminis.*

53 *Pœna exilij cùm publicatione bonorum de iure communi imponitur pro crimine corruptelæ.*

54 *Pœna vbi imponitur pro delicto infrà relegationem, non habet locum tortura.*

55 *Torqueri vbi quis non potest, minimè potest detineri.*

56 *Pœna statutaria tollit pœnam iuris communis.*

57 *Lex noua vbi expreßè non tollit legem communem veterem, tamen tacitè videtur illã tollere: & ita Ianuæ obtentum per consilium peritorum. vbi plenè ad saturitatem.*

58 *Testes infames producti contra aliquem, non audiuntur, nec probant sine tortura.*

Consilium XXXV.

INcomprehensibilis. Dei suffragio petito, Amen. In causa Magni. Ant. Barnar. V.I.D. siculi ac vnius ex iudicibus delegatis in regno Siciliç vltra farum cùm regio fisco, super obiectis corruptelis, ac subornatione contra ipsum transmisso ꝓcessu causæ præfati excellenti domino Sigismundo de Ioffredo de Neapo. regenti Regiam Cancellariam per Illustris. proregem præfati regni Siciliæ vltra farum, & requisitus ab eodem Excel. domino Regente in maioribus occupato, vt quid de ipsius casus decisione de iuris censura sentirem, eidem Il-
lustris. proregi ac duci montis Leonis
rescribere & consulere debuisse: idcir-
co visis his, quæ non minus subtiliter,
quàm copiosè in iure deducta sunt, per
Magni. & exi. Montaltum Regij fisci
patronum in regno præfato aduersus
præfatum Magni. Anto. barna. inquisi-
tum & carceratum: consideratis insu-
per ac bene ruminatis iustificationibus
Magnifi. Iudicum magnæ ac Regię cu-
riæ Regni præfati in exonerationem
præfati inquisiti, videretur prima con
sideratione dicendum præfatum Ma-
gni. Ant. debuisse torturæ subijci ex in
frà, scriptis. & primò liquet hoc, nefan-
dum crimen corruptelæ, esse detestabi
1 le † in iudice. Hinc est, ꝙ reputatur in-
ter magnas & capitales causas: secundũ
Bal. satis no. in. l. obseruare. §. profici-
sci. ix. q. ff. de off. procon. licet etiam in
minimo cõmittatur: iuxta no. per Bal.
in. l. furti. §. si pactus. ff. de his, qui not.
infa. & tenet Par. de pute. in tract. syn-
di. in ver. barataria. in versi. in crimine
2 † baratariæ. & in ver. fideiussor. ij. col.
& in pluribus videtur adsimilari crimi
ni læsæ maiest. secundũ eundem Pari.
in ver. corruptio. in prin. & in versi. te-
stes. c. fui semel interrogatus. j. col. ver.
in contrarium fortiter facit: & habet lo
cum pœna criminis præfati, etiam si iu
dex cepit pecuniam, vt ferat iniustam
3 † sententiam siue iustam. l. ij. in fi. cum
seq. ff. de condi. ob tur. cau. cum ibi no.
per gl. & doc. & Pari. in ver. corruptio.
iij. col. Et pariter habebit locum pœna
criminis præfati, si iudex capiat, vt iu-
dicet, siue vt non iudicet, vel aliquid ad
4 eius officium pertinens maius † vel mi-
nus faciat. l. iij. cùm. l. seq. & l. lex Iulia.

in fi.princ.ff.ad.l.iul.repetun.& in.l.j.
5 ff.de calumn.siue etiam † principaliter capiat, nihil promittēdo.l.j.ff.ad.l. iul. repetun.ita Par.in.d.ver.corruptio.ij. col.in fi.in vers.si quid datur iudici, & non dicatur. ¶ Et pariter incurritur in hoc crimen, si datur pecunia iudici.sicut si dari promittitur.l.Iulianus. hodie ibi, vel licet
6 † non acceperint.ff.ad l.iul.repetun.l.iubemus.C.eo.titu.ibi: vel vitio cupiditatis ingestam.cū vers. seq.& expresſius in authē.sed nouo iure.C.de pœ.iudi.qui malè iudica.& in constitu.regni corruptelæ.& constitu. litigator.eo.tit.&.l.generaliter.§.si igitur.in fi.ff.de calum.
7 † Et hoc vendicat sibi locum, etiam si iudex corruptus promiserit aliquid non facere, & tamen fecerit vt ibi est tex.no.& ꝙ sola promissio pecuniȩ facta iudici, sufficiat: tenet expresſè Par.in prædicto versi. corruptio.ij.colū.Saly.in.l.qui explicandi.j. col.C.de accuſ.& ibi adsignat bonā rationem.& Philip.Franc.idem tenet in discursu,in.c.j.de testi.in.vj.& ideò dicit Par.in.d.ver.barataria.
8 † ꝙ in hoc sufficit sola promisſio. & æquiparatur crimini assassinatus.Item committitur etiam crimen hoc, si iudici fuerit aliqđ debitum relaxatum, & alijs pluribus modis, de quibus in.l.ij.cūm seq.ff.de calumn.quia non refert, quia ex causa improbitas vel corruptio iudicis detegatur: quia in delictis non attenditur modus, sed effectus, per.l.j.§.occisores. ff.ad sill.Et in terminis istis est tex.no. in.d.l.iubemus.C.ad.l.iuliā.repet.per quem ita tenet Iac.de bel.in.§.si quis authē.in authenti.vt iudi.sine quoquo suffra.ij.col.Item committitur hoc crimen, si iudici fuerit aliquid mutuatū, & tam si fuerit mutuata pecunia, quā aliæ res.Ita vide text.in.l.quisquis.vbi expresſè Bal.C.si cert.pet.vbi dixit, ꝙ in officiali pecuniam recipiente barataria præsumitur, licet admittatur ex titu. mutui.Et idē Bal.in.l.j.per illum tex. C.de calum.dixit, ꝙ mutuans pecuniā officiali, dicitur eum corrumpere, subdens idem esse in alijs rebus. Idem sequitur Paris de pute.in tracta.syndi.in ver.corrumpens.in.c.an si tempore sententiæ.ij.col.Sed quæ sit pœna in huiusmodi delicto, dico 9
† ꝙ vno modo est extraordinaria iudicis arbitrio remissa vsque ad deportationem inclusiuè, vt dicit gl.in.l.j.C.ad.l.iul.maiest.quā sequuntur Iac.but.Cy.& Saly.ac cæteri, per.l.lex iulia.§.hodie.&.l.j.§.j.vbi gl.no.ff.de calum.gl.ordi.in.§.in summa.insti.de iniur.cum qua dicit esse cōmunem Iaſ.in.l.qui iurisdictioni.j.col. ff.de iurisdi.om.iudi.& de eius veritate latè Fely.in.c.ex literis.de constitu. Par.in.d.trac.syndi.in ver.pœna.c.an si statutum reliquit.Item & plus dicit gl.prædicta, 10
† ꝙ iudex corruptus pecunia, tenetur etiam pœna falsi, per text. in.l.j.§.& qui iudicē.vbi est similis glo. cum seq.ff.ad.l.cor.de fal.& tenet Bal. in.l.si.j.col.C.de pœ.iud.qui malè iudi.& Par.de pute.in eodem trac.in versi.fideiussor.j.col.in prin.quȩ pœna est deportationis: vt in.d.l.j.§.fi.ff. de fal. & sequitur gl.prædicta Marsi.in.d.l.j. §.si quis.in fi.eo.tit. 11
† De iure verò authen.imponitur pœna exilij.i. deportationis, propriè intelligendo.l.exilium. cùm ibi no.gl.in gl.ff.de interdi.& relega.ac etiam pœnam confiscationis bonor

norum,& pœna corporis afflictiua: qa dicit text.no.in.§.si quis autem.in authen.vt iudi.sine quoquo suffra.col.ij. cōfiscationem & exilium sustinebit.& in corpus verbera atque supplicium. quem tex.ita intelligit Iac. de belui.& scribentes ibi,maximè Ang.dicens no. ex tex.isto pœnas officialium committentium baratarias.i. vendentium iustitiam auro:vt ipsemet Ang.declarat ibi in prin.ti.Nec obstaret,ꝙ tex.in.d. l.j.C.ad.l.iul.Maiest.dicat, ꝙ tenetur pœna quadrupli,& in.d.authē.sed nouo iure videntur statutæ.aliæ pœnæ lōgè minores per capitula illius regni:videlicet priuationis officij,inhabilitationis,ac perpetuæ infamiæ,& publicationis tertiæ partis bonorum , vt patet in capitulis regis Alphonsi sub rub.de salar.iudi.& sub rub.de ordinatione viceregis circa exactionem officialiū seruanda.Quia respōdetur,ꝙ pœna prædicta quadrupli imponitur,quando ciuiliter agitur de crimine prædicto,secundum omnes in locis præallegatis
11 †aliæ verò pœnæ stant cumulatiuè,cū pœnis prædictis deportationis, & corporis afflictiuis.& censentur aditæ priscæ seueritati.l.iij.C.de sepulc.viola.& plenè Bar.in.l.sanctio legum.ff.de pœ. & ideò vel omnes imponi possunt:secūdum Iaco.de belui.in.§.si quis autē.in iij.oppo.vel potest iudex infligere de omnibus pœnis prædictis , quam vult: vt no.voluit Ab.in.c.ij.in fi.de emp.& vendi.per text.in.c.quoniam frequenter.§.fi.vt lite non contestat.& bonum tex.in.l.quoties.de actio.& oblig.Prætereà pœnæ statutæ per constitutiones & capitula regni, sunt minores , quàm pœnę iuris communis,ergo non tollūt iura communis.sed omnes pœnæ debētur,vt consuluit Cæp.in consi. xiiij.in iiij.col.in fi.Et quādo de prædictis vna pæna esset infligendā,deberetur maior pœna,& sic illa,quæ magis timeretur.d.c.quoniam frequenter.§.fi. &.c.
13 prodest.xxiij.q.v.† Et simili modo dicendum est in corrumpente iudicem, quòd pœna falsi teneatur.l.j.§.& qui iudicem.ff.de fal.item tenetur.l.iulia.repet.l.fi.C.ad.l.iul.repe.quorum criminum pœna est arbitraria , vsque ad deportationem inclusiue.d.l.j.§.fina. de fal.&.d.l.lex iulia.§.hodie.&.l.j.§.j. cùm ibi no.in gl.&.§.sed & si constitutio.ff.de calumn.Quinimò etiam quo ad aliàs pœnas contra iudicē statutas, sunt etiam parificatæ.d.§.si quis autē. cum ibi no.per gl.& doc.in authen.vt iudi.sine quoquo suffra.& licet Par.in ver.barataria.& in ver.corruptio.ij.co. & nō immerito,quia corrumpens iudi-
14 cē,†& iudex ipse corruptus,sunt correlatiua,& dispositum in vno,censetur dispositum in alio,etiam respectu pœnæ:ita Ab.in.c.quia clerici.de iurepat. vbi refert esse communem opinionem & sequitur Ias.in.l.fi.iiij.co.C.de indi. vidui.tol.Nec militaret dicere,ꝙ ex dispositione cōstitutionum & successiuè capitulorū illius regni,sit imposita pœna amissionis causæ & vnciarum quinquaginta.quia dictæ pœnæ non stant correctiuè ad iura cōia.sed cumulatiuè vt.s.dictū est cōtra iudicē.nec videtur obstare text.in.l.qui duobus.de fal.dū ibi dicit, ꝙ remissius puniri solēt:vt ad tempus relegētur,quia tex.dicit , solēt non autem dicit,debent.& sic imper-

tat arbitrium non autem necessitatem
vt de necessitate debeat remissius pu-
niri.l.j.C.quomodo & quando iud.vbi
ad hoc est text.valde no. Et plus dico,
25 † quod vbi corrumpens & corruptus
sunt ambo seculares, debet corrum-
pens maiori pœna puniri,quàm iudex
accipiens:secundum Iaco.de belui.no.
in.d.§.si quis autem.in authent. vt iu-
di.sine quoquo suffra. Præterea,extat
depositio Petri familiaris & domestici
ipsius dñi Anton.inquisiti, in qua ad-
serit habuisse ducat. c.videlicet quin-
quaginta ex eis pro se, & alios quin-
quaginta, vt daret prædicto domino
Anto. suo patrono: quos eidem adsi-
gnauit & sic est correus & particeps cri
minis cum eodem suo. d. & depositio
socij criminis cum aliquibus admini-
26 culis,prout est cohabitatio † & conuer
satio ipsius Petri cum ipso domino
Anto.sufficere videtur.ita pulchrè cō-
suluit Bald.in suo consi.xcv.incip. re-
gula iuris est.in.j.volumi. Nec suffra-
garetur quod contra officialem debét
esse probationes claræ & manifestæ, vt
dicit Bald. in. §.proficisci. ff. de offic.
proconsulis. & in pluribus Paul.in.d.
27 suo tract.syndi.quia hoc potest † esse
verum,quo ad cōdemnationem,quod
est commune in omnibus criminibus,
vt requirātur claræ probationes, quo
ad eorum punitionem,sed quo ad tor
turam,sufficient indicia concludentia
in subsidium plenè probationis, vt to-
to tit.de.q.& in casu,de quo agitur te-
nent hoc doct.maximè Philip.Fran.in
d.c.j.de testi.in.vj.vt.s.dictum est,ma
28 ximè cùm pro iudice presumendū † sit
per tex.in.l.ij.C.de off.ciuili.iud.l.He

rennius.§.Seia.cum ibi no. ff.de euict.
Quare respondetr hoc esse verum, vbi
iudex cum debito ordine processisset,
19 & non ita precipitanter. † quia eo casu
tollitur ab eo omnis bona præsumptio
secundū Bal.post Cy.in.l.sancimus.in
fi.C.de iud.quos sequitur Par. in ver.
appellatio.in.c.subiicio vnam pulchrā
quæstio. Nec suffragaretr dicere, quod
prædictus Petrus famulus tanquā so-
cius criminis non potest testificari, ma
ximè dum criminaliter agitr prout in
casu præsenti per text.in.c.j. de testi.in
vj.& not.Bal.in.l. quoniā liberis testis,
C.de testi.quia rñdeo,quod prędictus
Petrus famulus non producitur vt te-
stis habilis ad condemnationem sed vt
correus,& cum tortura,& ideo eius cō
fessio adminiculata facit indicium ad
20 torturam † secundū doct.in.d.c.j.ma-
ximè Pphilip.fran.in prin.iiij.col. etiā
quod sit vilis persona, iuxta no. plenè
per doct.in.l.ex libero homine.ff.de.q.
& ideò dixit Bal.in.l.j.C.de sum.tri.quod
licet testes infames sint inhabiles, quo
21 ad condemnationem, † sufficiunt ta-
men ad torturā idem tenet Par.in tra-
cta.de syndi.in ver.testis.in.c.fui semel
rogatus in pe.colū.& maximè in deli-
ctis, quæ secreto fieri consueuerunt, &
istud secundum Bar.in.l.qui ea mente
ff.de fur.nam in ijs proceditur ex con-
iecturis & præsumptionibus. Bal. in.l.
fi.C.de prob.& in.l.si qui adulterij.C.
de adul. Ex quibus omnibus pro parte
regij fisci illius regni videbatur cōclu-
dendum posse aduersus prædictū Ma.
gnifi.Ant.barnam carceratum ad tor-
turam procedi, quibus quidem non
obstantibus, contrariam sententiam
arb

arbitror de iure veriorem. ¶ Et in primis, quod confessio seu depositio prædicti Petri famuli non sufficiat ad torturam inferendam prædicto magni. Anto. considero, quod imò talis confessio & nominatio nullius fuerit roboris & momenti. nam non sumus in casibus, in quibus potuisset Petrus ipse de alijs interrogari, nisi de se tantũ quanuis non fuerit iam interroga. per curiam de alijs nisi de se tantum. & sic nominauit alios, quo casu talis eius cõfessio suspecta habere à lege. Ita dixit
22 † pulchrè Mod. sen. in tract. de iudic. & tor. in. iij. char. xij. colum. ver. qualis autem sit modus interrogandi, sicut alias dicimus in teste sponte se offerente, quod est suspectus vt no. gl. & Bart. in. l. post legatum. §. ijs verbis. ff. de ijs, quibus vt indigni. & sic quatenus absque interrogatione aliqua eundem. d. Anto. nominauerit, non stabitur eius dicto, non præcedentibus alijs indicijs contra ipsum ita nominatum. & hæc procedunt etiam in casibus in quibus quis interrogari potest. Ita tenet Gui. de suza. in tract. de tormẽ. viij. colum. ver. sed quid de. q. occurrenti. sed nunc dico, & plusquod socio criminis etiam in casibus exceptuatis non staretur etiã
23 mediante tortura ad faciendum † indicium, nisi qualemqualem præsumptionem; vt probat glo. in. l. fi. C. de accusa. vbi idem in specie format Saly. & tenet Gui. de suza. vbi. s. & idem Gui. in tract. male. in rub. qualiter reus subiiciatur. in fi. j. colum. vbi plus subdit, quod etiam si persona nominata esset
24 malæ conditionis † & famæ propter talem nominationem non poterat torqueri. Idem firmat Augu. ari. in additio. ad Ang. in tracta. malefi. in ver. fama publica præcedẽte. ij. colum. Alex. consi. cxxvij. in fi. in. iiij. volu. & plenè ac magistraliter Andr. de iser. in constitutione regni, si damna clandestina. vbi dicit non facere, nisi qualemqualem præsumptionem: quia cõfessus est contra se: vnde formaliter dat doctri-
25 nam, † vt iudex inquirat de fama & conditione socij nominati, & non moueatur ex sola confessione, etiam in casibus exceptuatis per dictam glos. in. l. fi. & si inuenerit ipsum bonæ famæ talis depositio non operabitur quicquã ex quo debent esse præsumptiones, suspiciones, & argumenta. & dicta constitutio requirit, quod torquendus sit leuis vitæ. Ita ad literam dicit And. qui plus ibidem subdit in. v. col. quod talis depositio socij torti erit qualisqualis præsumptio seu probatio, & quod etiã si essent plures confitentes de nominato, non valebit tantum, quantum dictum vnius testis, quæ facit torqueri, vt in. l. maritus. de quæstio. sed solum ex confessione plurium videtur probatum, vt de indicijs detur copia nominato, vt iuuet se probando talia per quæ eneruetur efficacia confessionis, & vendicant sibi locum præmissa, etiã si confessus crimen nominando sociũ, esset præsbyter. vt dicit Abb. in. c. j. de confes. quæ maior qualitas est & considerabilis, quã ꝙ sit famulus, vt in casu præmisso & tamen de præsbytero præsumendum esset, ꝙ mendacium nõ dixerit per tex. in. c. absit. xj. q. iij. ibi absit. vt quanquam sinistrum de ijs arbitremur. & sic non obstabit consilium

Bal.xcv.in.j.vol.dum adminiculum,si erat domesticus,vel habebat conuersationem cum nominato:nam ibi Bald. loquitur in crimine hæresis, quod est exceptuatum.& ideò, quia conuersabantur adinuicem præsumebatur non mentiri concurrente ergo detestabilitate illius criminis,non mirandum, si Bal.ita consuluerit. At in casu præmisso secus dicendum,cùm nominatio talis non fuit de se sola sufficiens,ex quo est particeps criminis: & in hoc differunt dicta testium, & dicta quæstionatorum,quia depositiones testium contra inculpatum probãt depositionibus verò tormentorum absq; alijs indicijs non statur seu saltim absq; alijs adminiculis.l.j.iiij.responso.ff. de quæstio. refert Alb.in.d.l.fi.de accus.in prin.fi. col.qui concludit post multa, quod in ijs casibus,in quibus nominatio seu cõfessio confitenti noceret,nunquam faceret indicium ad torturam, nisi concurrerent alia adminicula & præsumptiones contra nominatum ita concludunt Saly.& omnes in.d.l. fi. vt refert & sequitur Marsi.in.l.j.§.diuus.Anto. ff.de.q.& in sua practica criminali, in §.diligenter.maximè cõcurrente,quia non sumus in casu,in quo potuisset de alijs interrogari,cùm sint casus limitati,in quibus depositio correi nocet nominato.de quibus per gl.in.l.fi. de accusa.vt est in crimine hæresis,falsæ monetæ, ac lesæ Maiesta. quorum nullus est hoc in casu præsenti.& doct.in. d.l. fi.sicut sunt Bal.& Saly.& Albe.ac etiã Par.de put.in suo trac.synd.in ver.tortura.in.c.cõfessio.intelligendo dictam gl.volunt,ꝙ quando delictũ nõ potest fieri seu committi, nisi cum cõplicibus semper est licita interrogatio, ar.legis
26 † in prouinciarum de fer. vt latrocinijs,assassinijs,& falsæ monetæ, vbi nõ sufficit vnus ad perpetrationem delicti.& quando furtum cum scalis reperiretur factum, quia tunc accedit verisimilitudo,quod socij interuenerint.at in casu de quo agitur subornationis, quæ fit per corrumpentem ex sui natura,non requiruntur plures.& ideò confessio correi non faciet præsumptionẽ nec indicium aliquod, quia est nulla. vt concludunt omnes in.d.l.fi. & istam regulam ponunt doct. ibi & quia sunt aliqui alij casus vltra contentos in.d.l. fi.vt est crimen sacrilegij, coniurationis & lenocinijs,de quibus per Saly.in lege quoniam liberi.C.de testi.& ideò Alber.in.d.l.fi. ponit illam generalem limitationem,quæ est ad instar regulæ videlicet, quod quando delictum non potest fieri,nisi cum complicibus & ponunt etiam cano.maximè Imo.in.c.j. de confes.& sic cùm casus iste nõ sit talis,qui cõplectat in prædictis ergo &c. Item in casibus exceptis, in quibus nõ sumus,attamen in ijs iura disponentia ꝙ particeps criminis in aliquo casu admittatur contra participem, intelligi-
27 tur † in socio criminis. alias nõ criminoso seu nõ infame ex alio delicto: per doctrinã no. Ang.in.l.qui in iudicio.ff. de accu.vbi dixit,ꝙ si ex forma statuti debet credi accusatori damni dati vel alteri⁹ criminis,quod si ipse accusator esset infamis infamia facti sibi non erit credendũ,& subdit Ang.ꝙ cũ hæc quæstio occurrisset de facto tpe suo, ꝙ ita fuit iudicatum.& ita per prælatũ doct.

Ang

Ang.in particulari in socio crimini scō suluit Marsi.in suo consi.lxxiiij.in.iiij. col.in.j. vol. & de dicta doctrina Ang. meminisse reperio.d.Ant.corse.siculū in singu.suis in ver. integ. Et pro corroboratione & suffragio præfatæ opinionis Marsi. ego nouissimè adduco: nam stante statuto,quod libris mercatorum plena fides adhibeat pro scribēte,id intelligi debet nisi mercatoraliàs esset infamis vel suspectę vitæ.ita dicit Bald. in repe.l.cunctos populos. C.de sum.tri.& fid.cath.in.xv.col.ver.v.exēplum.Bal.in.l.Cassius.vlt.col.ff. de senato.ver.vlti.quærit si libro mercatoris.refert & sequit Ias.in repe.l.admonendi.ff.de iureiu.sed hic Petrus adparet alijs criminibus seu exceptionibus attinct⁹ vt.ỹ.& sic infamis,ergo &c. Et præsuppono primò, ꝙ dū Petrus ipse deposuerit consignasse prædicto. do. Ant.iudici delegato pro causa corā eo vertente eo casu ex huiusmodi depositione incidit in crimen falsi per tex.in l.j.ff.ad.l.cor.de sica.& tenet Bart.in.l. si quis vxori.§.fugitiuum.ff.de fur. bene verum est,ꝙ iuri consultus in.l.qui

28 duobus.ff.eo.ti.de fal.dicit† ꝙ in exilium damnari solēt, & sic remissius puniri.

29 † Quicquid tamen sit adserendo pecuniā seu aliud dedisse officiali, reddit se criminosum, & sic à testimonio repellitur, ex quo ex illo crimine quis à testificando repellitur, ex quo si condemnaretur ex eo incurreret infamiā dixit Inno.in.c.testimonium.extrà de testi.& probat bene text.in.c.super eo. extrà eo.ti.vbi pontifex respondendo. q.propositæ dicit,quod crimina obiecta testibus,ipsos repeliūt, etiam si anteà non sint conuicti vel confessi.idem sequitur Abb.in.d.c.testimonium.concludendo post multa,probat testes repelli à testificando, quando criminaliter potest accusari,& puniri, & dicit fa

30 cere tex.in.c.j.in fi.vbi dicit, † quod si testis conuincitur de crimine per modum exceptionis,nō potest puniri pœna ordinaria,quia satis est ipsum repelli à testimonio, & idem tenet Alber. in tract.de testi.in.iiij.char.sub rub.quando testes repellantur ratione criminis vel infamiæ circa princip. vbi in specie dicit,quod testis de crimine conuictus seu confessus, repellitur per text. in dicto.c.testimo. quod potissimè habet locum in causa criminali, ex quo per illud crimen efficitur vilis. l. j. C. vbi senato.vel clari.ita Bal.in authen. si dicatur.circa.fi.C.de test.& idē Bal. in.l.cunctos populos.viij.colum. C.de sum.tri.& fide cath.& ibi etiam Ias. in fi.& tantò magis,cùm incurrerit crimē falsi vt. s̄. quo casu minimè probatio aliqua ex eius depositione induci potest:etiam si deponeret contra falsariū,

31 † quod plus est, vt no.voluit.Inn.in.c. j.extrà de confes.refert & sequitur præla.doct.Steph.aufre.in tract.de reproba.testium in versic.falsitatis & sequitur.Pe.de monca.in supplemēto trac. de testi.d.Io.Croti ver. circa istā quartam partem,in.v.seq.char.ver.ij.fallit nisi amicitia sit maxima.in addit. magna in ver.maxima.in litera.b.circa fi.

32 Item & plus aduertendum est † quod pro causa prædicta Petrus præfatus stetit carceratus per multos dies & mēses, ex qua carceratione dicitur infamis, & ideò etiam ex hoc repelliturà te

à testimonio.c.item.l.iulia.iiij.quęstio.
iij.iuncta glo.super ver.in vinculis.&
text.in.l.iij.§.item.l.iulia.ff.de testi.
vbi glos.dicit,quòd isti vinculati repel
luntur,& idem tenet Specu.in titu.de
teste.§.j.ver.idem quòd accusatus,con
tra quem inducitur,refert & sequitur
Stepha.aufre.in.d.tract.de reprob.te-
stium ver.canonicus.j.columna.& tan
tò plus,cùm habilitatus sub fideiusso-
ria cautione aufugerit,& contumax
bannitus fuit.Item & ex alio nõ est in
aliquo standum eius depositioni: quia
adserendo se dedisse id,quod sibi adsi
gnatum prætenditur,tractat de se exo
nerando.& sic de se liberando de eo,
quod,recepit:quia si non diceret con-
signasse,teneretur restituere.& sic vbi
33 testis tractat de se exonerando, † vel
liberando,non probat.voluit Imo.in
c.ex literis,extrà de trans.Gemi.in.c.
fin.de iureiur.in.vj.& in.c.fin.de testi.
in.vj.Alber.in.l.nullus.de testi.Anto.
de butr.in.c.cum à nobis.extrà eo.titu.
Alexan.in consi.xliiij.iij.columna.in
fin.ij.colum.& tenet in terminis Bar-
to.in.l.deferre.§.idem decreuerunt.ff.
de iure fis.sequitur Alber.in suo trac.
de testi.sub rub.quando testes repel-
lantur ratione affectionis.iij.colum.
& rectè intuenti videtur Bartol.loqui
in propriis terminis,dum dicit,quòd
si peto à te centum ex causa mutui,
quæ tibi per Titium meum procurato
rem consignaui,non potero ipsum Ti
tium producere in testem, quoniam
versatur commodum ipsius Titij,quia
si nõ adparet Titiũ cõsignasse seu nu-
merasse pecuniam, remaneret mihi
obligatus ipse Titius,& sic non pote-
rit ipsemet testificari,& idem compro
34 bant omnes pręalle.deci. † Nec suf-
fragaretur dicere, quòd adparet nos
esse in secretis & occultis,in quibus vi
detur quòd verisimiliter veritas aliter
haberi non possit, quo casu viderent
sufficere testes inhabiles, per ea, quæ
plenè Ant.de but.in consi.suo incip.
quæstio hæc dubia habet vulgaria.nã
hoc nullatenus procederet,vbi testes il
li paterentur plures defectus,prout in
casu præsenti,in quo testis iste adparet
conreus aliàs carceratus in carceribus
tractans etiam de se exonerando,& sic
stãtibus pluribus defectibus, etiam in
subsidium non posset nec debet admit
ti.ita consuluit Sozi.in consi.cxviij.in
cip.vilis.& in antepe.col.Barba.in cõ-
si.lxv.sapienter &c.in.iiij.vol.iiij.col.
Mar.in consi.cij.incip.pauc.sunt.pen.
colũ.numero.xj.&.xij.vnde ex præmis
sis minimè dici posset ipsum Petrum
esse testem omni exceptione maiorem
prout omni exceptione maior esse re-
quiritur ad effectum,vt probationem
inducat contra officialem:vt.l.plenius
35 continetur † causa is dicatur omni ex-
ceptione maior, qui superat omnem,
friuolam exceptionem:vt dixit Alber.
& Bald.in.l.optimam,C.de contrahẽ.
& commit.stip.glo.in.c.j.extrà de con
san.& affi.Alexan.in consi.xviij.in.j.
vol.tum etiam,quia cùm affirmemus
ipsum esse participem criminis,nõ po
test dici omni exceptione maior:vt di-
cit Alex.in cõsi.lxxxix.in.iij.volumi.
Quod maximè procedit,quando agi-
tur criminaliter:vt not.glos.in.l.si fi-
lium.C.de liber.causa.& probatur in
c.j.de testi.in.vj.& in.l.quoniam.& ibi
not.

no.de testi.ita dicit Alexan.in præfato
36 consi.lxxxix. ¶† Item non est credendum ex alio,& quinto taliter adserenti,ex quo contra officiales requiruntur probationes multum euidentes:secundum Bald.in repe. illius.§. proficisci.in.x.q.ff.de offi. proconsul. cum pro eis satis iura præsumant:vt in.l.siquis.aliàs la.ij.C.de offic.ciuil.iudi. ita quòd ad officiali semper præsumitur abesse omnis dolus & fraus.l.j.C. de prædi.curia.lib.x.&.in.l.si quos.C. de decurio.Bald.in.l.pacta nouissima. ff.de pac.Ita dicit Par.de pute.in tracta.syndi.in tit.de offi.syndi.ij.colum. & plenius in eo.trac.in ver.prob. in.c. contra officiales.& facit.l. Herennius. §.Caia.C.de euic.Et plus subdit in.d. versi.probatio. quòd ideò constitutio regni corruptelæ,sub rub.de pœna iudi.qui malè iudic.in ver.constiterit.requirit legitimas probationes in probatione corruptelæ contra officialem,cũ eo casu debeat officialis legitimis probationibus conuinci.l.iudices.C.de dign.lib.xij.l.fin.&
37 in authen.†ibi posita.C.de pœna iudi.qui malè iudi. vbi expresse cauetur,ꝙ deferens iudicem de corruptela debet eam probare per testes legitimè examinatos.c.primates ij.q.j.& per duos aut tres.c.qm̃.xlviij. distin.Ita dicit Par.in.d.c.cõtra officiales.vlti.col.&ante eũ est rex.in.c.regni,vulgaris famæ prçloquiũ,quo cauetur crimẽ ipsum esse probãdum per duos aut tres testes conditionis electæ & sic legitimæ.vnde infero, ꝙ vbi ad probationem alicuius casus requiruntur testes optimæ opinionis, prout in d.c.disponitur,ꝙ testes esse debeãt cõ-
38 ditionis electæ,eo casu requiritur.†ꝙ articuletur & probetur tales testes ita esse,aliàs nõ poterit quis obtinere. Ita dicit Ange.& idem dixit idẽ Angel.in l.vel necare.ff.eod.titu.& ibi dicit, ꝙ vbicũq; optima fama testium seu opinio est causa inductiua plenæ probationis,quæ aliàs plena nõ esset,tunc de plena & optima opinione testium prædictorum est articulandum & probandum.& ideò cùm statutum Bonon.disponat,vt ad probationem mortis alicuius,qui extra territorium decesserit sufficiat probatio per tres testes optimæ opinionis & famæ, ꝙ hoc casu si quis vellet probare mortem alicuius, qui decesserit extrà territorium,& illã probet per tres testes,ꝙ tamẽ non erit mors probata,nisi probetur illos testes deponentes esse optimæ opiniõis & famæ.& sequitur Alexã.consil.lxxxij. in causa vertente.in.j.vol.iij.col.& consuluit.Marsi.in consi.xcvj.ij.volu.numero.iij.&.Cæpo.in consi.lviij. incipien. Franc.in.l.j.§.si quis neget.ff.quemadmo.testa.aperiã.& consuluit Alexã.in consi.xliij.in.iiij.vol.&idem vt.s̃. tenet & sequitur Affli.in.d.consti. regni corruptelæ.vbi subdit esse no. ꝙ non omnes testes admittuntur ad probandum corruptionem officialis: sed debent esse testes legitimi & omni exceptione maiores.& ꝙ ita tenet glo.in.c. at si clerici. de iudic. in ver. legitima probatione,& tunc quãdo est probatũ per testes omni exceptione maiores, dicitur conuictus: vt dicunt Moder. in.d.c.at si clerici.in princ. quod dicit menti tenendũ pro officiali,cui opponitur de corruptione,vt non admittã

tur con

tur contra ipsum nisi testes omni ex-
39 ceptione maiores.† Quod corroborã
do,dico,ꝙ constitutio regni corrupte
læ,requirit expreßè legitimã probatio
nem,& illa dicitur legitima probatio,
quæ fit per testes omni exceptione ma
iores:per.d.glo.in.d.c.at si clericis:iun-
cto tex. Pro qua facit optimè dicta per
40 Abb.ibi dum dicit,† ꝙ vbi lex vel sta
tutum requirit legitimã probationẽ,
intelligitur de probatione omni exce-
ptione maiore.& ideò dicit Ioan.an.in
noue.per gl.suã ibi in ver. apertißimis
documentis.& in.c.pia.de excep.in.vj.
ꝙ vbi requiritur legitima probatio,nõ
sufficiet probatio priuilegiata,vt est il
la,quæ fit per iuramentum: istud etiã
voluit in terminis glo.iuncto text. in
l.cum de indebito.in prin.ff.de proba
tio.& ibi flor.quam gl.pro sing.allegat
Alex.in consi.cxix.incip.testes quæstio
nis.iiij.col.& tenent in specie domini
de rota in decisi.cclxj.incip.si quis di-
cat beneficiũ aliquod se legitimè pos-
sedisse,in nouis.vbi concludunt id di
ci legitimè probatũ, quòd probatum
fuit per testes omni exceptione maio-
res,aut per instrumenta publica.quod
etiam tenet Hosti.Inno.& Io.andr.in
c.fraternitatis.de testi.& ideò dixit Ia
co.de belui.in authen.vt iudi.sine quo
quo suffra.§.si quis autem in versi. in-
iustitia.& in versi.damnis, ꝙ si iudex
imputatur de iniustitia,vel dãno, de-
bet probari euidens iniustitia & mani
festa,& nõ occulta,nec ꝓsumpta:vt in
§.illud.& dicit etiã ꝓbatio priuilegia-
41 ta illa,ꝙ fieret ꝑ vnũ testẽ.nõ† aũt dici
posset probatio legitima.Ita Bal.in.c.
j.§.j.aliàs in princ.de cõtro.inuestitut.
Bal.in.c.j.§.sacramẽtũ.col.j.de cõsue.
recti feu.& in.c.j.§.si vasallus.si de feu.
fuer.cõtrouer.& in.c.j.§.si vasallus.si
de inuesti.feud.lis oria.inter domi.&
vasal.Alberi.& flor.in.l.cũ de indebi-
to.C.de ꝓba.flor.in.l.patronum.ff.de
probatio.Barba. ad hoc multa indu-
cens,in.c.fint.col.xij.versi.no.ibi,cùm
aliæ legitimæ probationes. de proba-
tio.Iaso.in repet.l. admonendi.xxx-
viij.char.ff.de iureiu.colũ.iiij. versicu.
octauò principaliter nõ defertur istud
iuramentũ.vbi lex requirit legitimas
probationes.& idem,si requiratur le-
gitima probatio,& consuluit Stepha.
ber.in cõsi.cclxxxij.vl.col.in.ij.volu.&
licet glo.in.d.authen.vt iudi.sine quo
quo suffra.in.§.oportet.alias in.§.ne-
cessitatem.in ver.ostenditur.ij.col.di-
xerit credendum esse adserenti cũ iu-
ramento se aliquid dedisse officiali, id
tamen intelligi debet,quando officia-
42 lis† dũ staret in syndicatu,aufugisset.
secus autẽ si non aufugisset.quia tũc re
quiritur probatio testiũ:vt.ñ.ita dixit
pulchrè Ang.in.§.si oportet lo.ij.sup
dicta.gl.in.d.authẽ.vt iudi.idẽ voluit
Ioan.de plate.in.l.si aliquid.C.de su-
sceptor.lib.x.& ideò voluit Bald.in au
then.sed nouo iure. C.de pœna iudi.
qui malè iudi.quod ad hoc, vt iudex
puniri poßit de corruptela,requiritur
43 † ꝙ is,qui dicit sibi aliquid dedisse, il
lud probet alias puniri debet.vt ibi in
tex.& ideò si non probauerit admittit
iudex ad purgationẽ ꝑ solũ eius iura-
mẽtũ,quod etiã disponit cap.regni in-
cipiẽs:itẽ ꝙ in omni casu,quo cauet.&
cõcordat tex.in authẽ.vt litigã.iur.§.si
qs ex litigãtibus.& aliud cap.incipiẽs:
item

itē ꝙ officialis inuēt⁹.dicit ꝙ cōtra officialē probat̄ p testes singulares, vt si sunt multi asserētes, quod recepit ab eis.sed cap.regni prædictū vulgaris famæ,dicit aduertendū esse qualitatē officiales,& eius famā,necnō cōditionē,
44 & famā eius.qui † dicitur dedisse officiali.& indicia,qui essent contra officialē,qui dicitur accepisse ita magistraliter declarat Pari.de pute.in d.ver.pbatio.in d.c.cōtra officiales.& ideò subdit,ꝙ officialis qui impetit̄ de cōmissis in officio,debet cōuinci legitimis & de certissimis probatiōibus.c.epifactum.v.q.vj.in fi.&.d.c.at si clerici.de iudi. ita in particulari tenet Luc.de pē.in.l. iudices.C.de dignit.lib.xij. ¶Et licet quādo agitur contra officialē de corruptione,staretur dicto tertij.qui in hoc fuisset mediator in corruptela,vt consueuit allegari ita dixisse Ioan. mon. in.c.j.de testi.in.vj.attamen dicit Par. ꝙ Ioan.mon.ibi loquitur,vbi ciuiliter
45 agetur.secus,si criminaliter. † & nihilominus subdit Par.minimè hoc verū esse,qn̄ officialis esset bonæ famæ,& solitus mūdas habere manus.qa pro bono officiali lex semp p̄sumit:argu. legis,non omnis.ff.de re milita.ibi:ꝙ nō p̄sumit̄ cōtra inuentū in itinere. ꝙ vadat contra deuetū,si alias esset bonæ famæ,& nō assuetus in similibus. Facit bonus tex.in.l.iij.ff.de libe.exhibē. si-
46 cut dicim⁹ in simili, † ꝙ probatio bonæ famæ elidit fidē indiciorum cōtra hominē bonæ famæ:& ecōtrà, vt dicit Ang.in.l.milites.de qō.& Bar.in.l.desertorē.§.ex improuiso.ff.de re mil.ita in particulari per p̄dicta & alia magistraliter ad literā concludit Par.de pute.in prædicto trac.syndi.in vers.testis in.c.fuit semel interroga.iij.col.& allegat dictū cap.regni vulgaris famæ, cōcordare in hoc & idem tenet ipsemet Par.in eo.tract.in vers.pbatio.Quod corroboro in tātū esse verū id, quod
46 ī.dictū est de bona fama, † ꝙ contra hominē bonæ famæ & vitæ nō procedit inquisitio sed corruit. ita pulchrè cōsuluit Rap.cu.in suo cōsi.cxxxv. incip.ad primū.ij.col.& allegat Bal.in.l. ea qdē.de accu.in antep.col.ver.itē q̄ro an infamat⁹.& in tātū hoc est verū, ꝙ licet cōtra inqsitū sit vnū indicia sufficiēs ad torturā,si tn̄ inquisit⁹ sit bo-
47 næ famæ nō poterit torqueri † dixit Bal.in.l.fi.in fi.vlti.col.in fin.de pba. refert & seq̄t Alex.in.l.fi.iiij.& pē.apostil.ff.de qō.& idē Alex.in consi.xc.viso themate ante scripto. pe.col.in. iij. vo.catald.in tra.syndi.in ver.cxlij. incip.Adde qa sepe corne.in.cōsi.lviij.incip.visa inquisitione.iiij.col.ij.vol.Cæpo.in consi.xl.incip.Titius.ix. colum. decisi.in consi.clxxxix. incip. lætatus sum.pe.colum.vbi allegat Bald.in.l.j. in fi.C.luca.dicentem,quòd præsumptio delicti tollitur ex præsumptione bonæ famæ.& plenè Marsi.in sua practi.causarum crimi.§.diligenter.numero.cxcvj.imò huiusmodi indicium quando esset ad torturam sufficiens, si adparet esse contra hominem bonæ conditionis & famæ extinguitur in to-
48 tum ob bonam famam † ita Bald. & Ioannes.de Imo.in.l.fin.ff. de hæredi.institu.Saly.in.l.fin.vltima. colū. de quæst.Augu.in addi. ad Angel.in ver.fama publica.in addi.magna, incip.tu autem in hac materia, & plenè

Marsi.

Marsi.in consi.lxxiiij. in.iiij.col.j.vol.
Prætereà, addendo præmissis, dico ꝙ
in simili crimine prout est simoniæ,
quæ multum adsimilatur corruptelæ,
quando in eo seu super eo agitur cri-
minaliter socius criminis seu correus
non facit indicium, & sic eius cõfessio
non pręiudicat aliquo modo nomina-
to per ipsum.secus, quando ageretur
ciuiliter.ita dicit Saly.in.d.l.quoniam
liberi.ver.in crimine simoniæ.de testi.
per tex.in.c.j.de testi.in.vj.Nec obmit
to, quod magistraliter dicit Franc.de
àre.in.c.cùm.p.manconella. vij.col.de
accusa.vbi aurea verba loquitur,dum
dicit quòd ad hoc, vt credatur socio
criminis vltra alia adminicula & con-
49 iecturas,requiritur vel † quòd ex nu-
mero testium, vel ex qualitate depo-
nentium, vel ex persona eorum, con-
tra quos deponitur, verisimile sit eos
non mentiri.ad quod allegat casum in
c.fidei.§.fina.de hær.in.vj.& sequitur
Marsi.in sua practi. causarum crimi.
§.diligenter.& in.§.diuus. Sed cùm in
casu præmisso nulla cõcurrat præsum
ptio,aut adminiculũ contra istum no-
minatũ,nisi sola confessio ipsius prin-
cipis criminis, & contra doctorem &
officialem,pro quo satis & multũ iura
præsumunt,vt tenent docto.in.c.inter
monasterium.de re iudi.& Par.de pu-
teo, in suo tract.syndi.in ver.iudex.&
in ver.sententia. Vnde satis ex prædi-
ctis coniecturari potest & præsumi, ꝙ
prędictus Petrus ita adserẽs,& eo mo-
do deponẽdo mentiatur.& sic dictum
Franc.de aret. vbi.s.optimè deseruit
casui nostro. Item vltra præmissa, de
bona fama ob quam inquisitio non
procedat, aut in totum extinguatur,
corruit inquisitio ipsa ex alio, ex quo
non adparet, quàm contra prædictum
do.Ant.Barna inquisitum præcesserit
mala fama seu infamia delicti pręfati,
vt habetur in.c.qualiter & quando.el
ij.extrà de accu.& in.c.j.&.ij.eod.ti.in
vj.& in.c.licet Heli.de simo.ita dicit
Spe.in titu.de inquisi.§.j.in prin.Saly.
in.l.quod promulgatis.de offic.præfe.
vrb.Raph.cu.in consi.cxxxv.incip.ad
primum.in princ.& in tantum est ve-
rum.quòd inquisitio nõ procedit con
tra non diffamatum.quòd licet testes
producti super huiusmodi inquisitio-
50 ne probent crimẽ, de quo tamen † in-
quisitus non erat diffamatus.tamẽ ta-
les testes illi inquisito non præiudicat.
Ita Spe.in titu.de inquisitione.§.nunc
videndum.iij.col.in princ.refert & se-
quitur Bal.ibi in addit.in vlti.verbo.
pro quo est tex.expressus in.c.inquisi-
tionis.§.tertię dubitationis.de accusa.
idem Spec.magis expressè in tit.de in-
quisi.§.nũc tractemus.xj.col.ver.nam
si aliqua.& ideò dicit Bal.in.c.j.de of-
fic.ordi.quòd si statutum dictat, quòd
potestas in criminalibus liberè potest
inquirere.quòd tamẽ propter hoc non
poterit inquirere non præcedente in-
famia.refert & sequitur Ias.in.l.mili-
tes.C.de testa.mili.vbi subdit,quòd li-
cet Papa mandet inquiri contra ali-
quos in genere:tamen hoc mandatum
Papæ debet intelligi & limitari infa-
mia præcedente,& non aliter.& idem,
quod Bal.in.d.c.j de offic.ordi. tenet
Ioan.And.in.c.cùm oporteat.in prin.
extrà de accusa. Quinimò non tenet
statutum superioris mandans, quòd
poss

posſit inquiri cõtra non diffamatum. ita Car.in cle.j. vj.col.ver.nonò quæro.de offi.ord.& vltra diffamationem, de qua de neceſsitate debet præcedere, non debet iudex procedere ad examinationem inquiſiti, nec ad eius detentionem, niſi prius de delicto ipſo
51 † conſtet ipſi iudici. ita pulchrè Fran. bru.in ſuo tract.de indic.& tortu.xiij. char.ij.col.& ante eum Tancr.de cor. in ſua compendi.xvij.q.Bar.in.l.fin.j. col.de quæſtio.Ang.in trac.malefic.in verſi.fama publica.xviij.char.verſ.xij. ver.an iudex.& idem in ſpecie conſuluit Mar.in ſuo conſi.xij.nu.xxxiiij.j. vol.& conſi.xiiij.nu.xiij.& conſi.xviij.
52 nu.iiij.& in pleriſque aliis.† Item, & ex alio dicta inquiſitio corruit & non procedit, cum fuerit formata ad dictũ ipſius Petri ita adſerentis & correi, & de iure ad dictum ſolius ſocij criminis, de iure non poteſt formari inquiſitio.dixit Raph.Fulg.in conſi.cxxxvj. incip.in cauſa criminationis.vlti.colũ. verſi.nouiſ.verò.& conſi.cvij.incip.ſuper eo.iiij.col.quem refert & ſequitur Philip.deci.in conſi.clxxxix.incip.lætatus ſum.in.v.colũ. poſt principium. Et idem in terminis conſuluit Marſil. in conſi. lxxviij.incip. ſalus omnium. iiij.colũ.in verſi.quinimò dico vnum.
53 vbi tenet, † quòd etiam ad dictum duorum ſociorum criminis non poteſt inquiſitio formari. & eſt in.ij.volumi. & quòd adſertio ſocij criminis noſtri faciat etiam indicium ad inquiſitionem formandam. tenet Fulgo. in.d. conſi.cvij.colum.iij.& ſequitur Deci. conſil.clxxxix. Ex quibus omnibus & vnoquoque ipſorum concluditur, non eſſe ſtandum adſerenti donaſſe officiali prædi. & ſucceſsiuè inquiſitionem formatam corruere, nec eius virtute procedi poſſe in cauſa præfata vt iuris eſt. imò nec potuiſſe ad ipſius detentionem procedi, præſupponẽdo vnum in iure veriſsimile quod pro huiuſmodi crimine imponitur de iure communi, pœna exilij, cum publicatione bonorum: per tex.in authen.vt iudi.ſine quoquo ſuffra.per quem dicit Bal.in authen.ſed nouo iure.C.de pœn.iudi. qui malè iudi.quod in hoc ſolo habet ſimilitudinem cum crimine læſæ maieſta.in quo bona publicantur, ſicut in ipſo crimine.text.verò in.l.lege iulia. §.hodie. ff.ad leg.Iul.repetun.pœnam exilij duntaxat imponit, niſi talis iudex ob corruptelam condemnaſſet innocentem ſeu abſoluiſſet nocentem:
54 † quia tunc imponeretur ſibi pœna deportationis, per tex.in.d.l.Iulia.ſed per tex.in conſti.regni corruptelæ imponitur officiali corrupto pœna, vt tãtũdem ſoluere debeat deferẽti ipſum, quãtum accepiſſe probetur, aut quantum ſibi promiſſum fuiſſet: demum ſuperueniente capitulo regni vulgaris famæ præloquium, quod fuit ad beneplacitum: prout in eo continetur in fi. fuit per ipſum impoſita pœna, vt iudex talis triplũ fiſco ſoluat. Vnde ſuccedat, quæ vis pœna ex pręmiſsis, nulla ex eis erit vltra relegationem in caſu, de quo agitur.& vbi pro delicto nõ venit imponenda pœna vltra relegationem, non habet locum tortura per cap.regni tormenta.& per cap.de tormentis.& in tantum, quòd ſi in criminibus non infligentibus pœnam vltra

relegationem iudex ad torturam processerit, punietur pœna carceris biennalis, cum publicatione tertiæ partis bonorum:vt in.c.si iustè.sub rub.quòd recipiatur adplicatio à tormētis. nunc
55 verò succedit, † quòd is, qui non potest torqueri pro aliquo delicto, minimè poterit pro eodem detineri. & hoc ex dispositione ritus magnæ curiæ vicariæ, qui incip.item si accusatur aliquis sub rub.quod detinetur inquisitus si incip.constare vbi formaliter dicit.item si accusatur aliquis ex officio, & contra ipsum proceditur de aliquo crimine statim, quòd cōstat per vnum testem contra eum de visu de persona aliàs de fama publica detinetur.in talibus tamen, in quibus ipsa curia consueuit ponere reum ad torturā, & ritus iste est in.vj.char.rituum. Et quòd vbi quis non potest torqueri, non possit detineri, tenet in specie Augu.ari. in trac.malefi.ad Ang.in additionibus suis,in addi.in ver.fama publica.in.vj. char.in ver.adde & intellige prędicta.
56 † Quinimo & plus teneo, quòd nec pœna iuris cōmunis prænarrata. i.exilij,hodie locum habeat aduersus iudicem corruptum, sed pœna.ē.narrata in constit.seu cap.regni cùm tanquàm lex statutaria in regno adpareat tollere pœnam iuris communis: prout tenet Bal.in.l.data opera.vj.col.ver.itē not.C.qui accu.non pos.& in.l.j.in fi. C.de reb.cred.& in.l.qui sepulchra.in fi.C.de sepul.viola.& ibi plenē Saly.in v.col.Ang.in authen.de sanctis.episcopis.§.fi.Ange.de aret.in.§.quadrupli. col.viij.ver.an autem. insti.de actio.& ita aliàs disputatum fuit & conclusum Ianuæ. & totus mundus ita obseruat. dicit Albe.in.j.parte statuto.in.viij.q. Pau.de castro in.l.j.§.dixerat aliquis. ff.de publi.vbi subdit,quòd ita seruatur in practi.idem sequitur Petr.Philip.corn.in suo consi.cxiiij.incip.licet primo aspectu. j.volu.& videtur idem tenere Cu.in consil.cliiij.& idem refert & sequitur Philip. Deci.in.c.de causis.viij.col.extrà de offic.deleg.qui subdit, hoc minimè habere locum in potestate, qui iurauit statuta seruare, prout hodie iurant hîc regens & iudices.& ita credo iuratum in eadem magna curia regni Siciliæ.nam iurant seruare iura communia,constitutiones,& capitula regni, vt sic ab illis recedere non debeant:vt no.Bal.in.l.non est nouum.ff.de leg.& in.l.quid ergo.§.pœna grauior. col.iij.ver.iuxta hoc quæro.ff.de iis, qui not.infa.& in.l.j.C.si aduer.delic.& in authen.hodie.C.de iud.idem sequitur Affli.in constitut. regni, si quis aliquem.ij.col.quæ constitutio est vltima in libro, per ipsum commentata.vbi alleg.Io.and.in addi.Spe.in tit.de pœna teme.liti.dixisse in fi.quòd per cōsilium peritorum diuersarum ciuitatum fuit Ianuæ obten
57 tum, † quòd si lex noua expressè non tollit legem communem veterem, tamen tacitè videtur illā tollere. posteà refert Guid.de suza.in.d.l.qui sepulchra.dixisse,quòd ambabus pœnis puniri non debet: & tamen refert Deci. vbi.ē.bene commendandum.de donis scientiæ. & in idem concurrit Alex.in l.qui rem.ff.vi bo.rap.post Bar.ibi vbi formaliter dicit Bar.se putare tūc pœnam iuris cōmunis esse sublatam per l.no

l.nouam. quando per.d.l.nouam. expressa pœna imponitur: prout in casu constitutionis prædictæ.& cap.regni.& sic succedat, quæuis pœna, nulla ipsarum excedit relegationem, secundum ius commune in præsenti casu, circunscriptis præalleg.& sic nullatenus potest habere locum detentio. debet tamen se purgare per iuramentum tam ipse officialis, quàm ille, per cuius manus dicitur recepisse: iuxta tex.in.§.si quis ex litigantibus.in authen.vt litig. iur.ita dictat etiam ca.regni, incipiés: item quòd iustitiarij in omni casu.& cap.regni vulgaris famæ præloquium. & plenè Par.in.d.tracta.syndi.in ver. probatio in.c.contra officiales.ij.colū. vbi allegat plura capitula regni. Nec militaret, quod.s̄.dictum est pro parte fisci, quòd licet non sufficerent probationes testium repulsatorū ad condemnationem, sufficerent tamen ad torturam: quia hoc non habebit locū in officiali, aduersus quē non existentibus legitimis probationibus iura induxerūt iuramentū purgatorium, & tam iura cōmunia, quàm cap.regni, quod nō est in aliis delictis, nec in aliis personis, in quibus vendicant sibi locū præmissa. Item & ex alio: quia à iuris dispositione specialiter inductum est, vt.ū.plenè ostensum fuit, vt contra officiales & ad ipsum conuincendum requirātur legitimæ probationes. & ideo cessant hæc remedia subsidiaria: prout est tortura, & pariter cessant probationes priuilegiatæ: vt.s̄.tum maximè, quia testes infames producti cōtra aliquē, non probant absq; tortura tex.est in.c.illi qui.
8 v.q.v.& in.c.in primis.†ij.q.j.in fi.& voluit glo.in.c.cum.p.de accusa.& in c.per tuas.de simo. Ita etiam consuluit Alex.in suo consi.xj.ij.col.in.j.vol. incip.circa prin.& latè Marsi.in sua practi.causarum crimi.char.xlvij.& consuluit Marsi.in suo consi.lxxviij.inci.falus omnium.iiij.col. Et licet dici posset, quòd in tortura prædictus Petrus id affirmauerit.nā dico, quòd ipse Petrus primo loco examinatus, & interrogatus de se, & de prædicto dño Anto. nihil dixit de prædicto domino Anto. & licet contrarium deposuerit secundo loco in tortura: attamen stabitur primæ eius depositioni, licet contrariū deposuerit secundo loco in tormentis. Ita dixit Bar.in.l.j.§.quæstioni.per illum tex.ff.de quæstio. Fran.de aret.in c.cùm in tua.col.v.extrà de testi.& idē Are.in consi.lxj.inci.in causa istorum. & consuluit Phili.Dec.in consi.clxxv. in.j.volu.ex quibus omnibus & eorum singulis consulo partes Illustris.domini Ducis montis leonis pro regis regni Siciliæ, esse in liberādo prædictum magnifi.Anto.Barna à carceribus præstita fideiussoria cautione de stando iuri, & se præsentando in forma.& ita de iuris censura concludendum cēseo.

Tho.gramma.V.I.Doct.

Demum trāsmisso Consi.per quod fuit prædictus Magnificus Anto.Barna liberatus: vt suprà peruenit ad mei auditum prædictum Petrum esse lusorem ad ludos prohibitos quo casu à testimonio repellitur: maximè in criminalibus: vt inquit Lanfran.de oria. in cap.quoniam contra. in versicu.testium. xlvj.colum.in fi.extrà de probat.

ba.Alex.in conſ.clij.iiij.col. in.v.volu. deci.in conſ.clxiij.ix.col.cùm ludus ſit crimen.vt dicit Bar.in prooem.ff.orum & ludus fortunæ ꝓducit multa,& perditionẽ proprij patrimonij.& facit homines venire in deſperationem,& eos prouocat ad blaſphemiam Dei,& ſanctorum,& ad periurias: vt dicit text.in authentic.alearum vſus.C. de religio. ob quæ Deus prouocatur ad iram contra nos:vt in authen.cui relictum.C.de indi.vidui.tol.& ibi Bal.& licet tex.videatur loqui de ludo alearum; attamẽ omnis lud⁹ fortunæ,dicitur ludus aleæ vt dicit Azo.in ſumma.C.de religio.& Odofre.in.l.j.C.de aleato.luſor enim ludendo dicitur agere turpem vitam; ſecundum Hoſti.in ſumma,in titul.de exceſ.præla.Hinc eſt ,ꝙ aleatores ſunt exoſi legibus,vt inquit Alb.in.l.j.ff.de aleato.§.item no.quæ maximè procedunt in hoc regno per conſti.mores diſſoluti.ſub rub.de aleato.vbi cauetur,ꝙ omnes ludentes , & qui de ludo viuũt & nulli alij officio vacãt,ſunt infames, ita quòd non poſſunt eſſe teſtes,nec facere teſtamentum, nec admitti ad aliquod officium publicum.

SVMMARIVM.

1 Affectus ita punitur in veneno non ſequuto effectu ſicut in homicidio.

2 Veneni crimen,eſt grauius homicidio,& deteſtabile.

3 Venenum vendens & emens.puniuntur,& veneni crimen , habet admiſtam proditionem in ſe.

4 Mandatum licet in delictis non excuſet: tamen facit,vt delicti pœna leniatur.

5 Confeſsio inquiſiti de veneno alicui tradito, quòd ex hoc ſit mortuus,non præiudicat inquiſito,vt ipſe ex tali confeſsione poſsit condemnari & ideò capitulari debet quod dedit malum venenum.& nu.6.

7 Conſuetudo Italiæ & totius mundi eſt,vt affectus non puniatur,niſi ſequuto effectu.

8 Mandans non poteſt puniri , vbi mandatarius obmiſit exequi mandatum.

9 Man ãs dum dicitur,quòd extraordinariè puniri debet,intelligitur procedere in mandante committi adulteriũ,vel ſtuprum . quæ delicta frequentius committuntur.

10 Furtum,dicitur delictum attrox.

11 Obligatio,quæ oritur contra mandantem non oritur ex mandato,ſed ex delicto ſubſequuto.

12 Delinquens in delicto,in quo peruenit ad actũ facti remotum vel actum verbi , non punitur eadem pœna.ſed extraordinariè.

13 Venenare volens aliquem,ſi non fecit niſi præparatoria,nec peruenit ad actum facti proximum , non debet niſi pœna extraordinaria puniri.

14 Mandans delictum committi,non tenetur ex mandato,ſi mandatarius id non agat.& numero.15.

16 Delinquens non debet puniri pœna delicti conſummati,etiam vbi eſſet deuentum ad actum delicto proximum:ſed minori pœna.& debet eſſe minor pœna mortis.& nu.17.

18 Mandatum quantuncunque ſit res atrociſsima,tamen attenditur eius executio, & non ſuſceptio ſola mandati & tali caſu extraordinariè arbitrariè puniendum.& nu.19.

20 Etiam in atrocioribus delinquens licet venerit ad actum proximum effectui , non tamen punietur eadem pœna,licet puniri poſsit eadẽ lege,qua punitur,qui conſummauit delictum.

21 Pœna,quæ ex iudicis procedit arbitrio,non debet eſſe capitalis.

Atten

22 *Attentatus in casibus, in quibus punitur non sequuto effectu, punietur pœna extraordinaria delicti, arbitrio iudicis: in quo iudex debet eligere & se inclinare in mitiorem pœnam, & non excedere relegationem.*

23 *Pœna mortis, quando veniret imponenda pro aliquo delicto, & ex aliqua causa venit pœna minoranda, tunc talis pœna minorata non debet esse corporalis, sed pecuniaria, vel alia, quæ non sit corporis afflictiua.*

Consilium XXXVI.

SVmmi opificis Adiutorio petito, Amen. In causa Camilli blondi de cuccaro cùm regio fisco, dum Camillus ipse deposuisset de man. Reue. protonotarij eius patroni detulisse flascum plenum vino venenato, vt prædictus eius patronus sibi dixerat, vt illud adsignaret cuidam Io. petro. cùm quo Ioan. Petrus ipse promiserat venenare nobilem Isabellam de scortiatis, degentem in monasterio. S. Claræ Neapol. præuidens Camillus ipse alguzerios magnæ curiæ vicariæ versus ipsum venientes, vas seu flascum ipsum in terram proiecit ac fregit. & captus ab eis, tandem præmissa de plano fassus est. hæsitatur igitur in præsentiarum, qua pæna plectendus veniat; maximè cùm magna curia ipsa eundẽ Camillum ad seruitia regiarum triremum ad ibi per lustrum continuum remigandum condemnauerit, & interposita per eundem appellatione à decreto condemnationis præfatæ videretur prima consideratione dicendum prædictum Camillum pœnæ mortis obnoxium: cùm ita puniatur affectus, licet non sit sequutus effectus in veneno, sicut

1 † & in homicidio. nam qui detulit venenum, vt ipsum alicui traderet, punitur pœna legis corneliæ de sicar. vt in. l. eiusdem. ff. ad legem corneliam. de sicar. & eo modo, ac si dedisset. ita probat text. in. l. eiusdem. & probat etiam tex. & ibi Barto. in. l. prima in fin. ff. de patri. & in. l. j. C. de malefic. & Mathe. & tenet Angel. de aret. in tracta. malefi. in versicul. ex interuallo dictus Titius. & idem tenet Augu. in suis addit. ibi vbi dicit Ioann. Fabr. in. §. alia instit. de public. iudi. tenet hanc opinionem. & idem videtur tenere Saly. in. d. l. j. de malefi. & mathe. & in. l. j. §. j. ff. ad l. cor. de sica. & in. l. eiusdem. ff. eo. titu. & in constitutione regni, quæ inci. mala noxia. & in alia, quæ incipit, quicunque

2 toxicum. † & ideò dixit gl. insti. de publi. iudi. §. eadem. l. quòd plus est hominem veneno occidere, quàm gladio extinguere, per tex. in. d. l. j. de malefic. & mathe. Et ratio est, quia occidens veneno proditoriè, id agit, vt ille se defendere non possit. quod secus est in eo qui gladio occiditur, cùm se tueri possit. ꝙ ideò Bal. in. l. nemo clericus. C. de summa trinit. & fide catho. dixit, quòd venenans aliquem, dicitur ipsum proditoriè occidere. & idem in. c. j. vij. col. versic. quid de rebus. quibus mod. feu. amit. & in tantum execratur hoc deli-

3 ctum. † quod. s. dictæ constitutiones regni. suprà allega. capitaliter puniunt etiam vendentem & ementem, maximè cùm habeat in se admistum delictum

proditionis:vt dicit Bald.in.l.cùm fratrem.C.de ijs,quibus vt indign.& in.l. nemo.C.de summa trini.& fide catho. cum vulg. Quibus omnibus non obstã tibus rectius cõsiderans in casu,de quo agitur,contrariam sententiam arbitra
4 tus sum de iure veriorem. † Et principaliter considerando, ꝙ hic Camillus mandato præfati eius patroni, & non ex se ipso delictum ipsum perpetrauit: quod mandatum licet in delictis non excuset:tamen facit,vt eiusmodi delicti pœna leniatur:respectu ipsius mandati.ita Bald.& Saly.in.l.seruos.C.ad l.iul.de vi publi.Alexã.in.l.non solùm §.si mandato.ff.de iniur.vbi in specie dicit,ꝙ etiam in grauioribus minoratur pœna respectu mandati.& idem tenet Bal.in.c.j.§.iniuria.de pace iur.fir. Socin.in fallen.ccij.& ibi subdit not.vt scias adiuuare illos,qui interficiunt homines mandato dominorum.Idem tenet Deci.in regula,velle non creditur. & in regula,quod iussu.de reg.iur. Itẽ est considerandum,quòd non adparet aliter de veneno imposito in vase, seu quòd ibi venenum fuerit adpositum, nisi per confessionem præfati Camilli videlicet,quòd protonotariꝰ ita sibi dixerat. quo casu non est standum, ex quo non apparet probatum, ꝙ ibi venenũ fuerit,per id,quod in simili, imò fortioribus terminis voluit Alex.in cõsil.suo.cxvj.incipi.in causa inquisitionis formatæ.in.iij.vol.vbi dixit,ꝙ licet dicatur,ꝙ nulla maior probatio,quàm
5 partis confessio:† & in confessis nullæ sunt partes iudicis,nisi in condemnando:vt in.l.proinde.ff.ad.l.aquil.&.l.si confessus.ff.de custo.reo.Et satis est ad aliquem condemnandum,ꝙ sit confessus vel conuictus: vt habetur in.c.nos in quẽquam.& in.c.multi.ij.q.j.& in.c. Lotharius.xxxj.q.ij.& in.l.qui sententiam.C.de pœn.attamen in casu vene-
6 ni cõfessio rei inquisiti de † veneno alicui tradito,non præiudicat inquisito: vt ipse ex tali sua confessione possit cõdemnari.Idem refert & sequitur Mars.in.l.j.§.p.pen.col.ff.ad.l.corne.de si. car. Prætereà,deponendo Camillus ipse,prout deposuit, ꝙ prædictus protonotarius eius patronus dixerat in prædicto vase esse vinum venenatum,non ex hoc dixit toxicum,sed venenum.& tamen reperitur venenum bonum,& venenum malum: vt per constit.regni mala noxia. & probatur.in.l. sæpe.§. veneni.ff.de contrahen.emp.& in.l.qui
7 venenum.ff.de verbo.signific.† & ideò consuluit Alexã.de Imo.in consi.ccij. incip.super themate.j.col.ꝙ debet capitulari & allegari,ꝙ dedit malum venenum,& non simpliciter dicere, ꝙ dedit venenũ.quia in dubio intelligitur de bonoveneno vt excludatur delictũ. Idem sequitur Mathæ.de affli.in consti.p̃fata,mala noxia. Prætereà, liquet ex præmisso themate prædictũ Camilli non esse in pœna,cùm res non fuerit effectum sortita.& hoc secundum formam statutorum Italiæ,& generalẽ totius mundi consuetudinem,quæ est,vt affectus non puniatur, nisi effectus sequatur.& sic adparet derogatum.l.is,q cũ telo.ad.l.cor.de sica.& etiam iuribꝰ loquẽtibus de veneno.Ita dicit Augu. arim.in addi.ad Ang.in trac.malefi.in ver.ex interuallo dictus Titius ex dictis vulneribus mortuus fuit.in ver.ad uert

uertas,ne erres.& allegat Spec.in tit.de accusa.j.parte.§.j.versio.sed pone primò.aliàs,quid si primò.qđ dictũ Spec. sequitur Ang.in.l.j.§.hoc vera.ff.quod quisq; iur.Bal.in.l.iij.C.de ser.fug.Ludo.in.l.damni.§.Sabini.ff.de dã.infec. refert & sequitur Marsi.in.l.eiusdẽ.iij.col.ff.ad.l.cor.de sica.& affli.in.d.cõstitutione regni,mala noxia.ij.col.Adducitur insuper ꝓ corroboratione præfatorum.nam † vbi mandatum est obmissum exequi,ibi mandans puniri nõ debet:vt probatur in.l.is,qui rem.§.si tu Titiũ.& in.l.si quis præferendam.ff.de fur.& in.l.itẽ apud Labeonẽ.§.si curauerit.ff.de iniur,& in.l.sæpe.in fi.ff.de verb.sig.sed hic Camillus,qui debebat deferre & adsignare vas cũ vino præfato illi Io.Petro aliàs non adsignauerat nec delictum perfecerit,ergo &c.Et sic vbi non est substantia,ibi delictum esse non potest:ibi qualitas.i.mandatũ cõmittendi delictum,vel qualitas nõ potest esse,vbi non est aliqua substantia, super qua cadat ipsa qualitas: vt in.l. eius,qui in prouincia.ff.si cert.peta.& no.in.l.ij.C.de bono.pos.secundũ tabulas.

8

¶Nec obstaret.l.j.ff.de extraor.cri.vbi videtur decidit,† ꝙ mandans,extraordinariè puniri debet:quoniã ibi loquitur in mãdante adulterium vel stuprũ quæ delicta frequentius cõmittuntur: vt no.doc.in rub.de adulte.nec dicunt Bartolistæ, ꝙ istud operetur atrocitas delicti:quia hoc non est verũ.nã furtũ, est atrox delictũ,ex quo pro eo imponitur † pœna furcarũ:vt in.l.capitaliũ.ff. de pœn.in.§.famosos.argu.sumpto ab effectu,quod validum est,vt no.in.l.iij. C.de sum.tri.& fide chato.& in regula iuris:cuius effectus.ff.de reg.iu.& tamen in furto non punitur mandans nisi furtum commissum fuerit:vt in.d.l. si is,qui rem.§.si tum Titium.&.d.l. sępe. Præterea,obligatio,quæ oritur contra mandantẽ,non oritur ex mandato sed ex delicto sequuto : vt probatur in l.prætor.§.hoc autem ædicto.ff.vi bono.rap.& probatur † insti.de obli.quæ ex delic.nasc.§.ope.&.l.j.§. persuadese.& per Bar.in.l.non solũ.§.si mandato.ff.de iniur.in ver.quæro.vnde quæritur obligatio.sed hic nullũ delictum fuit sequutum.ergo nulla pœna sequi debet.ita repetio in particulari consuluisse dominum Aitordinum de Aluaro.de Padua,in fauorem cuiusdam Cichi fante,in suo consil.incip.in Christi nomine,Amen.Super inquisitione cõtra Cichum fante,quod consilium ego habeo ad pœnam in libro meo diuersorum consiliorum,per me manu propria exemplatum à libraria.q. domini Antonij . de Alexandria . tunc existente in monasterio. S. Mariæ montis Oliueti.& volens sequi opinionem doctorum volentium prædictum Camillum esse in pœna,dicendum est nullatenus puniri posse , ac si dictum maleficium perfecisset , sed extraordinariè arbitrio iudicis:per textum,in lege prima.ff.de extraordinarijs.crimin.in principio.§.qui puero.& lege si fugitiui.C.de seruis fugitiuis , nam quando quis peruenit ad actum facti remotum † vel actum verbi, non punitur eadem pœna , sed extraordinariè: secundum opinionem vltramontanorum : vt refert Cy.in dicta.l.si quis nõ dicam ra-

9

10

11

12

pere.C.de epiſ.& cle. quã opi. videtur tenere Bart.in.d.l.j.in princ.& ſi dicatur, quod peruenit ad actum facti, qa recepit venenum. certè dicitur perueniſſe ad actum remotum, & non tenet eadem pœna ſecundum talem opinionem: tunc enim perueniſſet ad actum proximum, quando venenum dediſſet ſibi bibere, vel comedere, licet mors nõ fuiſſet ſequuta. Prætereà ſecundũ aliã opinionẽ, quæ magis mihi placet, quo modocunq; quis peruenit ad actum facti præparatorium, non punit, eadem pœna, ſicut ſi fuiſſet ſequutus effectus vt.d.l.ij. in princ. & voluit hoc ſentire gl.ibi dum dicit, ꝙ fuit peruentum ad colloquia & baſia, quæ ſunt preparatoria precedentia veneris ſecus, ſi aliquis perueniſſet ad actumproximum ipſius negotij principalis: quia tunc puniret eadem pœna, vt quia volo aliquẽ interficere, & facio arrotare gladiũ, & præ-

13 paro me omnibus neceſſariis, † certè non debeo puniri de homicidio. vt. d. l.j.in prin. Secus ſi cũ gladio admenauiſſem, licet nõ interfeciſſem: quia tũc perueni ad actum proximum ipſius facti principalis. vt.C.ad.l.cor.de ſica. l. is qui cum telo, & ſic cùm ipſe Camillus circa perſonam prædictæ Iliſabelle quæ venenari ordinabatur, nihil fecerit, niſi præparatoria, non debet pœna veneficij puniri, ſed alia extraordinaria. Ita ex præmiſſis & quampluribus alijs iuribus & rationib⁹ reperio in proprijs terminis conſuluiſſe dñm Roſel. de roſe.de are. Illuſtriſ.doct.in ſuo cõſi.incip.in nomine dñi. Amen. Hic eſt effectus inquiſitionis. pro cuius corroboratione adducitur. nam qui mandat delictum fieri, nõ tenetur de mandato vel propter cũ ſi mandatarius id nõ

14 agat † quod mãdatum eſt.l.is, qui rem §.ſi tu Titium.ff.de fur.in fi.ſ.allega. facit.l.ſi pecuniam. ſi quis vxori.&. §. neq; viro.e.ti. Nec obſtaret ad hoc.l.ſi quis id, ꝙ circa verbum.ſi alius. ff. de iuriſd.om.iu. Ex quo ibi mandãs non tenetur, quia quod mandatũ fuit, per mandatarium fuit executioni mandatum. ſed album prætoris corruptũ, ꝙ eſt meri facti, nec faciẽtis animũ requirit, vt album corruptum ſit. Secus aũt eſt in furto, quod quidem non eſt in facto nec eſſe poteſt ſine animo agẽtis, & iſtam ſolutionẽ ſentit ibi gloſ.in vlt.gl. nec obſtat.l.ſi qs.vxori.in prin. de fur. quia ibi per vxorem fuit factum furtũ licet ipſa furti non teneatur hic, quia mandans nõ tenet, nec probatur ratio

15 ne.certũ eſt † quod mandans delictum fieri, non tenetur ex mandato vt not. inſtit.de oblig. q̃ ex quaſi delict. naſc. §.ope.in glo.ſuper ver.nõ tenetur. no. doct.in.l.ſi vt proponit.ff.de fideicom. & ibi per Bar.ex quibus. & alijs ita tenet in proprijs terminis præſentis. q. dñs per.dñi Albicis de Piſis, ꝙ in caſu præmiſſo ille Ciccus non eſſet puniendus, prout in omnibus in ſimili eſſet iſte Camillus.& ſubdit, quod præſuppoſito abſque veri præiudicio, quod mereretur aliquam pœnam, quod quidem excludunt iura præmiſſa, non eſſet puniendus pœna corporali, ſed ſi verum eſſet, quod deberet puniri pœna, erit extraordinaria & arbitraria ex forma iuris communis. ex quo in pœnis extraordinarijs inter alia duo principaliter iudex debet attendere. Vnũ, eſt

est euentus delicti.l.aut facta. §.euentus.de pœn. qui si consideretur in isto casu inueniet nullum delicti effectum sequutum,nec ad aliquem actum delicto quod intendebatur proximum, deuentum fore.ex quo sequit,quod Camillus iste non potest dicti delicti pœna puniri,quia etiam vbi foret deuentum ad actum delicto proximum,non debet pœna delicti consummati impo
16 ni,sed minor.† & ista est regula & doctrina doct.etiam in atrocioribus. no. Cyn.in. l.si quis non dicam rapere.C. de epis.& cler.& ibi doct. communiter & idem tenet Ray.in.l. qui ea mēte. ff. de fur.Bart.in lectu.sua remittit se ad Cyn.& hoc probatur optimè in.l. si.ff. de extraordi.crim. vbi loquitur in crimine adulterij,quod est atracissimum vt no.glos. in.l.auxilium.ff. de minor. & fuitdeuentum,ad actum proximum effectui,secundum quod glo.ibi intelligit,& tamen non pœnaadulterij,quę est mors vt in,l.quoniam.C. de adult. sed extraordinaria pœna debet esse minor,quàm pœna mortis, vt est glos.
17 †extra de pœniten.distin.j.&.c. solicitatorem.in glo.super ver.extra ordinē vbi dicta lex est canonizata. hoc idem probatur eadem lege,& in atrocissimo delicto loquitur,vt patet ex.l.cum vir. C.de adul.& fuit deuentum ad actum & non perfectum, non pœna mortis vel sanguinis. sed aliter debet puniri, si ergo talis pœna imponitur vbi ad actum proximum etiam in atrocissimis deuentum est, ergo in casu præmisso, vbi non fuit deuentum ad aliquem actum proximum,nec per dictum Camillum vltra in tenebatur quàm adsignare Io. Petro illud vas seu flascum cùm vino venenato, iuxta formā mandati, quod erat demum porrigendum per præfatum Ioan.Petrum. sequitur quod dato , quod Camillus in aliquo puniendus esset,deberet longè maiori pœna puniri,& pecuniaria,in qua consideranda esset eius persona, quia pauper:per ea,quæ not.in. l. pedius. ff. de incen. rui. naufrag. Ita formaliter per prædicta consuluit dominus Petrus domini Albicis de Pisis, quadam sua allegatione inci. ȳ.scriptæ sunt allegationes.domini Petri, domini Albicis de Pisis, quas habeo in libro meo diuersorum consiliorum ad pennam vnà cum.s̄.mensionatis, & alijs antiquissimorum doctorum,& authoritatis non modicæ, & subdit plus prædictus dominus Petrus considerandū esse,quod maleficium non fuit commissum id est non habuit effectum, qui effectus consideratur per consuetudines , vt nota. Cy.in.l.is qui cum telo.C.de sica. Specu.in ti.de accus.§.j.ver.quid si actum quē Cy.ibi allegat & communiter practicatur per Italiā. & sic concludit ex præmissis, & alijs similem casum non punibilē, & præsupposito quod foret pnniendū,tamen de iure sibi nō videtur per præfata quòd esset pœna pecuniaria,& conuenienti respectu personæ, quæ pauper erat. & idem reperio etiam tenuisse do. Franc. de Alber.de are.in suo consi.incip.in Dei nomine, Amen.Quod Ciccus fante, quod similiter extat in libro meo diuersorū consiliorum & dictum consilium allegatur per Fely.in.c.inquisitionibus.vj. col.de accusa.dum loquitur de glo. in

§.in summa & mouetur, quod quantũ cunq; mandatum sit rei atrocissimæ, tamen quia attenditur executio, & nõ susceptio sola mandati, vt.ff.de furt.l.
18 quæ seruo. §. plus Pomponius † &. l. item Labeonem.§.si curauerit.ff.de in iur.&.l.prima in princ.ff.de extraord. crimi. nam sicut mandans non explicat delictum ex mandato absque executione mandati, vt dictis iuribus, eadem ratione nec mandatarius, cùm non minus delinquat mandans, quàm mandatarius, sed magis principalius delinquit, qui primordialiter mandat, vt.ff.de seruo corrupt.l. in hoc. &. l. si ego tibi.ff. quod vi aut clam. & sic cũ non fuerit executus effectus mandati præfati, videlicet veneficij, & necis præfatæ Isabellæ, neque deuentum ad actum proximum effectui, sed remotum ab effectu, cùm non fuerit deuentum ad actum propinquum, igitur de delicto consummato non est puniendus,
19 † sed extra ordinem arbitrariè. vt. ff. de exoraordi.cri.l.j.in fi.&.§.fin.&.l.si fugitiui.C.de ser.fugi. Nec ob.l.is, qui cum telo.de sica.&.l.si quis non dicam rapere.C.de episc.& cle.&.l.j.§. diuus ff.de sica.quia illa intelliguntur de eo, qui deuenit ad actum proximum, ex quo percussit & non occidit vel actum rapturæ inchoauit per actus propinquos, sed effectum non consummauerit, & hæc est communis gl. & doct. sententia maximè Pet.& Iacob.butr.in.l. si quis non dicam rapere.&.l.si fugiti. C.de ser.fugi. multò minus venit Camillus ipse puniendus secundum intellectum & opinio. Moder. quam tenet Cyn.& Gul. de cun. in dicta. l. si quis non dicam rapere. videlicet quod etiã in atrocioribus is, qui deuenit ad actũ etiam proximum effectui, non puniatur eadem pœna, licet puniatur eadem.l.qua punitur, qui consummauit delictum per.l.j. de extraordi.cri. &.l. aut facta. §. euentus. de pœ. & iura in contrarium allegat. nolunt quod puniatur eadem pœna, sed eadem lege. & idem reperio consuluisse Cæpol. in suo consil. vltit. penul. colum. vbi hoc formalia refert sic in manifesto furto deprehensus, cùm nesciuisset somniare aut diuinare verba formalia huius consilij. & idem etiam voluit Andr. de Iser.in.c.j.§.si verò secunda colum. de capi. qui curiam ven. & tamen in casu præmensionati consi.præfati.d.Franc. fuerat iam adsignatum venenum illi, qui promiserat venenare, & fuerat etiã sibi promissa pecunia, & exhibita, & tamen non vult ipsum capitaliter puniri: sed arbitrariè extra ordinem. & nihilominus subdit, quod concessio ipsius arbitrij, intelligit importare rem non valde grauem, vel multum præ-
21 iudicialem. † Et ideo id, quod ex iudicis dependet arbitrio, non debet esse capitale.l.aliud est pœna.§.j.ff.de ver. sig.& not.Ioan.and.in.c.sæpe.extrà de verbo.sig.& ideò consuluit Alexan. de imo.in consi.cxj.in.j.volu.quod in casibus, in quibus punitur attentatus, nõ sequuto effectu, punietur pœna extraordinaria delicti, arbitrio iudicis, in qua iudex debet eligere, & se inclinare
22 in mitiorem, partem † & inclinando non excedet relegationem. & cõsuluit idem Alex.cons.lxv.vlt.col.iij.vol.pro quo est bonus tex.quẽ alleg.Old.laud. in.l.

in.l.j.ff.de fur.& Bald.Et pro præfatis bene facit, ꝙ quando pro delicto veniret imponenda pœna mortis & ex aliqua causa minorari deberet pœna tūc talis pœna minorata non deberet esse corporalis sed pecuniaria, vel alia, quę non sit corporis afflictiua.

23 † Ita dicit Marsi.in.l.j.§.diuus.Adrianus nu.29. ff.ad.l.cor.de sic.char.lxxx. idē Marsi. in.l.diuus Adrianus.de patri.char.xxiiij.ita probaĩ in.l.si adulteriū cum incestu.§.imperatorē.ff.ad.l.iul.de adul. & ibi doct.& probaĩ in.l. si qs in graui.§.si tamen maritus.ff.ad sill.& in.l.lex iul.§.fi.ad.l.iul.repetun.quam pro no. alle.Bal.in.l.addictos. C. de epis.audi. & in.l.j.v.col.C.ne de sta. defun.Ang. in tract.malefi.in ver.pūte Caio & appellante.ver.quid autē si non obstante el.j.idem Mars.in,d.l.diuus adrianus. v.col.ad.l.cor.de sic.& in.l.diuus adrianus.ij.col.ff.ad.l.pompe.de parrici. Ex quibus omnibus siue teneamus partē tenentium, ꝙ sit in aliqua pœna, siue non, vt.s̄.censeo non bene fuisse p magnam curiam vicariæ pronuntiatū, vt s̄.sed bn̄ fuisse appellatū ad. S. Regiū consilium per ꝙ nihil dubitandum de retractatione decreti præfati & huius sentētię vt patet ex pręmissis. Et sic demum visis præsentibus meis allegationibus p Magni.iudices. eiusdē magnæ curiæ veriti fortè dicti decreti retractationem, eundem Camillum ad compositionem pecuniariam admiserunt ducatorum.xxv.vt pręfatus Camillus demum mihi retulit. Tho.Gram.V.I.D.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Testis vnus de visu facit indicium sufficiens ad torturam.*

2 *Contumax dicitur ille qui ritè & rectè contumax effectus est, vt quia ritè citatus, & contumax condēnatus & bannitus. & nu.3.*

4 *Contumacia si fuit accusata, non seruato iuris ordine est ipso iure nulla.*

5 *Torqueri quis non potest ex sola contumacia, nisi alia concurrant.*

6 *Tortus absque legitimis indicijs & cōfessus, facit vt eius confessio sit ipso iure nulla, nec præiudicet confitenti: etiam si esset milies ratificata, & etiam quod demum superuenissent indicia, & subditur quod nec præiudicaret eidem confitenti nec alteri. & nu.7.*

8 *Tortus licet cōfiteatur et in eadē cōfessione perseueret ratificando si tamen fuit tortura adhibita absque legitimis indicijs non nocebit confitenti.*

9 *Metus in carcerato durare videtur quousq; durat eius detentio.*

10 *Tortura data absque indicijs facit insurgere præsumptionem violentiæ contra iudicem.*

11 *Confessio socij criminis contra aliquem, si reperitur illum nominatum esse bonæ famæ, talis nominatio non operabitur quicquam.*

12 *Famæ bonæ si quis fuit in præteritū ita quoq; & hodie præsumendus est.*

13 *Vita præcedens inquisiti, & indicia magnam partem conferunt ad præsumendum.*

14 *Socij criminis dictum non probat contra sociū nisi quo ad inquirendum duntaxat.*

Socius criminis non probat contra socium in furto, ibidem.

15 *Pœna relegationis similis est pœnæ fustigationis, per quam corpus affligitur.*

16 *Tortura an habeat locum in furto minimo.*

17 *Torturæ species est carceratio & ideò carceratus confessus. potest talis confessio dici violenta, & non spontanea.*

18 *Confessio vt dici possit emanata metu carceris,*

ceris, sufficit probare ipsam confeßionem factam fuisse per detētum in carcere. & nu. 19.

20 *Confeßioni soli inquisiti non est standum de furto: sed debet iudex mittere exploratores ad verificandum furta confessata fuisse commissa: & de rebus furto subtractis, quòd ibi erāt. numero. 21.*

22 *Confessus habuisse tales res penes se, si tamen non adparet habuisse scientiam ipsas res fuisse furto subtractas, non tenetur.*

23 *Receptans furtum ad hoc vt teneatur furti, ratione receptationis, requiritur quòd vltra receptationem furti scienter etiam de furto præfato participauerit, ex quo requiritur ad commißionem furti, vt interuenerit animus lucrandi.*

24 *Tortura non potest dari homini bonæ famæ etiam si extaret vnum indicium sufficiens ad torturam contra ipsum: quia propter bonam famam tale indicium extinguitur in totum.*

Consilium XXXVII.

CHristi ac eius almæ genitricis gloriosæ Mariæ auxilio implorato, Amē Viso ꝓcessu mihi trāsmisso per excellen. Comitissam Policastri baliam excel. Camitis Policastri eius nepotis, in quo reperio quandā mulierē nomine Pentā de ariente, inquisitam de participatione furti ducatorū. xl. commissi, vt prætēditur in bonis & pecuniis Catharinæ q̄rulātis, & viduæ detētā, si q̄dē Pētā ipsam & carceratā ad depositionē Frācisci aliàs Capellani famuli Io. Petri de cātēda, ad cuius seruitia pariter & præfata Pēta degebat. & q̄ Capellanus aliàs inq̄situs de furto. quorūdam grenearū grani ab area Sebastiani, qui dum cōquestus fuisset de furto præfato, fuit pariter de nocte aggressus, & acriter verberatus. & tādem citatus, & contumax effectus. & adstans de nocte extra ciuitatem captus, & carceratus fuit: & examinatus per curiā Capitanei Policastri, cōfessus fuit verbera Sebastiano præfato per eum illata fuisse, ac etiā ꝙ de nocte pluries ingressus fuit per meuia vrbis contra formā bāni, prohibētis, ne quis bānitus aut rebellis curiæ, ita ingrederetur de nocte, sub pœna torturæ. qui tādē ratione bāni & cōtumaciæ ac furti prętēsi in quodam fauum mellis, quòd secum deferebat tortus fuit: & in tortura interrogatus de furtò præfato ducatorum. xl. & bonorum Catharinæ præfatæ furtum ipsum confessus est: & ex eo dedisse ducatos. iij. cū quadā corrigia argētea: & anulo aureo p̄fatæ Pentæ & secūdo loco examinatus, dixit dedisse præfatos aureos. xl. Io. Petrō eius domino: cuius mādato asserit furtū ipsum cōmisisse: & reliqua remāsisse penes eādē Pentā, & ita pluries ī tortura, & extra torturam ratificauit: verū asseruit eandem Pentā nihil scire de furto: videlicet ꝙ bona ipsa fuerint furto subtracta: quæ tandem carcerata in castro, & ibidem examinata per Magni. Vicecomitē cōfessa est habuisse res præfatas à præfato Capellano: & ipsas posuisse in quodam foramine domus, quo perquisito ilico nihil compertum fuit: & tandem lato decreto per curiam præfatam eādem Pentam debere tormentis & quæstionibus subijci: & interposita appellatione

tione per eandem Pentam ad comitalem audientiam, hæsitatur in præsentiarum, an ob præfatam depositionem præfati Capellani socij criminis, possit Penta ipsa quæstionibus & tormẽtis subijci: & sic an bene vel malè fuerit per Vicecomitem ciuitatis præfatæ super tortura ipsa interlocutum? certè prima facie videretur dicendũ, ꝙ bene
1 iudicatum sit: † cùm ex vnius testis depositione resultare videatut indicium sufficiens ad torturam: vt dicit Bald. in.l.fin.C.famil.ercisc.Barto.in.l.maritus.ff.de quæstioni.cum vulga.quod maximè procedere videtur in socio criminis deponente de furto: vt dicit glo.Barto.& Saly.& Ange.ac communiter scribentes in.l.fina.C.de accu.& Cano.in.c.j.extra de confe. ¶ Sed præmissis non obstantibus, ex pluribus infrà dicendis, contrariam sententiam arbitror de iure veriorẽ, præmittendo principaliter ꝙ præfatus Franciscus aliàs Capellanus, non fuit contumax: & sic non potuit contumax reputari, cùm die.iij.Iulij fuerit citatus: & die.iiij.eiusdem accusata contumacia, die.vij.eiusdem fuit effectus seu habitus contumax: qua die perdurante nõ poterat contumax reputari: sed vsque in diem sequentem expectari, iuxta formam ritus magnæ curiæ sub rubrica de contu.accu.incipientis: item seruat ipsa curia, & in alio ritu incipiente: itẽ seruat ipsa curia in primis citationibus vbi dicit, quòd debet labi triduũ: & ideò dum cõtumax dicatur effectus iuris ordine, nõ seruato, nõ debet nec potest contumax reputari, ex quo contumax dicitur illæ, qui ritè & rectè fuit
2 cõtumax effectus: † sicut illum bãnitũ dicimus, qui ritè & rectè bannitus extitit. Ita Barto, & Alex.in.l.iiij.in.§.cõdemnatũ.ff.de re iudi.& in.l.non putauit.§.non quis.ff.de cõtratabu. & sic ad hoc, vt quis dicatur cõtumax & cõdemnatus, seu bãnitus, debet intelligi de eo, qui fuit ritè citatus, & cõtumax:
3 cõdemnatus, & bãnitus: † Secus si non rectè. Ita dicit Fran.cur.in suo consil. lx.incip pro aperienda veritate.viij.colũ.& alleg.Bart.in.l.fi.ff.de adul.& sic dum non seruato iuris ordine fuerit contumacia accusata, certè est ipso iure nulla: vt in.c.dilecta.de rescri.ibi cõ
4 tra nostri rescripti formam: † & in.c. examinata.de confir.vtili vel inuti. & tenet Decius in.c.prudentiam.de off.dele.& in.c.de appellationibus. extrà de appel.& sic dum forma non seruatur, actus redditur nullus. Ita Pet.de anc.in consi.xxxvj.incip.visa quadam petitione.j.col.Decius in consi.ccxxix. ij.vol.inci.stante cõstitutione. & latè Fely.in.c.cũ dilecta.versi.gesta contra formã. ¶ Præterea, ex sola cõtumacia quãdo verè incursa fuisset, non poterat torqueri, nisi concurrentibus aliis: vt voluit Bald.post Nico.de mathe.in l.j.ff.de hære.instit.maximè, cùm vltra contumaciã requirebatur etiã poni in bãno, iuxta formã cõstitutionis. gran-
5 dis vtilitas. † Ita Bald.in præfata.l.j. v.col.versi.sequitur videre.quẽ sequũtur Mod.senen.in tract.de indi.& tor. colũ.iij.refert & sequitur Marsi. in.l. j.nu.3.ff.de quæstioni.& in suo singulari.cxvij.incip.ad torturã. quod maximè procidit in casu, de quo agitur, cũ tortura ipsa nõ fuerit illata ad eruendam

dam veritatem ex ore inquisiti, cõcurrentibus indiciis ad eam: sed fuit torturtura ipsa irrogata in pœnam banni: vt suprà, ex quo menia vrbis de nocte trãscenderat, contra formam bãni, pœnã torturæ imponentis. qua illata erat iam banno satisfactum: nec debebat aliter vlterius interrogari: arg. tex. institu. quibus mod. tolli. obli. in prin. iuncta glo. ibi. vbi dicit idem procedere in pœnis & obligationibus ex maleficio, vel quasi. quam refert & sequitur Decius in regula: bona fides. de regu. iur. vnde quaten⁹ fuerit processum ad torturã contra præfatũ Capellanũ id fuit absque indiciis saltim legitimis, & sic ad torturã præfatam procedi nõ poterat ad effectum ipsum interrogandi. l. maritus. ff. de quæstioni. cum vulga. & vltra ius commune idẽ disponit capitulum regni, quod incipit tormenta vbi non aliter, quàm præcedentibus indiciis iubet tormenta adhiberi: & sic quatenus absque legitimis indiciis fuerit Capellanus ipse tortus, & per torturam confessus, cõfessio inde emanata

6 fuit: † & est ipso iure nulla: nec præiudicat confitenti. l. penul. & ibi gloss. & Bart. ff. de quæstioni. Nec etiam præiudicat præfatæ Pentæ, contra quam vt testis deposuit. Ita Barto. ibidem. Bal. in. l. fin. C. de accu. Iac. de belui. in sua practica causarum criminaliũ. sub rubri. de quæstio. & quali. tor. col. xj. Alexand. consi. v. colum. j. j. volu. & cõsilio. lxxiiij. in. iiij. col. in. ij. volu. & ideò voluit consulendo Decius in suo consil. clxxxix. colum. penul. ꝙ depositiones testium absq; indiciis tormentatorũ, nihil valent: nec faciunt indicium contra illũ, cõtra quem deponũt. Ita Bart. in. l. j. §. idem Cornelio. aliàs, seruus bona fide. ff. de quæstioni. sequitur Marsil. in sua practica. in. §. diligenter. colum. xxiij. in fi. intantũ, ꝙ cõfessio in ipsa tortura seu ex eius causa, etiam millies ratificata, etiam si demum super-

7 uenerint indicia, est † nulla: nec præiudicat confitenti nec alteri. Ita Bart. in d. l. maritus. & Bald. in. d. l. ea quidem. & in. l. fi. C. de accusa. Ange. in. l. vnica. C. de cõfes. Ang. de are. in tractatu malefi. in versic. fama publica. iiij. char. in ver. aduertat. & ibi Ang. Roma. in cõsil. clxvij. inci. Antonius accusat⁹. Par. de pu. in tractatu syndicatus. in antep. char. libri. in versi. sequitur. iij. colum. hic dixit Mathesil. in nota. lv. incipien. not. ꝙ quomodocũq;. ꝙ si iudex aliquem non præcedentibus indiciis torsit, omnis confessio extorta, erit nulla: quia præsumitur illicitè extorta, etiã si ex interuallo post dictam torturam confiteretur: quia præsumitur illicitè extorta, & metu tormentorum præteritorum vel futurorum: argu. l. si cui. §. eisdem. ff. de accu. & idem firmat Ludo. roma. in consilio præfato. clxvij. ij. col. Petr. de anch. in cle. j. de homi. Ange. Imo. & Pau. de ca. in. l. q in aliena. §. celsus. ff. de acq. hæredi. Bar. in suo tractatu de q̃oni. col. xij. versi. quid si aliqs est tortus legitimè indiciis nõ p̃cedẽtibus. Saly. in. l. ij. C. de custo. reo. vlti. col. Pet. de ancha. in cõs. xxij. inci. prouisione facta in Philippũ Flor. in rubr. & in. l. emptorẽ. ff. de pba. exclamãs illũ tex. iuncta glo. subdẽs se p illũ tex. defendisse vnũ à morte. idẽ tenet Fely. in. c. qualiter & quãdo. §. licet autem.

autem.col.fi.ver.xj.limita.de accu. idẽ
Fely.in.c.ad nostram.col.j.de probat.
And.de yser.in constitutione regni,si
damna.Alex.cõsi.clxxix.col.pe.in prin
ci.ij.vol.& plenè Marsi.in.d.l.pe.colũ.
iij.ver.modò redeundo.ff.de quæstio.
& in sua practica,in versi.secunda quę
stio.& plenè Alex.in cõsi.clxxxiij. inci.
in causa Angelorum.ij.volum. & ple-
nius in consi.j.ij.col.&.iij.in.vij . volu.
Et ꝙ si tortus non præcedentibus legi
gitimis indiciis cõfiteatur , & in dicta
8 confessione pseuerauerit,† & in ea mil
lies ratificauerit, ꝙ huiusmodi cõfes-
sio sit nulla,nec præiudicet ipsi confi-
tenti,est bonus tex.iuncta glo.vt su-
prà dixi in.d.l.pe.& in.l.qui in aliena.
§.Celsus.suprà alleg.& Augu.post An
ge.in versicu.fama publica.dicit se ita
aliàs in facto obtinuisse. Mod . senen.
in tracta.de indic.& tortu.colũ.xxxix.
versi.sed ponamus. Iaco.de belui . in
tract.de quæstioni.in ti.de quæstioni.
colũ.xiij. Par.in tracta.syndi.in versic.
tortura.c.an ex sola cõfessione.Alexã.
cõsi.v.j.vol.incip.in causa inquisitiõis.
j.col.& cõs.xliiij.ij.vo.inc.post reditũ.
ij.colũ.& in cõs.clxxx.alias.clxxxiij.in
cã Angelorũ,suprà alle.pe.col.& in cõ
si.j.incip.viso processu.iij.vol.ij. col.&
cõsi.lij.viso themate.fi.col.Ro.in cõsi.
clxvij.suprà pluries alle.& Marsi.in.d.
l.pe.de quæstioni.quia quousque per-
sonaliter detinetur,idẽ metus inesse vi
9 detur:† & refert ex hoc plures euasis-
se à pœna mortis,& idem Marsi.in sua
pract.§.expedita.numero.16.cum se-
quen.& firmat Andre.de ysern.& Mo
der.scribentes in dicta constitutione,
si damna.decimatertia columna . De-
ciis in.c.at si clerici.numero. 8.de iu-
di.& eo casu,dũ iudex torsit,nõ præce
dentibus indiciis,erit cõtra ipsum præ
10 sumptio violentiæ.† Ita Par.in dicto
ver.tortura.c.datẽ regula,char.lxxxviij
iij.col.Alex.in additio.ad Bar.in alle-
gata.l.penul.& Marsi.ibi,qui refert &
sequitẽ oĩa.nume.26. Nec suffragaretẽ,
ꝙ sumus in furto,in quo socius crimi-
nis probat contra sociũ:quia non suffi
cit solius socij dictum:sed debent alia
concurrere,maximè contra hominem
bonæ famæ,contra quem talis confes-
11 sio socij criminis nõ operabitur† quic
quam,vt dicit pulchrè Andre.de yser
ni.in constitutione,si damna , sed sic
est,quòd probatum plenè fuit præfa-
tam Pentam inquisitam fuisse semper
in præteritum bonæ & optimæ famæ.
sequitur,quòd etiam in præsenti . Ita
quoque esse præsumatur,vt olim , bo-
12 na,† ita quoq; & hodie bona sit.vt di-
cit pulchrè Bald.in consilio.lij.in quin
ta volumine.glos.in.l.j.§.probatio . &
§.si magistratus . vbi Bald. ff.de ma-
gist.conuenien.text.& glo.in.l. nec est
necesse.ff.de probatio.tex.& glo. in.c.
cùm per bellicam.xxxiiij.quæstio secũ
da.nam ex præteritis iudicatur de fu-
turis.dixit Bonifacius de vital.in tra-
ctatu maleficiorum.in titulo.de indic.
columna.fina . præcedens enim vita,
13 & indicia magnam partem † confe-
runt ad præsumendum.Bald.in lege.
prima quinta.colum. C.de confessio.
Gandi.in allegato titu.de præsump.&
indic.dubita.j.columna . Afflictus in
constitutione,in quæstionibus.fin. co-
lumna.Par.in tractatu syndi.in char.
lxxxviij.ij.columna.& plenè Marsilius
in.l.

in.l.de minor.§.plurium.nume.24.ff.
de quæstio.vnde existente bona fama,
non est tractandum de tortura:quo cir
cũscripto, quãdo nunquàm esset pro-
bata bona fama, regulariter socij cri-
minis dictum non probat contra so-
14 cium:† nisi quo ad inquirẽdum dun-
taxat:vt cõsuluit Raph.in consi.lxxxj.
inci.in causa inquisitionis.Saly.& An-
ge.in.l.fi.de accusa.Alex.in.l.repeti.ff.
de quæstio.Fely.in.c.cùm dilecti.de ac
cusa.Alex.in consil.cxxxij. incip. visa
facti narratione.j.volu.Decius in con-
sil.clxxv.incip.in causa falsitatis.colũ.
ij.& consil.clxxxix.incip. lætatus sum.
Prætereà,nec est verum,quòd in furto
socius criminis admittatur contra so-
cium, vt patet ex suprà relatis perscri-
bẽtes in materia.nam glo.in.d.l.fi.nu-
merans omnes casus, in quibus socius
criminis probat cõtra socium,non po-
nit furtum,nec Spe.qui pariter omnes
enumerat.in ti.de accusa.minimè po-
nit furtum.pariter nec Gandi.in rub.
de quæstioni.& tor.Nec obstat dictum
Bar.in.l.repeti.§.j.de quęstioni.vbi te-
net,quòd in crimine furti socius inter-
rogatur:quia Bar.non bene loquitur.
ideò ipsum non sequitur Saly.in.l.fi.
de accu.& probatur bene:quia dictum
docto.debet intelligi secundum iura,
quæ ipse alleg.vt dicit idem Bar.in.l.
non solùm. in.§.si liberationis verba.
ff.de libe.lega.Sed tex.quem alle.Bar.
in.d.l.repeti. est in.l.diuus Adrianus.
ff.de custo.reo.qui loquitur in latro-
nibus, & non in furibus, vt patet ibi in
text.in ver.latrones. nam latrones di-
cuntur,qui stratas publicas aggrediun
tur:& violenter homines deprædãtur:
sed fures dicuntur, qui clam bona au-
ferunt: vt in.l.capitalium.§.famosos.
ff.de pœ.& voluit Saly.in.l.fi.ij.col.de
accu.vbi etiam dicir non mirandum,si
interrogatur de sociis: quia non pos-
sunt absq; sociis committi latrocinia:
secus in furtis, quæ clam committun-
tur:& idem in particulari reperio con-
suluisse Marsil.in consil.xxij.iiij.col.j.
volu. Nec militaret dicere, quòd fuit
Capellanus ipse repertus cum furto
faui mellis,quod secum deferebat tem
pore,quo captus fuit per curiam,& sic
legitimè tortus fuit.Nam huic respon
detur, quòd fauum illud non poterat
excedere valorem trium carleno.& sic
respectu modicæ quantitatis non po-
terat eidem Capellano imponi pœna
vltra relegationem:& vbi nõ venit im-
ponẽda pœna vltra relegationem pro
aliquo delicto, nõ habet locum tortu-
15 ra:† & in.c.regni tormẽta.& in.c.si iu-
stè. nam pœna relegationis, similis est
pœnæ fustigationis, per quam corpus
affligitur:cùm omnes sint de mero im
perio paruo:vt tenet Bar.& doct.in.l.
imperiũ.ff.de iur.om.iud.Bal.in.l.im-
peratores.ff.de of.præfec.vrb.& tamen
non dicitur esse maior seu supra rele-
gationem:& sic per eam non posset de-
ueniri ad torturam per præfata regni
capitula:& licet Par.in.d.ver.tortura.
in.c.an in causa pecuniaria.dixerit, ꝙ
16 † in furtis minimis,in quibus imponi-
tur pœna sanguinis, potest deueniri
ad torturam: tamẽ loquitur sine lege.
& expresse contra tenorem dictorum
capitulorum.Vnde stante dicta tortu-
ra minus legitima confessio eius vir-
tute emanata, & omnia acta demum
subse

ſubſequuta ruunt, vt plenè Par.in.d. verſi.tortura. in. c.an confeſsio torti, ſine indiciis. char.lxxxvj.col.fi.& plenè Marſil.in.d.l.pen. nu.28. ver.vlterius amplia. ff.de quæſtionib.& in ſua practica.§.ſecunda quæſtio.nume.7.& §.quoniã.nu.43.quod procedit etiam contra ſocium nominatum, vt ſuprà plenè deductũ eſt: quia principali annullato, annullatur & acceſſorium, & omnia inde ſequuta:prout plenè narrat.Marſil.in.d.l.pen.nu.67.cum ſeq. Nec opitulabitur eius confeſsio, dum fuiſſet ad caſtrum foccæ adportata & carcerata cum maximo impetu: & ſic tanquàm muliercula ob ſexus fragilitatem meticuloſa, cõfeſſa fuit omnia, de quibus interrogata extitit quo caſu
17 videtur ex metu carceris, † & officialis ita confeſſa:cùm carceratio ſit ſpecies torturæ:vt dixit Bal.in.l.ij.ij.col. ver.quæritur.C.de epiſ.aud.& ideò ſi carceratus confitetur aliquid ſine tortura, talis confeſsio non dicitur ſpontanea,ſed violenta.ita per doctri.Bal. præalle.tenet Marſil.in ſua practica.in §.expedita.& ſequitur Peru.in.c.ſuper eo.el.ij.de app.intantum,quòd ſufficit probare quem fuiſſe detẽtum ad hoc, vt eius confeſsio dici poſsit facta
18 metu carceris, vel torturæ.† Ita Bal. in.l.falſus.prope fi.C.de fur.Mod.ſenen.in tract.de indi.& tor.col.xxxviij. in fi.in ver.quibus adde Catal.in tracta.ſuo ſyndi.ver.ccxij.in ver.adde.an poteſt probari tortura.& allegat Cyn. in.l.ij.C.quod met.cau.Bal.in.d.l.falſus. & plenè Marſil.in ſua practica.in §.expedita.nu.13. ver.item ſcias. & in
19 §.attingam.nu.28.cum ſeq.& † quòd quando non præcedentibus legitimis indiciis quis eſt cõfeſſus delictum, pro quo carceratus ſeu captus fuit, & demum adſerit ſe metu cõfeſſum, Quòd ex ſola carceratione ſeu captura ita præſumendum ſit, conſuluit Alex.in conſi.lij.incip.viſo themate. in.iij.vol. ſicut in ſimili dicimus de eo,qui adſerit ſe confeſſum deliquiſſe per torturam, id quod nunquàm fecit: nam ſi non præceſſerũt indicia, nec ipſe probet de tortura: ſi tamen liquet ipſum eſſe detentum tempore ſuæ confeſsionis, huiuſmodi confeſsio non ſufficiet ad condemnandum, quaſi non veriſimilis contra ſeipſum, per tex.in.l.j.§. diuus Seuerus.ff.de quæſtioni.ita Pet. de anch.in conſi.xxiiij.inci.viſa inquiſitione.j.col.quia veriſimile eſt, quòd non fuiſſet confeſſus contra ſeipſum, niſi ob terrorem iudicis habẽtis ipſum in fortia:per not.Cy.& Bal.in.l.nouiſſimè. ff.quod fal.tut.aut.& ibi ſubdit Bal.quòd preſumitur inferri metus ab officiali eius ſubdito, & præfatum dictum Pet.de ancha.fuit originaliter Bal.in conſi.cccclxxix.in.v.vol.incip. tres ſunt caſus. Par.in ver.tortura.c. quidam fuit tortus.& Marſi.in preſata.l.pe.ſuffragatur inſuper huic inualidæ & nullæ confeſsioni veriſimilitudo,quòd meticuloſa fuit, & non vera: nam deſtinatis nuntiis curiæ & exploratoribus ad capiendum bona per eandem cõfeſſata ab illo foramine,in quo confeſſa fuit,recondidiſſe minimè aliquid reperierunt:& ſic adparuit de veritate ipſius mendoſæ,imò menticuloſæ confeſsionis, Inde datur pro cautelà iudici, vt minimè ſtare debeat ſoli

confessioni inquisiti: sed debeat mittere exploratorẽ ad verificãdum furta, quę confitetur inquisitus per ipsum fuisse commissa.
19 † & debet etiam constare de rebus furto subtractis: secundum Ang. in tract. malefic. in ver. & vestem cæleste abstulit. vj. char. ver. quid si quis cõfiteatur. & ibi subdit, quòd in hoc iudex debet esse bene cautus, ne damnet animã & corpus suum: sed destinare nuntium ad capiendum informationem de veritate, & sic reperire furta confessata: ita quòd adparere potest, quæ distraxerit, & quę pignorauerit: & quæ penes se remanserint. aliàs si hoc non faceret, sæpe innocentes condemnaret. Idem voluit Par. de put. in tracta. syndicatus. in ver. confessio. vbi dixit in facti contingentia tota nocte vagasse in perquirendo loca, in quibus reus fatebatur furta recondita fuisse, & demum innocens repertus fuit ille, qui inquisitus fuerat. & ex metu confessus fuerat id, quod minimè fecerat. Idem tenet Augu. in addit. ad Ang. in d. ver. fama publica. Decius in. c. dilecti. in prin. de indi. sequitur Marsil. in l. j. iiij. col. seu char. ff. de quæstio. & in sua practica causarum criminalium. in char. iiij. & in consi. suo. viij. in. j. vol. ij. col. incip. in causa Magistri Io. Ferrariensis. concurrente maximè verisimilitudine, quòd non fuisset Penta ipsa sponte confessa cõtra seipsam, nisi per terrorem iudicis detinentis eandem in eius fortiam: per no. Cy. & Bal. in. l. nouissimè. ff. quod falso tuto. aut. & ibi Bald. subdit, quòd præsumitur inferri metus ab officiali eius iurisdictioni subdito. Itẽ est & aliud non parui momenti, quia nullum probatur furtum saltim in genere fuisse cõmissum: nec adparet de aliqua fractura aut cõquestione aut quòd furtum passa, & quæ fuerat paucis ante annis pedissequa eiusdem Petri patroni pręfati Pentæ, verisimiliter in bonis suis habere potuisset ducatos. 40. in pecunia & argẽto: & in eadem cassa seu scrineo, à quo dicuntur fuisse furto subtracta, prout de his omnibus requiritur ad probationem furti:
21 † iuxta dicta per Ang. in d. ver. & vestem cælestem abstulit. vbi suprà. & Marsil. in. d. l. j. de quæstionib. Alex. plenè in consil. liij. ij. vol. vbi plura præmittunt ad probationem furti, quæ hîc penitus deficiunt. Sed quid opus est ire per mendicata suffragia, vbi nullum potest imputari delictum furti præfatæ Pentæ, dũ expressè adparet dictum Capellanum deposuisse eãdem Pentam minimè notitiam aliquam habuisse: nec habere, quòd bona præfata fuerint furto subtracta. quod quidem etiam iuris dispositione fulcitur per vulgatam iuris regulam, præsumitur ignorantia, &c. qua cauetur ignorãtiam præsumi, vbi de scientia non probatur: & licet res ipsas confessa fuerit recepisse non tamen scienter easdem recepisse adparet. quo casu etiam si adpareret de veritate præfatæ suæ confessionis, stante eius ignorantia, quòd fuerint bona ipsa furto subtracta, in nihilum tenetur: prout dicit in specie Bal. in. l. si furti. C. ex quibus causis infa. irrog. Ioan. de ana, in. c. qui cum fure. j. colũ. extrà de furt. & plenè Afflictus in constitutione patarenorũ. in verbo, sequitur. versi. quintò quæro maxi

21 maximè. † quia in dubio præsumitur ignorantia dicit Roma. in consi. cccclxxiij. incip. circa propositam. Augu. in addi. ad Ang. in. d. ver. & vestem cęlestem. v. col. in ver. quid si furem. Quin imò & plus, ad hoc vt receptans furtũ, teneatur furti, ratione participationis,
23 requiritur, quòd † vltra receptationẽ furti, scienter etiam de furto præfato participauerit, ex quo requiritur ad commissionem furti, vt interuenerit animus lucrandi. l. j. ff. de furt. & plenè Marsil. in. l. fi. ff. de sicar. Non obmitto optimam famã fuisse plenissimè probatam de præfata Penta, & pariter vitam tam præteritã, quàm præsentẽ: & iure cautũ est, ꝙ licet contra aliquem vrgeat vnũ indicium, quod sufficeret ad torturam: tamen existẽte inquisito bonæ famæ nõ poterit torturę subiici:
24 † imò per ipsam bonam famam huiusmodi indicium euanescit, & in totum extinguitur. dixerũt Bal. & Io. de imo. in. l. fi. ff. de hære. insti. Saly. in. l. fi. vlti. col. de quæstio. Augu. in addi. ad Ang. in ver. fama publica. in addit. magna. inci. tu autẽ. in hac materia. Alex. consi. v. inci. in causa inquisitionis. j. vol. & consuluit plenè Marsi. in suo cõsi. lxxiiij. in. iiij. col. j. vol. & quia scriptũ est: ita magnũ, sicut paruũ iudicabis: quia omnis spiritus laudat dñm: ideò sum voti, malè fuisse pronuntiatum per vicecomitem ciuitatis Policastri, circa inferendam torturam eidem Pentæ: sed partes comitalis audientiæ esse, in declarando Pentam præfatam pro nunc esse à carceribus liberandam, & ita consulo iuris esse ego.

Tho. gramma. V. I. Doct.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Socius criminis in casibus, in quibus potest interrogari de socijs, eo casu eius depositio contra socium facit indicium sufficiens ad torturam, id intelligendum est, si concurrant alia adminicula. & nu. 2.*

3 *Socij criminis depositio sola, non sufficit ad torturam contra socium: etiam si socius nominatus, esset malæ conditionis & famæ.*

4 *Socius criminis tunc probat contra socium, vbi delictum non fuit principaliter commissum in odium alterius: sed propter commodum committentis: vt est furtum, falsa moneta, & his similia. tunc socius deponens contra socium, ex quo non interrogatur de socijs, facit indicium.*

5 *Testis persistens in peccato mortali. repellitur à testimonio. & hoc, quia propter peccatum excluditur à Deo: & sic cùm sit Deo infidelis. præsumitur quòd nec hominibus sit fidelis. & nume. 6.*

7 *Testis de crimine conuictus seu confessus, repellitur à testimonio.*

8 *Testis repellitur à testimonio, dum est malæ vitæ & famæ.*

9 *Socius criminis, licet in aliquibus probet contra socium: id tamen intelligitur in socio criminis aliàs non infame ob aliud delictum.*

10 *Testis infamis regulariter repellitur à testimonio, nedũ in causa criminali, verùm etiam in ciuili ardua.*

11 *Testis ex illo crimine à testificando repellitur, ex quo si condemnaretur, incurreret infamiam.*

12 *Testis dicitur inimicus capitalis propter minas: & sic propter verba minatoria prolata.*

13 *Socius criminis, si probatur inimicus, non probat contra socium.*

O 2 Testis,

14 *Testis, qui non poterat examinari, examinatus non facit indicium.*

15 *Socij criminis confessio contra hominem bonæ famæ, non operatur quicquam. & numero decimosexto.*

17 *Delicti præsumptio tollitur ex præsumptione bonæ famæ.*

18 *Ad socij criminis solius dictum non potest formari inquisitio.*

19 *Diffamatio vbi non præcedit inquisitionem, corruit inquisitio: & testes deponentes super delicto, de quo fit inquisitio, non præcedente diffamatione non probant. & numero, 20, 22, 23, 24.*

21 *Socij criminis sola assertio non facit indicium, etiam ad inquisitionem.*

25 *Statutum superioris mandantis, quòd potest inquiri contra non diffamatũ, non tenet. & numero. 26.*

27 *Inquisitus quando habet aliqua indicia seu præsumptiones pro se, debilitantur & eneruantur alia indicia, quæ contra ipsum existerent, intantum, quòd illa quæ contra ipsum essent ad hoc, vt attendi debeant, deberent esse magis vrgentia.*

28 *Testis allegans alium fuisse contestem, qui negat se interfuisse, facit vt neutri credatur. & sic illius depositio erit suspectissima.*

Consilium XXXVIII.

IN Dei nomine Amen. Formata inquisitione contra Matthæum acamatorem de Neapoli. de venenatione Nardæ suæ vxoris, & morte inde sequuta, præcedentibus indicijs contra ipsum, tortus & confessus fuit eandem venenâsse: ex qua venenatione sequuta fuit mors: & quòd id fecerat ex persuasione & cõsilio magi. Leonardi azimatoris de caua eius compatris, qui sibi venenũ ipsum porrexit & tradidit. & propriè: *in la casa de lo pane à la logia*: præsente eius concubina, nomine Violate: qui magister Leonardus ad defensiones admissus, verificauit se optimum Christianum, nisi ac misericordem: & ꝙ non auderet ex sua pietate & charitate occidere etiã vnam muscam, eundemq; Matthæum miserrimum ac cõcubinarium & publicè in concubinatu existentem cùm præfata Violante, in tantum ꝙ occidit vxorem vt eandem Violantem in vxorem duceret; & ꝙ post eiusdem Matthæi ratificationem ductus ad carceres ciuiles, eodem Leonardo inspecto, flexis genibus ab ipso veniam quæsiuit, asserendo dolore torturæ eundem Leonardũ inculpasse licet indebitè: & ꝙ præfata Narda erat mulier honestissima & affinis Hieronymi eius filij, intãtum quòd Leonardus ipse eandem summopere diligebat ac visitabat, vt affinem charissimam. Hæsitatur igitur quid iuris: & certè nulla existente ratione dubitãdi, cùm simus in claris, dico præfatum Leonardum nedum excarcerandum sub fideiussoria cautione, sed penitus liberandum ac absoluendum, ex infrà dicendis: & licet prima fronte† videatur dici posse, quòd in criminibus, in 1 quibus socius criminis potest interrogari de socijs, eo casu ipsius depositio contra socium facit indicium sufficiés ad torturam: secundum Cy. post. Petr. in l. final. C. de accus. Paul. de leaza. in capit

capitulo grauis. de deposi. vbi ad hoc allega. l. j. §. diuus Adrianus. & quod ibi no. ff. de quæstioni. Anton. de Butr. in capitulo primo de confes. & ita potest intelligi glo. ibi dum dicit talem assertionem facere præsumptionem contra socios, vt dicit glo. in dicta. l. fi. Specu. in titu. de accu. §. j. ver. item repellitur, qui fuit socius & consuluit Alexã. consi. lxxxix. inci. viso themate. in. iij. volumi. & hoc intelligendum est cum alijs adminiculis, aliàs de per se sola etiam in casibus exceptuatis, in qui-
2 bus † poterat interrogari, non faceret indicium ad torturam: vt dicit Salyce. in dicta. l. fi. C. de accu. Ioan. de imo. in c. j. extrà de confes. & firmat consulendo Alexan. in consil. cxxvij. inci. quoniam abundè in. iiij. volu. in fi. ver. sed solùm facient qualem præsumptionẽ vt probat gl. in. d. l. fi. vbi in specie idẽ tenet Saly. & ante ipsum Guido de Suza. in tracta. de tormen. viij. colũ. ver. sed quid. in fi. ver. idem Guido. in tract. malefi. sub rubr. qualiter reus subijci. in fi. j. col. vbi plus subdit, quòd etiam si persona nominata à tali socio, esset
3 malæ conditionis & famæ. † ob talem solam nominationem non poterit torqueri. Idem firmat Angel. in addit. ad Ang. in ver. fama publica præcedente. viij. col. attamen in casu, de quo agitur dictum ipsius Matthæi contra magistrum Leonardũ, nihil probat per doctrinam Bart. in. l. repet. ff. de quæstio. vbi magistraliter dicit, quòd vbi deli-
4 ctum, de quo † quis inquiritur, non sit principaliter in odiũ alterius, sed propter commodum committentis, vt est furtum, falsa moneta, & his similia, tũc socius criminis deponens contra sociũ, ex quo non interrogatur de socijs, facit indicium: licet sit socius criminis. Idem tenet Inn. in. c. j. de confes. & consuluit Alex. in consi. cxxvj. inci. visa inquisitione formata vlti. colum. in. iiij. volu. Saly. & alij in dicta. l. fina. sed sic est, quòd in casu præmisso delictum tẽdit principaliter ad offensam alterius i. ipsius socij criminis nihil probat contra socium prætensum. Secundò, vt in themate enarratum est liquet ex meritis defensionum præfatum Matthæum esse miserrimum ac publicum concubinarium, persistens in concubinatu, &
5 sic in peccato continuo mortali. † in quo quis persistens, repellitur à testimonio: vt dicit Franc. zaba. in. c. pe. de testi. subdens. c. præfatum procedere in quolibet peccato mortali: cum generaliter loquatur. & subest ratio, quòd per peccatum mortale quis adeò excluditur: & sic cùm sit Deo infidelis, præsu-
6 mitur † quòd nec hominibus sit fidelis. Ita ibidem dicit Abb. Panor. Quinimo dicit Abb. de mane. in tracta. de testi. in char. iiij. sub rub. quando testes repellant̃ ratiõe criminis, vel infamię. circa prin. quòd testis de crimine con-
7 uictus † seu confessus, repellitur à testimonio per tex. in dicto. c. testimonium & maximè in causa criminali ex quo per illud crimen efficitur vilis. l. j. C. vbi senat. vel claris. ita Bald. in auth. si dicatur circa finem. C. de testi. & idem in. l. cunctos populos. colum. viij. C. de summa trinitate, & fide catholica. & ibi etiam Ias. in fi. Accedit optimè proba-
8 tio plena de mala vita, & fama eiusdẽ Matth. quæ pariter ipsum † etiam so-

cium criminis non existentem repellit c.licet de foro compet.c.super eo.&c. testimonium.extra de Specu. in titu. de teste.§ j.col.xxxv.ver.item quòd est probatæ vitæ & sequitur do. Stepha. aufr.in tract.de probatio. testium. in versi.malæ vitæ. Alexand.in consil.cl. iij.col.v.volu.& sic si malæ vitæ existēs seu infamis, à testimonio repellitur: multò magis repelli debet vbi est socius criminis. Tertiò, nihil probat eius dictum ex alio: nam iura disponentia in certis casibus esse standum socio criminis, maximè in casibus exceptis, debent intelligi in socio criminis, aliàs nō
9 infamæ ex alio delicto. † & hoc per no. doctrinam. Angel.in.l.qui in iudicio. ff.de accusa.vbi dixit, quòd si ex forma statuti, debet credi accusatori damni dati, vel alterius criminis, quòd si ipse accusator esset infamis infamia facti, non erit ei credendum. & subdit Angelus quòd cùm hæc quæstio occurrisset de facto tempore suo, quòd ita fuit iudicatum. & idem sequitur Anto. Corse.Sicul.in singu:suo.in versi.integer.idem in proprijs terminis reperio consuluisse Marsi.in suo consi.lxxiiij. iiij.colum.j.volu.& plenius consulendo dixi in consilio meo suprà. Vnde cùm præfatus Matthæus confessus fuerit veneņasse vxorem præfatam, & vltra, quòd ipsam veneno necauerat, id fecerat vt potuisset ducere præfatam Violantem suam concubinam in vxorem, cum qua in concubinatu existebat, imò rectius in adulterio: sequitur quòd erat, & est infamis, qui regulariter repellitur à testimonio, ne-
10 dum in causa criminali, † verùm etiā & ciuili ardua: vt dicit Bald. in.c.ad nostram. extra de probationibus. in princip. Barbat.in. c. testimonium.v. colum.de testi. Alexand. in consil.xl. incipiente circa primum dubium. primo volu.& in consi.clxxix.incipien.in causa Angelorum.& in consilio quarto incipiente animaduersis.ij.volumi. Deci.in consilio.clxiij.incipien.in causa.viij.colum. Item quòd tanquàm infamis à testimonio repellatur, apparet: nam ex illo crimine, qui à testificando repellitur, ex quo si condemnaretur, incurreret infamiam. dicit Innoc. in.c.testimonium.extra de testibus. &
11 † probat bene text.in.c.super eodem. extrà eo.titu.vbi pontifex respondendo quæstioni propositæ, dicit, quòd crimina obiecta testibus, ipsos repellunt, si anteà non sint conuicti vel confessi. & idem sequitur Abb.in dicto.c.testimonium. Quartò, nullius est momenti depositio eiusdem Matthæi contra præfatum Leonardum, ex quo annis proximè decursis, dum rapuisset Leonardus ipse quandam mulierem in ciuitate Neapo, eandemque adsportasset ad ciuitatē Cauę, & propriè ad domum ipsius Leonardi, eodem Leonardo tunc absente, & qui rediens domū, & comperta muliere præfata, & habita dicti raptus notitia, quàmprimum reuelauit magni. Capi. Cauensi, qui ilico eundem Matthæum carceri mancipauit: nec aliter, & post multos dies ipsum excarcerare voluit, nisi prius habita compositione ducatorum sex ab eodem: & tandem ex præmissis sentiens præfatus Matthæus se grauiter offensum magnoperè conquestus est de

de ipso magistro Leonardo, non absq; pluribus verbis minatorijs, ex quibus deprehensus fuit eius inimicus capitalis, quo casu non potuit Matthæus
12 ipse testificari: † aut deponere contra præfatum Leonardum. l. testium. in principio, ibi vel inimicus. ff. de testibus. & tenet Bartol. in. l. prima §. cum quis. ff. de testibus. ita in particulari consuluit Alexander in socio crimi-
13 nis inimico, quòd † non probet in consilio. cxxvj. in quarto volu. quod consilium existens inter consi. Alexand. est domini Vincentij de palleotis. Illustri. docto. Bononien. non modicæ authoritatis: & ibi subdit non posse inquiri contra quendam Ioan. vt socium criminis nominatum à quodam Thoma, cùm præfatus Thomas esset inimicus capitalis præfati Ioan. ex quo præfatus Ioan. eundem Thomam accusauerat de furto sibi facto de certa quantitate sæpi, & alijs rebus, & sic subdit succedere regulam, quòd testis qui non
14 poterat examinari, examinatus † non facit indicium. vt dicit Barto. in. l. prima. §. cum quis. ff. de quæstionibus. Bartolus in. l. maritus. in principio eodem titulo. Bald. in. l. imperator. la secunda. ff. de statu hominum. Angelus in. l. inter stipulantem. in. §. Stichum. in principio de verborum obligationibus. Luc. in consilio tricentesimo quinquagesimonono. vij. colum. Quintò, adduco nullatenus debere nec posse in aliquo stari depositioni ipsius Matthæi, contra præfatum Leonardum optimæ famæ, conditionis & vitæ, vt plenissimè probatum est: ex quo confessio socij criminis contra hominem bonæ famæ non operabitur quicquam
15 † prout inquit in specie Andræ. de yser. in constitutione regni: si damna. in quæstione ipsa, quam prolixius examinat, videlicet an, & quando sit standum depositioni socij criminis contra nominatum per ipsum? & idem tenet Alex. in. l. repet. §. is, qui. ff. de q̄onibus. & aliquid per Fely. in. c. dilecti. extrà de accusationibus. Raph. in consi. lxxj. inci. in causa inquisitionis. Deci. in cons. clxxv. inci. in causa falsitatis. ij. colū. & consi. clxxxix. inci. lætatus sum. Sextò, dato absq; veri præiudicio, quòd depositio præfati Matthæi & sic socij criminis, faceret indicium ad torturam contra præfatum Leonardum nominatum per ipsum, dico quòd vnum tamē esset indicium, dum aliud non adpareat per informationem captam contra ipsum Leonardum, vt audio, nisi dictum ipsius prætensi socij criminis, & vbi contra inquisitum extat vnum indicium sufficiens ad torturam; si tamen probatur ipsum inquisitum esse bonæ famæ, indicium ipsum tollitur,
16 † & eneruat ob famam bonam, intantum quòd torqueri nō licet. dixit Bal. in. l. fina. in fin. vltima columna. de probatio. refert & sequitur Alexand. in. l. fin. in. iij. apostil. ff. de quæstionib. Alexand. in consilio. xc. viso themate lantè scripto. penultima columna. in. iiij. volumine. Catal. in suo tracta. syndi. in versiculo. cxlij. incipien. adde, quia sæpe. Cæpo. in suo consilio. xl. incip. Lucius. Angel. in lege milites. C. de quæstionib. Deci. in consilio. clxxxix. letatus sum. penultima colū. vbi alleg. Bal. in. l. j. in fi. C. loca. concludentem, quòd

17 †præsumptio delicti tollitur ex præsumptione bonæ famæ, & plenè Marsi.in sua pract.§.diligenter.nume.196. imò huiusmodi vnicum indicium ad torturam contra hominẽ bonæ famæ,
18 extinguitur, † imò in totum eliditur ob bonam famam probatam,ita etiam consuluit Marsi. in suo consil. lxxiiij. iiij.col.j.vol.vbi alle.Bal. idem tenentem.& ibi Imo.in.l.fi.ff.de hære. instit. Saly.in.l.fi.vlti. col. de quæstioni. Augu.in addi.ad Ang.in ver.fama publica.in additione magna incip.tu autem in hac materia.adde Alex. in consi. v. in causa inquisitionis.j. volu. Hinc est quod contra hominem bonæ famæ &
19 vitæ non procedit inquisitio, † sed corruit,secundum Rapha. in consilio. cxxxv.Cu.incip.ad primum.ij.colum. alleg.Bal.in.d.l.ea quidem. in antepe. col.C.de accu. ver.item quæro. an infamatus.Septimò & vltimò cùm ad dictum solius socij criminis adpareat inquisitio ipsa formata cõtra præfatum magistrum Leonardum,inquisitio ipsa non procedit,& sic eius virtute minimè procedi potest,cùm ex iuris dispositione ad dictum solius participis
20 criminis non posset inquisitio † formari,vt cousuluit Fulgo.in consi. cxxxvj. incip.in causa criminationis. vlti. col. versi. nouissimè verò & consilio. cvij. incip.super eod.iiij.col. quem refert & sequitur Deci.in consil. clxxxix.incip. lætatus sum.quinta colum.& idem in particulari sequitur consulẽdo Marsi.in suo consil. lxxviij. incipien. salus omnium quarta colum. quod assertio socij criminis, non faciat indicium
21 ad inquisitionem, † tenet etiam Fulg. in consilio. cvij.super eo. colum.tertia quem sequitur Decius in præfato consil. clxxxix. Octauò & vltimò corruit inquisitio præfata, cùm contra præfatum Leonardum minimè præcesserit aliqua diffamatio seu infamia prætensi delicti,existente maximè ipso no
22 torio † optimè ac integræ famæ, vt ostensum est.vt habere in.c.qualiter & quando el secundo.de accu.& in. c.j. & secundo.eod.titu.in.vj.ita Specul.in titu.de inquisit. §. primo in principio. Barto.in.l.congruit.de offi.præsi. Salyce.in.l.quod promulgatis. C.de offi. præfect.vrb. Raph.cu.in consi. cxxxv. incipien.quo ad primum.in prin.quod intantum est verum,vt contra non diffamatũ non procedat inquisitio:quod
23 †licet testes producti supra huiusmodi inquisitione, probassent crimen de quo inquisitus ipse non fuerat diffamatus, tamen tales testes illi inquisito non præiudicarent, nec ex eorum dictis condemnari posset inquisitus. Ita Specu.in titulo.de inquisi. §. nunc videndum.iij.colum. in princip. quem ibi Barto. sequitur in addi. in vltimo. ver.idem expressius, ipsemet Specul. in eo.titu.in.§.nunc tractemus.xj.colum.§.nam si aliqua.& ideò dixit Bal. in cap.primo de offi.ordi. quod stante statuto,quod potestas in criminalibus liberè possit inquirere : tamen ob hoc non poterit inquirere, non præceden-
24 te infamia † Idem tenet Hostien. in cap.oporteat.de accusa. refert & sequitur Ias.in.l.milites.C. de testa. mili. & ideo dixit Cardi.in clemen. prima. vj. colum.ver.nonò quæro.de offic. ordi. quod statutum superioris, mandans

quod

quod posſit inquiri contra non diffa-
25 matum non tenet nec valet † & ſubdit Iaſ.in.d.l. milites. quod licet Papa mandet inquiri contra aliquos in genere, tamen hoc mandatum intelligi, debet fama præcedente, & non aliter. Preterea,ad magis elidendum confeſſionem Matthęi præfati contra præfatum Leonardum nullatenus veram, nec veriſimilem adducuntur infràſcripta & primò eius bonitas,pietas, & religio, de qua plenè doctum eſt. Item affinitas inter præfatum Leonardum, & præfatam Nardam venenatam. Itē eius honeſtas & pudicitia, intantum, quod præfatus Leonardus eandem, vt affinem ſummopere diligebat.Item nulla ſubſiſtit rationabilis nec colorata cauſa ob quam Leonardus ipſe eandem venenari conſuluiſſet, aut perſuadere voluiſſet, &ideo ſuccedit, quod pulchrè, & aureis literis ſcribendum dixit Franc.de are.in.c. cum. p.manconella.in.vij.colum. extrà de accuſa.
26 quod †ad hoc vt credatur ſocio criminis,vltra alia adminicula, & coniecturas,quæ concurrere debent, requiritur,quod vel ex numero teſtium,vel ex qualitate deponentium,vel ex perſona eorum. contra quos deponit veriſimile ſit ipſum non mentiri, ad quod alleg.text.c.fidei.§.fin.de hæred.in.vj. ſed in caſu præſenti,nec ex numero teſtium,nec ex qualitate ipſius deponentis, nec ex perſona præfati Mag. Leonardi eſt veriſimile præfatum Matthæum non mentiri, nam ſolus eſt, & ſic non extat numerus teſtium, Item eius conditio & qualitas miſera & infamiæ plena probata per eiuſmet confeſſionem, dum aſſerit decedente eius vxore Narda præfata ducere in vxorem præfatam Violantem eius concubinam, & ideo eius confeſſioni contra præfatum Leonardum nullatenus credendum eſt,maximè dum vltimo loco faſſus fuerit indebitè eundem Leonardum inculpaſſe & præ dolore torturæ ita contra ipſum depoſuiſſe, quærendo veniam à præfato Leonardo. Vnde infertur ex præmiſsis quod quando inquiſitus habet præſumptiones, ſeu indicia aliqua pro ſe, debilitantur & eneruant̄ alia indicia,quæ contra eundem exiſterēt,intantum quod illa quę contra ipſum eſſent,ad hoc vt præualere poſsint,& magis attendi deberent eſſe multò magis grauia & vrgentia, ita quod præponderent dixit Bartol. in.l.prima.§.ad quæſtionem.verſi.nec facile.ff.de quæſtioni. ſequūtur Mod.
27 ſenen.†in tract.de indi. & tortu. viij. char.colum.xx.Angel.in tract. malefi. in ver.fama publica.quinta colū.verſ. quid ſi teſtes. Ro.in conſi.clxvij. incip. Antonius accuſatus prima colum. Itē pro complemento liquet ipſum Matthæum deprehendi in mendacio non modico,dum deponit Leonardum prę fatum ſibi aſsignaſſe venenum præſente,quæ Violans examinata negauit id fuiſſe in eius præſentia. verum depoſuit id fuiſſe ſibi relatū à præfato Matthæo.& ſic ſuccedit, quod talis depoſitio ipſius Matthæi remanet ſuſpectiſſima & inualida, cùm allegauerit conteſtem interfuiſſe in actu aſsignationis veneni.in quo conteſtis ipſe minimè in-
28 terfuiſſe depoſuit. † Ita dixit pulchrè Bald.in. c. cùm cauſam quæ inter ar-

chiepiscopum.v.colum. extrà de testi. per tex.in.l.j.in fi.ff.quemadmo.testa. ape.& consuluit Alexã.in consi.xc.vlt. colum.in.iiij.volu.& sic eo casu nemini ex ipsis credendum est, cùm quando vnus testis contradicit alteri, neutri credi debet, vt not.Ioan. and. & magis communiter doct.in.c.nostra. de testi. Fede.in consi.cxlij.incip.dominę Grifsolæ, & idem consuluit in proprijs terminis Alexan.in consi.xxxiiij.vlti.colum.in.iij.volu.& in consil.xliij.in.iiij. volu. Ex quibus omnibus & eorum singulis, concludo præfatum Mag. Leonardum esse penitus tanquam obiecti criminis innocentissimum. absoluendum. Et ita iuris esse consulo ego.

Tho.Gram.V.I.D.

SVMMARIVM.

1 *Pœna delicti alleuiatur & diminuitur ex diuturnitate temporis.*

2 *Prouocatus occidens prouocantem, non potest condemnari vera pœna homicidij.*

3 *Prouocatus non punitur de toto facto, sed excessu tantum.*

4 *Pœna mortis, si venit imponenda pro aliquo delicto, seu corporis afflictiua: & ex aliqua causa ab ea receditur, tunc non imponetur minor pœna corporalis: sed conuertetur in pœnam pecuniariam, vel aliã, dummodo corpus non affligatur.*

5 *Prouocatus excusatur de eo, quod facit contra prouocantem.*

6 *Pœna vbi est arbitraria, eo casu non grauior, sed mitior pœna est imponenda.*

7 *Iudex vbi habet arbitrium in pœnis imponendis, an & quando potest se extendere vsque ad pœnam mortis. & ibi vide pulchram distinctionem.*

8 *Pœna arbitraria seu extraordinaria, non est pœna capitis. & vbi pœna venit imponenda arbitrio iudicis, non debet imponi pœna ordinaria, sed mitior.*

9 *Pœna vbi remittitur arbitrio iudicis, non se extendit ad mortem: sed ad illam pœnam, quæ pro similibus culpis imponi consueuit.*

10 *Et vbi non adparet de consuetudine, quid faciendum.*

11 *Pœna vbi est commissa arbitrio iudicis, debet iudex ipse seruare æquitatem.*

12 *Pœna mortis vbi veniret imponenda pro homicidio, & ex aliqua causa minorari deberet tunc talis pœna minorata non debet esse corporalis, sed pecuniaria, vel alia, quæ non sit corporis afflictiua.*

Consilium XXXIX.

SVmmi rerum opificis suffragio petito, Amen. In causa Andrēæ besse, cùm Regio fisco super homicidio commisso per Paulum eius socium in personam. q. Pauli calabri cum adsistentia ipsius Andreæ armati. Constat enim Andræam ipsum, & Paulum socium prouocatos fuisse ab eodem Calabro occiso: dicendo eis, dum adinuicem rixarentur verbis, *vengate vengate cha te voglio ambi doi adosso, tanto ve estimo.* & arrepto ense recessit, qui Andræas & socij pariter recesserunt sequendo inter ac vestigia præfati Pauli calabri prope ipsum, & dum per prius applicuisset socius eiusdem Andrææ ad Paulum calabrum præfatum cœperunt armis

armis euaginatis adinuicem digladiari, præfato Andræa ibidem armato existente, nec aliter contra eundem Paulum calabrum admenante seu percutiente, prout vltra testes ipsemet Calaber in eius depositione antè, quã decederet vulneratus à præfato Paulo socio Andreæ attestat⁹ est, ob quod Andræas ipse captus per magnam curiam vicariæ tandem condemnatus extitit ad remigandum per septennium in triremibus Regijs,& introducta causa per remedium appellationis in. S. Regio, dicebam malè fuisse iudicatum per magnam curiam vicariæ ex infrà scriptis. Et in primis, præsuppono homicidium ipsum cum adsistentia præfati Andræe inquisiti fuisse perpetratum, sunt anni elapsi octo, vt ex Calendario attestationum liquet. Ex quo temporis cursu, & diuturnitate succedit pœnæ ipsius homicidij alleuiatio, etiam in vero occisore. dixit. Iurisconsultus in lege si quis diuturno, aliàs diutino. ff. de pœ. & loquitur
1 † propriè in homicidio, vt dicit ibi glos. in versicu. reatu. id est homicidio, & quod lapsus seu cursus temporis inducat alleuiationem pœnæ delicti. voluit in specie in homicidio dominus Abb. in capitulo. cùm haberet de eo, qui duxit in matrimonium, quam per adulterium. Secundò, præsupposito præfatam Andræam fuisse prouocatum à præfato Paulo occiso. quo casu dato absque veri præiudicio, quod Andræas ipse occidisset respectu prouocationis præfatæ, non posset condemnari vera pœna homicidij: quoniam ignoscendum est ei, qui prouocatus
2 † deliquit. l. qui cum maior. §. si libertus. versi. ignoscendum est ei, qui prouocatus. ff. de bo. libe. & in cle. j. de homi. Ita per præfata voluit Specu. in ti. de crimi. per modum except. oppo. §. in primis versi. sed quare Pau. de castro. in consil. cxcij. incip. in causa carceratorum. colum. vlt. vbi no. sequitur Gandin. in tract. malefi. sub rubri. de pe. eo. xxiiij. colum. Old. in consil. liij. incipien. cõsueuit. vlti. colum. & in alio consi. lxxj. inci. nunquid, & ideò voluit Abb. in. c. dilecti filij. extrà de except. & ibi Fely. in. viij. col. versi. ij. declara-
3 tio, quod † prouocatus non punitur de toto facto, sed pro excessu tantum. Idem tenuit consulendo Marsil. in suo consi. cv. pe. colum. & Marsi. in sua practica cau. crimi. in. §. quoniam. xvij. colum. versic. item scias nu. 95. & sic si non in totum, tamen minorabitur pœna. Idem voluit Abb. in. c. j. de iniur. & in. c. cum te. xj. colum. de re iudi. & consuluit Marsil. in consil. xxv. nume. 21. j. volu. v. colum. qui subdit in eadẽ colum. nu. 28. quod prouocatis semper iura fauent, per dicta Io. and. in. c. significasti. el. ij. de homici. vlti. colum. & per Gandi. in tract. malefi. in rubri. de pœ. reo. iij. colum. Modò ego habeo quod quando pro delicto aliquo venit pœna mortis inferenda seu corporis
4 afflictiua † & ex aliqua causa receditur à principali pœna capitali ipsi⁹ delicti tunc nõ imponet minor pœna corporalis sed cõuertet in pœnã pecuniariã vel aliam dummodo corpus nõ affligatur. tex. est in. l. qui ædes. & in. l. qui fortuitũ. ff. de incen. rui naufr. vbi hoc bene probat. & voluit Bal. in. l. data opera.

ra.ij.col.in fi.C.qui accu.non pos.Et probat bene tex.in.l.si adulterium cũ incestu.§.si imperatores.ff.de adult.& in.l.si quis in graui.§.si tamen maritus.ff.ad sille.refert & sequitur Marsil.in suprà alle.practica.vbi suprà.& rectè intuenti probat bene text.in.l. lex iulia.§.fi.ff.ad.l.iul.repetun.quem pro not.alleg. Bald.in.l.addictos.C. de episco.audien.& in.l.j.v.colũ.C.ne de statu defun.Ange.in tracta.malefi. in versic.præsente Caio,& appellante. ver.quid autem, si non obstante.el.j.
5 Sed cùm in casu,de quo † agitur, tum ex diuturnitate & antiquitate delicti, tum ex prouocatione, cùm prouocatus excusetur de eo,quod facit contra prouocantem:vt per.d.l.qui cùm maior.§.si libertus.s̃.alleg.consuluit Marsil.in consi.lxvij.viij.colum.incipien. dominus Deus cæli,rex veris, existentibus &c.primo.volumi.& consil.lxviij numero.6.& consi.lxxiij.vj.columna. numero.56.tum etiam, quia Andreas ipse non percussit,nec vulnerauit: nec admenauit, nec apparet accessisse ex proposito seu animo occidendi,nullatenus posset habere locum pœna mortis:nec naturalis nec ciuilis,vt suprà & infrà sequitur.Ergo ꝙ succedere debet pœna arbitraria:cùm huiusmodi pœna cõcurrentibus qualitatibus præfatis non reperiatur aliter à iure determinata & ideò succedit.quod dicit Bald. in.l.quicunque.vlti.col.C.de ser.fugi. ver.& sciat,ꝙ in arbitrariis, quòd vbi
6 pœna est arbitraria non grauior, † sed mitior pœna est imponenda,per iudicem,cuius arbitrio commissum est.alleg.not.per gloss.in.c.de causis.in versi.certa.de officio.delega.Ita etiam nota.Bald.in.l.j.in fi.ff.de his, qui sunt sui vel alie.iur.& licet gloss.reputata sing.in.§.in summa.insti.de iniur.dixerit, quòd vbi iudex habet arbitrium in pœnis imponendis,posset se extendere vsque ad pœnam mortis: † nam 7
illud procedit,vbi tales erant circunstantiæ delicti,quæ pro eo veniebat de iure communi vel ex consuetudine imponenda pœna mortis:alias secus, per præfata:arg.eius,quod habetur in.c.sicut dignum.de homi.Ita dixit pulchrè Ioan.de imo.in.c.inquisitionis.super gloss.in versic.alioquin.extrà de accusa.dando intellectum ad gloss.reputatam singul.in.d.§.in summa.& est de mente Bald.in.l.fin.in fi.ff.de rerum diui.& in.l.j.in fi.C.de his,qui latro.& in.l.incredibile.C.de pœn.Ang.in.l. miles.§.edictum.ff.de testa.mili.Et cõsuluit in specie Alexan.in consil.cxj.j. vol.vbi subdit,ꝙ secundum hoc saluatur alia glo.in.l.sacrilegij.la.ij.in prin. in versi.considerandum.ff.ad.l.iul.pecu.quæ sentit,quòd pœna extraordinaria seu arbitraria,non sit pœna capitis.& voluit etiam Oldr.in.l.j.per il-
8 lũ tex.ff.de fur. † & dicit glo.in.d.c.inquisitionis.in præfato versic.alioquin. quòd vbi pœna venit imponenda arbitrio iudicis,non debet imponi pœna ordinaria:sed mitior.& tamen communis sententia est,quòd debeat attẽdi qualitas delicti,& circunstantiæ, ex quibus de iure communi vel de consuetudine certa pœna imponi potest vel debet.Ita refert Alexan.in præfato consilio.cxj.vbi suprà.& subdit idẽ tenere Ludo.ro.in rubri.ff.de arbi.

circa

circa medium.fateor tamen,quòd in casu præsenti Andræas ipse non fuit absque culpa adstando armatus in societate illius homicidæ: licet ad illius occisi prouocationem,& ideò pro modo culpæ puniendus venit,arbitrio iudicis extra ordinem,& non pœna capitali:prout condemnatus fuit per magnam curiam per septennium ad remigandum:vt in.l.hodie.ff.de pœ.& in.l. cùm autem.ædil.edi. & debet eo casu
9 iudex imponere pœnam,quæ† pro similibus culpis imponi consueuit.l. hodie.cum glo.fin.& ibi Barto.ff.de pœ. & not.in.l.quid ergo.§. pena grauior. ff.de his,qui not.infa.& not.Barto. in l.fin.de priua.delic.& vbi de consuetudine non adparet suo arbitrio hoc posset pro modo qualitatis personarum, & culpæ:iuxta.l.nemo.C.de sum. trinita.& fide catho. &.l.respiciẽdum. in prin.ff.de pœn. & videmus interdum quòd pro homicidio culpa commisso, cuius pœna est arbitraria, lex
10 imponit†pœnam relegationis in quinquennium:vt in.l.lege Cornelia.§.j. ff.de sicur.bene potest iudex de similibus ad similia procedere.l.non possunt.ff.de legi.sed semper in mitiorem partem declinandum est:vt in.l.si præses,& in.l.si de interpretatione.fin. de pœn.c,pe.ff.de regu.iur.in.vj. ita formaliter ad literam consuluit Alexan. in consil.lxv.ij.volumine.& ideò dixit Ioannes andræ.in capi.primo de constitu.quòd in his, quæ sunt commissa arbitrio iudicis,debet iudex ipse ser-
11 uare æquitatem†Ita voluit Ioannes. Andræas in capitu.primo.de constitutionib. refert & sequitur Felyn.in.cap. quoniam frequenter.vt lite non contestata. in. §. porro. secunda columna.& quando pro delicto veniret imponenda pœna mortis,veluti pro homicidio, & ex aliqua causa minorari deberet pœna ,quòd tunc talis pœna minorata non debet esse corporalis: sed pecuniaria, vel alia, quæ non sit
12 corporis afflictiua.†tenet in particulari Marsi.per multa iura in lege.prima.§.diuus Adrianus.numero.29. ff. ad legem corne.de sica.in quinta columna.char.viij.& idem Marsi.in.leg. diuus Adrianus.ff. ad legem pompe. de parri.secunda columna. Ex quibus concludo malè fuisse pronuntiatum per magnam curiam in condemnatione præfati Andreæ condemnati per septennium ad remigandum:& tandem attenta eius persona,quia humilis conditionis,& alicuius famæ non integræ fuit,ex præmissis per.S. Regium consilium reformata sententia præfata magnæ cuiæ vicariæ,& abbreuiatum tempus septennij,ad triennium duntaxat. Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Castellanus perdens castrum captum ab hostibus,ab eius posse nedum,tenetur de dolo & lata culpa, verum etiam de leuissima: maximè de custodia castri mercedem consequitur.*

2 *Castellanus tempore belli,dum stat in castro, gaudet priuilegijs militaribus.*

3 *Iuris ordine non seruato,procedi potest contra inquisitum:ratione enormitatis criminis.*

4 *Iura transgredi licet propter enormitatem delicti*

delicti.

5 Iudex in casu arduo torquens inquisitum ex processu informatiuo est excusatus.

6 Iura licet transgredi, propter casus terribiles.

7 Tortura potest inferri in proditionibus & tractatibus, quæ sunt secretò ob probationis difficultatem.

8 Testes licet recipere parte non citata. in causa assaßinij, & probabunt.

9 Clericus committens atrox delictum, potest absque aliqua degradatione puniri.

10 Indultus seu abolitio criminum concessa delinquentibus, non extenditur ad delinquentes grauiorum criminum.

11 Nobiles licet furcis non suspendãtur, tamẽ in proditionibus suspenduntur.

12 Nomen turpe seu malum reddit hominem suspectum, & facit indicium iniquitatis.

13 Violentiæ præsumptio, oritur ex confeßione carcerati extorta ab ipso, in qua fatetur delictum: quia præsumitur extorta.

14 Metus præsumitur durare, vbi durat eadem torquendi potestas in officiali.

15 Confeßio emanata per torturam absque legitimis indicijs, & ratificata, est valida, vbi non magna fuit tortura, & tortus non erat infirmus nec debilis.

16 Et ibi habes, quòd leuis tortura non est tortura.

17 Confeßio per torturam non præcedentibus indicijs, licet sit nulla tamen quando fuit expreßè perseuerata & non tacitè, tenet perseueratio.

18 Confeßio sine causa, est inefficax, tamen interueniente iuramento erit efficax.

19 Confeßio extraiudicialis non præiudicat confitenti, quo ad plenam probationem: tamen interueniente iuramento erit valida & præiudicabit confitenti.

20 Confeßio extorta absque indicijs, licet poßit dici nulla: attamen quando tam ante eam, quàm post extraiudicialiter emanauit, eadem confeßio, erit valida.

21 Torqueri potest testis, qui scit aliquod factum, & non vult reuelare, & hoc fieri potest absq; indicijs.

22 Metus omnis ac suspitio cessat data præsentia iudicis, maxime superioris. & ibi vide plenè.

23 Confeßio secunda perseuerata & spontanea post primam, purgat omne vitium extorsionis in prima commissum per eum, in cuius fauorẽ fit confeßio.

24 Confessus delictum, facit, vt stetur eius confeßioni, si perseuerat, vbi præcesserunt legitima indicia: & videtur perseuerare eo ipso, quot non reuocat, & si appellat, non dicitur perseuerare, sed tacitè reuocare. et numero. 25.

26 Solennitas iuris non curatur, vbi constat de veritate facti, in tantum quod sit executio.

27 Executio facta perperam iudicis, autoritate non reuocatur, si id quod est solutum, appareat fore debitum.

28 Confiteri nemo præsumitur contra se, & sic se ipsum odio prosequi, maximè vbi tractatur de pœna vltimi supplicij, & non est verisimile, quod etiam per torturam velit fateri delictum ex quo est innocens.

29 Confitentes in posse iudicis commisisse delictum, non solent mentiri, scientes maximè tractari de periculo eorum vitæ.

Confessus si reuocat & ratificauit non obstante reuocatione prædicta, debet condemnari. ibidem.

Confeßio facta super processu nullo, est tanti vigoris, vt virtute confeßionis sequi poßit condemnatio. vide nu. 28.

consil

Consilium XL.

AEterni numinis Præsidio petito, Amen. In causa Magni. Tristani doct. Hispani Castellani castri insulæ Brundusij, astantis ad fauces Turcarum per. lx. milliaria duntaxat, cum socijs eiusdem castri super inquisitione proditionis castri præfati & alijs, &c. Dum anno proximo decurso increuisset rumor bellorum inter regem turcarum & nostrum Cæsarem, & in eodem castro degeret quidam ex sociis ipsius nomine Quarta Senensis pauperrimus, intantum ꝙ tempore, quo venit ad seruitia castri prædicti sub mercede duc. duorum cum dimidio quolibet mense eius indumenta & ensis non applicabãt ad valorem precij carlenorum septem vt plurimorum testimonio comprobatur, & moram traxisset in castro prædicto interpellatis vicibus per biennium vt ipsemet fa-xus est in præsentiarum non habere penes se, nisi vnam septimam. Probatur ex multorum testium depositione mutuasse à paucis diebus retrò actis, multis & quampluribus ex socijs castri prædicti nonnullam pecuniæ quantitatem ꝙ ipse expresse negauit nisi duobus ex eis duntaxat, & duos tantummodo carlenos: & tamen conuincitur, quam multos & plures carlenos mutuasse, nedum duobus ex sociis prædictis, verum etiam, & quinq; nominatis per testes id asseuerantes. Secundò, verificatur, ꝙ existens apud Ianuam præfati castri qua magna pars sociorum castri conuenire consueuerat, Quarta ipse largè ac sponte offerebat cum pecunia in nasitergio, in eius manibus sistẽre mutuare pecunias cuicunq; ex socijs volentibus ab ipso gratis mutuò accipere, vsq; quo percipissent eorum pagam, pro eorum mercede seu salario, & hoc similiter à paucis diebus retrò & præter eius consuetudinem, de quo ipse interrogatus expresse negauit. Tertiò, ꝙ obiurgatus ex parte magni. castellani ne id faceret, ex quo dominus Castellanus vnicuiq; indigenti subueniret ante tempus, id ægrè tulit replicando hoc non esse peccatum in spiritum sanctum. & ꝙ ex hoc nõ desisteret mutuare. Quartò, similiter contra eius solitum & cõsuetum conuiuabat pluries ac diuersis vicibus multos ex sociis prædictis in eius domo intus ciuitatem Brundusij, ac etiam eius vxores comedendo assiduè, gracillas & columbas, prout magnates & nobiles consueuerũt: & prout ita in spem testes quamplures testati sunt, & subdunt nonnulli ex eis, non modicũ admirari de calidis & magnis sumptibus prædictis subsistente paupertate ipsius Quartæ & modico salario prædicto detinendo, insuper duas ex vxoribus sociorum prædictorum proprijs eius sumptibus, per plures dies in eius domo prædicta. Quintò, inualescẽte fama, quòd habebat pecunias, & visis in eius posse per vnum testem duca. douze. & repertis quoque in eius posse, per custodem Ianuæ castri perquirentem, quicquid defer

deferunt exeuntes à castro duca.xvij.
in.xviij.intus nasitergium. Sextò & vl
timò, insurgente sermone inter socios
de fortitudine arcis prædictæ, quam
omnes inexpugnabilem asseuerabant,
Squarta ipso in contrarium asserente
expugnabilem,& facilis deditionis,seu
capturæ,quibusdam coloratis rationi-
bus:vt subductos socios magis ad pro-
ditionem incalescerent,ac attraherent
peruentis præmissis ad notitiam præ-
dicti Magni.Tristani,super quibus in-
terrogãs, eundem Squartam & omnia
negantem,sicque mendax & conuictus
in omnibus existens Magnifi.castella-
nus ipse animaduertens, quòd castel-
lanus perdens castrum, nedum tene-
tur de dolo & lata culpa:verùm etiam
1 de leuissima: per text.† iuncta glo.in
l.qui mercedem. ff. loca. & maximè,
dum de custodia ipsius castri merce-
dem consequitur. Ita per ipsum tex.in
particulari tenet Marti.Laud.in suo
tract.de castella.in penul.versi.incip.si
castellanus noscens, etiam quòd tem-
pore bellorum,dum stat in castro, gau
det priuilegiis militaribus,cum verisi-
militer non habeat copiam testium &
doctorum,vt consulat:per text.in.l.j.
in ver.vigiles. ff.de bono.posses.ex te-
2 stamen.mili.† Et dixit idem Marti.in
eod.tract.de castella.ver.xxvij.& præ-
uidens fortè,quòd propter enormita-
tem criminis procedi potest contra in-
quisitum iuris ordine non seruato, se-
3 cundum † Pari.de pute.plenè in trac,
syndi.char.lj.ij.colũ.in fi.quod etiam
refert & sequitur Hyppo.in sua pract.
causarum crimi.in.§.diligenter. in.ix.
char.col.xxxj.ver.item propter enor-
mitatẽ delicti.& consuluit idem Hyp-
po.in consi.cxxvij. incip.superioribus
annis consultus.in.iiij.col.concurren-
4 te insuper.† quòd propter enormita-
tem delicti liceat iura transgredi:vt di
cit Inno.& alij in.c.j.de constit.Bal.in
l.quid ergo.§.pœna grauior.ff.de iis,
qui not.infa.in.iiij.col.& in.c.j.vj.col.
qui feud.dare poss.& in plerisque lo-
cis.tum etiam,quia in casu arduo offi-
3 cialis torquens inquisitum † ex pro-
cessu informatiuo est excusatus:vt con
suluit Alexã.in consi.lxv.in.j.volu.&
consi.xlj.in.ij.volu.incip.habita super
contentis.& ideò dicit Bal.in.l.obser-
6 uare.x.q.ff.de offic.proconsul.† quòd
propter casus terribiles licitum est iu-
ra transgredi, & excusabitur iudex in
syndicatu concurrente, maximè quia
in proditionibus & tractatibus, qui
fiunt secretò propter probationis dif-
ficultatem, potest deueniri ad tortu-
7 ram sine indiciis. † Ita adparet voluis
se Bal.in.l.quicunque. C.de ser.fugi.
& sequitur Franc.bru. Moder.senen.
in tracta.de indi.& tortu.in.viij.char.
in ver.quinto principaliter quæritur.
& maximè concurrente, quia nedum
tractabatur de proditione castri, ve-
rum etiam de occidendo eundem Ma
gnific.Castellanum & eius vxorem. &
hoc mediante pecunia,prout multi ex
testibus deposuerunt. quo casu perpe-
tratum adparet crimen assassinij: in
quo licet ad eius probationem recipe-
re testes parte nõ citata, & probabunt.
8 † Ita voluit Archid.in.c.vnico.de ho-
micid.in.vj.& ibidem Gemi.in.§.fina.
refert & sequitur Felyn.in.c.quoniam
frequenter.in prin.vt lite non contest.

pen.

pe.col.idem tenet Host.Lap.& Philip. Franc.in prædicto.c.vnico. & insuper bene facit:quia enormia delicta repe-riuntur ab ordine & regulis iuris peni tus exclusa : sicut dicimus in simili in clerico committente atrox delictum,
9 †quòd potest absq; aliqua degrada-tione puniri:vt dicit Io.and.in.c.cùm non ab homine.extrà de iud.& in.d.c. pro humani. quod est vnicum.de ho-mi.in.vj.Pet.de anch.in consi.clvij.in-cip.ex narratis in facto.v.colũ.& alibi abolitio criminum concessa per statu-tum delinquentibus,non extẽditur ad delinquẽtes grauiorum criminum se-
10 cundum Ange.†in disputatione sua exorta guerra.Ludo.roma.in.l.si quis in graui.§.ij quoque.ff.ad Sylle.& ali-bi dixit pulchrè Bal.in.c.cùm quidã.
11 extrà de iureiur.in fi.†quòd licet ma-gnates & nobiles furcis non suspẽdan-tur:attamen hoc locum non habet,vbi committerent proditionem : prout in casu præsenti:quia cùm sit enormissi-mum delictum, suspenduntur furcis, concurrẽte insuper crimine assassinij: in quo non requiritur plena probatio: sed sufficiunt probabilia argumẽta:vt in specie decidit summus pontifex in d.c.pro humani.& plenè Par.de pute. in trac.syndi.vbi.s.Et sic ex præmissis concurrẽte etiam malo nomine ipsius
12 Squartæ,†& turpe nomen reddit ho-minem suspectũ:& facit indicium ini-quitatis. Ita refert Io.and.hoc dixisse sororem suam in.c.cùm secũdum. ex-trà de præben.& Maria.soci.in.c.cùm dilecta.extrà de exces.prælat.& plenè Fely.in.c.j.vij.col.extrà de consti.idem sequitur Fran.bru.Moder.senẽ.in suo tract.de indi.& tort.char.xij.in.iij.col. subdens ita voluisse Io.and.prout re-tulit eius magister voce,in.c.cum in cõ templatione.de reg.iu.refert & sequi-tur Marsi.in.l.j.xvj.col.ff.de quæstio. licet pauca de præmissis alleget.idcir-co Magnific.Castellanus ipse eundem Squartã ligari fecit, & altiari parum-per, ob quod statim proditionẽ ipsam patefecit, & pariter secundo loco bel-monte,& alter ex sociis prędictis,cuius vxor per multos & quamplures dies in domo eiusdem Squartæ paucis retro diebus morata fuerat, vt ipsemet Bel-monte attestatur, ac etiam pluries in domo prędicta comedisse cum eodem. & plus fassus est,quòd in castro prædi-cto bis de nocte relicto loco sibi depu-tato pro custodia, quod est prohibitũ relinquere, prout ipsemet fatetur,ac-cessisse ad locum deputatum eidem Squartę ad faciendum excubias in ca-stro prædicto, & cum eo stetisse ad lo-quendum per horas, suffragante insu-per depositione Ioan.vxoris eiusdem Belmonte,quæ sola sufficeret ad indu cendum indicium ad torturam cõtra prædictum Belmõte.Fuit igitur & ipse Belmonte ligatus & altiatus parum-per; & sic intergram proditionem & assassinium prædictum patefecit.& si-militer cæteri & quàmplures ex inqui-sitis prædictis complicibus idem absq; aliqua tortura attestati sunt. Et licet in præsentiarum,vt audio,eorum con fessiones tanquàm nullas & per tortu-ram non præcedentibus indiciis extor tas reuocauerint, per ea, quæ haben-tur plenè per Bar.& alios in.l.penul.ff. de quæstio.cum vulga.per rationem,

maximè, quia ex huiusmodi confessione ita extorta ab officiali oritur prę
13 sumptio violentiæ in officiali, † secundum Alexã. de Imo. in apostil. ad Bar. ibi & plenè Pari. de pute. in tracta. syndica. iij. colum. char. ciiij. in versi. da-
14 tur regula. † Est & insuper alia ratio vrgentior: quia intelligitur metus durare, vbicunque durat eadem torquendi potestas: secundum Innocen. in c. j. quod metus causa. & in c. causam matrimonij. de offic. deleg. & voluit Catal. de vixo in tracta. syndi. in ver. clv. incip. adde quod diximus in superioribus. & sic concludit, quòd etiam perseuerata non tenet. nam huic pluribus modis arbitror respõdendum. Et primò non esse verum ita simpliciter dicere, quòd absque indiciis illata fuerit tortura: vt patet ex præmissis. sed dato absque veri præiudicio, quòd ita fuerit, dico quòd data eorum ratificatione sponte facta & perseuerata confessione, etiam coram Magnific. doctore & consultore adsumpto, & qui propria manu ibidem in actu ratificationis se subscripsit, tenet eorum prædicta confessio. Ita secundum vnam opinionem tenet Paul. de Leaza. in commen. cap. grauis. extrà de deposi.
15 † & idem tenet Bald. in l. vnica. v. colum. C. de confes. & hæc opin. minimè respuenda est in casu præsenti. in qua non magna fuit tortura, sed modica. & tortus non erat infirmus, nec debilis. quo casu data perseuerantia, tenet
16 & valet confessio. † Ita magistraliter per optima iura voluit Par. de pute. in tracta. syndi. in ver. tortura. in c. an ex sola confessione. pro quo optimè adduci potest: quia modicè tortus, non potest dici tortus: vt dicit Bal. in l. observare. j. colum. C. quando prouoc. non est necess. & consuluit Marsil. in suo consi. lxxx. in j. volumi. incip. qui cuncta regit. & in consil. clij. cod. j. volumi. incip. in pręsenti casu inquisitionis. iij. colum. & licet confessio per torturam non præcedentibus indiciis sit nulla: tamen si fuit expressè perseuerata & non tacitè, tenet perseueratio:
17 † vt dixit Par. in tracta. syndi. in ver. tortura. iiij. char. in c. & indiciis & inquisitionibus. circa med. & ad id, quod dicitur de modica tortura, addo Bar. in tracta. de quæstio. dum dixit, quòd leuis territio non est tortura. idem refert & sequitur Par. de pute. in tracta. syndi. in ver. tortura. in c. de repe. torturę scias. in iij. colum. ver. nec tibi ista tormenta videantur. & idem Par. in ver. ratificatio. in c. sequitur modò. ij. colum. & allegat Bald. in l. ij. C. quorum appel. dicentem, quòd leuis tortura, non est tortura: per text. in l. ob quæ vitia. ff. de ædil. edic. vbi text. de februla quæ non dicitur febris. & ibi Par. plenè, quòd potest quis terreri, licet non potest torqueri. Et tantò magis concedenda sunt præmissa, cum in perseuerantia & ratificatione prædictorum inquisitorum interuenerit iuramentum: & licet aliàs confessio sine causa sit inefficax: vt per glo. in l. j. in fin. ff. de interroga. actio. per l. cum de indebito. ff. de probatio. tamen interueniente iuramento in ea, erit efficax
18 † & probabit. Ita singulariter tenet Roma. in consil. ccclxiij. in casu proposito. circa medi. idem voluit Ioan Bap

Bapt.de.S.Seueri.in repe.l.admonendi.vij.char.ff.de iureiuran.ficut & pariter dicimus in confeſsione extraiudiciali, quæ non præiudicat confitenti:vt in.l.capite quinto.ff.de adult.dico, quo ad plenam probationem: tamen ſi interuenerit iuramentum, erit
19 valida, † & præiudicabit confitenti.ita Barto. & Ange. in. l.generaliter. vlti. colum.C.de non nume.pecu. vlti.col. & melius Barto. in.l.cùm quis decedens.§.codicillis.ff.de leg.iij.in.l.Aurelius. §.fina.ff.de liber.lega. Anto.de butr.& Bal.in.c.fi.de ſucceſ.ab inteſt. cùm iuramentum validet actum aliàs inualidum. c.cùm contingit. extrà de iureiurã.& in authen.ſacramenta puberum. & ibi communiter docto.C.ſi aduerſus vendi. cum infinitis ſimilibus. Item offerimus in promptu per plures teſtes verificare, quòd tam ante eorum capturam, quàm poſt inquiſiti ipſi extraiudicialiter multoties confeſsi fuerunt deliberatam proditionem inter eos, necnon & aſſaſsinium prædictum, quo etiam caſu in nihilum eiſdem ſuffragatur obiicere confeſsiones eorum fuiſſe extortas abſque indi-
20 ciis. † Ita colligitur ex glo.valde not. in.l.capite quinto.ff.de adulter.quam ad hoc pro not.allegat Alexan.in additio.ad Barto.in.l.cùm ſcimus. in vlti.additio.poſt princip. C.de agric.& cenſi.lib.xj.Ioan.de Imo.in.c.at ſi clerici.de iudic.Felyn.in.c.cùm olim. v. colum.de reſcrip.& ſequitur Marſil. in.l.eos.penul.colum.ff.ad legem Cornel.de fal.& idem Marſil.in.l.j.§.diuus Seuerus.vlti.colum.circa fin.ff.de quæſtionib.& in.l.j.§.quæſtioni.j.col. & in.l.penulti. ix.colum. ver. vlterius teneas menti.eodem titulo. Et quatenus contra prædictos inquiſitos fuerit proceſſum, tanquàm contra principales, in ſe ſatis adparet rectè proceſſum ex præmiſsis, tam contra tanquàm principales in ſe ipſos, quàm vt teſtes in alios ad ſciendum corrumpentes, & principales proditores, ac ſubductores, pariter & legitimè proceſſum fuit ad torturã, cum eo caſu officialis poſ-
21 ſit teſtem ſcientem † aliquod factum, & maximè arduum, & nolentem reuelare, poterit abſque indiciis torquere: dummodo vilis ſit: vt inquit pulchrè & in particulari Bald.in.l.milites.poſt med. C.de quæſtionib.& idem Bal.in l.iij.C.ad leg.Iul.de adulte. Sed nunc dato abſq; veri præiudicio, quòd acta & proceſſus magni. Triſtani eſſent nulla, ac nullius roboris & momenti, aduertendum eſt, quòd cauſa ipſa & eius cognitio fuit penitus abdicata à cognitione & poſſe ipſius magnifici Triſtani, vnà cum perſonis carceratorum. & hoc per literas Illuſtriſ.ac Reueren.q. Cardinalis Columnæ Locùmtenentis generalis & tandem amotis inquiſitis ipſis à caſtro præfato inſulæ Brunduſij, in quo carcerati degebant. & ſic à poſſe & fortia ipſius Magni. Triſtani, & ductis ac portatis à longe per milliaria. xl. ad caſtrum carpignani per Magnific. ac Reueren.commendatorem Vrias principalem Caſtellanum arcis prædictæ, & cui vltra eius ordinariam iuriſdictionem, fuit cognitio cauſæ præfatæ ſimiliter commiſſa, & ſpecialiter per prædictum Illuſtriſsi. Locumtenentem generalem ex cer-

ta ſcientia,& ſub certa forma,videlicet
vt cùm conſilio ſeu interuentu audito-
ris ſtatus Sereniſ. Reginæ Apolloniæ
procederet in cauſa ipſa. Et ſic repeti-
tis iterum ac examinatis inquiſitis præ
fatis in caſtro carpignani per prædi-
ctos commiſſarios commendatorem
Vrias,& auditorem regiualem prædi-
ctos,pleniſsimè vt audio proditionem
premiſſam & aſſaſsinium cõfeſsi ſunt:
ita ſponte & voluntariè in eorum con-
feſsionibus perſeuerando etiam ij, qui
torti minimè fuerunt per ipſum Tri-
23 ſtanum.vnde reſultat,† φ hæc ſecun-
da confeſsio perſeuerata & ſpontanea
poſt primam purgat omne vitium ex-
torſionis in prima commiſſum per eũ
in cuius fauorem fit confeſsio ita vo-
luit Ludo.Roma.in conſil.ccccclxxxj.
vbi etiam ſubdit idem eſſe,quando eſ-
ſet iurata:prout dicit etiam Par.de pu
te.in tracta.ſyndi.in verſi.tortura in.c.
ſequitur quæſtio quotidiana in princ.
ſecundæ colũ.& propter eà dixit Bal.in
l.vnica.C.de confeſ.quòd ſi præceſſe-
runt legitima indicia & argumenta, φ
ſtatur confeſsioni,præſertim ſi perſeue
rat.ſi tamen non præceſſerunt,ſed fue
runt leuia non facientia præſumptio-
nem,non ſtetur confeſsioni,niſi in ipſa
perſeueret,per gl.in.d.l.vnica.de con-
24 feſ.& in.l.j.§.diuus,† de quæſtio. quia
videtur perſeuerare eo ipſo,quòd non
reuocat,quia iſte non eſt iuſtus metus,
eò quòd hoc operatur authoritas iudi-
cis propter executionem iuſtitiæ;per.l.
25 iij.† quod me.cauſa.dicens quòd ſi ad
pellat,non dicitur perſeuerare,ſed ta-
citè reuocare:per not.in.l.crebrior.§.
iuſſus.de appel.ita ad literam dicit Pa
ri.de pute.in.d.ver.tortura grauior eſt
x.char.in.c.ſequitur quæſtio quotidia
na.iij.col. vnde fruſtra in præſentiarũ
obijcitur de prætenſa violentia,& cum
dem metum durare ceſſante ac deficiẽ
te poteſtate eiuſdem Magni. Triſtani,
qui aſſerebatur metum ipſum intuliſſe
cùm ob præſentiam iudicis immò iudicũ
ſuperiorum prædictum per Illuſtriſsi.
dominum Locutenentem generalem
deputatorum,omnis metus ac ſuſpicio
ceſſare adpareat ac exhauſta eſt.dicit
Bart.in.l.frater à fratre.verſ.iij.quæro
quid de contractu emptionis.ff.de con
di.inde.Ang.& Imo.in.l.j.§.fuit quæſi
tum.ff.ad trebel.Iaſ.de may.in.l.tranſ
actionem.la.ij.C.de tranſact.j.colũ.&
ideò inquit Bal.in.l.pacta nouiſ.C.de
pact.quòd omnis metus & dolus præſu
mitur ceſſare,quando interuenit præ-
ſentia iudicis.idem refert.& ſequitur.
Petr.Gerar.de petr.ſancta,in ſuo ſin-
gu.lvij.incip.qualiter tutorem.& bene
facit,quia dicitur contractus bona fide
fieri,quando fit in pręſentia iudicis.vt
dicitur Bar.in.d.l.frater à fratre.ſequi
tur Imol.in.l.j.§.fuit quæſitum.ff.ad
trebel.iiij.col.& idem voluit Par.de pu
te.in tracta.ſyndi.in verſi.iuſtitia in.c.
iudex.in.iiij.col.in verſicu.iudex præ-
ſumitur.minimè de præallegatis deci-
ſionibus faciens mentionem.& ibi ſub-
dit,quod iudex præſumitur iuſtè face-
re,quæ facit.c.bonæ memoriæ.de elec.
Bal.in.l.generaliter.C.de epiſ.& cleri.
& no.in.c.in præſentia.de renun.quod
dicit eſſe verum in ijs,quæ fiunt in iu-
dicijs ſecus in ijs,quæ fiunt extra iudi-
cium:vt not.Bald.in.l.ſancimus.C.de
iudi.& not.in capitulo final.de ijs,qui
furt

furtim ordi.suscepe.& ideò vbi authoritas iudicis interuenit.præsumitur omnis metus & dolus abesse.l.si quis.C.de prædi.curi.li.xj.&.l.fina.C.quod met. causa.& sic succedit, quòd si perperam torti fuissent, quod minimè conceditur,extante eorum confessione,& imò potius ratificatione vltimo loco facta, quatenus in præsentiarum reuocassent non obstante eiusmodi reuocatione,debent condemnari.cùm in confessis nullæ sint partes iudicis,nisi in condemnando.l.proinde.ff.ad legem aquiliam l.si confessus.ff.de custo.reo.l.qui sen-
26 tentiam.C.de pen.† Et præmissa tantò fortius locum habere debent,cùm licet ex aduerso asseratur præcessisse torturam illegitimam. Attamen inficiari non potest in veritate ipsos inquisitos non esse culpabiles,prout ipsimet cessante metu, & fortia præfati Tristani in actis prædicti reueren. Vrias, & auditoris reginalis regiorum delegatorum, confessi sunt.& sic postquam verè se culpabiles,fassi fuerunt proditionem ipsam commisisse,poterat contra eos procedi non seruatis iuris solennitatibus:argumen.text.no.& quæ ibi habentur in.l.final.§.final. ff. quod metus causa:vbi adparet, quòd tenet executio contra debitorem,etiam si in ea non sint seruatæ iuris solennitates:
27 †quando in veritate ille ,cōtra quem est facta executio, erat verè debitor. nam in casibus criminalibus proceditur ad instar ciuilium.l.absentem.ff.de pœn.sed quando in causa ciuili constat de veritate rei,non curantur solennitates, nec curatur ordo iuris:sed fit executio, non obstante illorum prætermissione,per text.in dicta.l.finali, quod metus causa,ita & eodem modo in casu præmisso,postquam constat de veritate delicti prædicti, non attentis solennitatibus iuris,poterunt ipsi confessi capitaliter condemnari,& alij,cōtra quos indicia imò probationes vrgent,torqueri vt fateantur. Quod etiā confirmatur autho. Petr.de anchara. in consi.xxix.incip. videtur prima facie.dum per ipsum text.in dicta.l.fina. dicit, quòd executio facta iudicis authoritate perperam interposita, non reuocatur,si illud quod est solutū, adpareat fore debitum,videtur enim iustius,quod factum est per iudicem, licet perperam,firmum confirmari,quā nouo iudicio instituto illud idem consequi:vt in capi.Abba.sanè ad.ff.de re iudica.in.vj. Nam & iudex appellationis,confirmat sententiam nullam,si ipsam ex nouis probationibus reperit cō firmandam:vt not. Barto.in.l.si expressim.ff.de appella.Innocen.in.c.dilecto. extrà eo.tit.& tanto magis procedunt præallegata, cùm satis dici possit esse probatum de proditione prędicta quā inquisiti ipsi confessi sunt commisisse. Et verificatum fuit ex pluribus socijs criminis prædicti & indicijs vrgentibus,& maximè,cùm nemo præsumatur se ipsum odio habere,& seipsum indebitè inculpare: maximè vbi tracta-
28 tur de pœna † vltimi supplicij: imò vnusquisque,quantum potest, nititur aufugere pœnam mortis,& quis vellet potius omnia mala pati, quàm mori, quoniam omnium terribilium terribilissimum est mors.pro quo facit in argumen. Illud vt corpus redimas,fer-

rum patiaris & ignes.& experientia re
rum magistra,hoc docet. Item nec est
verisimile,quòd quis etiam vigore tor
turæ dicere velit se commisisse delictũ,
de quo sit innocens.& si contingat ali-
quando id confiteri,tamen in ratifica-
tione posteà ad bancum iuris, reuocat
illam reuocationem melius cognoscẽs,
quòd tractatur de periculo vitæ suæ.
ideò non persistit in ea,imò vult potius
iterum torqueri,& in tortura aliquan
tulum pendere & stare,quàm in furcis
29 continuò pendere. † Et tantò magis:
quia confitentes in posse iudicis se com
misisse delictũ non consueuerunt men
tiri seu mendacium proferre, scientes
tractari de periculo eorum vitæ,sed à
communiter accidentibus tales confi-
tentes se deliquisse.dicunt veritatem.
& si vnus reperiatur,qui in tali casu di
cat mendacium , mille alij reperiẽtur
dicere veritatem:vt experientia docet
quæ est rerum magistra.vt in.c.quàm,
sit.& ibi gl.de elect.in.vj.& in.c.cupien
tes.in prin.eo.titu.Sed locus à commu
niter accidentibus facit indicium indu
bitatum,secundum Bald.in addition.
Specu.in titu.de senten.& his quæ ipsa
sequu.in antepenul.colum. vers.incip.
ad mortem.ergo ita in casu nostro ex
tali confessione reorum,ex quo oritur
indicium indubitatum, poterunt præ-
dicti condemnari.vt tenet Specu.in ti-
tu.de probatio.§.videndum. versicu-
lo.xiij.& ibi clarius Ioan.Andræ.Bar-
tol.in.l.secunda.ff.de fur. Salyce. in.l.
fina.C.de proba.Ange.de are.in tract.
malefi.in versicul.comparent dicti in-
quisiti , & negant totum.iij.columna,
ita plenè ad literam & magistraliter
prædicta referendo tenet Marsi. ma-
gnus ætate nostra criminalista,in sua
prac.causarum crimi.iij.§.ij. quæstio.
in.vij.&.viij.columna. Et ideò cùm in-
quisiti ipsi iudicialiter confessi sint,ra-
tificando etiam , quòd aliàs deposue-
runt,& coram prædictis Magnific.re-
gijs delegatis licet in præsentiarum re-
dierint ad negationem,non debet am-
plius torqueri,cùm tortura ipsa ob ne-
gationem tunc demum locum haberet
si extraiudicialiter confessi fuissent:vt
dicit glo.& ibi Barto.in.l.capite quin-
to.ff.de adulter.quam sequitur Ange.
in tracta.malefi.in versi.fama publica.
versiculo,quæro, an vnum indicium.
Paul.de Castr.in consi.cxcvij.incip.vi-
sa inquisitione.post principium.Petr.
de anchara.in consilio.clxxxvij.incip.
ex prædictis Alexandr.clxxxix.incipi.
in causa Angelorum in fin.j.columna,
Felyn.in.c.de hoc.de simon.Bal.& An
gel.in.l.vnica.C.de confes.imò & plus
etiam , quòd talis confessio iudicialis
facta coram prædictis Magnific. dele-
ga.si fuisset facta super processus nul-
30 lo est tanti vigoris & roboris , † quòd
debet sequi condemnatio per doctrin.
Singul.Innocen.in capitulo , qualiter
& quando.el secundò,extrà de accus.
& idem Innocent.in.c.per inquisitio-
nem.extrà de elect.Abba.antiquus.in
c. Pisanis.extrà de restitutio.spoliator.
Bald.in.l.ædita.v.columu.C.de eden.
versicu.sed pone,quòd reus.& in.l.pri-
ma.circa fina.ff.de iurisdictio.omnium
iudicum.& hoc dictum Innocent.ma-
gnificauit Angel.in.l.prima.ff.de con-
fes.& sic secunda confessio perseuera-
ta & spontanea post primam purgat

omne vitium extorsionis, quòd forte fuisset in prima commissum per eum, in cuius fauorem fit confessio: vt consuluit Ludoui. in consilio. ccccclxxxj. supra allega. & Paris in dicto versicu. tortura. in. c. sequitur quęstio quotidiana. Ex quibus conclude prædi. Magnific. Tristanum esse penitus absoluendum. & facta relatione Illustris. proregis per Excellentis. dominos Regentes, necnõ & per magnam curiam vicariæ, fuit liberatus.

Thomas grammatic. Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Furtum probatur ex coniecturis.*

2 *Furtum ex quibus probationibus adparere possit fuisse commissum & nu. 3.*

4 *Furtum, ex quo fit in occulto, ideò ad ipsius probationem admittitur probatio per coniecturas.*

5 *Oblinio cadit in teste per annos duos.*

6 *Testes si dicunt se non bene recordari de tempore, quicquid circa tẽpus dicunt, adparet quòd dubitatiuè dicunt, & non affirmatiuè. & numero. 7.*

8 *Obliuisci de præterito quis de facili potest, etiam de ijs, quæ ipse fecit.*

9 *Testium dicta sunt improprianda, ad euitandum falsitatem.*

10 *In falsitatibus semper fieri debet interpretatio, vt falsum excludatur.*

11 *Falsitatis probatio debet de necessitate concludere, & in ea requiritur magis stricta & concludẽs probatio, quàm in cæteris criminalibus.*

12 *Testes sufficit esse concordes in eo, in quo consistit substantia negotij principalis, de quo litigatur: licet in alijs sint discordes. Nec ex hoc possunt censeri varij, aut reprobati. & numero. 13.*

14 *Testes in præmisso casu ita deponendo faciũt, quòd eorum testimonium redatur credibilius: quia non videntur eodem præmeditato sermone deposuisse.*

15 *In testibus contrarietas, etiam in substantia negotij, dummodo sit modica, non facit eos reputari varios seu falsos.*

16 *Commissio de examinandis testibus, fit de necessitate, quando testes non sunt de iurisdictione illius iudicis, coram quo causa ventilatur. & nume. 18.*

17 *Testes in causa ardua sunt examinandi per iudicem, qui eo casu non debet causam committere: sed mandare testibus, quibus præcipere potest, vt ad se veniant, si habet ipsos suspectos.*

18 *Testes si sunt in alia prouincia, est in arbitrio iudicis, si viderit iustam causam subesse, committere audientiam testium in causa criminali: nam vbi testes illius loci, in quo degunt, consueuerunt de facili deierare, & iudex ipsorum de ipsis iustitiam non facit, eo casu bonus iudex non committet: sed interloquetur testes coram eo venire. & nu. 19.*

Consilium XLI.

MAgni redemptoris auxilio postulato, Amen. In causa nobilis Iustinæ Brunæ de ciuitate Caietæ, cum Hyeronimo Zancagliono de ciuitate Auersæ recedente exercitu Cæsareo ab vrbe Romæ versus Regnum. in vltimo incursu & inuasione Gallorum, & dum ciuitates & loci conuicini, per quas exercitus ip-

ſe pertranſire debebat, pertimuiſſent deprædationes bonorum, ne à tranſeuntibus ſtipendiarijs deprædarentur, prout paulò antè Romæ fecerunt, intercelauerunt eorum bona in locis ſecretis ac penetralibus domorum, & ſignanter prædicta Iuſtina perſiſtens in terra paleſtrini, eius bona ſupellectilia & mobilia valoris duca. duorum mille, recondidit in quadam Grieta ſuæ domus, in qua hoſpitatus prædictus Hierony. die ſequenti cùm octo mulis oneratis, ab inde receſsit, & reperta ſtatim Ianua dictæ Grietæ diruta per eandem Iuſtinam, & bonis ereptis, conqueri & acclamare cœpit aduerſus enndem Hieronymum, qui tandem dum non in tempore ius reddendi receſsit, ſicque de furto præfato aduerſus eundem Hierony. ſtatim publica vox & fama inſurrexit. vnde hæſitatur, an ex præmiſsis furtum ipſum probatum fuiſſe dici poſsit & nulli dubiũ, quod ſic: cùm furtum ex coniecturis
1 probari iura ſanxerunt, ſecundũ † Barto. in. l. ſi quis ex argentarijs. §. an verò. ff. de eden. per text. in. l. non omnis. §. à Barbaris. ff. de re milita. & dicit quod ita not. docto. in. l. ſi crebrior. ff. de pigno. actio. & ſubdit in dicto. §. an verò, quod tales præſumptiones dicuntur manifeſtæ, licet ex coniecturis
2 † peruenire adpareant, argumen. l. licet ibi euidens. ff. de legatis ſecundo. & l. ſi quis locuples manifeſta. ff. de manu. teſta. refert idem & ſequitur conſulendo Alexand. in conſil. l. incipien. viſis & oportunè conſideratis, v. colũ. j. volu. & in. d. l. ſi quis ex argentarijs. §. prætor ait vltima. colum. vbi etiam ad hoc allegat Barto. in. l. ſi quando. C. vnde vi Specu. in tit. de fur. in ſi. & in titu. de pigno. §. j. verſi. & not. Bald. in rubr. C. depoſit. & in. l. j. & in. l. certi. C. loca. & conſuluit idem Alex. in conſi. cxlvj. incip. viſo themate. in. vj. volu. & plenè idem Alexã. in conſil. liij. in ij. vol. Et quod adparet furtum ipſum fuiſſe commiſſum, deponunt in ſpecie teſtes ipſi de viſu id eſt, quod ibi fuerunt impoſita bona. & demum reperierunt locum prædictum euacuatum bonis, & fractum ac diſcaſsiatum, & mulos octo oneratos, quorum duos duntaxat attulerat, quando venerat die præcedenti. & mulierem ipſam ac-
3 clamantem † ac conquerentem. Ex quibus liquet furtum eſſe commiſſum. l. j. §. item illud ſciendum. ff. ad ſille. & quod voluit Bart. in. l. ſi. j. colum. ff. de quæſtio. Bald. in authen. ſed nouo iure ver. ſed pone, quod quis confitetur. C. de ſerui. fugi. ſed in dicto caſu concurrunt plures coniecturę, quod furtum prædictum commiſſum fuerit. nam ſtatim, quod dicta Iuſtina vidit locum illum Grietæ apertum & diſcaſsiatum, & bona, quæ ibidem impoſuerat, non exiſtere, ſed erepta fuiſſe clamoroſis vocibus prout teſtes omnes affirmare adparet. ergo reſultat vna efficax coniectura furti prædicti commiſsi, per quam probatur de furto prædicto, vt dixit Barto. & alij vbi. ſ. alia verò coniectura erit bonitas & legalitas, ac honeſta vita præteriti temporis, & præſentis præfatę mag. Iuſtinę coniugis Mag. V. I. D. Theodori de Gualderonibus, non ſolita mentiri, vt exemplificat in coniecturis ad verificandum furtum fuiſ

fuisse commissum do. Alexã. de Imo. in prædicto consilio.liij. incipien. viso themate.ij.volu.& sequitur Marsil. in sua pract.causarum crimi. in. j. chart. eiusdem in ver.primum. iij. colum.de qua vita, & honestate ac bonitate in promptu verificare offerimus. & ex quo adhuc non fuit nobis datus examinator ad instantiam fisci, prout pluries petitum fuit, sed potius quotidie recepti testes ad defensam antequam repeterentur, testes fisci, nec quod alij vltra examinatos in informatione reciperentur ad offensam, licet pluries oblatum fuisset. ideò plenius probatũ non fuit aliter de furto prædicto. nam furta communiter clam & occultè cõmittuntur, vt notorium est. sed vbi tractatur de probando clandestina & occulta, & illa quæ sunt difficilis probationis, vt est furtum, admittitur proba
4 tio per coniecturas, † vt habetur in.c. p.de testi.& voluit Barto.in.l.in illa stipulatione, si Calendas.ff.de verbo.obliga.& in.l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori.ff.de no.oper.nunc.Feder.in consi.cxix.incip. nulli dubium Ias. latè in l.cùm ea.ij.colum.C.de trans. Alexan. in consil.cxlvj.incipien. viso themate. in.vj.colu.¶ Nuper verò ad diuertendum probationes querulantis, & vt testes metu distrahantur à testificando veritatem facti, fuit oblata petitio ex aduerso & antèquam testes prædicti fuissent examinati, in qua continebatur testes ipsos falsarios & ignotos, & ideò compellendos ad præstandum fideiussoriam cautionem, aut carcerandos.& hoc quia, cùm sint exteri à regno, fideiussores minimè in eo verisimiliter reperire potuissent, quo casu cum verisimiliter fideiussores præstare non valerent, sub iuratoria cautione remitti debuissent; prout in specie tenet Hostiẽ.in sua summa de testi.in.§. quando sunt producendi.in fin.verbis & tamen eos enormiter grauando, fuerunt certo temporis spacio in regia camera personaliter detenti, & fideiussoriam cautionem præstarent aliàs com minati, quod carcerarentur, & sic ex mera bonitate Reueren.nuntij apostolici non permittentis vasallos ipsos romanæ ecclesiæ vexari, eandem cautionem præstari fecit ex qua non modicũ grauati dici possunt. Per doct.Hostiẽ. de qua. §.imò, quod deterius est. post ipsorum examinationem fuerunt maxima cum solertia repetiti ad examen & exhibito Hiero.prædicto cum quãpluribus alijs sigillatim, vnus post aliũ eosdem testes in pręsentia vniuscuiusque exhibiti interrogando, si cognoscunt eundem Hiero.& si Hieron. erat vnus seu alter ex illis exhibitis eisdem testibus, responderunt eundem Hiero. non cognoscere, si esset alter ex prædictis & aliquem ex eis dubitatiuè vnus testis ex ipsis asserebat fortè esse ipsum Hieron.ex quo sunt quinque anni elapsi, quod ipsum non viderat, nisi tunc tempore furti prædicti & semel eo die tantum, quem Hiero. minimè cognoscere potuissent tum ex prædictis, tum quia à duobus annis retro habuit vulnus magnum in facie. Ex quo adparet longa cicatrix ab oculo incipiendo, vsque ad mentum, adeò quod reddit sibi oculum & faciem deformen. quod quidem tempore furti prædicti nõ ha

bebat, nec multo post & sic huiusmo-
di sumpta occasione regia camera ha-
buit testes ipsos de falso suspectos, &
ab eis fideiussoriam cautionem exe-
git, quod quidem mihi durum visum
fuit & à iuris tramite deuiare, cùm non
receptis testibus fisci, quàm multi ac
quamplures producendi sunt, & obla-
ti, vt examinarentur, ita fisco & eius
iuribus deferatur, vt testes ad defen-
sam contra fiscum producti Sinoda-
les reputentur, & aduersus testes fisci
falsitatis macula impinguatur ex præ-
missis, cùm non affirment eundem
Hierony. cognoscere in præsentiarum
post annos quinque certè non video,
nec considerare possum, cur tanti le-
gum vertices & in ipsa regia camera
præsidentes, in hanc concurrant sen-
tentiam, nisi me oberrare potius præ-
supponendum sit. attamen exemplo
diui Hierony. Registrati in capit. ego
solus. ix. distinct. non ideò verum pu-
tem, quia ipsi dixerim sed quia per
probabiles rationes, quæ à me non ab-
horreant, id mihi persuadere potue-
runt. Nam ad clarissimam excusatio-
nem eorundem testium, dico quod li-
cet ipsi non cognouerint in præsen-
tiarum eundem Hiero. attamen in eo-
rum depositione facta antè affronta-
tionem prædictam minimè certitudi-
naliter deposuerunt eundem Hieron.
cognoscere. sed interrogati vt mihi re
tulerunt, responderunt dubitatiuè, vi-
delicet quod posset esse, quod ipsum
cognoscerent, & quod non, ex quo se-
mel eundem videram. & in terra pale-
strini, & ideò nimirum, si post annos
quinque possent eundem recognosce-
re, & tamen post lapsum duorum an-
norum potius dicetur res antiqua, quàm
recens. ſ. quod temporis spacium, vi-
delicet duorum annorum, cadit obli-
nio in teste, & etiam quandoque in mi
nori tempore seu spacio biennij. vt re-
rum experientia docet & maximè cir-
ca tempus, deponendo, quod plus est,
quàm recordari cognoscere hominem
quem semel vna vice viderant, vna die
5 per transitum. † Quoniam labilis est
memoria hominum, vt in. l. ij. C. de ve-
te. iur. enucle. & in. l. peregrè. ff. de ac-
qui. pos. Ita consuluit Marsi. in suo cō
sil. lxxvij. iij. colum. ij. vol. & est primū
consi. sui secundi volu. & ideò cùm te-
stes ipsi dixerint nescire, si cognosce-
rent ipsum Hieron. respectu temporis
quinquennij iam decursi, quicquid cir
ca ipsum dixerint, adparet dubitatiuè
dixisse, nec affirmasse, prout in simili
consuluit Ang. in suo cōsi. xxv. de quo
meminit Alexand. consi. lxv. iij. colum.
6 in. ij. volu. vbi in specie dixit, † quod
si testes dicunt expresè se non recor-
dari de tempore, quicquid circa tem-
pus dicunt, adparet, quod dubitatiuè
dicant, & non affirmatiuè. nam pos-
sunt testes quodammodo ex temporis
tractu fidem variare. tex. est in. l. iij. §.
duæ autem sunt causæ. ff. de Carbo.
7 edict. † cùm hominum memoria labi-
lis sit, & non de facili diuturna. l. si ar-
biter. ff. de probatio. ita dicit Albe. de
Gandi. in titu. de falsa. in ver. quæstio
talis est quidam nota. in versi. econtrà.
vt maximè cùm obliuisci de præteri-
8 to † quis facilè possit etiam de iis, quæ
ipsemet fecit, vt inquit Specu. in titu.
de loca. ver. lxv. §. sexto dicit. Or quan

io

tò magis ita concedendum est in casu istorum testium, qui dum semel vna die viderunt prædictum Hiero. ibi adstantem, verisimile est post annos quinque imò quasi impossibile quod ipsius seu de eo memoriam habere possint, maximè, quia nihil habuerunt commune cum ipso, nec cum eo aliter conuersati sunt, aut alloquuti. Quinimò & prædictum Hiero. non aliter cognouisse deposuerunt per prius, nisi quod tunc ipsum viderunt. & quod ita nonominabatur. & nihilominus Hieron. ipse non negat, imò expressè affirmat tunc temporis in dicta terra palestrini hospitasse in domo cuiusdam mulieris, cuius nomen ignorat, & die sequenti recessisse, nec deponunt testes ipsi aliter vidisse eundem Hierony. furari nisi quod dicebatur publica voce fama, eundem Hierony. subripuisse bona prædicta. Et sic ex præmissis omnis suspitio cessare adparet contra ipsos testes, & eadem ratione minimè posset aduersus eosdem suspicari, prætextu, quod duo ex ipsis deposuerint vidisse eodem die, qua conquerebatur prædicta Iustina eorum contestem tertium ibi adstantem in loco, vbi Iustina ipsa conquerebatur de dicto furto, & tamen ipse tertius contestis examinatus deposuit eodem die furti commissi. & tempore quo ipsa Iustina conquerebatur ibi non interfuisse, sed alia die, sic. & tamen testis ipse dicit vidisse eandem Iustinam se conquerentem de furto prædicto, nec est præsupponendum, quod conquæstio ipsius Iustinæ fuerit vna die seu vnica vice duntaxat sed infinitis ac reiteratis vicibus & diebus & maximè in muliere, quæ omnes eius vestes, indumenta, & suppellectilia domus amiserat, & testium dicta
9 sunt intelligenda † imò improprianda ad euitandum falsitatem, vt dicit Barto. in. l. ij. C. de ijs, qui ex publi. ratioci. lib. x. & in. l. iul. C. de hæred. institu. glos. in. c. periculosè. de pœn. distinct. j. cùm semper interpretatio fieri debeat, vt falsum excludatur, dixit Bald. in. l. iurisgentium. §. quod ferè.
10 ff. de pact. & in. l. † Imperator. ff. de statu hominum. Alexand. in consilio. lxx. &. lxxiiij. primo volumi. & consil. xcv. in. j. volu. & Fran. de are. in consi. xlvij. maximè cùm probatio falsitatis de-
11 beat de necessitate concludere, † & in ea requiritur magis stricta & concludens probatio, quã in cæteris criminalibus. c. in præsentia. vbi Bald. extrà de probatio. & idem Bal. in. l. Imperator ff. de stat. homi. Saly. in. l. de tutela. C. de in integr. resti. & Deci. in consil. clxxix. incip. lætatus sum. Petr. de anch. in consil. xxiij. Item potuerunt testes ipsi ex cursu tanti temporis quinquennij prædicti non bene recordari, & obliuio enim non est lata culpa in testibus, quia licet eis dum non recordant, dicere se nõ recordari, prout etiam & rñderunt esse possibile, ꝙ Hier. ipsum videndo recognosceret, seu quod non recognosceret. sufficit enim ꝙ testes recordentur de eo, quod est substantia negotij, de quo litigat, dato ꝙ de alijs asserant se non recordari, vel dato ꝙ in alijs sint discordes. Ita expræsè voluit Bal. in. l. ij. C. de bo. pos. secundũ ta-
12 bu. † & in. l. ij. post Cy. C. de don. antè nupti. vbi subdit, quod facias longam man

manum ad istud dictum Cy. Et sic li-
cet testes ipsi deposuerint furtũ ipsum
fuisse commissum in bonis ipsius Iu-
stinę, & quòd sciebant, quòd sua bona
magni valoris absconderat in quadam
Grieta in eius domo sistente, à qua fue
runt furto subtracta : vt publica fama
laborabat. & per Hieron. Lancaglio-
num de Auersa . non tamen attestati
sunt vidisse prædictum Hiero. subtra-
hentem bona illa, nec ꝙ eundem Hier.
aliter cognouissent. Remanet ergo in
iuris dispositione, si probatum dici
potest furtum fuisse commissum per
eundem Hieronymum ita vel ne, &
maximè, cùm omnes concordent in fa-
cto principali. s. furtum fuisse commis-
sum. & sic omnes concordant in eo,
in quo consistit substantia negotij prin
13 cipalis, dato etiam ꝙ in aliis † circun-
stantiis discordarent, non ex hoc pos-
sunt cẽseri varij nec reprobari, tex. est
in c. nihil obstat. & ibi cano. de verbo.
signi. & probat bene tex. cum gl. in ver.
substantia extrà de conuer. coniu. & in
c. cum ecclesia. iuncta glo. in ver. va-
cillasse. extra de cã pos. & propriæ. & est
text. in l. qui sententiam. C. de pœnis.
quem ad hoc no. Oldra. prout refert
Bald. in l. j. ad fin. C. si plures vna sen.
imò eo casu tunc melius testes depo-
nere videntur, ne videantur eodem
præmeditato sermone deposuisse. Ita
consuluit Ioan. de ana. in suo consi.
lxxxvj. dico. lxxvj. incip. visis & consi-
deratis attestationibus. & ꝙ testes dis-
cordes in circunstantiis non substan-
tialibus, si in substantia negotij concor
dent, faciant ꝙ eorum testimoniũ red-
14 datur credibilius. † quia non viden-
tur eodem præmeditatio sermone de-
posuisse. Ita inquit Chriso. s̃. Matthæ.
nam si in istis non substantialibus o-
mnes testes vnanimiter concordarent,
viderẽtur eodem præmeditato sermo-
ne deposuisse, quicquid tamẽ sit, relin-
quitur arbitrio iudicis per illud iuris-
consulti : tu magis scire potes. ita in-
quit S. Tho. ij. parte. q. lxx. arti. ij. circa
fin. refert & sequitur Iac. de S. Geor.
in l. ij. iiij. colũ. in fi. ff. de testimoniis.
15 † Nunc autem & fortius dico, quòd
dato absq; veri præiudicio, quòd po-
test aliqua falsitas seu contrarietas etiã
in aliqua modica substantia negotij fi-
gurari, cùm sit modica cõtrarietas seu
varietas inter testes, si ita dici potest,
non ex hoc censerentur varij seu falsi.
nec ex hoc reprobari possunt: vt inquit
singulariter Ant. de but. in. c. ij. de reg.
per illum tex. cum gl. & sequitur Alex.
in consil. xxiij. incip. animaduersis. in. ij
vol. incip. reue. Domine, aliud. consiliũ
eiusdem Alex. c. v. in eo. ij. volu. Et tã-
dem ex prænarratis figuratis suspicio-
nibus falsitatis, predictus Hiero. nixus
est refricare in dubiũ testes non debe-
re examinari in partibus cõtra ipsum,
potissimè cùm causa ipsa sit magna &
criminalis, quo casu non debet exami-
natio testium committi : sed debet iu-
dex ipse, coram quo causa vertitur, i-
psos examinare, offerẽdo salarium pro
accessu iudicis deputandi ad examinã-
dum. Et per nos responsum fuit nos cõ
tentari, vt iudex accedat. & adhuc sunt
elapsi dies. xxx. & minimè accessit, nec
accedit, & dum vltimo loco institerit
ac instet, vt testes venire debeant, huc
Neap. à terra palestrini, vbi degunt ex-
tra

tra regnum, ad se examinandum, cùm ipse offerat expensis viatici. Diximus & dicimus partem aduersam minimè in hoc audiri posse, nec debere, cùm in criminalibus licet debeat iudex ipse examinare testes, nec committere possit ipsorum examinationem, prout tenet Spe. in tit. de teste. §. qualiter. ver. potest etiam & sic iudex. Bal. in rub. de conuers. inuesti. & est text. formalis in authenti. apud eloquentissimnm. & ibi etiam Cy. & Saly. C. de fi. instr. And. de Iser. in constitutione regni, inquisitiones generales, attamen quando testes non sunt de iurisdictione iudicis, co-
16 ram † quo dicta causa ventilatur, tunc ex necessitate fiet dicta cōmissio: quia non sunt alij testes, quibus sit notum dictum delictum, nisi illi de illo loco, in quo gestum est seu perpetratum, & nō sunt de iurisdictione ipsius iudicis, vnde non potest ipsos cogere, vt ad se veniant. & sic debet committi ipsorum examinatio. Ita tenent Iac. de aret. & Nico. de Math. Cy. & Bal. in d. authē. apud eloquentissimum. & ibi subdit Bal. ꝙ ita seruat consuetudo, & idem tenet Andræ. de yser. in constitutione regni, in pecuniariis, & dicit, ꝙ in magna curia vicariæ seruatur, ꝙ sibi faciet præsentari testes. & defert eis iuramentum de veritate dicenda. & demum committit examinationem alicui de curia. Et si testes sint absentes, & sic non possit iurare, committitur etiam illud iuramentum: vt ibi latè per ipsum Andr. & per eundem, in c. j. si de feud. lis ori. inter do. & vasal. & dicit Pau. de castr. in l. iudices. C. de testi. quòd si causa est multum ardua, iudex non debet committere examinationem testium, sed debet mandare testibus, quibus præcipere potest, vt ad
17 se † veniant, si habet ipsos suspectos. Ita etiam tenet Ioan. de Imol. in. l. cū ab initio. ff. quemadmod. testa. aperia. & idem ante eos voluit Azo. in summa in tit. de teste. in. §. producendi. & Archi. in. c. præsentium. §. testes. de testa. in. vj. & licet Alb. in. d. authentic. apud eloquentissimū. post Odofr. ibi dixerit, quòd si testes sint in alia prouincia, est in iudicis arbitrio, si viderit iustam causam, committere dictam audientiam in causa criminali, nam hoc
18 poterit locū habere, † vbi testes illius terræ, in qua degunt testes de facili deierare consueuerunt, & iudices de eis ibi iustitiam non faciunt. certè eo casu bonus iudex non committet, sed interloquetur testes coram se venire debere. & in authenti. vt defuncti seu funeorum non iniuriæ. §. illud etiam rectè. colum. v. ita formaliter dicit. Hostien. in summa de testi. §. quando sunt producendi. qui etiam subdit distantiam locorum & scientiam, & famam iudicum potius considerandam, quā qualitatem & famam testium. quod verius puto. & in eadem colum. magis. ꝟ. dicit, quòd si iudex videret expedire potest mittere personas discretas, qui testimonium recipiant, puta ijs, qui sunt in dignitate constituti. vel si sunt matronæ, quæ non debent se virorum cœtibus immiscere: vt in. l. secunda. C. de iura. calum. in. §. si autem. Et quòd in criminibus capitalibus est committenda examinatio testium existentium
19 sub aliena iurisdictione, † & non sub iudice,

iudice.sub quo causa vertitur, tenent cano.in.c.constitutus.de fideius. Panor.in.c.causam, quæ inter archiepiscopum pe.colum.& vlti. extrà de testi. Spe.in tit.de teste. §.qualiter. Iaco. de.S.Geor.in.l.iij.§.item diuus.ff. de test. Affli.plenè in constitutione regni: iustitiarios.& in constitutione, in pecuniariis.& in constitu. inquisitiones. Et quibus datur intrepidè concludendũ destinandum esse commissarium seu examinatorem ad repetendum testes, necnon ad examinandum reliquos testes in terra palestrini. Quod quidem longè minus est, quàm committere examinationem testium ordinariis locorum.& maximè cùm sint multæ mulieres iam examinatæ, repetendæ ac etiam examinandæ: vt liquet ex facie processus informatiui. In cæteris suppleant Magni. delegati super additi per Illustris. dominum proregem regiæ cameræ summariæ.

Thomas Grammaticus. Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Iudex ecclesiasticus non tenetur stare processui iudicis secularis, dum sibi remittitur clericus captus cum processu prædicto.*

2 *Clericus confessus delictum coram iudice laico, si demum reuocat talem eius confessionem coram iudice ecclesiastico, illa confessio facta coram seculari, nihil operatur: nec faciet indicium ad torturam coram eo, licet in aliis personis confessio extraiudicialis faciat indicium.*

3 *Testimonium mulierum in causa criminali coram iudice ecclesiastico, nihil probat.*

4 *Testis, qui non debuit examinari in aliqua causa, si tamen examinatus est, non faciet indicium. Vbi vide magistralem distinctionem, & nume. 5.*

6 *Testes seculares regulariter in causis criminalibus contra clericos non admittuntur, nisi in defectum aliorum.*

7 *Asserens se occisum vel vulneratum ab aliquo, non probat nec facit indicium. Et ibi satis plenè, an & quando probet assertio vulnerati seu occisi.*

8 *Testes super fama deponentes, vt probent, debent deponere à quibus dictam famam audiuerunt etiam quòd de eis interrogati non fuerunt.*

9 *Testis deponens de fama, tenetur reddere rationem dicti sui.*

10 *Testis deponens de fama, vt probetur fama, requiritur quòd deposuerit famam insurrexisse ante inquisitionem inchoatam. aliàs non probat.*

Fama ad hoc, vt probetur, requiritur quòd fama ipsa ortum habuerit à probabili & legitima causa: vt quia præcessisset aliqua causa rixæ seu insultus, vel inimicitia inter eos, ibidem.

11 *Amicitia semper præsumitur inter aliquos & non inimicitia, nisi probetur inimicitia.*

12 *Amicitia satis probatur ex conuersatione.*

13 *Fama vt probetur, requiritur quòd testes deposuerint famam ipsam audiuisse à maiori parte populi illius loci, etiam quòd de hoc nõ fuerint interoogati.*

14 *Falsitatis imago est, id, quod distat à verisimili:*

15 *Fama nullum facit indicium, sed solùm confirmat aliàs probationes.*

16 *Famæ probatio, est minus quàm probatio indiciorum, maxime quando non probatur habuisse*

buisse originem à iusta suspicione. & nume-ro.17.&.18.

21 *Fuga inquisiti licet faciat indicium: attamen si inquisitus ipse citatus comparuit, purgat omne indicium ipsius fugæ.*

22 *Iudex ante, quàm procedat ad inquisitionẽ, debet monere offensum vel alium, cuius interest, si velit accusare, statuendo etiam sibi terminum ad deliberandum. Et ista est magna cautela ad impediendum executionem per iudicem.*

23 *Iudex ante formatam inquisitionẽ debet facere dictam interrogationem offenso, alias non valeret inquisitio.*

Consilium XXLII.

IN Iesu Christi nomine. Amen, Sũt iam anni elapsi septem, quòd dum clericus Hier. Grãmaticus filius meus accessisset Auersam ad videndum Lignarios & fabricatores operantes in domibus, quas tunc instaurabã & ad ipsum declinasset. q. Io. Ant. Martina ei⁹ amicissimus & secum certo spacio moratus apud Ianuã domorũ prædictarum euenit, ꝙ dum hora secunda noctis Hier. ipse tũc puer. & vir decimũquartum annũ peragens, cum in præsentiarũ non excedat vicesimum, & incedẽdo solus per quandam stratam in confinibus suarũ domorum seu iuxta, prout iuuenes cõsueuerũt fuit à pte posteriori aggressus, & letaliter in capite vulneratus, & dũ sibi fuisset ex cõsilio medici cõsultũ vt nullo apposito medicamine capiti debuisset ilico reuerti ad gubernium suæ domus ad ciuitatem Neap. cũ ibi nullam retineret familiam in eius gubernio seu seruitio, & vulnere periculoso extante, ita executus est. vnde per menses duos inciso capite in quatuor partes & craneo. prout vulgariter dicitur: *la spera*. & semper prope mortem, die verò sequenti auditũ fuit, ꝙ prædictus Io. Anto. Martina fuerat similiter eadem nocte aggressus, & pluribus vulneribus confossus: ex quibus dicit successiuè decessisse. Formata igitur inquisitione per curiam Capita. Auersani, & successiuè per magnam curiam vicariæ aduersus prædictum Hieroni. demum remissum, tanquàm clericum ad iudicem ecclesiasticum, videlicet ad curiã archiepiscopalem Neap. prætenduntur duo vrgere aduersus ipsum indicia. Quæ in veritate sunt remotissima & nullius momenti, & in primis extat depositio duarum mulierum videlicet Philippelle torricelle, & trosoline Francis. &c. deponent, quod redeũte domum præfato Ioan. Anto. Martina hora tertia vel circa noctis, se cõquerendo de vulneribus sibi datis, & interrogatus ab eisdem, quis nam eundem vulnerasset, respondit se vulneratum à Hieroni. Grammatico, & pariter Iaco. torricella examinatus deposuit illum dixisse se vulneratum à filio domini Thomasij Grammatici. Secundò. prætenduntur quinque testes examinatos per actuarium magnæ curiæ vicariæ deposuisse de fama publica homicidij prædicti, aduersus eundem Hieroni. sicut sunt Blasius campitelus, Beatrix barrensis eius

nurus,

nurus, Sarra eius neptis Bernar.siculus medicus, & iudex Hiero.de Maurello verum:quia curia ipsa ecclesiastica nunquàm consueuit fidem adhibere processui fabricato in curia seculari. Idcirco dico ex hoc capite nihil obstare preallegata,& † de iure iudex ecclesiasticus non teneatur stare processui iudicis secularis, dum sibi remittitur clericus,cum processu,predicto tenet in specie Philip.in.c.at si clerici. iij.col.extrà de iudic.vbi subdit istam esse communem conclusionē omnium doct.quam etiam firmat Affli.in constit.regni, si damna clandestina,in nono no.in ver.iiij.quæro.in.iiij.colum. ipsius noni not. Ex quorum dictis adparet hoc in tantum esse verum, quòd etiam si clericus fuisset confessus delictum, de quo inquiritur coram iudice laico, si demum reuocat † talem confessionem coram ecclesiastico,illa confessio facta in iudicio seculari, nihil operabitur ita Ang.in.l.vnica.vlt.col. C.de confes.Bal.in.c.cùm super.extrà eo.ti.vbi subdit quòd confessio clerici de delicto coram iudice laico, non faciet indicium ad torturam coram iudice ecclesiastico : licet aliàs confessio extraiudicialis sufficeret in aliis personis.& idem tenet Anto.de but.in.c.dilecti. de arbi.j.col.& in.c.fi.de confes. ¶ Nunc autem redeundo ad obiecta, super quibus potest aliquod fundamentum fieri, licet fragile & nullius momenti, & in primis quo ad depositionem prædictarum duarum mulierum,dato absq; veri præiudicio,quòd essent repetitæ in curia archiepiscopali, cùm non sint, cùm diu sit quòd de-

1 (margin, at "stare preallegata")

2 (margin, at "laico")

cesserint. & idem deposuissent, dico 3 testimonium mulierum † in causa criminali, coram iudice ecclesiastico nihil probare: cùm mulier in causa criminali de iure cano.testis esse non possit. Text.est in.c.mulierem,xxiij.quæstione.v.& in.c.forus.& ibi etiam glo. extrà de verbo.signi.Hosti.in summa de testibus.§.si quis testis esse potest.& not.glo.& doct.in.c.quoniam aliqua. de testib.Alex.in consi.xix.in.j.volu.& consil.xj.iiij.colum. & consil.xcix.iij. col.j.volu.& consil.xxiiij.j.colū.ij.volumi.&.clxxv.eod.volumi. & sic quatenus reperiantur,examinatæ,non faciunt indicium aliquod,nec probationem : ex quo si in aliqua † causa non 4 debet talis testis examinari, si est examinatus non faciet etiam indicium, nec probat. dixit Barto.in.l.j.§.si cum quis. de quæstionib.Bal.in.l.Imperator. ff.de statu homi.Angel.in.l.inter stipulantem.in.§.Stichum.ff.de verb. obli.Ludo.in consi.ccclix.glo.in constitu.regni, prosequentes.sub titu.de pug.subla. And.de iser.in constit.regni, si damna clandestina.in.iiij.colū. vbi in propriis terminis decidit.q.& consuluit Alexand.in consil.cxxvj.in iiij.volumi.maximè, cùm de iure canono.mulier in causa criminali prohibeatur recipi † & sic lex resistat mulie- 5 rem testificari in criminalibus contra clericos,ex quo ipsa esse non potest id, quod clericus est.ita dicit Io.de Turre crem. in.d.c.mulierem. xxxiij. q. v.& sic vbi lex resistit, vt quia dicit : talis non potest testificari, vel non sit admittendus. & tunc receptus in testem, etiam indicium non faciet.dixit Flor. in.l.

in.l.iij. §.lex Iulia.ff.de testib. & rectè intuenti, sentit Barto.in.l.fina.de iis, quibus vt indig. refert & sequitur Felyn.in.c.cùm dilecti. penul.colum.extrà de accusatio. Nec suffragatur depositio Iac.Turricelle, qui idem deposuisse videtur.nam si rectè inspiciatur, non est contestis, cùm non deponit id fuisse præsentibus prædictis mulieribus, & deponit etiam de diuersa hora. & minimè deponit, quod fuit Hiero. Grammaticus ille, qui ipsum vulnerauit,sed solũmodo dicit, quòd fuit filius domini Thomasij Grammatici. & tamen sunt tres filij:vt constat per informationem curiæ. Et vl-
6 tra prædicta adparet,†quòd prædicti testes sunt laici,& seculares regulariter contra clericos in causis criminalibus non admittuntur, nisi in defectum aliorum. c.de cætero. & ibi not. extrà de testib. Quod etiam habet locum, vt etiam contra clericum primæ tonsuræ testificari non posśint: secundum doct. in.c.sicut sacerdotes. ij. q. vij. Et probatur in.d.c.de cætero. in ver.clericum.iũcto.c.cleros.& ibi glo. in ver.salmina.xxj.distinct.& idem ibi. in.d.c.de cætero.refert & sequitur Felyn. Sed circunscriptis præfatis, data absque veri præiudicio, quòd fuissent testes admittendi, & etiam clerici, qui ita deponerent de confesśione prædicti.q.Ioan.Anto.Martina defuncti, & quòd hodie ipsemet Ioan.Anto.viueret, & diceret se vulneratum seu occisum ab eodem Hierony.certè indubitati iuris est,quòd nihil probaret contra ipsum Hierony.à semetipso nominatũ. Text.est in.l.si quis in graui.§.si
7 quis moriens. ff.ad Sylleia.†quia ad hoc, vt aliqua præsumptio sumatur contra illum, contra quem deponit, etiam ad formandum inquisitionem, prout dicit Bald.in.l.ij. C.de calum. requiritur, quòd licet in articulo mortis existens, dixerit quòd aliquis occidit ipsum: tamen alia verba non inducunt inquisitionem, quæ sit species probationis, sed solum quandam vilem præsumptionem, quæ habet hunc effectum tantum, videlicet quòd excusabit à calumnia accusantem ex necesśitate,non autem ex voluntate. Pro hoc facit. l.nostris. in ratione sui &.l. qui non probasse. &.l.fina. C.de calumnia.& talis assertio non facit indicium. ita Angel.in.l.mater. C.de calum. & satis pulchrè & magistraliter consuluit Alexan.in suo consil.xiij.incipien. ponderatis narratis. in.iij. volumi.& licet Ange.in.d.§.si quis moriens. ff.ad Sylleia. tenuerit assertionem vulnerati in mortis articulo probare:attamen ipsemet grauius loquendo se correxit, in.d.l.mater. & idem tenuit Nico.de Neapo.in.d.§.si quis moriens.vbi Ange.refert semel vidisse de facto, quòd ab vno mercatore quidam mercator Perusinus fuerat diffamatus de furto,& posteà compertum fuit fuisse ab alio commissum.& probat bene text. in. d.§.si quis moriens. dum dicit non esse credendum domino vulnerato, si moriens dixerit se fuisse à seruis suis vulneratum. & idem tenet ibidem Ludoui.& Gandi. in tractatu maleficiorum. in rubri.an pax facta de vulnere. in ver.qui iudex ad probationem, & quòd assertio

vulnerati, non faciat indicium, tenet idem Alexan.in consi.xliiij.Ias.in.l.de die. in princ.ff.qui satisda.cogan.& in l.j. in princip.ff.de eo, per quem factum erit. Par.de pute.in tracta.syndica. in versi.tortura.colum.xxxix.& ideò Bald.in.l.si instituta.§.j.ff.de inofficio testamen.tenet quòd confessio vel excusatio vulnerati, videlicet quòd talis fuit, qui vulnerauit, non prodest: nec nocet inculpato vel excusato, etiã si fuisset facta in mortis articulo: vt dicit Angel.in.l.rationes.C.de probatio. nam quandoque moriens mentitur, vt dicit Bald.in.c.literas. de præsumptio.& idem, vt suprà, tenet idem Angel. & August.in tracta.maleficiorum.in versi.qui iudex ad probationem suæ inquisitionis. & ideò reperio nouissimè fuisse consultum per domi. Barto.casse.gallicum in suo consilio. lviij.nume.28.in.vj.colum.in quo nõnulla, licet modica de præmissis alleg.

Quo verò ad prætensam famam aduersus prefatum Hieronymum de homicidio præfato, dico principaliter, quòd toto tempore vitæ meæ nun-
8 quàm vidi processum, † in quo potuissem reperire probatam fuisse famam publicam: & hoc propter multa, quæ requiruntur ad ipsius famę probationem.& primò.testes enim deponentes de fama, ad hoc vt probent, debent principaliter deponere: & nomina, & à quibus famam præfatam audiuerunt eosdem in specie nominando, etiam quòd de hoc interrogati minimè fuerint. Ita dixit Innocen.in.c. qualiter & quando.extrà de accusat. & in.c.cùm oporteat.eodem titu.Bart. in.l.de minore.§.tormenta.ff.de quæstionib.Francis.de aret.in.c.cùm causam. de testibus. Potuit enim fama præfata traxisse originem à maliuolis & odiosis, ac etiam à supradictis mulieribus & testibus. qui ita de assertione prætensa præfati vulnerati deposuerunt: & ideò non haberet obesse, vt dicit Barto.vbi suprà Angel.in.l.iij.ff. ad Macedonia.Specu.in ti de inquisi. §. nunc tractemus.ver. super probatione.Abb.in.c.veniens.de testibus.& ideò non ab re dixit Ange.in.l.ea quidem.iiij.colum.C.de accusatio. quòd testes deponentes de fama, tenentur
9 reddere † rationem de suis dictis.idem tenet Panormi.in.c.causam, quæ inter archiepiscopum. extrà de testibus. & in.c.consuluit.lo.j.de appellationi. Alexand.in consil.xxv.in.iiij. volumi. quod bene debet menti teneri. dicit Iacob.de sancto Geor.in.l.iij.§.eiusdem. de testib.vbi etiam subdit, quòd debet exprimere etiam & declarare causam, vnde originem traxerit fama præfata: vt sciamus, an sit probata fama, an verò vana vox populi, cui non est credendum.l.decurionum lib.j.C. de pœn.ita Barto.in.d.l.de minore. §.tormenta. aliàs incipit: plurium.ff. de quæstionib. Bald.in.l.proprietatis. C.de probationib. Bald.in.l.diffamari.C.de inge.& manu.& dixit formaliter Innocent. in. d.c.cùm oporteat. quòd testes deponentes super fama, etiam non interrogati, deponere debent à quibus audiuerunt. aliàs non probant: quia non stat in arbitrio testis iudicare, an illę personæ à quibus audiuerunt, sint graues.& idem tenet Ioan

Ioan.Andr. in dicto.c.cùm oporteat. dicens ita seruari. quod etiam voluit Abb.in.c.cùm causam.de testib.& sequitur Alexan.in.l.de minore. §.plurium.suprà alleg.& consulit Marsil.in consilio.ij. colum.viij. nume. 43. Nec sufficit, quòd nonnulli ex dictis testibus dixerint, quòd à multis ita dici audiuerunt, cùm hoc non sufficiat: vt consuluit Alexan.in consil.clj.v.volu. Secundò, requiritur ad famæ probationem, quòd fama ipsa insurrexerit ante inquisitionem inchoatam: & ita testes deponere debent, videlicet id au-
10 diuisse ante ortam inquisitioné: † aliàs fama non probaretur: quia non adparent qualitates necessariæ: videlicet, quòd fama præcesserit inquisitionem inquisiti: prout in specie cōsuluit Pet. de anchar.consil.ccliij. incipien.in.q. presbyteri. & licet testes archiepiscopalis curiæ, vt probent, debuissent ita deponere: attamen ex eorum lectura adparet contrarium, videlicet quòd longè post dictam inquisitionem huiusmodi fama insurrexerit: & maximè, quia dum examinati fuissent die sequenti post vulnera & mortem præfatam, Blasius campitellus, Beatrix eius nurus, & Sarra neptis, & interrogati quis nam dicebatur vulnerasse præfatum Ioan. Antonium ac occidisse, responderunt se nescire, nec audiuisse dici: & demum post octo dies iterum repetiti & examinati, deposuerunt quòd dicebatur, quòd præfatus Hieronymus illum occiderat: & sic ecce qualiter prætensa fama orta fuit post inquisitionem: & non ante. Præterea, & tertiò, requiritur quòd fama ipsa traxerit ortum à probabili & legitima causa, vt quia præcessisset aliqua causa rixæ seu insultus, vel inimicitia inter eos, quo casu etiam probata non noceret: iuxta not.per Bar.in.d.§.tormenta.& Saly.in præalle.l.ea quidem. de accu.& Bal.in.d.l.diffamari. suprà allega.Abb.post Anto.de but.in.c.veniens. de testibus.vnde videtur potius quædam vana vox populi, quæ inducitur de facili, & ex abrupto inter leues homines: vt not.Bar.in.l.proprietatis. C.de probat.& ideò exaudiri non debet iuxta illud, quod voluit glo.reprehendens Pilatum, quòd propter vanas voces populi, Christum condemnauit ad mortem: vt in.l.decurionum filij. C.de pœn.& nihilominus nedum nō adparet etiam infra annos septem, in quibus sumus aliqua causa probabilis seu legitima, per quam præsumi potest dictum homicidium fuisse commissum ab ipso, verū adparet expresse contrarium, attenta maxima amicitia inter eos: prout ex quamplurimorum testium curiæ roboratur depositione, vsque ad diem casus contingentis: & vltra testium præfatorum depositiones, & non adparente aliter de contrario, quando nihil adpareret de amicitia.certè in dubio præsumenda est ami-
11 citia inter eos, † & non inimicitia: vt in l.si quis testibus.& ibi Bal.vlti.col.ver. not.quòd ille.C.de testib.tum etiam, quia adparet clarissimè de amicitia: & quòd fuerat eodem sero cum ipso Hieronymo ante domum ipsius Hieronymi, loquēdo cum eo, & cōuersando. ex qua cōuersatione satis liquet probata
12 † amicitia.Bal.in.c.j.de prohi.feu.alienan.

nan.per Feder.Alex.in.l.non solùm.§. qui alieno.de procura. Item & quartò, requiritur ad famę probationem quòd testes deposuissent audiuisse à maiori parte populi illius ciuitatis seu loci,
13 etiam quòd † de hoc non fuissent interrogari. Ita Barto.in dicto.§.tormenta. v.col.versi.qualiter probatur fama: & ibi subdit, quòd aliter non probatur. Idem tenet Aug.in.l.quid ergo.§.quæstione.ff.de infamibus. Bald.in rub.C. de probation.& in.l.solam.C.de testibus. Florian.in.l.ob carmen.in principio.ff.de testibus. Abbas in.c.cùm causam. extrà eo.titu.& in.c.consuluit.el primo.de appellatio.& Alexã.in dicto consilio.clj.in.v.vol.& licet iudex Bernardinus vnicus testis solus deposuerit id audiuisse à maiori & saniori parte populi,nihil probat:quia solus & vnicus, Item,quia dicit nõ verisimile:imò expressè falsum:ex quo dum casus fuisset hora secunda seu tertia noctis, iuxta eius depositionem,& ipse testis fuisset statim superueniente die examinatus, & deposuisset de fama publica à maiori seu saniori parte populi: hoc quidem non adparet verum:nec verisimile,quòd tam breui potuisset testis ipse deambulasse per totã ciuitatẽ Auersæ,magnam & populosam: & audiuisse id, quod deposuit,nisi fortè de nocte ambulasset.quod nõ dicit ipse: nec etiam de nocte potuisset audiuisse, tantum quòd posset de fama publica testificari. Et ideò probatio debet esse verisimilis, aliàs ei standum non est: dixit Bald.in.l.fi.in fin.C.de eden. Et tenet etiam Cæpol.in consilio.xxxij.col.v.& consilio sequenti.colum.pen.& sic tan quam testimonium non verisimile adparet esse suspectum. Ita consuluit Alexander, in consilio octuagesimotertio, incipiente, circa primum dubium.in quarto volumine,& ideò cùm talis depositio eo modo, vt suprà fa-
14 cta, sit inuerisimilis, † id quod distat à verisimili,est quædam falsitatis imago: dixit Baldus,in lege prima,quarta columna codice de seruis fugitiuis. & in rubrica de probationibus.& sequitur Alexander,in consilio vigesimoseptimo.in causa & lite vertente.in secundo volu. & in consilio centesimodecimooctauo,in quarto volumine sequitur Barbatia,in capitulo significante. quarta columna, extrà de pignoribus.& ideò iura sanxerunt testes non deponentes verisimile,minimè probare. lege tertia in principio.& lege ob carmen.paragrapho finali digestis de testibus.& lege non est verisimile.l.digestis,quod metus cuusa. & idem voluit Baldus,in lege testium.vltima columna codice de testibus.& consuluit Alexander, in consilio. cxx. incipiente, ponderatis. & in consilio centesimoquinquagesimotertio, incipiente.visis & narratis.columna tertia, in quinto volumine.

¶ Sed nunc dato absque veri præiudicio, quòd fama esset plenè probata:& quòd præmissa omnia ad probationem famæ concluderent seu concurrerent,adhuc dico,quòd ex fama nullum resultat indicium: sed solùm fa-
15 ma † confirmat alias probationes: vt dixit Bartolus, in tractatu de quæstionibus decima columna Baldus, in lege milites. codice de quæstionibus.

Cyn.

Cynus, in lege finali codice eodem titulo. Abbas in capitulo primo de purgatio. cano. Antonius de Butrio, in capitulo tertio loco, sexta columna de probationibus. Ioannes Andræ. in additionib. Speculator. in titulo, de probatio. §. sed videndum. gloss. Neapoli. in capitulo regni. quod incipit: tormentis. Gandinus, in tractatu maleficiorum. in rubrica de quæstionibus, & tormen. versiculo, sed de vno quæro & refert ita vidisse obseruari per assessorem Abbas, in capitulo. j. de deposit. & ideò dixit pulchrè Baldus, in lege cunctos populos quinta columna codice de summa trinitate. & fide catholica, quòd probatio famæ, est minus, quàm probatio indiciorum. quod maximè
16 procedit, quando non † probatur famam habuisse originem à iusta suspitione, prout hoc est. & voluit Angelus in lege finali codice de quæstionibus, & Salycetus, in dicta lege si ea quidem. in fine. Innocentius, in lege finali digestis de hæredibus instituendis. Baldus, in lege prima in versiculo quinto opponitur de summa trinitate & fide catholica, allega. idem tenere Innocen. in capitulo sicut. de simo. Sed cùm in causa præsenti nulla adpareat probatio alia: ergo fama ipsa, quando verè probata fuisset, nullam habet confirmare probationem, cùm nulla reperiatur facta probatio: & sic magna curia vicariæ nullum reperiens fundamentum in præfatis indicijs, tanquàm remotis, nunquam processit ad aliquem actum, etiam citationis contra ipsum Hieronymum: licet sit iudex rigorosus cogitans ac bene præuidens, quòd de iure procedere non poterat in causa, absque partis iniuria: maximè cùm nulla præcesserit diffamatio contra ipsum inquisitum de homici-
17 dio præfato. quo † casu inquisitio corruit & eius virtute procedi non potest capitulo qualiter & quando. extrà de accusa. capitulo primo & secundo, eodem titulo in sexto, ita Speculat. in titulo de inquisi. §. primo in principio Bartolus, in lege congruit, de officio præsidis. Salycetus. bene in lege quod promulgatis codice de offic. præfecti vrbis. Raphael cumanus. in consilio centesimotrigesimoquinto. incipiente, ad pimum: etce era. & in tantum hoc est verum, quòd contra non diffamatum non procedit inquisitio, quòd licet testes producti super huiusmodi inquisitione proba-
18 rent crimen, de quo † inquisitus ipse non fuerat diffamatus: tamen tales testes illi inquisito non præiudicant. Ita Speculator, in titulo, de inquisi. §. nũc videndum. tertia columna, in principio. quem sequitur Baldus, ibidem in additio. in vltimo versiculo. & clarius idem Speculator, in titulo, de inquisi. §. nunc tractemus. vndecima col. versicu. nam si aliqua. & ita in proprijs terminis consuluit Marsi. in suo consilio trigesimoquinto, numero sexto in primo volumine, & in consilio quadragesimo, numero octauo. & consilio quinquagesimo numero secundo.

¶ Dicebat tamen mihi pridie vnus ex consultoribus vestræ curiæ archiepiscopalis, quòd cùm Hieronymus ipse discessisset à ciuitate Auersæ, statim post vulnus sibi illatum, & venisset

Neapolita. videtur fugam arripuisse: ex qua fuga resultat indicium per iura vulgaria: ego respondi, notorium esse facti permanentis me semper deguisse ac degere cum tota mea familia in ciuitate Neapoli. ab anni quadraginta, continuatis, & plus, & non Auersæ: & præfatus Hieronymus iussu meo accesserat ad ciuitatem Auersæ ad videndum fabricatores, & lignarios quid operarentur: & soluendũ eisdem mercedem pręfatorum laborum: & ibi non habebat aliquam familiam, à qua potuisset infirmus gubernari, nisi à quodam seruulo: & tandem ex consilio medici rediјt Neapoli. antequam vulnus curari cœptum fuisset: aliàs non potuisset domum recedere absque periculo suæ personæ. Item remeauit Neapoli. ad eius domum, tanquam ad tutum refugium vniuscuiusque., vulg. l. plerique. de in ius vocando. item venit Neapoli, vbi viget caput iustitiæ: & in ea palam & publicè semper per annos septem continuos à die casus præfati. Firmiter stetit, prout stat. & demum quàm primum citatus fuit per eandem magnam curiam inscijs regente, & iudicibus, ac fisci patrono, comparuit, & se remitti petijt ac obtinuit, ad hanc curiam ecclesiasticam. Vnde quãdo verè dici posset, ipsum aufugisse à ciuitate Auersæ, prout minimè dici potest per comparitionem post citationem præfatam, euanescit omnis suspi-
21 cio prætensæ fugę. † Ita in proprijs terminis cousulit Cæpola. in suo consilio trigesimoprimo. columna quarta. Bartolus, in lege si quis sit fugitiuus. §. primo, digestis de edilitio edicto. Ioannes Baptist. de sancto Seuen. in suo tractatu, de debit. fugi. in prima quæstione. Par. in tractatu. syndi. in versiculo. fuga. circa princip.

¶ Item, pro complemento materiæ concludo, quòd ex alio etiam capite huiusmodi inquisitio ruit, & non tenet, ex quo cùm nullus vnquam adparuerit accusator, debebat prius antequàm procederet curia ad inquisitionem præfatam, monere illos, quorum intererat ad sciendum, an velint accusare, etiam statuendo sibi terminum
22 ad deliberandum †. voluit glossa in capitulo presbyter. si à plebe. secunda quæstione quinta, de qua facit festum Baldus, in lege. Senatus, codice qui accusare non possunt. Et ita est magna cautela ad impediendum inquisitionem per iudicem. Ita etiam tenet Romanus, in suo singulari. incipiente, de doctrina inquisitionis: & in particulari idem tenet Cæpola in sua cautela. vigesimaquinta, incipiente, tu scis. & vltra eum idem voluit Angelus, in authentica, de tempore non solutæ pecuniæ. in princip. & in repetitione legis, si vacantia. codice de bonis vacantibus. libr. duodecimo, Alexander, in lege secunda. §. si publico. in secunda apostilla. digestis de adulterijs. A mode. instin. in suo tractatu syndicatus. in tertia charta. in tertia columna, post medium: & ideò iudex ante, quàm for-
23 met inquisitionem contra reum, † debet facere dictam interrogationem offenso: aliàs non valeret inquisitio. Ita in particulari, dixit Marsilius, magnus criminalista in sua practica causarum criminalium. in versiculo constante vn

dec

decima columna in versiculo primò, interroget partem offensam. numero trigesimonono.& consuluit idem Marsil.in suo consilio trigesimoquinto, columna tertia, numero septimo, in primo volumine, & ibi concludit, quòd ex quo curia non fecit talem interrogationem offenso, non potuit formari inquisitio, vt formata fuit: & sic debet sequi absolutio. Ex quibus concludo contra præfatum Hieronymum minimè ex præmissis procedi posse in causa ipsa, nisi ad meram absolutionem.

Thomas Grammati. Vtriusque Iuris Doctor.

Et tandem ex præmissis per curiã archiepiscopalem per diffinitiuam sententiam absolutus fuit.

SVMMARIVM.

1 *Pœna legis, iuliæ de vi publica, est deportationis, & quæ sit pœna deportationis.*

2 *Pœna violentiæ cum armis, est pœna portationis armorum, & pœna. l. iuliæ de vi publica: & vna per aliam non tollitur.*

Violentiam non dicitur committere, si vnus solus faciat iniuriam alicui sine armis, nisi id faciat hominibus coadunatis. ibidem.

3 *Vim faciens solus, siue hominibus coactis vel armatis eodem edicto tenetur.*

4 *Arma tenens ad alium finem, quàm causa itinerandi, vel se tuendi, pariter erit & in eadem pœna.*

Violentia quælibet, quæ fit, punitur. l. iulia de vi publica, si cùm armis: & l. iulia de vi priuata, si sine armis. ibidem.

5 *Violentia quælibet quæ fit, punitur. l. iulia de vi publica.*

6 *Crimen. l. iuliæ de vi publica, incurritur, nedum si insultus committatur cum cætu, sed etiam si sine cætu, etiam per vnum cum armis, & sic tenetur communiter, maximè in curia vicariæ.*

Consilium XLIII.

Redemptoris gẽtium suffragio petito, Amen. In causa appellationis introductæ per remedium ipsius in Sacro Regio Consilio pro parte Magnifici Ludouici de abenabulo vtilis domini Terræ Tricasu à prouinciali audientia Idrontina, super decreto interposito per eandem contra eius Capita. præfatæ terræ Tricasij declarando malè fuisse pronuntiatum per eundem Capita. dum processisset ad bannum & contumaciam magnific. Pomponij de Tricasio, Vtriusque Iuris. professoris. ex quo euaginato ense insultum fecerat contra Antonium, sartorem eundem, prosequendo per præfatam terram: & hoc prætextu, quòd fuerit in pœna portationis armorum duntaxat: quæ pœna pecuniaria est per regni constitutiones. & non poterat contumax reputari, dum per procuratorem cõparuisset.

Ego autem dicebam in.S. consilio prę fato, quòd vltra delationem armorum Pomponius ipse extraxerat arma, & insultum commiserat, prosequendo eundem Anto. qui licet querelam non exposuerit, perhorrescens potentiam eiusdem Pomponij, qui nimis potens est in partibus illis, non ex hoc euitare poterit pœnam.l.iul.de vi publ.quę
1 est pœna deportationis.† nam danatos de huiusmodi crimine, olim aqua & ignis interdicebatur, de iure fforum in cuius pœnæ locum hodie pœna deportationis successit, vt in.l.iij.ff.ad.l. iulia.pecu.ita etiam dicit glos.in.l.qui dolo malo.§.fin. in versi. aqua & igni. ff.ad.l. iulia. maiesta. & sic pœna ipsa subsistente, nulli dubium quod poterat capitaneus ipse ex officio procedere contra præfatum Pomponium, & quod Pomponius ipse cõmiserat vim publicam allega. in proprijs terminis Andr.de Iser. hoc tenentem in constitutione regni intentionis, de illici. porarmo. in prima colum. vbi dicit, quod
2 quando quis impetitur† de violentia cũ armis, potest exigi pœna portationis armorum, & pœna.l.iul.de vi publ. & vna per aliam non tollitur. l. nunquam plura.ff.de priua.deli. ita etiam sequitur & refert Affli. in constitutione regni, si quis aliquem.penul.colum. & idem Andræ. in constitutione regni intentionis. & licet in contrarium videatur obstare.l.si criminis.C.ad.l.iul. de vi publi, vbi videtur probari, quod si solus faciat iniuriam cum armis, nõ incidit in.l.iul.de vi pub. Secus, si hominibus coadunatis. Nam rectè intuenti text. in. l.secunda. §. si damni. quid prætor. ff. vi bo. rapt. vbi exponuntur dicta verba, videlicet hominibus coadunatis. & hoc fortè voluit dicere dicta. l. si criminis, quod si vnus solus faciat iniuriam alicui sine armis, non dicitur committere violentiam, nisi id faciat hominibus coadunatis. Et hoc optimè etiam cõfirmatur per text. in.d.l.ij.§.dolo autem malo.ff.vi bon. rapto. ibi hoc enim, quod vt hominibus coactis. sic accipere debemus, vt siue solus vim fecerit, siue etiam homi-
3 nibus coactis vel armatis,† vel inermibus, hoc edicto teneatur: sed circunscripta pœna.l.iuliæ de vi public. dico quod in casu, de quo agitur, nedum fuerit pœna portationis seu delationis armorum prout audientia ipsamet declarat, verùm etiam & pœna insultus cum armis. Ita voluit Lud. Roma. in suo singulari.ccccclxij. incip. insultus vbi plus tenet, quod insultus factus cum armis licet non extractis punitur ac si arma extracta forent, & factus insultus dicitur, cum armis.l.iij.§.armis. versi.quid accusari. ff. de vi & vi arma & dicit Maria. soci. in cap. qualiter & quando extrà de accusa.el. ij. in articulo.lx. se ita obtinuisse in facto. Et idem tenet Alberi. in secunda parte statutorum quæstio.xxx. & pro præmissa opinione bene facit: nam eo ipso, quod aliquis est in publico cum armis, etiam quod aliquem non offendat, tenetur. l.iulia de vi publica. vt in. l. tertia. §. eadem. imò si tenet. arma ad alium finem quàm causa itinerandi vel se tuen-
4 di, pariter erit† & in eadem pœna, vt in.l.prima.ff.eo.tit. multò magis, si insultauit aliquem cum telo, seu insidia-

tu

tus fuerit & teli appellatione, venit omne id quod manumittitur vt lapis, lignum, Ferrum, vt in. §. telum. institu. de publi.iudi.& communi vsu iudiciorum hodie tenetur, quod commitens insultum cum armis contra aliquem, tenetur.l.iulia de vi publi. Hoc videtur sentire Mari.de caram. in apparatu constitutionum regni, si quis aliquẽ & quod crimen.l.iuliæ de vi publ.committatur, nedum si plures cum armis insultauerint in aliquẽ, verùm etiam si vnus solus:& ita dicitur communiter, & maximè in curia vicariæ, tenet etiam Nico.de petra,in constitutione, si quis aliquem. de pœna percutient. & non occidentis, & quod talis potest accusari.l.iulia de vi publi.tenet etiam Petr.de monforte in constitutione iustitiarij.de officio.iustitiariatus,& licet quidam voluerint pœnam.l. iuliæ de vi public.locum habere, quando violentia infertur personæ, id dixerunt procedere,quando hominibus coadunatis committitur:vt in præfata. l.qui dolo.§.hac.l.&.l.si criminis. eod. titu. licet aliud sit quãdo cõmittitur in rebus,vt in.l.nec interesse.ff.ad.l.Iul.de vi pub.tamen reperio,quod do.Pamphilus mollus de capua, contemporaneus do.Anto.de Alexan. vt ambo mihi retulerunt in quibusdam suis recollectis ab antiquis doctoribus super constitutione Regni, dicebat super dicta constitutione Regni intentionis, hoc se non credere esse verum in violentia quæ fit cum armis,quia vt dictum est, eoipso quod aliquis est in publico cum armis,causa nocendi alicui tenetur. l. iulia de vi publica, vt dictum est,nam

5 †quelibet violentia, quæ fit punitur. l.iulia de vi publica. si cùm armis.&.l. iulia de vi priuata,si sine armis. vt institu.de public.iudic.§.si, item lex.vbi enim requiritur, quòd homines sint coadunati,requiritur ad hoc,vt violẽtia præsumatur, vbi non constat, sed si vnus factum interuenit, & constat de violentia, credit quod tenetur dicta.l.& specialiter. quando cum armis præfata ratione. Ad quod facit. l. secunda. §. damni quid. ff. vi bono.rapto. vbi exponuntur dicta verba hominibus coadunatis. Non enim semper habet locum argumentum à contrario sensu,vt.C.de conditio.inser. l. secunda & hoc fortè voluit dicere. l. si criminis. quia si vnus solus faciat iniuriam alicui sine armis, non dicitur facere vel committere violentiam,nisi id faciat hominibus coadunatis, sicut & damnum potest dari sine vi, tamen si detur hominibus coadunatis,aliàs coactis, dicitur violentia, vt in dicto. §. damni.&.§. doli. ea. l. Ita dicit tenere Luc.de pen.in.c.regni si quis cum roncha.in lectu.capitulorum regni. quam ipse domi. Pamphi. dicit se solum ipsam habere,& sic exhibitis præfatis recollectis Pamphi.cum eius opinio. prę fata in rota. S. Consilij Regij. & satis commendata pari voto Magni. domi. Cicci Vicepronotarij,& prędidentis.S. Regij Consilij ac cæterorum Regiorum Consiliariorum fuit decretum bene fuisse appellatum per dictum Magni. Ludo. & malè iudicatum per audientiam Idrontinam, & causam eandem esse remittendam ad capitaneum præfati Magni. Ludoui. &c. Demum

per aliquos dies post præfatam remis-
sionem, voluendo plures codices ad
alium effectum, reperi, quandam apo-
stillam antiquam in quibusdam meis
antiquissimis constitutionibus ad pen
nam, in præfata constitutione, si quis
aliquem. quæ ita formaliter dicit: not.
hic illud de quo sæpe dubitatur, vide-
licet quod crimen. l. iul. de vi publi. in-
curritur, nedum si insultus committi-
6 tur cũ cætu, † sed etiã si sine cętu, etiã
per vnum cum armis, & sic tenetur
communiter maximè in curia vicariæ
& hoc per istam glo. licet nihil allegat.
attamen posset alleg. pro ea. l. secunda
§. hoc edicto. ff. vi bono. rapto. volunt
tamen quidam dicere, quod istæ per-
cussor posset teneri. l. iulia de vi publi.
isto casu, scilicet vbi ego solus te ag-
gredior armatus, & hoc dicunt, quia
insultus excogitatus connumeratur in-
ter magna crimina, vt in constitutione
institiarij nomen, sub rubri. de officio.
iudic. Item, quia reputatur vis solùm
habere arma vel portare, vt. ff. ad. l. iu-
liã de vi publi. l. secunda multò magis
debet teneri iste. Sed ad hoc respode-
tur], quia lex illa est correcta per hanc
constitutionem quia portans arma te-
netur aliter, & ideò non obst. Præter-
eà, si hoc esset verum, quod si vnus, &
solus facit insultum, teneretur lege, iu
lia de vi publica. eueniret magnum
absurdum, quod ille qui percussit cum
armis, tenetur pœna manus vt in hac
constitutione, & si iste, qui non percus-
sit, tenetur lege iulia. de vi publi. ma-
gis puniretur, qui non percutit, quàm
qui percussit. ideò cogita, & ita for-
maliter dicitur in dicta apostilla.

Tho. Gramma. V. I. Doct.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Confessio socij criminis, non nocet, vbi non concurrunt alia adminicula.*

7 *Inimicitia ad hoc vt sit considerabilis, requiritur probari qualitas inimicitiæ in specie. Nec sufficit in genere, nulla adiecta qualitate: nec causa inimicitiæ, & sic non est probata inimicitia.*

8 *Inimicus testis ad hoc vt tanquam inimicus repelli possit, requiritur probari euidens inimicitia & manifesta.*

9 *Inimicitia ex qua possit resultare indicium, requiritur quod fuerit capitalis, & ita probetur.*

10 *Testis varius & contrarius inter semetipsum, nihil probat.*

11 *Testi periuro non est credendum.*

12 *Indicium ad torturam vbi existit contra aliquem vnumquodq; quod vrgeat in contrariũ, illud elidit. & nu. 13.*

14 *Torquere non licet inquisitum vltra tertiam vicem, quia eo casu dicetur iudex immoderatè procedere.*

15 *Confessio per torturam extorta, si fuit reuocata, licet millies repetita & ratificata, non obest: & ideò perseuerantia debet fieri pluries & diuerso tempore,*

Consilium XLIIII.

SAluatoris mundi suffragio petito, In causa Martini triparij, cum Regio fisco, super assassinio commisso, vt prætenditur per

per ipsum committi mandato in personam.q.Bernardini roncinelli occisi, confessione eiusdem Martini ac ratificatione, existente, dico principaliter eius confessionem præfatam, & successiuè ratificationem in nihilum sibi obesse, tanquam extortam per torturam illatam non præcedentibus indicijs, ex vulgata iuris dispositione. de qua plenè per glos. Barto. & docto. in l. penulti. ff. de quæstioni. & in primis adparet, quod Bernardinus calandra solus socius & particeps criminis vt fassus est, eundem Martinum inculpat, asserendo quod præcedenti die, dum rixatus fuisset cum eodem Roncinello, concluserunt adinuicem eundem interfecturos, & Martinus ipse adsum psit onus cōperiendi aliquos, qui inferre debuissent eidem Bernard. duo vulnera, & debilitarent ipsum in brachio, & quod Martinus ipse solueret de pecunia societatis, quicquid sibi videretur soluendum. vnde talis inculpatio
1 non habet sibi nocere, cùm alia † non concurrant adminicula, prout requiritur ad concomitantiam confessionis socij criminis, ad hoc vt probet, vt concludit Salyce.in l.fina. C. de accusatio. Ioan. de imo. in. c. primo extrà de confessio. Alexan. in consil. cxxvij. quoniam abundè. in quarto volumi. in fin. sed solùm faciet qualemqualem præsumptionem, vt omnes præfati tenent. Item liquet ex defensionibus Martini præfatum Bernardinus. Calandram iam furcis suspensum esse hominem malæ famæ & vitæ, ac furem & de furto vnius equi, & vnius mantæ conuictum in hocmet processu, & licet aliàs socius criminis in casibus exceptis fa-
2 ciat indicium ad torturam † tamen hoc debet intelligi de socio criminis, aliàs non infamæ ob aliud delictum: per not. doctrinam Angel. in lege qui in iudicio. ff. de accusatio. vbi dixit, quod si ex forma statuti debet credi accusatori damni dati vel alterius criminis, quod si ipse accusator esset infamis infamia facti, non creditur ei, & subdit Angel. quod cum hæc quæstio occurrisset de facto, tempore suo: ita fuit iudicatum. & idem in proprijs terminis in socio criminis consuluit Marsil. in consilio. septuagesimoquarto. quarta colum. in primo volumi.

¶ Tertiò adparet inquisitio præfata formata contra eundem Martinum ad dictum solius præfati. q. Bernardini furca suspensi ob delictum præ-
3 fatum. quo casu † non procedit inquisitio præfata, cùm ad depositionem solius socij criminis non possit inquisitio formari, vt consuluit Rapha. fulgo. in suo consilio. cxxxvj. incipien. in causa criminationis. vltima colum. ver. nouissimè verò. & in consilio. cvij. incip. super eo. iiij. col. refert & sequitur idem consulendo Deci. in suo consilio. clxxxix. incip. lætatus sum. v. col. & idem in particulari sequitur consulendo Marsi. in consilio. lxxviij. incip. salus omnium. quarta colum. & subdit plus quod talis assertio socij criminis, non facit indicium etiã ad inquisitionem. Idem ante eum consuluit Raph. Fulgo. in præfato consi. cvij. in. iij. col.

¶ Quartò & vltimò dico non debuisse, nec debere in aliquo stari confessioni præfati. q. Calandræ contra præfatum Mar

Martinum optimæ famæ, conditionis & vitæ bonum, christianũ, pium, eleemosynarium, & misericordem ac pacificum & quietum, & minimè rixosum: vt plenè attestantur decem testes super. iiij. v. & vj. exceptionibus suis: & cõ
4 fessio socij criminis, † contra hominẽ bonæ famæ non operabitur quicquã prout in specie tenet And. de iser. in cõstitutione regni, si damna. in quæstione illa, quam prolixius examinat, an & quando sit standum depositioni socij criminis, contra nominatum per ipsum? & ibi concludit, quòd etiam si plures essent confitentes de nominato cõtra ipsum, non probant: sed solùm indicium sufficiunt ad inquerendum. Idem tenet Alexand. in l. repeti. ff. de quæstioni. in. §. is qui. & aliquid per Fely. in c. dilecti. extrà de accu. Raph. in cons. lxxj. incip. in causa inquisitionis. Decius in consi. clxxv. incip. in causa falsitatis. & in præfato consi. clxxxix. incip. lætatus sum. Et nunc dato absque veri præiudicio, ꝙ confessio ipsius. q. Calandræ potuisset alias facere indicium ad torturam, prout nullatenus possunt ex præmissis contra præfatum Martinum per ipsum nominatũ, dico quòd vnum solum esset indicium ad torturam sufficiens: si tamen probatur inquisitum ipsum esse bonæ famæ resultat quòd indicium ipsum tollitur, & eneruatur ob illam bonam famam: adeò quòd torqueri non po-
5 test, † Ita voluit Bald. in l. fin. vlti. colum. de proba refert & sequitur Alexan. in l. fi. iij. apostil. ff. de quæstioni. idem Alex. in consi. xc. incipi. viso themate antè scripto. pe. colũ. iij. volumi. Catal. in tracta. syndi. ver. cxlij. incip. adde, quia sæpe. & Decius in præfato cõsi. clxxxix. pe. col. vbi alle. etiam Bal. in. l. j. in fi. C. loca. dicentem, ꝙ præsumptio delicti tollitur ex præsumptione bonæ famæ: imò cùm sit vnicum indicium ex præsumptione bonæ famæ,
6 extinguitur: † imò eliditur in totum ob bonam famam & vocem. Ita in particulari consuluit Marsi. in consi. lxxiiij. iiij. colũ. j. volu. vbi alleg. Bald. idẽ tenentem. & ibi Inn. in. l. fi. ff. de hære. institutio. vbi pulchrè satis loquitur in materia, Idem voluit Saly. in. l. fi. vlti. colũ. de quæstioni. Augu. in additio. ad Ange. in ver. fama publica. in additio. magna. incip. tu autem. Idem consuluit Alexan. in suo consil. v. incipien. in causa inquisitionis. in primo volumi. Nec posset eidem Martino in aliquo ob esse assertum adminiculũ: videlicet ꝙ rixatus fuerit cum eodem Roncinello sero præcedenti & parũ antè, quã fuisset aggressus, & vulneratus. & sic ꝙ ex hoc inferri posset fuisse effectos inimicos. nam inter eos tempore prætensæ rixæ seu verborum habitorũ inter ipsos, nullum fuit verbum iniuriosum prolatum: nec aliqua inimicitia ex verbis prolatis inter eos verisimiliter contracta. & ad hoc, vt dici possit contracta inimicitia, requiritur probari qualitas ipsius inimicitiæ in specie: nec sufficit in genere, nulla adiecta qualita-
7 tate: nec causa inimicitiæ, † Quo casu non apparet probata inimicitia aliqua. Ita dixit satis no. Imol. in. c. Raynutius. de testa. Bald. in. l. si quis testibus. in fin. C. de testibus. vbi in specie subdit quòd requiritur qualitas & species

cies inimicitiæ probari:nec sufficit.Ita in genere.& loquuntur de inimicitia testium ad hoc,vt repelli possint. Idẽ sequitur Ias.in.l.prima quinta. columna.C.de testament. & in simili dicit Bald.in.c.Rodulphus.extrà de rescriptis.quod ad hoc, vt testes tanquàm
8 inimici repelli possint, † requiritur probari euidens inimicitia & manifesta.Refert & sequitur Iaso.in.l.sororem.vltima columna.C.de his, quibus vt indignis.maximè, quia inimicitia ex qua resultare potest indicitur,
9 requiritur quòd fuerit capitalis: † & ita probatur.Ita dixit Ludo.roma.in l.prima.§.hoc rescriptum.ff. ad Sillenia.&nota.Barto.in.l.tertia.ff.de adimen. lega. Et potissimè vendicant sibi locùm præmissa omnia, concurrente varietate, imò contrarietate ipsius quondam Bernardini Calandræ inter semetipsum in eius confessionibus cõtra præfatum Martinum & Ioan. parazolam:nam in prima eius depositione facta in tortura sub data die.xix. Nouembris, & in alia sequenti eius depositione affrontatus cum Martino deposuit,quòd Martinus vulnerari fecit Roncinellum per Ioan. Anto. vngarum,& Anellũ & requisiuit ipsum, si voluisset in hoc interuenire, & ipse remansit contentus:& præfatus Martinus soluit pecuniam præfatis interfectoribus,& retinuit ob hoc partem eidem Calandræ tangentem de pecunia trippariæ, & demum in alia eius depositione facta similiter in tortura, die vigesimosecundo, Nouembris. 1532.Calandra ipse confessus est omnia fecisse,& quòd ipse Calandra accessit ad vocandum Anellum & Ioannem Antonium,& concertati sunt cũ ipso intus ecclesiam sancti Eligij prope altare,& eisdem post vulnera illata dedit ducatos decem: & quòd præfatus Martinus & Ioan. parazola non fuerunt alloquuti præfatos Ioannem antonium: nec Anellum interfectorem:nec ante nec post vulnera illata eidem Roncinello & interrogatus ibidem,qua de re deposuerat per prius? *chel prefato Martino hauea concertato ogni cosa*: respondet: *lo ho ditto per me aiutare Signor*. vnde succedit, quòd præfatus Calandra tanquam testis in Martinũ examinatus, varius existens & contrarius inter semetipsum, nihil probat cõ
10 tra dictum Martinum: † vt habetur in.l.qui falsa vel varia.ff.de testi. & in l.j.in princip.eodem.titu.& in.c. cùm ecclesia.de cau.pos.& proprie.& in capitu.super his.de pœn.& quarta quæstio.tertia.§.qui falso.& latè Specul.in titu.de teste.§.j.versicu.item,quòd testes sunt varij.& consuluit Marsil. consil.lj.vj.columna.incipien.licet nondũ plenè.& consil.lxxviij. incipient. salus omnium.iij.columna. & tantò magis
11 ei credendum non est,tanquam † periuro.l.iij.ff.de testi.c.forus. de verbo. signifi.Specu.in ti.de teste.§.j.versicu. item excipitur,quòd est infamis.& in eodem.§.versicu.item,quòd est periurus.Innocen.in.c.fraternitatis.de hære.Baldus in.l.si ex falsis.C. de transactio. Nec militaret,quatenus pro fisco diceretur accidere aliud adminiculum cum depositione præfati Calandræ,videlicet depositio duorum testium, videlicet Petri Anto. & Fonsi pan

pantaleoni deponentium, quòd dum
Calandra veniret ad mandram dixit:
*malè me sape che Bernardino se more secun-
do lo medico me dice: io non disse a quelli che
totalmente lo amazassero: ma che lo stropias
sero de vno bracciora me intendo me scappo
che nolo amazi al mercato e mo non scappao
ne me potea scappare: to piglia questi denari
andamo & portamocelli si non che queli lo
poriano scombogliare: & tu & lo ne staria-
mo male & cußi andaro.* non tamen ap
paret Martinum acceptasse delictum.
Et inuitum accipere debemus, nedum
qui dissentit, verùm & qui concesisse
non probatur vt in.l. inuitus. C. de pro
cura. cum vulgaribus tamen ex præ-
misis depositióibus clarè adparet Ca
landram id principaliter facturum.
12 †vnde resultat, quòd Martinus non
poterat torqueri, ex quo vbi extat in-
dicium ad torturam contra aliquem,
vnumquodque quod vrgeret in con-
trarium illud elideret, adeò vt torque
ri non posset. Ita Ioannes Andræas. in
regula, cùm in contemplatione. de re-
gulis iuris. Baldus, in. leg. fin. de pro-
ba. Alexand. in consilio. clxxix. tertia.
columna. secundo volumine. & ideò
dicit Bald. in. l. secunda. C. quorum
appel. quòd licet vnus bonus testis fa-
ciat indicium ad torturam, id intelli-
gitur, dummodo nisi alia coniectura
resisteret in contrarium. Idem consu-
luit Alexã. in consilio. cxxiiij. in sexto.
volumine. & ideò quando torquendus
habet aliqua indicia pro se, illa quæ cõ
trãse vrgent, debent esse magis gra-
uia. dixit Bartol. in. l. prima. §. quæstio
nem. de quæstioni. & sequuntur Mod.
sententia. in tracta. de indiciis. & tor-
turam. in quinta. char.
¶Itẽ liquet ex meritis processus, quòd
præfatus Calandra maximo odio pro
sequebatur Bernardinum præfatum
Roncinellum, ex quo dicebat, quòd
pręfatus Roncinellus habebat rem cũ
sua sorore: & quòd ipse fuerat occa-
sio seu causa, vt occideretur quidam
eius frater consobrinus, vt plenè de-
ponunt. ij. &. iij. testes super qua exce-
ptione: &. x. testis super. ix. x. &. xj.
& subdunt, quod præfatus Calandra
minatus fuit velle eundem Roncinel-
lum occidere, prout etiam deponit
primus testis & tertius, super. ix. &. xj.
exceptione vltra suprà dictos alios te-
stes: & sic adparet præfatum Calan-
dram ex proprio odio occidisse seu oc
cidi fecisse præfatũ Rõcinellum, prout
in specie consuluit Cæpo. in suis cau-
telis, cautela. xxxix. vnde adparet q
cessat præsumptio, contra præfatum
Martinum ab ipso Calandra menda-
citer inculpatum. ¶Nec prodesset fi-
co, quòd Martinus ipse: ita confes-
sus fuerit, & demum eandem suam
confessionem ratificauerit, Dum hu-
iusmodi confessio emanata fuerit in
tormentis absque legitimis indicijs,
quo casu etiam millies ratificata non
13 obest. † per glo. Bart. & docto. in. l. pe-
nul. ff. de quæstio. maximè præceden-
te adeò immoderata tortura, nedum
primo secundo & tertio loco sibi illa-
ta, verum etiam & quarto: & ex iuris
dispositione non licet vltra tertiam
14 vicem torquere: vbi † tamen sufficerent
indicia ad torquendum: aliàs iudex vl
tra torquẽdo, dicitur immoderate pro
cedere: dixit Paulus de castro in consi-
lio.

liocxc. vij. incipien. visa inquisitione. circa finem.argu.l.fideicommmissa.§. si quis decem.ff.de leg. iij. & sequitur Par.de pute.in tractatu syndicatus.in cha.cviij.in ver.tortura.col.xxxviij.in c.viso.de repet.torti.& sequitur Marsilius in sua practica causarum crimi. §. quoniam.iij.col.& in.l.repeti. iij. colũ. ff.de quæsti.vbi in specie subdit, quòd inquisitus non debet vltra tertiam vicem torqueri. Ex quibus reduco me ad istam conclusionem, ꝙ stante reuocatione suæ confessionis,ad quam minus legitimè ad torturam cõtra ipsum processum fuit,& quæ eidem inferri
15 non poterat, nihil habet † obesse eidẽ inquisito,etiam si millies repetita & ratificata fuerit. Ita dixit Bart. post glo. singu.iij.l.j. de quæstioni. Inno. in. c. causam matrimonij. de offic. deleg. & ideo ratificatio seu perseuerantia debet fieri pluries, & diuerso tempore. argu,glo.in.l.iiij. de pigno.ac. Ita ad literam dicit. Par.de put.in tracta.syndi. in ver. tortura. c. sequitur quæstio quotidia.in.iij.col.sicq; debet Martin⁹ ipse saltim sub fideiussoribus liberari.

Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Mulieri dicenti se carnaliter cognitam ab aliquo,non debet stari.*

2 *Accusator & testis,quis esse non potest.*

3 *Consanguinei & affines in causa iniuriæ illatæ eorum consanguineo,vel affini,non probant:quia dicuntur in causa propria testificari.*

4 *Iniuria facta vni de agnatione toti agnationi facta videtur.*

5 *Consanguineus pro consanguineo testis non admittitur,maximè ad offensam.*

6 *Cohabitatio in teste, auget suspitionem parentelæ.*

Testis esse non potest maritus pro vxore. ibidem.

Maritus & vxor dicuntur vnũ corpus& vna anima.& alter alterius debet esse particeps infortuniorum suorum.ibidem.

7 *Testis dicens vidisse hominem de nocte,& nõ dicit accensa candela seu lumine, aut lucente luna non probat.*

8 *Iudex non versimili non debet fidem dare.*

9 *Testes inhabiles admitti debent, vbi aliter veritas haberi non potest: tamen debet per prius adparere,quòd aliter veritas haberi non potest.& quando & quomodo hoc intelligendum sit.quòd veritas aliter haberi non potest. vbi vide multas limitationes.& nu.10.11.12 & nu.19.23.24.*

13 *Testes inhabiles,ac etiam criminosi recipi possunt ad informationem iudicis seu in causa inquisitionis.& nu.4.*

15 *Testes affines in criminalibus repelluntur à testimonio,intantum,quòd si sunt admissi, minimè probabunt.*

16 *Testis esse non potest socer pro genero:nec socrus pro nuru.*

17 *Testis cum quo subest causa inimicitiæ, licet aliter de ea non adpareat, & etiam si testes asserant nullum habere inimicitiam, tamen repellitur.*

18 *In testium receptione idem iudicandum est de inimico præsumpto, quod de inimico vero.*

Testes inhabiles,quòd possint admitti: quando veritas aliter haberi non potest, non debet intelligi, quòd possint admitti in

testes

testes partes principales, aut inimici. ibid.

20 Testis mulier in criminalibus de iure canonico, licet non admittatur: tamen quando veritas aliter haberi non potest, admittitur.

21 Delictum si aliter probari, non potest, nisi per minorem, si fuerunt examinati duo minores, erit delictum probatum.

22 Testes inhabiles, & à iure reprobati, licet admittantur, quando veritas aliter haberi non potest, id debet intelligi mediante tortura, & non aliter.

25 Contumax bannitus ex sola contumacia & banno potest de iure torqueri.

26 Contumax verus dici non potest, citatus domi: sed qui personaliter citatus est. & numero. 27.

28 Contumax dicitur ille, qui est condemnatus ex vera contumacia.

29 Contumax si tempore contumaciæ stabat grauiter infirmus, non potuit contumax reputari.

30 Testium defectus, quòd numerus suppleat, non habet locum in causa graui seu criminali.

31 Fama mala probata contra aliquem, vt sortiatur effectum suum, requiritur quòd fuerit in eodem genere mali.

32 Infamis ex delicto, vel propter delictum, requiritur quòd delictum ipsum confessus fuerit, vel quòd propter sententiam condemnatus sit. Nec sufficeret crimen esse probatum.

33 Principis mens præsumitur esse talis, qualis de iure esse debet.

34 Princeps nunquàm præsumitur concedere non concedenda.

35 Princeps mandare non potest, vt quis torqueatur non præcedentibus legitimis indicijs.

36 Confessus per torturam non præcedentibus indicijs, etiam si millies ratificauerit, non tenet confessio. & nume. 37.

38 Iudex debet replicare principi sibi mandanti, vt quid iniustum exequatur. vbi multa de hoc. & nume. 39.

40 Testimonium virorum, præfertur testimonio mulierum.

41 Auxiliator non tenetur eadem pœna, qua principalis.

42 Delictum, in quo interuenerunt principalis & auxiliantes, & venit pro tali delicto imponenda pœna mortis, eo casu principalis ad ipsum condemnabitur: cæteri verò deportantur.

43 Tortus per tres vices, & non confessus, debet relaxari sub cautione.

44 Confessioni factæ in tormentis legitimè illatis statur, si perseueratum fuerit in ea, nisi in dicia per quæ fuit tortura illata, fuissent leuia: quæ non facerent præsumptionem: quia non staretur illi confessioni, nisi perseuerat in ea.

45 Confiteri delictum fecisse, quod non fecit virtute torturæ, non est verisimile, si erat confessus innocens. & nu. 46.

47 Pœna minor ex pluribus debet eligi per iudicem in condemnando.

48 Iustitia vera est, misereri delinquentibus. Misericordiam qui putant esse negandam peccantibus, & de iustitia sua præsumunt, à domino percussi intereunt: quia iudicium sine misericordia erit illis, qui nolunt facere misericordiam delinquentibus. ibidem.

Consilium. XLV.

REdemptoris gentium præsidio petitio, Amen. In causa Santilli de panecteria, cum Regio

gio fisco, super prætēsa violentia commissa in personam Cubellæ de iorro prætensæ vxoris Saluatoris ristaldi: necnon & prętensis vulneribus & aliis: prout in processu formato contra ipsum latius continetur, principaliter est discutiendum, an confesio facta per eundem Santillum in tortura, & demum ratificata sibi obstare posit? & certè dicendum est, quòd non: cùm ad torturam nullis præcedentibus indiciis processum fuerit: ex quo aduersus eundem Santillum non adparet, nisi depositio ipsius Cubellæ principalis: necnon & Saluatoris eius viri prætensi, & successiuè Beatricis matris ipsius
1 Saluatoris. † & incipiendo ab eadem Cubella principali, dico, quòd dum eius assertio contineat turpitudinem suam, dum asserit se fuisse carnaliter cognitam ab ipso Santillo, eidem stari non debet contra seipsam. & nihil probat: vt habetur in. l. ij. C. de condict. ob turp. cau. & in. c. non sanè. xiiij. q. v. & in. c. inter dilectos. extrà de fide instrumen. ita Bertra. in suo consil. cxlvij. in iij. volumi. Bald. in consil. cccxxxvij. in v. vol. & Marsi. in consi. xx. per totum. concurrente maximè querela ipsius Cubellæ exposita contra præfatum Santillum, ex qua resultat, quòd esse
2 non potest accusator † & testis: vt per glo. in. l. is, qui in iudicio. ff. de accusa. Gand. in tracta. maleficiorum, sub rubri. qui accusa. pos. vij. colum. Marsil. in consi. xxxiij. nume. 3. & 4. quod maximè procedit in causa propria, in qua nemo testis esse potest: vt habetur in l. omnibus. C. de testib. & in. l. nullus. ff. eod. titu. & iiij. quæstio. iij. §. nullus. & voluit Specu. in titu. de teste. §. j. ver. item, quòd est testis in re sua: ita in specie consuluit Marsil. in consi. xij. ij. colum. vt in præsenti casu vbi loquitur in furto pecuniarum commisso quibusdam deponentibus furtum fuisse in eorū pecuniis commissum per quendam Zanotam, quòd nihil probant tanquàm in facto proprio deponentes, per iura præfata. & consuluit idē Marsilius in consi. ciij. incip. in præsenti casu inquisitionis. nu. 46. & nedum prohibetur principalis in causa propria
3 testificari: † sed etiam omnes consanguinei & affines, vbi prætenderetur illata iniuria consanguineo seu affini, quia eo casu videntur in causa propria testificari: vt inquit Anto. de but. in. c. cùm oporteat. extrà de accu. Saly. in. l. parentes. C. de testib. & consuluit Soci. in consi. xvij. in. iiij. colum. j. volu. & tenet Felyn. in. d. c. cùm oporteat. & plenè Ias. in. l. si ita stipulatus. §. Crysogonus. ff. de verbo. obliga. & idem in specie tenet Blasius de morcono in cōstitutione Regni: maiestati nostræ sub rubr. de quæstione fœminæ. in ver. sed an cōsortes de vno genere &c. Ex quibus infero nihil probari ex depositionibus saluatoris prætensi eius mariti: & successiuè nec prefatæ Beatricis eius matris, contra præfatum Santillū: cùm adpareat in causa propria testificari. Et si querela exposita per ipsam Cubellam de violentia cōtra ipsum Santillum, nō sortiretur effectum, cùm asseruerit se violentatam ab ipso, ageretur de proprio interesse ipsius Saluatoris asserti mariti: & successiuè eius
4 matris. quo † casu iniuria communis

esse videtur. Ita consuluit Decius in
consi.cxxxiij.iij.col.Marsilius in con-
sil.xxviij.nu.9.Et facit bene, quia in-
iuria facta vni de agnatione,toti agna
tioni facta videtur : intantum, quòd à
testificando repelluntur agnati. dixit
Bar.in.l.lex Cornelia.ff.de iniur.post
glo.idem Barto.in.l.cùm scimus.C.de
agri.& censi.lib.xj. Bal.in.l.vnica. C.si
quacunque prædi.pote. & in.l.j. C.de
raptu virgi.& inde iura sanxerũt con-
sanguineũ in causa criminali pro con-
sanguineo minimè in testimoniũ ad-
5 mitti : maximè ad offensam † alterius.
dixit Bar.in.l.qui testamento.circa fi.
in.§.quæcunque.ver.sed quæro. quid
in criminalibus.ff.de testa.& probatur
in.c.accusatores.iij.q.v. & in.c.j.& in
c.absens.lo.ij.iij.q.ix.& no.Abb.in.c.li
teras.iij.col.extrà de præsump.Bal.in
l.fi.ij.col.de probat.& tantò fortius in
casu præsenti,in quo præfatus eius vir
& mater degunt insimul cum præfata
Cabella quo casu cohabitatio ipsa au-
6 get suspicionem parentelæ, † & ideò
magis repellitur dixit Bal.in.l.paren-
tes.ij.colũ.C.de testib. Anto.de but.&
Ioan.de ana.in.c.cùm oporteat.de ac-
cusa.Pet.de ancha.in consi.ccxlvij.in-
cip.in causa agitata.ij.col.& prę̨sertim
vendicant sibi locum hæc in marito,
qui pro vxore testificari non potest,vt
probet.dicit glo.iij.q.v.in summa.& in
l.ij. C.de testib.Alber.galco.vt refert
Spe.in tit.de teste.§.j.ver.sed quid de
vxore.& sic nec vir pro vxore.nec vxor
pro viro idonei testes esse possunt. Ita
in specie consuluit Soci.in consi.xvij.
v.col.incip.suprà dicta causæ positio.j.
vol.maximè, cùm maritus & vxor sint

vnum corpus,& vna anima:& ibi sub-
dit text.quòd alter alterius debet esse
particeps infortuniorũ suorum. quin-
imò iniuria facta vxori , dicitur facta
viro.l.j. in fi.&.l.ij.ff.de iniur. & in.§.
patitur.insti.de iniur.& dixit Marsi.in
consi.j. nume.18.iij.char.& tanto ma-
gis,cùm si rectè consideretur depositio
ipsius Cubellæ,non videtur veritatem
continere cõtra præfatum Santillum,
dum dixit ab eodem fuisse violenta-
tam seu carnaliter cognitam:nam de-
ponit duos ex eis, qui habuerunt rem
cum ea, cognouisse, quos nominat.in
specie.cęteros verò binos alios ex qua-
tuor, qui ipsam ita violentauerãt,non
cognouerat. Verum asserit cognouisse
eundem Santillum tempore, quo exi-
bat ab eius domo,cum aliis : & hoc ad
lumen cãdelæ tunc accẽsæ.& tamẽ per
prius dixerat cognouisse illos duos,
quos nominat:& quos extincta cande-
la,prout ipsamet testatur,stante noctis
obscuritate, cognoscere non poterat.
Vnde videtur semetipsam conuincere
de mendacio & falsitate,cùm fuerit,vt
ipsa dicit,de nocte, & intus domum,&
7 candela prius extincta.quo † casu non
poterat cognouisse eos,qui secum rem
habuerant:iuxta not.per Bal.& Ang.
in.l.si cum exceptione. ff.quod metus
cau.& Imo.in.c.j.§.porro.quæ fuit pri
ma causa benefi.amit.& in.l.Arethu-
sa. ff.de statu homi.& in.l.de quibus.
de legi.& in.l.non ignorat. C.qui ac-
cu.non pos.in.quibus locis refert Bal.
Old.pro hoc euasisse quendam inqui-
situm de homicidio. Idem voluit An-
ge.in.l.j.§.interdum.ff.si cer.peta.Ias.
in.l.si speciali.C.de testamen.Ange.in
con

consil.cxciiij. visis processibus. Vnde succedit, quòd cùm huiusmodi depo-
8 sitio distet à verisimili, iudex † nō debet fidem dare. inquit Pet.de anch.in consi.lvij.incip.ex ordine cōtractuum. vlti.col.aliàs.clvij.incip.visa facti narratione. & ideò dixit Inno.in.c.auditis.de præscri.quòd testibus deponentibus non verisimilia non est credendum.& plenè Felyn in.c.licet causam. de proba.¶ Nec obstaret, quatenus pro parte fisci dici posset, quòd delictum fuit commissum de nocte, & intus domum:& sic vbi veritas aliter haberi nō potest, nisi per ipsos testes admittūtur testes non integri, & aliàs non idonei:
9 † vt dicit Saly.in.l.ea quidem.l.colū. ver.ad quintam.q.C.de accu.cum simi.nam id posset esse & procedere, vbi per prius constaret, quòd veritas aliter haberi non potuisset: prout in casu, de quo quæritur, & sic quòd aliæ probationes deficiunt, aliàs non debent te-
10 stes inhabiles admitti.† Ita consuluit Alex.in consi.lxiiij.incip.viso themate.j.vol.vlti.col.vbi plura ad hoc alle. sed hoc nō est facta talis probatio, meritò tales testes non debēt admitti. Ita in particulari consuluit etiam Marsil. in suo consil.xxxj.nume.32.j.volumi. & consilio.xlj.nume.6.& consil.lxxx. numero.62.Item & secundò delictum ipsum prætenditur commissum in Ciuitate Neapolitana magna & populosa: item in domo & prope stratam publicam: immediatè & prope domos magnatum, & præsertim dominæ Comitissæ Gulisani, in quibus locis assiduè magna turba hominum confluit: & tam ipsa Cubella principalis, quàm Beatrix eius socrus deposuerūt, quòd rumor præfatæ violentiæ fuit auditus à talibus & talibus vicinis: & sic id,
11 quod dicitur, quòd † testes inhabiles admittuntur, quando veritas aliter haberi non potest, intelligitur habere locum, quando ex natura illius facti alij testes verisimiliter non potuerunt occurrere. Secus, si alij testes idonei ex natura illius negotij potuissent adesse & occurrere: licet casualiter non interfuerint. Nam tunc tales testes inhabiles seu minus idonei non admittuntur, etiam si veritas aliter sciri non posset. Ita singulariter voluit Anto. de but.in.c.tertio loco.extrà de probat.& in consilio suo.xxiiij.incipien. quæstio hæc dubia habet vulgaria: & plus infert, quòd aliàs sequeretur, vt testes non integri, sed minus idonei sufficerent: quia semper litigantes allegarent se aliàs probationes non habere: & ideò tales non admittuntur: & idem consuluit Marsil.in suo consi.xx.incipien. visis igitur in.iiij.colum. ¶ Item & tertiò non potuerunt nec debuerunt te-
12 stes ipsi admitti seu recipi, † cùm in præsenti causa procedatur ad querelam: & testes inhabiles recipiuntur, dum proceditur per inquisitionem, & maximè generalem: vt dicit Angel.in tractatu maleficiorum.in ver.metitor. *de mal dadi.* prima colum. & hoc post Innocen. quem ipse refert in cap.cum I.&.A.de re iudica.vbi Innocen.dicit, quod in causa inquisitionis etiā crimi-
13 nosi recipiuntur. † & idem tenent Ange.in eodem tractatu.in ver.qui iudex statuit terminum ad opponendum. & firmat Marsil.in consilio.v.in ante-

penulti.col.& ideò dixit glo.in.l.etiam de probatio.quòd iudex potest recipere testes inhabiles ad sui informationẽ:
14 † & sic ex officio.idem refert & sequitur Pet.de monforte antiquus doctor in constitutione regni, prosequentes. sub titu.seu rubrica de pugna subla. ¶ Item & quartò, præfata Beatrix mater Saluatoris viri nõ potuit in testem recipi ꝑ ipsa Cubella eius nuru:& hoc respectu affinitatis præfatæ.cùm in criminalibus testes affines repellantur à testimonio, intantum quòd si sunt admis
15 si, minimè probatur per text. & † ibi communiter docto.in.l.parentes & in l.eos.C.de testib.& in.l.testis idoneus. ff.eod.titul.& voluit Specul.in titu.de teste.§.j.versi.item, quòd est parens. & ibi Ioan.and.in additio.Paul.de Cast. in.l.fin.C.de proba.Barto.in.l.aut affinitate.ff.de procur.Abb.in.c.coram. ij.columna.extrà de offic.delegat. & in c.nonnulli.extrà de rescrip. Alexand. consilio.xlv.in secundo volumi.& consilio.xiij.in volumi.Marsil. in consilio xxxj.numer.decimoquarto.& consilio lxxvj.in antepenul.colum.numero vigesimoseptimo.Ioan.de Imol.in.l. qui testamento.extrà de testamen.& magis in specie condescẽdendo,dico quòd socer non potest testificari pro genero: & ita nec socrus pro nuru:quia parentis locum obtinet.Ang.in.l.j.§.si pater. ff.ad sille.Bald.in.l.j.C.de episcop. & cleric. Floria.in.l.testis idoneus. ff.de testi.Ant.de but.& Imo.in.c.insinuan-
16 te.extrà de offic.delega.sed † sic est, ꝙ ipsamet Beatrix socrus ad instantiam fisci examinata, deponit in sua depositione se esse matrem præfati Saluatoris viri præfatæ Cubellæ:ergo &c, ¶ Itẽ & quintò ex alio nihil probant:nec ipsa Cubella:nec præfatus Saluator eius vir, nec Beatrix præfata eius socrus ꝑ ipsa Cubella, cùm nedum verisimiliter verum etiam certitudinaliter adpareat inimicitia inter eos, & præfatum Santillum, dum deponunt ipsum Santillum per vim ingressum fuisse domũ eorum:& per vim carnaliter cognouisse eandem Cubellam:& ex iuris dispositione quando subest causa inimicitiæ inter testes & partem, contra quam deponunt, semper repelluntur testes ip si:licet aliter non adpareat de inimicitia, etiam si testes ipsi attestarentur nullam habere inimicitiam.dixit Inno.in c.cùm.I.&.A.in fi.de re iudi.Bal.in.l. præscriptione.in antepen.col.C.si contra ius vel vtili.publi.& in authentic.si dicatur.C.de testi.Abb.in.c.repellantur.& in.c.cùm oporteat.de accu.Bal. in consil.cccvj.incip.præsupposito.in iiij.volu.Alexand.in consi.clxxiiij.inci. visa, inquisitione.j.volumi.& in consil. xcix.eo.volu. & idem iudicandum est
18 de inimico præsumpto, quod † de inimico vero maximè in recipiendis testibus:in quibus idem operatur inimicitia præsumpta, quod operatur inimicitia vera:secundum Inno.in.c.cùm.I.& A.in fin.de re iudi.Bart.in.l.j.in fi.de his, quibus vt indignis.& Bal.referens Inno.in.d.l.præscriptione.& in authen si verò dicatur.vlti.col.C.de testi.& in consil.suo.cccxvj.incip.præsupposito statuto.j.col.iiij.volu.& Abb.in.d.c. repellantur.& in.c.cùm oporteat.de accu. Item, sextò, id, quod suprà dictum est, quòd quando veritas aliter haberi non

non poteſt, poſsint admitti teſtes non integri,& ſic inhabiles,non debet intelligi,quòd debeât admitti in teſtes partes principales aut inimici: & ſic huiuſmodi inhabilitate attincti,qui non poſſint de iure recipi:ſed intelligi debet de alijs inhabilitatibus ratione defe-
19 ctus perſonæ ſeu infamiæ,ſeu † criminis,aut ætatis aut ſexus,& ſimilium;prout patet ex not.doctri.Saly.in.l.ea quidem.l.col.verſi.ad quintam.C.de accuſa.vbi dicit,quòd quando veritas aliter haberi non poteſt à teſtibus integris tunc admittuntur teſtes minus integri. Et ponit exemplum in ludente in poſtribulo,& decepto per falſos taxillos:nam vt veritas non lateat, poterit hoc probari per lenones & meretrices, quòd ſibi interfuerunt veriſimiliter. & ſic per infames. Idem refert & ſequitur Angel.in præfato tractatu maleficiorum.in verſic.*metitor de mal dadi:* & per Inno.in.c.cùm.I.&.A.de re iud.& hoc dictum Salyc.refert & ſequitur Alexã. in conſi.lxiiij.incip.viſo themate.j.columu.j.volu.& pariter vbi eſſet minor. xxv.ann.qui aliàs non debet admitti in criminalibus ad teſtificandum:vt in l.teſtium.ff. de teſti.tamen vbi veritas aliter haberi nõ poteſt.admittitur. Ita Ioan.and.in addi.Specu.in titu.de te-
20 ſte.§.j.verſicu.item excipitur,† quòd eſt impubes.& pariter in muliere, quæ licet non admittatur in criminalibus vt in.c.mulierem.xxxiij.quæſtio.viij.& in.c.forus.de verb.ſigni.tamen quando veritas aliter haberi non poteſt,admittitur.Ita voluit ibidem Ioã.and.in verſi.item,quòd eſt mulier.& ſequitur Alexan.in.d.conſi.lxiiij.in.j.volumin.

& pariter in laico contra clericum, qꝫ licet non admittatur contra clericum in criminalibus.c.laicos. &.c.ſeq.ij.q. vij.& in.c.veniens.el.j.de teſtib.tamen vbi veritas aliter haberi non poteſt, poterunt laici teſtificari contra clericum. Ita dixit Abb.in.c.de cætero.j.col.extrà de teſti.& hinc dixi ſatis no.Alberi. de roſa.in.l.in teſtimo.ff.de teſti.quòd ſi delictum aliter probari non poteſt,
21 niſi per minores,† quòd ſi fuerint examinati duo impuberes, erit delictum probatum.Idem ſequitur Marſil.in.l. infans.x.col.ff.ad.l.corn.de ſica.quod dicit eſſe ſing.verbum,& ab alijs nõ tactum,quòd ipſe viderit.& quòd hoc dictum refert ſimpliciter Berta.in reper. ſuo in ver.teſtes,qui eſſe poſſunt.in vlti.chart.in.j.col.Item & ſeptimò dico, quòd in caſibus,in quibus teſtes inhabiles & à iure reprobati, admittuntur, quando veritas aliter haberi non poteſt, tunc tales teſtes non admittentur
22 abſque tortura.dixit gl.† & ibi Bal.in l.iij.§.lex iulia.verſi.palam.ff.de teſta. pro quo eſt text.in.l.ob carmen.§.j.ff. eo.ita conſuluit Marſi.in conſil.cix.ij. col.nu.vigeſimoquinto.Item & octauo clarum eſt,quòd tam Cubella, quã beatrix ſocrus patiuntur plures exceptiones, quia deponunt in facto proprio,& de violentia eiuſdem illata:& ſic adparent principales iniuriati.Item ſunt mulieres, & in cauſa capitali, in qua mulier quæ ſui corporis quæſtum facit,prout in terminis noſtris,non ꝓbat.in.§.item.l.iulia.de publi.iudi.prout dictum eſt de ipſa Cubella. præſertim:quo etiam caſu dicitur infamis, & eſt ſuſpecta de falſo.& ſic vbi teſtes pa-

tiuntur plures exceptiones,non admit
23 tuntur,etiam † quando veritas aliter haberi non potest. Ita colligitur ex dictis per Socinum in consil.cxviij.incip. visa.in antepe.col.ver.postremò.j. vol. Barbat.in consilio.lxv.sapienter, &c. in.iiij.volu.iiij.col.Marsil.in consi.cij. vlti.col.Item & nonò,quòd testes inhabiles admittantur,quando veritas aliter haberi non potest, est verum, quo ad extraneas & tertias personas litigantes:quia tales testes inhabiles poterunt testificari de gestis per eos, ne veritas
24 eorũ,quę fecerunt,pereat. † Sed secus est,quando ipsi testes inhabiles deponunt super eo,quod ipsi fecerunt cum alio,quia tunc eorum dicta non valet, & nihil operatur. Ita in simili multum singulariter voluit Pet.de anch.in consi.xxiij.incip.visa inquisitione.j.col. & Marsi.in consi.cij nu.vij. Item decimò & vltimò,in casibus in quibus testes inhabiles admitti possunt, quando veritas aliter haberi non posset,est intelligendum,vt admittantur, non vt plenè
25 probent: † sed solum, vt faciant qualemqualem probationem:vt no.glo.in l.etiam matris.C.de proba.Ant.de bu. in prædicto suo consi.xxiiij.Alexan.in suo consi.lxiiij.in.j.vol.& plenè Marsi.in consi.xxxj.xlj.&.lxxx.in.j.volu.in quibus solum allegat Alex.in.d.consil. lxiiij. ¶ Nec militaret pro fisco obijcere,quòd hic Santillus fuerit pro alio delicto prætensi homicidij citatus,& ex quo non comparuit,contumax effectus, & sic stante sola eius contumacia, poterat de iure torqueri:vt dicit Bald.post Nicol.de matha.in.l.prima.C.de hæred.institu.Iac.de Belui.in sua pract. causarum crimi.sub rub.de cri.remisso. Angel.in.l.iniuriam.§.si quis decreto.ff.de iniur.refert & sequitur Amod. iusti.in tracta.syndi.in vlti.char.Paul. de Cast.in.l.raptores.C.de episcop.& cle.Marsi.in.l.pen.de quæstion.ff.& in consi.cxvij.in.ij.vol.Nam huic respondetur,quòd ex relatione nuntij citantis adparet in calce citationis,Santillũ ipsum non fuisse personaliter citatum sed domi virtute cuius citatiõis ad eius notitiam minimè peruentæ,prætenditur contumax reputatus: & sic non potest ille,qui domi citatur,dici verus cõ
26 tumax, † sed fictus. Ita Bar.in.l.diuus ij.colum.versi.no.quòd hoc gloss.ff.de in integ.restit.post glo.ibi & plenè Barto.in.l.fin.iiij.col.in versi.fictus contumax est.eo.titu.Cùm verus contumax dicatur, qui fuit personaliter citatus,
27 † & non comparuit: secundum Bart. in.l.prima in prin.C.quorum appella. non reci.vel verius, qui dum citatus respondit:nolo venire.secundum glo. & docto.in.l.consentaneum.versi.contumacia.C.quomodo & quando iud. & ibi Bart.in.iij.col.Bar.in.l.ex consensu.§.fi.ff.de appell.& in.l.prima.§.pœna.iij.quæstio.ff.de libe.agnos.Bal.in l.falsus.iiij.col.C.de furt.Barto.in.l.si finita.§.iul.ff.de dam.infec.& ideò non ab re videtur Bald.post Nico.de matha.ita tenuisse,quòd potest contra cõtumacem ad torturam procedi, cùm contumax verus dicatur esse in dolo, dum citatus non comparet:& declaratur contumax.l.non potest.de reg.iur. dicitur Barto.in.l.minor.l.a.j.ff.de minor.& sic præsumitur in malitia,donec compareat.Ita Bald.in sua marga.in versi.

versic.contumax .versi.iiij.sed sanè illud intelligendum est, contra verum contumacem procedere,non autem cõtra fictum,per id quod in proprijs terminis dicimus de dispositione seu statuto loquente contra contumacem: nam intelligitur de vero contumace,non autem de ficto:Ita in specie consuluit Ange.in suo consil.cxcv.de quo meminit Alexan.in.l.ait prætor.§.hæc verba.ff. de nego.gest.in vlt.verbis.Et quòd statutum loquens de contumace, intelligi debeat de vero contumace, non autem de ficto,tenet Berthac.in reperto. suo in versi.statuta interpretantur,versi.clx.incipien.statutum de contumace.& bene facit:quia verba legis debēt intelligi,secundum propriam significationem:vt dicit Barto.in.l.ita vulneratus.§.item non quòd verba legis.ff.ad legem aquil.nam verba sic indistinctè prolata,intelligi debent cum quodam temperamento arbitrio boni viri.dixit Flori.in.l.si cui.ff.de serui.& in.l.si seruus vetitus.ff.de legat.j.absurdum enim esset & ab omni iure alienum, ꝙ fictus contumax ex cõtumacia ipsa sola & ficta posit torqueri,ex præmissis, concurrente insuper quòd vbi dispositio aliqua vel statutum requirit consensum,non verificatur in ficto consensu, sed in vero.voluit Bald.in.l.ij.§.voluntate.ff.solu.mat.Alex.post Barto.in.l. apud Iulianum.§.si.ff.ex quibus ca.in poss.ea.& ideò dicit Bartol.in.l.j.ff.de fant.quòd statutum prohibens portantem perulas, non intelligitur de fictis perulis.& dicit not.Bald.in.l.transigere.iiij.col.ff.de transac.quòd stante statuto,quòd de omni delicto posit fieri concordia,præterquam de homicidio quòd si quis fuerit condemnatus de homicidio ex cõtumacia, & sic ex ficta confessione,quòd poterit fieri concordia. & ideò voluit pulchrè Abba. in capitulo gratiæ. de præhend.quòd dispositio pœnalis non extenditur ad casum fictum, per tex.in dicta.l.ait prętor.§.hæc verba.ff.de negotijs gestis, & ideò dixit Baldus,in lege diuus.ff.

28 de in integrum restitutio. † quòd dicitur quis condemnatus ex contumacia,quando esset verè contumax. Nec censeo obmittendum, quòd pro prætenso homicidio, pro quo inquisitus ipse prætenditur contumax,fuit in rixa prædicta taliter vulneratus, quòd stetit prope mortem, prout medici testati sunt, asserendo quòd miraculosè superuixit,maximè quia gutture inciso exibat cibus à foramine, vulneris existentis in pectore, prout plenè dictum fuit.vnde non poterat subsistente tam grauissima infirmitate, adeò quòd laborabat in extremis,ita contumax reputari.vt dicit Baldus, in lege

29 finali vltima columna versicu. † quæro,an pater.C.de bonis quæ liber.maximè, cùm nec contumax dici posit, qui fuit infirmus.lege secũda.§.si quis in iudicio,& ibi Docto.& Alexander, ff.si quis cautio. & sic cùm impeditus non comparuerit, excusabitur à contumacia præfata, saltim ope exceptionis.lege secunda.§.primo.& ibi Alexander. ff. si quis cautio.Nec posset fisco suffragari,quòd numerus suppleat defectum testium, cùm ex præmissis & vnoquoq; ipsorum itum etiã: qa talis

30 regula:videlicet † ꝙ numer⁹ suppleat

defectum testium, non habet locum in
causa criminali, imò nec in causa ciui-
li ardua. dixit not. Bald. in cap. ad no-
stram. de probatio. allegat tex. in. cap.
licet causam. in. §. quidam verò. de pro
batio. refert & sequitur Felyn. in. c. te-
stimo. v. colum. in fi. de testi. & consu-
luit Deci. in consilio. cxxiij. incipienti.
viso processu. in fin. quarta colum. vbi
ad hoc etiam allegat Pet. de ancha. in
consilio. ccxlvij. incip. in causa agitata
Angel. in suo consilio. cxxviij. & sequi
tur idem consulendo Marsi. in suo con
silio. cix. nume. vj. Nec militaret obii-
cere, fuisse legitimè processum contra
prædictum Santillum ad torturam ex
causa, quia infamis ex alijs delictis, de
quibus inquisitus extitit, videlicet pro
alijs vulneribus illatis, & etiã pro præ-
tenso homicidio, ex quo ad hoc, vt
mala fama, ex qua quis infamis eua-
dat, locum habeat, & suum sortiatur
31 effectum, requiritur, † quod præcesse-
rit in eodem genere mali, non autem
in diuerso genere ita Barto. in. l. Cas-
sius. de senato. Bald. & Imol. in. l. fina.
ff. de hære. institu. vltima colum. & sub
dit Ioan. de Imo. dicta verba. Bal. esse
bene not. pro limitatione dictæ regu-
læ, semel malus. & idem in specie con-
suluit Alexan. in consil. v. ij. colum. in
j. volumi. incipien. in causa inquisitio-
nis. & sequitur Cocta in memorialibus
suis in ver. semel malus. Item, nec po-
test modo aliquo dici diffamatus aut
infamis, ex quo dicatur, quod quen-
dam vulnerauerit, & quendam alium
occiderit, quia ad hoc vt dicatur quis
diffamatus seu infamis ex delicto, seu
32 propter delictum, requiritur, † quod
delictum ipsum confessus fuerit, vel
quod per sententiam condemnatus,
dixit Petr. de ancha. in consil. clxxxix.
incipien. tribus de causis. nec sufficit
crimen esse probatum allegat ita te-
nere Ioan. andr. in cap. si quis. de præ-
script. in. vj. & sequitur Marsil. in sua
pract. causarum crimi. sexta char. ver.
aggredior. versic. pro quo etiam facit,
& in consilio. lij. numero. xvij. in primo
volumi. Nec suffragaretur ad iustifi-
cationem ipsius torturæ, dicere quod
tortura ipsa fuerit illata eidem San-
tillo ex mandato Illustrissi. domini,
Proregis. nam proculdubio sua Illu-
strissi. d. non processit, si processisse ad
paret ad huiusmodi mandatum, nisi
præcedente relatione suæ Illustrissi. d.
facta de meritis informationis captæ
contra ipsum, & sic de indicijs in ea cõ
tentis, & si fuisset relatum non existere
indicia sufficientia ad torturam, vt. ŝ.
demonstratum est huiusmodi manda-
33 tum non emanasset † cùm mens prin-
cipis præsumatur semper fuisse talis,
qualis de iure esse debet dixit Bald. in
l. ex facto. in princip. quarto notat &
ibi Alexan. ff. de vulga. & pupil. & ideò
dixit Bald. in plu. feu. quod princeps
nunquam præsumitur concedere non
concedenda, quod maximè conside-
34 randum est in non mandãdo, † quod
procedatur ad torturam, non præce-
dentibus indicijs, cùm hoc de iure fa-
cere non possit, prout in terminis vo-
luit Andræ. de Iser. magnus fiscalis &
Euangelista in regno in constitut. pro
35 sequentes. sub rubri. de pug. subla. † &
licet possit princeps ex causa excedere
modum, quod iudex facere non potest
vt

vt testatur idem Andr.in constit.regni inquisitionibus.in fi.tamen non intelligitur in his, quæ sunt de iure diuino seu naturali,ex quo ipse princeps ligatur iure gentium, vel naturali, vt dicunt omnes in cap.primo de probatio. & idem Andræ.in.d.consti. prosequentes.in fi.vbi in specie tenet hoc principem ipsum minimè mandare posse de potestate ordinaria. & si id faceret de potestate absoluta sine causa, malè faceret,quia suam potestatem excederet ex quo est rex à regendo secundũ iustitiam.c.regũ.xxv.quæst.v.& idem dicit Andr.in.c.j. de pace tenen. & sequitur Affli.in.d. constitu. prosequentes & in alia consti.regni.incip.dira & dura.vbi subdit, quod tempore Serenis. Regis Federici de Arogania dum sua maie. affectasset quendam nobilem torqueri authoritate regia,absque legitimis indicijs,& interrogasset ipsum Afflictum an id facere potuisset : respondit quod non,absq; legitimis indicijs. & hoc per prædictam deci.Andr. & insuper subdit,quod boni cõsiliarij principis semper debẽt dicere principi veritatem, & non quod ipsi principi placeat.& idem dum casus mihi occurrisset de facto tempore deciminoni anni officij mei iudicatus magnæ cu.vicariæ existente. d.Cardin. Coluna Locunte. generali Cæsa.Maiest.similiter reueren.suæ Illustrisi. d. id minimè fieri posset. & sic ex præmissis cùm fuerit tortura ipsa illata indicijs non præcedentibus præfato santillo inquisito, quæ saltim si essent in processu ordinario, fuissent
36 sufficientia,resultat † quod confessio inde sequuta, etiam si millies ratificata foret,non tenet per text.vulga.in.l. pe.& ibi gl.& Bar.& communiter scribentes.ff.de quæst.& in.l.vnius.in.§.in ea.ff.de quæst.vbi expræssius Barto. & Imo.maximè concurrente tortura tot vicibus reiterata,quæ in veritate habita ratione profunditatis letatis vulneris,quod gestabat in pectore,prout medici testati sunt,fuit plusquam immoderata,etiam quando indicia sufficientia fuissent,nõ poterat nec debebat vl-
37 tra tertiam vicem torquerit † & ideò quatenus fuit vltra tertiam vicem tortus, imò vltra quartam, quintam, & sextam tortus, dicitur satis immoderatè tortus. Ita consuluit Pau. de cast.in consi.cxcvij.incipien. visa inquisitione circa fi.ar.l.fideicommissa.§.si quis. x. ff.de leg.iij.& sequitur Par.de pute.in tract.syndi.in char.cviij.in ver. tortura colum.xxxviij.in. c. viso de repetitione torti. & sequitur Marsil. in sua pract.causarum cri.§.quoniam.iij.col. & in.l.repeti.iij.colũ.ff.de quæst.vbi in specie subdit, quod reus non debet vltra tertiam vicem torqueri. Et nihilominus cùm prædictus santillus attento profundo vulnere prædicto nouissimè saldato,non valuisset sustinere aliquam torturam,etiam leuissimam, vt medici testati sunt sequitur, quod nedum ita atrox & immoderata, prout fuit sed & quælibet alia simplicissima sufficiens fuisset quãdo indicia præcessissent. ex q̃bus nulla potest aut debet haberi consideratio suæ cõfessionis & ratificationis, & sic magna curia vicatiæ pernoscens huiusmodi mandatum Illustri. Proregis fortè minus bene informati non procedere nec locum ha-

bere ex præmiſsis, debebat replicare,
iuxta text. in. l. reſcripta. C. de præci.
38 † Imperato. offer. & ita legibus & ca-
nonibus expræſſum eſt, vt inquit Petr.
de anch. in conſil. cccxiij. incipien. niſi
legibus. & dicitur in ſpecie de Theodo
ſio Imperatore, in. c. apud theſſaloni-
cam. xj. q. iij. quæ propterea fecit. l. ſi
vindicari. C. de pœn. & dicit Martin.
Laud. in titu. de conſ. princip. ver. vj. vt
cōſilij. maximè notent, quod ſi prin-
ceps iracundia motus, abſque cauſæ
cognitione, mandauerit crudeles vin-
dictas contra ſubditos alicui iudici, nō
debet permittere executionem, vſque
ad. xxx. dies, vt interim ceſſet ipſius
principis iracundia, per text. mirabi-
lem in dicta. l. ſi vindicari. qui tex. di-
cit, quod eſſet auro pingendus. & ſimi-
le dicit de Papa, quando aliquid irra-
39 tiōnabile mandat † nā debet ei reſcri-
bi. c. ſi quando. de reſcrip. & text. cum
glo. in. §. deinde. in authen. de manda.
princi. colū. iij. vbi glo. inuehit contra
miſeros prælatos, qui in tantum timēt
literas Papæ vt non audeant illis con-
tradicere, licet iniuſtis & eſt ſimilis glo.
in. §. fi. in authen. vt determi. ſit nume-
rus cleri. colum. j. ver. contradicere. &
idē ſequitur Par. in trac. ſyndi. in ti. de
exceſ. cōſilia in. v. char. & char. lxxxix.
in. c. mandauit ex. & ſic rex præmiſsis
ſuccedit prædictum ſantillum ſatis cō
ſiderandum, cùm maximam partem
pœnæ pro ſui exceſſus qualitate aſſe-
quutus fuerit. ¶ Ramanet in ſuper con
ſiderandum contra prædictum San-
tillum extat depoſitio prædictarū dua
rum mulierum, videlicet Cubellę, nu-
rus, & principalis & Beatricis ſocrus,
in qua deponūt prædictum Santillum
cognouiſſe intus earum domum poſt
accenſum lumē candelæ, ſed ecōtra in
fauorē ipſius Santilli examinati fue-
runt tres teſtes, qui viderunt ipſum cū
alijs ingredientibus domum præfatæ
cubellæ & ipſo Santillo remanente ex-
tra domum, & ingredi nolente, licet
40 euocatus fuerit. † & ſic tanquam teſti
monium virorum, præferri debet teſti
monio ipſarum mulierum, imò & prin
cipalium, vt. ſ. dictū eſt ita dicit Abb.
in. c. forus. de verbo. ſigni. imò & tantò
plus, cùm tendat in fauorem ipſius in-
quiſiti. quo caſu etiā ſi mulieres eſſent
prædicti teſtes noſtri, prout ſunt viri,
dum deponunt in fauorem rei debe-
rent præferri. dixit Bellenz. in. d. c. fo-
rus. & hoc per glo. in. c. clerici. lxxxj. di-
ſtinct. ſequitur Marſil. in. l. vnius. §. in
ea cauſa. ff. de quæſt. in. ij. colū. & ideò
dixit pulchrè idem Abb. in. cap. ad no-
ſtram. de probatio, quod licet teſtes a-
ctoris ſint aliquantulum digniores te-
ſtibus rei, quod tamen iudicandum eſt
pro reo. ¶ Nec obmittendū puto, quod
dum Alguzerius adportaſſet nouum
de captura ipſius ſantilli eidem Cubel
læ, Cubella ipſa ægrè tulit responden-
do, quod noluiſſet ipſum fuiſſe captū,
ex quo Santillus ipſe ſibi non diſpli-
cuerat, ſed voluiſſet captum fuiſſe prin
cipalem authorem delicti: videlicet
Ioan. dominicum Ferrarium, qui ille
erat eius inimicus, & omnia perpetra-
uerat ex quibus adparet iunctis alijs
præmiſsis, quod Ioan. dominicus fue-
rat principalis & ſantillus ipſe auxilia-
tor & ſic tenetur duntaxat de auxilio
& non eadem pœna, qua principalis
ſed

41 † sed mitius. Ita dixit singulariter Saly. in l. j. C. de rap. virg. quem sequitur Cæpo. in suo consil. xxvij. incip. requisitus. vlti. colum. refert & sequitur Marsil. in suo consilio. xxiiij. incip. viso puncto. tertia colum. & dixit in specie An-
42 dræ. de Iser. in consti. regni. † Sub rubri. de violẽtia meretri. illa. vbi in proprijs terminis, tenet quod principalis tenetur ad pœnam vltimi supplicij, cæteri verò deportantur. ¶ Vltimò pro complemento materiæ adparet quod Santillus ipse cõfessus dolore tormentorum, dum fuisset portatus ad bancum iuris, reuocauit asserendo id præ dolore tormentorum se cõfessum fuisse. Secundò, iterum tortus, iterum confessus est, & delatus ad bancum iuris, iterum negauit reuocando id, quod per torturam se confessum fuisse asserebat, & non quod illud fecisset. & tandem tertio loco tortus, idem affirmauit, & postmodum reuocauit. & vltimò & quarto tortus, & sic immoderatè & per duos tractus, retificauit, quo casu dum non potuisset vltra tertiam vicẽ torqueri, vt suprà ostensum est, debe-
43 bat fideiussoribus liberari. † Ita in proprijs terminis tenet Par. de puteo. in tract. syndi. in. cviij. char. in tertia colum. & subdit se hunc casum habuisse de facto, & finaliter ipse talem reum liberauit sub fideiussoria cautione, & hoc ex multis per eum allegatis. & præsertim, quia confessio erronea etiam sæpius repetita, potest reuocari. l. prima. C. de erron. calcu. vbi dicit Bald. quod etiam si fuerit reiterata, potest infringi probato contrario. l. cum falsa. C. de iur. & fac. ignoran. & adducit Bald. in. l. vnica. v. colum. C. de confes. versic. sed nunquid intelligitur, quod confessioni factæ in tormentis legitimè illatis, statur, si perseuerat in ea nisi indicia, per quæ fuit tortus, fuissent
44 leuia, † quæ non facerent præsumptionem, quia non stabitur illi confessioni, nisi perseueret in ea, per glo. in. l. prima. §. diuus. ff. de quæstio. Idem refert & sequitur Marsi. in. l. repeti. quinta. colum. char. lix. ff. de quæst. & idem Marsi. in sua pract. causarum crimi. in §. quoniam. tertia colum. ver. sed successiuè quæri potest. pone, quod reus fuit positus ad torturam, præcedentibus legitimis indicijs. & ibi per multa idem concludit, & ideò dicit idẽ Marsil. in eadem pract. in. §. ij. septima co-
45 lum. quia non est verisimile, † quod quis vigore torturę dicere velit. se commisisse delictum, de quo est innocens, & si aliquem ita confiteri contingat, tamen in ratificatione posteà ad bancum iuris reuocat, melius cognoscens quod tractatur de periculo vitæ suæ, & ideò non persistit in ea. imò vult potius iterum torquæri, & in torturam aliquantulum pendere, quam in furca continuò stare, & in. d. l. repeti. vbi suprà dixit se casum istum habuisse de facto. ¶ Nec arbitror omittendum, quod prædicta Cubella pernoscens habere conscientiam informatam, quod prædictus Santillus ipsam non adulterauit: sed tãtummodo interfuit cum alijs ad inferendũ violentiam in ingrediendo eius domũ ideò eidem santillo omnẽ iniuriam & violẽtiam remisit ex qua remissione inhumanũ quippe videretur procedi posse cõtra ipsum ad alterius

terius pœnæ impositionem, quam legis iuliæ de vi publi. cuius pœna est
46 † hodie deportatio. tex. est in. l. j. §. ité. l. iulia. institu. de publi. iudi. & in. l. j. ff. eodem. titu. loco cuius pœnæ succedit bannimentum hodie. l. amissione. ff. de capit. dimi. cum bãniti nostri temporis æquiparentur deportatis. glo. in. §. relegati institu. quibus mod. ius patr. po te. solui. in glo. j. ver. sed bannitus. Barto. in. l. illicitas. §. qui vniuersas. ff. de offic. præsid. Bald. in. l. j. in. j. q. ff. de hæ re. institu. & ista quidem esset sibi pœna conformis delicto, & quælibet alia
47 esset seuerissima: † & iudex in condẽnando debet minorem pœnam eligere. l. pe. & fin. ff. de pœn. ita Cardi. Alexan. in. §. rursus. extra qui cleri. vel vo ue. v. col. & Cæpo. in. l. si fugitiui. vj. & &. vij. col. C. de serui. fugi. & facit vera no. Ioan. de neuiza. in sua sylua nupt. in vlti. char. j. colũ. cùm non semper delinquenti sit sponẽda pœna mortis naturalis, etiã lege ꝑ mittẽte, iuxta illud:

Si quotiẽs peccãt homĩes, sua fulmina mittat
Iupiter, exiguo tempore nullus erit.

Et ideò dicit tex. in. c. vera iustitia. xlv.
48 dist † quòd vera iustitia est, misereri delinquentibus. quem tex. allegat ad hoc Franc. de aret. in consi. clxv. sicut Ioan. & c. vlt. col. & ideò dicit text. in. c. quia plerunque. §. his ita. secunda quæstion. vij. quòd qui putant misericordiam negandam esse peccantibus, & de iustitia sua præsumunt, à domino percussi intereunt: quia iudicium sine misericordia erit illius, qui nolunt facere misericordiam delinquentibus. quibus dicitur per salomo. noli esse nimis iustus, & alibi dixit gloss. in capitu. serpens. de pœni. distinctio. prima quòd quis nõ debet esse nimis iustus. & ideò dicit text. in. cap. nisi cùm priden. ante medium de renuntia. & ibi glos. quòd nimis iustus, quandoque in sua iustitia perit. allegat capit. de his secunda quæstio. septima. & dicto capitul. serpens. & ita consulo iuris esse. & ita Deum testor, quòd ego facerem, si iudicarem in præsenti causa.

Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 Inimicitia capitalis nedum inducitur ex tortura illata, verum etiam ex sola carceratione.
2 Carcerati per iudicem repelluntur à testimonio contra ipsum iudicem in causa syndicatus.
3 Testis repellitur à testimonio contra illum, à quo litigauit, seu litigat in causa criminali?
4 Testis inimicus dicitur ille, qui accusat aliquem de crimine.
5 Testes inimici capitales non debent recipi in testes.
6 Testis nedum inimicus repellitur, sed etiam suspectus de inimicitia capitali.
7 Testis inimicus repellitur à testificando, etiam si iusta causa fuerit inimicus?
8 Testis inimicus repellitur à testimonio, etiam si in vltimis constitutus tenens corpus Christi, ita deponeret.
9 Testes inimici etiam in crimine læsæ maiestatis repelluntur. vbi plenè licet infames eo casu & aliàs inhabiles admittantur.
10 Testis deponens protulisse falsum testimoni pro Titio, non probat contra ipsum Titium.

Testibus

11 *Testibus dicentibus, precibus & rogatu alterius falsum deposuisse, non creditur.*
12 *Inquisitio non potest formari ad dictum solius socij criminis.*
13 *Qualitas personæ multum confert ad remouendum præsumptionem falsitatis.*

Consilium XLVI.

IN christi nomine. In causa Magni. Tristani doc. cum regio fisco, vltra plenè allegata in primis allegationibus meis, de quibus. ē. in numero pro iustificatione ca capturæ & torturæ inquisitorum de proditione & tractatu aduersus ipsum Magni. Tristanum castellanum castri insulæ Brundusinæ, audio ꝙ duo ex inquisitis & carceratis prædictis edocti de canibus. quæstio. ingeniosi Petri nauarri, vt eorum malè gesta non detegerentur censentes ex infrà dicendis euitare tantę notoriæ proditionis supplicium, dum aliàs examinati fuissent in testes, in quadam causa ciuili mota ꝑ prædictum castellanum cõtra ciuitatẽ Baroli, ad eius instantiam deposuerunt, quòd ad instigationẽ ipsius Magni. Tristani falsum testimonium in causa prædictæ deposuerunt contra ciuitatem seu vniuersitatem prædictam Baroli. & quòd insuper viderunt eundem Tristanum falsam monetam cudentem, & incidentem bonam. hæsitat ergo quanta fides sit testibus prædictis adhibenda, extante inimicitia capitali inter eos, & prædictum Tristanum: cùm ipsos carcerauerit, & torturam intulerit: vt pluries ipsimet conquesti fuerunt in publica audientia, & coram Illustris. Prorege, prout in memorialibus oblatis per eosdem, & in processu præsentatis cõtinetur, ac etiã ex meritis probatorum. Et iuris dispositione cautum est, quòd nedum ex tortura illata, verum etiam ex sola carceratione inimicitia capitalis inducta sit inter ipsos & prædictum Tristanũ car- 1
cerantem: † & quæ inimicitia semper durare præsumitur, nisi contrariũ probetur: secundũ Bald. in. l. ignorat. in fi. C. ad exhiben. & in. l. seruus. C. famil. ercis. & in authen. si dicatur. C. de testi. & Fely. in. c. cum oporteat. vj. colũ. extrà de accus. & ideò dixit Bald. in. l. in
2 ipsius. C. fami. ercis. † quòd carcerati per officialem, repelluntur à testimonio in syndicatu contra ipsum officialem. & hoc, quia præsumitur ei odiosus, per illum text. & consequenter nõ admittitur, sed repellitur à testimonio: vt in authenti. de testa. §. si verò odiosus refert & sequitur Amo. Iustinus in tract. syndi. in ver. suprà dictus dominus potestas. tertia columna. in ver. aduerte insuper, quia multi. & tantò fortius, cũ de p̃senti & ante & post p̃dictã eorũ depositionẽ litigauerint & litigẽt de prædicta eorum carceratione & tortura illata eisdem per prædictum Magni. Tristanum in magna cur. vicariæ: in qua eundem puniri & castigari pe-
3 tierunt. ob † quod tanto fortius capitales inimici censendi sunt. dixit Barto. in. l. testium. ff. de testi. Anto. de but. & Abb. in. cap. j. de iudic. & plenè Alexã. de Imo. in addi. ad Barto. in. d. l. testiũ

in ver.

in ver. hoc limita. nisi inimicitiæ super
uenerint, concurrente maximè, quia
ipsimet testes accusarunt prædictum
Tristanum de tortura prædicta, & fal-
4 sificatione, † ac etiam incisione mone-
tæ: & sic de crimine capitali quo casu
dicuntur capitales inimici. Ita Barto.
in.l.iiij.§.fin.ff.de adimē.leg.glo. in.l.
iij.ff.de arbi. Abb.in.c.accedens.vt lite
non contesta.glo.instit.de excusa. tu-
to.§.item si propter.tum etiam, quia
dum testificati sunt in causa crimina-
li, contra ipsum Tristanum, dicuntur
etiam ex hoc capitales inimici: Abb.in
c.cum.p.in fin.de accusa. Alex.in.l.te-
stibus.ff.de testi. Marsi.in. consi. xxxj.
iij.colū.j.volu.& ideò tanquā capita-
les inimici non debuerunt recipi in te
5 stes, † nec examinari: dixit Bartol.in
authen.si dicatur.C.de testi. Spe.in tit.
de teste.§.j.in princ.glo.& Bartol.in.l.
iij.ff.eo.titu. Inno.& doc.in.c.cū opor
teat.de accusa.& in.c.cùm. p. manco-
6 nella eo.titu.& ibi subdit, † quòd ne-
dum inimicū, sed & suspectum de ini-
micitia capitali, repelli.& refert Bald.
in.d.authen.si dicatur.sufficit enim ad
parere de causa inimicitiæ, licet inimi
citia ex animo non probetur. dixit In-
no.in.c.cum.j.&.a.de re iudi. Bald. in
l.præscriptione.C.si cōtra ius vel vtili.
& publi.& Abb.in.d. c.cùm oporteat.
& plus dixit Anto.de but.in.c.vt debi
tus extrà de appel. inimicum repelli à
testificando, etiam si iusta causa fuerit
inimicus: & in tantum testis, inimicus
7 repellitur. † quòd etiam si infirmus ad
mortem existens, & reciperet corpus
Christi, sibi non crederetur testifican-
do contra inimicum. voluit Bald.in.ti
tul.de pace cōstan.in ver.vasalli: & sic
8 ex præmissis infertur †, ꝙ tanquā ini-
mici recipi minimè potuerunt, & rece-
pti non probāt inimici, etiam in crimi
ne læsæ maiesta. in quo licet admittan
tur testes inhabiles, & infames ac crimi
nosi.l.famosi.&.l.ij.ff.ad.l.iul.maiesta.
9 † & no.glo.in.l.iij.§.lege iulia.ff.de te
sti.& plenè Alexā.in consil. xj.j.volu.
attamen testes inimici non admittun-
tur.dixit Barto.in .l.in quæstionibus.
ff.ad.l.iuliam maie.consuluit Alex.in
consi.cxxvj.in fi.in.iiij.volumi. Specu.
in titu.de accusa §.j.ver.fina. Pari.de
pute.in tracta.syndi.in versi. suspicio.
in.c.semel fui interro.ij.columna.licet
de præallegatis decisio. nullam faciat
mentionem. & idem consulendo tenet
Philipp. decius in consi.clxxv.incipit.
in causa falsitatis.iij.columna.in.j.vo
lumine. Et tantò fortius circumscripti
prædictis minimè in testes admittendi
sunt, cùm admissi non probent, nec
eis credendum sit. Ex pluribus & pri
mò, quia socij criminis se faciūt & par
ticipes. cùm dixerint ad instantiam præ
dicti Magnifi. Tristani falsum testimo
10 nium perhibuisse. Ita † in propriis ter-
minis consuluit Pet.de anch.in suo cō
sil.xxiij.j.columna.& quòd eo casu in
præiudicium prædicti Tristani nō pro
bant idem consuluit Fulg.in consilio.
clxxiij.incipien.in causa inquisitionis
prima columna.vbi pariter conclud
non esse credendum testibus asserenti
11 bus se falsum deposuisse precibus †
consilio inquisiti, de huiusmodi falsit
te & hoc per regulam: quia socius cri
minis non debet interrogari.l.fin.C.
de accus.in.l.quoniam liberi.C.de te
sti.

sti.j.columna.& ibi dicit,quòd non est de casibus exceptis,in quibus dicta regula non procedit.& idem tenet Fulg. in consilio.cvij.incipien.super eodem. columna.iij.vbi subdit,ꝙ talis depositio folsorum testium non facit indiciũ etiam ad inquisitionem formandam. Idem tenet Fulgo.in consi.cxxxvj.incipiẽ.in causa criminationis.colum.fi. ver.nouiss.verò ,& plenissimè in propriis terminis præsentis casus consuluit Deci.in consil.clxxxix.incip. lætatus sum.in.v.col.j.volumine . vbi quã plures decisiones,& consilia ad idem adducit.& præmissa maximè concedẽda sunt.cùm aliter de prætensa falsitate nedum non adpareat verum etiã nulla insit suspicio. Et ad dictum solius socij criminis inquisitio formari
12 non potest,† vt tradit not. Fulg.in cõsil.cxxxvj.columna.fin.ver.nouissimè verò.& Deci.in consi.clxxxix.v.columna.versi.v.principaliter.& idem sequitur consulendo Marsi.in consi.lxxix. incipien.salus omnium.iiij . columna. ij.volumi.concurrente insuper optima fama ac nobilitate prædicti Magni. Tristani,qui semper optimæ famæ tẽtus & communiter reputatus fuit, etiã per cap . regem gloriosæ memoriæ.& successiuè per proreges præsentis & regni:maximè circa administrationem iustitiæ,in principalibus ciuitatibus regni pluries ad earum officia reiteratus,ob eius bonã famam, & mores ob quòd qualitas suæ personæ multũ operabit ad remonẽdũ præsumptionẽ falsitatis:vt no. Bal.in.l.ij.C.de falsi.& in l.quoties.§.sed nõ in corpore.ff.de hære.institu.Frau.de are.in.c.cũ.p . mãconcella.de accus.& consuluit Deci.in suo consil.clxxv.colũ. v.in.j.vol.& ita iuris esse intrepidè consulo.

Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Testes deponentes se aliter dixisse in suis depositionibus,quàm per notarium scriptum fuit,dum de falso agitur,est potius standum eorum dicto,quàm notarij.*

2 *Subscribens se scripturæ per alium factæ, sibi præiudicat,ac si totam scripturam ipsam sua propria manu scripsisset.*

3 *Subscribens se scripturæ alterius,ad hoc vt sibi præiudicet,requiruntur tria concurrere , ad hoc vt probent:videlicet primò quòd ita scriptum fuerit de eius voluntate.Secundò , quòd scripturam ipsam viderit Tertiò,quòd ipsam legerit.& nu.4.*

5 *Testium dicta non possunt dici falsa,quando possunt aliqua interpretatione verificari.*

6 *Testis dictum,vt saluetur,sufficit aliquid esse verum,vel non esse implicitè.*

7 *Possessio præsumitur ex perceptione fructuum seu pensionis.*

8 *Testes sufficit esse concordes in facto principali,in quo consistit substantia negotij : licet in alijs sint discordes quia non ex hoc poterũt reputari falsi seu varij,nec reprobantur.*

9 *Testes si contradicunt inter se in modico,& contrarietas etiam non esset concordabilis in substantia negotij facti principalis,non vitiãtur eorum dicta,nec possunt ex hoc falsi reputari.*

10 *Pluralitas actuum in dubio præsumi debet ad euitandum falsitatem.*

11 *Interpretatio semper facienda est, vt falsum excludatur . & ideò datur cautela vt fiat inter*

interrogatio de vnitate actus. & nu. 12.

13 *Contrarietas in teste est excusabilis ob decursum temporis, etiam trium annorũ cùm infrà tántum tempus de facili inducatur obliuio.*

14 *Obliuio præsumitur in teste ex tractu temporis, in quo testes possunt quodammodo variare fidem.*

15 *Obliuisci quis de facili potest de præterito, etiam de eo, quòd ipsemet fecit.*

16 *Testis credens dicere veritatem, iurando sic esse, non potest dici periurus, nec falsus: licet veritas fuerit in contrarium eius, quod dixerit.*

17 *Credulitas vehemens, habetur pro certitudine.*

18 *Indicium vnum sufficiens ad torturam, euanescit ob bonam famam inquisiti.*

19 *Personarum qualitas, multum attenditur in falsitatibus considerandis.*

20 *Obliuio cadit in teste spacio duorum annorum. & quandoque minori tempore.*

Consilium. XLVII.

SVmmi opificis, præsidio petito, Amen. In causa honorabilium Io. Ant. Sussulani, Marci de iustitiario, Martini hispani, ac Loisij testium productorum per Illustriss. Marchionissam oyræ aduersus Magni. Nico. de summa super promissione de reuendendo domũ cum apothecis facta eidem Marchionissæ exposita querela de falso, contra testes prędictos per præfatum Nico. prætextu, quòd in lite mota contra illos de campora possessores dictæ domus & apothecę tanquàm habẽtes causam à prædicto Nicolao Io. Ant. ipse & Marcus in testes producti deposuerint, quòd domina Marcella mater Marchionissæ possederit quousque apotheca prędicta peruenit in posse illorum de campora. Prædictus verò Marcus repetitus in magna cur. & pariter Io. Anto. dixerant, quòd fracto exercitu Gallorum apotheca prædicta & domus peruenerunt in posse Io. de vrbina impetratoris ipsorum bonorũ. Et demum Marcus ipse dixit se nescire, ad quem peruenerint: sed credit peruenisse ad eandem Marcellam. & successiuè ad Marchionissam. attamẽ de omnibus se refert scripturis, & insuper ambo prædicti deposuerũt actuariũ errasse, quatenus aliter scripserit, & ipsi se subscripserunt, nõ lectis eisdem per prius eorũ depositionibus per prædictũ actuarium præsupponendo, quòd dixerint se aliter deposuisse, quàm scriptũ fuerat, & sic potius dicto ipsorum, quàm actuarij aliter scribentis standum erit, dũ de falsò querulati sunt. Ita in par-
1 ticulari † voluit Spe. in tit. de teste. §. j. ver. sed pone, ecce index. & in ti. de instru. edi. §. restat. ver. sed quid si vous. & ibi subdit, quòd omnes doct. Bono. in suo priuato examine ita concordarunt, quòd nõ credatur tabellioni contra testem, quando testis accusatur de falso. & sequitur Lud. roma. dicẽs hoc esse verum dictum, & singulare in. l. j. §. fi. de verb. obl. sequitur Abb. in. c. ad audientiã. & ibi Fely. extrà de præscri. & c. cùm causam, quæ inter archiepiscopum. extrà de testib. vbi subdit hoc dictum Spe. esse multũ no. idem tenet

Ang

Angel.& Imo.in.l.j. §.si quis neget. ff. quemadmo.testa.aper.Saly.post Cyn. in.l.si quis decurio.de fal.& consuluit Alex.in consi.lxx.viso processu.j.colũ. in.j.volu.& consi.xlix.incip.visis processibus.ij.volu. Nec suffragaretur fisco obiicere,quòd ipsi testes se subscripserunt, & sic non possent replicare se non ita deposuisse, cùm subscribens se scripturæ per alium factæ,sibi ita præiudicat, ac si scripturam ipsam totam
2 eius propria manu scripsisset: † vt dixit Bal.& Ang.in.l.emptor. §.Lucius. per illum tex.ff.de pact.& plenè Iaso. in.l.prætor ait. §.cogentur.iij.colum. ff.de æden. Ex quo ad hoc, vt subscribens sibi præiudicet, requiruntur plura concurrere. Et primò, † quòd ita
3 scriptum fuerit de eius voluntate. Secundò, quòd scripturam ipsam viderit. Tertiò, quòd ipsam legerit.tex.est in proœ.instit.in.§.igitur.ibi vidimus, legimus, & cognouimus, & plenissimũ constitutionum nostrarum robur accommodauimus, &c. & quod ibi not. scribentes,text.est etiam in.l.fi.C.plus val.quod agi.& quòd ibi dicit Bal.qui in propriis terminis decidit casum istũ.
4 † & insuper subdit, vt examinator cõpleto examine debeat legere depositionem factam ipsi testi, ad hoc vt errores corrigi possint. & facit ad hoc not.consilium Paul.de cast.cccxlviij. incip.de causa.& facit,quod not.Bart. in.l.diuus. §.item senatus. ff.de falsi. quòd tantò magis tenendum est, cùm articulatum fuerit actuarium ipsum non consueuisse in causis, in quibus examinat legere depositiones testibus examinatis per ipsum,& post lecturam ipsarum eosdem subscribi facere. Nũc autem dico, quòd stante depositione testium in puris terminis, etiam quòd non deposuissent contra scripturam actuarij, asserendo non ita deposuisse: negari tamen non potest, quin omnia bona prædictæ Marchionissæ & Marchionis coniugum non peruenerint in posse Ioannis de vrbina impetratoris ipsorum. & ideò quatenus testes ipsi deposuerint Marcellam ipsam possedisse vsque ad tempus, quo peruenit apotheca prædicta ad illos de campora,clarum est,quòd minimè Nico.ipse de summa possederat,sed præfatus Io. de vrbina impetrator ipsorum bonorum prædictorum coniugum, & quæ bona demum restituta fuerunt,eisdem coniugibus,tãquàm propria. & sic adparet cessare suspicionem falsitatis te-
5 stium, † cùm de iure dicta testium non possint dici falsa,quando possunt aliqua interpretatione verificari,per tex. in.c.cùm tu. de testib.& not.Innoc.in c.causam,quæ.extrà de rescri.ita consuluit Bal.in consi.cccxxiij.in.iiij.volu.incip.præmittendum est ad euiden-
6 tiam.nam dictum testis ad hoc † vt saluetur, sufficit aliquid esse verum, vel non esse implicitè.dicit glo.in.c.si quãdo.in ver.rationabili.& ibi Butr.in recollectis & non in lectura, extrà de rescrip.& sequitur Berta.in reper.suo in ver. testium impugnatio. ij. colum.in v.ver.Nec militaret, quatenus ex aduerso diceretur, quòd imò post Ioan. de vrbina bona ipsa peruenerunt in posse ipsius Magnifi.Nico.à quo causam habuerunt, illi de campora: & sic adparet testes ipsos falsos modò depo-

fuisse, dum deposuerunt semper pos-
sedisse dominam Marcellam, & succes
siuè dominam Marchionissam, quo-
usque bona ipsa peruenerunt ad illos
de campora. nam hoc clarissimè solui-
tur ex depositione eiusdemmet ma-
gni. Nicolai, qui in. S. consi. examina-
tus tāquàm principalis deposuit, quòd
Marchio tenebat in affictum domum
prædictam & apothecam. & sibi respō-
debat de affictu præfato. ergo neces-
7 sariò infertur, † quòd ipse Marchio
seu Marchionissa percipiebant pensio
nes, & ex perceptione pensionis & fru-
ctuum seu mercedis, præsumitur pos-
sessio, imò dicitur possessio penes per-
cipientem, & non penes alium: per id,
quod habetur per glo. & Bar. in. l. qui
vniuersas, §. qui per colonum. ff. de ac-
quiren. poss. per Bar. in. l. ditibus. C. de
agri & cēsi. per Bar. & doct. in. l. quàm-
uis. ff. de acqui. poss. & in. l. Celsus. ff. de
vsucapio. & in. l. j. ff. sol. mat. Bal. in. l. si
quis. §. fi. C. fin. regun. & in. l. post sen-
tentiam. C. de senten. & hoc verisimili
ter non poterat innotescere testi, quòd
Marchio ipse tenuisset dicta bona af-
fictata, cùm per prius eūdem recogno-
uissent tanto tempore. Quo verò ad
secundum caput assertæ falsitatis, cùm
prædictus Ioā. Anto. deposuerit, quòd
dum moraretur Marchionissa ipsa in
domo illorum de papatis prope por-
tam nolanam, & voluisset petere eccle-
siam diuæ Mariæ annuntiatæ, testis
ipse cum aliis seruitoribus, & signan-
ter cum Martino & Loisio de rosa ibi-
dem degētibus associauerunt eandem
Illustris. dominam ad ecclesiam præ-
dictam, in qua ecclesia prædictus Ni-
colaus de summa eidem Marchionissæ
retro vendere promisit. Martinus ve-
rò deponit, quòd dum venisset à terra
Marighiani, & esset apud ecclesiā præ-
dictam annuntiatæ, & propriè vbi exi-
stunt marmorarij obuiauit prædictæ
Marchionissæ, tunc accedenti ad ec-
clesiam prędictam. & sic ipsam associa-
uit. vnde dicitur contrariari cum Io-
an. Ant. deponente associasse vnà cum
Martino à suprà dicta domo vsque
ad ecclesiam prædictam. ¶ Item Mar-
tinus deponit, quòd post promissio-
nem prædictam de retro vendendo,
factam per dictum Nico. reliquit ean-
dem Marchionissam intus ecclesiam,
& recessit. Ioan. Anto. verò deponit
eandem associasse vsque ad domum.
nam rectè consideranti non agitur in
præsentiarum, si Martinus obuiauerit
Marchionissæ, vel associauerit ipsam
à domo, sed agitur, an fuerit probata
promissio de retro vēdendo per ipsos
testes, & ex iuris dispositione sufficit
testes esse concordes in facto princi-
pali, vbi consistit substantia negotij, de
quo litigatur. licet in aliis sint discor-
8 des. † nam non ex hoc reprobantur,
nec possunt falsi reputari. tex. est in. l.
qui sententiam. & ibi Barto. & Ange.
C. de pœn. quem ad hoc originaliter
not. Oldra. vt refert Bald. in. l. j. in fin.
C. si plures vna sent. Ita consuluit Io-
an. de ana. in consi. lxxvj. visis & consi-
deratis attestationibus Idem consu-
luit Alexan. in consil. cv. vlti. colum in
iiij. volumi. & subdit Ioan. de ana. in
dicto consil. lxxvj. quòd tunc videntur
testes ipsi melius deponere, nec viden-
tur eundem præmeditatū sermonem
attul

attulisse, contra.l.iij.& ibi Barto.ff.de testib. & ideò dixit Bal.in.l.testium.ij. col.C.de testi.quòd quando testes deponunt vnum & eundem sermonem, præsumitur præmeditatus:& quòd ad inuicem fuerint in simul alloquuti,vel quòd sint subornati.& ideò.S.Tho.in secunda secundæ.q.lxx.arti.ij.circa fi. dicit,quòd in minimis non substantialibus discordia testium,facit,quòd eorum testimonium reddatur credibilius: vt inquit Chrysosto.super Matthæum, quoniam si in istis non substantialibus testes vnanimiter concordarentur,viderétur præmeditato sermone deponere. Hinc voluit Spe.in titu. de teste. §.j. ver.item, quòd addit aliquid de suo quòd si testis scienter addidit aliquam falsitatem dicto suo, dummodo falsitas ipsa non tãgat substantiam necessariam negotij principalis,super quo deponit, quòd tamen dictum eius valet & tenet. Idem sequitur Anto.de but.in.c.cùm causam. in fi.de testibus. & maximè concedenda sunt præmissa, cùm contrarietas ipsa sit modica inter dictos testes.& de iure contrarietas modica etiam non concordabilis,etiam in iis,in quibus consisteret substantia negotij principalis, non vitiat dicta testium: nec possent
9 reputari falsa. † Ita in specie tenet Anto.de butr.in cap.ij. de regular.& consuluit Alexand.in consil.xxiiij.incipiã.animaduersis. in.ij. volumi.vlti. colum.& in consilio.cv. incipien.reuerend.domine. eod.volumi. idem Alexan.in consi.v.in.j.volumi.Felyn.in.c. cùm tu. extrà de testib. iiij.colum.ver. ij.not. Ias.de May. in.l.bonorum. ix. col.C.de bono.posses.secundum tabu. subdens,hoc alibi non legisse.& maximè cum de facili esse potuisset, vt alia vice Martinus ipse associasset prædictam Marchionissam ab eius domo ad ecclesiam prædictam, ad quam sæpius ipsa declinare consueuerat.& ab ecclesia præfata ad eius domum, tanquàm eius familiaris, seu seruitor: præsertim cùm pluralitas actuum in dubio præsumi debeat ad euitandum falsitatem
10 testium. † text.est bonus in.c.cùm tu. extrà de testibus. & clarum est in iure, quòd semper facienda est interpretatio,vt falsum excludatur. dixit Bal.in l.iuris gentium. in.§.quod ferè. ff.de
11 pac.& † in.l.Imperator.ff de sta.homi. Alexã.in consi.lxx.&.lxxiiij.in.j.volu. & consi.xciij.in.v.volu. Philip.deci.in consil.clxxxix. incip.lætatus sum.in.j. volu. & ideò inoleuit not.cautela ad euitandum,ne testes discordantes concordentur per multiplicationem seu reiterationem actuum,vt potuisset esse in casu præmisso,quòd fiat interrogatio de vnitate actus. Ita per text.in
12 c.cùm † Ioannes. de fide instru.docet nos Specu.in titu.de teste.§.iam de interrogatoriis.versic.quid si vnus testis. & ideò dicit Barto.in.l.j.§.si quis neget. ff.quemad. testamen. aperi. quòd quando est discordia inter instrumentum & testes in ea non descriptos, debet fieri articulus de vnitate actus. Idẽ tenent Bart.& Bal.in.l.ij.C.de bono. posses.secundum tabu.vbi dixit. quòd ex confessione aduersarij potest probari vnicum fuisse testamentum.etiam si probationes viderentur inducere de diuersis testamentis. Idem de præmis-

ſis omnibus plenè refert & ſequitur Fe
ly.in.c.cùm Io,eremita.iij.co'um, ex-
trà de fide inſtru. ¶ Et præmiſſa maxi-
mè procedere debēt in ipſis teſtibus bo
næ ac optimæ famæ; vt plenè probatũ
eſt tam de eis,quàm de producentibus
ipſos,contra quos quidem indicium cō
13 trarietatis eſt † excuſabile:reſpectu de
curſus temporis trium annorum ,cùm
infrà tantum tempus de facili induci
poſsit obliuio in teſte,ex quo teſtes poſ
ſunt quodammodo variare fidem ex tē
poris tractu.tex.eſt in.l.iij.§.duę autem
14 ſunt cauſæ.ff.de carbo.edict. † cùm ho
minum memoria labilis ſit, & non de
facili diuturna.l.ſi arbiter.ff.de proba.
ita dicit Gand,in titu.dę falſa.in verſi.
quæſtio talis eſt;quidam notarius.& in
ver.econtrà videtur.& ideò Spec,in ti-
15 tu.de loca.§.vj.verſi.lxv.dixit † ꝙ ob-
liuiſci quis de facili poteſt de præteri-
to,etiam de eo, quod ipſemet fecit. &
ſic quatenus Io.Ant.dixerit in eius de
poſitione Martinum veniſſe à domo,
cum domina Marchioniſſa, & pariter
cum ea ad domum rediſſe,& cętera.ſ,
dicta.Credebat enim veritatem dicere
& iurando ſic eſſe,non poteſt dici fal-
ſus nec periurus:licet veritas fuerit in
16 contrarium eius † qđ dixerit,dixit pul
chrè Bald,in.l.ij.§.quod obſeruari.C.
de iura.calum.per illum tex. Pet.de an
char.in.c.ij.de iura.calum,in.vj .refert
& ſequitur Feli.in.c,j.circa fi.vt lite nō
conte.& conſuluit Marſi.in ſuo conſil.
lxxvij,in.ij,volu. Et licet Bal.videatur
17 ſentire id non procedere in teſte, † qui
debet deponere de veritate,ſed tãtum
ſentiat hoc locum habere in iuramen-
to credulitatis, non videtur quod be-
ne dicat , ex quo, ſi teſtis iurat aliquid
verum eſſe ductus iuſta credulitate.li-
cet veritas ſit in contrarium,nō debet
ex hoc argui periur⁹ aut falſarius,quo
niam vehemens credulitas habetur ꝓ
certitudine:vt dicit Imol.in.c.ſi poſt
me.de iura.calum.& in.c.ex literis.de
iureiur.Archi.in.c.beati.ij.q.vij.Io.de
Imo.in.l.in repudianda.ff.de acquirē
hære.Alex.in.l,j.ff.ſi cer.pet. Pet.de an
cha.in conſi.ccxxxv.incip.viſis diligen
ter.iij.col.& in conſil.cclix.incip.ſuper
primo quęſito.vbi dicit,quòd vehemēs
opinio conſona veritati & æquipollet
certitudini.allegat gl.in.l.ſi extraneus
§.ſciendum.& ibi Bal.ff.de acquir.hæ-
re.& ibi etiam per Io.de imo.& ſic hoc
indicium, quòd reſultat contra teſtes
de prætenſa varietate in circunſtantijs
eneruatur ac excluditur ob bonam &
18 optimam famam ipſorum teſtium † cū
ex bona fama indicium vnum licet ſuf
ficiens ad torturam,excludatur & ener
uatur in tantum, quòd torqueri non
poteſt homo bonæ famæ propter vnũ
indicium.ita voluit Bal.in.l.ſi.in ſi.vl
ti.colum.ff.de proba.refert & ſequitur
Alex.in.l.fi.iij.col.ff.de quęſtio.& in cō
ſi.xc.incip.viſo themate antè ſcripta.
pen.col.iij.vol.Catald.in ſuo tract.ſyn
di.ver.cxlij.inci.adde quia ſæpe Ange.
in.l.milites.C.de quæſtio.& conſuluit
Deci.in conſ.clxxxix.inci.letatus ſum.
j.vol.pen.col. Quod maximè conſide-
randum eſt hoc de bona fama in falſi-
19 tatibus,cùm † qualitas perſonarũ mul-
tum operetur ad remouēdum præſum
ptionem falſitatis:vt no.Bal.in.l.ij.C.
de fal.& in.l.quoties.§.ſed ſi non in cor
porę.ff.de hære.inſti.& facit quod no.
Hoſt

Hostien.& Io.And.& Ant.de But.in.c. finem litibus.de dolo & contu.vbi dicunt.quòd propter qualitatem personæ,excluditur præsumptio calumniæ: & no.Alex.in.l.properandum.§.sinautem alterutra.C.de iudi.& quòd not. Abb.post Anto.de But.in.c.postremo. de appel.& consuluit in specie Philip. deci.in consi.clxxv.j.volu.incip.in causa falsitatis.v.colũ.& ideò dum aliqua contrarietas in non substantialibus cõsiderari posset inter dictos testes ex obliuione potius procesisse,adparet stante antiquitate facti,quòd antiquum dici potest factum,nedũ ex decursu triũ annorum, prout in casu,de quo agi-
20 tur,verum etiam † & duorum annorum duntaxat:vt clarum est,in quo tẽporis spacia cadit obliuio,& etiã quandoque in minori tempore seu spacio, vt rerum magistra experientia docet: quoniam labilis est memoria hominũ vt habetur in.l.ij.C.de veteri iure enucle.& in.l.peregrè.ff.de acquirẽ.poss.& consuluit in specie Marsi.in suo consi. lxxvij.inci.in causa assertæ falsitatis in j.volu.& ita consulo esse de iuris censura.

Thomas Grammati. Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Osculari mulierem per vim est pœna extraordinaria de iure.*

2 *Pœna extraordinaria imponenda,intelligitur illa,quæ est consueta imponi in similibus, seu pro similibus criminibus:& nihilominus iudex conari debetur,vt in quantum minus potest,condemnet.*

3 *Dispositio pœnalis pro aliquo crimine in specie contra aliquam ciuitatem & eius ciues, non extenditur ad villas seu casalia eiusdem ciuitatis:sed solum contra ipsam ciuitatem, & ibi existentes.*

4 *Represaliæ si sunt concessæ contra aliquam ciuitatem,vel eius ciues,non extenduntur ad villas seu casalia eiusdem ciuitatis.*

5 *Rapere viro nedum licet sponsam suam. verum etiam illã,cum quo fuit tractatus matrimonij:licet aliàs pœna raptus,sit capitalis.*

Consilium XLVIII.

Eiusdem saluatoris. Nomine inuocato, Amen. In causa Christophori cautelam de villa afragolæ pertinentiarum Neapo. cùm regio fisco,super osculo per eundem,illato honestæ mulieri ac virgini diamãti guerræ de eadem villa.est vidẽdum primo,qua pœna veniat plectendus ille,qui per vim mulierem honestam deosculatus fuerit,& successiuè,qua pœna affici debeat prædictus Christo.quo
1 ad primum,reperio † quòd ex dispositione iuris communis pœna osculi eo modo,vt dictum est,erit pœna extraordinaria,prout inquit gl.no.in.l.j.ff. de extraor.cri.quàm sequitur & refert Andr.de Iser.in.c.j.quibus mod.feud. amit.vbi narrat de Valerio maxi.referẽte,quòd Publius Meuius occidit seruum suum deosculantem suam filiam. Idem quòd sit pœna arbitraria, tenuit Cy.in.l.si quis non dicam rapere.C.de episc.& cle.in.vj.oppo.in sua distinc.&

idem rectè intuēti tenet Bal.ibi in sua distinctione, dum dicit, quòd si peruenit ad actum remotum, vt osculum, mitius punietur, & refert Bal. glosam prædictam & Iac. Butr. ita tenuisse. & idem etiam voluit Saly. in. l. is, qui cum telo. C. ad legem corne. de sica. & erit dicta pœna extraordinaria, secundum quod cōsueta fuit imponi in illo loco, vbi ius redditur pro similibus delictis: vt in. l. hodie. in fi. cum glo. ff. de pœn. & facit, quod not. in. l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de ijs, qui no. infam. Ita not. dixit excellens doct. Dominus Petr. do. Albicis de Pisis, in quibusdam suis allegationibus existentibus ad pœnam in libro meo diuersorum consiliorum antiquorum, quæ incipiunt: infrà scriptæ sunt allegationes, &c. Quo enim casu iudex niti debet, vt in quantuncunque minus potest, condemnet, & sic facere debet gl. est no. in. l. fi. ff. de prætor. stipul.
2 † Ita consuluit eximius doctor antiquus dominus Dominicus de Viterbo in suo consi. In nomine domini, eiusque matris. in fi. quod est ad pœnam in prædicto libro meo diuersorū. consiliorum. & facit ratio. nam stuprū quod est plus, consummatum sine violentia, non punitur capitaliter, sed alia pœna: vt in. §. item. l. iulia. insti. de publi. iudi. sed per solum attentatum stupri, vbi solùm fuit peruentum ad amplexum & osculum contra virginem inuitam, non maculauit virginitas mentis, nec corporis. Ergo mitius arbitrariè puniri debet, nec poterit tale arbitrium extendi ad mortem, iuxta gloss. in. §. in summa. institut. de iniur. quæ voluit pœnam arbitrariam extēdi posse vsque ad mortem. quæ glo. communiter reprobatur in hoc, & contra illam. tenet Bald. in. l. quicunque. C. de seruis fugitiuis. Anto. de Butri. in. c. de causis. de offic. delega. & in terminis gl. in capitulo inquisitionis. extrà de accu sa. & plenè Feli. in. c. in literis. extrà de constitut. & omnes concludunt, quòd pœna arbitraria erit illa, quæ pro similibus imponi cōsueuit. De iure autem capi. regni est in specie capi. quod incipit. Robertus &c. vniuersis præsentis edicti &c. sub rubri. videlicet statutum contra Neapol. rapientes virgines, & parum infrà subdit, in hac nostra ciui-
3 tate Neapol. per quod cap. † quòd est locale in ciuitate Neapoli. imponitur pœna capitis de osculanti virginem: sed certè dispositio dicti capi. non extenditur ad villas, seu casalia ciuitatis Neapol. seu ibi, aut in eis degentes [illegible] cet qui de villa est, dicatur esse de ciuitate: per textum in. l. qui ex vico. ff. [illegible] municipa. cùm vulga. cum in materia odiosa appellatione ciuitatis vel ciuium non veniant nec contineantur villæ seu casalia: vt voluit Baldus, in titu. de pace constant. in. j. chart. versicul. sed hoc dubitatur. & ibi subdit, quòd damnata ciuitate ad aratrum non includuntur casalia. Idem voluit Baldus, in l. prima. §. primo. ff. de offic. præfecti. vrbis. Angel. in. l. ciues. C. de appella. Bald. in authentic. & omnino ne vxor pro mari. vbi si sunt represaliæ concessæ contra ciuitatē vel ciues, non intelliguntur contra villas vel casalia. &
4 † quòd dispositio pœnalis contra ciuitatem vel ciues, non complectatur villas vel casalia. tenet Alexand. de Imol. post

post alios in rubr. solu.matrimonio,in. secunda chart.& sequitur idem copiosius doctor Ludouic.Bolog.in repe.extrauagan. Theodosi.in vndecima parte,in versicu.vel comitatiuos.in.iij.column.& ita aliàs in facto reperitur fuisse iudicatum in Sacro Regio Con.annis elapsis in causa Santoli de casoria, contra quem constabat de osculo, & fuit liberatus sub fideiussoria cautione ex quo non veniebat sibi imponenda pœna capitis: ex quo erat de villa seu casali, & non de ciuitate Neapol. vt constat per processum penes honorabilem Ioann.perocta scribam fiscalem ipsius magnæ curt. & in eius banca, & amplius reperio Afflict. in suis decisi. quas dicit esse.S.Con.dicentem,quòd dum serenis.Rex Federicus, voluisset ab ipso & certis alijs doctoribus,consiliarijs, & auditoribus suæ Maiesta. scire. qua pœna de iure imponenda sit viro deosculanti virginem inuitam & ætate maturam in platea publica extra Neapoli.fuit rescriptum suæ Maiestati prædictum deosculantem virginem contra eius voluntatem in strata publica, & acclamentem contra ipsum esse puniendum pœna relegationis à ciuitate Sarni: cuius erat originarius.& vbi fuerat delictum patratum per triginta milliaria,& ad pœnam pecuniariam moderandam,secundum eius diuitias & paupertatem:non tamen imponit in dicta decisione tempus præfinitum.& credo, quòd ob senectutem oblitus fuit: & est aduertendum hoc fuisse in ciuitate Sarni. & non in casalibus Neapol. tamen idem dicendum esset ex præmissis, cùm capitu.illud odiosum & pœnale contra Neapol.non comprehendat villas seu casalia Neapol.& successiuè,nec degentes in eis:attamen in casu præmisso oco,& plus clarissimè ex defensionibus eiusdem Christophori liquere in processu, qualiter præfatus Christophorus, & Diamantes præfata pluries fuerunt in tractatu matrimonij, & remanserant iam contenti ad inuicem se matrimonio copulare. verum ob impedimentum patrui eiusdem, Diamantis, nullatenus volentis in dicto matrimonio assentire, supersessum fuerat, ideò cùm subtilis sit inuentio mulierum, quæ promptiores sunt ad Venerem, vt dicit Cynus,in lege quisquis.in versiculo,ad filias. & ibi Salicet.codice ad legem iuliam maiestatem,intelligi fecit eidem Christop. ac etiam pluries sibi formaliter hæc propria verba dixit: *si me voi pigliare per mugliere basame in publico altramente li eij mei mai mete daranno*: & sic præcedente huiusmodi tractatu matrimonij; & voluntate ipsius Diamantis Christophor. ipse eandem osculatus est, dicendo: *statime testimonij como io la baso*
5 *cha me e mogliere*: & sic resultat † quod in fortioribus terminis voluit singulariter dominus Abbas. in capitulo cùm causam extrà de rapto.vbi dixit quòd licet pœna raptus sit capitalis. per textum,in lege vnica codice de rapto.virgi.adeò quòd de iure ciuili etiā sponsam propriam rapere non licebat.

¶ Tamen secus est de iure canonico, quòd præualet in matrimonijs: per dictum capitulum, cum causa.

ex quo infertur; quod nedum sponsam impunè liceat viro rapere, verum etiam eam, cum qua fuit tractatus matrimonij. Pariter ergo & in casu, de quo agitur, in quo maior ratio vrget, cùm sit longè minor pœna in osculo, quàm in raptu, vt supra demonstratum est, & tamen si raptus ob præcedentem tractatum matrimonij impunibilis est, multò magis propter præcedentem tractatum matrimonij erit & osculum impunibile, præcedente præsertim ordinatione, & voluntate puellæ: vt suprà dictum est. & hoc dictum Abb. in præallegato. capit. cum causa. refert & sequitur pro not. do. Anto. de Alexan. iurisconsultorum in hoc Siciliæ & Neap. regno proculdubio suo tempore princeps in addi. ad Bald. in prædicta. l. vnica. C. de raptu. virgi. Ex quibus concludo prædictum Christophorum non esse in aliqua pœna, & meritò liberandum, & ita consulo iuris esse.

Tho. Gramma. V. I. Doct.

¶ Et sic fuit prædictus Christophorus absque aliqua impositione pœnæ liberatus, & matrimonium exequutum.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Confeßio delicti, vbi adparet non est aliter curandum de forma inquisitionis. & nume. 2.*

3 *Vulnus in dubio præsumitur letale, & in dubio vulnerans tenetur de occiso, cùm euentus mortis sequutæ id ostendat. & tamen totum hoc consistit in arbitrio iudicis.*

4 *Vulnus quando est in loco periculoso, & medicus refert esse mortale tunc probatio negatiua, videlicet, quod non decesserit ex vulnere est valde difficilis.*

5 *Vulneratus debet ipse se curari facere, & si non adhibuit sibi salutifera, non excusatur.*

6 *Si super vulnere medici examinati diuersimodè deponunt, eo casu iudicatur contra vulnerantem. & præsumitur ex vulnere decessisse.*

7 *Pœna non mitigatur in seruo.*

8 *Seruus est, ergo fur: seruus est, ergo malus: non tenet consequentia.*

9 *Signum, quod quis aliquem animo occidendi percußit, adparet, quia cum gladio percußit.*

Animus occidendi comprehenditur, quandoque gladio percußit ibidem.

10 *Mortuus præsumitur ex vulnere, si infrà paucos dies post vulnus decesserit, etiā si infrà ... dies decesserit, secus si infrà octo menses.*

11 *Vulnus si probatur fuisse mortale, non ... probationes, quod ob malam curam vel negligentiam decesserit,*

12 *Interpretis vnius dicto statur quando alij interfuerint.*

13 *Vulnerans si accusatus fuit de vulnere, & ... titum puniri, dicitur criminaliter actum & ... detur petitum de. l. cornelia condemnari.*

14 *Homicida inquisitus, quod occiderit Titium debet condemnari tanquam occiserit: licet Titius fuerit mortuus post finitam inquisitionem & ea pendente mors superuenerit.*

15 *Iudex dum cognoscit vel suspicatur aliquid per calumniam petitum potest petētem ex officio repellere & exceptionem nō admittere etiam si fuerit iuratum quod non animo dilatandi factum sit.*

16 *Iudex vbi nouit aliquid ad procrastinandam litem fieri debet ex officio occurrere.*

17 *Confesso crimē potest defensio denegari cùm ob confeßionem dicatur delictum notorium.*

Con

18 *Confessus delictum est confestim condemnandus.*

19 *Homicida dũ instat ad defensam vt res protrahatur debet interfici & postea inquiri.*

20 *Terminus non debet dari querulanti ad probandum contra iudicem in causa syndicatus sed debet grauamen allegans ex eisdem actis & processu illud iustificare imò si ex nouis actis contingerit reuocari quod fecit iudex non poterit dici malè iudicasse nec quod teneatur in aliquo.*

21 *Sententia si est iusta ex primis actis ex quibus iudex iudicauit debet iudex ipse absolui licet ex nouis possit impugnari.*

Consilium XLIX.

SVmmi rerũ opificis pſidio iterato. Amẽ. In causa querelę expositæ in syndicatu cõtra me & cæteros meos collegas, iudices magnæ curiæ vicariæ, per honorabilem Saluato. de ysopo de Neap. super emendatione pretij sui serui ex nostra sententia vltimo supplicio condemnati, prætextu, quod fuerit eidem seruo tortura illata contra formam capitulorũ Neapolitanis concessorum, ex processu informatiuo. Item, quod non fuerit eidem seruo statutus condecens terminus ad faciendum suas defensiones. Item, quod ille vulneratus per præfatum seruum decesserit non ex vulnere, sed ex mala cura, & quod fuerit per eandem magnam curiam & sic per nos sanctissimè pronuntiatũ, constat enim per inquisitionem formatam contra præfatum seruũ, quod ex causa, quod ille pauper occisus ilico ad ipsius serui requisitionem sibi nõ erogauerat duas armellinas seu sectinas sibi debitas ex delatione carnium, quas seruus ipse detulerat ad eius macellum, eundem Nicolaum Frãciscum vulnerauit, ex quo quidem vulnere mors sequuta fuit infra dies. xij. vt hæc omnia ex meritis probatorum, & signanter per ipsiusmet serui confessionem adparet, ac ex eodemmet vulnere decessisse, vt deponunt Magnificus Ioan. de monticello medicus, & chirurgicus, vna cum duobus alijs expertis deputatis ad curam infirmorum venerandi hospitalis sanctæ Mariæ anuntiatæ, in quo infirmus ipse infelix decessit prout etiam adparet per partitam libri hospitalis præfati, in quo describuntur omnia nomina infirmorum, & etiam decedentium in eo, cùm die secundo mense, quo casu non est aliter curandum de forma in-
1 quisitionis seu accusationis, † vt not. Innocen. in c. cùm super. extrà de confessi. & in capit. per inquisitionem. de elect. & pulchrè Bald. in l. & si seuerior C. de infa. vnde nõ poterat seruus ipse in eius depositione fateri præfatũ Nicolaum Franciscum vulneratum occidisse, ex quo statim non decessit, sed infra dies. xij. & quando nunquam probaretur per testes, prout probatur vulneratum ipsum ex vulnere decessisse, tamen vulnerans in dubio tenetur de occiso, quia vulnus præsumitur letale,
2 ex quo † exitus mortis acta probat. l. rem non nouam. ff. fin. de iudic. & in prima constitutione digestorum, & sic euentus mortis ostendit vulnus fuisse

mortale:argumen.l.aut facta.§.euen-
tus.ff.de pœn.ita Bald.in.c.primo in
versicu.sextò quæritur. quibus modis
feu.amitta.in vsibus feu. Qui enim ne
gligentiam aut malam curam allegat,
probare debet lege quoties. §. qui do-
lo.ff.de proba. Ita inquit Floren. in.l.
qui occidit.§.fina.ff.ad leg. aquil. Al-
beri.in.l.item mella. §. Celsus. ff. eod.
titul.Salyce.in lege prima.C. de emen
da. seruo. Gandin. in tractatu malefi-
ciorum.in titul. de homicid. in fine. &
consuluit plenè Soci.in consilio. clxx-
viij.in primo volum.& ibi subdit quòd
ista est, verior opinio. Et ita putat,
3 quòd † totum hoc consistat in arbi-
trio iudicis considerare tempus, infra
quod si mortuus est, præsumatur ex
vulnere,vel ex negligentia, secundum
iudicium medicorum, per. l. si semel.
C.de re militari.libro. xij. & ita etiam
tenet Bartol.in.l. fina. C.ad.l. cornel.
de sica.Ioan.Andr.& Moder.in.c.pres
byterum.extrà de homicid.Abb. In. c.
secundo de cler. percusso.Ang. in tra-
tractatu maleficiorum.in versic.ex in-
teruallo dictus Titius Alberi.in secun-
da parte statutorum. in quæstio. cxx.
vt ideò dicebat pulchrè Bald. in dicto
capit. primo quibus modis feu. amit.
quod quando vulnus est in loco peri-
culoso,prout in casu isto, quod fuit in
capite prope spatulam & inde est quod
medicus retulit fuisse & esse mortale,
& che la spalla non tenea quasi niente.nunc
probatio negatiuè, videlicet quod fue
4 rit mortuus ex vulnere,est † valde dif-
ficilis, & nihilominus in casu isto fuit
allegata mala cura, & minimè proba-
ta, & sic de nouo probari non licebat,
nec licet.imò rectè consideranti lique-
bit,quod ipse Saluator dominus serui
præfatum Nicolaum Franciscum vul
neratum curari facere tenebatur, &
5 † si medicum vel alia salutifera sibi
non adhibuit, non excusabitur. & sic
ex prætensa mala cura ipse fuisset cau
sa,vt dixit Pau.de cast.in.l.si ab hosti-
bus.§.si vir. ff. solut.matrimo.& plenè
Soci.in consilio.clxxviij.incipien. pri-
mo aspectu primo volumi.& plus sub-
dit Bald. in præfato. c. primo quibus
modis feu.amit.vj. colum. quod quan
do dubitatur, an vulneratus fuerit ex
vulnere mortuus, & sunt plures me-
dici examinati, diuersimodè deponen
tes,quod eo casu iudicatur contra per
cussorem,scilicet,quod ex vulnere de-
6 cesserit.& † sic in duriorem partem iu-
dicatur. & idem sequitur Felyn. in.d.
cap.presbyterum prima colum.in fine.
de homicidio,& Catal.in tracta syndi-
catus.in versi.cclxxxvij.incipien. addo
quod quando.& sequitur Marsilius in
l.j.§.diuus.ff.ad leg.cornel.de sicar.in
viij.char.pro quo dicto videtur tex.in
c.significasti.el secundo de homicid.§.
fin. & præmissa præsertim sibi locum
7 † vendicare debent in seruo, in quem
pœna non mitigatur. l. statuliberi. de
quæst.l.prima vt ibi Barto.ff. de pœn.
cùm valeat consequentia, est seruus,
8 ergo fur est seruus,ergo malus, † vt di
xit Bal. in.l.penul.in fine de liber.imò
quando non fuisset præfatus Nicolaus
Franciscus mortuus ex vulnere solo,
tamen attento & cõsiderato, quod per
seruum & infidelem hominem libero
& Christiano vulnus illatum fuerat ex
proposito, & deliberatione, & pro re

mod

modica potuisset pœna ipsa alterari ex qualitatibus præfatis, maximè, quia iam constabat de animo illum occidendi vltra effectum mortis subsequutum, & quando constat de animo occidendi ex adparētibus indicijs, prout in casu præmisso, eo casu alteranda est pœna vt dicit Salycetus. in. lege. is, qui cum telo. ff. ad. legem. corneliam. de sicariis penultima. columna. in fine. vbi etiam allegat Bartolum, ita tenere. Et signa, ex quibus cognosci datur, quòd animo occidendi percusserit, sunt: quia cum gladio percusit, prout inquit Specul. in titulo. de accusatio. versic. sed pone. Item constat,
9 quòd per eiusmet confessionem, † præfatum occisum ante ianuam propriæ domus appostasse & insuluisse: & prout iam vulnerauit, & sic vulneratus decedens, in dubio præsumitur ex vulnere decessisse, nisi adpareat de negligentia, vel mala cura, ita dixit Odofre. in. l. qui occidit. §. penultimo. ff. ad l. aquil. imò secundum iudicium medicorum, etiam si decessisset infra. xl. dies, præsumeretur ex vulnere mortuus, secundum Augusti. in additio. ad Angel. de aret. in versicu. ex interuallo dictus Titius Anton. de butri. in. c. præ tereà. de cleri. percusso. & totum hoc erit in arbitrio iudicis, vt dicit Augusti. ibi imò dicit Ioan. Petr. de Ferra. in sua practica Papiensi. in titu. de forma inquisitionis, quod præsumitur quis ex vulnere mortuus infra paucos dies, si infra sexaginta dies decessit. &
10 ita allegat tenere medicos. Secus † enim, si decesserit infra octo menses, quia tunc non præsumeretur ex vulnere mortuus, nisi semper malè se habuerit, quia tunc etiam dicendum esset ex vulnere decessisse. Ita dixit singulariter Abbas in capitulo prætereà. de clerico percusso, & si probatur,
11 quod vulnus fuit mortale, † non iuuant probationes, quod propter malam curam vel negligentiam fuerit mortuus. Ita dicit Baldus in consilio incipiente, sapientissimè allegatum, est. & Angelus in tractatu maleficiorum. in versiculo ex interuallo dictus Titius, & licet aliàs dici consueuerit, quod an quis ex vulnere decesserit, stari debeat iudicio medicorum, attamen in casu, de quo agitur, in cura huius vulnerati defuncti, vnus solus fuit medicus, qui ipsum curauit, videlicet dominus Ioannes, de monticello, qui cum iuramento interrogatus, deposuit illum ex vulnere decessisse: & quòd à principio vulnus fuit mortale. Et idem deposuerunt alij testes, & pariter licet conditio, & paupertas extrema præfati vulnerati non requisiuisset plures medicos in eius cura. Et inde est, quod ob extremam inopiam accessit ad se curandum in hospitali Anuntiatæ: nihilo-
12 minus statur dicto † ipsius interpretis, quando alij non interfuerunt, licet vnus sit. lege prima paragrapho primo digestis de verborum obligationi. ita Baldus in lege directas libertates. ff. de manumisso testamento idem Baldus in procemio digestorum. Et plenè Marsilius. in. l. si in rixa. ff. ad. l. cor. de sica. Vnde cùm non interfuerit curiæ, præfati defuncti, nisi solùm medicus præfatus, & conditioni, ac

paup

paupertati ipsius nō requirebatur plu
res interfuisse medicos, ergo dicto i-
psius standum erit, licet vnico. Nec
suffragaretur, ꝙ in querela non que-
rulatur seruus prefatus de morte, &
pariter nec vulneratus querelam ex-
posuit de morte: sed de vulnere, quo
casu non debuisset ad mortem condē-
nari. Et sic vltra pœtita respondeť, ꝙ
si vulnerans sit accusatus de vulnere,
13 † & petitum ipsum puniri, dicitur cri-
minaliter actū, & videtur petitum de
l. cornelia condemnari. Ita Spec. in ti-
tu. de accu. ver. sed pone. maximè, cùm
fuerit querulatum eundem fuisse gra
uiter, imo letaliter vulneratum, quo ca
su videtur actum & querulatum de
morte. Ita Bart. post glo. & communi-
ter docto. in. l. damni. in. §. Sabini. ff. de
dam. infect. concurrente quoq;, ꝙ in
criminalibus non habet iudex conside
rare modum concludendi in libello:
sed qualiter lex concludat secundum
qualitatem delicti, quod est not. dixit
Bald. in. l. & si seuerior. in. iiij. oppo. C.
de infami. Sicut dicimus in simili ecō-
uerso, ꝙ inquisitus de homicidio, ꝙ
occiderit Titium, debet condemnari
14 tanquam occiderit: licet † Titius fue-
rit mortuus post finitam inquisitio-
nem, & qua pendente mors superuene
rit. Ita dixit singulariter Bald. in. l. si
rem. in fi. ff. de pigno. act. & idem Bal.
in. d. l. damni. §. sabini. suprà alleg. vbi
subdit fuisse de facto in domino Odo
ne, qui fuit potestas Florentię: & fecit
decapitari quādam, qui vulnerauerat
alium antè, quàm ille moreretur, & in
syndicatu contra ipsum fuerat datus
libellus personalis. Tamen pro ipso
bene facit gloss. in. l. si is, qui Stichum.
ff. de confes. item licet non appareat
seruus ipse interrogatus de morte: at
tamen inquisitus est de morte, vt pa-
tet in ꝓcessu, in quo verificatur mors
subsequuta ob vulnus illatum: & ipse
Saluator dominus serui comparens
aduersus inquisitionē, respondet velle
probare, quod vulneratus decesserit
ex mala cura, & non ex vulnere: & ni-
hil probauit, nec se grauauit de inqui-
sitione formata de morte: ex quo in-
quisitione ipsam de morte non igno-
rauit: sed vellet nunc admitti iterum
ad probandum de mala cura: & qua-
tenus allegauit testes tunc habere in
nundinis lanciani & salerni, que nun-
dinæ nō fiunt die. vij. septembris, pu-
non est, nisi notorium consideratum
fuit, per magnam curiam prefatum
Saluatorem id ex malitia expostu-
lasse & causa dilatandi supplicium sui
serui, cùm nihil allegasset nec produ-
xisset, ꝙ seruum ipsum releuare po-
tuisset. Vnde succedit, ꝙ quando iu-
dex nedum cognoscit: sed suspicatur
de malitia opponentis seu calumnia,
potest exceptionem præfatam & simi-
15 les ex officio repellere. † Ita dicit Fe-
lyn. in. c. ex parte. & . ij. extrà de off. de-
lega. in prin. imò vbi iudex vehemen-
ter præsupponit contra opponentem
exceptione quantumcunq; iustam po-
terit nedum ipsam non admittere, sed
etiam nec iuramentum, ꝙ non animo
dilatandi id faciat exigere: imò proce-
dere ad vlteriora, spreta etiam appel-
latione, quatenus interponeretur. Ita
dicit Abb. in. c. nullus. de præsump. in
fi. & in. c. ex parte præfato. & ideò dicit

Iaco-

Iaco.bu.in.l.ij.C.de fal. quod vbi iudex nouit aliquid ad procrastinādum litē, debet ex officio occurreret.& idē tenet etiam Pau.de cast.in.l.properā-
16 dum.ij.colum.de iudi. † quòd maximè dicendum est procedere in isto seruo, tanquam confesso, cui ex causa confessionis per ipsum factæ potest defensio denegari, cùm eo casu ob confessionem delictum dicatur notoriū. Ita dicit Bald.in.l.à procedente.C.de dila.maximè, cùm solenniter ratifica-
17 merit, † & confessus fuerit in iudicio, ꝑ ea quæ habentur per Bald. in rub. de pac. & alibi, vbi quis confitetur delictum, est confesim condemnandus. dixit Bald. in.l.ij.C. de custo. reo. &
18 † ideo dixit satis pulchrè Bald.in.l.si ita vulneratus.ff.ad.l.aqui. & satis ad propositum nostrum; ꝙ vbi cōstat de crimine, iudices debent esse proni ad puniendum: nec debent multum ponderare omnes iuris solennitates: quia
19 fauor publicæ disciplinæ, suadet † vt maleficia puniantur, & ideò dixit singulariter Bald.in.c.quoniam contra. in antepe.colum.ij.char.extrà de proba.ꝙ si homicida instat ad defensam, vt res protrahatur, debet interfici:& posteà inquiri. Idem refert & sequitur Fely.in.c.pastoralis.§.quia verò.extrà de of.dele. Et ex his omnibus concludo fuisse bene ac sanctisimè iudicatū per magnam curiam vicariæ me referente in ea,& dum fuisset appellatum à Magni.electis syndicatoribus ciuitatis Neapo.ad S.Consilium, ex quo dederant terminum ad probandum, qui dari non poterat in causa syndicatus sed debebat grauamen prætensum illatum per iudices, vt asserebatur, iustificari ex eisdem actis & probatiōibus, & non ex nouis, per cle. appellanti.de app. imò si ex nouis probationibus factis in causa syndicatus contra iudicem contingeret sententia reuocari, tunc non est dicēdum, ꝙ iudex qui dictam sententiam protulit, malè iudica-
20 uerit: imò eo casu nō teneretur in aliquo, argu.no.in.c.cum Ioannes eremita.extrà de fide instrumen. Ita in specie tenet Pari.de put.in tract.syndi.in titu. de offic. syndi. in.c.an si potestas condemnauit.v.colum. ver.& adde, ꝙ iudex non facit litem suam.& idē etiā tenet Amode.iusti.in alio suo trac.syndi.vbi multa alleg.in.viij.char.in ver. item in eo, ꝙ plures innocentes.vj.colum.ver. sed idem Bal.vbi formaliter dicit, quod si ex primis actis, ex quibus iudex iudicauit, sentētia est iusta,
21 † debet officialis absolui: licet ex nouis posset impugnari & idem tenet Amode.in penultima char. dicti tract. & sic reuocato termino per.d. S.Cōsilium pro honore dictorum magnificorum electorum, remissa fuit causa eisdem magnificis electis syndicatoribus dato eisdē seu eorum consultori prius ordine oretenus, vt ad absolutionem meorum sociorum iudicum, & meam procederent: prout ita ex meritis processus, & actorum fieri debebat & ita exequutum fuit cum consilio magnifici domini Scipionis de summa eorū consultoris, & aduocati vniuersitatis, nō obstante nimia importunitate præfati Saluatoris querulantis & ita iuris fuisse censeo ego.

Thomas Grammaticus .V. I. Doct.

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Causa breuis & parua dicitur à duobus aureis infrà hodie tamen in regno dicitur à duobus augustalibus. & numero secundo.*

3 *Causa modica & breuis dicitur, quando pro re consequenda plus expenderetur, quàm sit valor causæ.*

4 *Res debitoris capta per creditorem, potest loco pignoris per ipsum creditorem detineri.*

5 *Famulus non tenetur furti, si dum sibi salarium non soluitur, subtrahit tantum de rebus patroni, quòd sibi satisfiat.*

6 *Creditor quando accipit rem debitoris, vt sibi satisfiat, non tenetur vi bonorum raptorum.*

Consilium L.

AEterni saluatoris auxiho petito. Amen. In causa capitanei Caianelli & vasallorum magni. Benigni de ægidijs, detentorum in magna curia vicariæ, cum Regio fisco, & querulantibus super represalijs factis in iumento Pet. de ca. sancti Felicis, quod dictæ represaliæ de iure sub sistunt. ostendam presupponendo vnum in facto verissimum, quod dum Damianus de caianello pro suo salario debuisset consequi à patruo præfati Petri & cuius præfatus Petrus est hæres, ducatum vnum pro eius salario & pluries instetisset apud dominũ sancti Felicis super recuperatione debiti præfati, tandem facta quedam executione Petro præfato. per præfatum dominum nulla subsistente causa, executionẽ eandem restituit, non satisfacto præfato Damiano, ob quod eui- denter eundem Damianum grauando indigebat. Damia. ipse auxilio superioris, & sic oportebat superiorem ipsius baronis adire per consecutionẽ iustitiæ. ad cuius aditum consequendũ siue debitum plus expensum fuisset, quàm esset valor causæ. modò certum
1 est, quod causa breuis & parua dicitur à duobus aureis. & vt dicit Bartol. in l. si oleum. §. meritò. ff. de dolo. & hodie in regno dicitur causa modica seu bre-
2 uis, dum est duorum augustalium: vt in constitutione, dilationes. sub tit. de dila. Item dicitur causa modica & breuis, quando pro re consequenda plus expenderetur, quàm sit valor causæ. Ita dicit Bartol. in l. mediterraneæ. C. de an. & tri. lib. x. sed vbi habendo recursum ad superiorem, expenderetur
3 plusquàm sit valor causæ, tunc non debet haberi recursus ad superiorem: & sic nõ dicitur posse haberi recursus: & sic possunt fieri represaliæ. Ita in propriis terminis Bar. in l. mediterraneæ. in vl. addi. C. de ann. & tri. li. x. & Pet. de anch. in c. vnico. extrà de iniur. & dã. da. Vnde capto iumento pro represalijs, licet potuisset vt res obligata ti- quam in bonis debitoris existens loco
4 pignoris per capiẽtẽ detineri, prout dixit no. Barto. in authen. & omnino. C. ne vxor pro ma. attamen dictum iumentum cum bonis desuper existentibus præsentauit iudici, iuxta doctri. Bal. in d. authen. & omnino. quãobrẽ

fatis

satis apparet excusatus à pœna furti: & sic querela furti expositam nullatenus procedit, præsertim cùm si famulo non soluitur salarium seu merces sibi debita, prout in casu, de quo agitur potest famulus ipse subtrahere de pecunia seu rebus domini tantum, quod sibi satisfiat: nec tenebitur actione fur
5 ti, cũ solus animus attendatur † in furto: & furtum absq; animo furandi non committatur: vt in. §. j. insti. vi bo. rap. ibi nec furtum teneri, quæ non eo animo capit & probatur in. l. si quis vxori. §. si quis asinum. in fin. ff. de fur. ibi furti: ita demum teneri, si furandi animo id fecisset, id ergo, quod præfatus Damia. fecit, videtur non animo furãdi fecisse: sed animo sibi satisfaciendi, & ideò dixit Rofr. bñuẽ. in libellis suis iuris ciuilis super constitutione diui Marci, quæ est in. l. extat. ff. quod me-
6 tus causa circa finem quod † quando creditor accipit rem debitoris, vt sibi de debito satisfiat, non tenetur vi bonorum raptorum quia nec rapinã voluit committere: & credidit sibi licere, cùm voluntas & propositum distinguant maleficia. l. quæ in iure. circa principium cum vulgari. ff. de furtis. præsertim, cùm etiam fatua credulitas excuset à pœna doli, secundum Angel. in. l. prima ad finem princip ff. de eo, per quem fac. erit. Et plenè Iason. in. l. si quis id, quod. viij. colum. de iurisdictione omnium iudicum & sic quod actione furti talis famulus non teneatur, sed in specie consulendo alexan. de imò. in consilio. cxxxv. incipiente circa primum dubium. in primo volumine idem refert & sequitur domi. Anto. de Alexan. in additione ad Bartol. in. l. extat. ff. quod metus causa. vbi etiam refert hoc dictum Goffre. & maximè hoc concedendum est, cùm quelibet causa etiam temeraria, & iniusta excuset quem à dolo. gloss. est in. l. plagij criminis. & ibi not. Ange. C. ad. l. flaui. de plagia. gl. in. l. j. in fine. ff. de abige. & ita requisitus vt consulerem, videtur mihi iuris esse. Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Dorctor.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Officiali iniustè exequenti potest de iure resisti.*

2 *Officialis si perperam & iuris ordine non seruato mandat aliquem capi, qui se defendi. & euadit manus officialis, quòd non dicitur eo casu resistere. sed se defendere.*

3 *Resistens officiali violenter: aut sine ordine iuris exequendi, potest conuocare amicos & coniunctos, qui etiam ex se absque alia conuocatione concurrere possunt ad resistendum.*

4 *Testes tres instrumentarij vel non instrumentarij probare possunt aliter fuisse dictum & factum in instrumento, quàm in eo contineatur. & pariter probare poterunt falsitatem instrumenti.*

5 *Testis vnus licet non reprobet instrumentum tamen facit indicium ad torturam contra notarium.*

Testes duo vna voce deponentes contra instrumentum præualere debent notario data paritate conditionis inter eos & notarium. ibidem.

Testes duo reprobant instrumentum. & vnus testis facit vacillare instrumentum. ibidem.

Carcé

6 *Carceratus iniustè, potest à carceribus aufugere. & etiam vulnerare custodes, aut occidere, si aliter euadere seu aufugere non posset. & numero 7.*

8 *Fideiussio præstita pro aliquo, illo absente, & absque eius saputa nec se obligante, vt principalis non tenet.*

9 *Custodiri in vinculis, & fideiussoribus committi, sunt diuersa.*

10 *Carceratus iniustè si aufugit à carcere, nedum ipse in aliquo non tenetur, verùm etiam nec eius fideiussor.*

11 *Compositio ad hoc vt teneat contra criminosum, requiritur constari de crimine.*

12 *Metus siue terror semper inferri præsumitur per officialem suo subdito.*

13 *Iudex inferens metum, & qui propter hoc extorquet pecuniam, dicitur committere concussionem.*

14 *Iudicis verba, nedum facta, inferunt iustum metum, & concussionem.*

15 *Iudex dicens subdito: grauabo te seu carcerabo, nisi dederis mihi tantam pecuniam, committit concussionem & nu. 16.*

17 *Metus iustus dicitur, metus cruciatus corporis. & pariter terror armorum, vt si armatus quis adstabat, licet ipsa arma extracta non fuerint. & nu. 18.*

19 *Testes centum, deponentes aliquid fuisse sponte factum, & duo dicentes per metum vel vim factum, præferuntur.*

20 *Notarius dicens in instrumento quid sponte factum; si duo testes asserant id fuisse, vi & metu factum, præferuntur illi duo.*

21 *Notarij verba in instrumento contenta, quòd quid sponte & voluntariè gestum sit, & similia prolata tempore metus, nedum non purgant metum, sed potius illum geminant.*

Consilium. LI.

SVmmi rerũ opificis suffragio petitio, Amẽ. In causa honorabilis Tragonectæ de puteolis, aduersus magnificum Montoiam hispanum olim Capitaneum eiusdem ciuitatis, super indebita exactione ducatorum quinquagintaquatuor, ex diuersis causis, videlicet ducatos. xvj. pro prætensa resistentia, itẽ ducatos. xx. pro pœna prætensæ contrauentionis obligationis fideiussoriæ præstitæ per Ioan. de composta, & duca. viij. pro compositione delicti asserti in personam famuli Raphaëlis panararij, per Iacobum cauallerium eius fratrem: & ex quo Iacob. ipse per prius fuerat ad redimendum vexationem curiæ tantum compositus, non quòd delictum ipsum aliquo modo confessus fuisset, dicendum est namq; primò, quòd quatenus de prætensa resistentia modo aliquo adpareret, illa quidem fuisset iure permittente facta: nam si Iacob. cauallerius eius frater de prætensis delictis inquisitos, fuerat per prius compositus per prædecessorem Capitaneum ciuitatis prefatæ Franc. carlinum nomine, vt constat ex depositione ferè omniũ testium super quarta exceptione, non poterat per ipsum Capitaneum successorem, sic de facto capi, ipso prius non vocato & audito: maximè cùm ex actis adparebat de compositione iam ritè facta. vnde † Capitaneo ipsi de facto ac iniustè procedenti ad capturam ipsius Iacobi, poterat de iure & impunè resi-
1

stu. l.

sti.l.prohibitum. C.de iur.fis.lib.x.& l.defensionis facultas. eod.titu.voluit Dy.in regula, quòd quis.de regu.iur. in.vj.per.l.quoniam iudices.C.de appel. Cy.in.l.j.C.vnde vi.Guliel.in.l.vt vim. ff.de iusti.& iu.plenè Alexan.de Imo.in.l.eximendi.§.item si quis.ij.colum.in fi.ff.ne quis eum, qui in ius. & pulchrè Ias.de may.in.l.j.§.pretor ait. ff.eod.titu.vbi refert etiam Rapha.ita tenere,in.l.proxima.& vltra alleg.pro hoc esse bonum tex.& ibi Bal.in.l.j.§.fi.ff.eod.ti.& subdit ita esse tenendum. & proptereà dixit pulchrè Inno.in.c.si
2 quando.de offi.deleg.quòd † si iudex perperam iuris ordine non seruato, mandat aliquem capi,qui se defendit, & euadit manus curiæ, quòd ipse non debet resistere:sed se defendere.l.j.§.si ideò ne vis fiat ei.&.l.j.§.Offidius.ne quis eum.& potest talis resistentia fieri per quemlibet, cuius interest, vt dicit Barto.in.d.l.prohibitum.& in.l.deuotum.C.de meta.& Cy.in.d.l.j.C.vnde
3 vi.& poterunt in huiusmodi † resistentia contra officialem conuocari amici & coniuncti, qui aliàs possent absqve conuocatione occurrere ad resistendum:per not.Barto.in.l.si quis in seruitute.in fine.ff.de furt.& quod not.in l.iij.§.cum igitur. de vi & vi arma.refert & sequitur Par.de pute.in tractatu syndica.in ver.resistentia.ij.colum. & sic posito absque veri præiudicio, præfatum Tragonectam seu eius fratrem aliquam resistentiam commisisse,id iure permittente commissum adparet,cùm nullum adpareat præfatum Iaco.eius fratrem crimen commisisse. Tum etiam, quia quando adpareret de aliquo crimine, quod non esset Iacob.ipse culpabilis: sed ad redimendum curiæ vexationem se composuerat,vt suprà dictum est: & sic non poterat iterum ita de facto capi præfatus Iacob.ipso saltim per prius non citato. Nec obstaret,quatenus pro parte præfati Montoia exciperetur,quòd Iacob. ipse caualerius fuit compositus pro vulneribus illatis illi famulo, & non pro morte postmodum subsequuta, ex causa dictorum vulnerum, vt adparet ex tenore compositionis:nam huic de facili respondetur, quòd ex depositione quatuor testium examinatorum adparet præfatum Iacobum se composuisse cum præfato Capitaneo de vulneribus, & morte, ac certis rebus præfati famuli ablatis:per quos testes satis eliditur scriptûra præfata compositionis scripta per actuarium dictæ curiæ,cùm ex iuris dispositione, per duos vel tres testes, probari potest aliter se habuisse factum, quàm in in-
4 strumento contineatur: † imò etiam falsitas instrumenti probari potest per duos aut tres testes, etiam quòd non sint de adscriptis in instrumento,prout not.in.l.in exercendis.C.de fide instrumento.& in.l.j.§.si quis neget.ff. quemadmo. testamen.aperian. Bal.in l.optimam.C.de contrahen.& committen.stipulatio.Floria.in.l.cum de ætate.ff.de probationibus.Aret.in.§.item verborum. institu.de inuti.stipulatio. Bald.in.l.Imperator. colum.iiij. ff.de statu homi.& in cap.cùm Ioannes eremita.extrà de fide instrument.& sic si hoc alleg.vendicant sibi locum in instrumento,in quo interueniunt iudex

t nota

notarius,& teſtes : multò fortius id di-
cendum erit in dicta ſcriptura compo-
ſitionis ſcripta per ſolum notarium
non ſpectatæ fidei,aut multum cogni-
ti,& abſque teſtium interuentu. Hinc
voluit not.Abb.in.c.tertio loco. extrà
de probationib.colum.iiij. quòd data
paritate inter contradictionem nota-
rij & teſtium , duo teſtes vna voce de-
ponentes,præualere debent notario.&
plus voluit Bald.in conſil.xxix.incip.
probatus &c. in. j. volumi. quòd licet
vnus teſtis non reprobet inſtrumen-
5 tum : quòd tamen † facit indicium ad
torturam,& alibi dixit Franc.de curt.
in conſil.lv.colum.j. quòd duo teſtes
reprobant inſtrumentum:& vnus facit
vacillare inſtrumentum:ſed ſcriptura
ipſa cópoſitionis reprobatur per qua-
tuor teſtes.ergo &c.potuit enim ex er-
rore plus fuiſſe dictum & minus ſcri-
ptum,quicquid ſit,remitto me ſemper
veritati & iudicio rectius ſentientis.
Secundò,extante prænarrata cauſa li-
cita & permiſſa reſiſtendi, minimè po-
terat pręfatus Tragonecta capi & car-
ceribus detrudi:& quilibet ita indebitè
captus pluries requiſiuiſſet Capita-
neũ ipſum pro ſua liberatione : ipſum
6 ſeu eundem liberare recuſauit: † & ſic
exiſtens indebitè ac minus iuſtè carce-
ratus permittebatur ſibi de iure à car-
ceribus aufugere : nec ex fuga ipſa in
aliquo tenetur:vt dixit Barto.in.l.vis,
eius.C.de probationi.Alexan.in.l.ſed
eximendi.§.item ſi quis.præalleg.ff.ne
quis eum, qui in ius,idem Alexand.in
conſil.cxliiij.ij.colum.ij.volumi.refert
& ſequitur.domi.Anto.de Alex.pater
omnium obſeruandiſsimus,in ſuis ad-
dit.ad Barto.in.l.eos.ff.de cuſtod.reo.
& intantum eſt licita fuga indebitè car
cerato, quòd ſi aliter euadere non po-
teſt,vt fugiat,permiſſum ſibi erit vul-
7 nerare cuſtodiẽtes ipſum: † imò etiam
& impunè occidere,vt voluit not.Luc.
de penna in dicta.l.prohibitum.de iu-
re fiſci.refert & ſequitur Par.de pute.
in ſuo tractatu ſyndi. in verſi.reſiſten-
tia.in.iij.colum. Tertiò,quòd Ioan.de
compoſta fideiuſſerit pro præfato Tra
gonecta , quòd non diſceſsiſſet à car-
ceribus , in quibus carceratus exiſte-
bat:& ſic quòd ex cauſa contrauentio-
nis præfatæ ſe compoſuerit cum ipſo
Capitaneo in locum præfati Ioan.de
compoſta pro duca.xx.ex cauſa fugæ:
& ſic contrauentionis præfatæ fideiuſ-
ſionis.Adparet nanque ex forma fide-
iuſsionis præfatæ, quòd fideiuſsio ipſa
fuit pręſtita abſque interuentu autſa-
8 puta ipſius Tragonectæ, † imò eo in-
ſcio & ignorante , ſicque ſe non obli-
gauit : nec interuenit,nec iurauit,nec
interceſsit aliqua ſtipulatio, prout re-
quiritur.l.blanditus. C.de fideiuſſor.
l.iiij. §.ſatis. &.l.ſciendum. de verbo-
rum obligationibus.& inſtitu.de fide-
iuſſ.in princip. Accedat inſuper, quòd
nouiſsimum eſt, vt non data habilita-
te leuioris ſeu faciloris carceris con-
ſueto voluiſſe cautionem à fideiuſſore
ignoranti , & abſenti carcerato, quòd
carceratus ipſe non diſcederet à car-
ceribus , in quibus detruſus degebat,
ſub certa pœna &c. ſunt enim hæc di-
uerſa, in vinculis cuſtodiri , & fideiuſ-
ſoribus committi.l.j.ff.de cuſtod.reo-
9 rum.quem text.ad † hoc alleg. Luc.de
penna. in.l.ſi quis decur. C.de decur.

libr.

libro.x.vbi plus decidendo præsentis dubij disceptationem, voluit, quòd iniustè carceratus aufugiendo à carcere, nedum ipse in aliquo non tenetur, verum etiam nec eius fideiussor: & † faciunt not. Barto.& Bal.in.l.qui in carcerem. ff.quod metus causa. Angel.in l.si mulier. §.si dos. eodem titulo. qui dixit, quòd factum ab eo, qui iniustè detinetur carceratus, est ipso iure nullum, aut saltim rescindendum. Idem voluit Francis.de aret.in consil.xiiij. colum.xiiij.de quo etiam per Innocen.in cap.cùm locum. de sponsa.per Bald.in.l.ab eo. colum.iij.C.quomodo & quando iudex.qui voluit, quòd non valet constitutio procuratoris facta ab indebitè carcerato, ad promittendum aliquid detinenti, & præsertim cùm compositio ipsa fuerit facta de omnibus præfatis per ipsum Tragonectam iam existentem in fortiam ipsius Capitanei detentum vulg.l.qui in carcerem.quod metus causa.& non constito de prætensis criminibus contra Iacob.caualerium, quòd plus est, nec per inquisitionem, nec per accusationem: quo casu fieri non poterat cōpositio, vbi de crimine non constaret, per cap.regni.quod incipit: habet literarum tuarum: quia semper innocens saltim pecuniariter vexaretur, de quo etiam est obseruantia magnæ curiæ vicariæ, qua cauetur, quòd in nullo crimine publico vel priuato potest procedi ad compositionem, nisi probato

11 crimine vel confesso: & † sic vt habeat locum compositio, debet constare de crimine contra inquisitum seu accusatum legitimè, iuxta formam constitutionis: humanitate. &.c.ab illo inchoandū. & sic requiritur, quòd iustè quis fuerit carceratus, & compositus, seu saltim quòd semiplenè constet contra ipsum, prout concludit Par.de put.in suo tracta.syndi.in versic.compositio. vj.colum.c.an si facta compositio delicti. ¶ Quartò & vltimò fuit facta compositio ipsa de nocte, & per impressionem & terrorem ipsius capitanei, cùm probatum sit clarissimè ex plurimorum testium depositionibus de terribilitate & impetuositate eiusdem capitanei, concomitante insuper iuris dispositione, cùm in dubio semper præsumatur terror inferri per officia-

12 lem suo subdito: † vt dixit Bald.post Cyn. in.l.nouissimè. ff.quod falso tuto.autho.& ibi subdit, quòd præsumitur metus instare, ne iterum compellatur, etiam si reus sit relaxatus: vt ibi per eum, post Cynum, & per Cyn.in l.ij.C.quod metus causa. Idem voluit Pet.de ancha.in consil.xxiiij.in Christi nomine, Amen.visa inquisitione.& Alexand. in consil.lij. vlti.columm.iij. volumi. idem sequitur Amod. iusti.in suo tracta.syndica.in ver.suprà dictus dominus.iij.colum. & Par.de pute.in tractatu syndica.in titu.de offic.sindi. char.vij.in versicu.seu capitulo syndicantur, etiam officiales, si concussionem fecerint. & alibi dicit text.in.l.ij. C.ne rusti.ad vllum offici.quod officialis dicitur esse terribilis, propter suum officium. Accedat, quòd clarissimè ex meritis processus constare adparet in specie per depositionē quinque testium super. xij.articulo deponentium apertissimè de violentia &

metu ibi, dum dicũt, quòd hora. iij. noctis capitaneus ipse cum suis satellitibus armatis, & expulsis nõnullis ex his, qui in palatio curiæ existebant, & clau
12 sis ianuis ad se conduci fecit eundem Tragonectam sibivulgariter dicendo: *io lo voglio che te compune; compunete:* aliàs; *te do la corda;* & replicante eodem Tragonecta, & dicente: *voleteme componere per forza: io non me voglio componere*, & replicãte Capitaneus, *componete.* &c. tenẽdo manum ad ensem, & dicendo: *componete, altramẽte te faccio vno mancamento che mai lo hebbe nesciuno de toi:* & subdit vnus ex dictis testibus: *che vna mano teneua ala spata e laltra in pecto ad Tragonecta:* quæ respondebat: *voi me volite componere per forza scriuelo mastro de acti che io melo protesto & pagate.* per quæ quidem verba clarissimè & manifestè adparet de compositione ipsa facta per vim & metum ac concusionem: & ideò dixit Bart. in l. j. C. de naui. lib. x. quòd officialis in-
13 ferens metum, vt propter hoc † extorqueat pecuniam, dicitur committere concusionem; per tex. in. l. j. de concusio. & videtur tex. & gl. in. l. si quis concusserit. C. ad. l. iul. de vi. & in. l. iubemus. eo. tit. quæ concusio dicitur quasi intimoratio, secundum Odof. in. l. iubemus. C. ad. l. iul. repetun. Hinc est, ꝙ non solùm facta, verùm etiamverba of
14 ficialis, inferunt † iustum metum & cõcusionem. l. qui in aliena. §. Celsus. de acquirend. hæreditat. & dixit Bald. in §. item sacramenta. de pace iurament. firmã. quòd triplex est concusio. Vna propter minas potentum & per carcerem. Alia, per verba incarcerationis, & metus violentus suspicionis: per. d. l. nouissimè. qđ fal. tu. author. & propterea dixit Par. de pute. in tracta. syndi. præ allega. & in. c. syndicantur. in princip. paulò ante relato, quòd officialis dicendo subdito suæ iurisdictionis: carcerabo te vel grauabo te, nisi dederis mihi tantam pecuniam, committit concusionem. l. prima. ff. de concusio. ista
15 † quidem appellabitur concusio, hoc est per vim pecuniæ extorsio: secundũ Barto. in. l. Iulia. §. eadem lege. ff. ad legem iuliam. de vi publi. & sic recipiens tenetur restituere, quòd recepit & criminaliter punitur. l. quod euitandi. de condit. ob turpem causam. & dixit Guliel. in. l. iij. ff. quod metus causa. quòd quando officialis per metum extorsit, tenetur. l. iul. repetun. falsi & concusionis: vt ibidem eum refert & sequitur
16 Bald. & plus dicit ibi Ang. quòd si † iudex dixit, nisi soluas te suspendamque ista erit illicita extorsio, per text. in titu. de pace tenenda. in fin. & sic verè hæc & suprà alleg. satis adaptantur ad
17 casum nostrum † ibi dum Capitaneus dicebat, eum velle torquere, per quod satis inducitur iustus metus; metus cruciatus corporis. c. cùm dilectus. extrà quod metus causa. l. interpositas. C. de transact. & l. metus. ff. ex quibus causis maio. quod satis est dicendum in officiali, cuius metus posito in carcere semper instat. & ad torturam familiam, & alia instrumenta semper in promptu habet ita quòd potentia torquendi & nocendi in habitu idẽ operatur, quod potentia in actu: vt in capitulo, non solùm. de appella. in sexto, & l. Labeo. de statulibe. ita dixit Petr. de anchara. in consil. xxiiij. visa inquisitione. vbi subdit

dit hoc habere in se æquitatem.& idem operabitur probabilis suspicio tormẽtorum, quod & ipsorum illatio. dicit Dyn.in.l.nouissimè.ff.quod falso tuto.authen.Bald.in.l.interpositas.C.de transactio.& plenè dicta per Ias.in.l.si ob turpem.iij.columna.ff.de condi.ob turpem causam.Concurrebat insuper terror armorum, ex quo Capitaneus ipse cum suis satellitibus armati extabant.
18 † quorum terror iustitissimum metum inducit: vt in.l.tertia.§.armis deiectum.cum.§.sequen.ff.de vi & vi armata.& not.gloss.in.l.prima.C.vnde vi.Bald.in consilio scismatis.iij.columna.Barto.in dicta.l.iij.§.armis deiectum.vbi subdit,quòd non refert,an extraxerit arma,ita vel ne:dummodo ipsa ad latus habuerit:& sic concludendum est,quòd ex parte ipsius Tragoneste dicatur,quòd sit passus metum, cũ metus cadat in patiente tantum: ex parte verò ipsius Capitanei appellabitur vis: quia metus appellari non potest:cùm ipse Capitaneus metum non habuerit,sed intulerit. & ita declarat Barto.in.l.prima.ff.quod metus causa in versiculo. metus, vel per metum.& probat etiam text.ibi in fin. Quintò & vltimò posset ex aduerso attentari, quòd totum oppositum eius,quod suprà dicitur de vi & metu,videtur apparere ex inspectione & forma scripturæ compositionis ibi,dum:quòd sponte & voluntatis se composuit: ergo cessare adparet id, quod dicitur de vi & metu.Nam respondetur,posito quòd essent capitulo testes deponentes quid
19 fuisse sponte factum:† & duo solum dicerent id fuisse factum per vim vel metum,certè ipsi duo præferuntur illis capitulo.vt inquit pulchrè Innocen.in capitulo super hoc.de renun.in glo.quæ incipit.& hoc vult:quia illi centum testes videntur deponere super intentione,quæ soli Deo nota est: sed illi duo de violentia,vel metu deponunt id qđ oculus vidit:argumen.capitulo primo extrà quod metus causa. Idem voluit Abb.in præfato.capitulo primo.quod metus causa.Bald.in consilio scismatis.Angel. in lege prima.C.quod metus causa.& in.l.si quis ad se fundum C.ad legem iuliam de vi publi. Ludouic.Roman.in repetitio.rubtic.de arbi.in.vij.columna.& consuluit Alexã. in consilio.clvj.ij.columna.in.v.volu. & plus subdit ibi Innocen.idem esse in instrumento notarij: quia licet notarius dicat factum fuisse spõte in instrumento: tamen præferuntur duo testes deponentes de vi vel metu & voluit etiam Bartol.in.l.de pupillo.§. si quis
20 ipsi † prætori.ff.de noui operis nunciatio.Bal.in.l.obseruare.§.proficisci.ff. de offic.proconsul.Par.de pute.in tracta.syndi.in versicu.tortura.c.quia sæpe iudice: & sequitur Amod.insti. in tracta.syndi.in versiculo suprà dictus dominus.ij.colum.in vndecima char. tracta.imò talia verba, quòd sponte & voluntariè id fecit,& similia prolata tẽpore metus,nedum non purgant metum:sed potius illum geminant. secundum Bald.in dicto consilio scismatis. argumen.l.doli.§.diuersum.ff. de no-
21 na.refert † & sequitur Alexand.in præfato consilio.clvj.in.v.volumin. Corroborantur præfata,& actorum omniũ progressus,qualiter & quomodo se ha-

buerit per protestationem factam per Iacobum caualerium tempore solutionis ducatorum viginti pro asserta contrauentione fideiussionis. in qua asserit, quòd animo repetendi soluebat hoc nomine, & pro parte Tragonectæ sui fratris, quæ repetitur sub data mensis Aprilis: partita verò compositionis fuit sub data mensis Maij. xvj. die, in qua die se Tragonecta ipse composuit. & inde ad certos dies soluit, & tamen in eadem scriptura notarius actorum scripsit, quòd Tragonecta ipse renunciabat protestationi factæ per Iacobū caualerium eius fratrem in solutione ducatorum viginti, quæ longè posteà facta fuit: & quasi quòd à Spiritu sancto illum natus prophetauerit de protestatione ipsa futura in solutione facienda, & credens rem bene aptam, posuit datā Aprilis in protestatione præcedit mense: Maij. Sed non aduertit, quia eo modo prius præcedit solutio compositionis, & postmodum subsequitur compositio, quod impossibile est. vnde vltimo loco præuidens penitus errasse ignorans nouum successorem in actis exemplasse illius copiam originalem, protestationem ipsam ab actis abstulit, quàm postmodum fuit necesse probare per testes vltra exemplum sumptum per nouum magistrum actorum. In cæteris suppleat prudentia magnifici iudicantis, vt consueuit & innocentē releuet oppressum.

Thomas Grammati. V. I. D.

SVMMARIVM.

1 *Annotatio seu descriptio bonorum inquisiti fieri non potest, nisi prius ipso citato & contumace effecto.*

2 *Annotatione bonorum inquisiti & contumacis facta per curiam, debet fieri restitutio, & interim breuiter audire concurrentes seu prætendentes ius habere super eis. & numero tertio.*

4 *Vxor potest repetere dotes id est, assecurationem dotium suarum, dum vir ob delictum aufugit, & vadit vagando.*

5 *Vxor habet bona mariti hypothecata pro dotibus suis & nedum pro dotibus: sed etiam pro alimentis præsertim quando mulier est pauper, & non habet vnde se alat: etiam quòd nullam dotem dedisset.*

6 *Vxor debet alimentari à viro, etiam quòd nullam sibi dotem constituisset seu assignasset.*

7 *Vxor cùm habeat hypothecam in bonis viri pro suis dotibus, propter dictam hypothecam competit sibi electio in dictis bonis.*

8 *Fiscus in criminalibus non habet hypothecam in bonis delinquentis ob delictum.*

9 *Fructus pendentes vel futuri, censentur esse pars soli.*

10 *Fructus & positiones, quæ nondum cesserant tempore confiscationis, si res immobilis confiscatur, confiscabuntur etiam & fructus tanquam pars illius rei immobilis.*

11 *Fructus suos facit, qui non sunt separati à solo, ille, qui habet proprietatem in re.*

Consilium LII.

REdemptoris gentium præsidio postulato, Amen. In causa nobilis mul

mulieris Anton. marzatæ; vxoris magnific. Marci Antonij de Alexandro, de Neapoli. delati de homicidio, in personam Berardi de dura: cuius bona mobilia, obmissa citatione & contumacia ipsius, delati fuerunt per magnam curiam vicariæ annotata, & insuper sequestrata: sicque fuit super eisdem petita assecuratio per eandem magnificam dominam Antoniam pro certa parte dotium suarum, soluta contradicente fisci patrono, super tertia parte dictorum mobilium: ad quam fuerat demum ob contumaciam condemnatus, nulla facta prouisione super assecuratione petita prætextu, quòd sibi sit cautum super bonis immobilibus ipsius Marci Antonij pro dictis dotibus, quæ immobilia vxor ipsa non elegit. dico in pluribus meo iudicio coniunctos & etiam comparentes pro præfata domina Antonia fuisse grauatos per eandem magnam curiam, dum magna curia ipsa processit, licet nulliter, cùm reuerentia ad annotationem bonorum mobilium & eorum descriptionem, ad quam procedere nullatenus poterit,
1 nisi citato † præfato Marco Antonio, & eo contumace effecto: vt dicit Bartolus, in lege prima digestis de requir. reis. Baldus, in lege prima codice de prohibitione sequestrationis pecuniæ. Angelus, in authentica. vt nulli iudi. §. si quis verò. Baldus in lege absentem codice de accusa. gloss. in constitutione regni, incipien. pœnam eorum &c. Item grauauit in alio ipsa magna curia: quia bona ipsa post annotationem detinuit penes se: & licet plu-

ries fuisset petita restitutio ipsorum bonorum per coniunctos ipsius Marci Antonij, offerendo insuper cautionem, minimè eam restituere voluit:
2 quod † facere non potuit, cùm annotare duntaxat, & describere debebat, & postmodum restituere: vt inquit Bartolus, in lege prima digestis de requir. reis. per textum ibi: & per gloss. in constitutione regni præfata, & in constitutione præcedenti: & interim breuiter audire concurrentes super dictis bonis: & super eis prætendentes ius habere contra fiscum, prout etiam Felix de Nola prætendit: & ipsos audire debebat absque aliqua dilatione & summariæ causæ: ita fieri debeat inter creditorem & fiscum
3 † contendentes in similibus causis: vt dixit Bartolus, in lege reos. digestis de iure fisci. Salycetus in lege sed si quis posthac codice de bonis proscriptis: & hoc quo ad coniunctos, & successiuè quo ad præfatam dominam, & vxorem, nulli dubium, quòd principaliter potest petere, & repetitionem dotium & assecurationem: & quòd potest repetere, cùm vir ob assertum delictum vadat peregrinando, & exulet à patria, dixit in proprijs
4 † terminis Bartolus, in lege si constante. digestis soluto matrimonio. Abbas, in capitulo, ex literis. secunda columna, extra de pignoribus; quia dicitur vir malè vti substantia sua: apparet enim bona mariti esse pro vxoris do-
5 tibus hypothecata: † vulgaribus lege assiduis. codice qui potiores in pignore habeantur. lege prima paragrapho secundo, vt plenius. & ibi Baldus,

C. de rei vxor. actio. imò nedum pro dote sunt bona mariti hypothecata, verùm etiam pro alimentis ipsius vxoris, præsertim quando mulier est pauper, & non habet vnde aliunde se alát. Ita tenet Specul. in titulo, de donat. inter virum & vxorem. §. firmatur. in versiculo. nunquid bona mariti. Bartol. in tractatu alimentorum. Bartol. Alexander. & docto. in lege si cùm dotem. in. §. sinautem in sæuissimo. ff. soluto matrimo. Paulus de castr. in suo consilio octauo. & consuluit excellens doctor dominus Petr. de vbaldis. de Perusio in suo consilio incipient. viso præfato, in hoc consistit, quod consilium est in libro meo diuersorum consiliorum ad pennam, & ibi subdit, quod si mulier non habet aliunde, etiam quod nullam dotem dederit, tenebitur maritus ad alimenta. Ita demum reperi consuluisse.

6 † Alexander. de imola. in consil. lvj. tertia colum. in quarto volumi. & plus subdit Paulus de cast. in præfato consilio octauo, præfata procedere, videlicet, quod bona viri sint obligata, & hypothecata pro alimentis vxoris, nedum pro dote data constante matrimonio duntaxat, vt in casu de quo agitur.

7 Et † sic succedit, quod cùm mulier habeat hypothecam, ipsius est electio, cùm electio sit creditoris habentis hypothecam. text. est in authen. hic nisi debitor & ibi Bald. C. de solu. Bald. in lege. prima. §. & plenius. C. de rei vxor. actio. & ibi dicit, quod habet ius prælationis, & quæ nota. in. l. penulti. quando decre. opus est.

8 † Sed fiscus non habet hypothecam in criminalibus, in bonis delinquentis ob delictum Barto. in. l. aufertur. §. fiscus. de iure fisci. Bald. in l. si quis post hac. C. de bo. proscri. Ergo præfertur mulier nedum tanquam anterior creditrix, sed etiam respectu hypothecæ tanquam contra non habentem hypothecam. textus est, & ibi Bald. in. l. pro debito. C. de bon. authori. iudi. pos. intantum, quod vi hypothecæ potest vxor defendere bona mariti confiscata. Ita dixit Berta. in repertorio suo in versi. vxor. hypothecam. per. text. in dicta. l. si quis post hac. Quinimò & plus audio, quod fuit mādatum colonis seu partionarijs, vt nō vindemient absque licentia curiæ, prætendendo etiam virtute præfatæ contumaciæ, & condemnationis ad tertiā mobilium contineri seu complecti fructus pendentes, quod est contra iuris

9 dispositionem † cùm fructus pendentes vel futuri censeātur esse pars ipsius rei immobilis, ex qua vel in qua pendent. l. fructus pendentes, de rei vendi. l. fina. §. penul. quæ in frau. credi. Ergo fructus ipsi sunt censendi tanquā pars rei immobilis, ex qua proueniunt, quæ res immobiles non possunt confiscari virtute capituli Neapolitanis concessi pariter & eodem modo fructus prouenientes ex ea, cùm eiusdem naturæ reputentur, vt dictum est. & hinc dixit Bald. in. c. primo de pace tenen. circa finem commenti positi, in princ. quod

10 fructus † & pensiones, quæ nondum cesserunt tempore confiscationis, si res immobilis confiscatur, confiscabitur etiam & fructus tanquam pars, rei immobilis, ex qua proueniunt. Item patet, quod ille facit fructus suos antè, quam

qũam sint separati à solo & agro, qui habet proprietatem in re.text. est glo. & Bartol.in.l.si is,qui. §. fin.ff.de fur. & consuluit Francis.de aret.in suo cõ-
11 silio.x.secunda colum.sed † fiscus non habet aliquod ius virtute capituli præfati Neapolitanis concessi.ergo &c. & ita iuris esse sentio ego.

Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Doct.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Homicidium si reperitur commissum in aliqua domo, præsumitur ab existentibus sub eodem tecto commissum.*

2 *Et in dubio præsumitur contra dominum domus de homicidio præfato.*

3 *Delictum vbi committitur in aliqua contracta in dubio præsumitur contra vicinos & domesticos & ideò capi possunt & torqueri vicini & domestici.*

4 *Indicia dum sunt sufficientia ad torturam contra aliquem, & per ipsum allegantur talia: quæ si essent probata,non haberet locũ tortura ex eoerit supersedendum in tortura.*

5 *Indicia si sunt sufficientia ad torturam, contra aliquem,tamen vnumquodque quod vrgeret in contrarium illa elideret.*

6 *Testis vnus bonus, licet faciat indicium ad torturam, id intelligi debet, nisi aliqua alia coniectura resisteret in contrarium.*

7 *Exculpatio offensi, elidi indicia, quæ essent ad torturam, contra inquisitum exculpatum.*

8 *Moriens asserendo inculpatum de eius morte, non esse eius inimicum facit,vt etiam existentibus indicijs ad torturam contra ipsum minime torqueri possit.*

Consilium LIII.

TRemendi Dei suffragio petito, Amen. In causa homicidij commissi in hospitio Sesti Ianuensis tabernarij intus ciuitatem Neapo.in personam Nicolai Hispani dum fuisset per magnã curiam vicariæ processum ad capturam & carcerationem ipsius Sesti, ac eius vxoris,& filiæ ac cæterorum famulorum degentium in hospitio, ex quo præsumendum est homicidium ipsum fuisse perpetratum ab existentibus sub eodem tecto. Resultare igitur adparet indicium sufficiens ad torturam contra eos, & principaliter contra domi-
1 num domus. † & sic aduersus præfatum Sestum, prout plenè deciditur apud senatusconsultum silla. in lege prima per totum. ff. ad silla. Dico in primis non potuisse procedi ad capturam, & successiuè nec ad carceratioñe vxoris, nec filiæ præfati Sesti tabernarij, cùm nihil adpareat contra ipsas, cùm in dubio præsumatur contra dominum domus,& non contra eius vxorem, nisi data diuturna absentia viri, quia tunc præsumptio erit contra do-
2 minum domus, absente † viro,vt suprà. Ita dixit Dyn. in lege prima. §. si quis in villa.ff.ad silla.Bartol. brixien. in quæstio.domini. prout refert Ioan. andr.in cap.significasti.de homi. el secundo & sequitur domi.Catho. saccus doctor & miles inter consilia Lau.calca.in suo consilio.lxiij.incipien. & pla-

cet suprascripta conclusio & idem do. Catho. in consilio. lxj. incipien. ventura & fratres, & ideo dixit Bal. post Iacobum. de aret. in. l. dominus horreorum. ff. loca. quod quando in aliqua cō tra. Ita committitur maleficium aliquod debent potius vicini & domestici
3 capi & poni † ad torturam. & qui habent notitiam hominum, quàm qui non habent. Quo verò ad præfatum Sextum tabernarium fuit oblata petito pro eodem die, quo captus & carceratus fuit, in qua fuit oblatum, prout de nouo offertur datis etiam nominibus testiū verificari in promptu per sacerdorem, qui tunc confessus fuit vulneratum, demum mortuum, necnon & per sex alios testes, coram quibus paulòantè præfatus Hispanus occisus sua peccata confessus fuerat, veritus fortè, ne de eius futura nece Sestus præfatus, aut eius familia innocens vexaret seu molestaretur: adhibito præfato sacerdote don Marinello nomine, & sex testibus ibidem adhibitis ad hoc declarauit ipsos Innocentes, & quod nihil mali contra ipsum commiserant. Vnde succedit iuris dis-
4 positio, quod licet † sint indicia sufficientia ad torturam contra aliquem, si tamen allegantur talia, quæ si probarentur, non haberet locum tortura, tunc talia allegans, debet audiri seper sessa tortura. voluit Gandi. in tracta. malefi. in rubri. quis sit effectus quæstionis. in versic. sed quid erit de quæstione de facto, subdens, quod ita super hoc sibi consuluit domi. Lambertus rampolus, Paul. de leaza. in commen. c. grauis. extrà de deposi. in vltim. col. Alexan. consi. lxv. vol. j. & idem ante eum reperio tenuisse Barto. de capua logotetam & protonotarium regni huius, in. c. regni incipien. si iustè quis appellauerit. sub tit. quod recipiatur appellatio à tormentis. & ratio suadendi in tortura, erit: quia si post torturam differretur defensio, nunquā post defensiones factas posset recuperare detrimentū membrorum causatum per illam torturam, & sic serò daretur defensio, si prius poneretur ad torturam. vnde constito eidem magnæ curiæ de declaratione præfata resultaret quod licet essent indicia sufficientia ad torturam contra aliquem, tamen vnumquodque quod esset in contrarium, illa eliderer, adeò vt torqueri minimè posit. Ita voluit Ioan. and. in re-
5 gula, † cùm in contemplatione. de regulis iur. Bald. in. l. fi. de proba. Alexā. in consi. clxxix. iij. colum. ij. volum. & ideò dixit Bal. in. l. ij. prima col. C. quorum appell. quod licet vnus bonus testis faciat indicium ad torturam, id in-
6 ligendum † est nisi aliqua alia coniectura resisteret in contrarium. Idem sequitur consulendo Alexand. in consil. cxxiiij. incip. quoniam abundè deductum est. & allega. ij. col. in. vj. volumi. ¶ Et sic data pro vera probatione & declaratione præfata, de qua in promptu fides fieri offertur, adparet clarissimè deexculpatione tabernarij, & eius familiæ facta per offensum. Vnde infertur, quod stantibus indicijs sufficiētibus ad torturam contra aliquem, aduersante ex alia parte indicio aliquo innocentiæ, prout est exculpatio offensi
7 in casu præsenti, eliduntur † & euacuan

cuantur indicia præfata adeò, vt torqueri minimè posſit. voluit. Bal. in. l. j. ver. pone, quod teſtator. & ibi plenè Iaſo. C. communia delega. & tenet conſulendo Alexand. in conſi. xxiiij. in. ij. volu. v. col. idem Alexan. in conſil. j. in iij. volu. & in. l. ſi quis in graui. §. ſi quis moriens. ff. ad ſille. & conſuluit in fortioribus terminis Cæpo. in conſil. ij. in fi. vbi dixit, quòd moriens aſſerendo, quod inculpatus non erat eius inimi-
8 cus, videtur † ex hoc taliter ipſum excVlpaſſe, vt etiam exiſtentibus indicijs ad torturam contra ipſum minimè torqueri poſsit. Or quantò magis, ſi vulneratus declarauerit, prout hic Hiſpanus vulneratus declarauit præfatum Seſtum, & eius familiam perpetrati facinoris innocentem fuiſſe. Idem ſequitur Pari. de pute. in ſuo tractat. ſyndi. in verſi. tortura. in. c. ſequitur quæſtio quotidiana, licet de præallega. deciſionibus non meminerit, quia non viderat niſi Bald. vt ſuprà & idem ſequitur Petr. gerar. de petraſan. in ſingul. ſuo. lv. ſicq; debet procedi ad capiendum informationem præfatam, & de expoſitis in noſtra petitione conſtito, ipſos coniuges innocentes abſolui, & pro nunc à carceribus liberari, & ita iuris eſſe conſulo ego.

Thomas Grammaticus Vtriuſque Iuris Doct.

SVMMARIVM.

1 *Credulitas nedum iuſta, verùm etiã iniuſta & fatua excuſat à dolo imò & à culpa. Dictum probi viri inducit iuſtam credulitatem. ibidem.*

2 *Iudex in ſyndicatu non tenetur in aliquo parti læſæ, vbi fuit in errore ex cauſa probabili.*

3 *Iudex dum non diffamatur de corruptione ſeu baratari, non debet pati ſcrupuloſam inquiſitionem, cùm creetur ob vtilitatem publicam: non ita promptius contra ipſum ſubuenitur, & in memoriam præteriti officij lex ſibi fauet.*

4 *Inquiſitio contra iudicem, quando de mero iure ſcrupuloſa fieri poſſet, debet adparere quod fuerit requiſitus, & neglexit iuſtitiam facere. Et dicitur inquiſitio ſcrupuloſa: dum fit de negligentia.*

5 *Iudex quod denegauerit iuſtitiam facere, debet liquido probari in ſyndicatu.*

6 *Statutum imponens pœnam officiali non terminanti cauſam infra tempus, intelligendum erit ſi à parte petatur, & non aliter.*

7 *Per iudicem ſtari non præſumitur, niſi fiat ſibi proteſtatio.*

8 *Iudex non conuincitur de negligentia, aut de negata ſeu retardata iuſtitia, niſi fuerit ter requiſitus ſeu interpellatus.*

9 *Iudices plures, quando potuerunt pro eadem cauſa adiri, ſi vnus ex eis non fecit id, quod facere tenebatur in officio, præſumitur in dolo. Et ſi perit ius partis, facit litem ſuã. Sed ſi illa pars potuit idem conſequi ab alio officiali etiam eius ſucceſſore, tunc iudex ille primò aditus, non tenetur.*

10 *Sententia ſeu decretum iudicis, licet fuerit iniquiſsima, ob quod iudex faceret litem ſuam id habet locum quando iudex ipſe exequeretur dictam ſententiam. ſecus. ſi ſolùm illam protulit, quia tunc non teneretur parti.*

11 *Officiales hodie in pluribus locis ac etiam de conſuetudine, & per ſtatuta ciuitatum non ſindicãtur, niſi de furtis, pecunia accepta et male ablatis & de cæteris baratarijs non autẽ de iniq*

iniquis decretis ac sententijs male latis. & numero. 12.

13 *Instantia syndicatus est perempta quando infra terminum comminatum in banno culpa partis querulantis causa nō fuit expedita. & numero. 14.*

Cadit quis à iure suo propter suas procrastinationes.

15 *Querulans in syndicatu contra officialem, debet iustificare grauamen ex eisdem actis & processu: nec posset nouas probationes inducere contra officialem.*

17 *Mandatum superioris irrationabile, probari debet per scripturam authenticam, nisi superior ipse esset in loco: quia tunc staretur dicto officialis afferentis sibi fuisse ita mandatum à superiore.*

18 *Excipiens ineptè, si succubuerit in exceptione terminus sibi currit. & numero. 19.*

Terminus currit & imputatur succumbenti in exceptione, vbi plura adducuntur. ibidem.

20 *Appellans si produxit libellum, quem appellatus dixit ineptum, & super hoc fuit diu litigatum, si appellatus obtinuit: quia interim fuit pronuntiatum pro suo libello, interim nō sunt decursa fatalia. Secus autem, si succubuit.*

Consilium LIIII.

IN christi nomine. Amen. In causa syndicat⁹ cōtra me & magnif. Marium saxum collegā, tanquam olim iudices magnæ curiæ vicariæ in ann. 1534. fuit porrecta querela per Ambrosium palumbum: & fuit propriè in anno mei iudicatus xx. prætextum, ꝙ decreto nostro fuissent excarcerati & compositi per eandem magnā curiam Cæsar. de lauro, & Petrus de natale, inquisiti quòd interuenerant in fractura carcerum capitanei surrentini ad euadendum quosdam inquisitos, quæ interfuerunt sunt anni quinque elapsi, in homicidio. q. filij ipsius Ambrosij petendo nos condemnari ad damna, expensas, & interesse, ex causa præfata, per eūdem passas, & passa. ex quo virtute decreti præfati fuerant compositi & excarcerati ipso aliter non concordato, & ex quo mag. collega Marius saxus relator ipsius, causæ in visitatione magnæ curiæ facta per magnifi. do. Regentem figorea, retulit ipsum Ambrosium palumbum se concordasse, & perpercisse principalibus delinquentibus nobilibus, & primatibus surrentinis: qui in dicta exemptione præfatorum carceratorum & fractura carcerum interuenerant. Et hic accepta ab eisdem certa pecuniarum quantitate. & pariter indulsisse ac perpercisse similiter & aliis plebeis eodem excoriando, ac phlebotomando vsque ad syncopim, queritans Ambrosius ipse in præsentarium similiter cum præfatis duobus carceratis mercari, & qui non principales, sed auxiliatores à præfatis nobilibus conuocati accesserunt cum eis, nescientes ad quid accessissent cum illis: virtute cuius relationis ex ordinatione ipsius excel. regentis figaroæ fuit præfatum decretum interpositum eosdem carceratos fore componendos & liberandos. & sic iuxta antiquum stylum eiusdem magnæ curiæ semper obseruatum, ipse mag. Marius tanquàm dictæ causæ relator

lator, primo loco se subscripsit: & successiuè secundo loco doctor Quadra, & pariter ego vltimo loco me subscripsi. præfatus verò Palumbus contra præfatos Collegas maximè contra Quadram nihil dixit: & contra magni. Marium, licet querelam exposuisset. tamẽ repertum est, quòd non in tempore p̃fixo ad porrigendum querelas destitisse oportuit, & potius ex quadam specie fatuitatis seu rectius capitositatis gressus suos contra me solum vltimo loco dixerit: dico ex infrà scriptis eundem in vanum laborasse, & operam & oleum consumpsisse. Et in primis dico, quòd dato absque veri præiudicio quòd præditus magnifi. Marius defecisset in relatione, faciendo eandem erroneam, licet verissimã fecerit, iam esset eidem relatori proculdubio adscribendum, & non mihi, cùm dictum probi viri iustam credulitatem inducat,
1 in tantùm † quòd eidem credens excusatur. Bald. in. l. indicia. C. de rei vend. ver. gloss. in. l. Titio fundus. C. de conditio. & demon. Bald. Ange. & Alexã. in. l. j. ff. de eo, per quem factum erit, & credulitas nedum iusta, verùm etiam & fatua & iniusta excuset quem à culpa: vt dixit Ange. in. l. j. in fin. ff. de eo, per quem factum erit. in. l. prętor. in. §. hæc actio. ff. vi bon. rap. &. in. l. plagij. vbi bona, gloss. ad. l. flaui. de plagia. Et ideò in particulari dixit Catald. de visso in tract. synd. in ver. xxix. in fin. † ꝙ
2 error ex causa probabili, facit vt iudex non teneatur in aliquo parti læsæ, vnde dum dimisso relatore de causa informato, & qui processum viderat Palumbus ipse egerit contra me, satis ad
3 paret † quòd calumniosè procedat & dum iudex non diffamatur de corruptione, aut barataria, non debet pati scrupulosam inquisitionem, cùm creetur ob vtilitatem publicam, non ita promptius contra ipsum subuenitur, per. l. j. in. fi. ff. de magistr. conuentio. in tantum, quòd non licet finito officio eidem inferre conuicium, & aliter faciens puniri debet. l. iudici. ff. de iniur. iuncta. l. illud. ff. de appellatio. & ibi Bartolus cùm in memoriam prædicti officij lex sibi faueat, & in gestis in officio habeat præsumptionem iuris pro se, & pro ipso semper præsumatur, per text. sing. in. l. secunda. ff. de officio. ciui. iudi. cùm à iudice præsumatur abesse omnis dolus. l. j. C. de prædi. curia. libro decimo. &. l. si quis decurio. Ita Bald. in. l. pacta nouissima. C. de pactis. Si ergo permitteretur cõtra officiales fieri scrupulosa inquisitio, aut ipsos calumniari, maximè à vilibus & plebeis, frangitur neruus iustitiæ: authoritas iudicum deprimetur, & vilescit, & in officio successeres lento gradu seu calle procedent. Ita plenè Par. de put. qui per duas columnas in fauorem iudicũ exclamat, in titu. de offic. synd. j. &. secunda columna &, idem tenet ante eum Catal. de visso in suo tracta. syndi. in. j. car. ver. ix. & subdit esse ad-
4 uertendum, † quòd quando de mero iure posset fieri scrupulosa inquisitio, contra officialem, debet adparere, ꝙ fuerit requisitus, & neglexerit iustitiã facere: vt not, Archi. in. c. j. de iure. iur. in princip. Barto. in. l. damni. in. §. sabini. ff. de damna. infect. & dicitur etiam inquisitio scrupulosa, dum inquisitio

fit de

fit de negligentia:secundùm Ange. in
tract.syndi.in.j.car.& allegat.l. si ser-
uus veritus.ff.de leg.primo.& idem te
net Catal.in suo tract.syndi.in versic.
cxxxiiij.& ratio quare debeat adpare-
re,quòd officialis fuerit requisitus, &
neglexerit iustitiam facere,potest esse
meo iudicio:quia † quòd iustitia fue-
rit per officialem alicui denegata de-
bet liquidò probari:& maximè in syn-
dicatu.§.si quis autem.in authen.vt iu
di.sine quoquo suffr.in ver.iniustitia.
& in ver.damni.§.illud.vbi hoc no. Ia
co.de belui.& nisi fiat instantia coram
iudice pro consequutione iustitiæ, nõ
habebit locum pœna negligentiæ: vt
not.gloss.in.c.fi.de rescr.& ideò dicit
Anto.de but.in.c.cùm sit generale. de
6 foro compe.† quòd statutum impo-
nens pœnam iudici non terminanti
causam.infrà tempus, intelligendum
erit,si à parte petatur, & non aliter.
Idem tenet Antonius. de butrio in
capitu.primo de supple.negli.prælato.
& ideò dicit Barto.in prædicta.l.dam-
7 ni.§. sabini † quòd non præsumitur
stare per officialem,nisi fiat sibi prote
statio.Idem tenent cañ.in cap.licet. &
in.c.ex parte.& in.cap.ex tenore.extrà
de foro.compet.& domi. Anto.in di-
cto,cap.licet.& non conuincitur iudex
8 de negligentia seu denegata,† aut re-
tardata iustitia,nisi fuerit ter interpel
latus seu requisitus, & super sedendo
non prouidet. Ita dicit Ioannes an-
dreas.& Abba.in capitul. ex parte. lo
vltimo. extrà de appellatio, secunda
columna vbi insignis doctor Philip-
pus decius dicit,quòd hæc est commu
nis opinio.& sequitur Proposit.in ca-
pitul.ex ratione nona columna versi.
sed operæ pretium de appellat.in.vj.
sicque quando pars aduersa iustitiam
fouerer,ego nunquã processum ipsum
vidi,nec requisitus,vt viderem, debe-
bam meritò stare relationi prædicti
collegæ ex infrà scriptis. Præterea,da-
to absque veri præiudicio,quòd inqui
siti illi & carcerati fuissent minus debi
tè liberati & compositi, prout ex ad-
uerso prætenditur,non ne pro eadem
causa potuerunt adiri plures iudices
qui erant in magna curia,quorum ex
9 eis licet vnus non faciat id, † quod
facere tenetur in officio, præsumatur
in dolo,secundùm Barto. in leg. tu-
tor,qui repertorium.ff.de admi. tuto-
rũ.vbi dicit, quòd obligatur ad inter-
esse.& ideò si perit ius partis, facit li-
tem suam:secundùm Bald.in.l.si quan
do.C.de testi. Secus. si non perit ius
partis.sed si ipsa pars potuit illud con-
sequi ab alio officialis etiam eius suc-
cessore, tunc iudex ille primus aditus
non tenet: secundùm Bal.in illo vulg.
§.proficisci.Bar.in leg.quarta.§.si tam
vicinum.ff.de damno.infec. Ange.in
suo tracta.syndi.in.prima columna cir
ca fin.& sequitur Catal.de visso in suo
tract.synd.in versicu. lxxxij. vbi for-
maliter dicit.quòd iudex eo casu non
tenetur,si poterat ab alio iudice idem
postulari. Et sequitur Amod. iusti. in
suo tracta.sindi quinta car.sub rubri-
ca incipient.optima conclusio & etiã
in penulti.char.dicti tracta. Præterea,
dato quòd decretum prædictum fuis-
10 set iniquissimum,ob † quod iudex fa-
ceret litem suam.id enim intelligi de-
bet,quando iudex qui ipsum protulit,
illud

illud executioni demandauit: quia tunc teneretur parti ad interesse. Secus enim, si parti non intersit. argu. l. lectos. C. de pericul. & commo. rei. venditione. Ita tenet par. de putre. in tractat. syndica. in versicul. sententia. & Amod. iusti. in suo tractatu. syndic. in ix. chart. versicul. insuper si potestas. & ante eos Bortolus in lege penultim. ff. de var. & extraordinaria. cogni. & firmat Baldus in. dicto. §. proficisci. xxj. quæstione. & in lege si quis in conscribendo. C. de pact. & in. leg. prima in fi
11 ne. ff. quod quisque iur. † Item, hodie de consuetudine ac etiam in pluribus locis per statuta ciuitatum officiales non syndicantur, nisi de furtis pecunia accepta, & malè ablatis, & de cæteris baratariis: non autem de iniquis decretis, aut sententiis malè latis quia iudicando secundùm leges vel non, vix pro bono regimine officiales syndicantur: per text. in authentic. hodie. C. de iuramento. calumnia. ita dicit Franciscus accurtius in suo tractatu syndic. refert & sequitur Amod. iusti. in suo tractatu. syndic. charta. octaua versicu. item non tenetur, si sunt plures innocentes. in versicu. item quòd sunt plures innocentes. quarta columna & subdit esse nota. & quòd minimè syndicantur de negligentia nisi sit dissoluta: vt. suprà dictum est. Prætereà, post lapsum termini comminati in bãno ad porrigendum querulas à die decimo Augusti, & succesiuè ad prosequendum fuerunt & sunt decursi ferè duo menses, adeò quòd fuit petitum declarari peremptam esse instantiam, & temerè querulantem con-
12 demnari in expensis. † Dico, quòd regulariter prima faciè instantia non potest dici perempta, per textum. in lege prima. Codice vt omnes iudic. per quem adsignatur terminus syndicatori. quinquaginta dierum ad iudicandum, & cognoscendum: attamen si syndicator iudicauit post terminum prædictum, erit in pœna decem librarum auri. Hoc autem locum habet, quandò per iudicem syndicatorem stetit, quo minus infrà, legem dies non iudicauit. Secus, quando per partem maximè actricem, cuius maior contumacia esse debet, quàm rei: quia quando culpa partis non prosequentis infrà dictum tempus, non fuit causa ipsa expedita, tunc
13 procul dubio † instantia erit perempta. ita in propriis terminis dixit Albericus de rosate in dicta lege prima. C. vt omnes iudic. & idem voluit Marsil. Sozi. in capitul. venerabilis. in tractat. suo, quem facit de instantia, & eius perempti. seu frequentia. in sexto articulo. in septima fallentia extrà de iudiciis vbi dicit se ita bis consuluisse. & aliquid ibidem per Panormita. & Cardinal. Zabba. & idem rectè intuenti adparet tenuisse Pari. de puteo. in tractatu syndica. in titulo de officio. syndic. in capitul. officiales prima columna ibi dum dicit vbi autem iste querulans in syndic. nõ probauit, vel causam nõ cõpleuit. &c. & idẽ adparet tenuisse in ver. instãtia. in. c. dicit cõstitutio regni, ver. sed qñ imponeret pœnam iudici, vbi expsè dicit & loquit, quando culpa iudicis. & tunc non currit instantia. Nam text. in. d. l. j. loqui-

tur,

tur, quando culpa iudicis. & probatur ibidem in fi. dum imponit pœnam iudici non expedienti. ergo eius culpa,
14 sed quando culpa partis actricis, † vt hîc, tunc currit instantia. Ita expressè sentit idem Par. in ver. instantia. in. c. an si partes. vbi quærit, quid si partes querulantes fuissent impeditæ facto officialis syndicandi, qui per varias dilationes & suspiciones causam dilatauit, propter quod tempora statuta ad syndicãdum sunt decursa, an partes audiantur de cætero. & dicit quòd sic. ergo vbi cessat impedimentum officialis syndicandi, tempora statuta, statuta currunt. & sic cùm in casu presenti cessauerit impedimentum iudicis syndicandi, meritò tempora ad syndicandum sunt decursa, & perempta est instantia. & vltra prædicta facit ratio vrgentissima, videlicet: nã si quando culpa iudicis causa non expeditur, non currit instantia, sed syndicator ipse iudex punitur pœna. x. lib. auri. ergo per iniquum erit, quòd si culpa partis querulantis pereat instantia per transitum seu lapsum termini præfixi
15 ad syndicandum, † quòd pars ipsa in aliquo non puniatur. Quibus suffragatur, quòd cadit quis à iure suo propter procrastinationes suas: vt in. §. si verò. in glo. in ver. quia lis. in fi. in authen. de litigio. Ita dixit Bald. in. l. j. in vlti. verbis. C. qui accusa. non possunt. Vnde cùm palumbus ipse post eius querelam oblatam non prosequutus fuerit, nec processum fabricatum in causa ipsa, prout tenebatur minimè produxerit ad iustificandum allegata grauamina ex eisdem actis & proces-
16 su, ex quibus decretum fuerit † contra ipsum, per clemen. appellanti. de appellatio. prout dicit Par. in titu. de offic. syndic. in. c. an si potestas condemnauit. v. colum. versi. & adde, quòd iudex non facit litem suam. Amod. in alio suo tracta. syndi. in. viij. char. versic. item in eo, quòd plures innocentes. vj. colum. versi. sed idem Bal. ergo adparet euidentissimè perempta instantia sui culpa, cùm processum non produxerit, & quem produxisse asserebat, & inficiabat. & tamen adparet ipsum non produxisse, nisi quasdã eius chartulas diminutas absque principio, medio, aut fine. obmittendo primo ducere decretum, de quo conquerebatur: quod quidem ipsum palumbum cum ligone percutiebat in tibiis, dum cantat cum interuentu, licentia, & ordinatione Excellentiss. regentis figaroe fuisse gestum, quicquid executum est: vt decretum ipsum manu seu subscriptione trium iudicum cantat. Nec inficiari potest id non processisse de ordinatione superioris prædicti, cùm magister actorum ita in decreto prædicto attestetur. nec est de eo dubitandum, cùm tres iudices ipsi ita attestentur in eo, per eorum subscriptiones. & licet de mandato superioris, etiam si esset irrationabile, requiratur adparere scri-
17 ptura. authen. l. vnica. † vbi Barto. & docto. C. de manda. princi. & not. Barto. in. l. vnica, per illum text. C. de suto. in. l. vnica, per illum text. C. de suto perindic. lib. x. hoc enim limitatur esse verum, nisi princeps ipse reperiatur esse in illa ciuitate seu loco, in quo officialis faceret irrationabile mandatum, asserendo sibi ita à principe in-
iunct

iunctum, quia eo casu de facili potest haberi recursus ad ipsum principem, dum est in loco, & haberi veritas mãdati præfati: quia eo casu erit credendum officiali asserenti de mãdato prędicto sibi ita à principe seu superiore iniuncto. Ita voluit pulchrè Spe. in tit. de proba. §. videndum. in ver. auditoribus. de quo satis lætatur Lud. roma. in. l. sciendum. ff. de verb. obli. allegans pro hoc casum in. §. quia verò, in authen. vt litig. iur. refert & sequitur Ias. de May. in. l. ex quacunque, ij. colum. ff. si quis in ius voc. non ierit. Vnde ad propositum redeundo, dum palumbus ipse asserebat in suis prolixis & vanis responsionibus ac capitosis produxisse processum: & econtrà fuisset replicatum, quòd non produxerat integrum, sed penitùs & in pluribus diminutum, & maximè circa substantialia facientia contra ipsum, prout est decretum prædictum, & alia in eo existentia, adparet, quòd terminus statutus per Magnifi. syndicatores ad proponendum, & prosequendum diu est, quòd fuit & est elapsus ac decursus. & sic cum sua culpa decursus fuerit, & succubuerit in eius perfidia non producendo processum ac decretum, de quo querebatur, & nouissimè ad rogatum Magnific. electorum, magna cur. ipsa nouiter accõmodauerit processum ipsum Magnific. consultoribus ipsorum electorum longè post decursum terminum syndicatui præfixum, & quem palumbus suprà, nucem existentem non produxerat, & erant iam tunc tres menses elapsi à die banni syn-
18 dicatus emanati. vnde adparet † quòd terminus ei cucurrit, cùm in sua perfida exceptione succubuerit: per. l. ij. §. non solùm. ff. ad tertul. per quem text. dicit ibi etiam Barto. quòd dato termino. xxx. dierum ad comparendum alicui, videlicet decem pro primo: decem pro secundo: & decem pro tertio & peremptorio termino: quòd si aliquis comparuit in primo per procuratorem, & opponitur contra eius mãdatum & pendente dicta oppositione contra mandatum, transeunt illi. xxx. dies. si tamen pronuntiatur mandatum non fuisse legitimum, illi duo termini cucurrerunt. Idem sequitur Bal. in. l. contra maiores. C. de inoffic. te-
19 stamento. † vbi adducit bona similia. Accedit prædictis, quod voluit Bald. in authen. ei, qui. in princi. C. de temp.
20 appel. aliàs de appe. vbi dixit, † quòd si appellans produxit libellum, quem appellatus dixit ineptum, super quo diu fuit litigatum, si appellatus obtinuit: quia interim fuit pronuntiatum pro suo libello, interim non sunt decursa fatalia. Secus autem, si succubuit. Tunc enim ex quo impedimentum fuit frustatorium, bene currunt fatalia. Accedat insuper decisio dominorum de rota. cij. incipi. item quo ad fatalia. in titu. de appella. in nouis. vbi dixit, quòd si appellatur à diffinitiua. & appellans coram iudice, à quo aliquid innouauit, & appellatus coram iudice, ad quem, petat ante omnia reuocari attentata, & contingat super hoc multo tempore litigari in reuocatione attentatorum, si quidem appellans obtinuit, interim non sunt sibi decursa fatalia in causa appellationis.

 Secus,

Secus, si succubuit. tunc enim ex quo sua culpa præstitit impedimentum, non excusabitur: & currunt fatalia. Idem meminit Philip. Francis. in. c. ex ratione. ver. circa tertium. de appella. Ex quibus omnibus concludo intrepidè declarari debere instantiam peremptam fuisse, & prædictum palumbum volantem absque pennis condemnandum in expensis. Ita decisum fuit per Magnific. syndicatores. & pendet appellatio ab omissa condemnatione expensarum.

Tho. gramma. V. I. Doct.

SVMMARIVM.

1 *Capi non potest inquisitus de delicto, nisi prius aliquid constet de ipso crimine, vel saltim sit suspicio contra ipsum.*

2 *Vis publica commissa dicitur, etiam si vnus solus insultum commiserit. & poterit exigi pœna portationis armorum, & pœna legis Iuliæ de vi publi. & nu. 3.*

4 *Pœna legis Iuliæ de vi publica, quæ sit.*

5 *Pœna arbitraria, vbi venit imponenda, potest quis carcerari.*

6 *Carcerari potest inquisitus de delicto, vbi dubitari potest, ne interim fugiat. & procedit etiam antè, quàm constet de crimine.*

7 *Fideiussoribus non relaxatur inquisitus de crimine, pro quo venit imponenda pœna corporalis, aut arbitraria.*

8 *Pœna vbi venit imponenda pecuniaria pro crimine, de quo non constaret, sed solùm esset aliqua suspicio contra inquisitum, si vilis erit, carcerabitur. Si autem nobilis, debebit honesto modo in palatio detineri.*

9 *Inquisitus si fuit vulneratus, & sic est infirmus, & non potest carcerari absque periculo, debet saltim iudex se de ipso assecurare per fideiussoriam cautionem, nec posset iudex se excusare, si ab accusato seu inquisito non accepit fideiussores. & sic si non præstat; debet sibi adhiberi custodia suis sumptibus. & numero. 10. & 11.*

Consilium. LV.

IN Christi nomine, Amen. proponitur
dubiũ de casu inter magnates, vt consulere debuissem, quid de iuris censura sentirem, si Titius aggressor vulneratus reperitur, & ex vulnere infirmatus, an potest pendente infirmitate ad fideiussoriam cautionem compelli de se præsentando, quàm primum conualuerit, & quid agendum foret, si ipsam non præstiterit. Et in primis pro euidentia
1 præmitto, † quòd non debet quis capi
pro crimine antè, quàm aliquid constet de delicto, vel saltim sit suspicio contra ipsum. dixit Bald. in. l. quod euitandi. ff. de condictio. ob turp. causam. Ioan. and. in. c. si clericus. extrà de senten. excommunica. & sic aggressor fuit vulneratus ab insultato, adparet
2 vis publica commissa: † licet solus armatus insultum commiserit: vt dicit Andr. de Iser. in constitu. regni intentionis. j. colum. vbi tenet † quòd potest
3 exigi pœna portationis armorum, & pœnam legis Iuliæ de vi publi. & vna per aliam non tollitur. l. nunquàm plura. ff. de priua. delic. Idem refert & sequitur Afflic. in constitu. regni, si quis
aliq

aliquem.penul.col.& licet videatur in contrarium obstare.l.si criminis.C.ad leg.Iul.de vi publi.nihilominus intelligitur,vt ibi.& vide omnino,quæ scripsi circa hoc plenè in consil.meo suprà pro domino Lud.de Abenabulo, nu-
4 me.43.sed sic est,†quòd pœna legis Iuliæ præfatæ est hodie pœna deportationis.Et licet olim aqua & ignis interdiceretur inferenti vim publicam de iure digestorum,attamen in locum ipsius pœnæ legis Iuliæ de vi publica, successit hodie deportatio: vt in.l.iij. ff.ad leg.Iul.pecul.glos.in.l.qui dolo malo.§.fina.versicu.aqua & igni. ff.ad
5 leg.Iul.maiesta.& sic infertur,†quòd pœna corporalis imponi debet pro dicto crimine. & vbi quis puniendus venit pro delicto, nedum pœna corporali,sed etiam arbitraria debet carcerari. nec est fideiussoribus relaxandus. Ita Barto.in.l.quoties.in fi.ff.de noxalib.la.j.& maximè dum dubitari posset,ne fugiat tūc,etiam antè,quàm sibi constet de crimine, potest iudex
6 ipsum capere † & carcerare.ita Ange. in authen.de defen.ciuita.§.audiant. cùm in criminibus posit iudex incipere à captura: per.l.ij. C.de iis, qui latro. & dixit Barto.in.l.sacrilegij. ff. ad leg.Iuliam pecul.quòd pro causa criminali indistinctè est licita captura. Idem tenet Barto.in.l.consentaneum. C.quomodo & quando iudex. & sic dum venit pro crimine pœna cor
7 poralis,aut arbitraria, non † debet fideiussoribus relaxari. l. quid ergo. §. pœna grauior. ff.de infam.Ita Bald. in.l.ij.& ibi Dyn.C.de exhiben.rei.& plenè Ludo.in.l.fina.de in ius vocan.

& idem esset, si pro crimine veniret pœna pecuniaria imponenda, & non constaret.sed solùm esset aliqua suspi-
8 cio. † nam si vilis esset, carcerabitur. Si autem nobilis,deberet honesto modo in palatio detineri. & ita iudex arbitrari debet.l.j. ff.de custodia reorum. & si suspectus esset tantummodo de crimine, si illud atrox esset, debet carcerari. Sinautem sub custodibus detineri in loco honesto: vt dicta.l.j. Ita plenè Par.de pute.in tracta.syndi. in versi.fideiussor.c.si iudex.ij.colum. & vbi timetur, ne quis fugiat, potest quis etiam in causis ciuilibus carcerari. dixit Bald. in.l.consentaneum. C. quomodo & quando iud. Bald.in.l.fideiussor.§.fi.ff.qui satisda.cogan.& in l.si quis curialis.C.de episco.& cleri.& si diceretur, quòd cùm sit vulneratus & infirmus, non potest carcerari absque periculo respectu vulneris respon
9 detur,†quòd debet saltim iudex assecurari per fideiussoriam cautionem, ex quo non potest iudex excusari, qui ab accusato vel inquisito non accepit fideiussores.dixit pulchrè Bald.in authen. generaliter. in fin.C.de episcopis, & clericis. vbi subdit, quòd in determinatis à iure, in quibus non requiritur probatio facti, non potest iudex excusari, si facit contra ius constitutionis.& hoc est not.contra assessores, qui per fatuitatem non recipiunt fideiussores ab accusatis vel in-
10 quisitis.† Et si allegatur non reperiri fideiussores ab accusatis, vel inquisitis, non ex hoc debet differri adhibitio custodiæ suis sumptibus, donec reconualescat, cùm fiat pro eius sa-

lute, ne ob carcerationem perire contingat. & sic dum traditur custodibus pro eius salute, debet ipse inquisitus
11 soluere custodes † adhibitos: argumen. l. iiij. C. fini. regun. l. pœnæ. C. de statu libe. & imag. ita latè Par. de put. in tractatu syndica. in versicu. carcer. in. c. an carcerarius teneatur alimentare. & ita iuris esse concludo.

Thomas grammatic. Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Ad defensionem, quòd quid factum sit, sufficit probari, quòd se defendens probabiliter dubitare poterat de offensione.*

2 *Occidere vel vulnerare mihi licet volentem me offendere, nedum instante mortis periculo, verum etiam si immineret periculum iniuriæ personalis.*

3 *Timor violentiæ inferendæ, dicitur iustus metus. & nu. 4.*

5 *Prouocatus ab armato veniente contra ipsum, licet illum prouocãtem occidere. & dicetur ad defensionem fecisse. & dicetur ille à semetipso occisus, & non ab aggresso.*

6 *Occidens aliquem se defendendo, non dicitur committere maleficium. & nu. 7.*

8 *Aggressus ab aliquo cum armis, si eundem aggressorem offendit, dicetur ad sui defensionem fecisse.*

9 *Sufficit ad probandum quem esse in periculo vitæ, quando quis armatus veniebat cõtra ipsum cùm terror armorum sufficiat.*

10 *Delictum ad hoc, vt non puniatur, sufficit probari tale quid, ex quo adpareat illud delictum potuisse licitè fieri, licet punctualiter non probetur factum iure licito.*

11 *Offendere mihi licet alium ex sola præparatione ad offendendum, vel aggrediendum.*

12 *Insultatus non debet expectare, quòd vulneretur, sed debet ipse incipere.*

13 *Si percussi te venientem contra me euaginato gladio, antequam tu me percutias, dum eras in actu me offendendi, dicor ad defensionem fecisse.*

14 *Insultatus quicquid fecisse adparet contra insultantem, præsumitur ad licitam defensam.*

15 *Defendendo quid fuisse factum, sufficiet probare quòd aduersarius offensus ruebat in ipsum. & aggressus in dubio semper fecisse videtur ad defensam, quod fecit.*

16 *Cum moderamine inculpatæ tutelæ quid factum fuisse dicitur, quando non potuit aliter quis euadere periculum personæ, famæ seu honoris, vel rerum.*

17 *Excedens moderamen inculpatæ tutelæ, non tamen ex proposito, sed in rixa, non dicitur incurrisse aliquam pœnam.*

18 *Moderamen inculpatæ tutelæ non est in consideratione, dum insultatus indeliberatè & accensus furore iracundiæ excessisset modũ in se defendendo. tunc enim non imputatur excessus.*

19 *Testes deponentes de credulitate, non probant, nisi aßignauerint congruas rationes eorum dictis.*

20 *Testes deponentes ad defensam, si deponant secundum eorum credulitatem & videre, bene probabunt.*

21 *Defendendo seu ad defensam, quod quis aliquid fecerit, probatur per coniecturas, quæ iudicis arbitrio relinquuntur.*

22 *Amicus æquiparatur illis, qui sunt de sanguine proprio, & alibi amici veri, sunt vna anima in pluribus corporibus. & multa circa amicitiam. ibid.*

23 *Dispositum inter coniunctos, habebit locum inter*

inter amicos magna amicitia.

24 *Amicus potest accusare pro iniuria illata amico.*

25 *Socius potest propulsare iniuriam socij, & nedum socij, verùm etiam & cuiuslibet extranei aggressi: etiam si aggressus ille esset sibi inimicus capitalis. & nu. 26. 27. & 28.*

Consilium LVI.

REdemptoris gẽtium suffragio petito, Amen. In causa inquisitionis formatæ aduersus Magnifi. ac generosos nobiles Titium & Sempronium, vt sic eorum vera nomina obmittantur, ad instantiam regij fisci super prætenso insultu & vulneribus illatis in personam Magnific. Caij, quam etiam ipsius Titij reperio ex processus meritis fuisse, etiã per testes ꝑductos ad instantiã regij fisci plenè probatum, ꝙ prolatis inter eos nonnullis verbis cholericis minimè honorem aut iniuriam alterius ipsorum concernentibus, & recedente eodem Titio cum Illustris. quadam persona prædictus Caius descendens ab equo, in quo equitabat, euaginato ense, & inuoluto chlamyde in eius brachio, malo animo accessit versus eundem Titiũ adsistentibus cum eo quampluribus eius socijs, qui pariter & ipsi arma euaginarunt, quod præuidens Sempronius, qui retro remanserat, tanquam socius & amicissimus eiusdem Titij, ne Titius ipse offenderetur à prædicto Caio, à quo ꝑculdubio fuisset offensus, nisi ipse occurrisset, similiter ensem euaginando, vt eiusdem Caij accessum aduersus Titium impediret. Quo inspecto per prędictum Titium reuoluẽs equum, quẽ equitabat eundo obuiam eidem Caio malo animo venienti contrà ipsum, & nonnullis ictibus ensium hincinde admenatis inter prædictos Caium & socios numero longè plures socijs Titij, qui duo duntaxat erant tandem rixa sedata reperti fuerunt vulnerati tam prædictus Caius, quàm prædictus Titius, nec adparet à quibus. Hæsitatur igitur in præsentiarum quid de iuris cẽsura iudicandum sit. & certè recti ruminanti testium fisci depositio nec sigillatim vltra repetitionem eorundem testium ad defensam ipsorum inquisitorum indubitanter concludendum adparebit prædictos Magni. don Sempronium & Titium penitus, & omnino absoluendos ab impetitione regij fisci, ex ĩ. scriptis. Et primo, præsupponendo vnum mihi in iure verissimum, ꝙ ad hoc, vt quis excusetur ab eo, ꝙ diceretur fecisse se defendendo, sufficit probari, 1 † ꝙ probabiliter dubitare poterat de offensione, dixit pulchrè Imo. in c. si verò. de senten. excom. refert & sequitur Ang. de Are. in. §. ius autem gẽtium. institut. de iure natu. gen. & ciui. 2 † Secundò præsuppono, ꝙ nedum instante mortis periculo, licet alium occidere seu vulnerare: vulg. cle. j. de homi. & l. ij. C. de sicar. verùm etiam quando immineret aliquod periculum iniuriæ personalis. voluit Bald. in. l. j. vj. colum. C. vnde vi versicu. sed pone. & ibi etiam optimè Barto. in. ij. colum. Idem consuluit Bart. in suo consi. incip. Va-

nutius.Ant.de Butri.in capitulo olim.
el.j.de restitu.spolia.penulti.columna
consuluit Alexand.de Imo.in consilio
lxxvj.j.volumi.& consilio.cix.j.vol.v.
col.Angel.in.l.is,qui cum telo.C.ad le
gem corneliam,de sicar.per glo.quam
ibi reputat singu.& meliorem de mun
do,& subdit,quòd in practica erratur.
& si scies practicare,lucraberis de pecu
nijs,& quòd ipse in Ciuitate Venetia-
rum practicauit & defendit quendam
accusatum de homicidio.Et quòd im-
minebat periculum iniuriæ, persona-
lis,satis liquet ex attestatione testium,
3 dum deponunt,†quòd prædictus Ca-
ius descendit ab equo, & ibat retro
ipsum Titium,euaginato ense,& chla
myde inuoluto,ac malo animo, & sic
non debebat Titius ipse expectare se
percuti,aut aliter iniuriari.& sic se pe-
riculo committere:cùm timor violen-
tiæ inferendæ iustum metum inducat:
vt dicit Alexan.in consilio.xcix.incip.
quoniam per excellen.in.iij.volumin.
Et quòd non tenebatur se periculo cō-
mittere,tenet Innocent.& Bald.in.c.j.
extrà quod metus causa.Ex quo timen
dum est,quòd absque periculo esse nō
potest.c.j.de bapt.in clementi. Secun-
dum Baldum,in.iij.columη.& sic dum
adparet Marcus Anton.ipse prouoca-
tus à præfato Iulio primo loco arma
euaginante contra eundem Marcum
Anto.certè licuisse ipsi Marco Anton.
nedum eundum Iulium vulnerare,sve
rum etiam & occidere. quia eo casu id
4 præsumendum est, † ad defensionem
fecisse:secundum Baldum,in lege pri-
ma.§.cùm arietes.ff.si quadru.pauper.
feci.dica.Gandinus.in tractat.malefic.

sub rubric.de defensio.à reo facta,se-
cunda columna versiculo, sed pona-
mus,tu es Bartolus,& Baldus,in.l.si ex
plagijs.in.§. tabernarius.ff. ad legem
aquiliam.Augu.arim.in addit.ad An-
gel.in versicu.& dictus Titius se defen
dendo.ij.charta.Et si Iulius ipse vulne
ratus fuisset à prædicto Marco Anto.
aggresso iam ab ipso Iulio se defenden
te,dum in ipsum Titium ensem euagi
nasset & accessisset, videtur Iulius
ipse à semeipso vulneratus magis, quā
à prædicto Marco Anton. aggresso.
5 †ita dicit Abba.in capitulo clerici.lo
j.post princip.extrà de vita & honesta.
cleri.& sequitur Marsi.in sua pract.cau
sarum crimin.in versicul.quoniam.xv.
colum.& hoc per rationem, quia occi-
6 dens aliquem †se defendendo,non di-
citur committere maleficium: secun-
dum Baldum,in lege data opera.quar
ta columna.C.qui accusare non poss.
7 & alibi occidens aggressorem † se de-
fendendo,non tenetur de occiso:vt te-
nent communiter Doctor.in lege pri-
ma.C.vnde vi.& in.l.vt vim.ff.de iu-
stitia & iure.& in.l.prima.C.quando
lice.sine iudi.se vindict.& plenè Ale-
xander.in consilio.cxix.viso processu.
iiij.columna.in.vij.volumin.& subdit
Bald.in dicta lege, vt vim penultima
8 columna. † quòd si aggressus ab ali-
quo cum armis, eundem aggressorem
offenderit,dicetur ad sui defensionem
fecisse.Idem tenet Bartolus,in lege &
si quæcunque.in princip.ff. ad legem
aquiliam Baldus,in.l.in multis.C.de
liberal.causa Petr.de anchara.in cle-
menti.prima,de homicid.Et ratio est,
quia sufficit ad probandum quem esse

in per

in periculo vitæ, quando quis arma-
9 tus veniebat † contra ipsum, cùm ter-
ror armorum sufficiat, prout per glos.
communiter approbatam in dicta lege prima. C. vnde vi. docto. in. l. ij. C. ad legem corneliam, de sica. glo. & Archidia. xxiij. quæstione prima glo. in. §. armorum. & ibi docto. institu. de interdi. Barto. & Baldus, in prædicto. §. tabernarius. Archidia. in capitulo de ijs. el. j. l. distinct. Bald. in. l. iij. §. armis. ff. de vi & vi armata. & ideò Bartol. in. l. non so lùm. §. sed vt probari. ff. de noui oper nuntia. voluit, quòd ad euitandum ac
10 cusationem, ita † quòd de delicto quis non puniatur, sufficit tale quid probare, ex quo adpareat illud delictum potuisse licitè fieri: licet punctualiter non probetur, quòd factum fuerit iure licito. Et illam doctrinam sequitur totus mundus, vt refert ibi Alexand. vbi subdit, quòd sufficit vt accusatus de ho
11 micidio vel vulnere, probet † q̃ vulneratus eum est aggressus cũ armis, imò ex sola præparatione ad offendendum vel aggrediendum, licitum est offendere seu occidere. dixit Bald. in. l. in lege. per illum text. in lectu. antiqua. ff. loca. Subdens ita fuisse de facto iudicatum. sequitur Ias. in. l. vt vim. iij. col. vbi subdit se putare hoc esse per rationem, quia non debet insultatus expectare,
12 † quòd vulneretur, sed debet ipse incipere: vt declarat Bart. in. d. l. j. C. vnde vi. & subdit etiam, q̃ ista pars tanquã humanior est amplectenda. Pro qui-
13 bus dictis accedat, † quòd si euaginato gladio te venientem contra me percussi, antequam tu me percutias dum es in actu me offendendi, certè dicor fecisse ad mei defensionem: vt inquit Barto. in dicta. l. si ex plagijs. §. tabernarius. refert & sequitur Ang. de aret. in. §. iniuria. j. colum. in fi. institu. ad legem aquiliam. & in. l. quemadmodum. ff. de inoffic. testamen. Anton. corse. in singu. suis in versi. metus Ange. in tracta. malefi. in vers. & dictus Titius se defendendo. j. chart. versi. vlti. circa med. Ex quo insultatus, quicquid fecisse adpareat contra insultantem, præsumi-
14 tur ad defensam licitam † fecisse. dixit Floria. & Bald. in dicta. l. prima. §. cùm arietes. glos. in capitulo supersodiens. extrà de homicid. quod maximè procedit, vbi incontinenti fieret, prout in casu nostro: vt not. Bald. in. l. iij. C. de sicar. & consuluit Alexander, in consilio cl. visis & oportunè consideratis. in primo volumin. & dixit Baldus, in. l. multis. C. de liberali causa. quod sufficit
15 probari, † quòd aduersarius suit in ipsum. Et quòd aggressus in dubio potius videatur fecisse ad defensam, quã ad vltionem, consuluit Cæpo. in consi. xxix. columna. v. versicu. & cons. xlij. & xliiij. cum sequen. Bal. in consi. lxxxij. incipien. quidam enim, insultatus. Ange. & Augusti. in. d. versic. & dictus Titius. colũ. vij. & subdit, quòd insultatus habet præsumptionem, quòd quicquid fecit, ad sui defensionem fecerit. Nec militaret pro fisco obijcere, quòd cùm redierit Titius ipse bis cum equo versus prædictum Caium, videtur excessisse modum inculpatæ tutelæ, cùm licet id non adpareat, nisi per depositionem, vnius dun taxat testis: attamen quando absque veri præiudicio plures testes idem deponerent,

rent nihil obessent eidem Titio, præsupponendo id dici factum fuisse cum moderamine inculpatę tutelæ, qñ non
16 potuit aliter † qs euadere periculū personæ famæ seu honoris vel rerum. Ita Bartol.in.l.prima.C. vnde vi & est de mente cæterorum ibi scribentium, maximè Bald.idem tenet Anto. de butri. & Abb.in.d.c.olim.de resti.spol.Bald. in.c. j. §. primo de pace tenen. in vsib. feud.Archi.in.c.primo.xxiij.q.iij.Item præsuppono aliud, quod ex processus meritis non adparet modo aliquo prædictum Caium à prædicto Titio neç Sempronio eius socio vulneratum, & dato absque veri præiudicio, quod ab ipso vulneratus fuisset, quod negatur, adparet id iure permittente licuisse. Nec ex præmisis dici posset, quod fuerit excessus modus inculpatæ tutelæ per ipsum Titium. & si ita dici posset, id non adparet fuisse ex proposito, sed
17 in rixa. † Quo casu dicendum est in nullam pœnam incurrisse. Ita singulariter tenet Flor.in.l.si ex plagijs in.§.tabernarius.vbi ita per illum tex.dicit tenere gl.xiiij.q.in summa ad fin. quod est singu.dictum prout refert & sequitur.d.Anto.de Alexan.in addi.ad Barto.in.l.j.C. vnde vt. Idem consulendo reperio tenuisse Alex. in consil.lxxvj.j. col.j.vol.& in consi.cxl.ij.volu.& in cōsilio. cix.primo volumine. vbi de Floriano. nullam mentionem facit. Credo tamen, quod non viderit bene. tamen dicit idem tenere Pet.de anch. in cle.j.de homi.Accedat insuper, quod in casu præmisso moderamen inculpatæ tutelæ non debet esse in consideratione. dum insultatus indeliberatè & accensus furore iracundiæ excessisset modum in defendendo, tunc enim nō imputatur excessus, quia eo casu non potest vti hac moderatione, ex quo primi motus non sunt in potestate nostra & sic non potest tunc discerni verum à falso.c. ita.xj. q. iij. ita dicit Abb. post
18 glo.in.c.signi.de homi. † & sic in rixa, prout ista fuit, non potest considerari hoc moderamē.l.j.in rub. ff. de excep. l.ij.ff.de dam.infect. Et minimè suffragaretur fisco, dicere quod testes deponētes, quod ad defensam Titi° id fecit secundum ꝙ ipsi possunt considerare & sic secundum eorum iudicium & videre, & alij deposuerunt, quòd ita cogitant: assignando tamen rationem eorum dictis, alij dixerunt quod ita tenēt pro firmo, & sic non certitudinaliter, deponētes testes de credulitate seu de eorum cogitatione, & iudicio, non videntur audiendi cùm non probent. At
19 tamen cùm † assignauerint congruas rationes eorum dictis, plenam probationem inducunt. dixit Bal.in.l.qui tamen.§.si arbiter.ff.de arbi.Cy.Bald.& Saly.in.l.testium.C.de testi.Bald. in.l. conuenticulam.C.de epis. & cle. Ioan. andr. in addi. Specu.in titu.de testi.§. primo super versi.item quod deposuit de sua credulitate. Anto.de butri.in.c. quoties extrà de testi. & facit ratio vrgentisima, quia eo casu testes deponūt de re, quæ non subiacet sensui immediatè, sed mediāte discursu intellectus. ita dicit in specie Barto. in suo consil. incip. Raynutius Petri. quem allegat Alexan.in dicto consilio.lxxvj.visa inquisitione, in vltima columna in fine in primo volumi.& in consilio. cix. vbi

mu

multa adducit. & præmissa maximè procedunt, cùm testes ipsi sint inducti ad defensionem. quo casu probant, licet secūdum eorum credulitatem seu
20 videre deposuisse adpareat. Ita † dixit Bald. in lege solam. C. de testi. & ibi Salyce. in tertia columna. vbi ambo allegant dictum consilium Bartol. & facit bene text. quem ibi not. Anto. de butri. in. c. vnico. extrà de scruti. ver. quantū humana fragilitas. facit bene dictum Bald. in. l. vnica. vltima columna. seu. xj. C. de confes. vbi singulariter dicit
21 † quod fecisse ad defensionem probatur per coniecturas, quæ iudicis arbitrio committuntur. quod dicit esse notandum dignum. Idem sequitur Iacobus. de S. Georg. in. l. testes eos prima colum. ff. de testi. vbi subdit, quod si inculpatus de homicidio ad probandum eius innocentiam, & quod ad defensionem si testes examinati deponunt se credere, quòd fecit ad defensionem, erunt boni testes: quia an fecerim ad defensionem, non potest videri per testes, sed bene potest cognosci animus meus ex actibus ita dicit cōsuluisse Alexan. vbi s. Quo verò ad prædictum Sempronium, qui volens defendere prædictū Magni. Titium eius socium & amicissimum seu rectius ipsum adiuuare, ne à prædicto Iulio offenderetur, negari non potest quin sibi licuerit, cùm ex iuris dispositione liceat amicum maximè stricta amicitia cōiunctum, prout isti erant adinuicem tueri, quia satis amici æquiparantur illis, qui sunt de sanguine proprio. vt in. l. cum alie-
22 nam. C. de legi. † nam veri amici sunt vna anima in pluribus corporibus, secundum Aristo. ita dicit Bald. in præfata. lege vt vim secunda colum. versi. iij. quærit. & tantum quod amicitia ipsa censetur quædam coniunctio, quę præponderant coniunctioni sanguinis l. cum aliàs. C. de cast. pecul. lib. xij. & facit. l. secunda versi. amici. ff. qui petan. tuto. ita in specie formantur Cyn. & Salyce. in. l. exigendi. C. de procurato. Gul. de Cun. in. l. sed si & hæ. ff. de procura. Ioan. and. in. c. fi. de postu. Cyn. in. l. inuitus. C. de procurato. & ideò id quod disponitur inter coniunctos seu propinquos, habebit locum in
23 ter † amicos magna amicitia, no. glo. in. c. requisiuisti. iuncta gl. in. c. secundo in glo. penul. in fi. de testa. & expresse Panormi. in dicto. c. requisiuisti. Hinc dixit Bal. in. l. prima. C. qui accus. non poss. quòd amicus singularis venit appellatione suorum in. xvj. colum. versi. quid de singulari. per glo. in. l. secunda C. in quibus colon. censi. lib. xj. & dixit Barto. in. l. Titia. ff. de verbo. obligat.
24 † quòd magna amicitia censetur quædam coniunctio. Tex. est in. l. latæ culpæ. §. amicus. cum glo. ff. de verbo. sig. Item censetur quædam fraternitas. l. verùm in princ. ff. pro soci. & ideò quòd disponitur in coniuncto, dicit Bar. in d. l. Titia. habebit locum etiam in multum amico. Idem voluit Bald. Cyn. & Saly. & Pau. de cast. in. d. l. inuitus. C. de procura. & ibi Barto. in. ij. lectura, & Pet. de ancha. in clemen. j. de procu. Hinc est, quòd amicus potest accusare de iniuria sua, quia ipsius iniuria dicitur. & ideò potest etiam ipsam prosequi sine mandato. dixit Bald. in lege prima. C. qui accusato. non possunt

v 5 Alex.

Alexand.in lege non solum.§.qui alieno.ff. de procurator.] Item accedit, & aliud, quia erant, prout adhuc sunt socij charissimi adinuicem. & videns Sempronius ipse, † quòd nisi occurrisset Titius de facili fuisset offensus à prædicto Iulio.& sic licebat eidem defendere socium ac adiuuare, quia verecundia fiebat sibi propter societatem. & ideò poterat contumeliam suã propulsare.l.item apud Labeonem.§. tuetur.ff.de iniur. ita Bald. in dicta. l. vt vim in quarta quæstione. secunda colum. Et quod liceat socio propulsare iniuriam socij habetur in.c.non inferenda,& in. c. fortitudo. xxiij. quæstione. tertia & not. Innocen. in capit. si vero. extrà de senten. excommu. & Alberi.in lege prima.C.vnde vi in versiculo.ad defendendam,in versicu. sed nunquid socius. nam dicit societatem obtinere vicem fraternitatis.l. verum. ff. pro socio. & idem tenet Hostien. in sum.de resti.spo.§.primo versicu.sciendum autem est,& idem consulendo reperio tenuisse Philip. Decium in suo cõsilio. ccccl xix.in secunda parte in ter-
26 tio volumi. & ibi subdit, † quod nedum pro defensione sua vel suorum liceat alium iuuare seu defendere, verum etiam pro defensione extranei offensi, ne opprimatur, vt firmat Bartol.in lege si quis in seruitute.in fin.ff. de fur.vbi inquit, quod sicut quilibet potest me iuuare & defendere pro rebus, vt ibi nota. multò magis potest me iuuare ad defensionem personæ, & idem concludit Bartol. in dicta lege vt vim. penultima columna. versiculo ego teneo, quod etiam in alijs extraneis.ff.de iustit. & iure. vbi vtitur eodem argumento, quod si. Hoc licet pro defensione rerum alterius, ergo multò fortius pro corpore alterius tuẽdo.& dicit quod hoc ibi tenet Guliel. de Cunio. Petrus & Iacobus.in. l.prima.C.vnde vi & Alberi.ibi in versicu. ad defendendam. in fine Hostien. in summa de restitu.spol.§. primo in fine versi. sed hodie hoc expressum est Innocenti.in capit. si verò. de senten. excommunicatio. vbi æquiparat defensionem suorum vel extraneorum: & idem reperio tenere Baldus. in capit. fin. de re iudic. & in lege raptores. C. de episcop.& clericis & in capit.si verò de senten.excommunica. imò procedit hoc,etiam si esset inimicus capita-
27 lis: licet illum † offensum adiuuare seu aggressum. Ita Bald. in dicta lege vt vim.in sexta quæstione. & ibi plenè Ias. quia eo casu aggressor facit iniuriam reipublicę,ergo quilibet de populo potest ipsam propulsare,etiam contradicente offenso, nedum postulante auxilium. textus est in terminis in capitulo dilecto. extrà. de senten. excommunic.in.vj. Nec obmittam,quòd amicus nedum potest amicum defendere contra priuatum,sed etiam resistere officiali iniustè exequenti contra ipsum dixit Bald. in.l. prohibitum. in versicu.tertio.no.C.de iure.fisc.lib.x. lege deuotum.& ibi Barto.in fin.C.de mera.libro.xij. vbi etiam subdit quod potest resistere cuicunq; inferenti vim amico, vltimo adparet bene probatum in eadem rixa quamplures enses fuisse euaginatas proiectis quampluribus & infinitis ictibus à multis & diuersis per

personis, nec adparet modo aliquo prę dictum Magni. Titium aut Sempronium vulnerasse: sed imò eundẽ Marcum Anto. vulneratum fuisse. vnde sequitur incertitudo vulnerantis, & sic per iura vulgaria ex præmissis de primo ad vltimum veniunt prædicti Magnifi. socij. & amicissimi de plano absoluendi ab impetitione regij fisci, & ita de iuris censura concludo.

Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Doct.

SVMMARIVM.

1 *Aufugiens à carcere, si sponte demum reuersus est purgat vitium fugæ, nisi diu absens steterit, quia tunc habetur pro confesso crimine pro quo detinebatur. & nu. 2. 3.*

4 *Aufugiens à palatio officialis sibi assignato pro carcere, dicitur à carcere aufugisse.*

5 *Contumacia sola cum banno circunscriptis aliis indiciis facit vt quis torqueri possit.*

6 *Inimicitia facit indicium sufficiens ad torturam contra inimicum. & vide de eius veritate.*

7 *Inimicus capitalis dicitur qui minatus fuit mortem alicui.*

8 *Inimicus capitalis euadit quis ex prolatione iniuriarum, etiam si de recenti fuissent visi ad inuicem alloqui, non ex hoc tollitur effectus inimicitiæ capitalis.*

9 *Inimicitia capitalis, quæ sit, & quæ nõ remittitur arb. iudicis.*

10 *Pluralitas actuum in dubio præsumenda est, ad euitandum contrarietatem. & ideò ad euitandum, ne testes discordantes concordentur per multiplicationem actuum, datur cautela, quod fiat interrogatio de vnitate actus*

11 *Testes dum discordant ab instrumento, in quo sunt descripti, debet fieri articulus de vnitate actus.*

12 *Testium dicta non possunt dici contraria aut falsa, quando possunt aliqua interpretatione verificari.*

13 *Nemo præsumitur immemor salutis æternæ, & pauci reperiuntur qui in mortis articulo mentiantur.*

14 *Assertio constituti in mortis articulo, quod fuerit asserens ab alio occisus seu vulneratus, an probet. & an tali assertioni sit standum: Et quod non sit standum tali assertioni, nisi alia concurrerint. & numero. 15.*

16 *Fama publica vehemens facit indicium ad torturam.*

17 *Fama sola iunctis aliis adminiculis, vbi vertitur difficultas probationis, facit plenam probationem.*

18 *Fama licet formiter cum omnibus circumstantiis requisitis non probetur, tamen vbi de ea deponunt decem testes, plenè probabunt famam, licet formiter de requisitis ad probationem famæ non deposuerint, & numero. 19.*

20 *Fuga socii criminis facit indicium.*

21 *Iudicari potest in causa criminali ex pluribus indiciis, vel argumentis vehementibus.*

22 *Testis vnus de indicio remoto non facit indicium, nec habebit hoc locum, vbi essemus in pluribus indiciis, quia etiam quod super eis testes singulares deponant attamen ex eorum depositionibus resultant plures præsumptiones, quæ bene faciunt indicium ad torturam.*

23 *In parricidii crimine ob eius immanitatem iura excogitarunt nouum genus pœnæ de qua infrà.*

Torq

24 *Torquendus quando habet aliqua indicia pro se, illa quæ vrgent contra ipsum, debent esse magis grauis ad hoc, vt torqueri poßit.*

25 *Indiciorum materia, est arbitraria.*

Consilium LVII.

REdemptoris gẽtium suffragio petito. Amẽ. In causa mihi trãsmissa per Excellen. dominum Ciccum de Ioffredo, vice protonotarium ac præsidentem. S. Regij Con. vt cur. Magni. vicecomitis sinopolis partium Calabriæ consulere voluissem, quid de iuris censura sentirem super processu inquisitionis formatæ aduersus Ioan. Carbonum, & Anto. eius filium inquisitos de homicidio cõmisso in personam, vt prætenditur. q. Iacobelli Carbini generi ipsius Ioan. ad querelam orbatæ parentis Caterinellæ de melicozza matris ipsius Iacobelli, & visis ac bene ruminatis deductis ac probatis per ipsius curiæ comitalis coadiutorem, reperio principaliter sex vrgentia indicia ex ipsius processus meritis resultare, & nulla legitima obiectione ac probatione pro parte dictorum inquisitorum elisa, vt. ȷ. & j. Adducitur fuga prædicti Ioan. inquisiti, nec non & Anto. eius filij, qui Ioã. socer dum captus & carceratus fuisset, in castro terræ prædictæ ex causa præfata homicidij à carcere prædicto fugam arripuit. nec adparet, vt per eius aduocatum in suis allegationibus dicitur, quòd comperto carcere aperto
recesserit. Et minimè suffragatur dum
dicitur, quòd animo reuertendi, pro-
ut ad carcerem reuersus fuit, recesse-
rit, ex qua spontanea reuersione præ-
1 tendatur minimè dici posse quòd au-
fugerit prout dixit Bald. alleg. pro par
te dicti inquisiti, in. l. j. C. de ser. fugit.
& in. l. j. C. de ædil. actio. Cui addo de
hoc esse tex. in. l. desertorem. § j. & ibi
glo. ff. de re mili. & in. l. quid si fugiti-
uus. & ibi Barto. ff. de ædil. edict. nam
dico hoc sanè intelligendum, si breui
reuersus fuit. Secus si diu absens stetit,
prout in casu præsenti: quia tunc præ-
2 sumitur, † quòd animo aufugiendi,
& non reuertendi se absentauerit. d. l.
desertorem. §. emansor. & ibi gloss. &
Barto. qui hoc bene notant. & idem te
net Bald. in. d. l. j. C. de serui. fugiti. vn
de cùm aufugerit à carcere, fuga ipsa
facit plenam probationem contra ip-
sum: quia faciet ipsum haberi pro con
fesso crimen ipsum, pro quo detineba
tur: vulg. l. in eos. ff. de custo. reo. in ti-
3 tum, † quòd potest pronuntiari sente
tia contra aufugientem absentem, ac
si fuisset verè confessus in iudicio. Ita
sentit glo. & Barto. in. d. l. in eos. & est
tex. in terminis in. l. si apparitor. C. de
coarta. lib. xij. Nec militat, quòd pro
parte dicti inquisiti obijcitur, quòd lo
an. ipse stabat in castro, & non in ali-
quo carcere inclusus, cuius contrariũ
probatur per testes. & dato absque ve
4 ri præiudicio, † quòd ita foret, prout
prætenditur, dico quòd etiam si quis
aufugeret à palatio officialis, in quo
detinebatur. idem dicendum est, ac si
de carcere aufugisset: ar. text. in. d. l.
in eos. quia dicitur palatium esse de
carce

carcere, dum quis in eo detinetur mãdato officialis: per tex. & ibi scribentes, in. l. j. ff. de custo. reo. & quæ plenè scribit Ioannes andreas. in addit. Specul. in titul. de præsumptio. §. species versiculo. violenta: dum dicit, quòd etiam arrestatus in ciuitate, aut in palatio pro crimine habetur pro confesso, si recedit seu aufugiat. Secundò, accedit contumatia & bannum, ex quo sola contumacia & banno circunscriptis aliis,
5 † imò nullus aliis existentibus posset Ioan. ipse torturæ subijci: vt dixit Baldus. in. l. prima quarta columna. C. de hæred. institu. vbi refert idem tenere Nico. de Mattar. referũt & sequuntur Mod. senen. In tracta. de indic. & tortur. viij. car. versicu. quinto principaliter idem voluit Angel. in. l. iniuriam. §. siquis decreto. ff. de iniur. Iaco. de bel. in sua pract. causarum crimi. sub rubric. de crim. remisso. in princip. vbi loquitur propriè de eo, qui aufugit, & contumax fuit. & idem sequitur Amod. iusti. in suo tractatu syndic. in vltima. chart. refert idem & sequitur Marsil. solùm de Baldo faciens mentionem, in. l. penulti. in vltima. verbis. ff. de quæstio. subdens esse not. in pratic. & idem tenet in suo singu. cxvij. incipien. ad torturam. & pariter firmat in suo consi. cxvij. illumina quæso domine vltima columna.
6 † Tertiò, concurrit inimicitia inter prædictum Ioan. socerũ, & quæstio. Iacobellum generum occisum, dum litigantes ad inuicem in curia vice comitis pluries rixati sunt, vnus alium plerunque accusando, ac denuntiando, cum diuersis querelis & accusationibus, & cum prolatione diuorsorum iniuriarũ: vt quã plurium restimonio roboratur: adeò quòd ad inuicem non loquebantur. & multæ ac diuersæ pœnæ per eosdem ex prædictis denuntiationibus solutæ sunt:
7 † & tamen ex sola prolatione iniuriarum ad inuicem adparet capitalis inimicitia inducta dixit Bald. in. c. veniens. in fine extrà de iureiurando. per illum textum. & consuluit Marsil. in. lege prima. §. præterà. octaua colũna. ff. de quæstioni. vbi subdit esse not. quia ijs superioribus diebus euenerat sibi in facto in causa satis vrgenti, & in qua fuit pro hac parte iudicatum & idem consuluit Marsil. in suo consilio tertio. tertia columna versicu. item etiam oritur.
8 Et † quòd longè capitalis inimicitia inter eos fuerit, corroboratur ex minis inferendi mortem, prolatis inter prædictos generum & socerum dico per ipsum socerum aduersus prædictum generum, vt multorum testiũ depositione demonstratur, cùm de iure ex solis minis de occidendo illatis, resultet capitalis inimicitia. dixit gloss. in. leg. licet de arbitri. Bartolus in lege tertia. ff. de adimen. Cardinal. in. capitul. cum oporteat. de accus. Angel. in consilio. cclxj. ponderandum, &c. Alexand. in consilio. xiiij. in tertio volumine vbi subdit, quòd etiam si de recenti fuissent visi ad inuicem alloqui, prout in casu præsenti prætenditur, non ex hoc tollitur effectus inimicitiæ, ob talem recentem reconciliationem. Idem ante eum tenet Innocen. in capitul. cùm oportet de accus. quẽ omnes sequuntur per text. clarum in capitu. accusatorem tertia quæstione

quin

quinta ibi nudius tertius ei inimici fue
runt.sequitur Marsi.in lege prima. §.
prætereà.ff.de quæstio.octaua colum-
na.& ibi subdit idem tenere Bartol.in
leg.quarta.§.fin.ff.de adimen.lega .&
nihilominus,†quæ dicatur inimicitia
capitalis,& quæ non , arbitrio iudicis
relinqui consueuit.dicit gloss.in. capi.
secundo.iiij.quæstione tertia domi.de
S.Gemi.in.cap.quanuis.de procu. in
sexto sequitur Fely.in.dicto.cap . cùm
oporteat.& plus subdit do . in prædi-
cto.c.quanuis.quòd etiam qui non est
capitalis inimicus, potest tamen dici
suspectus.Quartò suffragatur assertio
eiusdem Iacobelli percussi,qui coram
excellente domino comite,dum staret
proiectus in terrã,interrogatus à præ-
fato comite,quis ipsum percussisset,re
spondet se percussum à prædicto Ioã.
eius socero,nec non & ab eius cogna-
to. & licet aliqui deponant de Anton.
tantum,non ex hoc implicatur contra
dictio,cùm coram pluribus asseruerit
de vtroque,& coram aliis de vno,fortè
instante mortis cogitatione turbatus,
cum ibidem eodem momento decesse
10 rit.†& ex iuris dispositione in dubio
pluralitas actuum præsumitur ad eui-
tandum contrarietatem:per optimum
text.in.c.cum tu.extrà de testi.& ideò
inoleuit notabilis cautela ad euitandũ
ne testes discordantes concordentur
per multiplicationem actuum , quòd
fiat interrogatio de vnitate actus Ita
per text.in capitul.cùm Ioann . extrà
de fide instrumento.docet nos Specul.
in titul.de testib.§.iam de interroga-
toriis.versicul. quid si vnus testis . &
ideò dixit Barto.in lege . prima . §.si
quis neget.ff. quemadmo . test. aperi.
11 †quòd quando est discordia inter in-
strumentum & testes in eo non descri-
ptos, debet fieri articulus de vnitate
actus.Idem tenet Bartolus & Baldus
in lege secunda.C.de bono . possessio.
secundùm tab.idem sequitur Fely . in
capi.cùm Ioan.eremita. extrà de fide
instrumento.maximè,cùm dicta testis
non possint dici contraria aut falsa,
12 quando possunt †aliqua interpreta-
tione verificari:per text.in dicto capi.
cùm tu.not.Innocentius in.c . causam
quæ.extrà de rescript.ita Bal. in con-
silio.cccxxiij.in quarto volumine nec
esset inconueniens dicere,quòd Anto.
ipse de mandato Ioã.sui patris id pe-
petrauerit,& sic ex assertione prædi-
cta resultat indicium ad torturam:vt
dixit Ange.in.l.si quis in graui .ff.ad
sillei. in.§.siquis moriens. Pro quo fa-
cit ratio,quia nemo præsumitur im-
13 memor salutis æternæ. †& pauci re-
periuntur,vt experientia docet rerum
magistra,qui in articul.mortis menti-
tur,imò communiter omnes morien-
tes laborant ad salutem animæ,& mul-
ti facinorosi ac improbi in extremo vi-
tæ exhibent signa pœnitentiæ . & vi-
demus multos vsurarios restituere vsu-
ras in vltimo vitæ spiritu . & sic vali-
dum est argumen.à communiter acci-
dentibus lege certi condictio.§.si nu-
mos.ff.si certum petatur ergo non est
14 credendum , † quòd quæstio . Iaco-
bellus in vltimis constitutus , prope
mortem existens , voluerit socerum &
cognatum innocenres criminis incul-
pare.Ita per præallegata & alia con-
cludentia consuluit Marsil.dictam as-

sertio

sertionem factam per constitutum in
mortis articulo, facere indicium, in
suo consilio quinto tertia columna
primo volumine.& licet in rei verita-
te ita indistinctè opinio hæc origina-
liter Angel.non esset tuta,& commu-
niter non tenetur.& idemmet Angel.
aliter tenuerit firmando contrarium
in lege mater.in fin.per illam gloss. C.
de calumnia.& Nicola. in dicto . §. si
15 quis moriens . † & sequitur Pari. de
put.in tract.syndi.in versic.tortura.lo
vltimo.in.cap . officialis posuit tertia
columna.attamen subdit hoc esse ve-
rum,nisi concurrant alia, vt quia in-
quisitus esset inimicus percussi.& ta-
men vltra inimicitia hanc multa alia.
suprà allega.& infrà concurrunt: aliàs
si vltra assertionem alia non concur-
rant,non erit standum assertioni vul-
nerati seu decedentis:prout dicit An-
gel.in dicta leg.si quis moriens.dum
subdit vidisse aliàs de facto, quòd à
quodam mercatore quidam mercator
Perusinus fuerat diffamatus de furto,
& posteà cõpertum illud fuisse ab alio
commissum,& bene idem probat text.
in dicto.§.si quis moriens . dum dicit
non esse credendum domino vulnera-
to,si moriens dixerit se fuisse à suis ser
uis vulneratum.& idem in terminis re
perio consuluisse Alexand.de Imol.in
suo consilio decimoquarto incipient.
ponderatis.in tertio volumine vbi cõ-
cludit,quòd si testi inimico non credi-
tur,& si statim,quòd dicit se vulnera-
tum ab aliquo.adparet quòd est ei ini
micus,ergo ei credendum non est.cùm
testi odioso non credatur, etiam si sit
in mortis articulo, & teneat corpus
Christi in manu:quia non omnis qui
moritur,est.S.Ioannes.Baptista dixit
Bald.in titulo.de pace constant.in ver
sicu.vasalli.& idem sequitur Ludo . in
dicto.§.si quis moriens.Gand.in tract.
male.in rubric.an pax facta de vulne-
re,in versicu.qui iudex ad probatio-
nem.versicul.sed pone,quòd quidam
vulneratus.Angelus.& Augustinus ibi
dem Alexand.in consilio.xliiij.secun-
da columna.Ias.in.l.de die.in princip.
ff.qui satisda.cogan.& in.l.j.in princi.
ff.de eo,per quem factum erit & con-
suluit Marsil.in suo consilio.xx.in ter
tia columna.licet de tot authoritati-
16 bus non meminerit. † Quintò opitu-
latur contra ipsum Ioan.fama publi-
ca & vehemens,ex qua pariter resulta
re adparet indicium ad torturam: vt
consuluit Bar. in consilio cxcj . inci-
pient.domino paci de burgo.S . Sepul
chri .& sequitur Baldus in consilio
cxxxj.incipient.visis dictis articulis in
secundo volumine.& in.c.j. §.iniuria.
de pace iura.firmi. versicul . sed nun-
quid ex tali confessione. Alexand . in
additio.in.l.fin.ff.de quæstio. Felycia-
nus in capitu.veniens.de testib. & vbi
vertitur difficultas probationis, fama
sola iunctis aliquibus adminiculis, in-
17 ducit plenam probationem: † quæ
sufficit ad condemnationem capitul.
prætereà.& ibi not.de testi.Ita in ter-
minis Anto.de butri.in capitu.veniens
lo.primo de testib.Innocen.in capitu.
veniens,de verbo.significa. Baldus in
c.cum super.C.de rei vendi.& in auth.
quas actiones.C.de sacro.san . ecclesi.
Alexand.in consilio.xxiiij.in secundo
volumin.Nec videtur suffragari posse
eidem

eidem inquisito, quod allegatur pro
eius parte, quòd debuisset probari, vn
de fama ipsa originem habuerit. & ex
probabili causa. Et pariter † quòd ad
18 famæ probationem requirantur non-
nullæ qualitates, quæ hîc probatę non
adparent. nam rectè intuenti fama, hęc
contra prædictum inquisitum satis su-
perque ex probabili & rationabili cau
sa emanata ac fundata adparet po-
tius, quàm fama pro ipso inquisito
probata, concurrentibus tot prælle-
gatis vrgentibus indiciis, & notoriis: ex
quibus rationabiliter fama ipsa ema-
nauerit, quæ non concurrunt in fama
pro inquisito probata deueniente ex
quadam prætensa confessione extra-
iudiciali, videlicet quòd ceciderat in
flumine Iacobellus ipse, & tamen non
formiter probata: & nihilominus dico
absque veri pręiudicio, quòd testes de-
ponentes contra inquisitum de fama,
non videantur deponere de omnibus
circunstantiis, vel requisitis necessariis
ad probationem famæ: attamen † quia
19 sunt in maximo numero & copioso,
plenè probabunt famam: licet infor-
miter deponent de ea: nam eo casu,
quando sunt decem testes duntaxat,
licet non deponãt de omnibus requi-
sitis, si applicant ad numerum. x. vel
plurium testium, remanet probata fa-
ma. Ita in specie consuluit Francis. de
crem. in consil. incipien. in Dei nomi-
ne Amen. In q. præfata. cui consil. se
subscripserunt Salyce. flor. & nonnulli
alij doct. refert & sequitur Alexand. in
l. de minore. §. plurium. in addit. inci-
pien. sed quid si dixit. Barto. in. l. iij. §.
eiusdem. de testibus. vbi in specie dicit
Barto. quòd si producuntur. x. testes
vel plures super fama, quòd fiet pro-
batio legitima, etiam. quòd formiter
non deponant de omnibus circunstan
tiis requisitis, & minimè sufficiens cau
sa scientiæ, per eos reddatur: licet aliàs
si essent pauciores numero, exigeren-
tur etiam & rationes & causæ suffi-
cientes. Ita consuluit Socin. in consil.
liiij. penult. colum. ver. postremò in. iij.
volumi. Sextò & vltimò, accedunt mi-
næ necnon recusatio concordiæ & pa-
cis præfati Ioan. cum dicto Iacobello
eius genero, quæ adminiculatur præ-
dictis indiciis. & vltra satis est conside-
randa fuga præfati Anto. filij eiusdem
Ioannis similiter inquisiti, in qua huc-
usque in hodiernum diem persistit. &
sic tanquàm socius criminis inquisit.
& querulatus, nunquàm amplius visus
fuit, licet persistat in banno, & contu-
macia. & sic ex socij criminis fuga, re-
sultat similiter indicium contra ipsum
20 Ioan. carceratum, † tanquàm crimi-
nis socium & participem: vt consuluit
Alexan. in consil. lxv. in. j. volumi. & in
consil. xlj. in. ij. volumi. subdens, quòd
si non prosunt singula, multa iuuant.
l. sancimus. in fi. C. de testamen. l. spa-
donem. in. §. qui iura. ff. de excusa. tu-
torum. & c. prætereà. cum similib. ex-
trà de testibus. & ideò ad propositum
dixit Bald. in. l. excipiuntur. ff. ad Sil-
leia. quòd ex multis ĩdiciis resultat ple
na probatio. Hinc dixit idem Bald. in
l. non est verisimile. ff. quod metus cau
21 sa. † quòd ex pluribus indiciis vel ar-
gumentis vehementibus potest in cau-
sa criminali iudicari. & ideò dixit Ra-
pha. Fulgo. in. l. fina. C. famil. ercifcun.
quòd

quòd licet singula indicia debeāt probari per duos testes, iuxta glo.in.l.fin. C.fami.erciscun.& vnus testis de indicio remoto, non probet indicium, hoc non habet locum, vbi essemus in plu-
22 ribus indiciis: quia etiam, † quòd super eis testes singulares deponant: attamen ex eorum prædictis depositionibus resultant plures præsumptiones, quæ bene faciunt indicium ad torturam, per regulam prædictam. & si non non prosunt singula, multa iuuant.& secundum istam opinio.consuluit Soci.in consil.liiij.in.iij.volumi. sequuntur Moder.Senen.in tracta.de indi.& tortu.ij.colum. quod maximè concedēdum est in casu præmisso, data atrocitate criminis parricidij, in quo sumus: per text.in.l.j.ff.ad leg.pomp.de parri.& in.l.j. C.eod.titu.in quo qui-
23 dem delicto propter eius † immanitatem iura nouum genus pœnæ excogitarunt, videlicet quòd condemnatus de huiusmodi crimine insultus culeo cum gallo gallinaceo, vipera & simia, & inter tales ferales bestias comprehensus proiiciatur in mari vel in flumine, vt omnium elementorum vsu viuus careat: & ei cælum superstite, & terra mortuo auferatur. & sic istam pœnam ponit Imperator in delicto isto parricidij.in.§.alia.institu.de public.iudic.& in.l.j.C.ad leg.pompe.de parrici.¶ Nec in aliquo ex defensionibus præfati Ioan.inquisiti adparent in aliquo indicia, de qua suprà nec aliquod ex eis euacuatum per prætensas probationes, quæ prætendunt factæ ad defensionem ipsius inquisiti: cùm aduersus ipsum sint prout manifestè adparent indicia vrgentiora. & ideò dixit Bartol. in.l.j. §.ad quæstionem.
24 ver.nec facilè.ff.de quæstioni. † quòd quando torquendus habet aliqua indicia pro se, illa indicia, quæ vrgent contra ipsum, debent esse magis vrgentia, ita quòd præponderent, adeò vt ad torturam deueniri possit. Idem referunt & sequuntur Moder.Senen. in tracta. de indic.& tortu.in.v.char. in ver.circa quintam quæstionem. in ver.illud est bene not. Ex quibus omnibus, cùm materia indiciorum sic arbitraria, vt dixit Barto.in.l.fina.ff. de quæstionib. Bald. in.l.vnica. C.de
25 confessis. colum.vj. † Ioan.Andr. in cap.cùm in contemplatione.de regulis iuris. consulo partes curiæ comitalis terræ Sinopolis esse in subiiciendo prædictum Ioan.socerum, quæstionibus & tormentis ad eruendam eius confessionem super delicto prædicto, de quo inquiritur, iuris tamen forma seruata. Et huius voti sum, prout ita iuris esse arbitror ego Thomas grammaticus de Neapo.V.I.Doct. In cuius fidem propria manu subscripsi, & Sigillo quo in similibus vti consueui, præsens Consilium signatum transmitto.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Testis deponens se vidisse de nocte hominem committere maleficium, nisi aduciat ad lumen lunæ, vel accenso igne, non probat.*

2 *Testis criminosus seu in peccato mortali, repellitur à testimonio.*

3 *Testes criminosi aut infames non ita passim & indistincte admitti debēt, nisi cū tortura.*

4 *Teſtes aliàs non integri ſeu inhabiles, admittuntur, vbi veritas aliter haberi non poſſet, debet hoc intelligi, dummodo ante omnia ſit articulatum & probatum, quòd veritas aliter haberi non poſſet, niſi ab illis. vbi etiam vide quamplures limitationes ad hoc. & numero. 5.*

6 *Iniuria facta vni de agnatione, toti agnationi facta videtur. & agnati ipſi videntur in cauſa propria teſtificari. & nu. 7.*

8 *Inimicitiæ iuſta cauſa vbi ſubeſt, etiam quòd inimicitia non probetur in teſte, ſemper repellitur: etiam ſi teſtes ipſi atteſtarentur nullam ſubeſſe inimicitiam. & nu. 9.*

10 *Idem dicendum de inimico præſumpto, quod de inimico vero.*

11 *Teſtes viles & pauperes non probant. & numero. 12.*

13 *Verba geminata principis, demonſtrant latiſſimam & enixam voluntatem ipſius.*

14 *Motu proprio dicitur conceſſum per principem id, quod eſt propter benemerita conceſſum: licet non fuerit expreſſa clauſula motu proprio.*

15 *Principis aſſertioni ſtatur, quòd conceſſerit aliquid propter benemerita: licet de benemeritis non probetur.*

16 *Meretrix, dicitur mulier, quæ nunc ingreditur vnam domum, nunc aliam: & pariter illa, quæ recipit pecuniam pro copula carnali: & pariter, vbi teſtes deponunt ſe ſcire, quòd eſt meretrix.*

17 *Teſti deponenti de eo, quod ipſe fecit, ſtatur: etiam ſi eſſet infamis. & nu. 18.*

19 *Reſcriptum ſeu priuilegium continens plura capita, quorum alterum eſt ſubreptitium, & alterum verum, ſuſtentabitur ex capite vero: licet aliud fuerit ſubreptitium.*

20 *Conceſſum ſi fuit alicui, quod maius eſt, videtur multò magis conceſſum id, quod minus eſt.*

21 *Princeps dum narrat ſe conceſſiſſe cum deliberatione ſui adſiſtentis conſilij, non poteſt cogitari, quòd error interuenerit.*

22 *Princeps tunc dicitur facere ex certa ſcientia, quando dictam clauſulam ponit in priuilegio.*

23 *Priuilegium principis non eſt abſurdè interpretandum ſeu obſcurè: ſed ſanè & probè: & verba adpoſita per ipſum principem in priuilegio, tu non debes tenaciter interpretari: & ſunt conformanda æquitati: licet verba ipſius non patiantur. & nu. 24.*

25 *Principis beneficia ſunt latiſſimè interpretanda, maximè contra ipſum principem concedentem.*

Conſilium LVIII.

REdemptoris gl[...]tium ſuffragio pet[...]men. In cauſa Ioan[...]minici mele de Neap[...] inquiſiti de ingreſſu domus cuiuſdam nobilis de nocte, & attentatu pudicitiæ Yſabellæ filiæ naturalis tantum eiuſdem nobilis. producuntur mater ipſius Yſabellæ querulantis, & Camilla ſoror eiuſdem, in teſtes deponentes cognouiſſe eundem Ioann. de nocte hora. vj. noctis ad vocem: & ex quo lucebat aër. liquet enim ex medicorum ſeu phyſicorum extãte teſtium depoſitione, quòd eo tempore contento, in inquiſitione & depoſitionibus teſtium productorum ad inſtantiam fiſci, luna non lucebat: nec per multos dies anteà nec pòſt: ſed noctes

foce

1 fuerant obscurę: ex quo † succedit non tenere depositionem præfatorum testium, per not. per Bald. & Ange. in. l. si cum exceptione. §. in hac. ff. quod metus cau. & in. c. j. §. porrò: quæ fuit prima causa benefic. amit. & in. l. Arethusa. ff. de statu homi. & in. l. de quibus. ff. de legib. & in repet. l. j. ff. de his, qui sunt sui vel alien. iur. & in. l. non ignorat. C. qui accusa. non possunt. in quibus Bald. refert pro hoc Oldra. euasisse inquisitum de homicidio, ex quo testes deposuerunt cognouisse hominem illum inquisitum de nocte. Idem tenuit Angelus. in. l. j. §. interdum. ff. si pars hæred. peta. Ias. in. l. si non speciali. C. de testamen. idem Angelus. in consilio. cxciiij. incipien. visis processibus. columna. iij. & in tractatu maleficiorum. in ver. comparent. Cæpol. in consilio. xxxij. columna. iiij. Ioan. de ana. in. c. j. j. colum. de forti. Prætereà, præfata mater nomine Martia, est cōcubina patris ipsius Ysabellæ querulantis, & † sic criminosa: & in peccato
2
continuato: & testis criminosus non admittitur in testem in criminalibus, cùm propter crimen euadat vilis. l. j. C. vbi sen. vel clariss. ita Bald. in authen. si dicatur. circa finem. C. de testibus. per Bald. in. l. cunctos populos. j. colum C. de summa trinitate, & fide catholica. vbi etiam Ias. in fine. Abb. in c. testimonium. de testibus. & quatenus diceretur, quòd criminosus admittitur in subsidium, quando veritas aliter haberi non potest, maximè in his, quæ fiunt de nocte, in quibus non consueuerunt plures interesse, respondetur, quòd in casu, in quo testes infames seu criminosi admittuntur, non ita simpliciter & indistinctè admitti
3 debent, nisi cum tortura. † dixit Bartol. in. l. ob carmen. ff. de testibus. quem sequitur Francis. de aret. in dicto cap. testimonium. extrà eodem titulo. Et quando concurrit vilitas & inhonestas, prout in casu præsenti. Et secus esset in eo, qui non esset turpis ratione sui delicti seu criminis. Ita concordat Bartolus, in hoc sibi contrarius. in l. ex libero. ff. de quæstionibus. & ideò dixit pulchrè Alber. de mane. in suo tractatu de testibus. colum. xxv. quòd inquantum dicatur, quòd testis infamis admittitur in criminalibus in subsidium, debet intelligi cum grano salis, videlicet cum tormentis. & idem voluit Salycet. in dicta. l. cunctos populos. & Alexand. in consilio. xj. in. j. volumine. ¶ Item & secundò regula ipsa, quòd vbi veritas aliter haberi non potest, in subsidium admittantur testes aliàs non integri seu inhabiles, debet intelligi, dummodo ante omnia
4 sit articulatum, quòd † veritas aliter haberi non potuisset: aliàs non possent testes inhabiles admitti. Ita consuluit Alexander in suo consilio sexagesimoquarto. incipiente, viso themate. in primo volumine, vltima columna. vbi pulchra ad hoc adducit, & idem consulendo, tenet Marsil. in suo consilio, trigesimoprimo. numero. 33. primo volumine. & consilio, quadragesimoprimo. numero. 6. & consilio. lxxx. numero. 62. sed hoc deficit huiusmodi positio & probatio, ergo &c. Item & tertiò ex alio non debuerunt: nec potuerunt testes ipsi admitti: quia

in caufa ipfa fuit proceffum & procedi
tur ad querelam;& vbi proceditur per
inquifitionem, recipiuntur † teftes in-
5 habiles.fecus vbi proceditur ad quere-
lam:vt dicit Ange.in tracta.malefic. in
verfic. *metitor de mal dadi* .j.col.poft In-
no.quem ipfe refert in.c.cùm.i.&.a.de
re iudi.vbi dicit Inn.quòd in caufa in-
quifitionis,etiam criminofi recipiun-
tur.& idem tenet Ange.in tract.male-
fi.in verfi.qui iudex ftatuit terminum
ad opponendum & confuluit Marfi.in
confi.v.in antepen.col.& ideò dixit gl.
in.l.etiam.de proba.ꝙ iudex poteft re-
cipere teftes inhabiles ad fui informa-
tionem:& fic ex officio.Idem refert &
fequitur Pet.de monforte,doctor an-
tiquifsimus in conftitutione regni: pro
fequentes.fub tit.de pugna.fubla.Præ
tereà & quartò,præfati teftes non pof-
funt:nec debent admitti in criminali-
bus,in quibus fumus ratione affinita-
6 tis feu confanguinitatis † per tex.& ibi
communiter doct.in.l.parentes.& in.l.
eos.C.de tefti.& in.l.teftis idoneus.ff.
eo.tit.& voluit Spec.in tit.de tefte.§.j.
verfi.item,ꝙ eft parens.& ibi Ioã.And.
in addi.Pau.de caft.in.l.fin.C.de pro-
ba.Barto.in.l.aut affinitate.ff.de pro-
cur.Abb.in.c.coram.ij.columna, extrà
de offi.delega.Alexand.confi.xlv.in fe
cundo volumin.& confi.xiij.j.volumi.
Marfil.in confil.xxxj.& confil.lxxvj.j.
volum.Io.de imo.in.l.qui teftamento,
7 extrà de teftamen.maximè,quia † iniu
ria facta vni de agnatione, dicitur to-
ti agnationi facta,& iniuria communis
dici poteft.& fic videntur in caufa pro-
pria teftificari,vt probat benè tex.in.l.
vnica.C.de rap.virgi.vbi Bald.not.in

v.no.& tenet etiam Bartol.in lege lex
cornelia.ff.de iniur.voluit Salyce.in le
ge parentes.de teftib.Anto.de Butr.&
poft eum Felin.in capitulo cùm opor-
teat.de accu.in.iij.columna. & confu-
luit Decius in confil. cxxxiij.j. volumi.
& licet non videatur iniuriata tota
agnatio, quantum ad hoc, vt cuilibet
competat actio iniuriarum .tamen in-
telligitur facta toti agnationi, quantú
ad hoc vt nemo de dicta agnatione pof
fit in caufa ipfa teftificari pro confan-
guineo inquifito, de crimine:per.d.l.
lex cornelia.& ibi Barto.poft gl.idem
voluit Bartol.in.l.cùm fcimus. codice
de agri.& cenfi.libro.xj.Baldus,in le-
ge vnica.C.fi quacunque prædi.po-
teft.& plenè Iaf.in.l.fi ita ftipulatus.§.
Chrifogonus.ff.de verbo.obligationi.
pen.colum.

¶ Item & ex alio teftes ipfi mater & fo-
ror non probant, cùm fubfiftat iufta
8 caufa inimicitiæ, † ex iniuria prætenfa
querulata contra præfatum Io.domi-
nicum inculpatum de aggreffura præ-
fata in propria domo de nocte, & vbi
fubeft iufta caufa inimicitiæ, etiam ꝙ
nõ probetur inimicitia in teftibus, fem
per repelluntur teftes, etiam fi ipfimet
atteftarentur nullam habere inimici-
9 tiam: † ita dixit Innocent.in capitulo
cùm.i.&.a.de re iud.in fin.Bald.in.l.
præfcriptione.C.fi contra ius vel vtili.
publi.penulti.columna.& in authen.fi
dicatur.C.de tefti.Abb.in.c. repellan-
tur.& in capitulo cùm oporteat de ac-
cu.Bald.in confilio.cccxvj.incip.præ-
fuppofito.in quarto volumine. Alexã.
in confilio.clxxiiij.incipien.vifa inqui-
fitione.primo volumine,& confil.xcix.
cod.

eod.volumin.Et idem iudicandum est de inimico præsumpto,quod de inimico vero:maximè in recipiendis testibus,in quibus idem operatur inimici-
10 tia præsumpta,quæ operatur,& † vera:secundum Innocent.in præfato.c. cùm.i.&.a.Bartol.in.l.j.ad fi.C.de his, quibus vt indignis.& Bal.referens Innocen.in præfata.l.præscriptione.& in authentic.si verò dicatur.codice de testi.Item & sextò, quòd testes inhabiles seu non integri admittantur,vbi veritas aliter haberi non potest in subsidium, debet intelligi,dummodo non sint partes principales aut inimici,& sic huiusmodi inhabilitate attincti, ꝙ non posint de iure recipi. Sed intelligi debet de alijs inhabilitatibus ratione defectus personæ seu ætatis, infamiæ,aut sexus:vt patet ex nota.doctrina Salycet.in lege eorum quidem lege columna,versiculo ad tertiam. codice de accusa.vbi dicit, quòd quando veritas aliter haberi nõ potest à testibus integris, tunc admittuntur testes minus integri.& ponit exemplum in ludente in barataria seu in postribulo,& in decepto in ludo cum falsis taxillis. Nam vt veritas adpareat, poterit id probari per lenones,meretrices,aut barataríos,qui ibi verisimiliter interfuerunt.Idem tenet Angel.in tractata maleficiorum : in versicul.*metitor de mal dadi*.refert & sequitur Alexan.de imo. in consilio sexagesimoquarto.incip. viso themate.prima columna,primo volumine,& pariter vbi induceretur testis minor vigintiquinque annis, qui aliàs non debet recipi in criminalibus: vt in.l.testium.ff.de testi.tamen in subsidium,& vbi veritas aliter haberi non potest,admittetur.Ita Ioann. Andræ. in additio.Specu.in titu.de teste.§.primo versiculo.item excipitur, quòd est impubes.& pariter in muliere, quæ licet non admittatur in criminalibus, per capitulũ mulierem.xxxiij. quæstione quinta,& per.c.forus.de verborum significatio.dico de iure canonico:tamen in subsidium admittitur. Ita Ioannes Andræ.vbi suprà,in versic.item quòd est mulier.& pariter in laico contra clericum in causa criminali. Nam licet non admittatur:per.c.si qui.secũda quæstion.vij.&.c.veniens.el pirmo de testi.tamen vbi veritas aliter haberi non potest,poterunt laici admitti cõtra clericum.Ita voluit Abb.in.c.de cætero.prima columna.extrà de testib.& ita in particulari exemplificando, consuluit Alexander, in præfatò consilio sexagesimoquarto,in primo volumin. & plenè in consilio.clj.&.cliij.vbi plenisimè.in.v.volumin.& Franc.de are. in cõsi.xiij.Vltimò liquet,quòd omnes
11 testes præfati & alij examinati ꝓ † querulante, contra præfatum Ioann.dominicum,sunt viles & pauperes,vt plenè probatum est.quo casu eis credendum non est.l.tertia,in princip.ff.de testib.& in.c.in literis.extrà eodem titu. Specul.in titul.de teste.§.j.versic. item quòd est pauper. Ex quibus quidem clara resultat conclusio, quòd vbi te-
12 stes patiuntur † plures exceptiones eo casu non admittuntur, etiam in casibus,in quibus verisimiliter veritas aliter haberi non posset,quàm ab eis.Ita rectè intuenti adparet consuluisse.Soci.in consilio centesimodecimooctauo,

incipien. visa. in antepenultima colum. versiculo postremo primo volumine. Barbat. in consilio sexagesimoquinto, sapienter. in quarto volumine. Marsil. in consilio centesimosecundo. vltima columna, secundo volumine. & quòd patiantur plures exceptiones, liquet. nam probantur viles & pauperes. Item consanguinei & affines. item deponunt cognouisse homines de nocte luna non lucente, vt fisici testati sunt. Item adparent concubinarij, & sic criminosi. Item conuincuntur cum c. artata, ꝙ. ea nocte ibi Ioann. dominicus esse non potuit. Et hæc sufficiant quo ad euacuationem inquisitionis, quòd de nocte ascenderit per scalam, & ingressus fuerit domum & cameram ipsius querulantis puellæ. Quo verò ad priuilegium indultus Cæsarei eidem indultum, pro pluribus delictis, aliàs commissis per præfatum inquisitum, quod prætenditur impugnari per Regium procuratorem fiscalem tanquam subreptitiè & obreptitiè obtentum, dum in eo expositum fuerit de vulnere illato illi de Ienarella: necnon & Ioannes Baptistæ lopes fuisse vim vi repellendo: & tamen dicitur illos fuisse aggressos per præfatum Ioann. dominicum quod quidem licet non adpareat ita fuisse: attamen dato absque veri præiudicio, quòd ita adpareret, dicitur quòd cum toto hoc partes remiserunt, & indultus etiam fundatur super partium remissione ac seruitijs præstitis per eundem Ioann. dominicum in obsidione Neapol. contra Gallos, & inimicam ligam: & etiam in obsidione Florientiæ: necnon & in bello contra Turcas in partibus Alemaniæ, quo casu dum Cęsar noster deliberauerit gratificari eidem Ioann. dominico expressit insuper in indultu præfato pluries reiterando se concedere abolitionem dictorum criminum, & aliorum quorumcunque criminum, † debent verba ipsa latiorem effectum inducere: 13
quia ostendunt ipsius principis disponentis latissimam & enixam voluntatem: per textum, valde singu. in l. balista. ff. ad trebellia. glo. in c. ex eo. versi. vt omnia & singular. de elect. in sexta, glo. in clementi. prima. in versicu. quibuscunque. de iudic. glo. in l. cùm pœna. in gl. ibi dum dicit, quocunque modo. ff. de arbi. Inde succedit, quòd cùm adpareat principem iniusta meritorũ seruitiorum præstitorum per ipsum Ioann. dominicum, concessisse dictum indultum, videtur eo casu etiam motu proprio ipsius principis concessum:
14 licet † motus proprius expressus non fuerit. Ita dicit Guliel. de cun. in l. i. §. si procurator. ff. quod quisque iuris. argument. l. si verò non remunerandi. §. idem Papinianus. ff. mand. sequitur Ale. reputando hoc menti tenendum. in d. l. iij. in princi. Albe. de rosa. in l. j. ff. eod. titu. in princip. v. columna. vnde infertur, quòd cùm videatur concessisse motu proprio, extenditur gratia vltra præsumptam intentionem ipsius principis concedentis. tex. est in clemẽ. si romanus. de præbend, & in l. qui autem. ff. si quis cau. Et est aduertendum, quòd quatenus indultus fuerit concessus propter seruitia, & sic benemerita, standum est assertioni ipsius principis
15 concedentis. † & vltrà, quod in processu liq

su liqueat de seruitijs præfatis præstitis cùm si decurionibus asserentibus propter benemerita & seruitia alicui aliquid concessisse, fietur eorum assertioni. vt dicit Bartolus, in lege ambitiosa. columna vndecima. ff. de decret. ab ordin. facien. secundum quem consuluit Deci. in consilio. cxcj. iij. columna, primo volumine. & in consilio trigesimoquarto. incip. consultus. iiij. volumi. ergo multò fortius stari debet dicto principis, propter seruitia, asserendo se concessisse: clemen. j. de probatio. cum vulga. Nec minimè ex præmissis posset de subreptione seu obreptione redargui prætextu violentiæ commissæ in Cubellam de nocte, cùm fuerit dictum violentiam commisisse cuidam scorto nomine Cubella: & tamen adparet, quòd erat coniugata, & virum habebat: & habet & sic non videtur q sit meretrix: nam premissis datur facilis responsio, videlicet quia ipsa Cubella adportatur ac defertur per eius honoratum virum cuicũq; volenti ipsam carnaliter cognoscere, vsque ad proprias domos eandem cognoscere volentium, vt probatum est: & sic dũ mulier nunc vnam domum, nunc aliam
16 ingreditur, dicitur meretrix: † ita dicit Ange. in. l. si qua illustris. ff. ad orfi. cuius lecturam manu propria eiusdem Ange. testatur vidisse Bertha. in reper. suo in versiculo, meretrix. & maximè dum adparet ipsam Cubellam recepisse pecuniam pro meretricio: vt dicit Baldus, in lege idem. ff. de condiction. ob turpem causam. & etiam adparet per testes deponentes se scire, quòd est meretrix: vt dicit Baldus, in lege prima C. de collu. dete. & licet sit vnus testis nobilis asserens, quòd ducta ad eius domum per eius virum, postquam cùm ea coiuit, sibi pecuniam erogauit, adparet quòd sit vnicus testis circa erogationem pecuniæ: attamen quia testificatur de eo, quod ipse fecit, standum
17 est eius dicto: licet vnico testi. † Ita voluit Paul. de Castro, in. l. quicunque. vltima columna. C. de seruis fugitiuis, & in. l. seruos. C. de testib. & consuluit Paul. de castr. in consilio. cccxxix. incipien. visa petitione præfata: imò plus, etiam si talis testis vnicus deponendo de eo, quod ipse fecit, esset infamis de iure, adhuc sibi credendum est. Ita sin-
18 gulariter † dixit Paul. de castro. in. l. secunda. ff. si ex noxa. causa agatur. in §. si absens. & ibidem Alexander, & sequitur Iaso. in lege cunctos populos. codice. de summa trinitate & fide catholica. penultima columna. Et sic licet posset absque veri præiudicio, dici aliquod caput subreptitium seu obreptitium in rescripto seu priuilegio: attamen quando in eo adparet aliud caput verum, ex illo capite vero sustentatur & validatur. Nec vitiatur ex ca-
19 pite subreptitio vel obreptitio. † textus est in capitulo si eo tempore. de rescriptis, quem ad hoc extollit Abbas in capitulo, sedes. de rescriptis, in sexto, & in capitulo cæterum. eodem titulo lo. secundo, & ideò dixit Anton. de Butri. Imo. & Domi. in capitu. constitutus. de rescript. quòd dum Papa rescripsisset, vt quidam admitterentur ad societatem tertij ordinis in hospitali de pœnitentia Florentiæ, & prouideretur sibi de bonis hospita-

lis tanquam vni ex alijs, si tamen hospitale non habeat bona;, tenebit tamen rescriptum, & recipietur in seipsum alimentaturus. Item in dicto priuilegio indultus cassantur omnes contumaciæ, crimina & foriudicationes fortè sequutæ,& tamen maior pœna non reperitur foriudicatione, per quam bona publicantur, & infamis foriudicatus euadit. Et insuper potest impunè occidi per constitutiones regni: & sic cùm in priuilegio ipso liqueat esse concessum.id, quod est maius,videtur etiam quod minus est fuisse concessum. regula legis in eo, quod
20 plus semper inest † quod est minus. ff. de regulis iuris & facit bene, quod qui potest id, quod est plus poterit etiam id,quod est minus,dixit Barto. in lege secunda. ff. de iur. omnium iudic. & sic concluditur, quod optimè suffragatur indultus, cùm in eo longè maius,quod petitur fuit, concessum extiterit, & maximè adparente concessionem ipsius indultus facta ex certa sciẽtia & cum deliberatione adsistentis cõsilij. quo casu non potest cogitari,
21 quòd error interuenerit, † vt Barto. & omnes in lege sed & si quis. §. finali. ff. si quis cautio. & in lege fina. de condictio.inde. Et dicitur tunc princeps ex certa scientia quid fecisse, quando ipsam clausulam ex certa scientia posuit in priuilegio. glo. est in clemen. & si principalis. in glos. fina. de rescript. & in capit. statutum. eodem titu. in. vj. docto. in. capit. pastoralis. de offic. delegati. & præsertim procedunt præallegata, vbi in principe præsumi potest aliqua subsistentia causæ, vt dicit Anto. de butri. & Imol. in capit. nam
22 concupiscentia. extra de electio. & † sic satis videtur causa subsistere in casu de quo agitur, dum propter merita & seruitia adpareat facta concessio, & ideò non ab re dixit Bald. in. l. secunda quartò nota. C. de legibus. quod
23 † priuilegium principis, non est obscurè seu absurdè interpretandum, sed sanè & propriè. & alibi dixit gloss. in cap. allegant. in versicu. tenax. xxvj. quæstione octaua, quod verba posita per principem in priuilegio, tu non debes tenaciter aut strictè interpretari. hinc dixit glos. in capit. paratus. in glo. tertia. xxiij. quęstione prima. quod verba in priuilegio principis posita debemus conformare æquitati, licet etiam verba hoc non patiantur. idem tenet Oldr. in consilio. cclxviij. incipien. quæstio est, vtrum per priuilegium, maxi-
25 mè, quia † beneficia principum sunt latissimè interpretanda, pręsertim contra ipsum principem concedentem gl. est no. & ibi Bald. in lege beneficium. ff. de constit. princ. & in. l. nec auus. & ibi Bald. C. de emancip. lib. & in. l. cùm filius de testa. milita. & pulchrè Innocen. in cap. cum dilectus. de donat. & in cap. cùm olim. de verborum signifi. Ex quibus omnibus & eorum singulis venit Ioan. Dominicus ipse, cùm satis grauatus fuerit, rationabiliter absoluendus. Et ita cõsulo iuris esse ego Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Doct.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Testes coniurati admittuntur ad proban*

bandum coniurationem.

3 *Socius criminis an probet contra socium in furtis, vide pro & contra. & tandem quod non & nu.3.*

4 *Latrones dicuntur, qui in stratis publicis aggreduntur homines, & ipsos violenter spoliant & furant.*

5 *Testis & principalis in causa propria quis esse non potest.*

6 *Socius criminis confessus de alio, eius dictum non sufficit ad torturam contra illum.*

7 *Testis interrogatus de se ipso, & de alio statur primæ depositioni: licet contrarium deposuerit secundo loco in tormentis.*

8 *Iudex debet in genere interrogare delinquentem, & neminem sibi nominare, aut suggerere. aliàs nihil probaret, quod reus diceret contra illum sibi nominatum.*

9 *Testator non debet interrogari per notarium, an faciat talem hæredem: sed debet expectare, quod notarius ex seipso hæredem sibi nominet.*

10 *Sileant qui scripta discurrunt, & propter frigiditatem stamachi, ea digerere nõ possunt & nume.11.*

11 *Testes inhabiles in casibus, in quibus admitti possunt, non est intelligendum, vt plenè probent. sed solùm vt faciant qualemqualem probationem. & quando & quomodo testes inhabiles admitti debeant, quando veritas aliter haberi non potest. vide vsque & numero.17.*

17 *Socius criminis probat plenè contra socium in latrocinio, non autem in furto.*

Coniurationis pœna est vnius libræ auri. ibidem.

18 *Separatorum separata debet esse ratio.*

19 *Argumentum bonum & bonus modus regendi in disputando allegationibus aduocatorum, dum respondetur, quod longè differt casus noster ab isto, quem allegatis: & maximè, vbi inter vnum casum & alium ratio diuersitatis reddi potest.*

20 *Coniurati admittuntur in testes, volente illo, cui actus criminosus nocet & non aliter.*

Pars cui actus criminosus nocet, potest inhabilitati testium renuntiare.

Consilium LIX.

REdemptoris gẽtium præsidio, petito, Amen. Viso præsenti processu mihi transmisso per Illustris. principissam franchæ villæ super inquisitione furti, formata aduersus Bartholomæum ingaldum de ciuitate Iscle de scutis. ccc. venerabilis Capellani Illustris. do. Marchionissæ piscarien. in qua capta informatione per Capita. ciuita. Iscle contra Anto. fratoppinum vnum ex furibus & confessum, necnon & Ioan. Anto. de puteo, similiter furem, fuit per eosdem fures cõfessatum tam extra torturam, quàm in tortura, pecunias præfatas furto subtraxisse, & partem eiusdem pecuniæ dedisse seu accommodasse eidem Bartholo. videlicet pręfatus Fratoppinus deposuit consignasse eidem Barthol. ingaldo scutos. xxviij. & pręfatus Ioan. Baptista deposuit similiter dedisse in custodiam eidem Bartholo. duca. xxx. verùm nemo ex eis nominauit alium in contestem, sed vnusquisque deponit de seipso, nec adparet aut nominant aliquem testem interuenisse in aliqua ex præmissis consignationibus.

bus. verùm vnusquisque ipsorum per-
seuerando in faciem præfati Barthol.
idem affirmarunt, & cùm aliàs reperia
tur tempore præterito Bartholo. præ-
fatus de vulnere compositus, ac etiam
aliàs, quia de nocte repertus fuisset ar-
matus contra bannum, & ex hoc car-
ceratus carcerem fregerat & aufuge-
rat, & compositus de præfatis fuisset
magnifi. Capita. Iscle prætendens ex
præmissis præfatum Bartholo. malæ
famæ, tum etiam fundando, quod vbi
veritas aliter haberi non potest, admit
1 tantur testes inhabiles & criminosi † &
inde subdit Capita. ipse, quod coniu-
rati admittuntur ad probandum con-
iurationem, per text. in. c. fin. de testi.
cogen. & per Bald. in. l. quoniam libe-
ri. de testi. processit ad torturam con-
tra ipsum, sicq; requisitus ac rogatus à
præfata Illustris. domina Principissa,
vt quid super casu præmisso ac illata
tortura sentirem, suæ Illustris. d. rescri
bere debuissem. Et vltra præmissa al-
leg. per præfatum Capita. &. V. I. D.
aprutinæ prouinciæ allega. insuper ad
dictam torturam processisse ex alio,
fundamento insipido & non subsisten
te, videlicet, quòd si tres latrones virtu
te capituli Regni, sufficiunt ad con-
demnationem nominati per eos, vt in
cap. regni. quod incip. Carolus &c. fre-
quens & inefrænata, sub rubri. de te-
stimonio, publicorum disrobatorum
contra participes, &c. ergo duo suffice-
re debet ad illum nominatum per eos
torquendum, sicque torsit, quæ qui-
dem in casu præmisso per quam du-
ra fuit sententia, & nullatenus ad ca-
sum, de quo, quæritur adaptari po-
test ex infra scriptis. Nam licet aliàs
socius criminis non probet contra so-
cium. hoc enim est speciale in furtis,
2 † vt dicit Barto. in. l. in quæstionibus.
§. primo. ff. de quæstionib. bene tamen
verum est, quod hæc opinio non vide-
tur vera in furto, propriè loquendo,
sed bene in latrocinio, vt infrà patebit.
Et quod hoc sit verum, patet per glos.
in. l. fina. C. de accusat. quæ licet enu-
meret casus, in quibus socius criminis
admittitur contra socium, inter eos nó
exemplificat furtum, nec casum furti,
& pariter Specul. in titul. de accusatio.
§. primo & in titul. de teste. in quibus
locis enumerat casus, vbi socius crimi-
3 nis admittitur contra socium, † & ta-
men non ponit casum furti, ac alius
doctor reperitur, qui id dicat, nisi Bar
to. & in transcursu verborum. Et quod
rectè intuenti ipsum intelligendo, se-
cundum iura, quæ ipse allegat. prout
ita intelligi debet, loquuntur iura ab
in latronibus, & non in furibus, vt pa-
tet per text. in. l. diuus Adrianus. ff. de
cust. reo. ibi in versicul. latrones. & mul
4 tum differunt latrones à furibus, † cùm
latrones dicantur, qui in stratis publi-
cis aggrediuntur homines, & violen-
ter spoliant, & furantur, aut occidunt,
fures autem sunt, qui occultè & clam
furta committunt, vt habetur in. l. ca-
pitalium. §. famosos. ff. de pœ. & dixit
Salyce. in. l. fina. secunda colum. C. de
accusa. & habetur in authen. sed nouo
iure. & ibi per Bartol. C. de ser. fugiti.
Abb. in cap. ex parte. de testi. & ita in-
telligitur. l. prouinciarum. C. de ser.
quæ vtitur verbo, latronum. Necest
mirandum. si latrones possunt de io-
cijs

cijs interrogari, ex quo eorum delicta non committuntur absque socijs, vt dicit Salyce.in dicta lege finali. Ita in proprijs terminis consulendo tenet Marsi.in suo consil.xxij.in.iiij.colum. incipien. gratia domini ne me deserat visis igitur inquisitione, &c. & optimè suffragatur præmissis capitulum regni, supra relatum, maximè in eius rubri.dum dicit de testimonio publicorum disrobatorum contra participes &c. quod quidem applicari non potest ad casum nostrum, cùm fuerit simplex furtum clàm & occultè commissum: & non fuit latrocinium. Item & secundò & fortius adparet ex tenore capituli præfati, quod ad hoc vt latrones tres inducant probationem contra nominatum per eos, requiruntur plura concurrere, & maximè principaliter, vt quilibet ipsorum latronum de confessione seu depositione alterius sit ignarus, & notitiam aliquam particularem minimè habuerit, & isti, vt audio, nedum semper in simul steterunt ac permanserunt in vno & eodem carcere, verum etiam in eisdemmet compedibus, vnde potuerunt bene adinuicem concertari.

¶ Item & tertio requiritur ex tenore capituli præfati, vt fuerint insimul bene concordes in eorum dictis, quod non est in casu præsenti, nam quilibet deponit de seipso, & de pecunia assignata per seipsum eidem Bartholomæo, & sic neuter ipsorum deponit de pecunia assignata per alium ex ipsis, & sic succedit, quod nemo ex ipsis potest esse principalis, & testis in causa

5 † propria.l.omnibus.C.de testi.l.nullus.ff. eodem titul. & voluit Specul.in titu.de teste.§.primo uersi. Item quod est testis in re sua, nam vt.s. dictum est vnus ex eis deposuit dedisse eidem Bartholomæo scutos. xxviij. & alius deposuit, quod ipse assignauit eidem Bartholomæo duc.xxx.

¶ Item & quartò requiritur ex tenore capituli præfati, vt præfati latrones, in eorũ confessione perseuerent, quod non fuit in casu præsenti. nam Ioann. baptista per prius negauit dicendo se nihil dedisse eidem Bartholomæo. & secundo loco examinatus, deposuit dedisse eidem duca. tres. & demũ tortus, deposuit in tortura dedisse ducat.xxx. sed non semper ita perseuerauit, imò semel alciatus vsque ad summum trabem, deposuit nolle conscientam oneratam, ex quo in rei veritate nihil dederat eidem Bartholom. & sic vltra, quod facit se socium & participem criminis, tamen ad dictum confitentis crimen proprium non posset nominatus per eum subiici torturæ, licet

6 † dicatur fuisse socius delicti, per text. in argu.in.c.primo extrà de confes. & ibi plenè Abb.in princip. Ita magistraliter firmat Andr. de iser. in constitut. si damna.in.iiij.colum. vbi etiam subdit, quod etiam si plures essent cõfitentes de nominato, non probant contra ipsum attamẽ præfatus ita varius & cõtrarius sibi ibimet nihil probat cũ testi vario & contrario ex iuris dispositione credendum non sit per tex.in.l. qui falsa vel varia.ff.de testi. & in.l.j.in prin. eo.ti. & in.c.cùm ecclesia.de causa pos. & proprie. & latè Specu..in titu. de teste.§.j.versi.item quod testes. Prætereà,

eà,nam cùm quis interrogatur de seip
so & de alio,stari debet primæ eius de-
7 positioni,licet † contrarium deposue-
rit secundo loco in tormentis dixit
Barto.in l.j.§.quæstioni.per illum tex.
ff.de quæstioni.Franc.de are.in.c. cū
in tua.v.colum.extrà de testi.& consu
luit idem Are.in consil.lxj.incipien. in
causa istorū.& sequitur Deci.in consi.
lxxv.in.j.vol.maximè dū Magnifi. Ca
pitaneus interrogauerit in specie ipsos
inquisitos & criminosos, si dederant pe-
cuniam eidem Bartholomeo:& sic sug
gessit eisdem criminosis nomen Bar-
tholomei,quod est prohibitum de iu-
re:nam non debet iudex reo aliquem
specificè nominare:sed debet in gene-
re interrogare,minimè quampiam ei
8 dem suggerendo † alias non tenet eius
depositio,quicquid dixerit contra sibi
nominatum,tanquàm per suggestio-
nem extorta:per text.in lege prima.§.
quæstionem.ff.de quæstioni.Cui acce-
dant dicta doctorum in.l.iubemus.C.
de testamen.dum loquuntur de testa-
tore,qui non debet interrogari per no
tarium,an faciat talem hæredem : sed
expertare,quòd testator ipse ex se hæ-
9 redem nominet.aliàs † non tenet te-
stamentum,Idem voluit Paulus de ca
stro.in.leg.hac consultissima.C.qui te
sta.fa.posses.& plenè Alexand.in dicta
lege iubemus.& quòd deterius, pen-
dente appellatione à tortura commi-
nata, processit Capitaneus ipse ad
eam:& quòd magis indolet,ex proces-
su informatiuo,ex quibus vereor præ-
fatum Capitaneum iuris laqueos mi-
nimè euadere posse : Nec suffragare-
tur eidem Capitaneo prætensa mala
fama præfati Bartholomei, vt asserit
causata ex compositionibus prænar-
ratorum delictorum:videlicet vulneris
aliàs illati per ipsum,& fuga à carcere,
in quo detinebatur:quia captus de no
10 cte cum armis † nam prætensa mala
fama non deriuat ab eodem genere
mali,prout requiritur,vt fama sortia-
tur effectum suum:nec sufficiat ema-
nati aduerso genere mali:vt dicit Bar
tolus in.leg.Cassius.de sena.Baldus&
Imol.in.l.fina.ff.de hæredita.institut.
vbi,subdit Imol.verba formalia Bal-
dus esse bene nota.pro limitatione re
gulæ:semel malus.idem consuluit Ale
xand.in consilio quinto secunda co-
lumna in primo volumine.& sequitur
Cocta in memorali.suis,in versic.se-
mel malus.Nec opitulari poterit opi-
nio.eiusdem Capitanei,quòd in huius
modi facto verisimiliter alij testes in-
terfuisse seu ad esse non potuerunt,&
sic quòd eo casu admitti possint illi,
qui alias de iure recipi prohibentur.l.
consensu.C.de repudia.cum vulga.Et
inde est,quòd coniuratio potest proba
ri per coniuratos:vt suprà,&c.Verùm,
quia verba non sunt intelligenda quo
ad corticem & superficiem,prout He
bræi intelligunt,sed medullicius & in
substantia,& ideò Capitaneus ipse be
ne ruminet,quæ alleg.& omnia sibi no
tissima fient & sic euitabit, quod pul-
10 chrè dixit † Saly.in lege si ex cautiōe.
penultima columna.C.de non nu.pe-
cu.ibi:sileant, qui scripta discurrunt,
& propter frigiditatem stomachi ea di
gerere non possunt.id circo aduerte-
re debet:quia huiusmodi regula non
ita indistinctè,prout suprà per Capi-
taneum

taneum recitatur seu intelligenda est: sed vēdicat sibi locum in casu, in quo ex natura illius facti verisimiliter actu & habitu, verisimiliter alij testes occur
11 rere non potuerunt, † attento communi cursu: licet casualiter non interfuerint: sed vbi actu & communi cursu sic se habet, quòd potuissent alij testes interesse seu interuenire, licet fortè non interuenerint actu, tunc testes inhabiles non sufficerent: aliàs sequeretur, quòd semper testes inhabiles sufficerent: quia semper allegaretur alios testes seu probationes deficere: quod est absurdum, Ita singulariter declarat Anto. de but. in c. tertio loco. extrà de probatio. & in suo solenni consilio. xxiiij. incipient. quæstio hæc dubia habet vulgaria. & idem in terminis propriis consulendo tenet Alexan. de imol. in consilio sexagesimoquarto incipien. difficultas consistere videtur in primo volumine. idem Alexand. in consilio centesimoquinquagesimosecundo. & centesimoquinquagesimoprimo viso processu causæ. in quinto volumine in versic. non obstat. & in consilio. clxxv. in secundo volumine. & cō suluit Franciscus. de areti. in consilio. xiij. & vtrobique exemplificat Alexand. hoc modo, puta ad probandum ea, quæ fiunt in capitulo canonicorū: nam ipsi canonici erunt idonei testes adesse non potuerunt capitu. veniens. el secundo de testib. cum vulga. & pariter in his, quæ fiunt intus domum, probari non possunt nisi per eos, qui in domo habitant: quia verisimiliter non videtur dici posse alios interfuisse lege consenso. Codice de repudi. suprà allega. & pariter in muliere, quæ regulariter in causa criminali de iure canonico non testificatur: per capitul. forus. de verborum significa. tamen vbi veritas aliter haberi non potest, admittitur: vt ibi. & idem in minore, qui regulariter in criminalibus non admittitur: tamen vbi veritas aliter haberi non potest, recipitur: vt dicit Ioannes andræas in additio. Specula. in titulo de teste. §. primo versicul. item excipitur, quòd est minor seu impubes & similiter dicendum est de laico contra clericum in causa criminali, qui licet non admittatur: vt in capitu. decætero. & ibi docto. extrà de testib. & pari modo ego exemplifico in delicto commisso in barataria seu in lupanari: nā verisimiliter ex natura facti actu & habitu non posset probari, nisi per lenones seu baratarios, qui ibi cōuersantur nec potest per alios veritas haberi: & sic recipiuntur præfati inhabiles. Ita pulchrè Saly. in leg. ea quidem. Codice de accusa. sequitur Angel. in tractatu maleficiorum. in ver. *metitor de mal dadi*. & sic non est intelligendum de sociis & participibus criminum, qui de iure repelluntur, nisi in casibus exceptis: per glos. & docto. in dicta. leg. fin. de accusa. Prætereà & plus dico, quòd in casibus, in quibus testes inhabiles admitti possunt, non erit intelligendum, vt plenè probent: sed solùm vt faciant
12 qualemqualem probationem: † vt nota. gloss. in lege etiam matris. ff. de probatio. ita dicit Antonius de butrio, in præallega, consilio vigesimoquarto & Alexand. in dicto consilio sexagesimoquarto primo volumine. & consul

consuluit plenè Marsil.in suo consilio
trigesimoprimo. & quadragesimopri-
mo.& octuogesimo.in primo volumi-
ne in quibus solùm Alexand.in præfa
to consilio sexagesimoquarto. allega.
¶Sed vt claudatur os præfato Capi-
taneo isclano,nec amplius loquatur in
causa,& contra pauperem carceratum
ac contra omnia iura mundi, tortum
ilico liberet:& à me quæso vt hoc di-
scat:quia si non ignorasset,non posuis
set dubium,nec ita executus fuisset.
¶Quod talis regula:videlicet,vt testes
inhabiles admitti debeant,vbi veritas
aliter haberi non potest,ad hoc vt lo-
cum habeat in casibus præmissis seu
aliis,debet intelligi,quando fuisset per
prius articulatum & probatum, quòd
aliter veritas haberi non potuit:& sic
13 quòd aliæ probationes † verisimiliter
deficerent:aliàs non possent modo ali
quo testes inhabiles admitti. Ita magi-
straliter consuluit Alexand.in prealle
gato consilio sexagesimoquarto vlti-
ma columna.vbi multa allegat.& se-
quitur Marsil.in præfato consilio tri-
gesimoprimo.quadragesimoprimo. &
octuagesimo. sed licet non simus in
casu: attamen dato, quòd essemus,
cùm nō sit facta huiusmodi probatio.
Igitur testes præfati non possunt nec
debent modo aliquo admitti. Tertiò
in præsenti causa reperio fuisse proces
sum ad querelam,& non ad inquisitio
nem:quia Cappellanus Illud. Mar-
chionissæ citra pœnam sanguinis, que
14 rulatus fuit de furto præfato,† & te-
stes inhabiles ac non integri de iure re
cipiuntur,dum proceditur per inqui-
sitionem,secus,si ad querelam:vt dicit
Angel.in dicto tractatu maleficiorum.
in versi.*metitor de mal dadi*.in prima co-
lumna post Innocen.quem ipse refert
in capitul.cùm idest.&.a.de re iudi.&
idem voluit Ange.in præfato tracta-
tu,in versicul.qui iudex statuit termi-
num ad opponendum.& firmat Mar-
sil.in suo consilio quinto in ante pe-
nultima. columna.& propterea dixit
gloss.in.leg.etiam.de proba.quòd iu-
dex potest recipere testes inhabiles ad
sui informationem:& sic ex officio.&
idem etiam tenuit Petrus.de monfor-
te antiquus doctor in constitutione re-
gni:prosequentes.sub titu.de pugna
subla. Quartò regula præfata, videli-
cet quòd admittantur testes inhabi-
les,vbi veritas aliter haberi non potest
est vera:quo ad extraneas & sic tertias
15 personas:† & sic in causa aliorum li-
gantium quia poterunt eo casu inhabi
les testificari de gestis per eos,ne veri-
tas eius,quod fecerunt, pereat. Secus
enim foret,quando testis inhabilis de
poneret de eo,quod ipse fecit cum alio
prout in casu præsenti:quia tunc eius
dictum non tenet,& nihil operatur.
16 † Ita in simili multum singulariter
tenuit Pet.de ancha.in consilio vigesi-
motertio.aliàs vigesimoquarto inci-
pient. visa inquisitione. vbi loquitur
de inquisito, qui dicitur induxisse eius
precibus testes ad deponendum fal-
sum:nam si testes inducti ab ipso, fal-
sum perhibuisse testimonium dicerẽt
non probabunt.& idem sequitur De-
ci.in consilio centesimooctuagesimo-
nono incipien.lætatus sum.quinta co-
lumna.& idem decius in consilio duo-
centesimotrigesimoquarto in effectu
&c.&

&c.& idem in particulari in propriis terminis ad limitationem regulæ præfatæ, tenet & sequitur consulendo Marsil.in suo consil.cij.numero.7 . in ij.volumine. & circa regulam præfatam, vide diffusius & plenius dicta per me in consil. Quo verò ad illud, quod Capita ipse dicebat, quòd ad proban-
17 dum coniurationem, admittũtur † cõiurati: respondetur, quòd longa est differentia inter coniurationem & furtũ: nam in furto non reperitur specialiter prouisum, vt depositio socij criminis, probet contra socium, nisi dumtaxat in latrocinio, in quo non sumus: vt plenè suprà demonstratum fuit, Sed in conspiratione seu coniuratione fuit aliter prouisum, per.d.c.fi.de testibus. cog. quæ ex natura facti verisimiliter actu & habitu non posset per alios probari, cùm coniurationes iuratæ non fiant coram testibus: vt exemplificat Panor.in.c.fin.extrà de testi . cogen.& sequitur Alexan.in consil.clxxv.& viso themate. vltima columna. Item in furtis datur pœna mortis vt in præfato.§.famosos.de pæn.sed in coniuratione est pœna vnius libræ auri: vt in constitutione Fede.de pace tenen, leg. hac edictali.§.conuenticulas.& sic ratione minoris pœnæ sufficit leuior probatio: vnde præmissa diuersitate & pœnæ & criminis, non recta ex dictis diuersis fit illatio: vulga.l. Papinianus exuli.ff.de mino.& in lege . fina . ff.de
18 calumnia. Et † sic succedit, quòd separatorum saparata debet esse ratio. leg. maritus.la prima & ibi Baldus ad hoc nota. Codice de donatio. inter virum & vxorem, & sic longè differt casus furti à coniuratione: & diuersimodè iura super dictis casibus disponunt: & nulla conformitas dari potest.& hunc bonum modum arguendi allegationibus aduocatorum in causis, vbi potest reddi ratio diuersitatis, cùm dici possit: multum differt casus noster. ab
19 eo, quem allegatis: nos † docet Albericus. de rosate post Iacob. butriga. in lege non vtique.§. idem Iulianus. ff.de eo, quod certo loco quos ibidem refert & sequitur Ias.in secunda columna. Item coniurati admittuntur in testes, cum grano salis, id est, volente illo, cui actus criminosus nocebat: & non aliter: & hoc quia pars, cui dictus actus criminosus nocet, poterit inhabilitati testium renuntiare, secundùm Baldum in lege si quis testibus. in fine. Codice de testib.& ideò nil mirum, si volente parte huiusmodi testes admittuntur. Ita magistraliter declarat Felynus in dicto capitul . final . de testib.cogen. Ex quibus cõcludo. V. Illustris. D . pauperem Bartholomeum iniustissimè tortũ, esse omni mora post posita à carceribus liberandum.

Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Furtum probatur per cõiecturas, vt per fracturam ostij, vel scrinei, vel quòd famulus aufugerit & his similibus.*

2 *Iudex non debet stare confeßioni inquisiti, dum confitetur delictum, de quo aliter non constat: sed debet mittere exploratores ad verificandum dictam confeßionem de facto emanatam, & multa alia.*

Furtum

3 *Furtum si dicitur fuisse commissum per aliquem vel homicidium, antè, quàm iudex inquirat, requiritur constare iudici saltim in genere illud furtum fuisse commissum seu homicidium, aut vulnus illatum.*

4 *Carceratio, est species torturæ.*

5 *Confeßio carcerati emanata absque tortura, non ex hoc dicitur spontenea, sed violenta.*

6 *Confessum se fuisse metu allegans, vbi aliter non constat de delicto, ex sola carceratione seu captura adparet, quòd metu confessus est: ex quo præsumitur semper inferri metus ab officiali eius subdito. & nu. 7.*

8 *Confeßiones criminum debent continere verisimilitudinem: & ideò officiales debent cautè agere, & non de facili credere confeßionibus iudicialibus, nisi ipsis verificatis.*

9 *Confeßioni inquisiti soli standum non est.*

10 *Confeßioni soli stari non potest, vt ex ea quis damnari poßit, nisi aliter constiterit de delicto.*

11 *Confeßio minoris de delicto, de quo aliter non constat, facit, vt minor ipse nullo probato errore aduersus eam restituatur.*

12 *Confeßio inuerisimilis nihil obest confitenti.*

13 *Minor ad eruendum delictum debet ferula cædi, vel terreri: nisi in crimine læsæ maiestatis, & numero. 14.*

15 *Torqueri de iure prohibitus, si fuerit tortus, & confitetur delictum, confeßio non tenet.*

Consilium LX.

Redemptoris gentium præsidio petitio, Amen. In causa nuntij de montella, minoris. xviij. ann. querulatis de furto duca. xvj. per Anto. custodem Regiæ doanæ Neapoli. eius patronum: & qui ab eodem acriter verberatus furtum præfatum commisisse fassus est coram scriba fiscali, ipsum interrogante in præsentia pręfati Antonij eius patroni: sed ductus demum ad banchum iuris, reuocauit asserendo id verberibus ac metu confessum fuisse. ob quod carceratus in carceribus criminalibus magnæ curiæ vicariæ, in quibus dum stetisset per menses duos, frigus ac famem persentiens, tandem squalore præfatę longæuæ carcerationis postmodùm tortus, confessionem primam ratificauit. Hæsitatum fuit, quid iuris. Et super hoc rogatus à procuratore pauperum, vt sibi panderem quid super ipso facto de iuris censura sentirem, ruminato prius ac perlecto processu, & eius meritis bene consideratis, reperio minimè ex eis adparere dictum furtum aliter fuisse cõmissum: nec aliquod indicium extare, saltim per verisimiles coniecturas: vt per fracturam ostij, seu casiæ aut te-

1 gæ, †vel quod famulus aufugerit, & his similibus: de quibus per Alexand. de Imo. in suo consil. liij. in. ij. volumi. & per Marsi. in sua practica causarum criminalium. in. j. char. in. iij. columna. vbi ponit debere adparere furtũ fuisse commissum, saltim per verisimiles coniecturas, seu præsumptiones, & aliter non esset standum soli confessioni eiusdem nuntij: sed debet aliter verificari furtum ipsum fuisse commissum: vt docet nos Ange. in tractatu maleficiorum. in ver. & vestem cælestem abstulit. vj. char. ver. quid si quis confiteatur. vbi subdit, quòd in hoc iudex

debet

debet esse bene cautus:quia datur sibi cautela;vt non stet nudæ confessioni
2 inquisiti: †sed mittat exploratores ad verificandum furtum:& sic confessionem illam factam de facto, quod confessus est quis commisisse.aliàs si id nõ faceret, sæpe condemnaret innocentes,& damnaret animam suam, & corpus suum. Idem sequitur Par.de pute. in suo tractatu syndicatus. in versicu. confessio.subdens in contingentia facti tota nocte vagasse in perquirendo loca,in quibus reus fatebatur furta recondita: & deinde fuit ipse inquisitus innocens repertus, & ex metu ita confessus id, quod minimè fecerat. Idem tenet August.in addi.ad Ange.in tractatu maleficior.in ver.fama publica. Philip.Deci.in.c.dilecti.de iudiciis.in princ. Marsi.in.l.j.char.iiij.ff.de quæstionib.& in consil.suo.viij.incipien.in causa magistri Ioan.Ferrariensis. Et Hinc est,quòd si dicitur furtum fuisse commissum per aliquem, requiritur quòd antè,quàm iudex inquirat, con-
3 stet furtum illum fuisse cõmissum. †& pariter si diceretur fuisse commissum homicidium seu vulnus illatum. l.j.§. item illud sciendum. ff.ad Silleian.& quod voluit Barto.in.l.fina. j.colum. ff.de quæstionib. Bald.in authen. sed nouo iure.ij.colũ.ver.sed pone, quòd quis confitetur cepisse plura furta.C. de ser.fugi.ita in specie consuluit Stepha.bertran.in suo consil.cclvij.iij.colum.viso processu,&c.j.volumi.& consil.cclvij.in.iij.volumi.& hoc potissimè concedendum est,cùm fuerit nuntius ipse minor.xviij annis, carceratus & positus in criminalibus carceribus: in quibus diu moram traxerat, & neminem alloqui permissum fuit: vnde nimirum, si puer innocens & ignarus & fame periens, in carcere, & vltimo loco firmiter tortus in chorda, idem quod primò dixerat, contra seipsum ratificauerit:quia eo casu adparet me-
4 tu carceris & torturæ confessus, †maximè cùm nedum tortura, verũ etiam & carceratio sit species torturæ:vt dixit Bald.in.l.ij.colum.ij.ver.quæritur. de episco.audien.& ideò si carceratus
5 confitetur:licet †etiam absque tortura cõfiteatur,non ex hoc dicetur spontanea confessio, sed violenta. Ita per præfatam doctrinam Bal.tenet Marsil.in sua practica causarum criminalium.§.expedita.intantum, quòd sufficit probari quem fuisse detentum ad effectum, vt dici possit confessio facta metu carceris vel torturæ. Ita Bald.in l.falsus.C.de fur.& sequuntur Moder. Senen.in tracta.de indi.& tortu.char. xxxviij.& Catal.in suo tracta.syndi.in ver.ccxij.incipien.adde an possit probari.& plenè Marsi.in dicto.§.expedita.numero.13.ver.item scias.& in.§.attingam.nume.28.cum sequen.& quòd quando non præcedentibus indiciis, quis confitetur delictum,pro quo carceratus fuit, & demum asserit se metu confessum, quòd ex sola carceratione
6 seu captura, †ita præsumendum sit: consuluit Alexand.consil.lij.viso themate.in.iij.volumi.sicut in simili dicimus de eo,qui asserit se confessum deliquisse per torturam id, quod nunquàm fecit: nam si non præcedunt indicia, nec ipse tortus probet aliter de tortura,quòd fuerit sibi illata, si tamẽ

y adpa

adparet, quòd fuit carceratus tempo-
re ſuæ depoſitionis ſeu confeſsionis,
talis confeſsio ſua non ſufficit, quaſi
non veriſimilis cõtra ſeipſum: per tex.
in.l.j.§.diuus Seuerus. ff.de quæſtio-
nib.ita inquit Petr.de anchara.in ſuo
conſil.xxiiij.viſa inquiſitione.j.colum.
quia veriſimile eſt, quòd non fuiſſet
confeſſus contra ſeipſum, niſi ob ter-
rorem iudicis habentis ipſum in for-
cia: per not.per Cyn.& Bald.in.l.no-
uiſsimè.ff.quod fal.tut.auth.vbi ſub-
dit Bal.quòd præſumitur inferri me-
7 tus ab officiali eius ſubdito.& † præ-
dictum dictum Petr.de anchara.fuit
originaliter Bald.in conſil.ccccIxxix.
in.v.volumi.incipien. tres ſunt caſus.
& ſequitur Par.de pute.in tracta.ſyn-
dic.in ver.tortura.c.quidam fuit tor-
tus. & ideò ſatis ad propoſitum dixit
Bald.in.l.quoniam.de infa.quòd con-
8 feſsiones criminum † debent contine-
re veriſimilitudinem:& ideò aſſeſſores
debent cautè agere, & non de facili cre
dere confeſsionibus iudicialibus, niſi
ipſis verificatis.& dicit Par.de pute.in
tractatu ſyndicatus, in verbo: confeſ-
ſio. circa medium, quòd debet iudex
inquantum poteſt, verificare delictum
confeſſatum eſſe verum: per not.per
Barto.in.l.j.§.ſed ſi ſibi. ff.ad Sylleia,
& ſi aliter fieret, ſequeretur quòd quis
eſſet dominus membrorum ſuorum,
& quòd abſque quòd delinqueret, ta-
men confitendo ſe deliquiſſe, poſſe ſe
facere ad pœnam mortis condemna-
ri: contra text.in.l.liber homo.ff.ad le-
gem Aquiliam. &.l.non tantum.ff.de
pœnis.& ideò ſoli confeſsioni ſtandum
9 non eſt: † vt dicit iuriſconſultus in.d.
l.j.§.diuus. ff.de quæſtionib.& in.l.in-
de Neratius.§.fin.cum.l.ſequen.ff.ad
legem Aquiliam. & quod non ſit ſtan-
dum ſoli confeſsioni aſſerentis ſe com-
miſiſſe delictum: & quòd ex ea iu-
10 quis damnari non poſsit, † niſi aliter
conſtiterit de delicto: tenet etiam Fe-
lyn.multa referens in cap.auditis.xij.
colum.extrà de præſcriptio. & ſequi-
tur Ioan.Fran.ponzonibius in tracta-
tu de lamiis. in antepenult.colum.ſa-
char.verſic.ſeptima &c. ¶ Prætereà pro
claui materiæ ponendo gladium ad
radicem, adduco quòd vbi minor fa-
tetur delictum, de quo aliter non con-
ſtat, niſi per eius confeſsionem, debet
in integrum reſtitui aduerſus ipſam,
abſque aliqua probatione erroris: quia
ex hoc ſolo, quòd ita confeſſus eſt, ad-
11 paret ipſum eſſe læſum. † Ita voluit
pulchrè Ange.in.l.certum.§.in pupil-
lo. ff.de confeſsis. vbi ad hoc allegat
text.cum glo.in c.ij.extrà de in inte-
grum reſtitutio. in.vj. & reputat An-
gelus hoc valde notabile & quotidia-
num, quod dictum exclamat & ſequi-
tur conſulendo Alexand.in conſil.cxv.
iij.volumi.in cauſa inquiſitionis for-
matæ contra do.Helenam.vbi ſubdit
hoc ſolùm ſufficere ad defenſionem
illius minoris, pro quo ipſe conſulit.
ad quod ſubdit ſe facere maximum
fundamentum. & quòd illud habet
pro tutiſsimo remedio. Et idem tenet
ipſemet Alexand.in lectu.in.l.ſi is, qui
temporali.§.ſi minor.ff.de iureiuran-
do. & ibidem plenè refert & ſequitur
Iaſ.ſubdens diligenter eſſe aduerten-
dum pro defendendo adoleſcente in
cauſa criminali. Et idem ſequitur con-
ſulen

sulendo Ludoui. Bologni. in suo consilio. xxxvj. ij. columna. circa princip. vnde cùm nihil sibi obstet, confessio cùm restituatur in integrum, aduersus ipsam absque aliqua probatione erroris, multò fortius dum adparet de errore, cùm querela de furto præfato, fuerit exposita de ducat. xvj. quos minor ipse modo, quo suprà confessus est furto subtraxisse; & tamen querulator ipse patronus vltimo loco dicit in rei veritate, non reperisse nisi duca. v. sibi fuisse furto subtractos. & sic sequitur, quòd confessio ipsa nedum non vera, imò nec verisimilis fuit. Et sic tanquàm inuerisimilis in nihilum obstat
12 confitenti. † Ita Bald. in. l. si quis in hoc genus. C. de episcopis, & clericis. & Petr. de anchara. in dicto consil. xxiiij. visa inquisitione, &c. Prætereà, vltimò adparet ex alio non tenere confessionem præfatam tanquàm extortam à minore qui torqueri non poterat vt dicit Angel. de aret. in tractatu maleficiorum. in versic. fama publica. xvj. char. versicu. sexto quæro. ex quo secundum eum: debet minor ferula cedi per tex. in. l. excipiuntur. ff. ad Sil-
13 leianum. licet † ipse corrupte allegat. l. cum Silleianum. ff. ad Silleianum. & facit bene text. in. l. prima. & quæ ibi habentur. C. si aduer. delict. idem tenet Barto. in. l. de minore. ff. de quæstionibus. dum dicit quòd minor debet terreri vel ferula cedi. idem tenet glo. & Bald. in. l. fin. C. de his quibus vt indignis. idem tenet Ioan. de ana. in. c. j. penult. colum. de deli. puero. Par. de pute. in tractatu syndica. char. cj. circa finem. Guid. de suza in suo tractatu de quæstionib. & tormen. j. colum. ver. excipiuntur. Gandi. in tractatu maleficiorum. sub rub. de quæstioni. & tormen. viij. char. j. & ij. colum. vbi concludunt quòd in crimine læsæ maie-
14 statis duntaxat † possit minor torqueri & sequitur plenè Marsil. in. l. edictum. ff. de quæstionib. dum enumerat personas quæ torqueri possunt. & in l. de minore. iij. colum. ff. eodem titulo. & sic ex premissis concluditur quòd prohibitus de iure torqueri si tortus confitetur talis confessio non tenebit argumen. glo. singula. in. l. penultima. ff. de quæstionib. & est doctrina Franc. tigri. in. l. finali. ff. de decurio. & tenet Marsil. in suo singulari. clxxix. incipien. viget communiter statutum: & tenet in specie Bald. in. l. Imperator. la. ij. ff. de statu hominum. dum loquitur de confessione mulieris prægnantis & plenè Marsil. in dicta. l. penultima. ff. de quæstionib. Ex quibus omnibus & eorum singulis concludendum consulo præfatum nuntium esse penitus absoluendum: & minus canonicè tam in detinendo, quàm in torquendo fuisse processum per aliquem ex Magnific. iudicibus magnæ curiæ vicariæ contra ipsum.

Thomas grammaticus Iuris vtriusque Doct.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Socij criminis sola confessio, licet in tormentis etiam in casibus exceptis, alijs non concurrentibus nullam probationem inducit.*

2 *Homicida testis in causa graui, repellitur à testimonio.*

3 *Socij criminis dicto in aliquibus; licet stetur: non habet locum hoc in socio criminis aliàs infame.*

4 *Inquisitus in sua libertate existens, si citatus sponte comparuit, purgat certo modo inquisitionem: & videtur per comparitionem habere indicium innocentiæ pro se, cùm nemo sit adeò insanus, vt noscens se reum criminis, velit se præsentare ad carceres.*

5 *Accusatus seu inquisitus de crimine, dum constat contra ipsum per vnum testem de visu, vel aliàs de fama publica, detinetur.*

Consilium LXI.

REdemptoris gētium suffragio petito, Amen. In causa egregij notarij Troiani de sancto Germano, inquisiti de falsa moneta in magna curia vicariæ, producitur aduersus ipsum pro parte regij fisci depositio inquisiti similiter de falsa moneta, & interrogati de socijs in tortura inter multos: & quàm plures, nominauit ipsum notarium Troianum non quòd cuderit seu fabricauerit notarius Troianus ipse falsam monetam: sed sibi fecisse quandam formulam cudendi scutos annis elapsis: & eandem eidem Troiano adsignasse: & pariter in eademmet tortura multa crimina deposuit perpetrasse: & signanter interuenisse in quodam homicidio de quo inquisitus fuerat. hæsitatur in præsentiarum, quid iuris de præfato notario Troiano carcerato, cùm aliud non adpareat contra ipsum sponte comparentem in carceribus? & certè nulli dubium, quòd sola assertio dicti socij
1 seu participis criminis, licet † in tormentis, alijs minimè concurrentibus contra ipsum, non habeat sibi in aliquo obstare, etiam in hoc casu exceptuam nullam probationem inducit contra præfatum notarium Troianum, prout plenè firmat Salyce. in dicta lege fi. nal. de accusa. post gloss. & satis magistraliter Andr. in constitutione regni, si damna clandestina. vbi subdit, quòd etiam si plures essent confitentes denominato, nihil probant, nisi ad inquirendum, & hoc casu iudex debet se informare de conditione & fama inquisiti, & non moueri ex dicto sociorum criminis. Et si repererit ipsum bonæ famæ, talis depositio seu confessio socij non operabitur quicquam, & idem tenet Abb. in capitulo primo, extrà de confess. ¶ Præterea, est aduertendum, quòd præfatus prætensus socius, ita confessus in tortura acceptauit insuper, & confessus fuit multa delicta perpetrasse, & signanter quoddam homicidium: de quo aliàs inquisitus fuerat. virtute cuius & aliorum criminum confessatorum per eundem fuit vltimo supplicio condemnatus: & diuisus in quatuor partes; & tamen ex solo homicidio effectus est infamis & vilis: adeò vt testis talis in causa graui, prout ista
2 à testimonio repelli debet. † Ita dicit Baldus, in authentic. si dicatur. C. de testib. nam homicida testis repellitur à testimonio de iure ciuili: vt in. §. notandum. ij. quæstione. iij. Bartol. post gloss.

glos.in.l.iij.§.lex iulia.ff.de testib.Specul.in titul.de teste.§.primo, columna trigesimaquarta,versicu.item quòd est homicida:hoc verò nunc præsupposito, dico quòd aliàs stetur dicto socij criminis in casibus exceptuatis: vt per glos.in dicta.l.fina.tamen hoc sanè intelligendum est in socio criminis, aliàs
3 non infame.ex † alio delicto.Ita in particulari consulendo tenet Marsi.in cõsilio.lxxiiij.in primo volumine.& hoc per notabilem doctrinam Angel.in.l. qui in iudicio.ff.de accusa.vbi dixit,ꝙ stante statuto,quòd de damno dato stari debeat iuramento damnum passi,id intelligi debet,nisi passus damnum esset infamis ex aliquo delicto: & subdit Angel.quòd cùm hæc quæstio sibi contigisset de facto,quòd ita fuit iudicatum. Et præfatam doctrinam Ang.reperio comprobatam per insignem docto.Anton.curt.Sicul.in singulari suo. in versicu.integer. Et pro fundamento ac corroboratione prefatæ opi. Marsil.insuper adduco:nam stante statuto, quòd libris mercatorum plena fides adhibeatur pro scribente,id intelligi debet,nisi mercator ille aliàs esset infamis vel suspectæ vitæ.Ita dicit Bald.in repe.l.cunctos populos. C. de summa trinitate & fide catholica.in.xv.columna,versicu.quintum exemplum. Bald. in.l.Cassius.vltima columna.ff.de senato.versi.vltimò quæritur, si libro mercatoris. & sequitur Ias.in repetitio.l. admonendi.chart.cxvij.ff.de iureiurã.

¶Vltimò est satis cõsiderandum,quòd præfatus notarius Troianus in sua libertate persistens,in eius patria sancti Germani citatus ad instantiam regij fisci,per hanc magnam curiam vicariæ ad informandum, illico sponte venit: & se præsentabit ad carceres:prout sibi comparenti per eandem magnam curiam iniunctum fuit,vt eius innocẽtia patefieret,iussus ire ad carceres,patienter tolerauit.Quod quidem maximum adparet esse indicium innocentiæ,cùm nemo reperiatur ita fatuus & insanus,vt videns seu noscens se reum criminis,velit se sua libertate priuare, & sponte carcerari,putans fortè cælare veritatem, quæ tandem conculcari
4 non potest: † & hoc maximè,vbi de pœna mortis naturalis tractatur. Ita inquit Bartholo.Cæpol.in suis consilijs crimi.consilio trigesimoprimo incipiẽte,super homicidio.quarta column.in versicul.decimo & vltimo.quem sequitur Marsil. in sua practica causarum criminalium.in versiculo, diligenter. antepenultima columna,versicu.aliud est indicium non debile:& subdit quòd verè in diebus meis ego præsentaui multos ad carceres sua sponte & semper reperti fuerunt innocentes,& fuerunt absoluti:& non credo, quòd cadere possit aliter in capite sani & prudentis viri,quàm quòd tales fuerint innocentes. Et sic ex præmissis cùm aliter non adpareat contra præfatum Troianum inquisitum,nisi depositio præfati infamis iustitiati asserẽtis in tortura dedisse formulas seu stigmata aut cunea cudendi scutos eisdem notario Troiano:nec aliter deposuerit seu dixerit de cusione falsæ monetæ: sequitur quòd excarcerari debet,& detineri non potest,per ritum magnæ curiæ vicariæ,sub rubrica,quòd detinetur in

5 quisitus, si incipit constare: † & in nigro dicitur, si accusatur aliquo ex officio, & contra ipsum proceditur de aliquo crimine, statim quòd constat contra eum per vnum testem de visu, vel aliàs de fama publica detinetur: sed hic non constat de aliquo delicto perpetrato per notarium Troianum nec per testem de visu: nec de fama ergo subsistente fideiussoria cautione oblata, venit rationabiliter liberandus. Et ita iuris esse consulo ego.

Thomas Grammati. V.I.D.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Veriorum sermonum est, vt concordent rebus sensatis. Et quod distat à verisimili, est quædam falsitatis imago. & contra id, quod non est verisimile, non debet quis audiri. & numero. 2.*

3 *Contra rixosum est præsumptio, quòd ipse incœperit rixam, seu ad eam prouocauerit: dum non adparet inter duos rixantes quis primò incœperit.*

4 *Consuetudo & qualitas hominis, attenditur.*

5 *Robustior præsumitur. quòd alium ad rixam prouocauerit, & incœperit, dum sumus in dubio.*

6 *Inter rixantes si non adparet quis primò incœperit, præsumitur incœpisse is, qui magis grauiter percussus seu vulneratus reperitur, & quòd ipse aggressor fuerit.*

Consilium LXII.

REdemptoris gentium petito præsidio, amē. In causa Michaelis Arcellæ, cùm regio fisco ad querelam Io. anto. citi aromatarij super vulnere sibi illato, vt prætenditur in brachio, de quo debilitatus remansit, producũtur tres testes: ex quorũ depositionibus liquet, quòd prædictus Michael Arcella post quædam verba cholericè adinuicem prolata, fuit visus exire cum ense euaginato, extra apothecam illius spatarij, intus quam ilicò repertus fuit Ioã. Vincentius vulneratus. præfatus verò Arcella per duos testes productos ad eius defensionem probauit se fuisse à præfato Io. Vincentio insultatum cum ense, & dum ab eodem fortiter detentus cum alio brachio ensem detinente percuteretur suprà dorsum, Arcella ipse vim, quam potuit faciẽdo, ab eius manibus euasit. & eodem contextu ensem euaginando aduersus præfatum Io. anto. in ipsum irruentẽ vulnerauit, vt ab eodem incolumis euadere potuisset. Adparet igitur in primis ex depositionibus eorundem testium productorum ad instantiam regij fisci, ipsos minimè de initio rixæ deponere: prout testes producti ad defensam inquisiti punctaliter deposuerunt. & quibus satis cõcomitatur depositio ipsius Ioann. Vincẽtij principalis dum dixit, quòd dum arcella adstando in apotheca prædicta, dixisset aduertendum per patronum apothecæ, ne quidam exterus, qui per apothecam ingerebat, aliquid subtraheret prædictus Ioann. Vicentius, cuius nihil intererat, respondit vulgariter dicendo, *questo lo fanno li pari toi*. simili modo Arcellam iniuriando, nullo motus interesse alicuius amicitiæ aut consanguinitatis cum illo, & dum

Arce

Arcella ipse eundem Ioann. Vincentium mentiretur per gulam. Idem Ioann. Vincentius, vt ipsemet subdit statim exiuit extra apothecam, vnde fuerat ab eodem Arcella vulneratus, & sic ex eius loquela manifestè perpenditur quòd ipse fuit author rixæ, nec est verisimile, quòd mentitus voluisset exire, & recedere absque rixa † . veriorum enim sermonum est, vt concordent rebus sensatis, & verisimilibus: vnde id quod distat à verisimili, est quædam falsitatis imago. dixit pulchrè Baldus, in lege prima, quarta columna. C. de seruis fugitiuis, idem Bald. in rubric. C. de probatio. de quo meminit Alexander, in consilio vigesimoseptimo, in causa & lite vertente. in secundo volumine. & in consilio centesimodecimooctauo, in quarto volumine. Andr. Barba. in capitulo significante. ij. colũ. de pig. & ideò consuluit Pet. de ancha. in consi. clvij. incip. visa facti narratione, & copia testamenti. colum. vij. quòd contra id, quod non est verisimile, non debet quis audiri. & dixit Bal. in l. fi. in fi. C. de edẽ. quòd probatio debet esse verisimilis: alias ei standum non est: & ibi plus subdit in præcedenti consil.

2 † quòd etiam si inquisitus fateatur delictum, de quo inquiritur, & dicta confessio non est verisimilis, non est ei standum. & alibi dicit Pet. de anch. in consil. clvij. extra ordinem contractuum &c. aliàs incip. ex ordine contractuum. quòd iudex non verisimili non debet fidem adhibere. Corroborantur prædicta ex qualitate personarum ipsius Arcellæ ad prædicti Ioã. vincentij, cùm ex processus meritis liqueat Arcellam ipsum semper fuisse & esse iuuenem pacificum, quietum, ac bene morigeratum: & econtrà Ioan. vicentium prædictum semper fuisse & esse inquietum ac rixosum, & scandalosum, & iuris præsum-

3 ptio est contra magis rixosum: & † ꝙ ipse per prius rixam inceperit seu prouocauerit ad rixã: vt dixit pulchrè Alber. de rosat. in lege vt vim. ff. de iustitia & iure. Cardin. in clementi. prima, extrà de homici. in trigesimatertia quæstione. Bartholom. cæpo. in consilio. xxviij. columna. iij. & econtrà præsumendum est pro eo qui est pacificus & quietus: vt dicit Cæpo. idem in suo consilio vigesimonono, colum. quarta, & optimè suffragatur: quia aliàs attenditur

4 consuetudo † & qualitas hominis. l. vel vniuersorum. ff. de pign. actio. l. qui semisses. ff. de vsur. l. non omnis. §. à barbaris. ff. de re mili. & in capitu. illo vos. extrà de pig. Accedit insuper in fauorem ipsius Arcellæ eius minor ætas adparens, etiam probata, cùm sit minor & puer. xvij. an. & econtrà Io. Vincentius ipse ætate maior ac grandior natu, & sic robustior: sicut etiam & animosior, considerata eius consuetudine in rixando: vt plenè demõstratum est in facto.

5 † Et ex iuris dispositione præsumitur contra illum, qui est animosior & robustior, quòd ipse fuerit aggressor. vt dixit pulchrè. in. c. capitulum Io. j. co. xvj. extrà de rescrip. & idem Felyn. in. c. j. ij. col. extrà de treuga. & pa. Et mouetur per dictũ Flor. in simili in l. j. §. cũ arietes. ff. si quadr. pauper. fecis. dica. vbi dixit, ꝙ si in casu illius legis non adparet ꝙ ex duobus animalibus illis aliud aggressum fuerit, si vnũ adparet robusti⁹ alter

altero, præsumitur ab ipso robustiore inchoatum congressum.

¶Vltimò non obmittam quod dum prædictus Ioan. Vicentius detinuisset ipsum Arcellam per pectus & ipsum plurius percussisset cum daga seu ense non tamen potuit ipsum vulnerare: & econtra Arcella ipse se defendendo, eundem Ioannem vincentium vulnerauerit, & grauiter, in tantum, quod brachio debilitatus adparet: resultat quod vbi præcesit insultus seu aggressura inter duos, & alter ipsorum reperitur magis grauiter percussus, licet alius etiam adpareat vulneratus, præsumitur tamen in dubio,
6 † quod ille, qui reperitur magis grauiter vulneratus, fuerit aggressor. Ita voluit Cardina. in clementi. prima de homi. argumen. legis scientiam. §. stragmenta. ff. ad lege Aqul. Alberi. de rosa. de quo Cardina. non meminit in lege vt vim. in tertia colum. ff. de iusti. & iure. & sequitur Ludo. bolog. per istud dictum Cardina. & minimè de Alberi. mentionem faciens, in consilio suo. xxxvij. in quinta colum. incip. cor mundum &c. licet alias in præsenti causa. Ex quibus omnibus & vnoquoq; ipsorum sentio de iure prædictum Michaëlem Arcellam ab inquisitione prædicta absoluendum.

Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Doct.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Dominus percussus ab alio cum baculo, si mandauit seruo, vt illum percuteret intelligitur mandasse de pari vindicta, & sic, vt illum similiter baculo verberaret, & non armis.*

2 *Defensio permissa fratris in auxilium fratris seu alterius, intelligitur permissa cum moderamine inculpatæ tutelæ.*

3 *Vulnerare non possum gladio insultatem me cum baculo, si poteram aliter me defendere, prout in dubio præsumendum est me aliter defendere posse.*

4 *Dominus si mandauit seruo, quod vulneret seu percutiat Baptistam, & seruus percussit Saluatorem, non tenetur mandans de vulnere Saluatori illato.*

5 *Diuturnitas carcerationis, inducit minorationem pœnæ ordinariæ.*

6 *Pœna duplici quis puniri non debet.*

7 *Delinquens si est vir fortis & strenuus, aut magnus artifex aut multum vtilis rei publicæ, debet sibi minorari pœna capitalis, imò quilibet de populo eo casu posset executionem sententiæ capitalis impedire & ibi multa alia circa hæc. & nu. 8.*

9 *Causa est intuenda in delictis, tam ad aggrauandum, quam ad minorandum pœnam.*

10 *Offensus si ex interuallo occidit seu vulnerat offendentem, non tenetur de dolo, sed de culpa & de excessu solùm moderatæ tutelæ, & non de toto, sed de tanto, & non ordinaria pœna arbitrio iudicis: vt relegationis, & similium.*

11 *Iniuriatus verbis iniuriosis, si occidit iniuriantem, tenetur vt culpabilis, & non vt dolosus. & solùm tenetur de excessu pœna extraordinaria relegationis.*

12 *Homicida inimicus occisi, si tamen fuit ab alio sibi mandatum, vt illum occideret, & occidit, præsumitur potius ex propria inimicitia, quàm ex mandato occidisse. & numero. 13.*

Con

Consilium LXIII.

SVmmi rerum Opificis suffragio postulato, Amen. In causa Ioan. *del comparatore*, cum regio fisco super homicidio commisso per eius seruum in personam Saluatoris de rosa, dato absque veri præiudicio, quod ex meritis processus adpareret prædictum Ioannellum ipsum mandasse seruo, vt Baptistam de rosa fratrem Saluatoris prædicti adstantem apud hospitium seu apothecam suam verberaret, attamen ex quo seruus ipse tenebat baculum in manu, & per prius fuerat similiter cum baculo verberatus ab ipso Baptista, licet etiã seruus ipse ensem ad latus deferret, certè intelligendum erit mandatum ipsum sibi factum à prædicto Ioannis eius domino de pari vindicta, id est, quod illum baculo verberaret, & non cum ense, vnde si seruus illum occidit
1 cum ense, † Ioan. præfatus non tenebitur de vulnere per seruum illato, ex quo causata fuit mors, nec de homicidio præfato sequuto. Ita dixit Rapha. Ludoui. Roma. & Alexander de imo. in. l. si quis mihi bona. in. §. sed si mandauit. tertia colum. ff. de acquirẽ. hæredi. tantò magis in casu præsenti non tenebitur Ioan. ipse ex quo seruus præfatus non verberauit baculo, nec ense vulnerauit præfatum Baptistam, sed cùm ingressus fuisset apothecam Baptistæ & aduersus eundem seruum. q. Saluator frater Baptistæ irruisset cum lancea seu iannecta, seruus ipse extraxit seu euaginauit ensem cõtra Saluatorem, eundemque ad necessariam suam defensionem, vulnerauit,
2 & dato absque veri præiudicio † quod licuisset eidem Saluatori defendere prædictum Baptistam eius fratrem attamen id fieri debebat cum moderamine inculpatæ tutelæ, videlicet cum alio baculo seu fuste, & non cum armis, prout dicit Bald. & communiter docto. in. l. prima. ff. de iusti. & iur. & in l. prima. C. vnde vi & plenè Angel. in tracta. malefi. in ver. & dictus Titius se defendendo. in. x. colum. verifica. ex ijs
3 vbi apertissimè tenet, † quod non possum gladio offendere me insultantem cum baculo, si aliter me defendere poteram prout in dubio præsumendum, est, me aliter defendere posse. & idem vt suprà tenent. communiter doctor. in cap. significasti. el. secundo extrà de homici. Vnde si minus licitè Saluator irruit cum lancea contra seruum prædictum, potuit de iure seruus ipse cum ense se tueri & vulnerare Saluatorem, prout vulnerauit, per nota. Bartol. & aliorum in lege præsenti. ff. de ijs, qui ad ecclesia. confugi. & in dicta. l. prima. C. vnde vi & posito, quòd non licuisset seruo prædicto ense prædictum Saluatorem percutere & vulnerare, at tamen mandatum factum seruo fuisset, vt Baptistam percuteret, non autem Saluatorem. & sic dum percusserit Saluatorem, non tenetur in aliquo Ioã. ipse. dominus de vulnere Saluato-
4 ri illato, † Secundum Ang. in. l. respiciendum. §. delinquunt. ff. de pœ. & in l. ij. ff. ad. l. corn. de sic. Flor. in. l. scientiam. §. qui cùm aliter. ff. ad. l. aquili. &

plenè Iaſ.in.l.ſi pater.C.de hære. inſti.
Item accedit, quod prædictus Ioan.
cùm fuiſſet poſt vulnus illatum Salua-
tori, aſſecuratus ſub fide & iuramen-
to homagij à prædicto Baptiſta & Ni-
colao eius fratre de non offendendo
nec offendi faciendo ipſum, fuit tan-
dem proditoriè à prædicto Nicolao,
vulneratus in capite, pro quo vulnere
curando poſt menſes duos curatus à
quatuor medicis cum maximo pericu-
lo, annuente Deo euaſit, licet perpe-
tuò debilitatus adeò, vt vix os aperire
poſsit, ob quod ſi in aliqua poſſet præ-
tendi culpa, fuit nimium punitus, adeò
quòd de vulnere prædicto, & ſucceſsi-
uè morte ſequuta dicti Saluatoris; nõ
poſſet pœna ordinaria delicti puniri,
ſed minoranda ſatis erit pœna ob di-
ctum vulnus per eundem Ioan. paſ-
ſum. Tum etiam, cùm ſteterit per qua-
drimeſtre & plus in carceribus magnæ
curiæ infirmus, tùm de prædicto vul-
nere ſibi illato, de quo in carceribus
ipſis infirmabatur. pro quo optimè ſuc
cedit glo.in.l.ſi diutino.in verſ.in rea-
5 tu.ff.de pœn.quæ vult, † quod illi, qui
nimio ſeu diutino carcere grauatus ex
titit, debet minorari pœna ordinaria
delicti: per text.in dicta lege ſi diutino
& in.l.reſpiciendum.in prin.ff. de pœ.
& in.l.eum.qui.ff.de iureiur.& in. l. o-
mnes. C. de pœnis. & quia non debet
6 † quis duplici pœna puniri, vt in lege
licet.§.fina.& in.l.& ita.§.fin.nau.cau.
po.ſtabula.¶ Præterea, ſuffragatur ei-
dem Ioan. quod fuit erat & eſt armi-
ger ingentis roboris ac ſtrenuus, & vti
lis reipublicæ, pugnauitq; ſtrenuè pro
regio ſeruitio contra Gallos præclara

facinora peragendo, de quibus in pro-
ceſſu, fuitq; caput ac præfectus quingẽ
torum peditum, ob quod vniuer. Nea-
po. per eius electos ſupplicauit regiæ 9
Maieſtati, pro eius liberatione, atten-
ta ſua ſtrenuitate & fortitudine. Et
quibus ingenti robore & ſtrenuitate,
7 dato abſque veri præiudicio, † quod
dici poteſt eſſe in pœna capitali, debet
tamen ſecum diſpenſari, per nota. per
glo.& doct.in. l. & ſi ſeuerior.ff. de in-
fami.& in.l.quid ergo.§.pœna grauior
ff.eod.titu.& eſt tex.in propriis termi-
nis in.l.ad beſtias.ff.de pœn. vbi iuriſ-
conſultus dicit, quod ſi condemnatus
ad mortem, ſit magni roboris, vel in-
ſignis artificij, qui eſſet vtilis rei publi-
cæ, debet iudex principem conſulere,
nec ſententiam ipſam condemnationis
executioni mandare, & per dicta.l.dicit
Dyn.quod cùm quidam inſignis faber
percuſsiſſet ſocium, per quam percuſ-
ſionem debuiſſet ſibi manus amputari
fuit ſibi mitigata pœna per principem
ratione ſui artificij, & ſubdit ibidem
Dyn. quod in tali caſu vnuſquiſq; de
populo poſſet impedire executionem
ſententiæ capitalis latæ contra talem
vtilem rei publicæ, vt refert etiam & te
net Ludo.in ſuis ſing.ccccxlj.incipien-
tu Senenſis. & voluit etiam Nicol. de
Neapo.in.l.hos accuſare.§. penulti.ff.
de accuſatio.& ideò licet princeps non
poſsit damnatum ad mortem abſque
8 † partis iniuria liberare tamen ſi per-
ſona ſit ſtrenua & ſingularis artificij,
ac vtilis reipublicæ poterit ipſum libe-
rare, argumen. dicta. l. ad beſtias. Ita
dixit Par.de put.in ſuo tract.in ſyndi.
in verſi.pœna.j.colum.verſi. an iudex
poſ

posſit.¶ Adducitur inſuper, quod ad aggrauandum ſeu minorandum delictum, & ſucceſsiuè eius penam, eſt in-
9 tuenda cauſa, ex qua † quis motus eſt ad delinquendum, vt in.l.aut facta. §. cauſa. ff. de pe. & cùm pluries prædictus Baptiſta ante vulnus prædictum illatum Saluatori, verberauerit baculo ſeruum prædictum, & pariter à Nicolao fratrem prædicti Baptiſtæ, aliàs fuiſſet ſeruus ipſe vulneratus, non potuit contineri, quin iuſto dolore commotus ex dictis prioribus offenſionibus in ſeruum, per quas dominus intelligebatur etiam offenſus & iniuriatus, vt inſtitu.de iniur. §. ſeruus.cùm vulg.quia dolus excluditur à iuſto dolore, vt nec dominus nec ſeruus de do-
10 lo teneri debeat † aut posſit, niſi de culpa & de exceſſu ſolùm moderaminis inculpatæ tutelæ, & non de toto, ſed de tanto non ordinaria pœna delicti, ſed arbitrio iudicis pœna extraordinaria vt puta relegatione: vt in. l. ſi adulterium cum inceſtu. §. Imperatores. ff. de adulte. vbi Angel. decidit iniuriatum committendo homicidium ſe vendicando, debere vt culpabilem
11 † & non vt doloſum puniri, & ſolùm de exceſſu pœna extraordinaria duntaxat id eſt relegationis, vt eſt text. in l. Gracchus. de adulter. & ibi doctor. Antonius de butr. & Abb. in cap. olim de reſtitu. ſpol. Angel. in tractatu maleſi. in verſicul. & dictus Titius ſe defendendo. verſi. quæritur, Titius vulnerauit. in verſicul. tu autem in hac materia. Pau. de caſt. in conſilio. ccxc. in fine. Bald. & Salyce. in. l. prima. C. vnde vi Bald. in. l. vt vim. ff. de iuſti. & iure Flo. in. d. §. qui cum aliter. gl. xiij. quę. j. in glo. ſummę. Militat inſup pro prædicto Ioã. quod ſeruus ipſe in eius depoſitione interrogatus, cur vulnerauerat prædictum Saluatorẽ, reſpondet ex cauſa pręcedentis offenſionis ſibi factæ per ipſum, & ſic ex propria inimicitia & odio, quod habebat ſecum, & nõ ex præambulo mandato, vt prætendi-
12 tur Io. eius dñi. † quo caſu ita tenendũ & præſumendum eſt, & non ex mandato, prout pulchrè voluit Cæpo. in ſuis caute. in caute. xxxix. inci. vidimus quã plures caſus. & quando adparet de inimicitia præcedente mandato, pręſumitur offenſa facta ſeu homicidium commiſſum ex cauſa præcedẽtis inimicitiæ & non ex mandato ſubſequuto, iuxta no. per doct. in. c. ad audientiam. de homi. per Bal. in. c. j. §. iniuria. de pace iura. firman. & Bald. in. l. j. C. de ſeruis fugitiuis. & glo. in. l. fina. C. de fideiuſſo. Vltimò conſiderandum ſatis eſt, quod ſeruus vulnerauit Saluatorem, & Ioã. licet dicatur mandaſſe ſeruo, vt ingrederetur apothecam, & daret Baptiſtæ cum baculo quod tenebat in manu, & Baptiſta prius, verberauerat baculo eundem ſeruum. Ergo mandatum illud, vt verberarat, intelligendum eſt de æquali vindicta videlicet cum baculo, quod ſeruus in manu deferebat, & nõ de maiori vindicta videlicet ꝙ cum enſe percuteret, maximè quia maior fuiſſet iniuria verberari Baptiſtam baculo à ſeruo quã fuerat iniuria verberationis ſeruo prædicto factæ per Baptiſtam, & licet duo teſtes depoſuerint quod Io. percuſsit Saluatorẽ cum enſe licet vnus ſolus deponat de percuſſione:

nc:alius autem: *che alzo la spata.* & non vidit percutere: attamen isti fuerunt validissimè repulsati, tanquàm inimici capitales Ioan. & insuper tanquàm infames infamia iuris & facti. Ex quibus omnibus concludendum arbitror prædictum Ioan. pro excessu duntaxat tanquàm dans operam rei illicitæ, esse aut pœna pecuniaria, aut relegationis annalis plectendum.

Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Dorctor.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Testes examinati parte non citata, non probant, nec faciunt indicium ad torturam, etiam si essent mille testes.*

2 *Iudex vigore cuiuscunque ampli arbitrij sibi concessi circa maleficia non poterit aliquem inquisitum torquere, non præcedentibus legitimis indicijs.*

3 *Iudex habens plenum & liberum arbitrium, non potest denegare defensionem contra indicia ad torturam.*

4 *Præeminentia magnæ curiæ vicariæ, deriuat à capitulis regni, quatuor seu quinque: ex quorum dispositione non indifferenter proceditur ad torturam: sed contra diffamatos etiam reprobos ac reiteratores criminum.*

5 *Personæ industria præsumitur electa, vbi scribitur: tu solus: seu tu parte. & sic per geminationem talis pronominis, adeò vt non possit actus per alium explicari.*

6 *Testes examinati, per quos potest procedi ad torturam, si allegantur per inquisitum inimici, debet supersederi in tortura si offertur incõtinenti probari de inimicitia.*

7 *Testes infames & criminosi licet admittantur in crimine læsæ maiestatis: tamen dum allegantur testes inimici, non admittuntur.*

8 *Allegans velle probare talia, quæ si probata essent, non haberet locum tortura eo, casu est supersedendum in tortura: & debet dari defensio.*

9 *Tortura licet possit ex præeminentia aliqua adhiberi ex processu informatiuo: attamen non potest repeti ex processu informatiuo: & ista est noua inuentio authoris, & nume. 11.*

Tortus etiam ex processu ordinario, non potest repeti ad torturam; nisi superuenerint noua indicia. ibidem.

10 *Tortus si in tortura fuit constans, constantia illa eneruat ac euacuat indicia: licet sufficientia; & tollitur probatio contra ipsum; quasi non vera fuerit.*

11 *Testes de visu, vbi extant de delicto contra inquisitum plures, debet conuinci per ordinarium processum, & conuictus condemnari: nec aliter torqueri. Et si iudex torquet, tenetur in syndicatu, & malè facit & tenetur, ac si esset homicida.*

Consilium LXIIII.

SVpremi opificis præsidio postulato, Amen. In causa honorabilium Io, & Pauli de Petra pagana inquisitorum de homicidio in magna cur. vicariæ contra quos audio fuisse processum ad torturam ex processu informatiuo, & habuerũt tres ictus chordæ pro quolibet, vt nouiter adsumptus ad eorum patrocinium percepi, & prætextu quòd indicia purgata non fuerint, prætendatur repeti tortura instante fisco, consultus an potuit eis

tuit eisdem tortura inferri:& successiuè an posit iterum & de nouo repetit respondi quòd ad torturam præfatã nullatenus deueniri potuit:tum excarentia indiciorum:cùm quia sumus in processu informatiuo,in quo sunt examinati absque partis citatione & sic non nocebant eorum depositiões prædictis inquisitis:vt dixit Bartolus.in.l. si quis adulterij.C.de adul.& in.l.custodias.ff.de public.iudi. & in.l.fin.ff. de quæstio.abba.in.c.prætereà.de testib.cogen.Ange.in tracta.malefic.in versic.fama public.columna quarta. Alexand.in consilio.lxxix.in secundo volumine incipient.in causa Angelorum.in tantum, quòd ex depositione testium in processu informatiuo,& sic parte non citata,nullum resultat indicium sufficiens ad torturam contra inquisitum:dixit Bartolus in.l. fin. & in l.maritus.ff.de quæstio.Angel.in.l. si vacantia tertia.chart. C. de bon.vacan.libro decimo.Baldus in.l.cõgruit. in fin.de offic.præsid.& firmat Philippus decius in consilio.liiij.in primo vo
1 lumine.Hinc est,† quòd si essent mille testes recepti,parte non citata, non facerent indicium ad torturam contra inquisitum.Ita pulchrè consulendo tenet Franc.de are.in consilio.clxv incipien.sicut Ioan.in apocalypsi.secũda columna per text.in.l.si quãdo. C. de testi.& in.c.secundo eodem titu. cũ
2 vul.† Nec obstat, si diceretur, quòd magna cur.vicariæ habet plenum & liberum arbitrium in maleficiis.nam dico,quòd vigore cuiuscunque ampli arbitrij,quòd habeat potestas seu commissarius in maleficiis,nõ poterit quẽ torturæ subijcere,nisi legitima concurrant indicia:dixit Bald.in.cap.j.prima columna de offic.ordina.& melius Gã di.in tracta.malefic.versic. item quæro,vtrum potestas.qui habet arbitriũ, dum tractat.de tormentis.Idem tenet Paul.de Leaza.in.c.grauis. penultima columna de deposi.Alexand. consilio lxv.incipien.habita super contentis secunda columna.Rapha.consilio.lxix. incipien.super quæstione formata.Ias. in.l.j.prima columna.C.de sacro.san. eccles.vbi reputat istud perpetuò nor. & in.§.bonæ fidei.octaua columna institu.de actio.& in.l.milites.secũda columna.C.de testamen.milita.vbi subdit hoc esse cordi tenẽdum:quia valde
3 quotidianum.Hinc est,† quòd iudex habens tale arbitrium,non potest denegare defensionem cõtra indicia ad torturam.gloss.in clemen.sæpe.in ver. defensiones.de verbo.sign.Barto.in.l. filius.de dona.& in.l.j.de testa.mili. Esset enim contra bonos mores, torquere,defensiones denegando.clemen.pastoralis.de re iudi.per not.Baldi,in.l. pacta,in princip.de transact.& in repe. l.sola.ad fin.de testib.&.l.neganda.C. qui accu.non pos.Nec militaret dicere,quòd magna curia habet quandam præeminentiam torquendi ex processu informatiuo.nam huiusmodi præeminentia seu rectius regia vsurpatio, nullibi fundatur,nisi ab ea,quæ oritur à dispositione capitulorum regni: vt pulchrè dicit Par.de pute.in tractatu. synd.in versicu.tortura.in.c.quia plerunque,in versi.si quis dixerit. secun-
4 da colum.in fin.& ibi subdit, † quòd rarò vtitur magna curia præeminẽtia prædi

prædicta, nisi in latrones insignes & valde diffamatos,& in notorios criminosos: cōcurrente tamen leuitate vitæ torquendi.& idem sequitur Affli.noster Neapo.in suis decisio.quas dicit esse.S.Con.in decisi.cccxcj.vbi in specie testatur fuisse per.S.Consi.& per iudices magnæ curiæ conclusum,quòd prę eminentia magnæ cur.vicariæ vendicet sibi locum contra latrones insignes disrobatores stratarum, incendiarios, violentos raptores,& cōmittentes grauia crimina,& contra quos laboret infamia,& non aliter:ex quorum capitulorum vnum incipit:in accusatis auté. aliud incipit:tormentis insuper .aliud incipit : idem prouisa iuris sanctio. aliud:iuris censura.sub titu.de arbitrio concesso officialibus.& vltimum, quæ est litera arbitralis,incipien.si cum sceleratis & reprobis .quorum omnium capitulorum verba si rectè perlegantur,& ponderentur, ex eis nullatenus inferri potest, quòd indifferenter possit procedi ad torturam per eandē magnam cur.nisi vt suprà & incipiendo à c.tormentis.ibi dum dicitur : ne quis tormentis exponatur , nisi in crimine læsæ maiestatis:aut si viarum disrobator existat:ita quòd contra tales publica fama laboret,& sufficientia præcedant indicia.& vbi eorum leuis persona fuerit,& in.c.idem prouisa iuris sanctio dicitur circa medium ibi:latrones & vulgariter publicè diffamatos , qui in itineribus vel in mari violentias aut aggesiones perpetrant, nec non reos aliorum maiorum scelerum labe sputatos , vulgari quodammodo populi opinionæ grauatos,& labe factos infamia.Et in alio sequenti capitul.iuris censura &c.ibi:enormiter notabiles & famosi,contra quos communis laborat infmia,& ipsorum delictorum grassantia eos facit quodammodò manifestos,& in.c.si cum sceleratis,quæ litera arbitralis.est,ibi:quos notabiliter fama grauat,& crebra commissio criminum dat insignes,& hæc litera est, quæ magis apertè loquitur de præeminentia prædicta.& tamen vt locum habeat,requiritur,quòd notabilis præcedat infamia contra torquendum, vel crebra criminum commissio: & dicta litera directa regenti magnæ curiæ dicit:vt tū solus contra quoslibet notatos &c.& constito tibi per testes, quos tantum ad tui informationem recipere te volumus.videtur eo casu electa industria personæ illius Regentis.quo casu non posit actus ipse per aliū successorem explicari,per leg. inter artifices,cum vulga.de solutio.& lege prima.§.ne autem.C.de cadu . tollen.nā fuit dicta præeminentia concessa per dictam literam arbitralem, & capitula illi insigni militi regenti Ioanni de haia seu achaia,& propter excellē.personæ ipsius cui fuerunt verba dictorū capitulorum, directa , censetur fuisse electa industria personæ:per text.in.l. prima.ff. de officiis præfectis prætor.
5 nec egredietur † personam illius Regentis,cùm adpareat litera ipsa concessa ad beneplacitum,vt ex eius tenore liquet.& maximè cùm ibi expressa dicatur: vt tu solus contra quoslibet notatos,&c. facit , quod in simili voluerunt Bald.& Imol.in capitu.fin.de offic.delegat.vbi dixit,quòd si in lite-

ris ap

ris apostolicis dicitur:informes per te ipsum.important,quòd delegatus debet ipse propriè se informare.nec teneret si id per alium loco sui faceret,& se informaret:per tex.in.d.c.fi.& in. cap. cùm dilecta.& ibi no.extrà de rescrip. nam important ista verba,ac si dictum fuisset personaliter: te informes. per text.in leg.fideicommissa.§.fina.versi. per ipsum id fieri.ff.de leg.tertio & cõsuluit Alexand.in consilio ducentesimodecimoseptimo in secundo volumine vltima columna.Or quantò magis est dicere, vt, tu solus: adparet enim quòd solus ipse & non alius successor id facere poterat.& sic cùm fuerit simplex litera arbitralis,vt suprà licet incorporata inter capitula regni,nõ potest nec debet reputari capitulum, & iam sortita fuerit effectum suum in personam illius regentis,& cum eius vita expirauit.Cætera verò suprà narrata capitula non obstant in casu præsenti:cùm vt adparet,solùm habeant locum contra viles & diffamatos de crebra reiteratione delictorum, vt ad paret ibi,in capitu.idem prouisa iuris sanctio.dum dicitur ibi: frequentiusque peccantibus.& pariter in cap. crescit culpa.ibi aggressiones ingeminãt. & vltimo in litera prædicta:si cum sceleratis.ibi:aggressiones ingeminant.& quos crebra commissio criminum dat insignes.Quibus non concurrentibus in casu,de quo in præsentiarum agitur,non potuit ad torturam procedi contra prædictos.& maximè non adparente de leuitate vitæ ipsorum,prout requiritur,ad hoc vt tortura locum habere,potuisset in ipsos, prout dicit Par.de puteo in loco præallega. secundum gloss.& Andr.de yser.in constitutione regni,si damna clandestina.maximè,nulla probata mala fama, prout requirebatur ex tenore capitulorum prædictorum, ad hoc vt torqueri po-
6 tuissent.† Prætereà,non potuerunt ex alio exponi quæstionibus & tormentis:quia fuit per eos obiectum de inimicitia capitali testium contra ipsos productorum,offerẽdo de ea in promptu verificare,& minimè admissi fuerunt, prout admitti & audiri debebant: per textum peregrinum in .§.si verò quis dicat.in authentic.de testib. & tenet in specie Philippus sand. in capitu.ex parte. vltima columna extrà de testibus,Andræas de yserni.constitut.regni, humanitate. penultima, columna. Quibus optimè suffragatur,quòd dum allegassent inimicitiã capitalem dictorum testium, & de ea offerendo in promptu verificare, allegabant tale quid contra torturam eis inferendam: quòd si fuisset per eos probatum, cessare debuisset tortura:
7 cùm † testes inimici non admittantur etiam in crimine læsæ Maiestatis. in quo aliàs criminosi infames & inhabiles recipiuntur.sicut etiam & in crimine hæresis.inimici verò minimè admittuntur.dixit Bartolus in lege in quæstionibus.ff.ad.lege.iulian.maiesta. & plenè.Alexand.in consilio vndecimo, in primo volumine.Specu in tit.de accus.§.j.versicu.fin.Alexand. in consilio.cxxvj.in quarto volumine in fin. Par.de put.in tracta.synd.in ver.suspicio.capitu.fui semel interrogat.tex.est etiam quem cõmuniter allegant doct. pro

pro sing.in.c.per tuas.extrà de simon. idem tenet Ludo.roma.in.l.si verò.§. de viro.xxij.colum.versi.quadragesima.ff.solu.matrimo.Abb.in.c.inquisitionis.§.tertiæ.extrà de accusationi.& consuluit Marsil.in consil. xxviij. ij. col.j.volu.& tenet idem Marsil.in.l.j. §.prætereà. in princ.ff.de quæstionib. Sed sic est,quòd allegans talia, quæ si fuissent probata, non fuisset locus torturæ, eo casu est supersedendum in
8 tortura.† & interim debet cōcedi defensio prædicta:vt dixit pulchrè Pau. de Leaza.in comm.cap.grauius.extrà de deposi.Gandi.in tracta.maleficior. in rubr.qui sit effectus quæstionis. in ver.sed quid erit.de.q. de facto subdens, quòd ita super hoc sibi consuluit dominus Lambertinus rampo-nus. Idem etiam consulendo tenet Alexan.de Imo.in consil.lxv.in.j.volumi.& dominus Barto.de cap.in.c.regni.incip.si iustè quis appellauerit.sub titu.quòd recipiatur appellatio à tormentis in additio.incip.sed pone.circa fin. Et ratio supersedendi in tortura, erit secundum eos, quia si post torturam differretur defensio, nunquàm per appellationem posset posteà recuperare detrimentum membrorum. & sic tardè id probaret post illatam sibi torturam, cùm istud grauamen posteà non sit reparabilę.l.ij.ff.de appella.recipien.cum vulg.& ideò dixit in loco præalleg.prędictus dominus Barto.de capua,quòd serò appellaretur, si prius poneretur ad torturam.¶Circa secundum propositum in themate, an posit tortura ipsa repeti ex eodemmet processu informatiuo:satis liquet ex præmissis.& cogitare, quòd aliter fieri posset, esset quidem error nouissimus &
9 peior priore.imò etiam, † quòd legitimè ex processu ordinario fuisset processum ad torturam, attamen non superuenientibus aliis nouis indiciis, non posset iterum repeti. Ita voluerūt Iacob.aret.& Cyn.in.l.fi.C.de quæstionib.Ioan.And.post Odofr.in regul. contractus. de reg.iur.Bald.in.l.milites.C.de quæstionib.Bald.in repetit. l.vnicæ.C.de confe.Bal.in.l.ij.C.quorum appella.vbi plus dixit, quòd tormenta non plenè imposita non possunt repeti, nisi ex nouis indiciis: ideò dixit pulchrè Alber.de rosa.in.l.
10 edictum.ff.de quęstioni.† quòd etiam si plenè est probatum contra aliquem, qui demum tortus, fuit constans, euacuantur probationes & indicia. & tollitur illa probatio, quasi vera nō fuerit.Idem voluit Ange.in tracta.maleficior.in versi.comparent. dicti inquisiti, & negauerunt. refert etiam & sequitur Cæpol.in consi.xxxij.incip.cu. rustici Vicentini. & subdit ita vidisse obseruari Veronæ.& hoc, quia per talem torturam negationem & perseuerantiam probationes, quæ erant contra ipsum, sunt debilitatę.& magis videtur verum illud, quod dicit & negat cum perseuerantia ipse reus, qui melius scit, an deliquerit, quàm alius illud, quod deposuerunt testes contra eum.& idem sequitur & refert Marsil. in sing.suis in singu.cclxij.incip.quod potui, nolui.& in. d.l.edictum. ff. de quæstionib.& licet quæ sit plena & moderata tortura, iudicis arbitrio committatur, vt dicit Bald.in.l.ij.C.quorum

rum appel.& And.de Iser.in constitu. si damna.ix.colū.attamen nemo erit, qui poterit horum pauperum torturam cum tribus ictibus seu tractis validissimis à loco altissimo, nisi immoderatam arbitrari & plenissimam, pręsertim cū vni ex ipsis sit totaliter propter tormenta separata cortex à spatulis, & brachio, adeò vt maxima & diligenti cura medicorum indigeat, prout nunc à duobus medicis curatur. Et minimè suffragaretur regio fisco dicere, quòd extantibus contra ipsos probationes per testes de visu, de facili posset repeti tortura: prout dicūt Cy. Rayn.& Barto.in.l.vnius.in.§.reus.de quæstionib.& plenè Alexand.in consi. v.in.j.volumi.vbi dixerunt, quòd vrgentibus indiciis potest tortura reiterari: multò magis inferri posset, vbi essent testes de visu. Nam respondetur, quòd licet sint eneruatæ probationes prædictæ per torturam, vt plenè in iure ostensum fuit: attamen adparet etiam, quòd conuinci potest per processum ordinarium, cùm sint testes de
11 visu contra ipsos quo casu non † debet modo aliquo torqueri: sed conuinci, & conuictus condemnari: non autem torqueri ad effectum extorquendi confessionem per tormenta, ad hoc, vt appellari non possit. Ita in specie tenet Bald.in.l.qui sententiam.C.de pœn. Ange.in.l.si certus.ff.ad Silleia. & ibi subdit, quòd hoc casu existentibus probationibus de visu, si iudex torquet, malè facit, & tenetur in syndicatu. Idem voluit Ioan.Andr. in.c.cùm in contemplatione.de regu.iur.in antiqu.Catal.de visso in suo tracta.syndi. in.q.cxxxij.&.q.ccix.&.ccx.&.ccxj. Dyn.in tracta.de quæstionib. Moder. Senen.in tract.de indi.& tortu.in.viij. char. & ibi subdit hoc esse de iure verius. Andr.de Iser.in constitu.si damna.in.vij.colum.& ibi dicit, quòd iudices crudeles torquentes illum, contra quem extant probationes de visu, vt confiteatur, ad hoc vt appellationis beneficium ei denegetur, ipsum condemnando, eo modo tenentur, ac si essent homicidæ: argumen.l.si ideò.§. fina.ff.de euicti.&.l.in executionibus. §.vltimo. de verbo.obligatio. Vltimò non eundo per mendicata suffragia, concludo, quòd dato absque veri prę- iudicio, quòd indicia vel probationes contra ipsos inquisitos non fuissent penitus euacuatæ & eneruatæ, prout sunt, adhuc non posset repeti tortura illata ex præeminentia ipsius magnæ
12 cur. † & non de iure: cùm fuerit illata ex processu informatiuo, & sic non datis prius inquisito defensionibus. Nam talis præeminentia intelligenda est, & ita interpretanda, vt vnica vice tantum torqueri possit: & sic de primo actu tantum: per tex.in.l.fideicommissa.§.si quis decem.ff.de legat.iij.& in l.cùm pater.§.pater certam. in fin.de legatis.ij.quod maximè procedit, cùm ex præeminentia prædicta inducatur odium, vt quis inauditus torqueatur, non datis sibi prius defensionibus, quæ sunt de iure naturali. & ideò dispositio ipsius præeminentiæ debet in primo actu restringi.c.non potest.§.j.de præben.in.vj.& suffragantur bene no. per Bald.in.l.diuortio.§.quod in anno.ff.soluto matrimonio. & in.l.licet.

in.iiij.q. C.loca. præsertim cùm agatur de graui præiudicio, quòd quis inauditus torqueatur: & ideò ad primã vicem, seu de prima vice verificari debet, per optimè dicta Anto.de but.in consil.xxx. incipien. dubium ingerit. colum.iij.& est bonus text.in.l.bones. in.§.hoc sermone.ff.de verbo.signific. & facit optimè relata per Ias.plenè in l.duobus.§.si ei qui.ff.de iureiurando. cùm hoc sit priuilegium contra ius, vt quis inauditus torqueatur, debet priuilegium ipsum intelligi, vt minus lædat ius commune, quàm possit.& pariter vt minus lædat ius alterius. Ita Baldus.in.l.non sine.de bonis.quæ libe.& in.l.si quis decurio.C.de falsis.c.quod delictio.& ibi Panor.extrà de consan. & affini. Panor.in.c.cùm dilectus. de cler.non resid. Alexand.in consil.v.in ij.volumi.& Franc.Curt.in consi.xiij. vltima colum.prodeat ergo de vultu Dei iudicium, vt oculi iudicantium respiciant veritatem, ne famelica luporum voracitas inebrietur de sanguine innocentium.

Tho.gramma.V.I.Doct.

SVMMARIVM.

1 *Exculpatio offensi asserentis se non offensum à Titio, elidit indicia sufficientia ad torturam, quæ existerent contra ipsum.*

2 *Testes plerunque extra iudicium deponunt aliquid, vt complaceant partibus, de quo postmodum examinati cum iuramento, aliter deponunt.*

3 *Torqueri non potest clericus, nisi cùm fuerit de crimine publicè diffamatus.*

4 *Torqueri vbi potest clericus, requiritur quòd fuerit infamis & vilis. & etiam eo casu debet tortura moderari: quia in foro ecclesiastico non dantur tormenta, prout in foro seculari, sed virgis tantum subijciuntur clerici in locum torturæ.*

5 *Suspicio probabilis tormentorum, idem operabitur ac ipsorum illatio.*

6 *Fama bona elidit plura indicia, ac euacuat.*

7 *Delinquens in foro ecclesiastico prima vice potius expectandus & corripiendus est, quàm puniendus.*

8 *Tortus quando quis dici possit vbi pluribus modis potest quis dici, quòd tortus fuerit.*

Consilium LXV.

REdemptoris gratium auxilio inuocato, Amen. In causa humilis Religiosi fratris Iacobi Corsi de Neapo.accusati de crimine sodomiæ in personã Petri de andrella, licet ex nonnullorum testium depositione videatur adparere prædictum Petrum id publicè dixisse coram nonnullis personis, demonstrando ex hoc se valde offensum à prædicto fratre Iacobo: attamen demum Petrus ipse cum iuramento iudicialiter examinatus, & interrogatus an id verum fuisset, expresse cum iuramento contrarium deposuit, asserendo quòd si quid aliter dixerat contra prædictum fratrem Iacobum, id ad suggestionem & persuasionem fratris Loisij accusatoris fecerat, qui multa eidem pollicitus fuerat, vt ita diceret.& sic eo modo dixit extraiudicialiter, sed cum iu-

ramen

ramento in præsentiarum dixit veritatem. vnde succedit, quod voluit singulariter Bal. in l. j. C. commu. deleg.
8 † quòd licet contra aliquem adsint indicia sufficientia ad torturam de delicto: attamen si passus delictum exculpauerit illum, contra quem vrgent indicia, non poterit talis exculpatus eo casu torqueri: per text. in l. Paulus. §. j. de oper. liberto. quem refert & sequitur Ias. de May. in l. j. ij. colum. ff. de eo, per quem factum erit. dicens hoc esse singularissimum. Idem sequitur Ias. in dicta l. j. commu. delega. vbi dicit hoc esse singulariter menti tenendum, perpetuò & nunquam obliuiscaris: quia vtile est ad euitandum aliquem à tortura seu euadendum. & idem consuluit Alex. de Imo. in consi. xxiiij. incipien. animaduersis. v. colum. in ij. volumi. quod maximè procedit, cùm prædictus Petrus id iudicialiter
8 & cum iuramento deposuerit, † nam licet talis eius confessio extraiudicialis contraria præcesserit: attamen quia assertiones ipsæ extraiudiciales sæpe fiunt, vt complaceatur partibus, quarum interest, vt ita dicatur, ideò standum erit secundo dicto iudiciali, & maximè iurato. Ita pulchrè firmat Felyn. in c. cùm in tuam. iij. colum. circa fin. extrà de testibus dicens quòd ista pars est communior & verior. Nec obstat eidem fratri Iacobo depositio fratris Leonardi, & fratris Francisci asserentium se aliàs tempore eorum pueritiæ fuisse stupratos à prædicto fratre Iacobo: quia dum talia deponunt, se participes criminis faciunt: & sic eis tanquàm criminis participibus nulla fides adhibenda est. l. fin. cum glo. C. de accusatio. c. j. & ibi canon. extrà de confessis. glo. & doct. in c. veniens. extrà de testib. per quam infert ibi Bald. quòd ipse est casus, in quo testis infringit se ipsum confitendo, quòd est particeps criminis, nec etiam ipsius participis dictum facit indicium ad torturam: vt dicit Anto. de butr. in præallegato. c. j. glos. in l. si filium. C. de libera. causa. in glo. magna Cyn. in l. fina. & ibi Salyc. C. de quæstionib. Ang. in l. ea quidem. C. de accusationib. Fulg. in consil. xxj. incipien. in causa inquisitionis formatæ. & sic prædictos fratrem Leonardum & fratrem Franciscum deponendo se aliàs fuisse suppositos seu stupratos à prædicto fratre Iacobo per sodomiam, vt asserunt, redduntur ex hoc eorum dicto infames, vt habetur in authenti. vt non luxur. contra natu. & in l. cùm vir in fœminam. C. de adulter. & in c. clerici. extrà de excessib. prælator. & in c. flagitia. & c. sequen. xxij. q. vij. sed infames repelluntur à testimonio: vt dicit Specul. in titu. de teste. §. j. versi. item quòd est infamis. Præterea, audiri non debet, qui turpitudinem suam allegat: per text. in c. cùm super. de concess. præbend. & melius in c. inter dilectos. extrà de donationib. & in c. cùm super. de confessis. glos. in c. ex tenore. de testib. & in l. transactione finita. C. de transactio. & in l. filios. cum glo. C. de reuocan. iis, quæ in fraudem credit. Idem refert & sequitur in propriis terminis in causa inquisiti de sodomia, consulendo Marsi. in consi. xxviij. in iij. col. inci. in causa inquisitionis formatæ, vbi plus subdit, quod dato

quòd delictum seu crimen sodomiæ es-
set de illis,de quib⁹ socius criminis po-
test interrogari,de consocio : attamen
dicta prædictorum contra prædictum
fratrem Iacobum examinatorum non
facerent probationem aliquam,nec in
dicium contra ipsum , per rationem:
quia in prædictis casibus,in quibus so-
cius criminis potest deponere contra
socium , tunc talis depositio de per se
sola,non producit sufficiens indicium
ad torturam:vt consuluit satis pulchrè
Alexand.in consilio.ccccIxxv.incipien
te.quoniam abundè.in fin.vbi allegat
hoc tenere Salycet.in.l.fina.C.de accu.
Io.de Imo.in capitulo primo,de con-
fes.& idem tenuit Gandi.in suo tracta.
malefi.sub rubr.de quæstio.& tormen.
iiij.colum.in princip.versic.sed quid si
persona.Sed sic est,quòd aliud non ap
paret ex meritis processus contra præ-
dictum fratrem Iacobum,nisi deposi-
tio prædictorum duorum,ergo &c.
¶Sed quid opus est verbis,nedum si in
dicia , quæ iam euacuata ex processus
meritis colligũtur,verum etiam si mil-
le indicia extarent contra prædictum
3 fratrem Iacobum,non †ex hoc posset
modo aliquo poni ad torturam,cũ cle
ricus non posit torqueri,nisi sit de cri
mine illo,de quo ingritur,publicè dif-
famatus. Ita dixit pulchrè Pau.de Lea
zar.in.c.j.extra de deposito.& ibidem
Abb.antiqu.Io.in.c.cùm in contempla
tione.de reg.iur.& ibi Panor.Ioan. de
ana.in.c.j.vlti.col.de cler.percus.con-
currente maximè,cùm plenè doctũ fue
rit eundem fratrem Iacobum fuisse, &
esse hominem bonæ famę,ac optimum
religiosum & confessorem probatæ vi-
4 tæ & conditionis.†Ex quo per bonam
famam & vitam excluditur indicium,
etiam sufficiens ad torturam existens
contra inqusitum:vt dicit Bald.in lege
fina.C.de probatio.in fi.sequitur Ale-
xand.de Imol.in.l.final.in apostil.ff.de
quæstio. Idem Alexander,in consilio
nonagesimo,viso themate antèscripto.
in.iij.volumin.Cæpo.in consilio qua-
dragesimo,incip.Lucius.& plenè Bal-
dus,& Ioan.de Imo.in.l.fina.ff.de hæ-
redi.instituen.& Marsi.in consi.lxxiiij.
& licet aliàs reperti sint aliqui cleri-
torti:& sic torturæ suppositi,tamen illi
fuerunt infamia notati , & viles:prout
fuit ille Bellial:de quo in dicto capitu
lo primo,de depos.super quo dixit Ab
ba.nũquàm reperiri posse clericos tor-
queri,nisi sint reperti esse infames & vi-
les.& nihilominus eo etiam casu debet
quæstio moderari , secundum Vgo.
5 †quia in foro ecclesiastico non adhibe-
tur tormẽta,prout in foro seculari,sed
virgis tantũmodo subiciũtur clerici,in
locum torturæ.capitulo secundo,in ii.
xxiij.quæstio. quinta,dummodo eum
seruentur incolumes.l.iij.ff.de quæstio.
& facit cap.cùm beatus.xlv.distinct.&
in.c.in archiepiscopatu.& in.c.prius.ex
trà de rapto.& tamen in causa ista Re-
uerendus pater Minister excedendo iu
ris tramites,ex primissis indiciolis imò
leuioribus præsumptionibus, eundem
fratrem Iacobum deferri fecit ad lo-
cum torturæ , ibidemque ipsum liga-
ri fecit,demonstrando eundem torque
ri velle:sicque eidem ei minas & metú
clamorosis vocibus incutiendo,quo ca
su si quid sinistrum contra ipsum per
prædicta posit inferri fuisse probatú
sat

satis ex dicto metu torturæ,& eius perseuerantia in negando purgatum fuisse adparet: cùm nihil contra se ipsum confessus fuerit.ex quo probabilis su-
6 spitio tormentorum,† idem operatur ac ipsorum illatio.dixit pulchrè Dyn. in.l.nouissimè.ff. ꝙ falso tuto.author. & Baldus,in.l.interpositas.in fin.C.de transact.& in capitulo primo, de pace iuramen.firmand.& in capitulo fin.in fin.de appella.Ias.in.l.si ob turpem.iij. columna.ff.de condiction.indebit. Et sic licet non fuisset tortus: sed ductus duntaxat ad locum torturæ,& ligatus & minatus torqueri, certè tortus bene
7 dici potest:adeò† quòd si confessus fuisset contra se,sibi nō præiudicaret:quia diceretur talis confessio extorta per torturam,sicut si realiter tortus fuisset quia talis metus & talis suspitio torquendi,æquiparatur torturæ. idem sequitur & firmat Alexander de Imo.in l.prima.§.diuus.ff.de quæstio.quia eo casu dicitur confessio emanata per torturam:quia paria sunt,confiteri in tormentis,vel metu tormentorum.Ita vltra Baldus,in dicta lege nouissimè,tenet Barba.in capitulo si constiterit.penultima columna, extrà de accus.Catal.in tracta.syndi.in versicu.clxv.Ange.in tracta.malefi.in versicu.fama publica.versicu.postquàm aliquis. vbi in particulari tenet, quòd si inqsitus fuit ductus ante torturam,seu in conspectu torturæ vel ligatus ad eam,vel si minæ de ipsum torquendo interuenerint, quælibet confessio exinde emanata,dicetur facta metu tormentorum. Ita dicit tenere Iacobus de Butri. Cynus, & Salycet.in lege secunda.C.de cust.reo. & Bartolus,in lege prima.ff. de quæstion. Gandinus,in tractaru malefi.sub rub.de quæstion.& tormen.in versicu. dictum est suprà.Innocent.in capitulo relatum.extrà,quod metus causa.& in capitulo causam matrimonij. extrà de offic.delega.Ange.in.l.qui in aliena.§. Celsus.ff.de acquirend.hæredita.& dato absque.veri præiudicio,quòd de huiusmodi excessu modo aliquo potest dici adparere contra ipsum,prout nullatenus adparet, dico & maximè in foro ecclesiastico procedere, quòd pro crimine semel commisso non debet quis puniri,cùm etiam in foro Cæsaris crimina semel duntaxat commissa, venia digna sint.text.est in lege tertia.in fine C.de episcop.audientia,vbi singulariter dicit Imperator remissionem veniæ crimina nisi semel commissa non habeant & alibi:obnoxium est virum statim pro vno delicto puniendum. quia
8 magis est expectandus† & corripiendus,quàm puniendus. capitulo plerique.sexagesimaquinta distinctione,& quilibet iudex terrenus debet cælestem iudicem imitari id est, Deum,vt in.§. eripiat.in authenti.vt omnes obediant iudici prouinciæ,& præsertim iudex ecclesiasticus:quia natura diuinitatis,pia est.capitulo qui adiuinitati.de consecra.distinctio.prima,& plenè Paris de pute.in tractatu syndi.in versicu.compositio.prima columna.Ex quibus concludo prædictum venera. fratrem Iacobum à carceribus liberādum ex quolibet prædictorum,ac pristino honori ac famæ omni debito modo, quo fieri potest,restituendum, cùm in veritate nimis grauatus extiterit, & innocens.

& ita de iuris censura sentio.

Thomas grammatic. Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Nominatio facta sponte per inquisitum de socio criminis, minimè aliter interrogatū, facit vt talis nominatio suspecta habeatur à lege.*

2 *Socij criminis depositio contra alium, quem in socium criminis nominat, etiam in casibus, in quibus de socijs interrogari potest, non faciet indicium ad torturam. Sed solùm operatur, vt inquisitio formari possit.*

3 *Socij criminis depositio, etiam in tormentis & in casibus exceptuatis, non faciet indicium ad torturam: sed solùm qualem qualem præsumptionem.*

4 *Socius criminis nominando alium in socium eiusdem criminis, etiam quòd ille nominatus esset malæ conditionis, & famæ, non ex hoc poterit torqueri.*

5 *Socius criminis dum nominat alium in socium, facit vt iudex inquirere debeat de fama, & conditione talis nominati: & non moueatur ex sola confeßione, etiam in casibus exceptis. & reperto ipso, bonæ famæ, talis nominatio, non operabitur quicquàm.*

6 *Socius criminis dum alium nominat in sociū: si contra illum nominatum non concurrat aliqua legitima præsumptio seu indicium, non creditur nominanti, nisi solùm ad inquirendum.*

Quando non concurrit aliqua legitima præsumptio contra socium nominatum, non creditur illi nominanti, nisi solùm ad inquirendum contra nominatum, & non ad torturam. ibidem.

Consilium LXVI.

REdemptoris gē-
tiū suffragio petito, amē.
In casu, de quo agitur, do
minicus de procita tort',
& in tortura interrogat⁹ sup assasinio
pdicto, vt audio ex se sua spōte depo-
suit, quòd de ordinatione seu mandato
honestæ mulieris Hilariæ filiæ ipsius
querulantis, id commiti fecerat: & sic
1 succedit iuris, † quòd quando inquisi-
tus de se confessus, alium nominat, mi
nimè de eo interrogatus, talis nomina-
tio suspecta habetur à lege. Ita dixerūt
Moder. senen. in tract. de indicijs & tor
turis. iij. chart. xij. col. versic. qualis au-
tem sit modus interrogandi. & sic non
stabitur eius dicto, nisi alia præcedant
indicia contra nominatum, prędictum
etiam in casibus, in quibus interroga-
ri potuisset. Ita in specie tenet Gui. de
Suza. in tracta. de tormen. viij. col. vers.
sed quid de quæstione occurrenti: &
idem tenet Saly. in. l. fi. extrà de accu-
2 sa. Et dato, † quòd essemus in casu spe
ciali, in quo quis de socijs interrogari
posset, tamen eius depositio non faciet
indicium sufficiens ad torturam. dixit
Ang. in. l. ij. si certus. ff. ad sillenia. vers.
& no. diligenter. sed solùm operatur, vt
inquisitio formari posit. Idem tenet
Saly. in. d. l. fi. Alex. in consi. xc. in. iij. vo
lu. Petr. philip. Corne. in consil. lviij. j.
3 vol. Fulgo. consil. clxxvij. † Et quando
essemus verè in casibus exceptuatis, ad
huc dico, quòd depositio socij criminis
licet in tormentis nō probet nec faciat
ind

indicium ad torturam:sed solùm qualem qualem præscriptionem, vt probat glo.in.d.l.fi.& idem hoc firmat Saly.& Io.de Imo.in.c.j.de confess.Gand.verò in tractat.maleficio.,sub rubrica de quæstio.& tormen.in versi.bonas quæstiones.concludit veram esse opinionẽ Azo.in.d.l.fi.quòd socius non facit fidem contra socium, nisi in certis casibus enumeratis seu exceptis, & si non præcedant indicia, adhuc etiam in illis non creditur socio criminis. Ita dixit Guido de Suza.in tract.maleficio. sub rubrica, qualiter reus subijciatur tormentis.in fi.j.col.vbi plus ambo prędicti docto.concludunt, † quòd etiam
4 si persona nominata esset malæ conditionis & famæ, propter talem nominationem non poterit tormentis subijci. Idem de præallegatis omnibus tenet August.Arimi.magnus practicus in additio.ad.Ang.in tract.maleficio.in versi.fama publica pręcedente.vij.col.vbi relatis opinionibus.dicit, quòd quicquid sit in practica, ipse non recederet à gl.in.d.l.fi.approbata & declarata ab illis summis doctoribus, qui fuerũt magni practici in maleficio:videlicet Gandi.& Guido de suza.& idem consuluit Alex.in consi.cxxvij.in fi.in.iij. vol.& plenè Andræ.de Iser.in constitutio.regni, si damna.vbi subdit dictum socij criminis non facere nisi aliqualem præsumptionem:quia confessus est contra
5 se vnde subdit, † quòd iudex inquiret de fama & conditione huius socij nominati, & non moueatur & sola confessione, etiam in dictis casibus exceptis & enumeratis per.d.glo.in.d.l.fin.& si inuenerit ipsum bonæ famæ, talis confessio nihil operabitur, ex quo debent esse præsumptiones, suspiciones & argumenta.& dicta constitutio:si damna requiret leuitatem vitæ torquendi, imò subdit Andræ.ibidem, in.v. colũ. quòd talis depositio socij torti erit qualisqualis præsumptio, etiam si plures sint confitentes de nominato, non valebit dictum eorum, quantum dictũ vniꝰ testis, qui facit torqueri: & in.l.maritus.de quæstio.sed solùm ex confessione plurium videtur probatum, vt de indicijs detur eorum copia nominato, vt iuuet se probando talia, per quæ eneruetur efficacia confessionum. Et quòd quando non concurrit aliqua legitima præsumptio contra socium nominatũ seu indicium, non credatur illi nominanti, nisi solùm ad inquirendum contra nominatum, & non ad torturam.tenet dom.de.S.Gemi.& capr.in.c.clericos.de sent.excom.in.vj.Bal.& Ang.in l.si certus.in princi.ff.ad sile.& ibi subdit roma.quòd hæc est communis sententia Saly.in.d.l.fin.& Mod.senen.in tract.de indicijs & torturis.in.iij. char. & ita consulo iuris esse ego.

Thomas Grammati. Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Testis si in causa criminali dicat se aliter deposuisse, quàm scriptum fuit, cui magis creditur ipsi testi, vel notario, qui scripsit.*

2 *Testium examinatio, in criminalibus non cõmittitur: sed debet fieri per iudicem.*

3 *Testium examinatio, non committitur: nisi alicui electio de voluntate ambarum partium.*

4 *Testium examinatio, quando committitur*

de voluntate partium alicui tabellioni, debet constare de commissione ipsa per scripturam alterius notarij seu tabellionis.

5 *Testis quando fuit non ritè, seu non rectè examinatus, potest etiam post publicationem iterum examinari.*

6 *Notarius obtinet vicem duorum testium, pro suo instrumento.*

7 *Testi, quando est persona non leuis, sed grauis vt si est clericus, vel alius probatæ vitæ, si deponat non sic deposuisse prout tabellio scripsi, creditur.*

8 *Testes non descripti in instrumento, si deponant aliquos testes interfuisse in instrumento, qui negauerant interfuisse seu fuisse præsentes, stabitur eis.*

9 *Testes si deposuerint non recordari se interfuisse in instrumento, vel non recordari de contentis in eo, non ex hoc instrumentum redditur falsum.*

10 *Testium subscriptio de iure non requiritur in instrumento.*

11 *Testes descripti in instrumento si deponunt pro instrumento, non vitiantur eorum dicta per alios testes super numerarios nō descriptos contrarium deponentes.*

12 *Testes duo si se affirmāt interfuisse in instrumento dum celebrabatur seu stipulabatur, alij verò duo testes negant interfuisse, instrumentum probat, quia coadiuuatur ab illis duobus affirmantibus.*

13 *Testium numerus quando in aliquo actu non reperitur taxatus, certè sufficiunt duo testes, etiam si actus esset grauis & magni præiudicij.*

14 *Probatio inquisiti quando reddit dubiam probationem querulantis seu fisci existentem contra ipsum inquisitum, debet inquisitus ipse absolui. vnde probatio fisci non solum remanet dubia, sed etiam elisa.*

Consilium LXVII.

TRemendi Dei præsidio petito, Amen. In causa notarij Petri inquisiti, & carcerati de fabricatione falsi instrumenti prætensę renuntiationis. Prætextu, quod duo testes in eodem instrumento descripti deposuerint non recordari interfuisse primo loco, & demum certo temporis interuallo dimisso dixerint se interfuisse, & ex hoc referant se instrumento prædicto. nam clarum esset nos esse in causa falsi intentati. & sic in criminalibus, & ex iuris dispositione in ciuilibus licet credatur tabellioni contra testes, aliter dicentes. 1 † attamen secus erit in criminalibus, & maximè dum de falsò contenditur, quia tunc neutri credendum est, nec notario nec testi. voluit Specul. in titu. de teste. §. primo versiculo, sed pone. & in titulo, de fide instrumen. §. restat. versi. sed quid quem refert & sequitur Anto. de butr. Panor. & plenè Fely. in. c. ad audientiam extrà de præscrip. ij. colum. versiculo. not. quinto. & in. c. cùm causam. in fin. extrà de testi. lo primo. Angel. & Imol. in. l. j. §. si quis neget. ff. quemadmo. testamen. aperian. Cy. & Saly. in. l. si quis decurio. de fal. Ludo. roma. in. l. j. in fi. ff. de verbo. oblig. & idem sequitur consulendo Alexan. in consi. suo. lxx. incip. viso processu inquisitionis. ij. colū. primo volu. & in consil. lxxiiij. viso testamento. pe. col. ver. fortificantur cod. j. vol. & plus subdit. Spe. in præallegato. §. restat. de instrumē. edit. quod omnes doct.

doct. Bononię in suo priuato examine ita concordarunt, vt non credatur tabellioni contra testem, quando testes accusantur de falso, & sequitur Ludo. in .l. prima in fin. ff. de verbo. oblig. suprà allegata dicens hoc esse verum dictum & singulare. & Fely. in præallegato. cap. cum causam. dixit hoc dictum Specul. esse multum nota. & consuluit etiam Alexand. in consilio. xlix. incipiẽte, visis processibus. in. ij. volu. & plenè Marsil. in consilio. lxxiiij. ij. colum. & Fran. curt. senior in consilio. lvj. ix. col. Pro corroboratione prædictorum benefacit, quod voluit Andræ. de iser. in constitutio. regni, in pecuniarijs. & ibi
2 gloss. vbi dixit, † quod examinatio in causis criminalibus non debet committi, sed debet fieri per iudicemmet: sicut etiam & in causa repulsæ, quæ incalescit criminalitati, nisi de voluntate inquisiti fieret, vel nisi essent testes senes & valitudinarij, qui personaliter se conferre non possent in curia ita firmat Andr. vbi suprà sed quòd etiam de iure communi in criminalibus, debet iudex ipse recipere depositionem testium, nec id facere per alium substitutum loco sui. ita in particulari consuluit Marsilius in suo consilio. cxxx. in secundo volumi. v. colum. incipiente, viso & considerato processu. & subdit. Ita colligi ex clementina prima. de officio delegati. & ibi clarius gloss. & Bald. in rubrica de controuer. inuestituræ. Tum etiam per id quod dici solet, quòd probationes sunt faciendæ iudici. l. quinquaginta. ff. de probatio. & l. eos. & l. si quando. C. de testibus. & l. doce ancillam. C. de rei vendicat. & habetur in lege apud eloquentissimũ. C. de fide instrumẽto. & quinta quæst. v. c. illi qui imò plus dicit And. de iser. in dicta constitutione, in pecuniarijs. quòd quando in causa criminali committitur examinatio testium alicui de consensu partium, requiritur insuper, quòd ille cui committitur, sit de curia aliàs non tenet talis commissio, nec examinatio, prout in casu, de quo agitur, sumus, in quo per exterum à curia
3 fuerunt testes recepti, † non aliter consentiente nec requisito præfato carcerato. Quinimò & plus, etiam tabellioni committi non poterit, nisi de consensu partium recepto testium, & de tali commissione, debet adparere per scriprurã manu alterius notarij, quàm
4 † illius, qui examinabit testes virtute commissionis. dixit Barto. in authent. apud eloquentissimum. C. de fide instrumen. Augel. in. l. iudices. eodem titul. Hostien. Ioan. andr. & Anto. de butri. in. c. quoniam contra. de probatio. Feder. de senis. consilio. cxcix. quæritur, an dicta Margareta. & constituit Alexan. in consilio. ccxiij. viso & opportunè discusso. secunda colum. versicul. præterea testes isti. in. ij. volu. & plenè Fely. in. c. cùm causam. xvj. colum. extrà de testibus. & in. c. si qui testium eodem titulo. Vnde cùm testes præfati aliter recepti fuerint, & à priuata persona, & non de magna curia, & non requisito aut cõsensu inquisiti, ergo &c. & demum, cùm fuerint iterum repetiti ad examen ritè & rectè, prout requiritur, bene probant, vt dicit Bald. in. c. primo. §. primo quid sit inuestitu. vbi tenet quòd quando testis non fuit ritè

receptus, potest etiam post publica-
5 tum repeti, & idem voluit † Barto. in l.
qui per salutem. ff. de iureiurand. & in
authenti. at qui semel. de probatio.
Ioannes Andr. in capit. cùm causam,
quæ inter archiepiscopum. de testibus
& Canoni. in cap. per tuas. de testibus.
Accedit insuper ad concomitantiam
depositionis ipsorum testium, qui be-
ne recordati sunt, depositio presbyte-
ri Francisci manere, qui licet non fue-
rit descriptus inter testes numerarios
contentos in instrumento: tamen fuit
præsens in stipulatione contractus, &
vocat præfatos duos testes interfuisse
ibidem. Concurrit insuper authoritas
6 notarij, qui vices duorum † obtinet.
capitulo cùm Ioannes. de fide instru-
mento. & sic resultat plena probatio,
quòd testes ipsi interfuerunt, & nihil
obstabit scriptura tabellionis, inquan-
tum cantat testes ipsos dixisse se non
recordari, & dato absque veri præiu-
dicio, quòd ita deposuissent se non re-
cordari, possunt tamen hodie testes di-
cere se recordari de eo, quod pridie
non recordabantur. Ita Bartol. in lege
qui bona. §. si quis stipulatus. in prin-
cipio. ff. de damno infecto. & quod in
simili dixit Baldus in lege de tutela. C.
de in integrum restitutione. Et facit
pulcherrimus textus. in lege quidam
tabularum. ff. de furtis. secundum An-
gel. ibi: quòd si testis vno tempore non
est recordatus, & alio tempore recor-
datur, non dicitur contrarius, nec per-
iurus, nec varius concurrente maxi-
mè grauitate personæ testium, cùm
sint clerici, quibus magis deferendum
est seu credendum, dum deponant nõ
7 ita † dixisse, prout scriptum est, vt
considerat Panormitanus in præfato.
cap. ad audientiam. de præscriptio. &
sic rectè succedit, quod voluit Anto-
nius de butri. quem sequitur Felynus
in præfato cap. cùm Ioannes extrà de
fide instrumentorum. in. xvij. colum.
in versicul. hanc ampliationem limita,
quòd quando probari potest per alios
testes non descriptos. in instrumento,
quòd illi testes qui negant se interfuis-
se, fuerint ibi præsentes, certè stabitur
8 eorum depositioni, quod † ibi præ-
sentes fuerint, & sic instrumentum re-
manebit verum, & absque suspictione
prout ita dicendum est, in casu nostro
ex præmissis. Prætereà, vltra deposi-
tionem præfatorum testium, extat con-
fessio ipsius renuntiantis, in qua dixit
præfatam renuntiationem fecisse in
posse eiusdem notarij Petri inquisiti.
&; sic non potest instrumentum ipsum
prætendi falsum. nec suspectum, & li-
cet testes deposuisse asseratur, se non
recordari interfuisse in instrumento,
seu non recordari de contentis in eo,
9 † non ex hoc dici potest instrumen-
tum falsum. dixit Baldus. & Imola. in
lege prima. §. si quis neget. ff. quem-
admodum testamenta aperian. Salj-
cetus in lege in exercendis. C. de fide
instrumentorum. & Paulus de castro
in consilio. ducentesimoquinto, non
multum videtur, &c. Innocen. Anton.
de butri. & Imola. in sæpius allegato.
capitulo cùm Ioannes &c.

¶ Et si dubitari contingeret, si instru-
mentum prædictum fidem faciat, cùm
authoritate apostolica, factum adpa-
reat, & non regia, licet hoc non sit præ-
sen

ſentis diſcuſsionis. ſed ſolùm agitur in præſentiarum, ſi notarius Petrus conſecit dictum inſtrumentum, prout con ſeciſſe probatur per duos teſtes inſtrumentarios: & etiam per vnum alium presbyterum, & etiam per confeſsionem partis. vnde nunc an inſtrumentum prædictum probet, ita vel ne, hoc quidem ſpectat ad iudicem, qui admiſit procurationem, ad renuntian-
10 dum. † ſed de iure non requiritur ſubſcriptio teſtium in inſtrumentis, vt dicit Specul. in titulo de inſtrumento. editio. §. inſtrumentum ergo. verſiculo. Item, quòd teſtes, ſed ſolùm ſufficit, quòd nomina teſtium exprimantur in principio. inſtrumenti per ipſum tabellionem, aut in fine, prout dicit Baldus in titu. de pace Conſtan. in verſiculo. die lunæ. in verſiculo, in præſentia, vel in fine ſecundum Bald. in.l.hac qua. prima columna verſicul. venio ad alia. C. qui teſtamẽtum face. poſſ. & plenè Pau. de caſtr. in conſilio cvj. incipiente, non multum. bene tamen fateor, quòd ſi eſſet inſtrumentum Regali authoritate confectum, requireret teſtium ſubſcriptionem per conſtitutionem Regni: inſtrumentorum robur. & quia in ore duorum vel trium ſtat omne verbum capitulo: in omni negotio. extrà de teſtibus. Nec reperitur taxatus alius numerus teſtium in procuratione prædicta: adparet ex præmiſsis ſatis probatum inſtrumentum prędictum fuiſſe verè confectum de voluntate Abbatis Andræe in perſonam prædicti domini Blaſij, ad renuntiandum, quod quidem ſatis ſufficit ad abſolutionem, & liberationem ipſius notarij Petri inquiſiti, ex quo teſtes deſcripti in inſtrumento de ponentes pro eo, non eliduntur per ſu-
11 per † numerarios non deſcriptos aliter dicentes. Ita Bald. in.l. ſecunda. C. de quæſtio. & in additio. Specu. in titulo de teſtibus. verſiculo, nihil prodeſt. Et ita concludendo tenet Ioannes de Imo. in dicto.c. cùm Ioannes. & in proprijs terminis Bald. in.l. in exercendis. C. de fide inſtrumen. vbi in ſpecie de-
12 cidit, † quod dum duo teſtes deponunt pro inſtrumento ſe interfuiſſe, licet alij duo negent inſtrumentum, recipiet robur ab illis affirmantibus, & dicentibus ſe interfuiſſe: & hoc dicit Baldus. in dicta lege in exercendis. in verſiculo, venio ad ſecundum membrum. in vltima colum. & idem Bald. in. l. hæredes palàm. verſic. extrà nos videmus. ff. de teſtamen. & tantò magis, quia ipſemet dominus Franciſcus deponit omnes quatuor teſtes prædictos fuiſſe præſentes in inſtrumento procurationis prædictæ, quòd ſufficit pro inſtrumento, & pro notario: licet illi duo negent. Ita Bald. in. l. teſtium. verſicu. modo hic inſurgit dubium. C. de teſtib. Barto. in. l. prima. §. fina. de authori. tuto. & nihilominus quando in aliquo actu non adparet taxatus numerus teſtium, ſufficient duo teſtes,
13 etiam † in actum grauis præiudicij. cap. quoties. & ibi Panormit. de teſtib. pro quo facit glo. in. c. præſul. &. q. iiij. quæ tenet, quod ad omne crimen probandum ſufficient duo teſtes, etiam ſi producerentur contra pontificem ſummum. & idem tenet in. c. ſuper eo. de teſti. & in ca. qui tuas. extrà de maiori.

iori.& obedien.& plenè Felyn.in prædicto capitulo quoties &c.Ex quibus omnibus & eorum singulis concludendum cõsulo prædictum notarium Petrum omnino absoluendum,tum maximè,quia probatio fisci ex præmissis redditur dubia per probationes,seu
14 defensiones inquisiti. † quo casu vbi probatio fisci redditur dubia per probatiões inquisiti,debet inquisitus ipse absolui: vt firmat Bartol.in lege. non solùm.§.sed vt probari.ff.de noui operis nuntiatio.circa principiũ. Baldus in leg.prima.C.an seruus ex suo fact. Saly.in.l.matrem.C.de probatio. Petrus de ancha.in consilio.cclxxxv. cano.in.c.auditis.de præsumptio. vnde cùm probatio fisci nedum remaneat dubia,sed etiam penitus elisa propter probationes factas per ipsum inquisitum, succedit quòd in simili decidit Bartol.in.l.admonendi.ff.de iureiur. vbi dixit,quòd licet alias agentis seu actoris probatio clara sit,si tamen probatio rei sit semiplena, debet eo casu iudex procedere ad delationem iuramenti suppletorij,& non condemnare:secundum quod actor probauit.Ita Bartol.in loco præallegato:secundum quem consulendo tenet Alex.in cõsil. cxxxiiij.in secundo volumi.& facit bene textus in.l.absentem.ff.de pœn.vbi ex dubia probatione inquirentis, debet concedi absolutio.

Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Propositum & voluntas, distinguunt maleficia.*

Amicitia inquisiti cum vulnerato,ab ipso facit cessare omnem præsumptionem doli.ibid.

2 *Pœna corporalis ad hoc, vt locum habeat in delicto, requiritur quòd dolosè commissum fuerit.*

3 *Dolus quid sit.*

4 *Consanguineo licitum est consanguineum ab alio aggressum defendere:imò etiam & quemlibet alium extraneum aggressum.& numero quinto.*

6 *Consanguineus si defendendo consanguineum suum insultatum occiderit inuasorem,non debet puniri.*

7 *Clericus potest consanguineum aggressum defendere & aggressorem occidere,quãdo iniuria proximi non posset aliter propulsari.*

Consilium LXVIII.

REdemptoris gentium suffragio petito,Amen.In causa Petri apuliensis,cùm Frãcisco Calabro,dum adinuicem rixarentur fracto ense prędicti Franci.Frãciscus ipse aufugit,& insequutus per prædictum Petrum euaginato ense,obuiauit Ioanni fratri prædicti Francisci,qui præuidens persecutionem dicti eius fratris similiter ensem contra ipsum Petrum prosequentem euaginauit,sicq; demum reperitur prædictus Petrus in brachio vulneratus,consultus an. Ioannes ipse punitionem aliquã mereatur,ex causa vulneris prædicti:dixi iudicio meo non esse locus alicuius pœnæ ex infrà scriptis.Et primò liquet ex

meritis

meritis probatorum Ioannem prædi-
ctum à casu superuenisse in rixa, ob-
uiando prædicto eius fratri & ipsi Pe-
tro eundem euaginato gladio prose-
quenti,& sic casualiter & non delibe-
ratè seu appensatè arma extraxit, vt
prædictum Franciscum eius fratrem
defenderet,& non vt prædictum Ioan
nem offenderet:cùm quo magna ami-
citia,imò necessitudine adiũctus erat,
ex qua amicitia euacuatur ac tollitur
omnis præsumptio doli:per gloss. sin-
gu.in.l.prima.C.ad.l.corneliam de si-
1 cariis. † secundum quam consuluit
Cæpo.in consilio suo.ij.penultima co-
lumna.nam in animaduersione deli-
ctorum attenditur propositum & vo-
luntas,quæ distinguunt maleficia: vt
in.l.qui in iure cum vulga.ff. de furt.
nam vt pro delicto pœna corporalis
2 locum habeat,requiritur, †quòd do-
lus interuenerit:vt dicit Bartolus.in.l.
prima.§.primo.versicu.iuxta hæc quæ
ro.ff.si quis testamen.liber.esse iussus
fue.Bald.in.l.data opera.versicu.item
statutum.C.qui accusare non possunt
sicque carente ex præmissis dolo præ-
dicto Ioanne, cùm dolus diffiniatur:
3 omnis calliditas,fallacia,†& machina-
tio ad alium circumueniendum, fal-
lendum,& decipiendum:vt in.l.prima
§.dolum.ff.de dolo. ergo puniri non
potest aliqua pœna corporali:imò nec
etiam ratione culpæ haberet locum mi
tior pœna aduersus ipsum: per.l. qui
ergo.§.pœna grauior. ff.de infami.cũ
Ioannes ipse iure permittente id fece-
rit,attenta fraternitate prædicti Fran
cisci aggresi inermis,ita fugientis ne
à prædictò Petro occideretur:qui Pe-
trus eundem Franciscum gladio eua-
4 ginato insequebatur. † Cùm ex iuris
dispositione licitum sit consanguineo
alium sibi consanguineum oppressum
siue insultatum defendere: vt tenet
gloss. Barto.& communitur docto. in
l.vt vim.ff.de iustitia & iure. Cynus,
Baldus & alij in lege prima. C. vnde
vi Flor.in.l.scientiam.§. qui cùm ali-
ter.ff.ad.l.aquiliam.Salycetus in.l.pri-
ma.C.de rapto.virgi.Innocen.& Ca-
noni.communiter in.c.si verò.lo pri-
mo.extrà de senten. excommunicatio.
Gandi.in tractatu maleficiorum, sub
titu.de defensio.à reo faciend. Ang.de
areti.in eodẽ tract.maleficiorũ in ver.
& dictus Titius se defendẽdo.& nedũ
consanguineum,licet consanguineo,
dum insultatur defendere.verum etiã
5 †& quemlibet extraneum, vt inquit
Bartolus in.l.si quis in seruitute.ff. de
fur. Et est bonus text.in capit. dilecto.
de senten.excommuni.in sexto & in ca
pitu. fortitudo vigesimaquarta quæ-
stione tertia,& sequitur idem Bartol.
in dicta.l.vt vim.penul.columna. ver-
sicu.ego teneo,quòd etiam in aliis ex-
traneis.vbi eodem argumento vtitur,
quo in suprà allegata.l. seruitute. de
furtis.videlicet,quòd si pro defensione
rerum alicuius,licitum est eundem ag
gressum seu oppressum defendere,mul
tò fortius erit pro vita seu corpe aut sa
lutæ alterius tuenda. & subdit quòd
hoc ibi tenet Gul.de cun. Petrus & Ia
cobus.& in.l.prima.C.vnde vi & Albe
ric.ibi in versicu.ad defendendam.in
fine.& Innocent.in præallegato capi-
tulo: si verò æquiparat defensionem
suorum vel extraneorum. & idem te-
net

net Baldus in capitulo final. de re iudicata. & in .l. raptores. C. de episcop. & clericis. & intantum adparet hoc esse verum, quòd etiam si aggressus seu offensus esset mihi inimicus capitalis, licitum mihi erit eundem adiuuare & defendere. dixit Baldus. in. d. l. vt vim. in vj. quæstio. & ibi plenè Iaso. ff. de iustitia & iure. quia eo casu aggressor facit iniuriam reipublicæ: ergo quilibet de populo potest ipsam propulsare, etiam contradicente offenso, quod plus est. nedum postulante auxilium. tex. est in terminis in. c. dilecto. extrà de sentent. excommunicatio. in sexto: imò & fortius, nedum licet aggressum defendere: sed in defendendo offendentem percutere, ita voluit Abbas in. c. olim. de restitutio. spoliatorum. septima columna. versicu. sed nunquid. Quinimò dixit Baldus in. l. raptores. C. de episcopis & clericis. quòd si quis aggreditur consanguineum meum, volens eundem occidere, & ego volens ipsum
6 adiuuare, occido inuasorem, † seu aggredientem ipsum, non ero in pœna aliqua: ex quo est habenda ratio affectionum, & ideò dixit gloss. vigesimatertia quæstione octaua. §. primo nō peccare, qui alium iniuriam patientem defendit, etiam si ibi homicidium fiat. Et idem tenet Abbas in præfato. capitu. olim. dicens ita sentire Innocen. in dicto capitulo si verò. lo primo. de sentent. excommunicatio. Pro quo facit textus secundum eum, in dicto capitulo olim. & in dicto capitulo dilecto. & vigesimatertia quæstione tertia capit. non inferenda. & cap. qui potest. Et istud etiam locum habet in clerico,
7 † quando iniuria proximi aliter propulsari non posset: quia tunc eidem clerico liceret aggressorem proximi vulnerare & occidere. capitu. Maximianus vigesimatertia quæstione tertia & cap. qui potest. Ita voluit Abbas in capi. clerici arma portantes. extrà de vita & honestate clericorum. sicque ex præmissis intrepidè concludendo de iure sentio, præfatum Ioannem nō esset in aliqua pœna, cùm ex iuris permissione id fecerit, quod fecit per leg. qui occidit. & leg. in hac. & leg. qui foueas. & leg. si putator. ff. ad legem aquiliam. & in. c. Ioannes. & in capitu. fina. de homicidio. & in capitu. si duo. quinquagesima distinctio. & successiuè, nec posse vlterius ad instantiam Regij fisci, nec partis inquietari: sed à carceri liberari &c.

Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Dorctor.

SVMMARIVM.

1 *Confessus sponte seu in tormentis delictum, non solet statim per iudices iudicari seu condemnari: sed dari testes ad se defendendum: infra quem terminum potest reuocare confessionem: & probare ipsam erroneam. & numero secundo.*

3 *Confessus simpliciter interfecisse hominem in iudicio, potest ex interuallo interpretari confessionem suam, & illud fecisse ad sui defensionem.*

4 *Reus potest plures exceptiones etiam contrarias, conditionaliter & subordinatè proponere: & nedum in criminalibus, verū etiam in ciuilibus. & nu. 5.*

6 *Minæ operantur, quòd si aliquis est mihi inimicus*

natus mortem, & sic solitus minas executioni mandare, possum impunè eundem preuenire & occidere.

7 *Occidens venientem contra se gladio euaginato, vt offenderet, est excusatus.*

8 *Occidere seu offendere mihi licet aggressorẽ ex sola sua præparatione ad me offendendum vel aggrediendum.*

9 *Testes producti ad defensionem, licet deponãt per verbum, credo probant.*

10 *Ad defensionem quòd quid factum fuerit, probatur per coniecturas, quæ iudicis arbitrio relinquuntur.*

11 *Testibus duobus affirmantibus, quòd alter gerebat arma, statur potius, quàm mille negantibus. Et quomodo hoc intelligi debet contra istam præsumptionem iuris ex eo, quod daret operam rei illicitæ.*

12 *Defendendi animo quòd quis fecerit, stabitur eius iuramento, concurrentibus maximè alijs coniecturis.*

13 *Confessus homicidium fecisse ad sui defensionem, licet ipsam non probauerit, non tamen poterit pœna ordinaria puniri, sed extraordinaria.*

Consilium LXIX.

REdemptoris gẽtium suffragio postulato, Amen. In causa. Benedicti de Melficto carcerati ex causa vulneris illati Iacobo contadino, licet confessi & vulnus prædictũ intulisse, negari nõ potest quin in eius iuribus & defensionibus audiri nõ debeat, iuxta doctrinam Salyceti in l. secunda. C. de custodia reorum. quam magna curia vicariæ & cætera regni tribunalia semper in practica obseruarunt & obseruant: vt sponte seu in tormentis confessum non statim post confessionem condemnent: sed ratificata confessione terminum assignent ad faciendum suas defensiones, infra quem si voluerit confessus reuocare suam cõfessionem, vt erroneam, † & de errore demonstrare, id facere possit: vt ibidem Salycetus testatur: alias frustra daretur talis terminus: tenetur tamen probare errorem: vt in leg. error. C. de iuris & facti ignorantia. & leg. non fatetur. ff. de confessis. & vtrobique per doctores, sed cùm Benedictus ipse præmissam eius confessionem reuocauerit, & probauerit, quòd ad eius defensionem vulnus intulit, meritò absolutio succedere debet. Et quòd potuit etiam ex interuallo dixisse, ac etiam probasse, prout probauit id fecisse ad suam defensionem. tenet singulariter Baldus in capitulo. primo. §. item si vasallus. vltima columna. de controuer. inuestitu. vbi in specie dixit, quòd si quis simpliciter fuerit confessus in iudicio se interfecisse hominem, poterit ex interuallo interpretari confessionem suam, † quòd fecit ad sui defensionem: per textum in capitulo, cùm dilecti. extrà de accusatio. & idem tenet Baldus in pluribus locis, vt refert & sequitur Iason in lege vt vim. ff. de iustitia. & iur. & licet conetur impugnare, quasi sentiat Baldum voluisse standum esse confessioni: & quòd diuidi non possit, non est ratio aliqua habenda de dicta impu

impũgnatione: quia dato, quòd scinderetur confessio prædicta per dicta Bartoli, in.l. Aurelius. §. idem quæsijt. ff. de liber. lega. tamen huiusmodi diuisio operatur, quòd transfert onus probandi, qualitatem in confitentem, quæ qualitas in casu præsenti & sic defensio est probata optimè per testes. Et quòd dicta interpretatio fieri possit, tenent omnes in prædicto cap. dilecti. vbi plenè per Felynum: & tamen nulli
4 dubium, quòd reus potest plures † exceptiones, etiam contrarias conditionaliter & subordinatè proponere: per text. & ibi glos. & Bartolus, in.l. si quidem. C. de exceptionibus. Antonius de butrio, Cardina. Imo. & Abbas, in c. cùm venerabilis. de exceptionibus. Baldus, & Salycetus in.l. prima. C. de furtis. & hoc nedum procedit in criminalibus, verùm etiam & in ciuilibus.
5 † nam reus negans se teneri ad debitum, & se nunquam id, quod à se petitur, debuisse, licet conuincatur de mendacio, poterit demum allegare solutionem seu pactum de non petendo, vel quamlibet aliam exceptionem contrariam. primæ negationi vel exceptioni oppositæ. textus est in.l. nemo ex iis. in principio. & ibi hoc tenet glos. ff. de regulis iuris. & ibi Bartolus. bonus est textus in.l. nemo. ff. de exceptionibus. & ibi Bartolus. qui altius materiam exorditur. Idem tenet Bartolus in authen. contra qui propriam. C. de non numerata pecunia. quicquid dixerit Dy. in regula: nullus pluribus. de regulis iuris. in. vj. & licet Dynus pro sua opinione inducat text. in dicta authen. contra qui propriam. & in.l. cum deinde. de probationibus. tamen Bartolus. ibi dicit iura facere contra Dynum, & pro opinione ipsius Barto. & licet Paulus de castro ibidem conetur saluare Dyni opinionem: tamen dicit ipse, quòd in iudicando non est recedendum ab opinione Bartol. Hoc idem tenet Baldus in dicta authentica contra qui propriam. per iura præfata: & facit bene textus in cap. finali. de solutionibus. & ibi Abbas. vbi expresè Baldus subdit hoc esse tenendum regulariter: licet ibi enumeret aliquos casus, in quibus dicta regula locum non habet, in quibus casibus non complectitur casus præsens, & tandem cum opinione Bartoli contra Dynum, tenet etiam Alexand. in dicta authentica: contra qui propriam. in additione ad Bartolum in fine. cum qua etiam opinione Bartoli contra Dynum tenet etiam Philippus Franchus, in dicta regula: nullus pluribus. & Socinus in dicta.l. nemo. quæ opinio tantò magis procedere debet, quando ambæ exceptiones fuissent oppositæ simul & copulatiuè. quo casu videntur propositæ disiunctiuè: scilicet vna in defectum alterius: & sic casu, quo vna non fuerit probata, alia videtur proposita. vt not. voluit Innocentius & communiter Canonistæ, in cap. auditis. de præscriptionibus. ad quod faciunt not. per Borto. in.l. prima. C. de falsa causa adiecta lega. & suprà dicta maximè procedere debent, vbi interpretatio præfata vel declaratio non esset multum extranea: vt no. per glossam & Bartol. in.l. ab executore. ff. de appellationibus. in illo articulo, quando

do iudex poteſt interpretari ſententiam ſuam.& per Alexand.de Imola. in.l.ſecunda.ff.de liberis & poſthumis. & ſic cùm Benedictus ipſe confeſſus fuerit ex cauſa minarum mortis inferendæ factarum per præfatum Iacobum ,.dicetur legitimè factum , & ad ſui defenſionem:iuxta text.in.l.prima. C.vbi & quando liceat vnicuique ſine iudi.& ibi Bald.vbi text.dicit melius eſſe in tempore occurrere, quàm poſt vulneratam cauſam remedium quærere.& Bald.ibi dicit licitum eſſe præ-
6 uenire & occidere † mihi minantem:& maximè, ſi ſolitus fuerat ſuas minas executioni mandare:vt ibi dicit Paulus de caſtro. Conſulẽdo inſuper præcauendum eſſe à minis præfatis : de quibus plenè in proceſſu ad defenſam probatum eſt etiam tempore inſultus, quod plus eſt : & ſic eoipſo,quòd probatur, quòd aliquis veniebat contra
7 me cum gladio, † vel enſe,& ego occido ipſum , ſatis adparet probatum illud feciſſe ad mei defenſionem,& ſum excuſatus.Ita magiſtraliter tenet Barto.in.l.ſed & quęcunque.per illud tex.
8 ff.ad legem Aquiliam. Quinimò † & plus voluit Bald. in.l.lege. per illum text. ff.locati. quòd ex ſola præparatione ad offendendum vel aggrediendum , licitum eſt mihi offendere, vel occidere:& infinita alia referuntur ad hoc per Iaſo.in præallegata.l.vt vim. & plenius Felyn.in.c.ſignificaſti.el ſecundo.in.v.colum.cum ſequentib.extrà de homicid.& plenè per Alexand. de Imol.in conſil.cix.ij.colum.in primo volumi.& in conſi.xiiij.vltima col. in tertio volumi.& per Bald.in conſil. cv.primo volumine.& licet teſtes deponentes id factum fuiſſe ad defenſionem ipſius Benedicti,id videantur depoſuiſſe per verbum , credo : attamen
9 cùm depoſuerint † ad defenſionem, plenè probabunt . dixit ſingulariter Barto.in ſingulari ſuo,quod ſingulare incipiẽ.Vanutius. ſequitur plenè Alexand.qui multa refert in conſilio ſuo. lxxvj.in primo volumine.& plenè Iaſo.in.l.vt vim. ſecunda col.& ibi ſubdit,quòd etiam probatur defenſio per coniecturas , quæ iudicis arbitrio reli-
10 quuntur : vt ibi per eum. † & magis credendum erit duobus teſtibus affirmantibus , quòd Iacobus geſtabat arma,dum inſultatus fuit Benedictum, & cum maximo clamore minando quòd ipſum occideret , quàm mille aliis teſtibus negantibus eundem Ia-
11 cobum,tunc arma † non detuliſſe . gl. eſt in.l.diem proferre.§.ſi plures.ff.de arbitris.& eſt glo.elegans in cap.clerici.lxxxj.diſtinctione.quam reputat ſingularem Bald.in.l.data opera. C.qui accuſare non poſſunt. Abbas in cap. ad noſtram.de probationibus.& in capit.cùm.P.manconella. de accuſationib.vbi pulchrè ad intellectum illius gloſ.& idem voluit Abbas in cap.quoties.& in.cap.inter.& in cap.de teſtibus.de purgatio.cano.& præfata maximè procedunt in caſu pręmiſſo,cùm teſtes examinati ad inſtantiam fiſci,
12 non † deponant negatiuam coartatam, videlicet, quòd Iacobus non deferebat arma tempore minarum & inſultus, nec deferre potuiſſet, quin ipſi non vidiſſent :.quia eo caſu , quo credẽdum eſſet potius duobus affirman-

A tibus,

tibus, quam mille negantibus, non haberet locum regula prædicta, quæ solùm haberet locum in negatiua credulitatis, vel purgationis: secundum Abbatem in capitulo bonæ memoriæ, el primo, columna. viij. de electionibus. Baldus in capit. ad nostram. de probationibus, vbi allegat glos. in dicto. §. si plures. & plus dicunt doctores, quòd contra istam iuris præsumptionem ex eo, quòd quis dedit operam rei illicitæ, & sic dolosè fecerit: quod imò quòd animo se defendendi fecit, stabitur ipsius se defendentis iuramento, maximè concurrentibus aliis coniecturis: prout pulchrè voluit Baldus, & post eum Baldus in capitulo: bonæ. extrà de postulatione prælatorum. el secundo. Vnde stante huiusmodi confessione, quòd ad defensionem vulnus præfatum illatum fuerit per præfatum Benedict. eidem Iacobo, etiam quòd in defensionibus id probatum minimè fuisset, adparente hoc per solam ipsius confessionem, & cum qualitate præmissa, quòd ad defensam fecerit, non posit ex hoc Benedictus ipse pœ-
3 na ordinaria vulneris puniri: † sed alia extraordinaria: vt magistraliter voluit dominus Abbas in capitulo: auditis. extrà de præscriptionibus. refert & sequitur Iasonem asserens hoc dictum sibi in actu practico fecisse magnum honorem. in. l. vt vim. quinta columna. ff. de iustitia & iure. idem tenet Socinus in. l. prima. in principio. ff. de vulgari & pupillari. & in. l. prima. in tertia columna. ff. si certum petatur. Alexand. in. l. non solùm. §. sciendum. ff. de noui operis nuntiatione. Felynus in capitulo: significasti. el secundo. extrà de homicid. & vltimo loco sequitur Marsilius in singulari suo. clxxxv. incipiente: confessio inquisiti: licet Felynus dixerit in præfato capitulo: significasti. hoc dictum Abbatis esse stupendum, si verum est, non curo, propter authoritatem multorum illud sequentium: & ita semper in practica obseruatum. Ex quibus resultat vera iuris conclusio, præfatum Benedictum esse omnino absoluendum: & ita de iuris censura consulo ego.

Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Doct.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Argumentum à communiter accidentibus, est validum.*

2 *Confeßio existentis in articulo mortis, tenet & valet.*

3 *Assertioni vulnerati existentis in mortis articulo, & dicentis se vulneratum à Titio, an stari debeat. & nu. 4.*

5 *Exculpatio vulnerati, asserentis quòd Titius fuit, qui ipsum vulnerauit non prodest: nec nocet inculpato vel exculpato: etiam si in mortis articulo talis exculpatio facta sit.*

6 *Socius criminis, si alium nominat in crimine illo, etiam in casibus exceptis, si aliud non adparet contra illum nominatum: nisi dictum ipsius socij criminis, non faciet indicium contra socium.*

7 *Socius criminis dum deponit contra socium, debet index inquirere de conditione & fama inquisiti nominati. Et si repererit ipsum bonæ famæ, talis nominatio non operabitur quicq*

quicquam, etiam si plures essent confitentes denominato: nam eo casu non debet iudex moueri ex sola confessione.

8 *Socius criminis in casibus exceptuatis licet probet iunctis aliquibus alijs contra socium, id intelligendum est procedere in socio criminis, aliàs non infame, quàm ob illud delictum.*

9 *Testes etiam recepti in subsidium, vbi veritas aliter haberi non posset, si reperirentur pluribus repulsis attincti, non probarent.*

10 *Testes repulsati, licet non sufficiant ad condemnationem, vt quando essent inhabiles, quia infames vel aliàs criminosi, sufficerent tamen ad torturam.*

11 *Testes infames seu aliter inhabiles & criminosi, quòd sufficiant ad torturam: licet non ad condemnationem. intelligi debet, si ipsimet cum tortura id testificati sint. & melius.*

Consilium LXX.

AEterni numinis præsidio petito, Amen. In causa Cæsarelli de Placente de Neapoli, carcerati in magna curia vicariæ per annum & menses, cum Regio fisco, prætextu plurium delictorum, de quibus impetitus est: & in primis de homicidio commisso in personam Leonardi staferij prætextus, quòd Leonardus præfatus vulneratus asseruerit se à præfato Cæsarello vulneratum: nam licet Angelus in lege: si quis in graui. §. si quis moriens. ff. ad Silleianum. tenuerit huiusmodi assertioni vulnerati standum esse contra nominatum ab ipso, prout etiam sequitur Marsilius in suo consilio quinto incipiente: in causa Ioannis Dominici. in secunda columna. vbi subdit esse huiusmodi assertioni standum: & hoc nouissimo fundamento, videlicet, quia assertio constituti in mortis articulo, probat contra offendentem, saltim quo ad indicium: vt dicit Angelus vbi suprà. Et facit ratio: quia quilibet præsumitur memor salutis æternæ, & pauci repeciuntur, vt rerum magistra experientia docet, qui in articulo mortis mentiantur: sed communiter omnes morientes laborant ad salutem animæ: & multi improbissimi homines in extremo vitæ ostendunt signa pœniten-
1 tiæ. Et validum † est argumentum à communiter accidentibus. lege: certi condictio. §. si numos. ff. si certum petatur. cum similibus. Ergo non est credendum, quòd præfatus Leonardus in vltimo eius vitæ, eundem Cæsarellum odio vel inimicitia seu alio sinistro respectu inculpare voluisset, maximè contra veritatem. Item monetur etiam ex decisione Baldi in suo consilio vigesimoquinto. in primo volumine. secunda columna. dum dicit confessionem decedentis in articulo mortis, tenere: cùm non sit præsu-
2 mendum, quòd † talis confitens tunc mentiri velit: prout etiam corroboratur authoritate glos. singularis in lege finali. circa medium. in glos. finali. C. de falsa causa adiecta legato, quam ibi multum commendat Baldus

dum dicit, quòd licet exceptio non numeratæ pecuniæ: posſit opponi per eũ, qui eſt confeſſus mutuum infrà biennium: tamen vbi talis confeſsio de recepto fuiſſet facta per conſtitutum in articulo mortis: quia tũc nec ipſe nec ei⁹ hæres poterunt huiuſmodi exceptionẽ opponere. idem voluit Bal. in. c. literas extrà de præſumptionibus: & conſuluit Alex. cõſi. xlv. habita ſuper his. in quarto vol. attamen præmiſsis non obſtantibus. contrariam ſententiam arbitror de iure veriorem: videlicet, quòd aſſertioni vulnerati aſſerentis ſe vulneratũ: & ſucceſsiuè occiſum ab aliquo, nullatenus ſtari debet: nam vltra quòd Angelus in loco præallegato abſque lege

3 & ratione loquatur: tamen † idem Ange. clarius & verius loquendo ſe correxit. Et contrarium firmauit in lege mater. in fi. per illam gloſſam. C. de calumniatoribus. vbi multis iuribus & rationibus hanc opinionem firmauit: & idẽ reperio tenuiſſe Nicolaum de Neapoli in præfato. §. ſi quis moriens. vbi rectè intuẽti eſt ibi textus formalis de caſu prefato: & idem in proprijs terminis conſulendo tenet Alex. de Imo. in conſi. xiiij. incip. ponderatis. &c. in. iij. vol. & ibi cõcludit, quòd ſi teſti inimico nõ creditur, & ſi ſtatim quod dicet ſe vulneratum ab aliquo, adparet quòd eſt illi inimicus: ergo ei credendum non eſt cùm teſti odioſo non credatur, etiam ſi fuerit in mortis articulo: & teneat corpus Chriſti in manu: cùm non omnis, qui moritur, & ſanctus Ioannes Baptiſta: vt dixit Bal. in tit. de pace Conſtantiæ: in verſi. vaſalli. & præfatam opinionem tenet etiam Ludo. Roma. in. d. §, ſi quis moriens. Gaud. in tracta. maleficiorum, in rubrica, an pax facta de vulnere. in verſi. qui iudex ad probationẽ. in verſiculo: ſed pone, quòd quidã vulneratus, Ang. & Auguſt. in tract. malefic. in verſi. qui iudex ad probationem ſuæ inquiſitionis. Alex. in conſ. xliiij. ij. col. Iaſ. in. l. de die. in prin. ff. qui ſatiſdare cogãtur: & in. l. j. ff. de eo, per quẽ factum erit. & idem cõſulendo reperio nouiſsimè tenuiſſe dominum Stephanum Berta. in conſilijs ſuis & Paris de puteo in ſuo tractatu ſyndicatus, in verſic. tortura. lo vltimo in. c. officialis. iij. colũ. & ibi ſubdit,

4 † quòd concurrentibus alijs non videtur dubium, quòd in caſu præſenti ceſſat, cùm nihil aliud cõcurrat, niſi nuda aſſertio vulnerati. Et ad præmiſſorum confirmationem, dixit Bal. in. l. ſi inſtituta. §. j. ff. de inoff. teſta. quòd confeſsio vel exculpatio vulnerati aſſerẽtis, quòd talis fuit, qui vulnerauit, non prodeſt nec nocet inculpato vel exculpato,

5 † quod procedit etiã, ſi dicta aſſertio fuiſſet facta in mortis articulo, vt dixit Ang. in. l. rationes. C. de probationibus. cùm quandoque moriens mentiatur: vt dixit Bal in. c. literas. de præſumptio. & eandem opinionem ſequutus eſt conſulendo idẽ Marſilius. non recordati de contraria eius opinione præmiſſa, vt ſuprà in cõſi. xx. in. iij. col. j. volu.

¶ Circa aliud homicidium in perſonã Sebaſtiani, vt ponitur, perpetratum in Bua Catalanorum, in quo cum enſe euaginato eundem Cæſarellum ibidẽ interfuiſſe teſtantur vnà cum Capitaneo Paciullo Santillus de Panicteria & Alphonſus, qui ambo ſe armatos inſequ

sequutos fuisse cum prædictis eundem Sebastianum deposuerunt, sed ꝙ ipsi illum non vulnerauerunt:& sic se ipsos met socios & participes criminis faciũt & tamen adparet homicidium ipsum in rixa commissum.& sic non sumus in casibus, in quibus posit aut debeat stari dicto sociorum:prout enumerantur per gl.in.l.fi.C.de accusationib.& plenè per doc.in.c.j.de cõfessis.inter quos non enumeratur homicidium. & ideò quando socij criminis sunt de per se soli, & nihil aliud adparet concurrere de
6 crimine ipso contra † inquisitum, non faciet indicium contra socium.ita magistraliter Saly.in.d.l.fi.in fi.de accusatione, Io.de Imo.in.d.c.j.de confessione.Gandi.in suo tracta.malefic.sub rubrica de quæstio. & tormentis.iiij.col. versi.sed quid si persona.Guido.de suza.in suo tractatu de tormentis.versic. sed quid de.qõ.occurrenti.& sequitur Marsilius cõs.lxxiiij.ij.col.& tantò magis cùm nulla adpareat probata aliqua mala fama contra eundem Cæsarellũ: & ideò satis pulchrè magistraliter voluit Andræas de ysern.in constitutione regni.si damna clandestina.in.iiij. col.
7 † quòd dũ socius criminis deponit nominando alium in socium, iudex debet inquirere,& se informare de conditione & fama prædicti socij nominati, & si repererit ipsum esse bonæ famæ, talis nominatio non operabitur quicquã etiam si plures essent cõfitentes de nominato.nam eo casu iudex non debet moueri ex sola confessione, sed debent cõcurrere præsumptiones, suspiciones & argumenta. Accedit, insuper, quòd prædicti testes vltrà quòd sunt socij & participes eiusdem criminis, vt ipsimet se faciunt, sunt etiam criminosi & infames ex alijs delictis. ꝑ quibus diu aliàs steterunt carcerati:vt plenè probatum est,& Santillus de Panicteria:in specie, vnus ex prædictis testibus propter eius crimina & scelera, fuit annis proximè decursis furcis suspensus,& iudicialiter condemnatus per magnam curiam vicariæ.vnde succedit quòd licet socius criminis in casibus exceptuatis probet
8 contra socium: † attamen id vendicat sibi locum in socio criminis, aliàs non infamæ ex alijs delictis:per id, quod in simili dixit Salyc.in.l.qui in iudicio.ff. de accusationibus.vbi dixit, quòd stante statuto, quòd de damno dato stari debeat iuramẽto damnũ passi ꝙ tamẽ si dãnũ passus erat infamis, eo casu eius iuramento stari non debet. & ita dicit Ang.se in facti contingentia pluries cõsuluisse, dum sibi casus occurrisset.& sic per hanc doctrinam Ang.reperio in proprijs terminis consuluisse Marsiliũ in suo consi.lxxiiij.in.iij.col.j.vo.quòd licet aliàs debeat stari socio criminis in aliquo casu ex iuris dispositione, id intelligendum est de socio criminis aliàs non infame ex alio delicto, per prædictam doctrinam Ang.in.d.l.qui in iudicio.quã reperi similiter relatam per Antonium Corsetum in singula. suis, in versic.integer. Ad corroborationem cuius rationabilis opinionis adduco vltra Marsilium, quòd stante statuto, vt libris mercatorum plena fides adhiberi debeat pro scribente, id locum habere intelligendum est, dummodo mercator ille, de cuius libro agitur, non esset aliàs infamis vel suspectæ vitæ.ita con-

cludit Bald.in.l.cunctos populos.C.de
ſumma trin.& fide catho.in repetitio-
ne.in.xv.colũ.verſi.v.exemplum idem
Bal.in.l.Caſsius.vlti.col.ff.de ſenatori
bus.verſi.vltimò quæritur,ſi libro mer
catoris.Iaſ.in repet.l.admonendi.char
ta.cxvij.ff.de iureiuran.Vnde cum prę
dictus Sãtillus vnus ex teſtibus ob eius
demerita in diuerſis generibus muſico
rum fuiſſet ad mortem condemnatus
& furcis ſuſpenſus.quis enim eundem
pluſquam infamem & pariter eundem
Ioannem Alphonſum eius conteſtem
non habuerit,vt acta & proceſſus noto
rij in eadem magna curia vicariæ can-
tant.Ex quibus infertur,quòd cùm te-
ſtes ipſi pluribus criminibus attincti ſint
ac conuicti,& plures exceptiones ac de
fectus patiantur, vltra quod fateantur
ſe participes & ſocios in eodem crimi-
ne,de quo contra prædictum Cęſarel-
lum depoſuerunt , dico quòd etiam ſi
eſſent recepti in ſubſidium,vt quia ve-
ritas aliter haberi non poſſet: attamen
9 nõ probarent.Ita conſuluit† Andræas
Barbatia,in ſuo conſ.lxv.ſapienter &c.
In.iiij.col.iiij.volu. Idem tenuit Soci-
nus.incip.viſa &c.nu.cxviij.in antepe-
nult.col.verſic.poſtremò.& ibi ſubdit,
quòd ſicut plura adminicula ampliant
probationem iuxta ea,quę habentur in
l.admonendi.ff.de iureiurand.ita plu-
res defectus annihilant & deſtruunt eã
quia contrariorum eadem eſt diſcipli-
na . Et quod operatur propoſitum in
propoſito , ita operatur & oppoſitum
in oppoſito.l.ſi vt proponis.C.de nu-
ptijs.Et idem conſulendo tenet Marſi
lius in conſi.cij.nu.xij.penult.col.Præ
tereà,eam prædicti teſtes , quòd cæteri
examinati ſuper inſultu & vulnere, vt
prætenditur,illato in perſonam Nico-
lai fuſtaioli,per eundem Cęſarellum vl
tra quod probatum fuit,illud proceſ-
ſiſſe ad neceſſariam defenſionem ipſius
Cæſarelli , fuerunt & inſuper optimè
repulſati , tanquam criminoſi & infa-
mes,ac luſores & blaſphematores Dei,
& ſanctorum:quibus enim iura non de
ferunt,vt probationem inducant:vt di
xit conſulendo Alexã.in conſi.clij.col.
iiij.incip.viſo proceſſu in.v.vol.& idem
reperio conſoluiſſe Philippum Deciũ
in conſi.cxliij.incip.in cauſa matrimo
niali.ix.colũ.& idem tenuit Lanfran-
cus de oriano, in repetitione capitoli
quoniam contra.in verſic.teſtium.xlij.
10 col.extrà de probatio. Et ad id † quod
ſuper hoc pro parte regij fiſci dicitur,
quòd licet huiuſmodi teſtes non ſuffi-
cerent ad condemnationem: ſufficerẽt
tamen ad torturam:vt dixit plenè Bal
dus,in.l.cunctos populos.C.de ſumma
trin.& fide cathol. Bal.in.l.j.§.quæſtio
ni.ff.de quæſtionib.Alber.de manc.in
ſuo tractatu de teſtibus.Lud. Roman.
in ſuo conſi.cccclj.incip.quædam mu-
lier.& Moderniores Senenſes,in tra-
ctatu de indicijs & torturis.iij.col.atta-
men ego dico præmiſſa procedere,quã
do tales teſtes infames ſeu aliter repul-
ſati,depoſuiſſent contra aliquem cum
tortura:quia aliter abſque tortura ad-
mittendi non erunt , nec probant per
textum in.c.ſi teſtes.verſic.ſi autem ea
rei conditio.iiij.quæſtioni.iij.& in.l.ob
carmen.§.ſi ea rei conditio.ff.de teſti-
bus.Ita dixit florẽ.in.l.iij.in prin.ff.de
teſti.& in.d.l.ob carmen.ff.co.tit.idem
tenuit gl.& poſt eam Inno.in.c.cùm.p.
extr

extrà de accusa. Rapha. Fulg. in consi. clxxiij. j. col. incip. in causa inquisitionis. Alex. de Imo. in consi. xj. incip. circa princip. ij. col. j. volu. & plenè Marsi. in consi. cix. j. volu. in antepenulti. col. nu. xiiij. & ideò dixit pulchrè Alber. de mane. in suo pulchro tractat. de testib. col. xxv. quòd id, quod dicitur, quòd testes infames admittuntur in criminalibus in subsidium, debet intelligi, cùm grano salis, videlicet, si cum tormentis id deposuerint. Et idem voluit Saly. in d. l. cunctos populos. & idem consuluit Marsi. in suo consil. lxxviij. incip. salus omnium. iij. col. ij. volu. Ex quibus omnibus. & eorum singulis concludo prædictum Cæsarellum tandiu, & nescio quomodo detentum, à carceribus liberandum.

Et ita exequutum fuit.

Thomas Grammati. V. I. Doct.

Consiliorum Thomæ Grammatici, viri vtriusq; Iuris discipli- na clariss.

FINIS.

AD Illustrissimum Dominum Don Petrum de Toleto, Marchionem benemeritum villæ Franchæ, Proregem locum tenentem & Capitaneum generalem Cæsa. & capt. M. in præsenti regno Neapo. Thomasii Grammatici vtriusque Iuris Doct. Neapolitani, ac olim iudicis magnæ & vicariæ curiarum Vota pro maiori parte relata in regio collatera. consilio, & coram illustrissimis Proregibus, qui pro tempore fuerunt super nonnullis ponderosis causis studium requirentibus.

CVM retrò actis temporibus, Illustrissime domine, die qua doctoream dignitatem adeptus sum, vix primam lanuginem emittens, ex Serenissimi quondam bonæ memoriæ Regis Federici Aragonei munificentia, ad officium iudicatus supremi tribunalis magnæ & vicariæ curiarum biennio promotus fuerim, ibidemq; alternis temporibus motu proprio omnium ferè Illustrissimorum Proregum prædecessorum tuorum, & successiuè ex iussu cap. au. tæ maiestatis indelebilis memoriæ, tunc Neapo. præsentis ad eiusdem officij administrationem: necnon & ad patrocinium quoque causarum fiscalium per binos annos euocatus, sicq; in eodem iudicio interpellatis annis quatuor fere lustra pertransiens, iam senescente ætate, ego ipse strepituum ac laborum tanti iudicij fatigatus, & quiescere desiderans, supplicandum tuæ Illustrissimæ dominationi cogitaui, vt huiusmodi indefesso labori finem hinc in anteà imposuisse dignetur: nec semitam Illustrissimorum prædecessorum in hoc sectari, aut prosequi: cùm ætatis grauitate accedente grauescat ingenium, grauescant vires, animus, vultusque terribilis iudicis aduersus delinquentes pariterque refrigescant: & longè com-

plures me & doctrina, & exercitatione habiliores comperiet: & ne incassum post terga metentium spicas rocollegisse visus sim, reconditas mei laboris messes à nonnullis annis collectas in trigintatribus votis, ac in quinquaginta consilijs criminalibus ad tutandum innoxiorum carceratorum salutem, dum vacans ab officio præfato causarum patrocinia adsumebam: eidem vestræ illustrißimæ dominationi, cuius præsentia spiritum viresque suscipiant, destinanda statui: quæ radijs tantæ Cæsareæ Maiestatis illustrata, hæc vitæ spiritum sufflata rectam iustitiæ trutinam & æquitatem attigisse recognoscant. Vale, Prorex iustissime.

*

EIVSDEM THOMAE GRAMMATICI, NEAPOLITANI IVRECONSVLTI CLARIS. VOTA in Regio collaterali concilio.

✽

SVMMARIVM.

1 ☞ Torqueri an possit inquisitus stantibus testibus de visu delicti commissi contra ipsum.

2 Iudex an torquendo inquisitum vbi constat de delicto per testes de visu tenetur in syndicatu.

3 Torquetur inquisitus ex communi obseruantia, ad euitandum calumniosas appellationes: licet per testes de visu conuincatur.

4 Torqueri an possit Doctor & pariter Miles, & ibi, quid si sit actu legens & dicitur contigisse de facto.

5 Doctor actu legens, dicitur esse in dignitate.

6 Doctor dicitur persona illustris: & gaudet omnibus priuilegiis concessis militibus.

9 Doctores dicuntur quasi radij solis, & per Doctores quasi luminosas candelas, vniuersum corpus orbis terrarum tenebris profugatis velut sydus irradiat matutinum.

10 Doctores, veluti splendor, fulgent firmamenti: & ipsorum scientia mundus illuminatur: & nisi fuissent Doctores, essemus in tenebris. & nu.11.

12 Consuetudo inducens, quod Doctores seu persona priuilegiatæ torqueantur, non tenet.

13 Torqueri non potest, qui aliàs fuit consiliarius ciuitatis suæ seu potestas: licet hodie non sit & hoc in memoriam pristinæ dignitatis Et Marti. de Fan. euasit condemnatus ad mortem, ex quo confessus fuerat per torturam, & de iure torqueri non poterat. & numero.14.

15 Officialis volens torquere illum, qui de iure torqueri non debet, potest ei resisti.

16 Officialis, qui fuit alicuius ciuitatis non potest torqueri per syndicatores.

17 Electus qui fuit seu prior ciuitatis suæ non potest torqueri, licet functus fuerit officio. & nu.18.

19 Decurio dicitur, qui de ordine curiæ officia temerè administrati vnde non est decurio. qui sententiam non tulit vel curiam non participauit. & nu.20.

21 Quod dicitur in iure de decurionibus, seu priuilegiis ipsorum, obseruabitur in consiliariis ciuitatis & consulibus ipsius, cùm sint loco ipsorum substituti & hodie loco decurionum habentur ibidem numero.22. & 23 & 28. Vbi intelligitur de consulibus ciuitatum & magnorum locorum, non autem oppidorum.

Tor

26 *Torqueri non debent honesti viri, nec vilibus pœnis affici.*

25 *Consiliarij ciuitatum hodie habent eandem potestatem & priuilegia, quæ olim decuriones habebant: & inter cætera, vt etiam finito officio minimè torqueri possint.*

Votum I.

Redemptoris gẽtium suffragio postulato Amen. In causa magnifici Antonij de Alexandro de Neapoli, vtriusque Iuris Doctor, cum Regio fisco, super vulnere illato in faciem Petri copulæ causidici, & aliis de quibus in inquisitione formata contra ipsum, facta relatione in Regio collaterali concilio, & coram Illustrissimo ac reuerendissimo do. Cardinali Columna, locum tenente generali: dum fuisset instatum pro parte Regij fisci, præfatum Magnificum Antonium esse torturæ subijciendum: dubi
1 tatum fuit, an torqueri † potuisset extantibus testibus de visu contra ipsum ad veritatem eruendam: & hoc vt ore proprio fateretur. Et certè dubium faciebat, quòd non, ex quo vbi de crimine constat per testes: & sic vbi inquisitus conuincitur per probationes liquidas, non potest torturæ subijci. sed cõdemnari: per tex. in. l. qui sententiam, & ibi Bald. C. de pœnis. And. de Iser. in. c. j. in. §. scire. si de feud. fue. contro. inter dom. & fidel. & in constituti. regni: si damna clandestina. vij. columna vbi subdit, quòd iudices crudeles aliter faciunt ad denegandum beneficiũ appellationis à iure permissum. & tenẽtur, ac si essent homicidæ. Idem tenẽt & sequuntur Mod. Senenses in tracta. de indic. & tortu. in. vij. char. in quinto speciali quæsito. in versicu. vj. iudex cõsiderare debet. & allegat multos idẽ tenentes. & subdit hoc verius esse. imò eo casu malè facit iudex torquendo,
2 † & tenebitur in syndicatu. dixit Ang. in. l. si certus. ff. ad sillam. Catal. de visso, in tra. syndica. in versicul. adde, quãdo. & idem tenet Augusti. Ariminen. in additio. ad Ang. in ver. famã publica. in. xv. char. versicu. ij. quæro. & Gandi. in tracta. malefic. in rub. de quæstio. & tormen. in prin. & hoc quia tortura datur in subsidium, quando veritas aliter haberi non potest. secus, si per aliam viam res adpareat: quia tunc nõ est deueniendum ad torturam. tex. est & ibi Barto. in. l. edictum. ff. de quæstione. & sequitur Ang. in dicto versicul. fama publica. iiij. char. versi. nunc vi-
3 deamus de tortura. † Sed quia ex communi obseruantia ad euitandum appellationem proceditur ad torturam contra inquisitum, licet per testes conuincatur, ex quo crimina patentia sunt punienda: nec debet dari occasio appellandi. & ideò iudices bene faciunt torquere ad eruendam cõfessionẽ. Ita dicit Baldo. contra Cyn. aliter tenentẽ in. l. ij. C. quorum appel. & idem Bald. in. l. j. C. de iura. calum. vbi subdit, quòd ita iudices seruant. & idẽ sequitur do. Anto. de Alexan. olim patruus huius Magnifici Antonij inquisiti, & Iurisco sultorum Princeps, in prædicta. l. j. C. de iura. calum. in tertia columna. circa

ti. &

fi.& ibi subdit hoc fieri ad finem euitã di calumniosas appellationes: & subdit formaliter: hoc tene menti, tu, qui vis practicare: quia ita communiter obseruatur: arg. l. si quis filio exhæredato §. si quis. ff. de iniust. rup. & irri. testa. licet contrarium dixerit Cy. & malè in
4 l. obseruare. C. quorum appel. † Et ideò nunc residet hæsitandum, an possit Magnificus Antonius ipse torqueri, cùm sit Doctor & Milites armatæ militiæ torqueri non possunt. l. desertorem. §. j ff de re milita. l. milites. C. de quæstio. ita & eadem ratione debet fieri extensio ad aduocatum seu Doctorem secundũ Cy. not. in dicta. l. milites. & ibi Barto. & Alexan. & Cyn. in l. iiij. C. ad legem iul. maie. Barto. in. l. omnes. C. de decurio. lib. x. & in. l. j. C. de aduoca. diuer. iud. Roma. in singu. suo incipiente: milites Doctores. Ang. in tracta. malefi. in versi. fama publica. in. xvj. char. Ioan. andr. in. c. cùm in cõtemplatione. de regu. in. Alexan. in. l. centurio. de vulg. & pupil. quod maximè procedere debet in ipso Magnifico Antonio inquinato, actu legente in studio generali Neapolitano, lecturam ordinariam sub stipendio Regiæ cu-
5 riæ: & Doctor actu legens. † dicitur esse in dignitate: vt not. Bald. in. j. constitu. Codicis. §. j. & in. l. fin. C. de Iudæis. Abb. in. c. quanto. de magi. patriæ. in. l. properandum. C. de postula. & facit ratio vrgentissima; quia sicut vtilitas publica, est causa priuilegiorum militarium lege prima & lege milites. C. de testa. mili. leg. fina. C. de restitut. mili. ita similiter versatur publica vtilitas circa exercitium Doctorum & aduocatorum: vt not. gloss. in. leg. prima. C. de studi. liber. art. vrb. Romæ. in fin. & not. Dy. Bartolus & alij in lege. prima ad fin. solu. matrimo. Nam Doctor, di
6 citur persona † Illustris: seũdum Baldum in proœmio ffrum per illud rubrum. & Alexand. in dicta. l. centurio. tertia colum̃a & est bonus text. ibi in rubri. prœmi. & alibi dicitur Doctor vir. illustris: vt. C. de iusti. codi. confir. §. ad istud verbum, & veri. quoniam &
7 miles non potest torqueri ex iuris † priuilegio. & tamen non est in dignitate: vt not. Bartol. in. l. ex eo. de testament. mili. quod vendicat etiam hodie sibi locum in militibus nostri temporis: vt not. Sali. in lege prima quinta quæstione de iureiur. & fact. ignorant. & ante eum Gul. de Cugneo in lege. penultima. ff. ex quibus causis maio. ergo idem deberet esse in Doctore, etiam nõ actu legente, nec in dignitate posito sed in casu præsenti hæc cessant, cùm præfatus dominus Antonius sit actu leges:
8 quo † casu non inficiari potest, quin gaudeat omnibus priuilegiis concessis militibus. Ita in propriis terminis dixit Barto. in leg. medicos. C. de professo. & medi. libro decimo & sequuntur Moder. Seneñ. in tracta. de indi. & tortu. in septima charta. Ias. in. l. de quibus. ff. de legibus. Hyppo. Marsi. in. l. edictum. secunda columna. ff. de quæstio. dominus Antonius de Alexand. patruus prædicti inquisiti, in additio. ad Barto. in. l. milites. C. de questio. vbi subdit contigisse de facto in persona quondam domini Simionis de campo Bassio. Idem firmat Iacob. de Rebuffi. in leg. grammaticos. C. de professo.

fesso.& medi.libro decimo. vbi multa
bona allegat.& inter alia dicit forma-
maliter,quòd Doctores habent priui-
legium,ne quæstionentur.nam milites
qui non habent dignitatem. eo priui-
legio gaudent : per dictam legem mi-
lites.multò magis Doctores, cum ha-
9 beant dignitatem. Nam vltra † præ-
fata,dicuntur Doctores quasi radij so
lis:vt in.c.multi.de pœniten.distinc.ij.
& in.c.si quis.prima quæstio.lxxj . ve-
lut luminaria splendescere dicuntur.
& probat bene tex.in.capitu.primo de
reli.& ven.san.ibi quod per Doctores,
quasi luminosas candelas vniuersum
corpus orbis terrarum tenebris profu
gatis, velut sydus radiat matutinum.
& tex.in.c.super Specula de magi . di-
10 cit,quòd Doctores veluti † splendor
fulgent firmamenti:& dicit gloss. not.
in.c.cùm ex eo.de electio.in. vj . quòd
aduocati non minus prouident huma-
no generi.quàm si armis patriam de-
11 fenderent.Et quòd Doctorum † scien
tia mundus illuminetur, dicit Sali.in
authent.habita.C.ne filius pro patre.
quòd mundus illuminatur Doctori-
bus:& nisi fuissent Doctores,nos esse-
12 mus in tenebris intantum, † quòd cō-
suetudo inducens, quòd Doctor seu
personæ priuilegiatæ torqueantur, nō
valet nec tenet.tex.est in.l.omnes iudi
ces.per quam ita determinat Barto.C.
de decurio. libro decimo & tenet Lu-
douicus Bologni. in additio.ad Gui-
do.de suza.in tracta.de tormen.tertia
columna in princip.& ante eum Ludo
uic. Roma.in singul.suo in versiculo,
tortura.& firmat Par.de Peteo.in tra
ctatu.syndi.in versiculo.tortura.in se-
ptima chart.in capitul.mandauit tex.
in secunda columna & Iaso.in.leg. de
quibus.ff.de legibus. Secundò, mini-
mè ex alio posset Magnificus Anto-
13 nius ipse subijci † torturæ,ex quo an-
no proximo præterito fuit Iudex ma-
gnæ curiæ vicariæ,& sic Regius Consi-
liarius:& qui semel fuit Consiliarius,
etiam finito officio in memoriam pri-
stinæ dignitatis,non torquetur. tex.
est in terminis propriis,in.l.fina.ff.de
decurio.in versiculo,non esse torquen
dum in memoriam pristinæ dignita-
tis.& ibi refert Franciscus. Tigri.per
14 illum tex. Marti.de Fan.euasisse, † cō
demnatum ad mortem,ex quo confes
sus fuerat per tormenta,& non pote-
rat de iure torqueri : quia Consilia-
rius ciuitatis suæ fuerat,quod est bene
not.secundùm Andræ. Barba.in capit.
sedes apostolica.quinta columna ex-
trà de rescrip.Et quo priuilegium di-
gnitatis non finitur finita dignitate.se
cundùm Baldum in capitul.sedes.de
rescript.qui ad hoc allegat Innocen-
tium. refert etiam & sequitur Hyp-
polit.de Marsil.in singula.suis singul.
clxxix.incipien.Viget communiter sta
tutum.& idem Hyppoli.in sua practi.
causarum criminalium .in versiculo,
expedita.octaua columna & tenet cla-
rè Bald.in.l.imperator.ia.secunda.ff.
de statu homi.dum loquitur de confes
sione mulieris prægnantis tortæ.& idē
Marsil.in singu.cvij.incipiente:priuile
gium dignitatis.& in singu.xxxv.inci-
piente:ille,qui nunquàm.& idem Mar
sil.in.l.edictum secunda & quarta co-
lum.ff.de quæstio.vbi subdit hoc intā
15 tum esse verum,quòd † si officialis ali
ter fa

ter facere vellet, posset ei de iure resisti: vt habetur in dicta.l.omnes. C. de decurio.libro.decimo & probatur in authen.quomodo oportet Episcop.§.fin.& idem refert & tenet in prædicta practica causarum criminalium prædictus Marsil.& in.l.edictum secunda columna.ff.de quæstio.& ideò dixit pulchrè Barto.in prædicta.l.milites.C.de quæst.quòd cùm quidam miles fuisset
16 †potestas, & staret ad syndicatum, & essent cõtra ipsum multa indicia, adeò quod syndicatores decreuerant ipsum torquere, consuluit ipse Barto. syndicatoribus prædictis, quòd torqueri nõ poterat: quia decuriones in memoria pristinæ dignitatis non torquentur. dicta.l.diuo Marco.C.de quæstio. quia officialis fuerat Ciuitatis.gloss.in.l.fi. de incol.& tenet etiam Paris in tractatu.syndic.in titu.de offic.syndica.nullam de prædictis faciens mentionem.
17 in secunda columna. †Tertiò & vltimò non poterit Magnificus hic Antonius torturæ subijci, ex quo fuit decurio, id est, vnus ex electis Ciuitatis Neapo.similiter anno præterito.& qui fuit decurio, non potest torqueri.l.nihil. & l.milites.C.de quæstion. & in.l.diuo Marco.Sali.in.l.prima & ibi Ias.prima columna versicu.vnum tamen nota.C.de iur.& fact.ignoran. Bartol.in allega.l.milites. Alex.in dicta.l.centu-
18 rio. Et nedum decurio, verùm †etiam qui fuit prior ciuitatis suæ, non potest torqueri. Ita dicit Bald.in predicta.l. nihil.C.de quæstio, & dicitur decurio
19 †quia de ordine curiæ officia terræ administrat: vnde non est decurio, qui sententiam non tulit, vel curiam
20 †non participauit. Secundò, quidam vocantur patres ciuitatis, vt.C. de his qui spon.munera propria suscepe.l.tertia. Ita dicit Isido.in quæstio.& etymologiarum.& Luc.de pen.in rubric. de decurio.lib.x. Attento cùm hodie non sint decuriones, id quod in dictis legibus dicitur de decurionibus, obserua-
21 bitur in† consiliariis ciuitatis: vt si ciuitas habeat consiliarios, idem erit. Nã consiliarij ciuitatum, decurionum instar obtinent: vt nota.in rubri.de decurio.libro.x. Ita dixit Luc. de pen.in.l. nominationum.secunda calumna. C. de decurio.lib.x. Nam consules ciuita-
22 tum, †sunt hodie loco decurionum: vt nota.in dicta rubri. de decurio. & ibi Iaco.de Rebuffi.& subdit, quòd cũ sint loco ipsorum substituti, habent
23 idem priuilegium, †quod & ipsi decuriones: argu.l.filiæ.§.fin. de conditio. & demon.&.l.si donatæ.§. sponsus. ff.
24 de dona.inter virum & vxorẽ. †Itẽ, licet nomine vnius officialis mutetur lex, nõ per hoc mutatur eius officium, vel effectus.vt.C.de mancip.& accu.l. ij.libro.xij.& in authẽ.vt iudi.sine quo quo suffra.§.illud.columna.ij. Itẽ nobi-
25 liores †& honestiores eliguntur ad cõsulatum: vt in authẽ.de defensor.ciui. §.interim.&.ff.eo.l.honores.in princi.
26 sed honesti† viri nõ debent torqueri, nec vilibus pœnis subijci.l.capitalium §.omnes.ff.de pœnis.l.nullus.C. ad le-
27 gem iuliam maiest.quod maximè †intelligit ibi Iacobus de Rebuffi. de consulibus ciuitatum & magnorum locorum, & nobilium: non autem de consulibus oppidorum: argu.l. athletæ.§.primo.iuncta.leg.propter magi-

stra

ſtratum.C.eod.titu.j.de excuſat.tuto. ff. &.C. Et quòd conſules ciuitatum
28 †noſtri temporis, habeant idem priuilegium, quod & decuriones, vt non quæſtionentur, tenet etiam Salyce.aſſerens ita tenere Doctor.in dicta.l.diuo Marco. C.de quæſtionib. Et cùm conſules ipſi ſuccedant hodie loco decurionum: vt dicit glo.in dicta rubrica. C.de decurio.libro.x.& in.l.ij.eodem titulo.& in.l.nulli.ff.quod cuiuſcunque vniuerſi.nomi.& in.l.aliud.§. refertur.ff.de regu.iur.& in.l.ſi ex dolo.§.primo.ff.de dolo.vnde iſti conſi-
29 liarij ciuitatum hodie habent † eandem poteſtatem & priuilegia, quæ olim decuriones habebant. Ita dicit etiam Ioan.de plate.in præallega.rubri. de decurio.& quod inter cætera
30 habent † priuilegium, vt etiam finito officio minimè torqueri poſsint in reuerentiam priſtinæ dignitatis, per tex. in præallegata.l.fina.ff.de decurio.& gloſ.in rubri.C.de decurio.libro.x.& ibidem Ioan.de Platea. Ex quibus omnibus & eorum ſingulis ſum voti minimè procedi poſſe ad torturam contra præfatum Magnificum Antonium:& in hanc ſententiam inclinauerunt omnes domini de Collaterali cõcilio, approbante quoque eodem illuſtriſs.do.locumtenente generali.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Confeſſus commiſiſſe homicidium ad ſui defenſionem, an poßit condemnari ſeu torqueri, reiecta qualitate defenſionis.& plenè. numero.4.*

2 *Confeßio qualificata, an poßit in parte negari,& in parte ſperni.*

3 *Confeſſus homicidium, verùm ad ſui defenſionem, ſed non probat, an poßit pœna mortis naturalis puniri.*

5 *Delicta præſumuntur principaliter perpetrata animo nocendi.*

7 *Ad torturam deuenitur in ſubſidium, deficientibus probationibus.*

Probationes delicti contra inquinatum de crimine, purgantur per tormenta.& numero.9.

8 *Appellatio non admittitur à ſententia lata contra homicidam, in magna curia vicariæ.*

10 *Appellatio, eſt iuris remedium aduerſus grauamen.*

11 *Pœna duplici non poteſt quis puniri pro eodemmet crimine.*

12 *Bald.doctri.in.l.vnica.de confeßis. vbi vult torqueri confeſſum ſe occidiſſe hominem ad ſui defenſionem: impugnatur ſuper ipſa qualitate defenſionis. Limitatur pulchrè numero.13.*

14 *Iudex debet interrogare ſuper circunſtantiis, vbi habet teſtes ſuſpectos, quòd falſum depoſuerint ad hoc, vt eis credatur, vel non credatur.*

16 *Iudex debet laborare, vt intercipiat & inueniat teſtem, ſi ei ſuſpectus videbitur: etiam in his, in quibus rei ſubſtantia non conſiſtit.*

17 *Teſtium maiori numero etiam à me prælectorum, ſtandum eſt: licet minor numerus aliter, videlicet contrarium depoſuerit.*

Votum II.

SVmmi rerũ opi ficis præſidio iterato, Amé. In cauſa Coſmi Nauclerij de Ne

de Neapol.cum Regio fisco,super homicidio commisso in personam Ferdinandi Bubuli, aliàs Marescha per ipsum Cosmani, qui de plano fassus est eundem Ferdinandum occidisse: verùm ad sui defensionem, id verificare se offerens. hæsitatum fuit, an reiecta qualitate defensionis probandæ, possit Cosma ipse torturæ subiici, cùm confessus semel fuerit homicidium commisisse. nam eo casu si bene
1 † consideretur, posset condemnari, quod plus est: per doctri. Barto. nota. in.l. Aurelius.§.idem quæsiit. de libe. legator. vbi apertè dixit eo casu confessum posse condemnari per iudicem virtute suæ confessionis. Ex quo inquantum dixit occidisse, statur suæ confessioni. sed quòd subdit, ad sui defensionem id fecisse, non est ei credendum: ex quo habet iuris præsumptionem contra se:per.l.j.&.ij.ff.de sicariis. & per cap.j.de præsumptionib.
2 †quia tunc confessio qualificata potest in parte acceptari, & in parte sperni. Ita dixit Bald. vbi magistraliter loquitur in.l.vnica. C.de confessis. viij. colum. versicu. denuo quæro. de quæstione quotidiana. & in.l.ij.C.de donatio.ante nupt.& bene Abb.in.c.bonæ.el.ij.de postulatione prælatorum. & Alexand.in.l.j.§.si quis simpliciter. versic.ex prædictis infertur.ff.de verborum obligationibus. verum tamen est, quòd non posset pœna mortis na-
3 turalis † puniri: prout pulchrè tenuit Abb.in cap.auditis.penultima colum. extrà de præscriptionibus.versicu.sed contra prædicta.asserens hoc alibi non reperiri, & apud modernos esse in summo cultu. sequitur Felyn.in cap. venerabilis. iiij.colum.extrà de exceptionib. versicu.ij.nota. vbi idem repetit. & in cap.significasti. el.ij. v.colum.extrà de homicid.& in cap.afferte.v.colum.versicu.responderi potest. de præsumptionibus. dicens similiter istud dictum esse singularissimum. sequitur Alexan.in.l.non solùm.§.sciendum. ff. de operis noui nunciatione. vbi dixit hoc dictum esse signanter notand.& sequitur Soci.in repetit.l.j. iiij.colum.de vulga.& pupilla.vbi dicit extollendo hoc dictum esse multum notandum. sequitur etiam Ias.in l.vt vim. ff.de iustitia, & iure, iiij.colum. subdens in practica hoc dictum sibi fecisse magnum honorem. Verùm in præsentiarum residet dubitari, an possit ex prædictis præfatus Cosma torturæ subiici, vt veritatem explicitè deponat, reiecta qualitate defensionis: & an interfecerit eundem Ferdinandum: & an accessisset deliberato animo, vt occideret: an verò ad eius de-
4 fensionem necessariam? † Et prima facie dicendum videretur, quòd torqueri possit: cùm ita in particulari tenuerit Bal.in dicta.l.vnica.C.de confessio.quẽ sequitur Lanfran.de Oria. in repeti.cap.quoniam contra.in ver. confessiones. j.charta. ver. iuxta præmissa quæro.extrà de probationibus. & idem etiam reperio tenuisse dominum Antonium de Alexan.ætate nostra Doctorem excellentissimum, in addit.ad Barto.in.l.j. §.si quis vltro. ff.de quæstionib.quæ additio incipiẽ. Pone, reus.vbi subdit esse nota.quod aliàs ipse dubitauit. Et pro istius opi-

B nio

nionis corroboratione, adducitur,
5 †quòd delicta in dubio præsumuntur principaliter perpetrata animo nocendi, & offendendi: vt not. glo. in l. si non conuitij. C. de iniuriis. quam pro not. allegat Cæpo. in consil. xxix. incipien. Viso processu curiæ super homicidio. prima colum. Floria. in l. prima. §. cùm arietes. ff. si quadrupes pauper. fecis. dica. & omne maleficium præsumitur in dubio iniustè factum, ex quo est de genere prohibitorum: vt in l. j. C. de sicariis. & in c. j. de præsumptionib. & ponit Bald. in c. sicut nobis. in fi. de re iudica. Alexand. in consil. cxj. incipien. ponderatis verbis. j. colum. in j. volumine. Vlterius tamen & rectius consideranti contraria opinio verior adparebit, & primò. nam certum est,
6 quod †ad torturã deueniri nõ potest, nisi deficientibus probationibus: & sic in subsidium probationum: vt not. Pau. de Cast. in l. si quis in hoc genus. C. de episcopis, & clericis. Bald. & Alber. de Rosa. in l. obseruare. quorum appella. non recipiun. Bald. in l. milites. C. de quæstionib. & plenè Cæpol. in consilio. xxxij. incipien. quidam rustici Vicentini. ix. colum. vbi subdit, quòd eo casu, si iudex torqueret illum, contra quem subsisterent probationes, & illæ perseueraret in negando, quòd huiusmodi probationes,
7 †contra ipsum purgarentur per ipsa tormenta. & licet Bald. in dicta. l. obseruare. & in l. prima. C. de iuramen. calum. dicat, quòd imò iudex potest subiicere reum tormentis, licet crimen sit clarè probatum, & hoc vt ore proprio fateatur, & appellare non posit, tanquam confessus & conuictus, per text. in dicta. l. obseruare. nam respondet Cæpol. quòd hodie talis causa non debet mouere iudicem, cùm per totam Italiam communiter sit prouisum per statuta terrarum, vt à sententiis capitalibus non liceat appellare: quod maximè dico vrgere in
8 hoc regno in †homicidiis, in quo per ritum magnæ curiæ vicariæ cautum est, vt à sententia lata contra homicidam non admittatur appellatio: & est sub rubr. in quibus causis appellare
9 non liceat. †Item & secundò, præsupposito quòd per torturam probationes per testes de visu posint purgari & eneruari, prout plenè Albe. & successiuè Moder. in l. edictum. ff. de quæstionib. dicitur, quòd eo casu resultaret absurdum, videlicet quòd esset in facultate iudicis absoluere delinquentem, & ipsum liberare per indirectum, dum ipsum hortaretur ad tollerandam torturam patienter sibi inferendam: quia fortè non grauiter sibi inferret: quia eo casu licet conuictus fuerit per
10 testes, liberabitur. †Item & tertiò cùm appellatio sit iuris remedium aduersus grauamen, vt in cap. subiectum. & in cap. cùm speciali. §. porro. de appellationib. eo casu ipsum non admittendo, sequeretur quòd iudex posset sic indirectè & violenter hominem necare, auferendo eidem beneficia appellationis à iure concessa, quod permitti non debet, iuxta ea, quæ habentur per Barto. in l. ij. ff. de re iudicata. per Ab bat. & Philip. Franc. in cap. cùm sit ro-
11 mana. de appellationib. †Quartò & vltimò, quia de eodemmet crimine non

non poteſt quis duplici pœna puniri, cùm pœnæ qualitas debeat culpæ commenſurari: per text. in l. ſancimus. C. de pœnis. & in cap. quæſiuit. in fine. de iis, quæ fiunt à maiori parte capit. ita dixit Baldus. in authenti. vt omnes peregrini. in vltimo notabili. C. communia de ſucceſsio. & ſic cùm pœna homicidij ſit capitalis: vt in l. nemo. C. de epiſcop. audi. cum vulg. eo caſu homicida confeſſus duplicata pœna affligeretur, videlicet pœna capitis & pœna torturæ: quod non eſt dicendum. Ita etiam in ſpecie dixit Tancred. de Corne. in ſua compendioſa, in rubrica de quæſtionib. circa materiam probationum. in vltima quæſtio. & ita etiam in pro-
12 priis terminis † recedendo ab iſta doctrina Bald. in dicta. l. vnica. reperio fuiſſe doctrinæ prædictæ reſponſum per Magnificum dominum Tho. de Ferrariis de Brixia, in ſuis cautelis, in cautela. v. in ordine. Sed quia ad tollendum omne dubium, fuit inſtanter petitum per ipſum Coſmam ſe audiri in eius iuribus, ex quo offerebat docere ad eius defenſionem neceſſariam occidiſſe præfatum Ferdinandum. quo caſu non habet locum doctrina Bald. in dicta. l. vnica. cùm ibi loquatur, vbi ſimpliciter quis confeſſus fuiſſet homicidium feciſſe
13 ad ſui † defenſionem. & non offerendo aliter demonſtrare, quòd ad defenſionem fecerat: ſed vbi quis obtulit verificare homicidium ad defenſionem perpetraſſe, tunc audiri debet. Ita ad literam voluit idem Bald, in capit. dudum. penultima columna. extrà de electio. vbi magiſtraliter loquitur. & ſic licet aliqui de concilio Collaterali fuiſſent alterius voti: attamen quia Baldus in dicta. l. vnica. de confeſsis. & dum tenet poſſe procedi ad torturam, præſuppoſuit id locum habere, datis defenſionibus, & ſic dato termino ad probandum, & non euacuata confeſsione: vt ipſe Baldus clariſsimè loquitur. Ideò ſectati tutiorem viam per hanc doctrinam Bal. in prædicto cap. dudum. me exiſtente relatore cauſæ. & ita votante, videlicet eundem Coſmam admittendum ad ſuas defenſiones, fuit dictum meum votum ſequutum per cæteros iudices ipſius magnæ curiæ: & ſic fuit admiſſus præfatus Coſma ad faciendum ſuas defenſiones. Quibus demum peractis, & publicato proceſſu, compertum fuit teſtes ad defenſam ipſius Coſmæ productos difformes in eorum depoſitionibus, imò diuerſos & contrarios inter ſe ipſos. nam aliqui ex ipſis interrogati ſuper exceptione per ipſum poſita, in qua aſſerebant Ferdinandum occiſum per prius euaginaſſe enſem contra ipſum Coſmam, reſponderunt, quòd præfatus Ferdinãdus ſequebatur præfatum Coſmam proiiciendo plures ictus aduerſus ipſum cum enſe, ita quòd pręfatus Coſma retrò cedebat: & Ferdinandus proſequebatur ipſum, prout proſequutus fuit vſque ad locum in quo Ferdinandus ipſe occiſus à prædicto Coſma. Alij verò teſtes eiuſdem Coſmæ contrarium dixerunt, deponendo ꝙ prædictus Coſma mortaliter proſequebatur ſeu inſequebatur ipſum

Ferdinandum,admenando plures ict°
aduersus ipsum , vsque quo peruenit
ad locum,in quo prædictum Ferdinan
dum occidit.Item aliqui ex dictis testi
bus deposuerunt,videlicet vnus ex eis,
quòd Ferdinandus euaginauit ensem
à principio,vsque ad medietatem ensis
& imposuit sibi partem chlamydis in
brachio,ipsam aduoluẽdo in brachio.
Alius verò testis deposuit,quòd prædi
ctus Ferdinandus ilico euaginauit to-
tum ensem aduoluendo sibi integram
chlamydem in brachio.Item aliqui de
posuerunt initium rixe fuisse ante apo
thecam vitrariæ.aliqui verò ante apo-
thecam aromatariæ.Ex quibus contra
rietatibus inter eosdem testes & ab ipso
met Cosma productos , causatur non
modica suspicio contra ipsos,& potisi
me contra ipsum Cosmam eosdem
14 producentem.vnde † succedit optima
iuris dispositio,quòd vbi testes sunt su-
specti , quod falsum deposuerint, de-
bent pro cautela super circunstantijs
interrogari,vt perpendatur,an verum
vel falsum deposuerint.& sic vt eis cre
datur,vel non glo.est no.in.l.iiij.§.te-
stibus.ff.de testi.Azo in summa de te-
stibus.penultima columna.glo.in capi
tulo causam,quæ.versicu.tempore.de
testi.Specu.in titu.de testi.§.quid iam
de interrogatorijs . Felin. in capitulo
cùm causam.extrà de testib.consuluit
Alexander in consilio.xc.iiij,volumi-
ne.vbi in specie consoluit , quòd dum
15 iudex suspicatur de falsitate † testium,
debet testes ipsos interrogare,si starent
vel sederent tempore eorum deposi-
tionis,& de qualitate vestium illorum,
de quibus deponunt,& colore & de for
ma loquendi:& an simul vel separatim
peruenerint ad locum , & sic de simili-
bus : vt sic data diuersitate, eorum di-
ctis non erit standum:& bene faciũt no
ta.per Bald.& Salycet.in.l.testium.C.
de testibus.per Bald.in dicto capitulo
cùm causam.colum.quinta , & ibi sub-
dit , quòd huiusmodi interrogationes
non fiunt frustra:quia imò Iudex quã-
do suspicatur contra testem de falsita-
te,debet laborare circa huiusmodi in-
terrogationes contra testes.& dicit ho-
norari per Azo.in loco prædicto.& idẽ
tenuit Bald.in sua margari.in versicu.
iudex.versicu.cvij.& proprie.in versic.
iudex laborare debet . vbi formaliter
16 inquit,quòd † iudex debet laborare,vt
intercipiat testem , si ei suspectus vide-
bitur.& dicit ita velle Innocen.in capi
tulo causam.in fi.de testibus.imò eos-
dem testes interrogando de circunstan
tijs,licet inuoluere etiam in ijs,in qui-
bus substantia rei non consistit.Ita co-
cludit Decius in rubrica,ea,quæ natu
ra.de regulis iuris, numero quarto , &
quinto,numero trigesimosecundo,vn-
de multò magis erit in circunstantijs
pertinentibus ad actum,de quo quæri-
tur . Ita etiam consulendo tenet Ale-
xand.in prædicto consilio nonagesimo
& idem Alexand.in consilio.cliij.v.co-
lum.in.v.volu.& in consilio.cliiij.ij.co
lum.eod.v.volumin.& dixit Bald.in.l.
final.in fine commenti.C.de testibus.
quòd quando iudex habet testes suspe
ctos,debet eos capere,& inuoluere ver
bis : nec dare eis dilationem ad eorum
malitiam instruendam:& allegat Azo.
in summa eiusdem titulo.& idem te-
net Baldus,in lege prima.§.editiones.
ff.de

ff.de edendo.refert & sequitur Iacob. de sancto Georgio in.l.qui falsa.in fine.ff. de testibus.Ex quibus omnibus per me allegatis ac apertis libris exhibitis,visum fuit communi voto Magnificorum iudicum sociorum meorum esse procedendum ad torturam cõtra præfatum Cosmam inquisitum, vt explicitè veritatem deponere debuisset,super homicidio,per ipsum cõmisso,stante dicta diuersitate,imò contrarietate maxima inter testesmet per ipsum productos.Sed quia quamplures testes deposuerant,quòd primò loco Cosma ipse insultatus fuerat à prædicto Ferdinando,& prosequutus eundem Cosmâm vsque ad locum,in quo occisus fuit Ferdinandus præfatus ab eodẽ Cosma:& iuris dispositione san-
17 citum est standum esse † maiori numero testium à me productorum:licet minor pars contrarium probet,seu dicat vt dixit pulchrè Bartol.in.l.prima.ff. de ventr.inspicien.& consuluit Alexã. in consilio.lxiiij.in secundo volumine, Cyn.in.l.prima.C.de iureiurando. & Barto.vbi suprà,dicit quòd est quæstio pulchra & quotidiana multum. Attamen concurrente maxima perseuerantia ipsius Cosmæ in tortura,semper asserendo quòd ad defensionem occiderat:& quòd ipse Ferdinandus eundem Cosmam prosequebatur cum ense:& ipse Cosma semper retrocedebat,& reculabat se defendendo.fuit tandem arbitratum per illustrissimum ac reuerendissimum dominum Cardinalem Columnam, locumtenentem generalem Cæsareæ maiestatis, præfatum Cosmam esse condemnandum ad remigandum in triremibus Regijs eius vita durante:prout ita per suæ reuerendissimæ dominationis schedulam condemnatus fuit:& certè prudentissimè, cum maxima circunspectione:adeò quod meo iudicio quilibet merus Iurisconsultus aliter melius arbitrari non potuisset:maximè concurrente partis offensæ remissione in actis producta.

Thomas grammaticus Neapolitanus,Iuris Vtriusque Doctor.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Crimen veneni detestabile & execrandum, & longè grauius homicidio: & vendens & emens venenum,puniuntur:licet mors non sequatur.*

2 *In criminibus occultis, quæ vt plurimum per vnum solum committuntur lex contentatur facilioribus indicijs.*

3 *Præsumptiones & coniecturæ sufficiunt loco plenè probationis in criminibus occultis,ad torturam,veluti in crimine veneni.*

4 *In his, in quibus liquidæ probationes haberi non possunt,sufficit,quòd iudex ex vehementi opinione se informet.Et coniecturæ habentur eo casu loco probationis.& numero quinto.*

6 *Socius criminis probat contra socium in criminibus occultis.*

7 *Fides torti augetur per torturam.*

8 *Ratione enormitatis criminis licet iura transgredi. Et quòd ratione enormitatis criminis interdicitur audientia etiam comparentibus. pro eo etiam aduocato.*

Nobiles licet regulariter furcis non suspendantur:tamen ratione enormitatis criminis suspenduntur,& in altioribus furcis.

9 *Ex causa enormitatæ criminis ex processu in-*

formatiuo proceditur ad torturam.

10 *Crimina atrocia non comprehenduntur in dispositione generali. Et indultus seu abolitio criminum non extenditur ad criminosos grauiorum criminum, nec ad crimen falsi. & numero.11.*

12 *Vna præsumptio tollitur per aliam & vnum indicium tollitur per aliud & vna coniectura per aliam. & numero decimotertio, & decimoquarto.*

15 *Confessio damnati ad mortem, dum transmittitur ad supplicium in fauorem alterius nominati, & inculpati per ipsum, si tunc ipsum exculpat, tenet exculpatio in illius fauorem. & nu.16.&.17.*

18 *Seruus deponens contra dominum in criminalibus, an & quando probet.*

20 *Indicia ad torturam contra aliquem eliduntur per vnumquodque, quod vrgeret in contrarium.*

21 *Testis vnus bonus facit indicium ad torturam, nisi alia coniectura resisteret in contrarium.*

22 *Torquendus si ex processu haberet aliqua indicia pro se, indicia quæ extarēt contra ipsum debent esse magis vrgentia.*

Prima limitatio ad præeminentiam magnæ curiæ vicariæ. vide in præcedentibus nu.20.21.&.22.

23 *Inquisitus, contra quem extant indicia ad torturam, si allegaret talia, quæ si probaret, non torqueretur, debet superſederi in tortura.*

24 *Secunda limitatio ad præeminentiam magnæ curiæ.*

Præeminentia magnæ curiæ habet locum contra valde diffamatos, & in notorijs criminibus concurrente leuitate vitæ torquendi.

25 *Quando homo interfecit hominem, omnes virtutes cælorum clamant ad diuinam maiestatem:*

26 *Contra homines malæ conditionis & famæ, potest procedi ad torturam, non data copia indiciorum, etiam de iure communi.*

27 *Tertia limitatio ex præmissis, quòd præeminentia præfata non habeat locum contra hominem bonæ famæ.*

28 *Præsumptio delicti, tollitur ex præsumptione bonæ famæ.*

29 *Quarta limitatio præeminentiæ. ibidem.*

Allegans testes contra ipsum productos, esse sibi inimicos capitales, offerendo verificare in promptu, est audiendus & superſedendum in tortura.

30 *Testes inimici non admittuntur etiam in crimine læsæ maiestatis nec hæresis.*

31 *Quinta limitatio ad præeminentiam prædicta est. ibidem.*

32 *Ad hoc, vt procedi possit contra inquisitum, requiritur quòd ante omnia præcedat infamia contra ipsum, aliàs testes deponentes super dicta inquisitione, non probant sed corruit inquisitio.*

33 *Iudex potest se informare de infamia seu bona fama à testibus etiam inhabilibus sine ordine & forma iudicij receptis, & sine ordine iudiciario.*

34 *Longè deterius est hominem veneno necare, quàm gladio occidere.*

Sexta limitatio est in.d.nu.

35 *Septima limitatio est, quòd non habet locum præeminentia, nisi præcedat infamia.*

36 *Quæ requirantur ad hoc, vt quis dici possit infamis per delictum.*

37 *Talis quis non dicitur, nisi sit pronuntiatus pro tali.*

39 *Industria personæ officialis dicitur electa, vbi dicitur in commissione: tu per te cognoscas,*

scas.

40 *Informes per teipsum, si dicitur in literis apostolicis, non poterit alteri subdelegari.*

41 *Iudex in criminalibus debet ipse examinare testes: nec notarius actorum hoc facere potest, nisi sibi committatur.*

Præeminentia præfata nõ habet locum, quando testes non fuerint examinati per magnam curiam: & sic erit octaua limitatio.

43 *Nona limitatio est in numero quadragesimotertio, vt non habeat locum præeminentia præfata, vt si semel est data tortura, possit reiterari.*

44 *Priuilegium contra ius debet intelligi, vt minus lædat ius commune, quàm possit.*

Votum. III.

AEterni numinis præsidio pia mente ac recto corde inuocato, Amen.

¶In causa inquisitionis formatæ aduersus honorabilem Galienum de Ciuitate Cauæ, mercatorem ex vna, & Regium fiscum inquirentem ex altera, super venenatione & morte inde sequuta in personam quondam Iulij Longi in Ciuitate Licij, præsentato processu Regij Capitanei Liciensis introducto per appellationis remedium in prouinciali audientia Idrontina, instante orbato parente præfati quondam Iulij, appellante ac interposito decreto per eandem audientiam, minimè indicia contra ipsum fuisse purgata per torturam illatam quondam Antonio inquisito, tanquam mediatore veneni traditi, & nihil confitente. Quamobrem reiterata tortura in eundem Antonium, licet à principio negasset tandem prædictum Iulium venenasse asseuerauit mandato eiusdem Galieni, à quo venenum ipsum seu arsenicum recepisse affirmauit, & imposuisse in cyatho serupi traditi eidem Iulio tunc infirmo, quod quidem per prius in curia eiusdem Capitanei negauerat imposuisse, prætextu quòd tenebat mannam in manu tradendam eadem nocte honorabili Petrello similiter infirmo: & quòd venenum præfatum præfatus Galienus sibi consignauerat in quodã cartocio, eodem prius triturato per eũdem Galienum: & hoc præsente quodam seruulo seu mancipio eiusdem Galieni: qui seruus examinatus deposuit ambos ipsos triturasse quandam rem albam, qua assignata per præfatum Galienum eidem Antonio paulatim insimul recesserunt vsque ad ianuam domus adinuicem interloquentes.

¶Galienus ipse in sua depositione asseuerat dedisse rem albam in cartocio eidem Antonino, quæ erat manna sumenda per Petrellum infirmum in medela sibi danda eadem nocte, ac deferenda per præfatum Antoninum, bene verum, quòd eam triturasse negauit, cùm manna non trituretur, id probare se offerens vnà cùm ætate seruuli præfati nunc non excedentis ætatem vndecim annorum. Et tandem vltimo loco intro-

ducta causa per remedium appellatio-
nis similiter in magna curia vicariæ
per præfatum Galienum, & querulan
te ac fisci patrono insistentibus, debere
ad torturam procedi contra præfa-
tum Galienum. Concurrente insuper
prætensa inimicitia inter ipsum quæ-
rulantem, & præfatum Galienum an-
nis elapsis ferè decem ex causa, qua-
rundam iniuriarum prolatarum adin-
uicem. hæsitatum fuit, an torqueri pos
sit, & habita ordinatione super puncto
præfato esse votandum coram reue-
rendissimo, & Illustrissimo domino
Cardinali Columna locum tenente ge
nerali Cæsareæ maiestatis, dixi prima
consideratione dicendum videri, quod
sic præsupposita criminis enormitate
1 veneni, † quod detestabile & execran-
dum est, per text. in.l.j. C.de malefi.&
mathe.& in.l.prima.§.primo. ff.ad le-
gem Corneliam de sicar. intantum,
quod est longè grauius homicidio: per
text. in dicta.l. prima de malefi. adeò
quod in regno vendens & emens vene-
num, puniuntur: licet mors non se-
quatur: per text. in constitutio. regni.
Quicunque toxicum. maximè cùm ha
beat secum admistum crimen prodi-
tionis vt inquit Bald. in lege cùm fra-
trem. C.de his, quibus vt indig. & in.l.
nemo. C.de summa.trin. & fide catho-
2 li. & maximè, cùm simus in † delictis,
occultis, & quæ vt plurimum per vnũ
solum committuntur. & ideò lex est,
contenta facilioribus indicijs ad tor-
turam, quàm in alijs. Ita Bald. in.l.ne-
mo. C.de episco.audi.& in dicta.l.cùm
fratrem. & consuluit Alexand. con-
silio.lxxvij. primo volumi. & consilio.
lxij. in tertio volumi.& Moder.Senen
in tractatu syndica. in versicul. tortura
Item in occultis criminibus ex eorum
natura, veluti in venenatione, nedum
ex iuris dispositione ad torturam, ve-
rum etiam ad condemnationem præ-
sumptiones, & coniecturæ sufficere
3 in locum † plenæ probationis. c. Mi-
chaël. extrà de fili. presbyter. cap. ve-
niens. el secundo de testib. Anton. de
Butri, & cæteri in.cap.tertio, loco. ex-
trà de probatio. & plenè Ias. in lege si
quis ex argentarijs. §. prætor ait. ff.
eden. & consuluit Alexand. consilio
xxiiij. in secundo volumi. & ante eum
Pau.de castro in consilio.cclxxviij. Vi
so processu. & ideò dixit Bald. in.l. in
illa stipulatione, si Calendis. in fine. ff.
de verbo. obligatio. quòd in omnibus
4 in quibus † claræ & liquidæ probatio
nes haberi non possunt, sufficit quòd
iudex ex vehementi opinione se infor-
met. & alibi dixit satis ad propositum
Angel. in dicta.l. si quis ex argentarijs.
quod vbi difficile est probare verita-
5 tem † facti, coniecturæ habentur loco
plenè probationis Primò adparet, in
casu, de quo quæritur, nos esse in de-
6 lictis occultis, in quibus † socius cri-
minis probat contra socium, per text.
in cap. fina. extrà de testi. cogen. Ita di-
xit Bald. & Saly. in. l. quoniam liberi.
C.de testi. Anto.de Butri. in cap. quo-
niam. extrà eodem tit. Francis. de Are.
in consilio. lxj. & maximè stante eius
depositione, id est, ipsius Antonini,
facta in tortura, & sic magis augetur
7 fides torti, † vt no. in.l. ex libero. ff. de
quæstio. ita dixit Bartol. & Baldus in
l. prima. C.de sum. trinit. & fide catho.
Vir

8 † Vltimò non obmittendum censeo quod concurrente criminis enormitate, iura transgredi liceat, per text. in l. omnes. C. de defen. ciuita. vbi ratione enormitatis delicti inquisito, & pro eo comparentibus, interdicitur audientia, per quem text. dixit pulchrè Angel. in tracta. malefic. in versicu. & vestem cælestem abstulit. in versicu. non obstante, quod pro insignibus malefactoribus iudex interdicit officium aduocato. Hinc voluit Bald. in cap. obiectus. qualit. olim feu. alie. pote. quod propter casus terribiles licet iura transgredi. Hinc dixit Bald. in cap. cùm qui dam. in fine. de iureiuran. quod licet
8 nobiles furcis non suspendantur, † tamen concurrente enormitate criminis suspenduntur, & altioribus furcis. Vnde stante criminis immanitate, videretur dicendum posse procedi ad torturam ex processu informatiuo cōtra præfatum Galienum, per text. in
9 cap. pro humani. de homi. in. vj. † ibi in versicul. probabilibus argumentis, per quem ita tenet Hostien. Ioan. Andræ. & Geminia. ac Philipp. Franc. ibidem. & sequitur Hippoli. Marsi. in. l. prima in princip. ix. colum. ff. de quæstionibus. Alexand. in consilio. lxv. primo volumine. & in consilio. xlj. secundo volumine maximè vigente in loco copia falsorum testium, vt ibidem meminit Alexan. & optimè etiam consuluit Andræas Barto. ba. in suo consilio penultimo. primo volumine.
10 † Maximè, cùm in qualibet dispositione nunquam de iure intelligantur crimina & delicta attrociora inclusa, nec continere prout in simili. ponit gl. in. l. secunda. ff. arbor. fur. cæsa. quòd propter immanitatem criminis reus mortuus, potest dari bestijs laniandus in cibum, licet in alijs debuisset humari. & alibi dixit glos. in. §. per contrarium. institut. de hæredi. quæ ab intest. defer. quod propter enormitatem criminis fama defuncti damnatur. hinc Ludoui. in. l. si quis in graui. §. hi quoque. ff. ad sillan. dixit, quod si per statutum cōceditur abolitio seu indultus delinquentibus, non extenditur ad criminosos grauiorum criminum. & dixit Barto. in. l. Lucius. in fi-
11 ne. ad turpillia. † quod eo casu non comprehenderetur crimen falsi in remissione seu indultu quibus non militantibus sum voti contrarij, & contrariam sententiam arbitror de iure veriorem. Et primis considero, quòd contra eundem Antoninum, dum fuisset formata inquisitio venenationis, præfatæ, fuit compertum, quòd in magazeno, in quo ipse degebat, adstabat quoddam mortarium marmoreum, absconsum subtus gradus, in quo paulò ante fuerat audita trituratio seu sonitus per vicina seu à vicinis, & ipso mortario viso ac inspecto per plures expertos, repertum fuit toxicum seu arsenicum fuisse in eo trituratum, concurrente maximè querela vxoris defuncti venenati, in qua asserit ipsum Antoninum triturasse venenū in mortario prædicto existente in magazeno, ob quod assessor curiæ capitanei Liciensis cum magistro actorum accessit super loco, & comperto mortario prædicto illud exhibuit, expertis iam examinatis & attestati sunt, vt suprà.

in con trarium

Concomitatur etiam prædictis vene-
num compertum fuisse emptum per
eundem Antoninum à Leone sagista
aromatario, vt verificatum est ad in-
stantiam eiusdemmet curiæ coadiu-
toris, qui etiam produxit in testem Ro
bertum famulum præfati quondam
Iulij, deponentem de malo animo præ
dicti Antonini aduersus Iulium, & in-
super, quod per Diomedem patrem
ipsius Iulij fuerat scriptum eidem Iu-
lio, vt sub pœna maledictionis pater-
næ eundem Antoninum dimitteret ab
12 eius seruitijs. vnde succedit iuris dispo
sitio, quòd vna præsumptio tollitur
per aliam. dixit Barto. in. l. diuus. C.
de in integ. restit. Cyn. in. l. si cùm do-
tem. §. transgrediamur. ff. soluto ma-
trimonio. Bald. in. l. fina. de hæredi. in-
stitu. & in. l. quanuis. C. de impuberi. &
alijs substi. & consuluit Alexand. con-
13 silio. lxxvij. vbi dicit, † quòd vnum in-
dicium tollitur per aliud. & probat be
ne tex. in. c. auditis. extrà de crimi. fal-
si. & c. tuam. & ibi glo. extrà de sponsa.
Ioan. de Ana. in consilio. xix. incipien-
te. Visis instrumentis. in tertia colum-
na. Alexander in consilio. ciij. incipien
te, videtur. vij. columna primo volu-
mine. & habetur in. l. mater. & ibi An-
gelus & Salice. C. de calumnia. & idem
14 dicimus in coniecturis, † quod vna
coniectura tollitur per aliam. Bald. in
consilio. ccciij. incipiente, proponitur.
in secundo volumine. Fulgo. in con-
silio. clxxiij. incipiente: in causa, &c.
Angelus in. l. iniuriarum. in. §. si quis
de honore. ff. de iniurijs. Accedit insu-
per, quod dum præfatus Antoninus de
lictum iam confessus fuisset, transmis-
sus ad supplicium, & propriè eo tem-
pore, quo eius peccata confessus fue-
rat sacerdoti, & exibat à carcere vt du-
ceretur, per ministrum seu executo-
rem iustitiæ ad patibulum furcarum:
qui etiam & post in itinere, & vsque
ad locum patibuli, & mortis instanti
semper asseruit & asserebat se falso in-
culpasse prædictum Galienum ad al-
terius suggestionem, & quod Galie-
nus fuerat innocentissimus. quo casu
licet, stetur contra seipsum, confes-
sio tamen prædicta sua ad exculpa-
15 tionem ipsius Galieni probabit, † &
proficiet eidem Galieno. Ita in pro-
prijs terminis voluit Andræas de Iser-
nia in constitu. regni, si damna clan-
destina. Et idem etiam voluit Hippo.
Marsil. nullam de Andr. faciens men-
tionem, in sua practi. criminali. in. §.
restat. in quarta colum. Pro quorum
opinionis corroboratione facit ratio a
communiter accidentibus, cùm quili-
bet videns se de proximo moriturum,
non præsumatur mentiri, aut Deum
offendere: & maximè tali tempore quo
anima discessura est à corpore, & ex-
perientia quotidie comperimus sica-
rios ac facinorosos tunc temporis ad
maximam contritionem & pœniten-
tiam redactos, ob quod pulchrè refert
diuus Hieronymus, quòd facile omnia
contemnit, qui cogitat se moriturum,
& multò fortius, qui reperitur in in-
stanti periculo mortis, & minimè eua-
dere posse præuidet: & sic asserens
quem constitutum in mortis articu-
16 lo, † mentiri, diceret contra verisimi-
le: contra quod veniens, audiri, non
debet. Ita dicit Petrus de Anchara-
no

no. in consilio. centesimoquinquagesimoseptimo incip. visa facti narratione. in septima colum. Nec militaret dicere, prout dicit Baldus in titulo, de pace Constan. in versicu. vasalli. quòd non omnis, qui moritur, sit sanctus Ioannes Baptista seu Euãgelista, nam ex hoc non tollitur, quin maior pars migrantium ab hoc seculo, non nitatur mori absque onere conscientiæ, vt à communiter accidentibus compertum est: quod est validum argumentum: & non à rarò contingentibus. l. certi condictio. §. si numos. ff. si certum petatur. lege palam. ff. de ritu nupti. & leges adaptantur ad ea, quæ frequentius accidunt. vulgar. l. nam ad
17 ea. de legibus. † & maximè cùm constitutus in mortis articulo, non præsumatur mentiri. ita Baldus in consilio xxv. incipiente. casus, super quo. secunda columna in primo volumi. cùm neno præsumatur immemor salutis æternæ lege fina. C. ad. l. iul. repetun. cap. sancimus. prima quæstione. septima & maximè dum laborat in extremis quia eo casu non præsumitur mentiri, dum cogitat eius animam breui ab eius corpore separari. & idem reperio consuluisse eundem Marsil. in suo consilio. cix. penultima columna. 30. numero &. 31. Nec militaret depositio olim seruuli ipsius Galieni, de qua suprà dum deposuit vidisse triturari quandam rem albam per ambos. & quòd demum illa apposita in Cartocio per præfatum Galienum eandem asignauerat eidem Anto. accedendo cum eo vsque ad ianuam domus, in qua adstitit per certum temporis spatium, cum eo secretè alloquendo.

¶ Antoninus verò nihil de triturátione prædicta, nec per se nec per Galienum facta deposuit, nec quòd steterit post habitum cartocium cum ipso aliter loquendo. sed solum deposuit, quòd adsignato sibi cartocio dixerat sibi. *va mo che e andato Roberto per lo seruppo & ponencello dentro*, & sic ipse recessit quod quidem non adparet esse absque diuersitate imò contrarietate inter eos: & tamen circunscriptis prædictis absque veri præiudicio depositio illius seruuli contra dominum non tenet, quando verè seruulus ille fuisset maior ætate, nisi alia concurrerent in-
18 dicia contra † dominum, vt dicit Barto. in. l. inter omnes in. §. si rectè. ff. de fur. Barto. in lege quæro. in fine. ff. de ædil. edict. & in. l. cùm probatio. ff. de probatio. & consuluit Alexander in consilio. xxiiij. in secundo volumi. imò etiam seruus, qui liber reputaretur, testis esse non potest, dicit Specul. in titu. de testibus. §. primo versiculo,
19 quid si tantum. maximè, † cùm dicatur vilis persona, & sic non potest in causa graui imò grauissima: prout est ista, testificari, nisi cum tortura. Ita voluit Baldus. in lege milites. C. de quæstionibus. & melius in authenti. si dicatur. vltima columna versicu. tertio casu. C. de testibus, & Inde satis ad propositum ex præfatis succedit magna imò maxima elisio indiciorum, præfatorum. & iure cautum est, quod vbi extarent indicia sufficientia ad tor
20 turam † cõtra aliquem, vnumquodq; quod vrgeat in contrarium, illa eliderct, intantum quòd torqueri nõ posset

vigo

vigore illorum indiciorum:voluit Io. Andr.in regula cum in cōtemplatione.de reg.iur.Bald.in.l.fin.C.de proba.& in.l.j.ad fin.C.communia deleg. ita in specie consuluit Alexan.de Imo. in consilio.clxxix.iij.colum.ij.volum. & ideò dixit in specie Bald.in.l.ij.j.colum.quorum appella.quòd licet vnus bonus testis faciat indicium sufficiens
21 †ad torturam,id intelligendum est nisi aliqua alia coniectura resisteret in contrarium.Ita etiam consuluit Alexander in consilio.cxxiiij.incipiē. quoniam abundè deductum & allegatum est.in secūda colū.in sexto vol.& ideò non ab re dixit Barto.in.l.j.§.ad quæstionem.versicu.nec facilè.ff.de quæ-
22 stio.quòd quando torquendus† habet aliqua indicia pro se, indicia quæ vrgent contra ipsum,debent esse magis grauia,ita quòd præponderent, adeò vt ad torturam deueniri posit. Idem referunt & sequuntur Moder. Senenses in tracta.de indi.& tortu.v.charta. in versicu. circa quintam quæstionē. versicul.illud est bene not.& ista erit prima limitatio ad præeminentiā magnæ curię vicariæ,vt eius virtute pcedi non posit ad torturam,quando aliquid vrgeret contra indicia,vt suprà: seu quando aliqua coniectura resisteret in contrarium:seu quando in informatione capta contra inquisitū essent aliqua indicia pro ipso inquisito,id est in eius fauorem,& illa, quæ adparent contra ipsum non essent longè magis grauia:per suprà dicta.& licet possent ad prædictas dici esse tres limitationes ad præeminentiam præfatam: attamē quia reflectuntur in vnum, ego posui pro vna tātùm.Item adducitur, quòd Galienus ipse allegauit seu obiecit seruum illum esse impuberem & minorem vndecim annorum,& tempore lati testimonij sunt iam duo anni elapsi, erat iam minoris ætatis vndecim annorum,offerēdo illud verificare,quod tantò magis est:offerendo insuper se probaturum rem illam albam, quae dederat Antonio, fuisse mannam,eidē erogatam pro medela Petrelli præfati,vt suprà. Ex quibus videtur talia
23 in medium adducere,†quæ si probaret,cessare deberet tortura. & ideò eo casu audiendus est supersessa tortura. Ita in propriis terminis tenet Gand.in tract.malefi.sub rubrica,quis sit effectus quæstionis.in versi.sed quid erit de quæstio.de facto subdens,quòd ita super hoc sibi consuluit do. Lambertinus Rampolus.& idem voluit Paulus de Leaz.in commento.c.grauis.de deposi.circa vltima columna.Et idem in propriis terminis reperio consuluisse Alexand.in consilio.lxv. in primo volumine.Et idem in regno tenet in specie dominus Bartol. de Capua.in c.regni,incipiente:si iustè quis appellauerit.sub titu.quòd recipiatur appellatio à tormentis.in additione incipien. sed pone.circa fi.in char.lxxiij.& ratio vrgentissima supersedendi in tortura, erit vt ipsi dicunt,quòd si post torturam differretur defensio,nūquàm per appellationem posset posteà recuperare detrimentum membrorum: & sic post sibi illatam torturam, tardè probaret,cùm istud grauamen posteà non sit reparabile lege secunda.ff.de appellatio.recipien. & idem probat præfatus

tus dominus Bartholomeus de Capua vbi suprà, dicens quod serò appellaretur: si prius poneretur ad torturam. Et ista erit secunda notabilis & menti tenenda limitatio ad præeminentiã magnæ curiæ vicariæ. Nec respectu enormitatis criminis vendicaret sibi locum præeminentia prædicta in casu præmisso, cùm illa ortum sumpserit à capitulis regni: & præsertim à capitul. in accusatis. à capitul. tormentis. à capitul. iuris censura. à capitul. prouisa iuris sanctio. & à litera arbitrali, si cum sceleratis &c. quæ melius & clarius cæteris loquitur. Ex quorum capitulorum & literarum dispositione adparet concessa dicta præeminentia torquendi eidem magnæ curiæ ex processu informatiuo: vt dicit Par. de Puteo. in tracta. syndica. in versi. tortura, in capitu. quia plerunque. in versi. an si quis dixerit. secunda colum. vbi subdit, quòd raro vtitur magna curia præeminentia prædicta, nisi in latronibus insigni-
24 bus † valde diffamatis, & in notoriis criminibus: concurrente tamen leuitate vitæ torquẽdi. Et idem sequitur Affli. noster Neapolitanus in suis decisio. quas dicit esse. suprà dicti concilij in decisio. cccxcj. vbi in specicie testatur fuisse in. suprà dicto concilio dictum & conclusum tam per iudices magnæ curiæ vicariæ, quàm per suprà dictum concilium, quòd contra latrones insignes disrobatores stratarum, incendiarios violentos raptores, & committentes grauia crimina, contra quos laborat infamia, contra istos procedi potest iuris ordine non seruato: & sic ex processu informatiuo ad torturam. sed si inquiritur contra vasallum regis bonæ famæ, de aliquo delicto non notorio, tunc non est iustum, quòd procedatur ad torturam ex processu informatiuo: quia esset tollere defensionem quòd iura abhorrent: & ita demum subdit vidisse seruatum: & hoc respectu styli in ipsa magna curia: qui stylus seruari debet. Ita in particulari consuluit Alexand. de Imo. in consilio. xlj. incipien. habita super contentis. vltim. columna in secundo volumine vbi etiã dicit, quòd stylus & consuetudo possit derogare solennitati citationis: vt dicunt Bartolus. & Sali. in authentic. si quis in aliquo. C. de eden. & idem reperio consuluisse Alexand. in suo consilio sexagesimoquinto in primo volumine quod maxime intelligendum est cùm grano salis, vbi agitur de vita hominis: cùm ad Deum spectet, quando velit hominem mori: quia vt dicit Hermogenes Philosophus, vt refert Aristo. in lib. de regimine principis. in. c. de regis iustitia. quòd quando
25 creatura interficit † creaturam, omnes virtutes cælorum clamant ad diuinam maiestatem, dicentes: domine seruus tuus vult esse tibi similis. & Deus respondet: ipse interficit & interficietur, mihi vindictam: & ego retribuam, & ideò quando iudex ritè & rectè aliquẽ condemnat ad mortem, hoc facit tanquam minister Dei: secus, quando nõ ritè nec rectè: & ideò satis aduertendum. Et vltra prædictam præeminentiam & capitula regni, & ex quibus stylus seu præeminentia præfata dicitur emanasse: extat etiam iuris commu-
26 nis † dispositio, vt contra hominem male

malæ conditionis & famæ posſit iu-
dex procedere ad torturam, non data
copia indiciorum. Ita tenet ſingulari-
ter Guido de ſuza. in tracta. malefici.
ſub rubrica. qualiter fiat inquiſitio. in
princip. Gandi. in tract. malefi. ſub ru-
brica, quomodo cognoſcatur de male
fi. per inquiſitionem. in verſic. ſed quę-
ro facta & completa. & ibi allegat hoc
voluiſſe Specu. de quo ibi per eum &
ita etiam præfatos Doct. referendo, te
net Auguſti. Ari. in additio. ad Angel.
in tract. malefi. in verſicu. fama publi-
ca. in quinta chart. in verſicu. item ad-
uertas. in addi. incip. tu autem in hac
materia adde vnam ſingularem limi-
tationem. Verum limitat procedere,
quando iudex ex officio procederet.
Secus, ſi ad poſtulationem partis: quia
tunc eſſet danda copia. & idem refert
& ſequitur Hyppoli. Marſil. in leg. pri
ma octaua columna verſicu. & inquan
tum. ff. de quæſtio. & ideò ex ſuprà ſcri
ptis elicio tertiam limitationem ad
præeminentiam magnæ curiæ: vt non
27 habeat † locum contra hominem bo-
næ famæ, etiam quòd cõtra ipſum exi-
ſteret indicium ad torturam ſufficiẽs:
vt pulchrè voluit Baldus in lege fina.
in fine vltima columna de probatio.
vbi in ſpecie dicit, quòd licet contra
inquiſitum ſit indicium ſufficiens ad
torturam, ſi tamen ſit bonæ famæ, non
poterit torqueri. Idem refert & ſequi-
tur Alexand. in lege fina. in apoſtil. ff.
de quæſtio. & idem Alexan. in conſilio
nonageſimo incipien. viſo themate an
te ſcripto. penultima columna in ter-
tio volumine Catald. de Viſſo. in tra-
ctatu. ſyndic. in verſiculo. cccccxlij. in-
cipien. adde, quia ſæpe. Cornel. in con-
ſilio quinquageſimooctauo incipien.
viſa inquiſitione quarta columna ſecũ-
do volumine. Cæpol. in conſilio. xl. in-
cipien. Lucius nona column̄a. Alexan-
der in lege fin. ff. de quæſtio. quarta ſ-
pe. apoſtil. Philippus Decius conſilio
clxxxix. incipien. lætatus ſum. penulti
ma columna vbi allegat Baldum in le-
ge prima in fine. C. de loca. dicentes
quòd præſumptio delicti tollitur a
28 præſumptione † bonæ famę: imò ex bo
na fama indicium tale ſufficiẽs ad tor
turam extinguitur. voluit Baldus. &
Ioan. de imo. in lege fin. ff. de hæredi
tat. inſtitu. Sali. in lege fin. vltima co
lumna de quæſtio. Auguſt. in additio.
ad Ange. in verſicu. fama public. in ad
ditio. magna. incipien. tu autem in hac
materia. & idem pulchrè conſulendo
ſequitur Hyppoli. Mar. in ſuo conſi. ſe
ptuageſimoquarto, quarta columna
primo volumine. Præterea allegauit
præfatus Galienus nõnullos teſtes exa
minatos contra ipſum eſſe ſuos inimi
cos capitales. & ideò limito & quarto
non habere locum præeminentiã præ-
fatam, vt quis torqueri poſsit ex pro-
ceſſu informatiuo, vbicunque torquen
29 dus dixerit teſtes examinatos † cõtra
ipſum, eſſe ſibi inimicos capitales, id
probare ſe offerens incontinenti: quia
eo caſu debet audiri: nec poterit ad tor
turam procedi: ſed interim differri.
tex. eſt in. §. ſi verò quis dicat. in authẽ.
de teſti. ita in particulari voluit Feli. in
c. ex parte. vlti. colum. extrà de teſti. &
idem ante eũ voluit Andręas de Iſer.
de quo Feli. nõ meminit in conſtitu. re
30 gni humanitate. penul. colum. † quod
compro

comprobando,dico quòd licet in crimine læsæ maiestatis admittantur testes inhabiles & infames, sicut etiam in crimine hæresis: vt inquit Barto.in l.in quæstionibus.ff.ad.l.iul.maiestatis plenè Alex.in consil.xj.in primo volu. attamen non admittentur testes inimici:vt dicit Barto.in.d.l. in quæstionibus.& ante ipsum Specu.in titu.de accu.§.j.versi.fin.Alexan.consi.cxxvj. in iiij.volu.Par.de pute.in tracta.syndic. in versicu.suspictio.vbi nullam de præallegatis decisionibus mentionem facit.Item,huiusmodi præeminẽtia sumpta ex præfatis capitulis regni non ita nudè & indistinctè locum habere,intelgenda est & indifferenter, sed contra diffamatos & reprobos:vt patet ex verbis dictæ literæ arbitralis:si cum sceleratis &c.ibi dum dicitur,quos notabiliter fama grauat.& infrà ibi aut infamatos.Item habebit locum contra infamatos grauiorum scelerum,& vulgari quodammodo populi opinione grauatos.Item vendicat sibi locum iuxta mentem & verba ipsorum capitulorũ, videlicet contra reiteratores criminũ. Quod satis ponderandum est,vt adparet in capitulo: prouisa iuris sanctio. ibi:frequentiusque peccantibus, & in capitulo:crescit culpa.ibi:aggresiones ingeminant.& in capitu.si cùm scelera tis.quod litera arbitralis est ibi: quos crebra commissio criminum dat insignes.& sic adparet,quòd non indistinctè contra quemlibet delinquentem seu inquisitum de crimine,nisi concurrente mala conditione & fama, quæ non concurrunt aduersus prælatum Galienum mercatorẽ legalem & optimæ famæ:& sic cùm non adpareat de diffamatione seu infamia contra ipsum quæ ante omnia † præcedere, debet corruit inquisitio ipsa:& sic quintò limito non habere locum præeminentiam præfatam,vt habetur in capitul.qualiter & quando.el.secundo de accusa.& in capitu.primo & secundo eodem titulo.in sexto.& in capitul. licet heli.de simo.ita dicit Specul.in titul.de inquisi.§.primo in principio.Salic.in lege quod promulgatis.C.de officio.præfect.vrb.Rapha.Cuma.in cõsilio centesimotrigesimoquinto incipiente:ad primum.in principio. & intantum hoc est verùm,quòd inquisitio non procedit contra non diffatum, quòd licet testes producti super huiusmodi inquisitiane probent crimen.de quo tamen inquisitus non erat diffamatus: † tamen tales testes illi inquisito non præiudicãt.Ita specu.in titu.de inquisitio.§.nunc videndum.iij. colũ. in princ.refert & sequitur Bald.ibi in additio.in vlti.versi.& idem tenet Specu.expresius in titulo de inquisi. §. nunc tractemus.xj.col.versi. nã si aliqua & est rectè intuenti.text.expressus in.c.inquisitionis.§.tertiæ dubitatiõis. de accusa.& ideò dicit Bal.in capit.j. de offic.ordi.quòd si statutum dictat, quòd potestas in criminalibus liberè posit inquirere,quòd tamen propter hoc non poterit inquirere non præcedente infamia.& idem tenet Ioan. Andrę.in capitulo,cùm oporteat.in princip.dę accusationibus.refert & sequitur Ias.in lege milites.C.de testamen. milita. vbi subdit, quòd licet Papa mandet inquiri contra aliquos in

gene

genere: tamen hoc mandatum Papæ
debet intelligi & limitari infamia præ-
cedente, & non aliter. & idem tenet
Cardina.in clemen.prima.in sexta co
lumna.versiculo, nonò quæro. de of-
fic.ordina. vbi in specie dicit, quòd
tenet statutum superioris, mandans
quòd possit inquiri contra non diffa-
matum: & sic erit quinta limitatio ad
præeminentiam præfatam. Non ta-
men obmittendum censeo tanquam
pulchrum & substantiale dictum in
hac materia, quòd † ad probationem
33 infamiæ seu diffamationis, aut bonæ
famæ, potest iudex se informare sine
ordine iudiciario, ac sine ordine in
forma iudicij recepto: & etiam per te-
stes inhabiles. Ita pulchrè Bal.in.l.qui
testamento. §.contrarium. ff.de testa-
men.allegat Innocen.in capitulo, cùm
in tua.extrà de sponsalib.& facit bene
nota.per Panormita.in capitulo pri-
mo.in fi.commenti.extrà de postulat.
prælator. refert & sequitur Iacob.de
sanc. Georg. in.l.testium. §.eiusdem
quoque.iiij colum.C.de test. Nec suf-
fragaretur fisco dicere, quòd hic Ga-
lienus aliàs fuit infamatus de homici-
dio, sunt iam multi anni elapsi, & sic
arguitur malæ famæ: quo casu vide-
tur habere locum præeminentia præ-
fata. Nam respondetur, quòd licet de
hoc taliter non constet, ex quo posset
mala fama inferri: attamen illa non
esset in eodem genere mali, id est in
venenando: cùm longè deterius sit ho-
minem veneno necare, quàm gladio
34 † occidere: per text.in.l.j.de malefic.&
mathe.& ad hoc, vt mala fama sortia-
tur effectum suum, & locum habeat,
requiritur, quòd fuerit in eodem ge-
nere mali: non autem in diuerso ge-
nere. Ita dixit Barto.in.l.Cassius.de
senato. Bald.& Imo.in.l.vltima.ff.de
hæred.instit.vlti.col.& subdit Ioan.de
Imo.verba Bald.esse bene not.pro li-
mitatione dictæ regulæ: semel malus
& idem consuluit in specie Alexan.
de Imo.in consil.v.in.ij.colum.primi
volumi.incip.in causa inquisitionis.&
sequitur Cotta in memoralibus suis.
in versiculo, si semel malus.& ista erit
sexta limitatio ad præeminentiam
præfatam. Item & septimò limito non
habere locum præeminentiam præfa-
35 tam, nisi præcedat † infamia in perso-
nam torquendi: vt omnia suprà dicta
regni capitula expressè loquuntur.&
tenet Andræas de Ysernia in consti-
tut.si damna.dum dicit, quòd requi-
ritur leuitas vitæ torquendi, vt tortu-
ra ipsa locum habeat: & in hoc satis est
bene aduertendum: quia ad probatio-
nem infamiæ non sufficit, quòd ita di-
catur, vel quòd ita dictũ sit, nisi etiam
conuictus fuerit. Ita ad literam dicit
Andr.de Ysernia in titulo de pace te-
nenda. in versicu.publici latrones.&
probatur bene per text.in.l.ictus fu-
stium.& ibi Barto.& doctor.C.de in-
fam.& ideò dixit Petrus de anchara-
no.in consilio.clxxxix.incipiente: tri-
36 bus de causis. quòd † ad hoc, vt quis
dicatur infamis ob delictum senten-
men, requiritur eius confessio in iu-
dicio vel sententia iudicis: nec sufficit
probatio criminis. Allegat ita voluisse
Ioan.Andr.in cap.si quis.de præscri-
ptionib.in sexto.& dicit quòd pro hoc
faciunt not.in clemen.religiosi. extrà
de

de sententia excommunicatio. & refert & sequitur Hyppol. Marsi. in sua practica causarum crimina. in. vj. char. in versic. aggredior. versicu. Pro quo etiam facit: nam non statim, quòd quis accusatur de crimine, reus est, aut dici potest, sed qui conuincitur tex. est in capitulo fina. in fin. xv. distinctio. in vlti. quæstio. & in cap. nonne. viij. quæstio. iiij. & in cap. eorum. xj. quæstione tertia. & in capitu. laudabilem. vt lite penden. & tenet Specu. in titu. de aduoc. §. sequitur. circa princip. & consuluit Hyppoli. Marsi. consil. lij. numero

37 xvij. in primo volumine. † Nam quis non dicitur talis, donec sit pronuntiatus. pro tali dixit Specula. in titulo de instrumento edito. §. restat. versiculo, quid si tabellio. in versiculo, quid si confectum. Socin. in consilio. lj. incipiente: præstantissime Doctor. iij. columna. Pau. de Castro consilio. xxxij. in fine versi. Pet. de anchara. consilio. cxlj. incipiente: per præfata. & idem Hyppoli. Marsil. in consilio. lxiiij. numero. xv. & consilio. lxxiiij. numero. xxxv. & consil. lxxxij. numero. xxviij. in secundo volumi. & consilio. xciiij. numero. iij. & . xxxv. eodem volumine. Item processus curiæ præfatæ non fuit fabricatus in magna curia vicariæ: sed in curia capitanei Liciensis, ac etiam in prouinciali audientia Idrontina: & hæc præeminentia concessa fuit magistro iusticiario per verbum: tu & tibi committimus: vt adparet in

38 suprà dictis capitulis. † & clarius in dicta litera arbitrali, si cum sceleratis: & ibi in versic. tu solus. & magis infrà: si tibi constiterit. & inferius: si tibi constiterit per testes, quos tantùm ad tui informationem recipere te volumus. clarissimè liquet, quòd regens & iudices debent ipsi capere informationem, & videre & cognoscere testes, quomodo & qualiter deponant contra inquisitum: ad hoc, vt sit locus torturæ: iuxta illud: tu magis scire potes, & maximè cùm tractetur de maximo præiudicio torquendi ex processu informatino: & ipse debet prospicere omnia, iuxta mentem dicti capituli. & non confidere de vita & honore hominis vni scribæ fiscali, præsertim cùm. d. litera arbitralis hoc expressè præsupponat in versic. tu solus. & ideò succedit, quod dixit pulchrè Bald. & Imo. in cap. fina. extrà de offic. delega.

39 quòd † si est mandatum officiali per hæc verba: tu per te cognoscas. est electa industria personæ: vt non possit per alium explicari: & tamen magis est dicere: tu solus, vt hîc. iunctis etiam verbis subsequentibus, & pariter propter excellentiam personæ & dignitatem, cui fuerunt verba dictorum capitulorum directa, censetur electa industria personæ. l. j. ff. de offic. præfe. præ-

40 tor. † Item si in literis apostolicis dicitur: informes per teipsum. important hæc verba, quòd debeat per seipsum informare, & non per alium substitutum loco sui: & sic non posset alteri subdelegare: vt in capitulo finali. de officio delegati. capitulo, cùm dilecta. & ibi nota. de rescriptis. l. vnica. §. non autem. C. de caducis tollendis. nam important ista verba, ac si dictum fuisset personaliter te informes: vt in l. fideicommissa. §. finali. versiculo. per

ipsum id fieri. ff.de legatis.tertia;ita
consuluit Alexand.in consilio.ccxvij.
in secundo volumine. in vltima co-
lumna. vnde cùm non fuerint recepti
testes per magnam curiam,nec in ma-
gna curia, adparet non esset locum
præeminentiæ prædictæ,maximè cùm
virtute illius geminationis illius pro-
nominis: tutu seu tu, per te, &c. non
potest alteri subdelegari. & istud di-
ctum dicit esse singulare, & nouum,&
paucis cognitum. Iason May.in.l.pri-
ma.septima columna.in septima limi-
tatione. ff.de officio eius. idem Iason
in.l.penultima.ad finem.C.de pactis.
& in.l.prima.§.primo.in primo notab.
circa finem.ff.de acquirenda posses-
sione.& sequitur Barb.in consilio pri-
mo.incipiente: ex sacris. columna vi-
gesimaquinta.versiculo: & est ponde-
randus.in primo volumine.& Corne.
in consilio.lxvij.incipiente:plenè qui-
dem & egregiè.ij.columna,vbi plura
similia reassumit. & sic præallegata
procedere debent in casu præmisso,
cùm non fuerint examinati testes per
ipsam magnam curiam, nec etiam per
capitaneum Liciensem: aut audito-
rem prouincialem, sed per notarium
actorum capitanei, quo casu non po-
test procedi ad torturam, nisi quando
2 per iudicem fuissent testes † examina-
ti. Ita tenet Hyppoli. Marsil.in.l.j.iiij.
columna.ver.septimò requiritur.ff.de
quæstionib. vbi dicit, quòd in causis
criminalibus debet iudex ipse recipe-
re & examinare testes: nec notarius
hoc facere potest absque commissio-
ne iudicis,& ex causa. Ita colligitur ex
not.in clement.j.de officio delegati.&
ibi clarius glos.& Baldus in rubrica de
controuer. inuesti. secunda columna.
& facit text.in authen.apud eloquen-
tissimum. C.de fide instrumen.& ibi
docto.& Specul.in titu.de teste.§.pri-
mo.versiculo: item,quòd est crimina-
lis.& tenet in specie glos.Bald.& Pau-
lus de castro in.l.hac consultissima.§.
fina.versiculo: depositiones. C.de te-
stamen.& sic ista erit octaua limitatio
ad dictam præeminentiam, videlicet,
vt locum non habeat, quando testes
non fuerunt examinati in eadem ma-
gna curia.& ita semper vidi seruatum,
maximè, quando non fuerunt exami-
nati per actuarios eiusdem magnæ cu-
riæ. Nonò & vltimò limito præemi-
nentiam prędictam minimè locum ha-
bere posse,vbi semel fuisset tortura il-
lata inquisito seu accusato, non datis
sibi prius defensionibus ex processu se
informatiuo. Nam non poterit iudi-
cio meo ex processu informatiuo rei-
terari:cùm talis præeminentia intelli-
gi debeat de prima vice tantum, & sic
de primo actu: per text.in.l.fideicom-
missa.§.si quis decem. ff.de legatis.iij.
& in.l.cùm pater.§.pater certam.in fi.
de legatis.ij. quod maximè procedit,
cùm istius præeminentiæ materia sit
odiosa, quòd quis non datis sibi prius
defensionibus, quæ sunt de iure natu-
rali,torqueatur,& ideò dispositio ipsa
debet in primo actu restringi. cap.non
potest.§.j.de præbend.in sexto.& facit
quod no. Bal.in.l.licet.in quarta quæ-
stione.C.loca. & in.l.diuortio. §.quod
in anno. ff.soluto matrimonio. Cùm
agatur de graui præiudicio,quòd quis
inauditus retorqueatur. Ideò tantò
mag

magis non debet habere locum reiteratio: sed debet præeminentia ipsa de primo actu intelligi ex causa grauissimi præiudicij, per ea, quæ not. Anto. de but. in consilio trigesimo, incipiente: dubium ingerit. columna tertia. & est bonus tex. in l. boues. §. hoc sermone. ff. de verborum significatio. & faciunt optimè relata per Ias. plenè in duobus. §. si ei, qui. ff. de iureiurando. Cùm hoc sit priuilegium contra ius,
44 vt inauditus † torqueatur, debet priuilegium ipsum intelligi, vt minus lædat ius commune, quàm possit: & pariter, vt minus lædat ius alterius. Ita Bald. in. l. non fine. de bonis, quæ libe. capitulo: quod dilectio. & ibi Panormitanus de consanguinitate, & affinitate. Panormi. in capitulo, cùm dilectus. de clericis non residen. Alexand. in consilio. xv. in secundo volumine. Francis. Curti. consilio decimotertio. vltima columna. Et cùm pluries magnificus fisci patronus importunasset iudices super reiteratione torturæ, ex processu informatiuo, ex prædictis semper mihi durum, imò crudele visum fuit, cùm iuris censura non suadeat. Vnde ex præmissis ad laudem omnipotentis Dei patris, spiritus sancti Iesu Christi eiusque genitricis intercedentis gloriosæ Mariæ sit finis imposita huic intelligentiæ interpretationi: ac declarationi præeminentiæ magnæ curiæ vicariæ. His fimbriis ita dilatatis, ad quas tot diui legum patres regnicolæ minimè aduerterunt: sed sicco pede pertranseundo, nobis posteris materiam inuestigandi dimiserūt. Ego Thomas Grammaticus Iudex magnæ Curiæ vicariæ.

Thomas Grammaticus Neapolitanus, Iuris Vtriusque Doctor.

SVMMARIVM.

1 ☞ *In schemate concubinæ dicitur animi destinatio, & protestatio, quæ faciat mulierem concubinam.*

2 *Concubinatus an præsumitur existente disparitate personarum, non adparente de voluntate amborum, quòd voluerunt contrahere concubinatum, & non præcedente protestatione concurrente continuatione temporis in concubinatu: & quòd non breui durauerit conuersatio.*

3 *Diuturna cohabitatio adinuicem, an purget vetus stuprum: & præsumatur concubinatus.*

4 *Si mulier habet liberum arbitrium eundi & redeundi à concubinario, & animum retinet cum eo, & vult concubinatum, & non contradicit, ex tali perseuerantia absque vlla protestatione præsumitur concubinatus.*

5 *Obscuro loco nata, quæ dicatur: & an bastarda ita dici possit. & num. 22.*

6 *Ad iustificandum concubinatum esse, oportet plura concurrere: imò septem requisita. de quibus & numero. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. & 19.*

Virgo, nec vidua honestæ vitæ potest esse concubina: quia cum eis contraheretur stuprum, & non concubinatus: nisi ab initio intercessserit protestatio.

17 *Habens rem cum concubina alterius, quæ nomen honestæ mulieris non perdiderat, committit stuprum.*

18 *Virgo vel vidua postquàm fuit stuprata, & sic à principio fuit delictum ex cohabitatione*

continuata, non purgatur, sed augetur delictum.

20 *Mulier bastarda nuptui tradita viro honesto, legitimo & naturali, efficitur legitima ob qualitatem mariti. & numero vigesimoprimo.*

25 *Cognoscens carnaliter virginem vel viduam, absque violentia, & sine armis non habet locum pœna raptus: sed si est nobilis, amittit dimidiam partem bonorum. Si autem vilis, debet corporaliter puniri, sed non mori: sed si absque vi cognouerit, eo modo punietur: tamen pœna talis non excedet relegationem, si mulier honesta cognita fuerit: quia habebit locum talis pœna, siue volens siue nolens: quia præsumitur seducta bonis verbis.*

Pœna stupri, est pœna dimidiæ partis bonorũ, cum relegatione. & numero vigesimoquarto.

Vbi pœna pecuniaria dependeret ex delicto, si non habet in ære, luat in corpore.

Votum. IIII.

REdemptoris gẽtium suffragio petito, Amen. In causa honorabilis mercatoris Bartholomei Fontana placentini, cum Adriana argenta querulante muliere honestissima ex altera, & Regio fisco super pretenso stupro commisso per eundem Bartholomeum in personam præfatæ argentæ, est videndum, an possit firmari stuprum fuisse commissum per eundem, ita quod pœna stupri puniri possit. Et prima consideratione dubium faciebat, quòd non, ex quo retenta fuit in domo per eundem Bartholomeum
in schemate concubinæ: vt in. §. si quis.
in authentic. quibus modis natural. effi. sui. & in capitulo is, qui. xxiiij. distinction. & capitulo sequent. & dicitur si in
1 schemate, † concubinæ animi destinatio, & protestatio, quæ faciat mulierem concubinam. l. penultima. ff. de concubi. Liquet enim multoties & coram pluribus eundem Bartholomeum dixisse ipsam Adrianam in concubinam tenere. Et pariformiter Adrianam eandem dixisse se contentari in concubinatu permanere cum prædicto Bartholomeo. & alibi dicitur in schemate concubinæ: id est, in habitu: vt in. §. consideremus. in authentic. de trien. & semi. versiculo, nunc. Item præsumendum est etiam, quòd Adriana ipsa fuerit concubina præfati Bartholomei respectu imparitatis personarum: cùm probatum fuerit præfatam Adrianam esse spuriam, & ipsum Bartholomeum esse de principalibus & honoratis ciuibus Placentiæ: quo casu, si dici posset non adparere de voluntate ipsorum volentium contrahere concubinatum: & sic voluntas esset dubia, respectu imparitatis personarum, non præcedente protestatione concubinatus: tunc etiam indubitanter præsumitur concubinatus
2 etiam † protestatione obmissa. l. donationes in concubinam. ff. de dona. l. liberè. ff. de ritu nupt. & præsertim, dum non breui durauerit conuersatio, sed temporis continuatio inter omnes processit: nec præsumptum potest cadere matrimonium in regno, propter solennitatem obmissam, obuiante sibi constitutione regni: & tunc magis in regno præsumitur concubinatus, secundum

Iaco

Iacobum de Belui. qui sic tenuit in quadam sua disputatione incipiente: Regia cōstitutione cauetur. Ita in proprijs terminis tenuit Lucas de penna in.l.si coartalis.C.de coarta.libro duodecimo, Ludouic.de Sard.in suo tracta.legitim.in prima chart.in quarta & quinta columu.vbi formaliter meminit de dicto Iacob.de Belui.præallegato.& de regia constitutione præfata per Lucas:licet de luca nihil dixerit:bene subd.t,quòd si diu cohabitauerint,
3 † tunc purgabitur vetus stuprum, & præsumitur concubinatus: vt inquit glos.in authen.quibus modis natural. effic.sui.§.eos.columna secunda vnde licet dici posset,quòd cùm non adpareat expresè de consensu concubinario, fit res dubia:quo casu resultat,quod non est concubinatus,sed stuprum,nisi sit obscuro loco nata. Nam isto casu in dubio præsumitur concubinarius consensus:per text.in.l.in concubinatu.ff. de concubi.Ita magistraliter loquitur præfatus Ludouic.de Sard.in tra.prædicto in prima chart.pro quo facit.l.j. ff.de concubina.in glos.&.l.iij.& quod §.item eadem.l.iulia.insti.de publi.iudi.loquitur in vidua vel virgine honestæ vitæ,vel in vidua stuprata non præcedente protestatione concubinatus. Verba sunt originaria Andræ.de Iser. in constitu.regni si quis rapere.de rap. virg.prima colum.& plus subdit Luc. de pen.in.d.l.si coartalis, quòd si mu-
4 lier haberet liberum † arbitriū, prout ista habet,ac etiam potestatem eundi & redeundi,& animum retinet cum viro, & vult concubinatum,& non contradicit, ex tali perseuerantia absque vlla protestatione præsumitur concubinatus:argumē.l.postliminium.ff.de capt. & posthimi.reuer.in.§.fi.&.l.si captiuus &.l.si quis ingenuam.&.l.non vis.§.si captus.ff.de re mili.&.l.pen.ff.de concubi.Et ad præsumendum omnino esse concubinatum, satis dici potest ob-
5 scuro † loco nata,cùm sit bastarda,imò spuria:quo casu dicitur vilis persona. text.est in.l.humilem.C.de incest.nup. Ita dicit Alex.in cōsi.xlviij.in.iij.vol. in,ij.col.Item licet nō adpareat de aliqua præcedenti protestatione concubinatus:attamen cùm alio modo adpareat de concubinali consensu,vt probatum est ipsam dixisse se contentari:ergo non fuit commissum stuprum. Ita Bald.in.l.eam,quam.viij.colum. C.de fideicom.versicu.denuò,dubitatur, an noua proles &c.sicque attentis præmissis,prima facie dicendum videretur nō esse dubitandum de concubinatu, & præfatum Bartholomeum,nulla incurrisse pœnam stupri, cùm lege permittente fecerit. Quibus non obstantibus rectè consideranti contrariam sententiam arbitror de iure veriorem,ex plu-
6 ribus infrà dicendis. † Et primò ad hoc vt iustificari posit concubinatus,oportet plura concurrere,& principaliter quod sit satis,cùm qua posit consistere matrimonium,vt in authentic.licet matri & auiæ.§.ad hæc.& quod no.in.l.j.versi.committit.ff.de concubi.Cuius contrarium Bartholomeus ipse nixus fuit
7 probare,probando disparitatem. † Secundò requiritur,quòd sit vnica concubina, & in domo retenta.§.palam. in authenti.quib.modis natu.effi.sui.§.si verò effusa.&.c.Christiano.xxviij. di-

stinct.nam sicut vnica debet esse vxor,
ita & concubina.capitulo is,qui.xxiiij.
distinct.& capit.sequent.& voluit Azo
in summa eodem titulo.quod quidem
Bartholomeus ipse nõ articulauit nec
8 probauit. † Tertiò requiritur, ꝙ sit
retenta in domo in schemate concubi
næ:vt in.c.si quid autem.eodem titulo
& dicto capitulo is,qui.& capi.sequen-
ti, quod est,vt præcedat protestatio,
quæ faciat mulierem concubinam.l.pe
nultima.ff.de concubina. Et quòd in-
tendit ipsam tenere in schemate concu
binæ,id est in habitu:vt in.§.considere
mus.in authentic.de trien.& semis.ver
sicu.nunc. & quæ protestatio requiri-
9 tur † de necessitate, quòd facta sit à
principio:nec sufficeret si ex postfacto
fieret:prout dicit glo.in.l.in concubina
tu.ff. de concubin. & tenet Bartolus,
in.l.pacta nouissima.in secunda lectu-
ra.C.de pactis. Nicol.de Neapolitan.
Rayn.de Forli.& Alberic.in dicta.l.in
concubinatu. & dicitur schema, quasi
imago vel figura,scilicet quasi rectè te-
neatur.& tamen dicit lex protestatio-
nem esse faciendam,quòd pro concubi
na teneatur per legem in concubinatu
præallegatam. Ita concludit Ioannes
lupi.de palatijs in repetio.rubricæ ca-
pituli,per vestras.extrà de donatio.in-
ter virum & vxorem.in versicul. idem
dicendum in clerico quarta columna,
in decimanona charta.Et idem tenuit
satis magistraliter Neapoli.Sebastia.in
consuetu.Neapo.incipiente,si quis,vel
si qua.in versiculo præterquàm in se-
xta columna.versicul.sed quid in ma-
10 tre naturali tantũ.† & ibi subdit,quòd
aliàs sine protestatione non licet habe-
re concubinam: sed oportet, ipsam in
vxorem habere,vel stupro teneri:vt di
cta.l.in concubinatu.& ideò dicta pro-
testatio requiritur à principio. Quar-
tò requiritur, quòd ducatur à viro in
domum suam,& publicè cum ipsa co-
11 habitet:† vt in dicto.§.consideremus.
in authentica.de trien.& semis.& in.§.
si quis autem.in authentica.quibus mo
dis naturales efficiuntur sui.& gloss.ff.
eodem lege penultima.& ibi Dynus,&
Bartolus, Intelligendo siue ad domum
viri, siue mulieris, dummodo insi-
mul habitent.gloss.ff.eodem.l.penulti
ma. Et patet etiam in dicto.§.conside-
remus.vers.quod hic dicimus.facit.gl.
ff.de adulte.l.nec in ead.§.ius occiden
di.hæc enim habitatio talis esse debet
vt insimul viuant.& sic cõmensales sint
vt in lege Massurius.ff.de verb.signifi.
Nam aliàs non dicuntur cohabitare.l.
si quis ita.ff.de conditionib.& demon-
stra.& no.per Bartolum.& Baldum, in
l.prima.C.de legi. Et potest reddi ra-
tio cohabitationis:quia cùm debeat in-
ter eos indubitatus esse affectus, per
hãc cohabitationem indubitatissimus
12 retinetur. † Concubina enim licet si-
ne dotalibus instrumentis publicè ta-
men ducitur, sicut vxor:& ab vxore in
alio, quàm in dignitate non differt.l.
item legatum.§.parui.ff.de legatis ter-
tio.& in solennitate:quia vxor cum so-
lennitate ducitur: concubina autem
sine solennitate: vt nota.Archidiac.&
Hugon.in dicto capitulo, is qui duci-
tur.vnde Agar & Cethura, quæ concu
binę fuerunt Abraam, etiam illius vxo
res dictæ sunt:vt ait Augusti.decimo-
sexto, de ciuitate Dei, capitulo trigesi-
mo

13 moquarto. † Quintò requiritur, quòd sit circa personas impares, videlicet quòd vir sit illustris aut magnus: mulier verò inferioris conditionis. Ita de his omnibus requisitis, concludit & firmat Luc. de penna, in dicta lege si coartalis suprà allegata. codice de coarta. libro duodecimo, imò plus si non adparet, quòd interuenit consensus cõcubinarius, si interuenit, & eo casu non est concubina, sed erit stuprum: vt optimè & magistraliter declarat Ludouicus præfatus in dicta lege tracta. legitima. in prima charta. quod maximè dicit procedere, vbi mulier est honesta & libera, prout in casu, de quo agitur. & tunc vbi concurrunt suprà dicta requisita, presumitur concubinatus: & si non adparet, quòd fuerit vnica & in domo retenta. vt suprà præsumitur, imò erit stuprum commissum. Et quòd ita intelligitur, textus, in lege si vxor. digestis de adulterijs, versiculo sed in ea, qui videtur contradicere illi legi, in

14 concubinatu. † Nam ad præsumendum concubinatum, requiritur consensus concubinarius, & expressus, quando mulier est honestæ vitæ & ingenua: prout in casu, de quo agitur: per textum, in dicta lege in concubina

15 tu. † Sextò & vltimò requiritur, quòd sit talis mulier, cum qua non committatur stuprum: vt digestis eodem, lege prima. §. primo, ideò nec virgo nec vidua honestæ vitæ potest esse concubina: quia cum eis contraheretur stuprum lege stuprum, digestis de adulterijs, lege inter. §. primo eodem titulo, & in hoc multi falluntur, dicit Ludouic. præfatus: quia credunt sufficere, quòd sit solutus, cum soluta. quòd tamen intelligendum est, nisi ab ini-

16 tio fiat protestatio, † quòd velit eam habere in concubinam: vt suprà ostensum est: per dicta lege, in concubinatu. cum glos. idem firmat Andræ. de ysern. Euangelista in regno, in constitutione regni, si quis rapuerit. sub rubrica de rap. & violen. quem etiam refert & sequitur Ioannes Baptista de sancto Seuerin. in lege si qua illustris. codice ad senatusconsult. Orfician. in decima columna. vbi refert verba originalia ipsius Andræ. & plus subdit,

17 quòd habens rem † cum concubina alterius, quæ nomen honestæ mulieris non perdiderat, committit stuprum, & punitur: licet ille aliàs esset persona vilis. l. inter liberas. & lege si vxor. ff. de adulterijs. & ibi doctor. & plus infert Ludoui. vbi suprà, quòd postquàm stu-

18 prata fuit virgo † vel vidua, & sic ab initio fuit delictum ex continuata cohabitatione, non purgatur, sed augetur: capitulo, nostrates. in fin. extrà de consanguinitate & affinitate. & capitulo cùm haberet. de eo, qui duxit in matrimonium, quam per adulterijs pollu. Item vltra, quòd debebat talis consensus interuenire à principio. re-

19 quiritur † etiam, quòd fuisset consensus manifestus, dicta lege in concubinatu. sed in casu, de quo agitur, solùm tacitus præsupponitur. ergo non confirmatur per regulam iuris: quod ab initio. & allegans concubinatum, se fundat ex tacito consensu præsumpto à lege: & probando solùm diuturnam cohabitationem, non sufficit ad præsumendum nouum con-

ſenſum ſed præſumitur antiquum con-
ſenſum durare. l. in verbis. §. vltimo.
ff. de preca. & in capi. fina. de coniug.
ſeruo. vbi not. & ſic non militabit di-
cere, quod ſi non interuenit proteſta-
tio, dummodo aliter adpareat de con-
cubinali conſenſu, non erit ſtuprum,
per. l. ſi quis viduam. ff. de quæſtio. &
dicto. §. conſideremus. in authentica.
de trien. & ſemiſ. ita Baldus in. l. eam,
quam. C. de fideicommiſsi. & Ioannes
Lup. in repeti. rubricæ, extrà de dona.
inter virum & vxorem. in verſiculo,
idem eſt dicendum in clerico. in quar-
ta columna in. xix. char. nam cùm non
fuerit conſenſus manifeſtus, diuturna
cohabitatio & extra domum, non eſſet
ſufficiens, per ſuprà dicta. Nec ob-
ſtabit, quod ſuprà dictum eſt, præfa-
tam Adrianam eſſe baſtardam ſeu ſpu
riam, & ſic vilem perſonam, per. l. hu-
milem. C. de inceſt. nup. & Alexander
in conſilio quadrageſimo ſeptimo. in
quarto volumi. & ſic videatur obſcu-
ro loco nata: nam cùm ante eius vi-
duitatem fuerit nuptui tradita hono-
rabili quondam Ioanni ſuprano legi-
timo & naturali ac optimo ciui, prout
notorium eſt, ipſa quoque Adriana
21 effecta. eſt legitima, † ob qualitatem
mariti præfati, cùm capacitas præfati
eius viri primi ad vxorem porrigatur
vt not. Baldus in. l. ſi quis. per illum
textum. C. de natu. liber. Ita tenet &
ſequitur Philipp. Decius in lege fœ-
minæ. ff. de reg. iur. Item nec dici po-
22 teſt obſcuro loco nata, † ex quo eſt ba
ſtarda. ſed illa, quam quis cognoue-
rit ſeu tenuerit damnatam ex adulte-
rio, vel de vili genere & abiecto natam,
vt ex arenario vel ſimili, vel eam, quæ
ſui corporis quæſtũ fecit: vt in. l. in con
cubinatu. ſecundum Angel. in dicta. l.
§. primo de concubi. Ita inquit Ioan.
Bapti. de ſanct. Seue. in dicta. l. ſi qua
illuſtris. xj. colum. Nec opitulabitur de
poſitio duorum teſtium atteſtantium,
quòd ipſa Adriana dixerat ſe conten-
tam ſic morari in concubinatu cum
eodem Bartholomeo: quia ipſam eua-
ſerat à malo itinere, & fortuna, ex quo
vt ex eorum depoſitionibus met liquet
deponunt ſe ſeruitores & domeſticos
ipſius Bartholomei, & eius fratris, &
demonſtrant ex eorum verbis affecta-
re victoriam cauſæ pro eodem Bar-
tholomeo, & non concordantur adin-
23 uicem. † Vltimò non obmitto, quod
magiſtraliter loquitur Guliel. de Cu-
gneo in. l. raptores. ſecunda columna.
C. de epiſcopis & clericis. ibi dum di-
cit, quod ſi quis cognouit virginem
vel viduam ſine violentia & ſine ar-
mis, non habet locum pœna raptus,
ſed ſi eſt nobilis, debet amittere dimi-
diam partem bonorum. Si autem eſt
vilis, debet corporaliter puniri: non
tamen vt moriatur: vt in. §. ſecundo.
inſtitu. de publicis iudi. vbi dicitur in
litera, ſi ſine vi cognouerit, iſta pœna
puniatur. & non excedet talis pœna
relegationem, quod eſt verum, dicit
ipſe, etiam ſi mulier honeſta volens,
cognita fuerit: quia habebit locum ta-
lis pœna, ſiue volens ſiue nolens, quia
præſumitur ſeducta bonis verbis. lege
prima. §. primo. C. de raptu. virgi. &
idem tenuit Andræ. de Yſer. in titulo,
quæ ſint regalia. in verſic. contrahen-
tium inceſtas nuptias. quarta colum.
in

in versiculo, multis videtur hoc esse verùm;& ibi subdit idem esse, si interpellasset vel solicitasset, vel odiosis actibus circunuenisset: licet posteà volentem hoc ipsum, velle mulieris est. Nam sicut potest rapere ipsa virum: ita etiam poterit velle sine voluntate viri se stuprari, & tunc ad publicationem dimidiæ partis bonorum, quantuncunque: quidem voluerit mulier sexu infirma, vir discretior non debet totaliter impudicè se commiscere sibi: & ideò punitur publicatione dimidiæ partis bonorum: & voluntas mulieris excusat tunc à tanto. Ex quibus omnibus dixi eundem Bartholomeum esse pœna stupri puniendum. Verùm, quia deposuit se nihil habere nec posidere, dum interrogatus fuisset quidnam haberet in bonis: attamen ex superabundanti facta perquisitione in eius domo per apparitores curiæ, quicquam repertum extitit, & non absque notoria fraude, cùm ab initio eius capturæ, & carcerationis multa, & quamplura bona ac merces extitissent, & in domo & in apotheca subtus domum, & non tenuis valoris. Ideò cùm ex iuris dispositione sancitum sit, quod data inquisito impoten-
2.4 tia soluendi pœnam † pecuniariam: prout est in stupro, in quo est pœna publicationis dimidiæ partis bonorum, cum relegatione, per. §. Item. l. iulia. institu. de publi. iudi. debeat inquisitus ipse pœna corporali affligi: vt in cap. finem litibus. extrà de dolo & contumacia:& in. l. fina:ff. de in ius vocan. ita dixit Panormita. in capitulo, ad liberandum, de iudæ. in .ij. not. quod
25 † maximè procedit, vbi tale debitum procederet seu dependeret ex delicto, quo casu non habens in ære luat, in corpore, vt dicit glos. in. capit. j. xv. quæstione. vj. Bald. in. l. fina. §. & si præfatam. secunda columna. C. de iure delibe. Alberi. in dicta. l. fina. de in ius vocan. licet de glos. prædicta non meminerit. ideò sunt voti præfatum Bartholomeum esse per triennium in insula relegandum caprarum, & ita executum fuit per magnam curiam consensu omnium.

Thomas Grammaticus Neapolitanus Iuris Vtriusq;. D.

SVMMARIVM.

1 *Testis deponens falsum in iudicio contra fiscum, qua pœna veniat plectendus. & nume. 2.*

3 *Quando pro aliquo delicto veniret imponenda pœna mortis, seu ex aliqua causa minoratur, pœna illa non debet esse corporalis, sed pecuniaria.*

4 *Testis deponens contra fiscum ad defensionem alterius, non est pœna ordinaria plectendus.*

Votum V.

SAluatoris mundi suffragio inuocato, Amen. In causa honorabilis Lucæ de Lando de Neapolita. cum Regio fisco super eius falsa depositione facta in fauorem magnifici Antonij de Alexandro,

qui eundem Lucam ad eius defensio-
nem in testem produxit, contra fiscum
hæsitatum fuit in magna curia vica-
riæ, & in Regio collaterali concilio,
qua pœna veniat Lucas ipse plecten-
1 dus, cùm id confessus fuerit, † & pri-
ma facie videretur dicendum, quòd
pœna capitali, ex quo falsum in causa
capitali deposuit: & dolosè testimo-
nium perhibens in causa capitali de-
bet puniri pœna.l.corne.de sica.l.pri-
ma.§.primo.ff.ad.l.Cornel.de sica.per
quam dixit singu.Bald.in.c. primo uo
na colum. in versicul. Item quod fal-
so.de pace tenen.in vsib. feu. quod te-
stis falsus sustinet eandem pœnam qua
puniretur inquisitus de crimine inten-
tato, si crimen fuisset verè probatum.
Idem voluit ipse Bald.in.l. presbyte-
ri.C.de episco.& cleri.secunda colum.
versicu.ex qua materia. & in.c. primo
§.iniuria in fi.versi.de pace iura.fir. &
in.c. sicut. extrà de testibus. & ibi do-
mi.&Fely.in.iij.nota.& sequitur Ioan.
de Ana.in cap. primo de crimine fal.
Nec videtur esse in consideratione,
quòd deposuerit in fauorem accusati,
& contra fiscum: cùm falsitas ita com-
mittatur, si testis dixerit falsum con-
tra fiscum, sicut si contra inquisitum.
Quinimo grauiori pœna videretur
plectendus, ex quo si deponēdo in per
niciem priuati deberet pœna capitali
puniri: multo fortius dicendum vide-
retur, quando contra fiscum depone-
ret siue contra rem publicā. vt iustitia
suum debitum non sortiatur effectum
argumento authenti. multo magis. C.
de sacrosanctis ecclesijs. Quibus non
obstantibus rectius considerando con-
trariam sententiam arbitror de iure
veriorem: videlicet, quòd non debeat
pœna capitali nec corporali affligi,
2 † ex quo si quis deposuerit falsum cō-
tra fiscum nihil realiter aufert fisco,
nec dicitur fisco nocere: qui tractat de
pœnali & odioso lucro cum alterius
iactura: prout dicit valde solenniter
Bald.in.l. parentes. de testibus. sequi-
tur & refert Fely in.c.literas.tertia co-
lum.de præsum. sed si falsum deponit
contra inquisitum, ponit ipsum in di-
scrimine vitæ seu amissionis membro-
rum, non obstante eius innocentia: &
ideò dum deponit contra fiscum, non
debet eo casu puniri, ac si deposuisset
contra priuatum: quod videtur satis
probari ex text.in.l.prima.§. suprà al-
legato.versic.quo quis publico iudicio
damnaretur, & sic vendicat sibi locum
text. ipse in casu, in quo quis conden-
naretur: vnde videtur excludere alios
casus.l.cum prætor. ff. de iud.l.mani-
tus. C. de procura. ita in specie repe-
rio tenere Hyppoli. Marsil. in dicta.l.
prima.§.primo.ij.colum. vbi subdit se
credere verius, quod talis sit punien-
dus de periurio, & non pœna mortis.
Quod corroboro: nam quando pro
3 aliquo delicto venit imponenda † pœ-
na mortis, & ex aliqua causa minora-
tur pœna, vt in casu, de quo agitur,
quia contra fiscum huiusmodi pœna
minorata non debet esse corporalis,
sed pecuniaria vel alia, quæ non sit
corporis afflictiua, vt probatur in.l.si
adulterium cum incestu. §. imperato-
res.&ibi doct.ff.de adulte.& in.l.j.§.si.
ff.de sica.& in.l.si quis in graui.§.si ta-
men.ff.ad sillan. & in.l. iulia. ff. ad.l.
iul.

iul.repe.§.fi.quam pro no.allegat Bal. in l.addictos.C.de episco. aud. & in l. j.C.ne de statu defun. Angel. de aret. in tracta. malefic. in versicu. præsente Caio & appel. versicul. quid autem, si non obstante. el primo & plenè Hyp-poli.in.l.j.§.diuus Adrianus.v.colum. ff.de sica.& in.l.diuus Adrianus.j. col. ff.eo.tit.Sed quid opus est ire per men dicata suffragia? ego dico & teneo pro constanti,quòd in casu, de quo agitur, Lucas ipse non deposuit cõtra fiscum in causa,in qua veniat imponenda pœna mortis,nec mortis naturalis nec ciuilis, sed deposuit falsum examinatus ad defensionem præfati domi. Anto. de Alexandro ad euitandum, ne de vulnere,vt prætenditur per ipsum, illato Petro copulæ,puniretur, quo casu cùm contra fiscum deponat non venit pœna ordinaria plectendus. Ita in
4 particulari † per optima iura & fundamenta consuluit domi. Alexan. de Imo.in suo consilio.lv.in fi.in. vij. volu.& ante eum in proprijs terminis ita reperio voluisse Guli. de Cun. de quo Alexã.aliter non meminit, cùm ipsum non viderit,vt arbitror,in.l. presbyteri.C.de epis.& cleri. Ex quibus omnibus concludo præfatum Lucam non esse pœna ordinaria periurij puniendum.Et tandẽ facta relatione per magnam curiam in regio collaterali concilio, fuit præfatus Lucas condemnatus ad seruitia Regiarum triremium ad remigandum ad tempus licet per prius aliter votasset,& ipsum condemnasset ad manus mutilationem.

Thomas Grammatic. Neapolitanus, Iuris Vtriusque Doct.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Confessio seu nominatio socij criminis in casibus, in quibus noceret, nunquam facit indicium ad torturam, nisi habeat alia adminicula contra nominatum & ita communiter tenetur.*

3 *Et vnum ex adminiculis est, si talis nominans habebat conuersationem cum nominato.*

5 *Inimicitia resultat ex verbis iniuriosis prolatis.*

6 *Inimicus testis, vt repellatur, vt non possit contra aliquem deponere, non est necesse, quod ipse testis sciuerit illum contra quem deponit, sibi fecisse aliquam iniuriam, dummodo cum effectu sit facta.*

7 *Confessus delictum, non præcedentibus indicijs tortus & confessus, etiam si perseuerasset & ratificasset, eius confessio prædicta non erit valida. & nu.8.9.10.& 13.*

8 *Confessus delictum in tortura, non præcedentibus indicijs non tenet talis confessio. Id tamen intelligendum est, vbi magna fuisset tortura, & tortus fuisset debilis aut infirmus. Secus, si tortus fuisset robustus: & tortura fuisset modica seu parua: quia tunc valebit confessio.*

9 *Confessio per tormenta extorta, non præcedentibus indicijs, est ipso iure nulla, nedum contra se, sed etiam contra alios, contra quos, vt testis deposuisset.*

10 *Depositiones testium tormentatorum absque indicijs, nihil valent: nec faciunt indicium contra illum contra quem deponunt.*

11 *Confessio extorta per tormenta absque indicijs, non tenet, etiam quod post ipsam superuenirent indicia.*

14 *Paria sunt, confiteri in tormentis: vel*

metu tormentorum.

15 *Vbi fuisset aliquid mandatum alicui, non tamen in atrocibus: licet acceptasset mandatum non sequuto effectu, non est in aliqua pœna.*

16 *Tortus si contradicit ijs quæ cum iuramento dixerat, tanquàm periurus, non creditur ei.*

17 *Torqueri quis non potest vltra tertiam vicem. & nu. 18.*

19 *Depositio testis seruitoris seu domestici, nullum indicium facit contra dominum.*

20 *Si inquiritur de mandato ad homicidium cōtra aliquem qui erat capitalis inimicus occisi, certè præsumendum est potius ex proprio odio occidisse, quàm ex causa mandati.*

In causa capitali contra Comitem aut Baronem requiruntur duo Comites aut quatuor Barones: aut octo milites, aut sexdecim burgenses. ibidem nume.

21 *Vbi idem procedere dicitur in filio comitis.*

22 *Filius dicitur possidere feudum, etiam viuo patre. ibidem numero. 23.*

Thomas Grammaticus.

Votum VI.

SVmmi opificis præsidio petito. Amen. In causa excellentis Comitis noye necnō & Magnifici Pirrhi Antonij eius filij, cum Regio fisco, super homicidio commisso in personam quondam Magnifici Sergij Carrani Iuris vtriusquæ Doctor. de ciuitate Tarenti. Producitur in primis, pro parte Regij fisci, depositio Iacobi de Sabia domestici ac serui toris præfati Comitis: qui licet pluries interrogatus in tortura, semper negauerit: attamen diuersis vicibus iteratus ad torturam, tandem confessus est præfatum Magnificum Pirrhum Anto. filium præfati Comitis vnà secum & cum alijs in homicidio præfato interuenisse de ordinatione & mandato præfati Comitis: licet vltimo loco asseruerit casu ibidem in loco perpetrati homicidij reperisse pertranseundo per ...dile porte nouæ, dū accederet ad maritimā, trāsmissus p excellentē dominam Comitissam, vt emeret quasdam tabulas: & sic non aliter interuenisse, vt per prius deposuerat in perpetratione homicidij præfati: verum deponit sibi fuisse à præfato Comite iniunctum, vt aliquem qui Sergium ipsum interficeret, comperirit, etiam mediante pecunia: quo casu licet depositioni † tortu

1 absque aliis adminiculis non stetur lege prima quarto responso. ff. de quæstio. vt refert Albe. in lege fin. C. de accusa. in princip. fin. columna qui concludit post multa. quòd in casibus in quibus noceret nominatio & confes-

2 sio † correi, nunquàm facit indicium ad torturam, nisi habeat alia adminicula contra nominatum. Et ita communiter tenetur, prout refert Marsil. in leg. prima, §. diuus Antonius. ff. de quæstio. & in sua practica. in versiculo, diligenter. & vnum ex adminiculis erit

3 si talis nominans † habebat conuersationem cum nominato. Ita consuluit Baldus in consilio nonogesimoquinto in primo volumine. regula iuris est &c. Cō sed hic Iaco. erat famulus: ergo &c.

4 currente insuper † inimitia capitali inter

inter Comitem & Sergium, in qua indicium non leue resultare adparet: vt inquit Ludo. in lege prima. §. hoc rescriptum. ff. ad sillan. quem refert, & sequitur Ange. in leg. fin. penultima columna. C. de quæstio. & in tracta. malefic. in versi. fama publica. septima. charta. versicul. quæro, quid si reperiatur. & huiusmodi inimicitia satis adparet contracta ex iniuriosis verbis prolatis in memoriali porrecto per ipsum Sergium contra eundem Comitem: vt in
5 quit † Baldus in capitu. veniens. in fin. per illum textum de iureiurand. maximè, cùm in eo deferatur Comes per ipsum Sergium de crimine læsæ maiestatis: ex quo magis odiosa & capitalis adparet resultare inimicitia: vt tenet Bartolus in lege quarta. §. fin. ff. de adimē. lega. glos. in lege licet authen. ff. de arbi. & in. §. item, si propter. in versiculo, capitales. institu. de excusa. tuto. Bartolus in lege prima de his, quibus vt indig. Abbas in capitu. accedens. vt lite non cōtest. Nec obstaret dicere, quòd huiusmodi memoriale continens dictas iniurias, non fuerit intimatum eidem Comiti, & sic Comes ipse ignorasset se accusatum in dicto memoriali: quod præsumendum est, nisi probetur contrarium, leg. verius. de probatio capitul. ignorantia. de regu. iuris. in sexto. nos. per Angel. in. leg. secunda. ff. si quis in ius voca. non ierit. Ergo perinde est, acsi non fuisset accusatus à præfato Sergio: cùm paria sint, non esse vel esse, & non adparere. lege in lege. de cōtrahen. emptio. leg. duo sunt Titij. ff. de testamen. tutel. l. secūda. §. quis duobus. ff. de adimen. leg. Ex quo ad repellendum testem, vt inimicum, vt nō pos
6 sit † contra aliquem deponere, non est necesse quòd ipse testis sciuerit illum, contra quem deponat, sibi aliquam fecisse iniuriam, dummodo sit facta: vt eleganter dixit Barto. in. l. prima in fi. ff. de his quibus vt indigni. & Inno. in capitu. cùm. I. & A. de re iudi. Baldus in. l. præscriptione. C. si contra ius vel vtili. public. antepenultima columna. Ludo. in rubrica. de arbit. ix. col. Et licet dici posset non esse standum in aliquo depositioni seu confessioni præfati Iacobi in tortura, cùm nullis præcedētibus indiciis tortus fuerit, per multa, quę infra dicentur, maximè per tex. singu. in. l. penulti. ff. de quæstio. vbi expressè Bartolus. & Imo. tenēt, quòd
7 etiam perseuerata † & ratificata huiusmodi confessione in tortura facta, non erit valida, cùm indicia nullatenus contra ipsum præcesserint. Ex quibus contra ipsum ad torturam procedi potuisset. Ad idem est text. in. leg. vnius. §. in ea. C. de quæstio. attamen
8 id locum habere poterit, † vbi magna fuit tortura. & maximè, si tortus fuisset debilis. Secus si parua aut modica fuisset tortura: & tortus fuisset robustus: quia tunc valebit eius confessio, nulla eius futura perseueratione attenta. Ita dixit Barto. in. l. j. §. diuus. & §. si quis vltrò. & in leg. penulti. de quæstio. & Baldus in lege vnica. C. de confessio. sequitur Par. de puteo. in versicul. tortura. in capitu. & in iudiciis & inquisitionibus secunda columna. Sed rectius considerans arbitratus sum cōtrariam sententiam de iure veriorem, præsupponendo, quòd dum Iacobus de Sab

de Sabia ipſe valetudinarius & morbo
gallico correptus, ſemper negaſſet tam
in tortura, quàm extra torturam, &
tandem per plures vices fere ſeptem
ad chordam altiatus, vltimo loco depo
ſuiſſet, vt ſuprà nullis præcedentibus
indiciciis. confeſsio taliter per tormen
ta extorta, fuit & eſt ipſo iure nulla,
nec ipſi cõfitenti præiudicium aliquod
generare poteſt, per præallegatam. l.
9 pe. & †ibi gloſſ. ff. de quæſtionibus.
Nec contra alium, contra quem vt te-
ſtes deponunt. Ita in terminis propriis
voluit Barto. in. d. l. penul. & Bald. in. l.
fina. C. de accuſationibus. Iacobus. de
belui. in ſua practi. cauſarum crimina
lium. ſub rubrica de quæſtio. & quali.
tormen. columna vndecima. poſt prin-
cip. columna. ſequenti. & conſuluit Ale
xander in conſilio. v. columna prima.
in primo volumine. & conſilio. lxxix.
quarta columna ſecundo volumine, &
ideò dicebat deci. conſilio. clxxxix. co-
lumna penultima quòd depoſitiones
10 †teſtium abſque indicijs tormentato-
rum, nihil valent, nec faciunt indiciũ
contra illum, contra quem deponunt.
Et tenet etiam rectè intuenti Barto. in
l. j. §. idem Cornelio. alàs ſeruus bona
fide. ff. de quæſtio. & Hyppo. Marſi. in
ſua pract. cauſarum criminalium. §. di
ligenter. columna. vigeſimatertia in fi.
& vendicant ſibi locum præallegata,
etiam ſi talis confeſsio emanata per
torturam abſque indiciis, eſſet ratifica
ta & etiam, quòd demum poſt tortu-
11 ram ipſam ſuperueniſſent indicia †nõ
ex hoc deſineret eſſe nulla, & in nihilũ
eidem confitenti ſeu alteri præiudica-
re. dixit Bartolus in. leg. maritus. ff. de
quæſtio. Baldus in. l. fi. C. de accu. in. l.
ea quidem. penul. columna. eo. titu. An
ge. in. l. vnica. C. de confeſſ. & in tract.
malefi. in verſicu. fama publica. in. iiij.
chart. verſic. aduertat. &c. & plenè Pa.
de pute. in tract. ſyndi. in antepenulti.
chart. libri. in verſicu. ſequitur. iij. co-
lumna. & tenet Andræ. de yſer. in con
ſtit. ſi damna. Alexand. in conſilio. j. in
tertio volumi. & clxxxvij. in ſecundo
volu. & plenè Hyppo. marſil. in. l. pe.
iij. colum. verſic. modò redeundo. ff. de
quæſtio. & ſic non exiſtentibus indiciis
contra ipſum Iacobum, non poterat
torqueri, nec de delicto ipſo in tortu-
12 ra interrogari. †Vnde ſi abſq; indiciis
tortus confeſſus ſit, huiuſmodi confeſ-
ſio ſibi non nocebit. voluit Angel. in
tracta. malefic. in verſicul. fama publi-
ca. vlti. colum. vbi latè per Augu. ani-
mi. & Alexan. in conſilio. cclxxv. viſo
themate. ſecunda colum. j. volu. nec
ſic bis & ter tortus, durãte eodem me-
tu & formidine tormentorum, qui in-
ſtare præſumitur: vt dicunt docto. &
maximè Ang. in. l. qui in aliena. §. Cel
ſus. de acqui. hære. & Alex. in prædi-
cto conſilio, confeſſus ſit ſe interfuiſſe
in homicidio prædicto: ſequitur de ne-
ceſsitate, quòd talis confeſsio eſt nulla
cùm per torturam non præcedentibus
13 indiciis etiam †ratificata non teneat.
glo. eſt ſin. in. l. pe. ff. de quæſtio. quam
ſequitur Barto. & Ange. in. l. vnica. C.
de confeſſ. Gan. in tra. malefi. in Ru-
brica de quæſtio. ſexta colum. verſicu.
Item pone. Petr. de ancha. in clemen-
ti. prima. de homici. Salice. in. l. ſecun-
da. C. de cuſto. reorum. vltima colum.
Angel. in. l. ſecunda. C. quorum appel.
non

non recip.quia ſicut non valet confeſſio per torturam, ita etiam quæ facta fuit metu torturæ,cùm æquiparentur, ſecundùm Bald.in.l. interpoſitas. C. de tranſactio.circa fin.quem ibi ſequũtur Moder.& Aelxan.in.l.prima.§.diuus.de quæſt.Hinc dixit Bald.in.l.no
14 uiſsimè.† quod falſ.tut.autho. quòd paria ſunt confiteri in tormentis, vel metu tormentorum, quod etiam voluit Barba.in.c.ſi cõſtiterit.quarta colum.de accuſa.Catal.in tracta.ſyndic. verſicu.clxv.& maximè, quando eſſet apud torturam ductus, & cum minis de torquendo.ita Ange.in.d. verſicul. fama publica. vbi ſubdit ita voluiſſe Iacob.butri.Cy.& Sal.l.ſecunda.C.de cuſto.reo.& Barto.in.l.prima.§.diuus. ff.de quæſtio.Nam in rei veritate aduerſus Iacobum prædictum nullùm aderat indicium, per quod potuiſſet torturæ ſubijci:& licet And.de amadeo,depoſuiſſet contra ipſum, dicendo ſe ab eodem requiſitum, vt reperiret aliquem,qui verberaret Sergium: attamen Andreas ipſe recuſauit tale mandatum acceptare: nec ipſum fuit aliter executum,& nullus fuit ſequutus effectus.& tamen quando verè Andræas acceptaſſet tale mandatum,non
15 eſſet in aliqua cõſideratione,† ex quo non ſumus in atrocioribus & ideò non eſt in aliqua pœna non ſequuto effectu.voluit.glo.in.l.præſenti.in verſicu. cogitatione.C.de his,qui ad eccle.confugi.& in.c.nullus epiſcopus.j. q. prima.Bald.in.l.ſi quis non dicam rapere.ſecunda colum.C.de epiſc. & cleri. Cardi.in.c.primo.de eo, qui mitt. in poſſeſ.& plenè Feli.in ſuo trac.conatus nec in aliquo eſt conſideranda depoſitio præfati Iacobi de ſabia, cùm in eadem adpareat in pluribus varius & contrarius:quo caſu nec indicium nec probationem inducet:per text. in in.l.qui falſa.C.de teſtibus.& in.l. eos ff.ad.l.corne.de fal.& ibi gloſſ.& Docto.ponit Specu.in titulo.de teſte.§.j. verſicu.item,quòd eſt varius. nam in prima ſecunda & tertia tortura Comitem ipſum,nec eius filium eſſe in aliqua culpa atteſtatus eſt:& quatenus quartò tortus,aliter dixerit, ſimiliter cum iuramento tanquàm periuro, & veniente contra eius primas geminatas & triplicatas confeſsiones ſeu depo
16 ſitiones† iuratas,non eſt in aliquo credendum:per cap.ſicut.de teſtibus. per quem tex.ibi dicit Felinus,quòd ſecũda depoſitio contra primam iuratam non facit nec indicium nec præſumptionem,& probat etiam bene text.in capitulo,teſtimonium.eodem titul. de teſtibus.cum vulg.tum maximè, concurrente tortura reiterata per octo
17 aut nouem vices & vltra† tertiam vicem torqueri non poterat:quia eo caſu iudex vltra torquendo, diceretur immoderatè procedere. dixit Pau. de caſtro,in conſilio,cxcvij.incipiente: viſa inquiſitione.circa finem.argumento.l.fideicommiſſa.§.ſi quis.x.ff. de legatis tertio. idem refert & ſequitur Marſi.in ſua practi. cauſarum criminalium.§.quoniam.iij.colum. & in. l. reperi.quinta col.ff.de quæſtioni. vbi in ſpecie dicit, quòd reus non debet vltra tertiam vicem torqueri. & re-
18 fert idem tenere† Par.de puteo.in tractatu,ſyndicat,in charta. cviij. tertia colũ.

columna. in versic.tortura. columna.
xxxviij.in cap.viso de repetitione tor-
ti.& si rectè aduertatur, præfatus Ia-
cobus nullum indicium facit contra
19 præfatum Comitem, cùm sit † eius
seruitor & domesticus: per tex.in.l.pri-
dem. C.de quæstionib. vbi glos.& do-
cto.intelligunt, imò extendunt illum
tex.in quolibet familiari, per text.in.l.
fina.C.de iis, qui ad eccles.confug. Ita
Ange.in tractatu malefic. in ver.fama
publica præcedente.colum.v. Nec vi-
detur in aliquo officere obiecta ini-
micitias inter ipsum quondam sergium
& Comitem causata: vt prætenditur
ex verbis prolatis in memoriali per
eundem quondam Sergium contra
præfatum Comitem, cùm in rei veri-
tate non adpareat fuisse aliter intima-
tum seu notificatum eidem Comiti:
nec adpareat eundem Comitem noti-
tiam aliquam de eo habuisse: imò si re-
ctè consideretur, potius præsumen-
dum est, quòd fuerit Sergius ipse occi-
sus à Ioanne Francisco de nusco eius
capitali inimico: & quoniam mensibus
elapsis ad eiusdem Sergij querelam
apud Cæsaream maiestatem Bononiæ
factam carceratum fuisse non nega-
tur, & probatur in homicidio prædi-
cto interfuisse: & ex tunc fugam arri-
puit. & minimè amplius visus est: & li-
cet moram traxisset certo tempore in
domo præfati Comitis: tamen potius
præsumitur ex proprio odio prædicto
& inimicitia cum ipso existente, quàm
ex inimicitia cum præfato Comite
eundem Sergium occidisse, & non ex
mandato aliquo ipsius Comitis: & sic
non est in consideratione aliqua præ-
tensum mandatum: nec mandans eo
20 casu teneretur, † quando proprium
odium vrgeret. Ita dicit singu.Capo.
in cautelis suis, caute.xxxix.incipien.
vidimus quamplures casus. licet ante
ipsum idem dixerit Bald.in.c.j. §.in-
iuria.de pace iura.firma. Vltimò, o-
mnis probatio aduersus præfatū Co-
mitem & eius filium, tanquàm infor-
miter facta, & tanquàm nulla cessan-
videtur, imò nullius esse roboris ac
momenti: cùm per regni constitutio-
nes sit data certa forma, dum inquiri-
tur contra Comitem aut Baronem,
21 maximè † in causa capitali cùm con-
tra Comitem duo Comites quinque
de substantia sint requisiti, seu qua-
tuor Barones, aut octo milites, seu se-
decim burgenses testimonium profer-
re debent: pauciores autem numero
nullam omnino fidem inducant. &
pariter quod nullus vilis conditionis
contra Comitem aut Baronem seu
militem induci posit in testem: & in-
ductus contra prefatos, fidem aliquam
in iudiciis vel extra faciat: sed perinde
habeatur, ac si non esset inductus, nisi
sint milites aut burgenses honestæ &
bonæ opinionis. Ita in propriis termi-
nis iubet constitutio regni: prosequen-
tes. sub rubrica, seu titulo de pugnis
sublatis. & ibi plenè Andr.de Ysernia.
& idem Andræ.in capitulo, similiter
ponit de cap. qui curiam vendi.in se-
22 cunda additio. & subdit † vtrobique
pariter esse dicendum in filio Comitis
vel Baronis, quòd huiusmodi priuile-
gio dictæ constitutionis gaudeat, ex
quo mortuo patre est Comes & Baro:
& viuo patre filius dicitur Comes, sicut
etiam

etiam dicimus, quod filius viuo patre potest dici feudatarius: vt dicit Bald. in c. primo. vltima columna. circa fin. an mutus vel imperfectus, ex quo dicitur eadē persona cum patre. Et inde est, quòd post mortem patris, non dicitur succedere seu acquirere, sed retinere & ante Bald. idem dicit gloss. notab. in cap. vltimo. ad fin. de feud. cognitio. quæ vult, quòd filij post mortem patris non acquirant feudum, succedendo patri: sed iam in vita acquisitum capiunt cum liberiori administratione, & illam gloss. ad hoc ibi ponderat & commendat Bald. ante fi. & Iason in. l. in suis. ij. colum. ff. de liberis, & posthumis. & pro valde singu. exclamat Barba. in repet. rubricæ, qui administ. xiiij. colum. versic. secundo, nisi. Et ideò dixit singulariter Bald. in l. cùm antiquioribus. de iure deliberand. columna sexta. versic. decimò sic. quòd filius dicitur possidere feudum,
23 †etiam viuo patre, ac etiam inuestitus dicitur de eo: & ideò sine alia inuestitura continuatur in eum possessio. refert etiam & dicit decisionem prædictam Bald. singula. Iason in. l. si sorori. ad finem. C. de iure deliberand. Nunc facto hoc diuerticulo corroborando prædicta reperio, quòd eandem constitutionem commendat dominus Bartholomeus de Capua, ibidem dicens esse not. quòd citius episcopus, quàm Comes conuincitur. Nam ad condemnationem episcopi, sufficiunt duo testes. vt in cap. primo & secundo. secunda quæstione quinta. Sed ad condemnationem Comitis, debent esse multi & quamplures, vt in constitutione prædicta, per quam requiritur dictus determinatus numerus testium ad inducendum probationem contra Comitem & Baronem: & de constitutione prædicta etiam meminit Luc. de pen. in capitulo Regni, crescit. & ibi quærit, an dicatur hæc constitutio æqua. & idem Luc. in. l. prima. C. de reis postuland. libro. x. & in. l. veterani. secunda columna. C. de vetera. lib. duodecimo. Quamobrem ex præallegatis, sum voti præfatum Comitem & eius filium esse sub fideiussionibus relaxandos. Et in hanc sententiam inclinauit tota magna curia. & licet collaterale concilium idem sentiret, tamen visum fuit pro tunc è carceribus ad domum propriam liberari. & ita executum fuit; & infra paucos dies fuerunt ambo liberati sub cautione, in forma iuxta votum præfatum.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Fateri nullatenus dicitur ille, qui allegat se errasse in facto.*

2 *Confessus delictum, si perseuerando in confessione fuerit condemnatus, probando de innocentia, sibi subuenietur, etiam post sententiam.*

4 *Confessus crimen, potest suam confessionem reuocare, & audietur: licet in hoc iudices se reddant difficiles & rigorosos, etiam si iurasset.*

6 *Reus criminis non potest renuntiare defensionibus, etiam volens.*

Thomas Grammaticus, Iudex magnæ Curiæ Vicariæ.

Votum VII.

DIuini numinis
præſidio petito, Amen.
In cauſa nobilis Fabricij
Serſalæ, de ciuitate Sur-
renti, ſuper homicidio commiſſo in
perſonam primicerij de magiſtro iu-
dicis ſurrentini: qui Fabricus in tortu-
ra faſſus eſt præfatum Primicerium
vulneraſſe, & ex prædicto vulnere de-
ceſsiſſe, & demum ductus ad banchum
iuris, cõfeſsionem prædictam expreſsè
reuocauit, tanquàm erroneam, & do-
lore tormentorum extortam, offerens
probare de errore fiſci patrono in con
trarium aſſerente non poſſe nec debe-
re per eandem magnam curiam ad do
cendum de errore huiuſmodi confeſ-
ſionis admitti, ſed reiterari torturam
contra ipſum, vt in ſua prima confeſ-
ſione perſeueret: ſicque habita matura
diſcuſsione inter me & magnificum
collegam Antonium baraptutium de
zeano ipſius cauſæ relatorẽ, dixi quòd
1 nullatenus † fateri dicitur, aut videtur
ſe erraſſe, allegans & maximè in facto,
vt in.l.non fatetur. ff.de iud. imò hu-
iuſmodi error minimè obeſſe conſue-
uit, vſque ad ſententiam. l.error. C.de
iur.& fac.ignoran.& facit.l.ij. C.quo-
rum appel.non recipiun. imò plus, ſi
quis perſeuerauerit in confeſsione,
2 † adeò vt condemnatus fuerit, pro-
bando de innocentia, ſubuenitur ei,
etiam poſt ſententiam: per text.in.l.j.
§.ſi quis vltrò. ff.de quæſtionib. & ideò
à fortiori debet allegans erraſſe, audi-
3 ri † offerendo ante ſententiam de eius
errore verificare. Ita etiam in ſpeci-
dixit Guid.de ſuza. magnus practicus
& criminaliſta, in ſuo trac.de tormen.
in.xj.col.ver.ſed de quæſtione.& con-
ſuluit Bal.in conſi.clxxj.inci.tres ſunt
caſus.in.vj.volu.& idem Bald.in.l.ſi
col. C.de probat.in.l.in bonæ fidei
col.C.de reb.credi. Pet.de Anchar.
conſi.xxiij.incip.viſa inquiſitione for-
mata contra Philippum. vbi refert à
contingẽtia facti obtinuiſſe, quòd quis
4 poteſt † in criminalibus reuocare con-
feſsionem ſuam: licet ſecundum eos
in hoc iudices ſe reddant difficiles &
rigoroſos, credentes vileſcere ſe in cõ-
ſpectu hominum per abſolutionem,
contra.l.abſentem. ff.de pœn.& idem
firmat glo.in.c.romana.§.ſi autem.de
appel.in.vj. Ioan.de Imo in.l.quæſtio-
nes.ff.de appel. Bal.in.l.in minorum.
C.de his, quib.vt indig glo.in.c.cæ-
teris.extrà de diuor. Card.in conſi.
incip.in cauſa appellationis. Roma.
conſi.cccxcvj.incip.in caſu propoſito.
& conſi.cccxcj.incip.vt propoſita.cir-
ca medium. & in conſil.ccccxx.incip.
circa propoſitam.iij.col. Par.in tracta.
ſyndi.in char.cij. ij.colum. verſi.
fuit tortus. & hæc intelligenda ſunt,
quòd etiam confeſsio ipſa licet iurata
reuocari potuit. Ita Bal.in.l.iubemus.
circa med.C.de iudic.& in.l.vnica.C.
de confeſ.xv.col.verſ.ſed pone minor.
Roma.in conſi.cccxcj.incip.vt propo-
ſita.circa med. Anto.de but.in.c.ſi.de
confeſs. Idem Roma.in.l.ſi verò.§.de
vero.xxxj.fal.ff.ſol.matri. Et facit ra-
tio vrgẽtiſsima: nam certum eſt, quòd
6 reus criminis, non poteſt † renunciare
defenſionibus ſuis: per glo.ſingula.in
l.pac

l.pactū inter heredem.ff.de pac.quam dicit sing. Bal.in.d.l.vnica. de confes. xv.col.Barb.in.c.cùm dilecti.de accu. iiij.col.& sequuntur omnes in.d.l.tale pactum.vnde succedit, quòd si nō potest expressè renuntiare, multò fortius potest reuocare, quod erroneè & perperàm contra eius salutem † confessus
7 extitit: sed non eundo per mendicata suffragia, reperio in propriis terminis idem firmasse And.de Yser.Euangelistam in regno,& qui fuit magnus fiscalis in constitutione, si damna clandestina.in.iiij.col.& idem in specie reperio tenuisse etiam Hypp.Marsi.in.l.j.§.fi. xviij.col.ff.de quæstio.nullam mētionem faciens de And.ex quibus omnibus sum voti, concurrente etiā præfato meo Collega, præfatum Fabricium esse audiendum super probatione suæ erroneæ cōfessionis allegatæ: reclamāte fisci patrono consobrino primicerij occisi vsq; ad cælum,& aliter obtinere minimè valente: sed seipsum rumpēte, cum minis & clamoribus, quibus abūdare consueuit. Et tandem receptis testibus ad defensam per præfatum dn̄m Baraptuciū meum collegā in ciuitate Surrēti demonstratū fuit de errore cōfessionis:& q̄ per tormenta ita confessus fuerat: & sic præfatū Primicerium ab alio fuisse vulneratum & occisum.

Thomas Grammaticus, Iudex magnæ Curiæ Vicariæ, Neapo. I.V.D.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Assaßinus clericus propter assaßinum, dicitur omni priuilegio exutus.*

2 *Assaßinus dicitur diffidatus ab omni populo, & à lege.*

3 *Assaßinus tanquàm ab omni populo diffidatus, potest impunè occidi, nedum à iudice, verùm etiam à parte.*

4 *Assaßinus licet sit clericus: potest tamen cognosci & iudicari per iudicem laicum.*

5 *Contra assaßinum proceditur iuris ordine non seruato: nec exigitur plena probatio. sed probabilia argumenta: & potest ex mero officio procedi, & de facto nume. 6.*

7 *Assaßino potest ex causa pœna minorari.*

8 *Licet in aliquo casu pro delicto consummato & perfecto imponat pœnam aliquam determinatam, si contingit delictum illud fuisse attentatum, non tamen perfecte consummatum, si lex specialiter imponit eandem pœnam, vel aliam limitatam, illa imponi debet. Sed si non reperitur specialiter determinata, mitius punietur. ibidem. & extra ordinem ex arbitrio.*

10 *Attentans delictum. quod tendat ad mortem, si non est secutus effectus, & euentus, poterit iudex ex hoc pœnam minuere.*

11 *Affectus punitur in atrocioribus: licet non sequatur effectus, id intelligendum est, vt puniri debeat eadem lege: sed non eadem pœna sed mitius.*

12 *Etiam in atrocioribus is, qui deuenit etiam ad actum proximum effectui, non punitur eadem pœna: licet puniatur eadem lege: qua punitur qui consummauit delictum.*

13 *Iura punientia affectum, licet non sequatur effectus, non habent locum, attenta consuetudine Italiæ.*

14 *Pœnæ capitales de consuetudine Italiæ non puniuntur. pro delictis imperfectis.*

15 *Affectus quando punitur, non secuto effectu, debet puniri pœna extraordinaria.*

16 *Actus grauius puniuntur ex delicto consummato. quàm inchoato.*

17 *Solus tractatus etiam in atrocißimis, non puniretur, quando non esset processum ad ali-*

quem actum ordinatum ad ipsum factum.

18 *Crimen assassinij ad hoc, vt puniri possit pœna mortis, licet sit de atrocioribus, requiritur quòd fuerit consummatum: aliàs secus.*

19 *Delicta hodie non puniuntur pœnis contentis in constitutionibus regni, & iuribus municipalibus: nisi delicta ipsa sint consummata & perfecta.*

20 *Mandans homicidium committi mediante pecunia, si non fuit sequutum homicidium, non erit pœna mortis: sed pœna criminis stellionatus seu pecuniaria.*

Votum. VIII.

Conditoris marchiæ mundialis præsidio petito. In causa reuerẽdi protonotarij Capuani inquisiti de assassinio cùm pecunia mediante mandauerit homicidium committi in personam Galeatij Lombardi eius inimici; & acceptato mandato per mandatariũ ac detecto tractatu nõ fuit sequutus effectus. Hæsitatum fuit in magna curia Vicariæ qua pœna veniat præfatus protonotarius in eadem carceratus plectendus? Item an possit de assassinio ipso cognosci per eandem magnam curiam, attenta persona priuilegiata ipsius, cùm sit clericus, & in sacerdotali dignitate constitutus. Et omisso primo, ad quod redeam, vt infrà, inficiari non potest; quòd attenta verificatione præfati Assassinij, de quo planè liquet, præfatus protonotarius
1 non dicatur omni priuilegio † exutus: per tex. in c. pro humani. de homi. in se
xto, per quem prima facie concedendum esset ipsum posse vltimo supplicio condemnari: & licet in tex. ipso expressè pœna mortis non contineatur, cùm à canone sit incognita: tamen in eo continetur, vt assassinus seu mandans homicidium committi per pecuniam, sit diffidatus ab omni populo: & sic cõtra diffidatum à lege notoriè bel-
2 lum indictum est: vt in. l. reos. & ibi Cy. C. de quæstionib. argumen. l. si seruus C. de his, qui. ad eccle. confug. intãtũ, quòd diffidatus à lege, potest à cuilibet impunè occidi. l. j. C. quando liceat vnicuique sine iudi. se vindi. l. iij. §. transfugas. ff. ad. l. corne. de sica. † & propterea
3 fugas. ff. ad. l. corne. de sica. † & proptereà in assassinio tanquam ab omni populo diffidato, quòd potest impunè occidi, quòd posset impunè occidi, voluit Cy. in prædicta. l. reos. Angel. in consi. xxij. incip. nos Carolus. vbi subdit, quòd non dum à iudice, verum etiam à parte possit impunè occidi. Idem tenet Geminia. in dicto. c. pro humani. refert & sequitur do. Bartho. soci. inter consilia Francisc. curt. consi. xx. xviij, col. incipiente dominus labia mea, sæpenumero animo reuolui. Sed nunc redeũdo ad pri-
4 mum, an tanquam assassinus, † licet sit clericus possit per iudicem laicum, & sic per ipsam magnam curiam cognosci & puniri absque aliqua actuali degradatione. & certè dicẽdum est, quòd sic: per. d. c. pro humani. Ita etiã in specie tenet do. Stephan. aufreri. in repetitione clemen. sæpe. de offic. ordina. in tractatu quem ibi ponit de potesta. seculari super ecclesi. & personis ecclesiasticis. in charta dicti tractatus, in. xviij. fallent. & Paris de put. in suo tracta. synd. ij. char-
ta. ij.

ta.ij.col.circa finem.vbi dicit idem tenere Lapum in prædicto.c.pro humani. Ex quo ipso iure videtur degradatus, & data vnicuique, potestas ipsum capiendi.c.j.de scismati.in.vj.& per ius
5 clericus assassinus † videtur spoliatus omni priuilegio clericali:vt ibi per docto.& contra assassinos de facto proceditur:vt dicit Barto.in.l.non solùm.§. si mandato.ff.de iniur.& idem Par.in tracta.syndi.in.xxxj.chart.prima colũ. versic.ideò dico.& plus subdit ibidem Par.in.ij.colũ.quòd contra assassinum potestᵗ iudex procedere ex mero officio:& propter immanitatem ipsius cri-
6 minis, proceditur † iuris ordine nõ seruato.& allega.Bartol.in prædicto.§. si mandato.& dicit, quòd plus dicunt canon.in prædicto.c.pro humani. quòd in tali crimine non exigitur plena probatio. Sed sufficit constare per probabilia argumenta.& alleg.etiam Calderi. in suo consi.iiij.in titu.de dilatio.& rectè intuenti idem dicit text.in dicto.c. pro humani. Et idem de omnibus prænarratis sequiť & refert Hypolit.Marsi.in sua practi.causarum criminalium in versic.examinanda. in.iiij.colum. & idem Marsil.in sua practi.prædicta. in versi.diligenter.in.ix.chart.in numero clxvj. Et sic licet possit iudex talem assassinum vltimo supplicio condemnare, poterit tamen ex causæ pœnam minorare:vt dixit Andræ.de yser.in titulo, quæ sint rega.in versiculo.& bona. in.ij.colũ.& plenè Feli.in.c.qualiter.& quando.§.ad corrigendos.extrà de accusa. Et causa considerari potest, quando delictum non fuit perspectè cõsummatum, iuxta ordinem mandantis: vt in casu præmisso in quo protonotarius præfatus volebat ipsum Galeacium occidi:& homicidium minimè sequutum fuit nec vulnus nec insultus:& ideò suc-
8 cedit iuris dispositio, † quòd quamuis pro actu consummato & perfecto lex imponeret pœnam aliquam determinatam, & posteà contingat delictum illud fuisse attentatum:tamen non perfectè consummatum, si reperitur, quòd lex specialiter imponat eandem pœnã, vel aliam limitatam, debet istam imponi:vt in.l.j.C.si quacunque prædi.pote.l.is, qui cum telo.C.de sica.sed si nõ reperitur specialiter determinata, mitius punitur & extra ordinem, arbitrio iudicantis:vt probatur in.l.j.in princi. ff.de extraordi.crimi.& not. Ray.Bal. & Ang.in.l.j.§.hæc autem verba.ff.qđ quisque iuris, quæ verba reputat Bal. ibi.no. Cùm ergo tractata & attentata per ipsum protonotarium non fuerint executa, & ad effectum finalem perdu-
9 cta, † debet mitius puniri. Ita ex præallegatis consuluit Alexan.de Imo.ita formaliter loquendo, in consil.cxj.iij. col.in primo volumi.& ideò voluit Iacob.de rau.vt refert Bar.in.l.j.§.diuus ff.ad.l.cor.de sica.quòd licet attentans delictum, quod tendat ad mortem, puniatur pœna.l.corneliæ de sicar.tamen quando non est sequutus effectus &
10 † euentus, qui consideratur in delictis, per.l.aut facta.§.euentus.ff.de pœn.poterit iudex ex hoc pœnã minuere. Pro hoc videtur text.in.d.l.j. de extraordi. cri.in versi.ibi perfecto flagitio, capite punitur:sed imperfecto, deportatur. ꝑ quem tex.dicit Guli.de cog.in.l.si quis non dicam rapere.C.de episc.& cleri.

11 † quòd licet in atrocioribus puniatur affectus, licet non sequatur effectus, id intelligendum est, vt puniri debeat eadem.l.sed non eadē pœna: sed mitius: per.d.l.primā.ff.de extraor.cri.& in.d.§.euentus. Idem tenet Cy.in.d.l.si quis non dicā rapere.C.de episc.& cler. Idē reperio consultū fuisse per.d.Franc.de albergo.de aretio in consi.suo incip.in Christi nominen, Amē. Quòd Ciccus faute se.ūda col.ꝙ habeo ad pēnam in libro meo diuersorum consiliorum, diuersorum doctorum, vbi formaliter & magistraliter loquitur, dicendo quòd quantuncunq; mandatum sit rei atrocissimi: tamen attenditur eius executio & non susceptio sola mandati: vt. ff. de fortis.l.si quis seruo.§.idem Pōpo. & de iniur.l.apud Labeonem.§.si curauerit.& de verb.signifi.l.sæpe.l.fi.& de extraordina.crimi.l.prima.in princip. Nam sicut mandans non explicit delictum & mandato, absque executione mandantis, vt dictis iuribus: eadem ratione nec mandatarius, cùm non minus delinquat mandans, quàm mandatarius: sed magis principaliter delinquit, qui primordialiter mandat: vt.ff. de seruo corrup.l.in hoc.& quod vi aut clam.l.si ego tibi. Aut dices eum capitaliter puniendum, ex quo mandauit occidi veneno, quod tradidit exhibendum mediante pecunia. Et concludendum est præfatum Ciccum non debere capitaliter puniri, cū non fuerit sequutus effectus mandati præfati, videlicet necis, quam curauit inferre, neque deuenit ad actum proximum effectui, sed remotum, qui velut de delicto cōsummato, vel pœna delicti consummati nō est afficiendus, sed extraordinaria, vel arbitraria puniendus: vt.ff.de extraor.cri.l.j.in fi.&.§.fi.C.de ser.fugi.l.fu.gi. multò minus venit dictus Ciccus capitaliter puniendus, secundum intellectum & opinionem Modern. quam tenet Cynus & Gulielmus de cug.in.d.l. si quis non dicam rapere.

12 † videlicet, quòd etiam in atrocioribus is, qui deuenit ad actum etiam proximum effectui non puniatur eadem pœna, licet puniatur eadem lege, qua punitur, qui consummauit delictum: per.d.l.j.de extraord.cri.& de pœn.l.aut facta.§.euentus. Ita etiam formaliter consuluit Bartho.cœpo.in suo consil.vlti. referendo suprà scripta formalia, quæ reputo furto subtraxisse à prædicto do. Franc.de alberg. Et plus subdit Cæpo. hæc maximè esse vera, præsupposita consuetudine, quæ dicitur esse per totam Italia,

13 ꝙ licet iura puniant affectum, † licet non sequatur effectus, non habet locum, attenta dicta consuetudine vniuersali. Ita dixit gl.in.§.iniuriarum.ẜ. colla.de pace iura.fir. quam Bar.& alij attribuunt Spec. vt ipse Bart.no.in.d.l.§.diuus.ff.de sica.& ideò dixit Spec.in titu.de accusatio.§.j.versi.quid si pri-mo.& Cy.in.l.is, qui cum telo.C.ad.l.corne.de sica. quòd pœnæ capitales de

14 generali consuetudine Italiæ non puniūtur pro delictis imperfectis: & quia hoc est satis de æquitate naturali, quā maximè debent seruare habentes arbitrari: per.l.quod si Ephesi.ff.de eo, quod cer.loco. ita refert & sequitur Felin.in c.inquisitiones.vj.col.extrà de accusatio. idem tenet Io.And.in regula in pœnis.in mercu. Bal.& Sali.in.l.si quis nō dic.

dicam rapere.C.de episc.& cler.vbi di
15 xit, quòd † quando punitur affectus, non sequuto effectu debet puniri pœna extraordinaria.& idem tenet Præpo.& Andrę.de yser.in.c.j.§.si verò.de capita.qui cur.vendi.& ista est communis opinio,prout refert Ang.in tracta. malefi.in versi.Sempronium mandatorem.j.&.ij.col.& plenè Alex.in.l qui ea mente.ff.de fur.& dicunt in specie præfati Andr.de yser.& Ange.vbi suprà ꝙ licet in atrocioribus & enormibus aliqualis actus sufficiat ad effectum,vt puniatur: vt dicta lege si quis non dicam rapere:licet in alijs non tam enormibus,etiam si perueniatur ad actum, non tamen ad effectum perfectum, nõ noceat:vt in.d.l.qui falsam.ff.de fal.at tamẽ & grauius puniuntur actus ex de
16 licto consummato, † quàm inchoato. d.l.j.de extraordi.crimi.& plus dico,ꝙ licet in atrocioribus delictis puniatur affectus,non sequuto effectu:illud intelligendum est,quando processum fuisset ad aliquem actum ordinatum ad ipsum factum:secus autem,quando nõ
17 esset processum ad aliquem actũ: † nã tunc solus tractatus etiam in atrocissimis non puniretur. Ita dixit Bald.in.l. non ideò minus.vij.col.versi.vj.quæritur.C.de accusa.quem refert & sequitur Feli.in suo tract.conatus.ij.col.ver. fallit tertiò.& in eodem tract.penul.colũ.post princi.& proba bene text.in.l. qui falsam monetam.ff.ad.l.cornel.de ficar.vbi Hyppo.Marsi.tenet eandem
18 opinionem ibi in.ij.colũ. Et quòd † ad hoc,vt huiusmodi delictum committẽs,puniri possit pœna mortis,licet sit de atrocioribus, requiritur quòd fuerit consummatum.Secus si non sit consummatum.Ita consuluit Bal.in consi. incipien.in Christi nomine.Amen. Scire oportet quis testis per.l.j.§.final. in fin.ff.de effracto.& insuper bene facit, quòd quando delictum punitur per statutum,non habebit locum talis pœna, nisi delictum fuerit consummatum: & tamen statuta strictissimè interpretantur, ex quo attentare,est fictè facere, & statutum non extenditur ad casum fictum.l.iij.§.hæc verba.ff.de nego.gest. & sic hodie non fit punitio pœnæ im-
19 positæ † per constitutionem regni delinquentibus,nisi delicta sint consummata & perfecta:vt dicunt Ang.& Pau. de ca.in.l.j.ff quod quisque iuris. Lud. in.l.damni.§.Sabini.ff.de damno infecto.Alex.consi.xv.j.vol.Io.de Imol.in l.j.de publi.iudic.Cy.& Bal.in.l.is,qui cum telo.Ang.in tract.malefi.in versi. vestem Cælestẽ abstulit.& ibi Moder. Vltimò non eundo per mendicata suffragia,dicò quòd interrogatus ab illustrissimo & reuerendissimo Cardinali Columna locumtenente generali Cæsar.maiestatis,qua pœna veniret præfatus Protonotarius plectendus in præsentia magnificorum regentis & iudicum, respondi non posse capitaliter puniri ex causa illius mandati de occidendo mediante pecunia: ex quo ita in particulari & in proprijs termi-
20 nis † voluit Dyn.& post eum Angelus in.l.item apud Labeonem.in.§.si curauerit.ff.de iniur.& idem voluit Gandinus in tractatu malefic.in titulo de homicidijs.& eorum pœna.quarta columna,licet concludat, quòd ipse putaret iudicem non delinquere, sed bene ag

ne agere, si in casu præmisso puniret ipsum mandante crimine stellionatus. & idem sequitur Augusti. arim. in additio.ad Angel.in versiculo. Sempronium mandatorem tertia columna. & etiam allegat Angel.in consilio. xiiij. incipien.nos Carolus.dicentem, quòd si homicidium non sit sequutum: licet assassinus debeat decapitari: quia peruenit ad actum proximum: tamen ex quo delictum non fuit consummatum in morte, quia mors non fuit sequuta, bene faciet princeps.si committet pœnam in pecuniam, & eandem opinionē videlicet quòd non sequuto homici-
21 dio in assasinio † delictum ipsum non dicatur consummatum, & quòd eo casu veniat imponenda pœna pecuniaria, firmat Amode.iusti. excellens Doctor.in suo tract.syndi.in versicu. item in eo, quòd dicti socij milites in quarta colum.vbi etiam subdit se aliàs consuluisse in ciuitate Senarum, in fauorēm capitanei & militis: cui carceratus aufugerat pro crimine assassinatus tenebatur carceratus in loco cōsueto in compedibus, & sic ex quo attenta causa ipsa assasinij, pro qua detinebatur veniebat imponenda pœna pecuniaria, reputari debuit diligens custodia, & fuga eius non imputabitur ipsis officialibus. Quam ob rem respondi præfato illustrisimo & reuerendisimo domino Cardinali præfatum pronotarium posse pecuniariter puniri: quod placuit suæ illustrisimæ dominationi & etiam præfatis Magnificis Regenti, & iudicib⁹ præfatæ magnæ curiæ meis collegis, & ita executum fuit. & soluit reuerendisimæ curiæ pro pœna ducatos quadringentos, & sic ad compositionem præfatam admissus fuit.

Thomas Grammaticus Iudex magnæ Curiæ Vicariæ.

SVMMARIVM.

1 *Assassinus dicitur, qui pecuniam seu quo sibi dato delinquit.*

2 *Assassinus an dicatur, qui per aliquam promissionem sibi factam crimen committit.*

3 *Et an si quis delictum committit, vt complaceat alteri, dicatur commissum crimen assassinij.*

4 *Assassinus dicitur diffidatus ab omni populo Christiano, ob quod potest impune occidi, nedum per iudicem, sed à quolibet priuato:*

7 *Delictum quando punitur pœna statuti, non habet locum pœna præfata. nisi delictum fuerit consummatum. Secus si attentatum.*

8 *Affectus, quod non puniatur, nisi sequuto effectu, non habet locum in delictis enormibus.*

9 *In atrocioribus per solum attentatum, dicitur consummatum delictum.*

10 *In atrocibus si deuentum est ad actum proximum, debet inquisitus puniri pro delicto consummato concurrente dolo.*

11 *Assassinus si semel deliberauit committere assassinium, & demum se pœnituit, talis pœnitentia non excusabit.*

12 *Assassinij delictum est crimen atrox & exceptuatum, imò æquiparatum crimini læsæ maiestatis & similibus.*

13 *Vbi agitur de pœna criminali imponenda ex solo conatu, quis mitius punitur arbitrio iudicis. Secus vbi lex in tali casu specificaret quantitatem pœnæ.*

14 *Conatus in atrocioribus punitur, & ibi de mo*

monachis, qui fuerunt conati dare venenum abbati sancti Petri.

16 Pœna potest per iudicem alterari, vbi adparet de animo occidendi, etiam si per indicia adpareat.

17 In assassinij crimine proceditur de facto, & iuris ordine non seruato.

18 Assassinus clericus tanquam ipso iure degradatus, punitus per iudicem laicum.

19 Iura licet transgredi in enormibus.

20 Assassinus si post receptam pecuniam deuenit ad actum proximum homicidio, habetur & punitur ac si occidisset.

21 Contra assassinos semper solet pœna augeri.

22 Et licet de generali consuetudine Italiæ nec ob malum animum, nec ob conatum ad delictum, debeat quis pœna mortis naturalis puniri: attamen non habet locum in crimine assassinij.

Delinquendi consuetudo inducitur per binum actum.

23 Geminans delictum, non debet sperare de venia.

24 Excarcerandus die veneris sancti, si reiterauit delictum, non debet excarcerari.

25 Furta plura committens, licet parua, debet mori. licet pro vnico furto non magno mori non debeat.

26 Reiterator delictorum etiam si pro eisdem vel quolibet delictorum veniret imponenda pœna pecuniaria: attamen ob reiterationem debet pœna mortis naturalis puniri.

27 Reiteratio delicti facit, vt illud, quod aliàs non erat capitali pœna puniendum, puniatur capitaliter.

28 Pœna capituli: pro humani de homici. in. vj. habet locum tam in mandante: quàm in mandatario:

29 Constitutio qua loquitur in mandante, non extenditur ad mandatarium.

30 Statutum pœnale non cõprehendit mandantē.

Votum IX.

REdemptoris gẽtium suffragio. Nicolaus Anellus de Cecca Cayetan⁹, paruo munere vnius paris caligarũ corruptus ab Alphonso de Aquino, vt magistrum Laurentium interficeret, maximo impetu in ipsum euaginato ense, percutiendo irruit, quod nec perficere aut vulnerare valens, aufugit, & paucis inde diebus elapsis iteratò deposita pecunia duos hispanos, vt Laurentium ipsum ac etiam magistrum Augustinum ad instantiã Andræ Banderolæ vxoris ipsius amore capti, interficeret, conduxit, eisque acutum mucronem ad id facilius perficiendum, conduxit: quo detecto & Nicolao Anello ipso in fortiam curiæ peruento, ab illustrissimo consaluo Ferdinãdo regni Siciliæ prorege, quid super ipsius inquisiti pœna de iuris censura sentirem, ex infra scriptis breuiter facilimè adparebit.

¶ Et principaliter dicendum est præfatum Nicolaum Anellum crimen assassinij commisisse cum ex causa caligatum habitarum ab Alphonso de Aquino homicidium ipsum perpetrare deliberauerat in personam magistri Laurentij, ex quo assassinus dicitur, qui
1 per pretium † seu aliquo sibi dato delinquit. ita dixit Bar. in. l. Cicero. ff. de pœ. Alex. de Imo. in. l. j. §. hæc actio. ff. de eo, per quẽ fa. erit. & ideò dixit Bar.

 in. l.

in.l.non solũ.§.si mandato.ff.de iniu.
quòd si aliquis facit vel fieri facit mediante pecunia, dicitur assassinus. & alibi dixit Angel.in.l.j.de sepul.violato.quòd hi sunt assassini, qui pecunia corrupti, delicta faciunt: & in hoc casu nedum ipsi puniuntur, verum etiam, qui mandant.idem dicit Par. de pute. in tract.syndi.in versi. inquisitio.in. c. dicit constitu.regni. & alibi dicit Ang. in tract.malefi.in versic. Sempronium mandatorem.in princ. quòd accipiens mandatum pro pecunia, dicitur assassinus, & ibi parum infrà subdit, quòd in vtroque, id est in assassinio & mandante est delictum atrocius ob pecuniam.& ideò grauior pœna vt in. d. c. primo.de homi. in. vj. & ideò pulchrè consuluit Franc. Curt.in consilio. xx.
2 in.v.char.quòd † per promissionem factam alicui, vt delictum committat dicitur esse commissum crimen assassinij & alibi dixit pulchrè Ioan.and.in.c.pe,
3 de cler.non residen.quòd † nedum pro pecunia, sed etiam, si vt quis complaceat alteri, delictum committat, dicitur perpetratum delictum assassinij,
4 modò clarum est, quòd † assassinus dicitur diffidatus à populo christiano, ob quod potest impunè occidi, nedum per iudicem, sed etiam à quolibet priuato: vt dicit Cy.in.l.reos.C. de accusa.Gemi.in.c, pro humani. de homici. in.vj.Angel.in consilio. xiiij.incip.nos Carolus & plenè Alex.de imo.in.l.j.§. transfugas.ff.ad.l.corn.de fal. & Fran. Cur.in præfato consil.xx. quod consilium in rei veritate fuit Bartho. Soci, in eius subscriptione liquet in.v.char. & licet præfatus inquisitus eundem ma

gistrum Laurentiũ cum ense percusserit, non tamen vulnerauit: resultare vi-detur, quòd cùm effectus homicidij non fuerit sequutus, debeat excusari ab huiusmodi pœna, cũ hodie in Italia per statuta non inspiciatur animus & af-
5 fectus † sed euentus & sic effectus, ad hoc vt habeat locũ pœna homicidij, prout voluit Spec.in tit.de accu.Bar.in.l.j. diuus.ff.ad.l.cor.de sica.& in regno ... get constitutio, asperitatem. quę corrigit ius commune, & succedit loco statuti, & quando delictũ punitur per sta-
6 tutũ, non punit † pœna statuti, nisi delictum sit cõsummatum. Secus, si attentatum: quia attentare est ficte facere ... statutum non extenditur ad casum ... ctum.l.iij.§.hæc verba.ff.de neg. ge.
7 sic hodie non imponitur † delinquentibus pœna imposita per cõstitutiones regni, nisi delicta sint cõsummata ... fecta, vt dicũt Ang.& Pau.de ca... ff.quod quisq; iur. Lud.in.l.... sabini.ff.de dam.infe.& Alex.in consi. xv.in.j.vol.& Io.de Imo.in.l.j.ff.de ... bli.iudi.Cy.& Bal.in.l.is, qui cum te... C.de sica.Ang.in tract.malefi.in versi.
8 & vestem cælestem & ibi Mod. † Nam præfatis respondetur, nam quòd effectus seu conatus non punitur, nisi subsequuto euentu, non habet locũ in delictis enormibus: voluit gl.ordi.& not. in.l.j.in ver.putamus.& ibi Ludo.Roma.ff.quod quisq; iu. vbi Bal. ibi eam intelligit in delicto assassinij, quod est enorme.& Bal in.l.si fugitiui. C.de seruis fugi. Idem in specie tenet Bertachi.in reperto.suo in ver.affectus.præsertim cùm in atrocioribus per solam
9 attentationem † seu attentatum, deci-
...

delictum consummatum vt in.l.si quis non dicã rapere.& ibi Bal.C.de epis.& cleri.idem Bal.in.l.non ideò minus.C. de accus.Et quòd delictum istud assassinij,sit atrox & eiusmodi,ꝙ pœna augeri debeat voluit in specie Bar.in.l.nõ solum.§.si mandato.ff.de iniur.in ver. venio ad conductorẽ. de quo dicit esse tex.in.d.c.pro humani.Idẽ voluit Ange.in tract.malefi.in ver.Sempronium mandatorẽ.j.col.Et procedunt potissimè præallegata, cùm sit deuentum ad actum facti proximum & immediatum ex quo præfatus Nicolaus Anellus extraxit arma & percussit:quo casu pro-
10 pter talẽ actum proximum,† debet inquisitus ipse puniri pro delicto cõsummato,concurrente dolo.Ita dixit pulchrè Bal.in.l.si quis non dicam rapere. vlt.col.C.de epis.& cle.& in.l.non ideò minus.vij.col.ver.xxj.quæritur.de accusa.Fel.in trac.conatus.tertia fallẽtia in fi.Abb.& Fel.in.c.j.extrà de treug.& & pace.maximè cùm per ipsum non steterit illum occidere,& perficere non voluit,quia non potuit:imò si semel deliberauit id perficere, & posteà se pœni-
11 tuit,talis† pœnitentia ipsum nõ excusabit.Ita dixit Gemi.in prędicto.c.pro humani.& præsertim puniendus est attentatus,cùm simus in delicto,quod potest trahi ad exemplũ:per tex.in.l. si qs seruo.C.de fur. Et quod delictũ assassinij sit atrox.& exceptuatũ, imò æqui
12 paratum† crimini læsæ maiestatis,& similibus tenet Gemi.in prædicto.c. pro humani.& Fel.in.d.trac.conatus.in.vj. fallẽ.& licet vbi agit̃ de pœna criminali
13 imponẽda ex solo conatu† quis mitius & extraordinariè puniat̃ iudicis arbitrio:vt probat̃ in.l.j.ff.de vari.& extra ord.cog.iũcta.l.quãuis adulterij. C.de adul.in fi.hoc tñ procedit,vbi lex in tali casu nõ specificat quãtitatẽ pœnę:nã vbi lex specificat,statur illi legi,licet delictum nõ sit vndiq; cõsummatũ.ita dixit Bal.in.l.si fugitiui.C.de ser.fugi. & ꝓbat bñ tex.in.l.j.C.si quacũ.pręd.po. & in.l.is qui cũ telo. C. de sic. per quæ iura ita in terminis concludit Alex. de imo.in.l.j.§.hęc aũt verba. ff. ꝙ quisq; iuris sed qa sumus in delictis atrocioribus vltra dispositionẽ. d. capituli, pro humani. in quo expressè decidit̃ casus iste:dico ꝙ rõne atrocitatis affectus ille & conatus occidẽdi,& cũ fecerit quãtũ potuit,habet̃ ꝓ effectu.ita bal.in p̃dicta l.si qs non dicã rapere.ij.col.& Card.in c.j.de eo,qui mit.in pos.& Domi.in. c. gratia.j.q.j.vbi formaliter dicũt,quod
14 † iura punientia conatũ,loquunt̃ in atrociorib⁹ sentit gl.peregrina in.l.p̃nti. in ver.cogitatione.C.de his q ad eccle. cõfug.& iõ dicebat bar.in.l.j.ff.de pari-
15 ri.ꝙ† monachi,q conatii fuerũt dare venenũ Abb.san.Pe. debebãt plenè puniri licet non fuerit delictũ consummatũ & perfectum ad mortẽ.Idẽ voluit Bar. & Sal.in.l.j.C.de male.& mathe. Ang. de are.& Ang.ari.in trac.malef.in ver. & vestẽ cælestẽ abstulit.ix.colũ.ver.sed aduertas.eo maximè , cũ semel constet de animo ipsius Nicolai Anelli de occidendo præfatũ Laurentium possit pœna per iudicẽ alterari etiã si adpareat
16 † per indicia.Ita dixit Saly. in prædicta.l.is qui cum telo.& potissimè cõcedenda sunt præallegata in casu in quo sumus in crimine assassinij in quo ꝓce-
17 dẽdum est† iuris ordine non seruato:

vt

vt dixit Hosti.lap.& Domi.in.d.c.pro
humani.& dixit Bald in prædicto . §.
si mandato.quòd contra assassinos de
facto proceditur. Et hinc est,quòd as-
sassinus si sit clericus tanquàm ipso iu
18 re degradatus,per crimen † assassinij,
potest puniri per iudicem secularem,
cum eo casu per assassinium sit omni
priuilegio exutus:vt dicit Lap.in.d . c.
pro humani.& Fran.Cur. in prædicto
consil.xx.& Par.in tract.synod . in ver.
inquisitio.in.c.dicit constitutio regni.
& rectè quidem,non absque ministe-
rio iura disponunt , vt in enormibus
19 † liceat iura transgredi:vt dicit Inno.
in.c.j.extrà de consti. Bald.in.l.j.C. de
preci.impera.offer.& in.l.obseruari.§.
proficisci.ff.de offi. proconsul. & in.l.
j.de iura.calum.& in.l.ij.si seuerior.&
ibi Sali.C.de infa.& ideò non ab re ex
iuris dispositiõe licet delictũ incœptũ
& non perfectum non puniatur , tan-
quàm consummatum,fallit in assassi-
no,cui si fuit pecunia data seu promis
sa,vt hominem occideret, si deuenit
20 ad actum † proximum: prout in casu
præmisso,puniendus est,ac si occidis-
set:vt legitur & not.in.c.j.de homi.in
vj.& tenet Ioan.Andræ.in mercu.in re
gula,in pœnis . vbi enumerat multos
casus,in quibus attentatum delictum
punitur vt consummatum.& per Bal.
& alios in prædicta.l.si quis non dicam
rapere.& in.l.is,qui cum telo.ad.l. cor
ne.de sica.& idem in regno tenet & se-
quit per p̃fatã decisio.Io.an.do. Mat-
the.de Affli.in constitutione,si qs ali-
quẽ.sub rubrica,de percus.illici.cũ ar-
mis.in.v.col.in.ij.char.in.x.q.& ibi sub
dit contigisse iis diebus in quodã assas
sino,qui traxit dardũ seu sagittã cũ ba
lista,& dedit in arzono equi,& nõ per
cussit hominẽ,aduersus quẽ traxit.
nam fuit punitus ac si occidisset.&
dicit vidisse determinatũ & posteà se
21 quutũ:quia cõtra istos † assassinos sem
per solet,augeri pœna vt Barto.in.l.
nõ solũ.§.si mandato.iij.colũ.ff.de.
iur.& in.l.Cicero.ff.de pœn.& ibi con
cordan.in apostil.Alex.& idem,vt su
prà videlicet,ꝙ nemo debet decapita
ri nisi propriè occiderit alium:nec
malũ animũ,nec propter conatũ
tũ debet pœna mortis puniri nat
lis: & de generali consuetudine
mundi derogatũ est dictis legibus
dicit Specu.in titu.de accu.prima
te.§.j.versi.sed pone.& sequit Ang.
l.j.§.hæc verba.ff.quod quisq; iur.
in.l.j.§ fit iniuria.ff.de var.& extraor
22 di.crimi.Nã hoc fallit, † & nõ habet
cũ in crimine assassinij,secũdũ Ang.
trac.malefi.in ver.ex interuallo
char.allegat Bal.& Ang.in.l.j.§.hæc
verba.ff.quod quisque iur.& ide refert
& sequitur idẽ do.Matthe.de Afflic.in
constitu.mala noxia.ij.col.sub rub.
ca de malis noxiis seu medica.Et po
sime militabũt p̃dicta ob cõsuetudinẽ
ipsius Nicolai Anelli circa crimẽ
assassinij,cũ adpareat iteratò p̃ med
hispanorũ nedũ p̃fatũ Laurẽtiũ occi
dere:verumetiã & Andræã
& sic cõsuetudo ista deliquẽdi
inducta p binũ actũ:gl.in.c.ita nos.xx
v.q.ij.Bald.in.l.iij.C.de episco.aud.
& Ang.in.d.consi.xiiij.Et plus
23 Bal.in.d.l.iij.ꝙ † geminãs delictũ, non
debet sperare de venia.Idẽ dixit Spec.
in tit.de cõtuma.§.iiij . versi.sed pone
iudex.

iudex & alibi dixit gl.in.l.quicũq;.C. de ser.fugi.ꝙ ex reiteratiõe delicti augetur pœna.& idẽ dixit Inno.in.c.nouit.de iudi.& Bal.in marga.in versicu. crimẽ.& ideò dixit Bal.in ꝑallegata.l.
24 iij.C.de episco.aud.ẽ.† ꝙ excarcerãdus die veneris sancti,si reiterauit delictum.non debet excarcerari amplius Idem sequitur Lud.in.l.si vero.§.de viro.xxxj.fallẽ.ff.sol.ma.glo.in.l.lex cornelia.ff.ad silla.Hinc dixit Bald.in.c. de apellationibus.extrà de appella.ꝙ licet pro vnico furto non magno quis
25 mori † nõ debeat:tamẽ si cõmisit plura furta,licet sint parua, ob ipsorum reiteratiõnẽ debet furcis suspendi.Idẽ voluit And.de Iser.in cõstitu.regni incipiente:super incisionibus arborum. & est sub rubri.de homici.clande. Idẽ etiam tenet Feli.in.c.significasti.el primo extrà de homici.Hinc summus põtifex in.c.ad abolendã extrà de hæreti. prima vice parcit hæretico:sed reiterãti dat pœnas:& ipsum nullatenus admittet.Hinc iuriscõsultus in.l.si plures.ff.de re mili.iussit tyronibus desertoribus militiæ prima vice indulgẽdũ: sed reiterãtibus minimè.& idẽ in.l.omnes.§.desertor.eo.ti.vbi si desertorem contingat in vrbe reperiri, capite punitur:alibi verò ex prima apprehẽsiõe restituitur,& ita solet, & quod delictũ reiteratũ,plus puniatur :est tex. in.c. peruenit.xxvij.q.j.& quod longè maiori pœna teneatur voluit Sali.in.l.seruos.C.ad.l.iul.de vi pub.& ideò dixit pulchrè And.de yser.in versicu.& bona committentiũ.in ti.quæ sint rega. ꝙ si princeps semel delinqueti indulget.,facinoroso aũt habẽti in cõsuetu-
26 dine parcere minimè deberet:† & ideò nõ voluit singulariter Ang.in.l.j.C.de superexacto.lib.x.vbi est tex.etiã formalis in fine in versicu. perseueret.ꝙ reiterator criminũ,etiã si pro eisdẽ seu quolibet ex eis veniret imponẽda pœna pecuniaria,tamẽ propter reiterationem debet puniri pœna mortis naturalis.Idem voluit imperator in.l.omnes.§.delatores.C.de colla.eo.lib.x.& ibi patet,ꝙ iura nõ punientia crimina capitaliter,nõ extẽdũtur, vbi crimina ipsa fuissent reiterata per eũdẽ criminosum:& sic delictũ illud, quod aliàs
27 capitale † nõ erat,ex reiteratione efficitur capitale.quod est no.secũdũ Roma.in.l.si verò.in.§.de viro.xiij. casu. ff.solu.matri.idẽ tenet Bart.in.l.licitatio.§.quòd illicitè.circa princip. ff. de publi.refert & sequitur Anto.Corse.in signis Doctor.in de pote.& excellen. Regia in suo trac.de verbis.Gemi.vij. col.in versi.iij.& idẽ tenet Luc.de pen. in.d.l.j.C.de superexac.Io.de pla.in.l. oẽs iudices.C.de delato.lib.x.& idẽ tenet Par.de pute.in.trac.synd.in versi. pœna.in.c.quia multa pñt occurrere. in ver.iudex potest criminosum ꝓpter cõsuetudinẽ.& subdit per tex.in.l.oẽs. C.de delato.ꝙ si iudex eo casu capitaliter puniret ob cõsuetudinẽ delinquẽdi.nõ tenebitur in syndicatu licet Par. de ꝑallegatis decisionibus nullã mentionẽ fecerit:nec credo ꝙ viderit, nisi Ang.in.d.l.j.de superexactio. vbi dat formã ꝓcedẽdi cõtra tales reiteratores,vt accessores.dũ volũt illũ capitaliter punire,debẽt inq̃rere cõtra ipsum tãquã cõtra cõsuetũ talia crimina committere,& in eis ꝑseuerare:& sic ipsum

conu

conuictũ securè pñt cõdẽnare ad mortẽ,nõ obstãte quòd talia crimina de sui natura nõ sint capitalia. Quod est mẽti tenẽdũ:dicit Ang. Et quod pœ-
28 na † dicti capituli,pro humani.locũ habeat tã in mãdãte,quã in mãdatario:voluit Ang.in p̃allegato trac.malefic. in versi.semproniũ mandatorẽ.in princi. ibi dũ dicit,ꝙ in vtroq; ꝓpter interuẽtũ pecuniæ delictũ est atrocius:p text. in.d.c.pro humani.& idẽ voluit Ange. in.l.j.de sepul.vio.refert & sequit̃ Par. de pute.in p̃dicto tract.synd.in ver.inquisitio.suprà allegat:& q̃a in sacra pagina cautũ est ex ore tremẽdi Dei,maleficos nõ patiaris viuere sup terrã: vt habet̃. Exodi.ij.c.idcirco cõcludo respectu enomitatis criminis ac ipsius reiterationis,p̃fatũ Nicolaũ Anellũ vltimo supplicio esse de iure cõdẽnãdũ. & ita iuris esse cõsulo vestræ Illustris.ac inuictissimæ Dominationi:cui assiduè post victriciũ manuũ oscula me commẽdo. Ego Thomas Grammaticus, Iudex magnę Curię Vicariæ, Vestræ Illustrissimę Dñatiõi seruulus obsequẽtissim⁹.

¶ Aduertẽdũ arbitrior,ne cursim legẽti videat̃ præcedẽs votũ cõtrariũ à proximo p̃cedẽti cõsilio seu voto,cũ in p̃cedẽti cõsuluerim de pœna pecuniaria ĩ assassinio,& in hoc de pœna mortis naturalis.ne mihi dici possit: cur tã variè dico,ꝙ longè diuersus est casus iste à p̃cedẽti,ex quo in pręcedenti tractatur de pœna imposita mãdanti assassinium cõmitti:sed hic tractatur de pœna imposita mandatario, qui fecit quod potuit,vt illum occideret: & sic perficere nõ valuit quia per ipsum nõ stetit:vnde non sic est in mandãte per
29 constitutionem, † si quis aliquem,... rubri.de percus.illi. cũ armis.per... puniuntur delicta cum armis,pro... quod executum est:& sic non comprehendit mandantem,sed facientem... ille,qui mandat delictum comm... non dicitur quod ipse verè faciat... fictè:licet mandatum sit illicitum... dicta constitutio non debet interpretari,vt comprehendat casum fictum... mandatum fieret illi,qui de necessitate deberet obedire,vt seruo & fi... bus:vt tenet Barto.in.l.sed si vnius... seruus.ver.quæro circa hanc legem...
30 de iniur. Et quod statutum † non comprehendit mandantem, tenent m... ti antiqui Docto.quos refert Albe... rosa.in tertia parte statutorum.q... vbi dicit Bononię fuisse decisum,quod statutum pœnale non comprehendit mandantem. & idem tenet Salic.in.l. non ideò minus.in versicu.si quæro... de accu.& Signo.de homod.in consilio suo.ccxliiij.incipiente:quia per ipsum Laurentium. Item & secundo da... tur diuersitas casus:quia hic reiterauit ibi non:quod not.

Thomas Grammaticus Neapolitanus Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Animus & voluntas datur ex f...is & gestis intelligi.*

Magis est actu voluntatem declarare, quàm verbis.

Facta sunt fortiora ad demonstrandum animum,quàm verba.

2 *Iustus metus, dicitur timor violentiæ inferendæ.*

Timor

3 Timendum est id, quod absque periculo esse non potest.
4 Periculo non debet quis se committere.
5 Iusta causa metus sufficit. & ibi dicitur iustus metus, vbi iusta suspicio.
6 Metus iustus sufficit, licet eius effectus non sequatur.
7 Timere sufficit saltem probabiliter, etiam si non iustè.
8 Metus iustus, vel iniustus sit nec ne. & an sufficiat ad excusationem committitur arbitrio iudicis.
9 Timens futurum malum, debet clàm protestari coram honestis personis, vt habeat iustam excusationem,
10 Actus vbi potest interpretari ad bonum & ad malum, in dubio debet intelligi ad bonum, Est verum quando actus ille non sonat in delictum.
11 Ortus in aliqua ciuitate, in qua eius parentes non degebant, non ex hoc acquirit ciuitatem in ea: sed sequitur parentum originem.
12 Homicida habens gratiam de homicidio, quòd perpetrauit, si deinde commisit aliud homicidium, & similiter habuit gratiam non faciendo mentionem de primo in secunda gratia præfata secunda non suffragatur.
13 Ciuitas iurat homagium per suos syndicos: & sic maiores singuli & vniuersi de ciuitate per syndicos fidelitatem iurant.
14 Natus in aliqua ciuitate, sortitur ibi ciuilitatem, & acquirit eam.
15 Ciuis quis fit in eo loco, vbi natus est.
16 Ciuilitati originis quis renuntiare non potest.
17 Ciuilitas originis, est potétior, quàm alia causa ex priuilegio.
18 Duo non possunt esse domini insolidum eodem iure imò est impossibile.
19 Vasallus habens duos dominos, tenetur primo domino personaliter seruire.
Nec posset replicare primo domino, & dicere: tu vadis contra alium dominum meum, cui etiam sum obligatus. nu. 20.
21 Credulitas etiam fatua excusat quem à dolo.
22 Committens crimen, etiam iniusta causa motus, ex quo venit imponenda sibi pœna corporis afflictiua, non tenebitur ad eam, respectu illius curiæ, licet iniustæ.
23 Causa qualibet, etiam iniusta, excusat quem à pœna. & nu. 26.
24 Periurium non potest committi absque dolo.
25 Periurus quis non est cessante dolo.
26 Causa iniusta cùm excuset à dolo, pariter & à periurio excusabit.
27 Animus alicuius, quòd cum dolo vel absque quid fecerit, probabitur ex his, quæ demonstratur dixisse extrà iudicium.
28 De consistentibus in animo, statur dicto ipsiusmet, concurrente eius iuramento.
30 Coniectura vbi capi potest alia, quàm delicti siue doli, illa capi debet.
31 Actus quando potest se habere ad delictum, & non delictum, capienda est via, vt excludatur delictum.
32 Crimen læsæ maiestatis, non committitur nisi à subdito.
33 Confessio erronea licet geminata per ratificationem subsequutam, potest nihilominus tanquàm erronea reuocari etiam si esset iurata. ibidem. nu. 34. Etiam, quòd fuisset iudicialis. ibidem. nume: 35.
36 Rebellis potest impunè occidi vt hostis,
37 Hostis captus in bello potest detineri, vt seruus: & pariter eius bona.
38 Hostis postquàm captus est, non potest occidi, sed seruari.
39 Condennari non potest quis vltimo supplicio ex præ

ex præsumptionibus.

40 *Contra condemnatum per præsumptiones, moderanda est multum sententia.*

41 *Pœna omnis in principe, est arbitraria.*

Votum X.

CÆlestis curiæ princeps nobis gratiam suis roris infundat: mihique filio intelligẽtiam sensus aperiat: vt quæ vera sunt & vtilia, sequar: & quæ vetanda, refugiam. Stante illustrissimo magno capitaneo consaluo Ferdinando locumtenente generali cap. Maiestatum regis & reginæ Hispaniarum cum exercitu recluso & obsesso ab exercitu Gallorum in terra Baroli, quidam baro regni generosæ prosapiæ, quem ex honestate taceo, trãsfugit ad hostes. Potissimum est ergo illa percunctare ac ruminare. requisitus ab eodem illustrissimo domino, vt meum votum in scriptis cõsignem, per quæ prefati Baronis fulciatur defensio, & Regij fisci fundetur intentio: quæ fundari prætenditur ex confessionibus ipsius inquisitimet, ex quibus percipitur iuramentum ligij homagij præstitisse præfato illustrissimo magno capitaneo, nomine cap. Maiestatum, & sub eiusdem stipendio militasse: & demum transfugisse, asserti metus prætextu, ac rebellasse terram fuimi frigidi, contra cap. Maiestatum & contra earundem exercitum arma sumpsisse in prouincia Calabriæ, licet se excusare adpareat bene & legaliter seruiuisse in præteritum &

non dolosè, nec malo animo aufugisse.
Constare namq; videtur ex gestis p[...]
eum post fugam de eius animo, c[...]
1 arma erexerit, † & sic ex factis & ge[...]
datur animus & volũtas intelligi. l. a[...]
prehẽdenda. cum vulg. de insti. & [...]
stit. & talis præsumitur animus, qu[...]
sunt facta. dixit Ludo. in consil. [...]
incip. in Christi nomine, Amen. Sup[...]
eo, quod quæritur. & alibi magis [...]
actu voluntate declarare, quàm v[...]
bis. Ludo. in consi. cclxxj. ij. col. & p[...]
pterea dixit. do. Abb. in consi. ccxx[...]
incip. illud de iure quæritur. quòd fo[...]
tiora sunt facta ad demonstrandum
animum, quàm verba, quæ sæpe pr[...]
runtur contra intentionem proferen[...]
tis, & licet probetur, quòd sibi fuerat
nuntiatum secretè, quòd erat con[...]
ipsum præparata captura suæ perso[...]
næ: & sic erat sibi violentia inferenda,
vnde videbatur esse in iusto metu, quo[...]
2 niam timor † violentiæ inferendæ, di[...]
citur iustus metus: vt voluit Alexã. de
Imo. in consi. xcix. incip. quoniam per
excellentissimum. in. iij. vol. & metus
dum erat, quòd absq; periculo esse non
3 poterat. † vt in cle. j. de baptis. secun[...]
dum Bald. ibidem in. iij. col. nec cedo[...]
4 bat expectare, & se periculo † commit[...]
tere: vt dicit Inno. post Bal. in. c. j. extra
5 quod met. cau. & ideò videbatur † sibi
sufficere iustam causam metus subesse:
vt dixit pulchrè Bald. in. l. fi. C. de iur.
delib. j. col. & cõsuluit Alex. consi. cxl.
iiij. in. ij. volu. vbi dicunt, quòd iustus
metus est vbi, iusta suspicio inest. & [...]
dixit Inno. in. c. cùm olim. de electi. [...]
præsertim, cùm dicat glo. in. c. bonæ. [...]
6 j. de elect. quod iustus metus † sub[...]
l[...]

licet eius effectus nō sequatur. & idem voluit glos. in c. ad audientiam. extrà quod met. causa. & ideò satis ad propositum voluit Luc. de pen. in l. si coloni. x. colum. C. de agrico. & censi. lib. xj. quòd sufficit timere saltem proba-
7 biliter, † etiam si non iustè. l. rectè. cum ibi no. ff. quod met. causa. attamen rectè consideranti ex eo, quòd Cornelius sibi dixerat audiuisse de sua captura de proximo, non videtur posse arbitrari, quòd fuerit talis metus, qui potuisset cadere in constantem virum: prout ad excusationē requiritur, maximè cùm an metus sit iustus vel iniustus, & án sufficiat ad excusationem,
8 † iudicis arbitrio relinquatur. dixit Innocen. in c. cùm dilectus. extrà quod met. causa. Bald. in l. ij. de his, qui per metum. & in rub. de rescin. vend. & videtur etiam de mente glos. in l. interpositas. C. de transac. nec excusationē merere videtur, cum illicentiato hospite transfugiendo recesserit: vel minimè saltem protestatus fuerit coram hone-
9 stis personis seu sacerdotibus, † aut alijs pro eius excusatione verificanda: vt pulchrè dicit Abb. Panor. in c. olim ij. col. versi. an autem. de resti. spo. cùm protestatio ipsa declarasset eius voluntatem & conseruasset sibi eius ius in futurum: vt dicit pulchrè Luc. de pen. in l. curiales. pen. col. C. de præd. curi. lib. x. & Bar. in tract. de tyran. in j. & ij. q. tamen quia malo animo recessisse videtur, demonstratur: quia deserto exercitu transfugiendo recessit: & licet in
10 dubio vbi actus potest † interpretari, & trahi ad bonum, & ad malum, intelligi debeat ad bonum: tamen id secus est, quādo actus ille sonat in delictum. Ita voluit Ioan. de Ana. quem refert & sequitur Felyn. in c. dilecti. in iiij. col. extrà de accu. sed quia transfugere ad hostes, & exercitum deserere, sonat in delictum: ergo &c. Adparet insuper baro ipse ligius, & debito fidelitatis adstrictus cap. Maiestatibus, tanquàm calaber respectu paternæ & auitæ ac suorum prædecessorum originis: licet ipse ortus fuerit in ciuitate Neapo. in qua eius parentes domicilium nō tra-
11 hebāt: † & sic non sortiebatur ciuilitatem Neapolitanam, sed parētum originem: cùm licet quis nascatur in aliqua ciuitate, in qua parentes non degebant, tamē non acquirit ciuilitatem illius ciuitatis, sed sequitur parentum originem. Ita dixit Bal. & Ang. in l. huiusmodi. § legatum. ff. de lega. j. & ibidem Nico. de Neap. Abb. in c. Rodulphus. extrà de rescri. quod videtur etiā esse de mente Bar. in l. filios. C. de municip. & origi. lib. x. Vnde cùm pater & alij antecessores ipsius Alphonsi fuerint calabri, & ita originaliter reputati, & prouincia Calabriæ aderat, prout est sub dominio cap. Maiestatum, sequitur, ꝙ præfatus Baro erat ligius: cū etiam in specie ipse personaliter ligiū homagium præstitisse fassus sit in sua depositione, illustrissimo magno capitaneo nomine & pro parte cap. Maiestatum, à quo quidem reatu periurij minimè euadere posse videtur, cùm ei contrauenerit. Nec suffragari eidem posset cùm fuerit post eius capturam in bello campestri per illustrē do. Hugonem de Moncada ductorem exercitus in prouincia Calabriæ, dimissus ad

E taleam:

taleam: quia non videtur sibi remissa nisi illa captura duntaxat: & potestas, quam habebat ille illustris do. Hugo. eundem Baronem detinendi carcerādi, ac malè tractandi, cùm ipsum tanquàm hostē ceperat: contra quē multa promissa sunt: vt infrà subdam: nō autem videtur remisisse delictum per prius commissum, contra cap. Maiestatum & exercitum (de relinquendo & aufugiendo ab eo, quod eidem do. Hugo. qui tunc de recenti venerat in calabriam à partibus Hispanorum, erat penitus incognitū & minimè notum: & sic gratificatus baro à præfato do. Hugo. de dicto delicto hostilitatis & ad taleam ductus non facta mentione præcedentis delicti transfugæ & rebellionis, nō suffragatur quo ad primum
12 dicta remisio, per id quod † in simili voluit Guliel. de cu. in. l. iij. de epis. audien. vbi dixit, quòd habens gratiam seu remisionem de homicidio, quod aliàs perpetrauerat, si contingat aliud homicidium reiterare, de quo similiter habuit gratiam, non facta mentione præcedentis homicidij, in nihilum sibi gratia seu remisio suffragatur. Idem tenet & sequitur And. barba. in c. super literis. xxiiij. colū. extrà de rescrip. subdens ex hoc Bononiæ vidisse quendam decapitari: quia non fecerat mentionem in remisione secundi homicidij de gratia obtēta de præcedenti homicidio. Idem refert & sequitur Ias. de Mayn. in. l. præscriptione. C. si cōtra ius vel vti. publ. & in. l. nec damnosa. C. de precib. impera. offe. Fely. in c. postulasti. extrà de rescript. Et hæc sunt breuiter, quæ mihi ad fisci intentionem fundandam seu corroborandam occurrunt, quæ stringere videntur. Ex quibus aliàs dixeram, prout in præsentiarum adhuc sentio, baronem ipsum à pœna non esse exemptum.

¶ Pro parte verò ipsius Baronis nō in ficiatur, cum ex processus meritis colligi potest in aduentu Gallorum ciuitate Neapo. per suos syndicos iurasse ligium homagium in manibus domini de Obegni locumtenētis ac ducis be. Regis Francorum: in quo quidem homagio ligio satis adparet inclusum apprehensus præfatus Baro originarius eiusdem ciuitatis Neapo. cum in ciuitatibus per syndicos fidelitatem
13 † iurent maiores singuli & vniuersi, dixit Bal. quem refert & sequitur Hip. posi. in. c. j. quo tempore miles. Idem Bal. in. c. j. §. fina. per quos fiat inuesti. Archi. in. c. si tibi domino. ... cet etiam certo modo probatum ad pareat nomine ipsius Baronis fuisse quoque ligium homagium præstitum: in quo non me aliter fundo. Sed quòd baro ipse tanquàm ortus in ciuitate Neapol. sortiatur ciuilitatem Neapolitanā, voluit Imo. & Pau.
14 de cast. † in lect. Padu. & etiam Alex. in. l. huiusmodi. §. legatum. ff. de leg. j. & Felyn. in. c. Rodulphus. extrà de rescrip. in. v. conclu. vbi dicit non procedere dictum Abb suprà allegatum in prædicto. c. Rodulphus. & secundum hoc fuit practicatum in facto: vt refert Pau. de cast. in. d. §. legatum. & vltra ciuilitatem paternam, consequitur quis ciuilitatem ex origine propria: vt dicit Rapha. in. l. cætera. §. fi. ff. de leg. j. subdens se ita consuluisse: ac etiam idem

idem tenuisse Christopho.de Castellio.per tex.in l.assumptio.ff.ad municipa.Idem etiam refert & sequitur Ludo.Bolog. in repeti.extrauag. Theodosi.xj.parte in ver.natura suos ciues. vbi dicit, quòd quis fiat ciuis, vbi or-
15 tus est,† propter natiuitatem est veritas.& quod Bar.in l.filios.de municip. lib.x.non se firmat,& non sine qua re. Vnde redeundo nunc ad propositum, clarum est,quòd potentior est ciuilitas originis,quàm quælibet alia:& intantum attenditur ciuilitas originis,quòd
16 †quis ei renuntiare non potest: nec potest sua voluntate se ab ea liberare. Casus est in. l.origine. & in.l.assumptio.ff.ad municip.& consuluit Alex. de Imo.in consil.xxxiiij.in.ij.col.in.v. vol.incip.si venientes de nouo ad habitandum.& sequitur Ludo.Bolog.in loco præallegato: qui etiam adducit, quòd etiam ciuilitas originis est potentior, quàm alia causata ex priuilegio.
17 †Allegat Ioã.de Imo.in consi.xxxv. incip.viget iamdiu pactum:& sic præsupposito præfatum Baronem iurasse per prius ligium homagium Regi Gallorum, tanquàm ciuem Neapolitañ. per syndicos Neapolitanos: sub quo iuramento ipse quoque complectitur, vt ciuis originarius,certè adparere videtur ligatus Franciæ, & eidem legalitatem promisisse supra omnes,secundum Spe.in tit.de feud.§.quoniã.Bal. in.l.vnica. C.de cadu.tollen.Aluar.in prælud.feud. glo.in clemẽ.pastoralis. §.rursus.de re iud.& sic existens ligius Franciæ, non videbatur posse demum constitui ligius Cap.Maiestatum.cùm nemo possit esse ligius duorum dominorũ,prout dicit Bal.ibidem in.iij.diui.& Alua.in.xiij.diui.in prælud.feu.& ante omnes Spe.in prædicto ti.de feu. d.§.quoniam. ver.x.& plenius Ias.in prælud.feud.& hoc per rationem:quia
18 impossibile est duos esse dominos† insolidum eodem iure.l.si vt certo. §.si duobus.ff.cõmod.licet Io.And.in addi.Spe.in.d.§.quoniam sequutus.Hostiẽ.teneat, quòd potest quis esse ligius secũdi domini, saluo iure primi,prout etiam tenet idem Io.And.in nouel.& in.c.recolẽtes. de statu mona.& in hoc vim nõ facio,nec insisto: quia in idem recidit:Vnde existente prius ligio Regis Francorum recedendo ab exercitu cap.Maiestatum licet malè & pessimè se gesserit:quia potuisset licẽtiatus recedere, & nó aufugere:non tamen cõcedendum erit absque causa recessisse, cùm fuerat obligatus debito fidelitatis priori domino in tempore:& sic authrice iuris regula,qui prior in tẽpore, potior & in iure.ex quo primo domino tenebatur personaliter inseruire, secundum Spe.in præd.tit.de feud.§.
19 quoniam.ver.xij.& fidelitas† illa sua poterat cõtra posteriores dominos extendere vires suas,per text.in.l.imperialẽ.de prohi.feu.ali.& in.l.in operis. ff.loc.& quod no.gl.in ti.de noua for. fideli.in prin.ita dixit Bal.in præalle. l.vnica.§.ne autem.C.de cadu.tollen. Iaco.de Ardi.in titu.quib.mod.feud. amit. sub rubricella, vbi sunt plures domini: quos refert & sequitur Præposi.in.c.j.§.fi.in vlti.verbis.hîc finitur lex Corra.& idem Præposi.in.c.j. §. aliud quoque. de prohibitio. feud. alie.per Federi.nec posset replicare li-

30 gius ipse primo domino & diceret†:tu
vadis contra alium dominum meum,
cui etiam sum obligatus. Ita dixit Bal.
in consi.clix.in.j.volu.suffragari etiam
videtur fuge prædictæ metus ille, de
quo suprà ad hoc, ne adpareat obno-
xius metæ pœnę transfugæ:quia timue
rat carcerari seu capi:prout ita ex rela
tione ipsius Cornelij & aliorum crede-
bat;quæ credulitas licet non fuerit suf
ficiens ad iustificandum metum saltem
corroborare videtur etiam iustificatio
nem seu excusationem, vt dolo caruis
se cogitetur:& sic quòd non dolosè au
31 fugerit: & hoc quia credulitas†etiam
fatua, quem à dolo excusat. Ita dicit
Ange.pulchrè in.l.j.ad fin.ff.de eo per
quem fac.erit:& in.l.plagij criminis ac
cusatio.C.ad legem fauiam de plagia-
rijs.& idem voluit Ang.in.l.prætor.§.
hæc actio.ff.vi bo.rap.& Ias.in.l.si quis
id,quod.ff.de iurisdictione omnium iu
dicum.x.col.vbi etiam subdit,quòd fa
tua credulitas excusat etiã à pœna do-
li. Hinc in specie dixit no.Ang.in præ-
allegata.l.j.de eo,per quem fac.erit. q.
vbi aliquis aliqua causa etiam iniusta
32 motus,†crimen committit,ex quo ve
niret sibi imponenda pœna corporis
afflictiua,non tenebitur ad eam respe
ctu illius causæ,licet iniustæ.idem vo-
luit etiam Alex.de Imo,in consi.cxxvj.
in.iiij.vol.& Fran.Cur.in consi.lxix.vl
tima col.quibus attentis videtur etiam
releuari à rigorosa pœna transfuge:cũ
quælibet causa etiam iniusta, excuset
33 †quem à pœna,etiam in ijs,quæ sunt
de genere prohibitorum.gl.in.l.j.in fi-
ne gl.magnæ.ff.si quis ius dicend.non
obtemp.glo.in.l.satis.de in ius voc.gl.
in.l.j.in fi.in versi.iustis.ff.de abig.Bal.
in.l.deberi.de fideicom.liber.& ita per
prædicta iura consulendo tenet Alex.
de Imo.in prædicto consi.cxxvj.in.iiij.
vol.cùm quælibet causa,etiam iniusta,
excusetur à dolo. Tex.est in.l.iiij.§.fin.
de libe.cau.& facit.l.iij.§.si quis igno-
rãs.ff.ad sillan.& sequitur Ias.in.l.j.§.
hoc iudicium.ff.si quis ius dic.non ob
temp.& in.l.si quis id,quod.ff.de iuris.
om.iudi.Alex.de Imo.in consil.lxxiij.
vlti.col.iij.vol.& consi.ccxj.in.ij.volu.
& consi.xcij.in.j.volu. Et ex hoc quoq;
videtur se releuari posse ab illo nexu
seu reatu periurij, respectu iuramenti
personaliter præstiti illustrissimo ma-
34 gno capitaneo:ex quo periuriũ†non
potest committi absque dolo: vt dixit
Pau.de cast.& Alex.in.l.qui iurasse.ff.
de iureiuran.Bal.in.l.obseruare.§.pro
ficisci.iij.colũ.ff.de offic.proconsul.vbi
35 in specie dicit,quòd cessante dolo†qs
non est periurus. Idem Paul.de ca.in.l.
fina.ff.qui satisdare cogan.referens ita
etiam tenere Bal.in vna lectu.idem te-
nuit Alex.de Imo.in consi.xcij.in.j.vo
lu.incipiente,perspectis ijs,quæ in the-
mate.sed sic est, quòd quælibet causa,
36 etiam iniusta.†excusat à dolo, vt di-
ctum est:pariter etiam excusat & à per
iurio,& ipsius pœna: cùm periurium
committi non posit absque dolo. Ita
magistraliter voluit Iason in.l.videa-
mus.ij.col.ff.de in litem iuran.& idem
Iason in præallegata.l.qui iurasse.ff.
de iureiuran,& idem rectè intuenti te-
net Alex.de Imol.in prædicto.consilio
xcij.penul.col.j.volu. Accedit quoque
excusationi ipsius Baronis illa demon-
stratio boni animi in seruiendo capit.

Maiestatibus in terra baroni contra Gallos, ac etiam, dum reuelauit illustrissimo magno capitaneo illum nuntium sibi transmissum, cùm literis à castris Gallorum. Ex quibus quidem videtur perpendi præsumptio boni animi: & ideò dixit Bartol. post glo. j. in. l. Fulcinius. ex quibus caus. in poss. eatur
27 quòd animus alicuius, quòd † dolo vel absque dolo aliquid fecerit, probabitur per ea, quæ demonstratur dixisse extra iudicium: probatur necnon per eius depositionem iuratam: necnō per nouā eius oblatam petitionem, in qua iterum se offert velle cum iuramento declarare aufugissæ ex metu, ne carceraretur: prout sibi reuelatum fuerat. Et hoc, ex quo de his, quæ in animo cō
28 sistunt, † standum est dicto ipsiusmet, concurrente eius iuramento. glos. est in §. & alię. institu. de actio. & in. l. si cui. §. ijsdem. de accusa. Barto. in. l. Celsus. de vsu. ca. Bal. in. l. j. de serui. & aqua. Sed ex verbis ipsius adparet, quòd ex metu & non animo transfugiendi recessit: er
29 go &c. † ita etiam consulendo & propriè in delictis voluit Alexā. in consilio toties repetito. cxxvj. in. iiij. vol. & videtur etiam tenere Ias. in. l. cùm quædam ij. col. ff. de iurisdictione omnium iudicum. vbi subdit esse no. ad euadendum quem à pœna mortis, cùm eius iuramē to stari debeat de his, quæ ex animo de
30 pendent. † Nam obmitto, quòd vbi capi potest alia coniectura, quam delicti siue doli, illa capi debet. dixit Alexā. in consi. xviij. in. iij. volu. & consil. cxiij. in iiij. volu. Hinc dixit singulariter Lud. in cons. lxviij. incip. in Christi nomine, Amen. Visis in propositis &c. quod vbi duæ concurrunt præsumptiones, quarum vna est exclusiua delicti, & sic doli: & alia inclusiua, semper attendi debet exclusiua, ob no. præsumptionem, quæ est, vt nemo delinquere præsumatur. l. merito. ff. pro socio. c. dudum. de præsump. & dixit gl. magna. in. l. iurisgentium. §. quod ferè. ff. de pact. & ideò quando actus potest se habere ad de-
31 lictum, † & non delictum, capienda est via, vt excludatur delictum. Bart. in. l. non solum. §. sed vt probari. ff. de noui oper. nuntia. d. Abb. in. c. in præsentia. extrà de probatio. per id, quod voluit Inno. in. c. dudum. de elect. cum simi. & tenet Alex. in consi. xv. in. iij. vo. & consi. iij. eod. volu. cùm rei fauorabiliores sint. regula, fauorabiliores. de regu. iur. & c. ex literis. de probat. & in. l. Arrianus. de actio. & obliga. & sic præsupponendo, baronem ipsum subditum regis Gallorum, ex præcedenti obligatione non videtur commisisse crimen læsæ maiestatis aduersus cap. Maiestatū:
32 † cùm crimen ipsum non nisi à subdito committi posit. gl. est in cle. pastoralis. & ibi Io. de Imo. extrà de re iud. idē no. Bal. in. l. ij. C. de fal. mone. idē Bal. consi. cxxxix. j. vol. Old. in consil. xliiij. vbi in facto ita consuluit & tenet Alex. in addi. in. l. j. col. in versi. vlti. not. ff. ad l. iul. maiest. probare videtur etiam errorē suæ confessionis, inquantū ipsam reuocat in eo, quòd dixit fecisse rebellari terram fuimi fridi, contra cap. Maiestatum. ex quo probauit quòd iam reperit ipsam rebellatam tempore, quo eam introiuit: & longè per prius se rebellauerat. & ideò licet huiusmodi eius
33 confessio fuerit geminata † per ratifi-

 cati

cationem subsecutam, nihilominus potuit ipsam tanquam erroneam de iure reuocare. Ita reprobata glo. in. c. ex literis. extrà de diuor. & sequaci. tenet Bal. in. c. fi. vj. col. de confes. Idem Bal. in. l. iusiurandum & ad pecuniam. ff. de iureiur. vbi plenè Ludo. in. l. si verò. §. de viro. xxxj. fallen. ff. solu. matri. subdens se ita in facto consuluisse Florentiæ. & idem Ludoui. in consi. cccxcj. incipien. vt proposita consultatio: non obstante etiam, quòd talis confessio fuerit iurata, secundum Bal. in. l. error. C. de iur.
34 † & fac. gn. penul col. & in. l. de tutela. C. de in integr. resti. minor. & etiam
35 quòd † talis confessio fuerit iudicialis. ita Io. and. in fi. de iureiur. in. vj. d. Anto. post Archi. in. c. fi. extrà de confes. & Bald. in. d. l. iusiurandum ad pecunias. Nec tamen præallegatis concessis posset meo iudicio baro ipse immunis seu impunis euadere à crimine hostilitatis seu rebellionis, in quo existens potest
36 quis impunè occidi † & offendi. l. proditores. ff. de re mili. l. iij. §. fi. ff. ad legē corne. de sica. poteras namque aliàs hostis post capturam detineri, vt seruus. l. transfugam. ff. de acquir. rer. do. & ea-
37 dem † ratione possunt eius bona capi: vt inquit Bar. in extrauag. qui sint rebel. in versi. rebellando. versi. de pœna eorum &c. & facit quod no. Bart. in. l. vt vim. ff. de iustit. & iur. & ita etiam in specie voluit Alex. de Imo. in cōsil. ciij. in. iij. volu. in. j. volum. non tamen talis
38 postquam captus est, † occidi poterit: sed seruari debet. l. libertas. in fin. ff. de sta. ho. ita dicit Dy. Iaco. de Are. & Barto. in. l. iij. §. transfugas. ff. ad legem corne. de sica. subdens Barto. post ipsos talem determinationem sibi placere. Idē voluit Barto. in. l. in laqueum. ff. de acquir. rer. do. quod ergo ex alijs dicendum præallegatis hincinde concurrentibus, quibus angor. Non quidem innocens baro ipse iudicandus est. Casus quidem mihi tyroni nouus est: & quoniam minimè aliàs contigisse reperio. Concurrentibus igitur tot vrgentibus præsumptionibus contra ipsum, an vltimo supplicio plectendus veniat: seu qua pœna afficiendus? & quidem iura,
39 mens, conscientiaque † me mordent: cū ex violentis etiam præsumptionibus nemo vltimo supplicio condemnari possit: vt dicit singulariter Inno. in. c. quia verisimile. extrà de præsump. Io. Anto. de But. & Mod. in. c. afferte. eo. tit. Bal. in. l. fi. de proba. Spec. & Io. an. in titu. de præsump. §. fi. verbo in summa. Bal. in. l. non est verisimile. ff. quod metus caus. & sentit gl. in. c. inter. de purgatione. in fin. per quæ iura idem consuluit Alex. de Imo. in consi. cxv. in. iij. vol. & idem tenet Andr. de yser. in. c. j. §. si verò. de controuer. inue. & in constitu. regni, intentionis. iiij. col. de illici. portarmo. & ideò voluit do. Abb. in. c. audi-
40 tis. vlti. col. de præscrip. † quòd ea sensu moderanda est multum iudicis sententia: & non debet ad pœnam corporalem condemnare. Idem tenet Bal. in d. l fi. de proba. & gl. in præfato. c. inter refert & sequitur Iaso. de Mayn. in. l. j. ix. col. C. de seruis fugi. Sicq; omnibus s. relatis hincinde exiguo meo iudicio
41 ponderatis ac bene ruminatis, † cùm omnis pœna sit arbitraria in principe: vt dicit Bal. in. l. cunctos populos. in lectu. ordi. circa. vij. col. versi. vlti. opponit

nitur. C. de summa trini. & fide catho. Feli. in c. qualiter & quando. §. ad corrigendos. extrà de accu. & sequitur Iacob. de sancto Georg. in tract. feud. versi. princeps pedemontium. iij. col. idcirco sum voti præfatum excellentem baronem fore & esse ad pœnam arbitrio. cap. Maiestatum, sibi imponendam: citra tamen vltimum supplicium. Si quidem ego benè dixero, Deus laudetur & cõprobetur: si autem errauero, prout humanum est, mea quidem hęc opi. alterius rectius sentientis iudicio eneruetur, cui me submitto, & correctionẽ meruisse contentus ero.

Thomas Grammaticus Iudex magnæ curiæ vicariæ.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Testibus deponentibus de mandato & commißione sibi factis, credendum est.*

2 *Testibus deponentibus se corruptos, credendum est.*

3 *Testibus asserentibus se tentatos de corruptela, credendum est.*

4 *Lex dicens: bannimus omnes latrones vel assassinos: tunc ita demum pœnam & effectum bãnitionis patiuntur aliqui, si sint de tali facto inculpati per sententiam vel confeßionem in iure factam: vel per euidentiam facti, vel legitimè conuicti.*

5 *Assaßinus clericus vt puniri poßit per iudicẽ laicum, requiritur quòd qualitas assaßinij fuerit probata, adeò quòd concludat.*

6 *Lex seu statutum vbi profert aliquid cum adiuncta qualitate, nedum statutum illud probari debet, sed qualitas.*

7 *Qualitas, quæ fundat & priuat iurisdictionem, debet de ea ante omnia constare.*

Iudex debet esse certus de sua iurisdictione, & non dubitare.

8 *Iudex laicus poterit contra clericum assaßinum procedere, & eius Episcopum in sententia, & processu præuenire, & eo non degradato legali pœna punire, maximè si delictum est ita notorium, quòd non potest celari.*

9 *Testis corruptus quòd contra corrumpentem, intelligendum est, quando examinaretur super corruptione prædicta, ne testificaretur id, quod sciebat: nõ autem super eo, quod sciebat: & sic super facto populi.*

10 *Testes producti possunt produci contra corrumpentem, etiam ad plenam probationem, volente illo, cui actus criminosus nocebat.*

11 *Doctoris dictum, intelligi debet secundum iura, quæ ipse allegat.*

12 *Doctori licet magnò non est credendum, nisi eius dictum probet per authenticam scripturam: imò glosæ non est credendum, quando leges non allegat: & nu. 13.*

14 *Iudicatur licitè contra communem opinionem etiam glosæ, quando eius opinio iure non fundatur.*

15 *Clericus non potest torqueri, etiam quòd contra ipsum vrgerent mille indicia, nisi de crimine ipso esset publicè diffamatus.*

16 *Testes parte non citata recepti, non probant, etiam in crimine assaßinij: licet aliqui tenuerint contrarium.*

17 *Testis inimicus capitalis etiam in crimine læsæ maiestatis, non admittitur.*

18 *Condemnatus ad mortẽ, si dum vadit ad supliciũ, reuocat suam depositionem factã cõtra tertiũ, dicẽdo se falso inculpasse illũ: valet reuocatio seu exculpatio prædicta: dummò alia non*

adpareat contra inculpatum.

19 *Assassinij crimen, non dicitur commissum ex simplici oblatione pecuniæ oblatæ alteri, vt occidat, seu promisisse: sed requiritur quod fuerit talis oblatio, seu promissio acceptata.*

20 *Mandans homicidium committi seu assassinium per aliquem si demum ille fuit occisus ab aliis, quam ab illis, quibus fuit mandatum, & id fuit ob inimicitiam & odium proprium habitum cum illis occisoribus, eo casu non est in aliqua consideratione nec mandatum nec assassinium: quia tunc mandans non teneretur.*

21 *Consuetudo inferendi iniuriam, licet probet cõtra aliquem delictum saltem præsumptum hoc tamen habet locum, quando ciuiliter agitur. Secus si criminaliter.*

22 *In assassinij crimine, quod probatio sufficiat per præsumptiones, seu per probabilia argumenta intelligendum est, quando talia argumenta essent indubitata, & non aliter.*

Votum XI.

1 TRemendi Dei præsidio postulato, Amẽ In causa venerabilis presbyteri Thomasij Poteronæ de Capua, inquisiti de assassinio, &
2 carcerati in magna curia vicariæ, producuntur tres testes contra ipsum deponentes se ab eodem tentatos mediãte oblatione pecuniæ de homicidio cõmittẽdo in personam presbyteri Hiero. de capua: qui presbyter Hiero. demum repertus fuit occisus à nonnullis alijs cum interuẽtu & assistentia fratrum eiusdem presbyteri Thomasij cõtingit ergo dubitari, an magna curia ipsa sit iudex competens ipsius inquisiti, cùm per text. in. c. pro humani. de homi. in. vj. assassinus dicatur omni priuilegio exutus. Secundò, an ex depositionibus ipsorum trium testium, non hucusque integrè repulsatorum, possit per eandem magnam curiam procedi ad torturam aduersus præfatum presbyterum Thomasium. Et quo ad primum, nulli dubium quod præsupposita pro vera probatione assassinij magna curia ipsa esset iudex competens, cùm clericus ob crimẽ assassinij omni priuilegio clericali priuatus dicat, sed quia principaliter videndum est, an dicatur perpetratum delictum assassinij fuisse commissum per præfatum presbyterum Thomasium: idcirco obmisso multiloquo, videtur prima considera-
3 tione dicendum, quod sic, & hoc ex præfatorum trium testium depositione ita tentatorum, vt suprà ex infrà scriptis iuribus & rationibus. † Et primò ex iuris dispositione sancitum est testibus deponentibus de mandato, & commissione sibiipsis facta, credendum esse, prout dicit Bar. in. l. ex sententia. ff. de testa. tute. Bal. in. l. iudices. C. de fide instrũ. & consuluit Alexã. consi. lxxxviij. v. vol. † Et pariter credendum erit testibus deponentibus se corruptos, secundùm Inno. in. c. inquisitionis. extrà de accus. quem refert & sequitur Lanf. de Oria. in. c. quoniã contra in ver. testes. xliiij. col. de probatio. etiam quod
4 dixerint se pecunia corruptos, id deposuisse: & eisdem standum erit etiam ad plenam probationẽ: vt inquit Bal. dicendo ibi esse text. mirabilem & raro ali

alibi reperiri in.c.fi.extrà de testi. cog. & in.c.primo si de feu.lis oria.inter do mi.& vasal.sequitur Ias.in.l.si non sortem.ff.de condi.inde.& in.l. prima. ff. de fer.fortius ergo credendum erit te-
3 stibus dicentibus † se tentatos de corruptela: quia cùm minimè delicto assenserint, sed reuelauerint, longè commẽdandi sunt. Ita in specie dixit Bald. in consilio.cccc xxix.incipiente: an mandatarius.in.iij.volumi.allegat text. in l. si quis seruo. C. de fruct.& idem in indiuiduo reperio tenuisse Francis. de Aret. in consilio.xiij.columna. ix. vbi videtur tenere, quod eo casu vnico testi credendum erit, dum loquitur de dicta Vannina teste producta, dum deposuit, quòd domina Catharina voluit eam corrumpere, vt diceret falsum & sic concludit ipse, quod eo casu propter delictum corruptionis attentatum. Ex quibus omnibus concludendum videbatur posse absque scrupulo ad torturam procedi contra prædictũ presbyterum Thomasium, & ita in hoc inclinare visus sum, vt perciperem quid aduersus præallegata per Magnificos meos collegas iudices replicatum, aut si aliter votatum fuisset fortè in contrarium, & qua ratione.

¶ Quibus non obstantibus, dum maior pars ipsorum in hanc sententiam inclinare visa fuisset, attamen ego contrariam sententiam arbitror de iure veriorem, Considerando in primis id, quod magistraliter dicit Bald.in.l.prima.C.de hæredi.institu. vbi formaliter inquit, si iudex vel lex dicit: Ban-
4 nimus † omnes latrones vel assasinos. tunc ita demum pœnam, & effectum bannitionis patiuntur aliqui, si sunt de tali facto inculpati per sententiam: vel per confesisionem in iure factam: vel per euidentiam facti, vel legitimis probationibus conuicti de latrocinio vel assasinatu: sicut de infamia & ex communicatione, vt.ff.de infa.l.prima.&.l. ictus fustium.& extrà de senten.excom muni.c.cùm olim.& sic vt iudex laicus
5 † posit punire clericum assasinum, debet intelligi, dummodo qualitas assasinij probata adpareat concludenter, vt dicit Ioã.and. in.c.pro humani. quem refert & sequitur ibidem & consuluit Philip.Deci.in consil. xiij. incipien.pro tenui facultate.ij.colum.& in c.ij.extrà de rescrip.& ibi allegat Ioan.
6 an.in dicto. c.pro humani. † Quibus ratio suffragatur: quia vbi à lege vel statuto profertur aliquid cum aliqua qualitate, nedum statutum illud probari debet, sed qualitas etiam.l.prætor §.docere.ff.vi bon.rap.l.j.§.ait prætor & ibi Barto.ff. ne quid in flumi. publi. alias qualitate illa non probata, non diceretur legitima probatio: secundũ Iac.de are.& Cyn.in.l.ij.C. de probatio.Io.an.in additio.Spec.in tit.de accusa.& inquisi.in rub.glo.in. l.cum actum.ff.de neg.gest.Barto.in.l.denunciasse.§.quid tamen.ff.de adulte. Bal. in.l.j.C.qui accusare non poss. & in. l. edita.in repe. C. de eden. & maxime cùm simus in qualitate, quæ fundat
7 & priuat iurisdictionem de qua antè omnia debet plenè constare vt in. l. ij. §. sed si dubitetur. de iudic. & ibi per Docto.& maxime per Bald.& alios. & in.l.si quis ex aliena eodem situ. Bart. & Bal.in.l. præscriptione. C. si contra

E 5 ius

ius vel vtili.publi.& in.l.ij.ff. si quis in ius voca.non ier.Abb.& Cano.in.c. super literis.extra de rescrip. nam iudex debet esse certus de sua iurisdictione, & non dubitare dicta l.ij.&.d.§.si dubitetur.& in.l.is,qui.de acqui.hære. & ibi per Docto.communiter. Item vltra prædicta reperio Panor.in.c. at si clerici.de iudi.in.xiij.colum. vbi postquã in præcedenti colum.dixerat de crimine assassinatus,& de alijs atrocibus for
8 maliter dicit, † quod poterit iudex laicus contra clericum talia committentem procedere, & eius episcopum in sententia,& processu.præuenire, & eo non degradato legali pœna punire maximè si talia delicta sint ita notoria quod non possint aliqua tergiuersatio ne cælari.licet Abb.ibi subdat hoc sibi durum videri,quod ante degradatiotionem secularis iudex se intromittat in huiusmodi cognitione. Nec obstabit præfato presbytero Thomasio præfatorum trium testium depositio, nam licet Bald. dixerit,quod testis pecunia corruptus, probet contra corrumpentem loquitur tamen,quando examina
9 retur † super corruptione prædicta.nã in hoc productus per eum,contra,quẽ corruptus fuerat pecunia, ne testimonium diceret, credetur ei, super hoc duntaxat,quod receperit pecuniam ab illo, ne testimonium diceret. Ita dicit clarius Bal.in præfato.c.j.si de inuesti. lis oria.& sequitur Ludo.Ro.in singu. suo incip.*tu sai.* ix.col.Hyppo. Marsil. in suo singu.incip.in ore duorum. Fely.in.c.licet causam.iiij.colum.de pro-
10 ba.subdẽs, † quòd testes corrupti.possunt produci contra corrumpentem, etiam ad plenam probationem volente illo, cui actus criminosus nocebat.& idem tenet Lanfr. in præfato.c. quoniam contra.suprà allegato.& ibi subdit,quod intantum nocebit producenti præfati testis depositio di.ctis se corruptum, quod depositioni suæ non stabitur. Nec suffragatur depositio ipsorum testium prætextu, quod deposuerint se tentatos, & non corruptos: nam licet Bal.in dicto consi. an mãdatarius dixerit tales testes commendandos, cum id reuelauerint,& minimè delicto assentire voluerint, non tamen concludit quod tali vnico testi stari debeat, alijs non concurrentibus. Et pariter minimè militare videtur consilium Fran.
11 de are.xiij.cùm nihil alleget,quod † dicto illius Vanninæ sit credendum: dictum Doctoris debet intelligi secundum iura,quæ ipse allegat. dixit Bart. in.l.non solùm.§.si liberationis ... ff.de libe.lega.& in authen. sed iam ... cesse.C.de dona.ante nup.Salyc... ex cautione.C. de non nu.pec.& ... dixit pulchrè Archid.in.c.nolite.xi.q.
12 iij. † quod non est credendum doctori,licet magno,nisi eius dictum probet per authenticam scripturam.& facit ante eum tex.in.c.ego solus. ix.distin.
13 imò gl.quæ est adeò summè † authoritatis, non est credendum,quãdo iura non allegat.dixit pulchrè Bal. in.l. ... publica.C.ex quib.cau. maio. referens sequitur Ias.i.l.illã.C.de colla.iij.col.
14 & intantũ hoc est verum, † quod licet indicatur contra cõem opi.doct.& etiam gl.qñ illa opi.iure non probatur.Ita dixit singulariter Ioã. an.in.c.j. extrà de cõstitutio.Abb.in.c.tua nos.ij. col. extrà

trà de vsur. Vnde cùm Frã. de are. pro fundamento dicti sui iura non alleget: nec rõne eius dictum aliter comprobet minimè eius authoritati credẽdum arbitrer in hoc, adeò quod procedi põt contra ipsum presbyterum Thomam nedum ad condemnationẽ, verum etiã nec ad torturam. Præsertim, cùm clericus nunquam torqueri possit pro cri
15 mine, de † quo inquiritur, etiam si contra ipsum vrgerent mille indicia, nisi de crimine ipso esset publicè diffamatus. Ita voluerũt Pau. de Leaz. & Abb. anti. in. c. j. extrà de deposi. Io. an. in. c. cùm in contemplatione. extra de reg. iur. & ibi Panor. & voluit etiam Io. de Ana. in. c. j. extrà de cler. percus. Prçter eà, minimè militat eorundem testium depositio ex alio: nam vnus ex eis nomine felix non fuit legitimè receptus, cùm fuerit examinatus parte nõ citata
16 † ad videndum iuramenta testium, & licet Lap. & domi. quos etiam sequitur Philip. Frã. in prædicto. c. pro humani. de homi. in. vj. tenuerint, quod in crimine assassinij probent huiusmodi testes examinati parte non citatã, prout etiam refert Fel. in. c. in nomine dñi. extrà de testi. in ver. v. limita. attamen Felyn. ibidem hoc referendo reprobat omnino, & nullatenus tenet, sed vult testes ipsos eo casu nullatenus probare. Necobstabit depositio Fabricij & Felicis testium examinatorum contra præfatum inquisitum, cùm plenè doctum
17 fuerit eosdem † fore capitales inimicos eiusdem; & iure cautum est, testes inimicos etiã in crimine læsæ maiestatis repellendos: vt inquit Barto. in. l. in quæstionibus. ff. ad. l. iul. maiest. & consuluit Alex. de Imo. in consil. cxxvj. in fi. in. iiij. vol. & tenet ante ipsum Spec. in tit. de accu. §. j. ver. fi. sequitur Par. de pute. in tract. synd. in ver. suspicio. c. fui semel interrogatus. ij. colũ. licet de Alex. non meminerit. & idem tenet idẽ Alex. in consi. xj. in. j. vol. & minimè suffragabitur depositio Gasparis Zartili pariter se tentatum asserentis de assassinio: cùm post eius damnationẽ ad vltimum suppliciũ, vt suã conscientiam exoneraret, supradictã eiusdepositionẽ
18 reuocauerit: & sic non † obstabit prçfato presbytero Thomasio, prout ità in specie tenet And. de Iser. in constitutione, si damna. Et tñ si rectè considerẽt nõ adparet probatũ ꝙ testes præfati ità tentati, prout asseruerunt promiserint delictũ prædictum committere. Nã imò asserunt penitus recusasse nec assensisse: vnde resultat, ꝙ minimè firmari potest crimẽ assassinij fuisse perpetratũ, non interueniente conuentio-
19 ne: sed simplici pollicitatione † & oblatione nec acceptatiõe secuta. Ita in specie in propriis terminis consuluit Bal. in suo consil. lxxxij. incip. Betonus de cono. in. iij. vol. qui in effectu cõsuluit, quòd interueniente cõuentione de occidendo præcedente promissione vel pacto, incurritur crimẽ assassinij: licet posteà homicidium non sequatur: & idem reperio fuisse consultũ per insignẽ do. Frã. de Alb. de are. in suo cõsi. inci. in dei nõie, Amen. ꝙ Ciccus fante ꝙ est in lib. meo diuersorũ consi. ꝙ cõsilium alle. Fel. licet ad aliud propositũ, & in alio capite eiusdẽ in. c. inq̃sitionis in ver. iij. limitatio est extrà de accu. vlti. liquet ex processus meritis illum in

cuius

cuius personã prætẽdebatur cõmitti assassiniũ,tãdẽ fuisse occisum:vt probarũt qrulãtes:licet occisum p alios,quã per ipsos tẽtatos.& ob illorũ occidẽtiũ
20 proprium odiũ ac inimicitiã:quo† casu non est in cõsideratione aliqua, nec assasiniũ nec mãdatũ:quia tunc mandans nõ teneret.Ita dixit singulariter Cæpol.in suis cautelis.cau.xxxix. incipi.vidimus quam plures casus,in quibus &c.Licet ante ipsum idem dixerit Bald.quẽ ipse sequitur in.c.j.§.iniuria.de pace iura.firmã.Nec posset inferri aduersus prædictũ inquisitum,ꝙ ex quo alias tentauerat dictum assasinium committi per eos,qui hoc vt suprà deposuerunt,ꝙ ex hoc tanquã in prædictis assuetus præsumatur,& illius quoq; occisores alios iteratò conduxisse
21 se ad occidendum,ex quo† quãuis cõsuetudo inferendi iniuriam,probet cõtra aliquem,delictum saltem præsumptum:vt in.c.fin.de appella.& in.l. de pupillo.§.si quis ipsi prætori.ff.de noui oper.nuntia.hoc tamen vendicaret locum,quando ciuiliter ageretur. Secus,si criminaliter:prout in casu isto. ita dixit Barto.in.l.j.§.si quis tamen. ff.quod vi aut clàm.quem refert & sequitur Franc.de Are.in.c.constitutus.
22 extrà de testibus.† Et minimè firmari posset,ꝙ in huiusmodi crimine assassinij per præsumptiones seu probabilia argumenta probatio sufficiat: quia hoc vendicat sibi locum,quando talia probabilia argumenta essent indubitata,& non aliter.Ita nouissimè reperio fuisse magistraliter declaratum per Feli.in.c.afferte.in tertia limitatione.extrà de præsumpt.Ex quibus omnibus licet non esset os in cælum ponere,declarare prædictum presbyterum Thomasium esse ad eius iudicem Ecclesiasticum remittendum:attamen hoc pro nunc supersedendo, sum voti,ipsum esse fideiussoribus datis,liberandum à carceribus. & ita iuris censeo, vt iuri consonum, executum fuit communi voto Magnificorum iudicum:approbante quoque excellente domino Hieronymo de colle regente Regiam Cancellariam, ibidem præsentem.

Ego Thomas Grammaticus Iudex magnæ curiæ,Neapoli, Iuris Vtriusque Doctor.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Lite pendente super causa status, quia quis prætendat se liberum,semper pro libero haberi debet.*

2 *Dominus prætendens aliquas seruitutes sibi deberi à vasallis,incumbit sibi onus probandi de ipsarum præstatione,& per tantum tempus,in cuius initij contrarium memoria hominum non existit.* Nec *sufficeret longæuus vsus seu consuetudo,etiam cum tituli allegatione.* Et *in talibus non sufficit longæuus vsus, sed probari cursus longi temporis,nisi etiam & ... stis probetur.ibidem.nu.2.& 3.*

4 Ex *consuetudine acquiritur ius in publico, vndecunque causetur:etiam si ius ex priuato causetur.*

6 Con*suetudo se habet ad ius commune & vniuersale:præscriptio verò ad particulare priuatum:& sic licet per actus gestos à priuato possit induci consuetudo:id est verum,quando per illos actus acquiritur in publico.Secus,si priuato,quia tunc erit præscriptio.*

7 Ius quando acquiritur contra quemlibet singulariter, dicitur eo casu ius quæsitum per præscriptionem. Si verò nõ singulariter, sed cõmuniter contra omnes, tunc dicitur acquisitum per consuetudinem.

8 Ius exigendi seruitia seu angarias à subditis non potest præscriptione acquiri. Nisi esset probatio tanti temporis, in cuius initii contrarium memoria hominum non existit. & numero. 9.

10 Domini non possunt exigere à vasallis, nisi consueta grauamina: nec possunt eos compellere ad præstandum sibi angarias seu collectas.

11 Domini extorquẽdo similia in consulto principe, tenentur in quadruplum.
Et si consulto principe exigant plus permisso, punientur in duplum.

12 Princeps imponens angarias seu collectas sine causa, diceretur rapinam committere, cùm bona subditorum auferat.

14 Res ecclesiæ possessa per alium per viginti annos sciente ecclesia, & non contradicente, præsumuntur omnes solemnitates interuenisse & satis erit ipsas allegare. Attamen si ex inspectione instrumenti concessionis adparet, quòd solennia non interuenerint, cessat dicta præsumptio.

15 Dominus, si allegat se esse in quasi possessione exigendi seruitia seu angarias à subditis, non auditur: cùm ex quasi possessione non inducatur ius exigendi seu possidendi.

16 Vbi de libertate tractatur, semper pro ea præsumendum est.

17 Seruitia & angariæ semper præsumuntur extorta per metum potius, quàm ex debito per dominos: & præsertim à rusticis.

18 In hoc regno Siciliæ solus rex est dominus personarum in eo degentium.

19 Possessio iniusta seu violenta, nullum ius tribuit possessori.

21 Vasallus prætensus baronis, qui confessus, etiam cum iuramento teneri ad seruitia personalia ipsi baroni, & quòd ipsa sibi præstitit: & etiam quòd de hoc se obliget absque assensu Regio, non tenet talis confeßio nec obligatio.

22 Confeßio contra propriam libertatem, non tenet: vbi subdit & facit contra regem Francorum, dum faceret confiteri aliquam ciuitatem esse suam, & iurari fidelitatem à ciuibus: non tenet talis confeßio.

24 Baro seu dominus non potest compellere vasallos ad præstandum sibi seruitia extra destrictum.

25 Vasalli soluentes iura fiscalia regi, non tenentur ad seruitia personalia eorum baronibus seu dominis.

26 Sequestri medicina, in dubio est fideiußio.

Votum XII.

REdemptoris gẽtium suffragio iterato, Amen In causa Magnifici Gurelli Brãcacij de Neapo. cum vniuersitate & hominibus Villæ Casolæ Valenzanæ, & eius vasallis, in qua prætendit eosdem sibi teneri ad præstandum seruitia persõnalia, & etiam extra eius districtum: & in huiusmodi possessione seu quasi se esse ex longæuo vsu, asserens ac seruitia ipsa ab eisdem exigendi, absque aliqua mercede: & econtrà prætendentes homines ipsi nullatenus ad præmissa teneri: sed manuteneri, in quasi possessione libertatis, prout liberi à natura esse præ

esse præsumuntur de iure. Gurellus ip
se pro conseruatione suæ prætensę pos
sessionis, recusantes seruitia prædicta
præstare, carcerauit & carcerat, & ab
eisdem pœnas per ipsum comminatas
vt præstent seruitia à recusantibus exi
git: & sic re in iudicio magnæ curiæ de
ducta, & inhibito Gurello super carce
ratione prædicta & pœnarum exactio
ne, & eodem Gurello se grauante ac
petente se manuteneri in quasi posses-
sione prædicta, ꝙ illis obijcientibus se
conseruari in eorum libertate, fuit tã-
dem per me discusso negotio inter iu-
dices collegas impartita dilatio octo
dierum vtrique parti ad probandum,
quicquid voluissent super eorum &
vniuscuiusque ipsorum quasi posses-
sione oretenus allegata, per dictas par-
tes. Et quòd carcerati ob causam præ-
dictam liberarentur præstita cautione
de soluendo, quicquid fuerit iudicatũ.
1 & hoc ex eo. † quia pendente lite super
causa status, si quis prætendit se libe-
rum, semper pro libero haberi debet.
l. lite ordinata. in princi. ff. de libe. cau.
l. is, qui. §. si seruus. ff. de vsucap. & con
suluit Batto. tol. cassa. in consi. liiij. cir
ca princi. de quo sentiens se Gurellus
ipse grauatum, habuit recursum ad su
prà scriptum consilium, per quod fuit
decretum bene fuisse per me pronun-
tiatũ: & vltimo loco recursum habuit
ad illust. do. viceregem & collaterale
concilium: coram quo causa ipsa gra-
uaminis introducta pro iustificatione
decreti: & sic voti mei & successiuè cõ-
firmationis de eo factæ, per suprà scri-
ptum consilium deducuntur. j. scripta.
Et primò constat quòd domino ad ve
rificandum prætensas seruitutes si-
deberi per vasallos incumbit verifica-
2 re † de ipsarum præstatione per tanti
tempus, in cuius initij contrarium me
moria hominum non existit: nec suffi
ceret longæuus vsus seu consuetu-
etiam cum tituli allegatione: vt de
pulchrè Archidi. in. c. seruitium. x-
q. ij. quem refert & sequitur Luc. d
pen. in. l. litibus. iij. columna. de agr.
3 censi. vbi in specie dicit, † quòd in ta
libus non sufficit probari cursus lo-
gi temporis, nisi etiam & testis proba
tur. per. c. quia cognouimus. x. quæst.
iij. cum multis alijs ibi alleg. per con
Nec potest super hoc dici inducta con
suetudo, sed potius præscriptio: cum
ad esse consuetudinis requiratur ani
mus & consensus totius populi seu ma
ioris partis, per. l. de quibus. de legi. sed
in præscriptione sufficit solus conico-
sus præscribentis, & sic solum prædi-
cat ei, contra quem præscribitur, per. l.
4 naturaliter. ff. de vsucap. † Item ex cõ
suetudine acquiritur ius in publico vn
decunque causetur, etiam si ius ex pri-
uato causetur. l. venditor. §. si constat.
ff. com. prædio. Et præscriptione auté
ius priuato acquiritur: ergo dici potest
lex, cùm communis non sit. Ita dicit
magistraliter Abb. in. c. fi. extrà de con
sue. & ante eum Bald. in rub. ff. de re.
diui. col. j. circa fi. & ideò dicit Feli. in
c. auditis. x. col. de præscri. versi. in. &
vlti. declaratio, ꝙ consuetudo se habet
5 ad ius cõmune † & vniuersale: præscri
ptio verò ad particulare priuatũ: & si
licet per actus gestos à priuato possit
induci cõsuetudo, id est verũ, qñ per il
los actus acquiritur ius in publico: se
cus, si

6 eus,si priuato.† quia tunc erit præscriptio. Ita consuluit Fran.de are. consi. xxiij.incip.præsenti cõsultatione.in fi. & sic per tales actus exactionis seruitiorum esset inductum commodum priuato,& non in publico,nõ ex hoc particulari cõmodo ipsius Gurelli aliquid publicè vtilitatis inest in villa Casolæ. & sic patet,& essemus in mera præscriptione,non autem in consuetudine.& quando acquiritur ius contra quẽli-
7 bet† singulariter, dicitur eo casu ius quæsitum per præscriptionem:si verò non singulariter,sed cõmuniter cõtra oẽs,tũc dicitur acquisitum per consuetudinem. Ita dixit & Cy.Pe.in.l.ij. C. quæ sit long.consue.& sequitur Albe. in rubrica eiusdem tituli.Sed hoc ius exigendi seruitia seu angarias à subdi-
8 tis† non potest præscriptione acquiri per dominos:vt dicunt Petrus & Cynus & Alber.vbi suprà:& sequitur Iacobus de sancto Georgio in tractatu de homag.x.col.in fine.nec dici potest per cõsuetudinem,cùm non cõtra omnes communiter:ergo prædicta ex sola præscriptione non possent dici eidem Gurello quæsita, quando de præscriptione verificari contingeret, vt Gurellus ipse prætendit:cùm in si-
9 milibus requiratur probatio † tanti temporis,in cuius contrariũ memoria hominum non existat: cùm illud habeat vim priuilegij:vt consuluit Alexander de domino Azo.in suo consilia.xxxv.in secundo volumi.dum voluit dominus Azo. exigere collectas à suis subditis.nam sibi consuluit,vt probare debuisset de cõsuetudine tãti temporis,vt suprà.quibus etiã suffraganetur, quæ consuluit idẽ Alex.in præfa-
10 to consilio.xxxv.† ibi dum dixit, barones seu dominos non posse exigere à vasallis,nisi cõsueta grauamina. Et idem tenet idem Alexã.in consi.cxlvj. in eo.ij.volu.Hinc voluit Bald.in.l.cũ mulcta.C.de bo.quæ libe.quòd domini non possunt compellere subditos ad sibi præstandum angarias seu col-
11 lectas,imò ipsas † ab eis extorquendo inconsulto principe puniuntur in quadruplum,& si consulto principe, puniuntur in duplum,si plus exigant permisso à principe, secundum Ioan. de plate.in.l.placet. secundo nota.C. de excus.mune.libro decimo.imò quãdo talia imponeret princeps,ipsemet sine
12 causa † diceretur rapinã cõmittere,ex quo bona subditorũ auferre diceretur. Ita dicit Andræ.de yser.ĩ.c.primo.versiculo flumina.q̃ sint regalia.multò magis erit in dñis inferioribus à principe q̃ arctiores habenas habere dicũtur.& ideò debẽt à p̃dictis barones abstinere:
13 & cõtẽti esse † muneribꝰ & angariis impositis tpe concessionis feudi.nec vltra subditos grauare.l.cũ satis.§.caueant. C.de agri.& cẽsi.libro.xj.per quem ita dicit Iaco.de sancto Georgio,in tractatu de homag.decima colũna.circa me. & sic cùm tempore concessionis priuilegij de feudo villæ prædictæ cõcessæ prædecessoribus prædicti Gurelli, minimè adpareant etiam ex ipsius priuilegijmet tenore imposita onera aliqua seu grauamina p̃ principẽ,ergo nec ipse Gurellus illa quidẽ exigere potuisse nec posse videtur. Et cùm sic sit, quòd exposuerit se esse in possessione prædicta,virtute suorum priuilegiorum,

quib

quibus inspectis nulla ex præfatis ad-
parebat concessa angaria in ipsos va-
sallos. Succedit igitur, quod pulchrè &
satis ad propositum præsentis decisio-
nis consuluit Alex. in consil. xlv. in fi.
14 in. iij. volu. † vbi dixit, quòd si res ec-
clesiæ fuit possessa per decennium vel
viginti annos, per alium, sciente & pa-
tiente ecclesia, & non cõtradicente, eo
casu præsumuntur omnes solennitates
interuenisse, & satis erit ipsos allegare:
prout etiam latè scribit Feli. in. c. sicut.
de re iud. attamen hoc non vendicabit
sibi locum, vbi ex inspectione instru-
menti concessionis prædictæ adpare-
ret, quòd solennia non interuenerunt.
Ita satis pulchrè consuluit Pau. de ca-
stro, in suo consi. incip. in Christi no-
mine, Amen. in causa, quæ vertitur in-
ter reuerẽdum. refert & sequitur Alex.
in cõsi. j. vj. col. in. iiij. vol. Nec audien-
dus est prætextu, quòd seruitia prædi-
cta exegerit, cùm ex quasi possessione
15 non inducatur ius † exigendi seu pos-
sidendi: secundum Mar. de Fantu. in
additio. ad Bar. in. l. litibus. C. de agri.
& censi. etiam si præstãtes seruitia spa-
tio decennij præstitissent, non ex hoc
sufficeret ad probandum ius vasalla-
gij, & maximè cùm prætensa possessio
sit contra libertatem, qua omnes liberi
16 & non serui præsumuntur. † & vbi de
libertate tractatur, semper pro ea prę-
sumendum est. l. lege iulia. ff. de manu.
l. inter pares. ff. de re iudi. maximè, cùm
in similibus prę̨scriptio non procedat.
Ita etiam in specie voluit Luc. de pen.
in. l. hac lege. j. col. C. de aquæduc. lib.
xj. vbi plus subdit, quòd talia præsu-
17 muntur semper † potius per metum,
quàm ex debito extorta. d. l. litibus. &
præsertim per potentes à rusticis præ-
sumuntur huiusmodi seruitia indebi-
ta, per metum extorta. dixit Bal. in ti-
tu. de pace Constan. in vers. pactiones
sed ante eum Ioan. And. in. c. j. de pr
scriptioni. in. vj. in nouel. refert & s
quitur Alex. in. l. iusiurandum. ff. quo
rum rerum actio non dat. Idem ten
consulendo Franc. de Aret. in consi
xiiij. incipien. Viso & diligenter con
derato. x. colũ. & dominus Stephan
Bertrandus in consil. xlix. incipiẽ. cũ
multæ dudum. in. j. volu. Par. de Pu
in tractatu syndi. in tit. de offic. syndi
viij. charta. ver. syndicantur etiam of
ficiales. ij. col. licet de præallegatis nu
lam mẽtionem fecerit. idem tenet Ia
in. §. quadrupli. insti. de actio. Iaco. de
sancto Georg. in tract. de homag. vi
col. Luc. de pen. in. l. litibus. iij. col. in
fi. de agri. & censi. subdens, quòd in ta-
libus non sufficit probari cursum tem-
poris: nisi & titulus etiã probetur per
capitulum, quia cognouimus. x. quæ-
stio. iij. quæ maximè procedunt in hoc
18 regno, in quo † solus rex est dominus
personarũ: vt in. c. ad regale fastigium.
& in. c. finis præcepti, charitas. & in con
stitutione regni: quia frequenter sub
rubrica de homi. non tenẽ. vbi prin-
ceps decidit, se nolle personas vasallo-
rum absque suæ serenitatis assensu ser
uitiis personalibus obligari: vnde suc-
cedit, quòd talis allegata possessio non
19 † iuuat possessorem, nisi probet de
priuilegio, vel alio legitimo titu. Ita
dixit Bar. in. l. vis eius. C. de probatio.
& idem Barto. in. l. ij. C. de senten. cùm
20 possessio iniusta seu † violenta non

hab

habeat tueri possessorem. dixit Andr. de Yser. in titu. quæ sint rega. ver. extraordinaria. Nec militabit pro ipso Gurello depositio vnius ex carceratis, deponentis aliàs præstitisse seruitia eidem compulsus: sed ad ea non tenebatur, cùm huiusmodi confessio etiam iurata, nil obstet: cùm etiam volens se ad præfata obligare nō poterat, etiam
21 † volens absque Regio assensu: vt patet in constitu. & capitulis regni suprà proximè allegatis. nisi fuisset libertus. l. si quis pro eo. ff. de fideiusso. l. iusiurandi. ff. de oper. liber. cùm opera liberi hominis non tribuat ius in personis. l. j. ff. de oper. seruo. quod est no. Ita dixit Luc. de pen. in. d. l. cùm scimus. iij. colū. & ideò ne homines in aduersam fortunam trahantur, sanxerunt iura nec scripturas nec proprias confessio-
22 nes eis nocere, dum cōtra † propriam libertatem fatentur. d. l. cùm scimus. & idem voluit glos. in. l. nec si volens. C. de libe. causa. & ibi Bal. no. dixit, quòd
23 † confessio facta contra propriam libertatem, non tenet. & subdit contra Regem Francorum, quòd si confiteri faceret aliquam ciuitatem esse suam, & inde iurari fidelitatem à ciuibus, non tenebit talis confessio. Idem sequitur Ias. in prælud. feud. & in. l. ij. C. de iure emphyteo. & istud dicit dominus Antonius de Alexand. in additio. ad Barto. in. l. vnica. C. de confessis. esse nota. contra Regem Carolum octauum, qui tanquàm inuasor venit ad regnum hoc: & fecit sibi iurare fidelitatem ab vniuersitate Neapolitana, & à toto regno. Nec obmittēdum, quòd amplius volebat sibi seruitia ipsa præ-
24 stari etiam extra districtum † feudi: quo casu etiam si essent angarij, non tamen tenerētur extra districtum. Ita per multa bona concludit Affli. in cōstitutione, iustitiarij non per Calendas. in. iij. colū. Est etiam considerandum, quòd virtute Regiæ pragmaticæ, vasalli soluentes iura fiscalia regi, non tenentur ad seruitia personalia eorum dominis: quæ pragmatica ad-
25 paret † sumpta à medulla iuris text. l. vnicæ. C. ne operæ à colla. exig. lib. x. vbi soluētes tributa Cæsari, iubet imperator minimè posse ad personalia seruitia compelli: sicque vt iuris dispositioni pariterque præfato Gurello satisfieret, fuit decretum carceratos liberandos præstita fideiussoria cautione de soluendo, quicquid fuerit iudicatum: & hoc cùm ex prædictis hinc fuerit res in dubium deducta: ne præiudicium eidem fieret circa commodum prætensæ possessionis in istis incorporalibus. Nec eisdem vasallis in eorum allegata libertate: & ideò si contingat dominos grauare vasallos, & ecōtrà ipsos subditos seu vasallos posse calumniare baronem, vniuscuiusq; partis res in dubium deducetur: & in dubiis fideiussio est medicina sequestri: & ideò adinuentum fuit antido-
26 tum fideiussionis † de restituendo in casu retractationis, id est in casu, in quo fuerit iudicatum seu de iudicato soluendo: iuxta doctri. Bal. in. l. j. C. de prohib. sequest. pecu. & facit. l. fi. C. de ordi. cogni. & in. l. litibus. C. de agric. & censi. vbi videtur casus decisus in. d. l. fi. quòd restituuntur bona ablata seruo siue ei, qui ad seruitutem vocatur,

F si sal

si saluam rem futuram per idoneos fideiussores promiserit:& sic cùm sanctè ac iustisimè votauerim,& votũ meum comprobatum fuerit,& successiuè per magnam curiam vicariæ ita iudicatũ, vt suprà:& idem per suprà dictum Regium concilium comprobatum : & ex mea inuentione prædictorum fuit confirmatum per suprà scriptum concilium : & causa suprà dicta remissa fuit ad eandem magnam curiam, ex quo non grauauit.& vltimo loco per collaterale concilium illustr.do,Viceregis, ipso quoque adsistente,fuit etiam cum meo interuentu decisiuè pronũtiatum ipsos vasallos non teneri ad seruitia personalia, maximè absque mercede, prout Gurellus ipse exposcebat. Et ita executum fuit. Ego Thomas Grammaticus Iudex magnæ Curiæ Vicariæ,Neapol.V.I.Doct.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Tortus super furto de quo inquisitus est & confessus, non poterit de iuris subtilitate de aliis furtis interrogari, de quibus nulla existunt indicia.*

Vbi subdit hoc esse verum,de iure:licet de generali consuetudine Italiæ seruemus contrarium & nume.2.

Et quòd consuetudo de qua in præcedenti, non teneat ibid.

3 *Consuetudo si allegatur per aliquem Doctorem, an sit ei credendum.ibidem.vbi concludit, quòd etiam pluribus & pluribus Doctoribus de consuetudine affirmantibus non est standum.*

4 *Tortus super furto, si est malæ famæ, & est confessus, poterit de aliis delictis interrogari, licet non extent indicia.*

Votum XIII.

TRemendi Dei, qui cuncta facit,qui cuncta gubernat,auxilio pia mente puroque corde inuocato, Amen.In causa terragnoli de villa Iugliani pertinentiarum Auersæ inquisiti de homicidio,& iam confessi cum qualitate defensionis:ex quo per fiscum prætendebatur alio tempore furtũ,& in strata publica cõmisisse ad vadum de porcora,cum nonnullis aliis:hæsitatur a magna curia,an præcedente confessione homicidij prædicti posit ad torturam procedi contra ipsum super obiecto furto, non existentibus talibus indiciis, quæ habeant mouere mentem iudicis ad torquendum,prout Magnificus fisci patronus instanter expostulauit?Et certè mihi prima facie visum

1 fuit,quòd nõ:cùm recordabar,quod quis fuerit præcedentibus indiciis super furto tortus, & confessus, non poterit de iuris subtilitate interrogari de aliis furtis, de quibus nulla existunt indicia.ita tenet Ange.de Aret.in tract.malefic.in ver.fama publica.in vlti.versic.Alex.consil.cclxxv.incip.viso themate.ij.col.arg.eorum,quæ no.per Alber.de Gandi.in rubrica de quæstio.& tormen.in.iiij.&.v.col.cùm absque ind:ciis nemo torquendus sit:vt in l.j.ff.de quæstio,& in.l.maritus.ff eod.

2 titu.licet de generali † consuetudine Italiæ continuò seruemus cõtrarium: vt ibi Gandi.testatur.& specialiter in furtis,quæ magis frequentantur:quæ consuetudo iuuari potest per.l.omn

omn

omnis.§.à barbaris.ff.& in.l.congruit. ff.de offic.præsi.& consuluit Cardi.in consi.xlv.& Bart.Cæpol.in consi.xl & ideò cùm minimè confessus sit de furto, sed de homicidio, non videbatur posse de furto, de quo inquirebatur, torqueri, non præcedentibus indiciis: & in specie magis ad hoc mouebar per not.dictum Augu.Armi.in additio.ad Ang.in versi fama publica.in vlti.col. vbi dicit expressè huiusmodi consue-
3 tudinem Italiæ non † valere,tãquam irrationabilem, prout etiam per optima iura comprobat. Et tantò fortius dicerem ego, quando non confessus esset alia furta, prout in casu, de quo quæritur, non esset procedendum ad torturam.& eandem opinionem reperio tenuisse Hyppo.Marsil.in.l.repeti. in fi. ff.de quæstio.& in sua practi.causarum crimi.in.§.constante.iiij.col.dicendo, quòd si nedum Gandi.verumetiam & glo.quæ est maioris authoritatis.dicat aliquid de cõsuetudine seruari: tamen talis consuetudo probari debet, si est contra ius commune. ita Bal.in.l.si is,qui.in lectu.antiqua.ff.de pignori.& in.l.consentaneum.C.quomodo & quando iud.in.v.oppo.& dicit Alex.in.l.post dotem.sol.mat.quòd si plures & plures Docti affirmarent in lecturis ita de consuetudine seruari, non est eis credendum. idem sequitur Soci.in suo consi.xcvij.præsens consultatio &c. Reperi demum,quòd Angel. in tracta.malefic.in versic.fama publica præcedente.in fi.verbis, dicit quòd
4 talis consuetudo seruatur, † etiam in aliis delictis, quàm in furtis.& idem, quod Angel.tenet Odofr.in suo tract. de quæstionib.in.xj.quæstio.incip.sed quid de quæstione quotidiana. & ibi dicit, quòd de generali consuetudine Italiæ ita seruatur.& sequitur Cæpol. in præfato consi.suo.xl.in.viij.col.hoc tamen sanè ego intelligerem procedere, vbi talis inquisitus de huiusmodi delicto aliàs esset malæ famæ. Ita dicit Gandi.in titu.de præsump.& indi.indubita.v.col.vers.duodecimum,si iste. iuncta glo.præced.versi.sexta ratio.& idem reperio etiam tenuisse Bonifa.de Vitalli.in titu.quæ debeant præcede. tortu.ij.col.vbi dicit,quòd de consuetudine contrarium seruatur per multos assessores,& malè, vt ipse putat. Et cùm in casu præmisso præfatus Terragnolus cõfessus fuisset homicidium per vnum ex iudicibus in tortura interrogatus de furto prædicto, de quo nulla extabant indicia, & confessus fuisset. & sic ex hoc aliquantulum ego starẽ perplexus ac dubius,cùm hucusque mihi casus in facto non acciderit: licet per annos duodecim in eadem magna curia iudicauerim. Dubitabam eundem vltimo supplicio condemnare:cùm ex solo homicidio qualificatè probato non venisset condemnandus, & dum superuenisset in eadem magna curia excellens dominus Hieronymus de Colle Regens Cancel.& coram eius dominatione prosequeretur discussio de casu promisso inter me & Magnificum patronum, tandem sua excellentia inclinauit inquisitum ipsum potuisse interrogari de furto prædicto: vnde visum & pariter mihi fuit in eandem sententiam concurrere: in quam licet alter ex

socijs mecum inclinasset: communi tandem voto fuit idem Terragnolus vltimo supplicio condemnatus: & adhuc synderesis stimulus me stimularet: nisi quia lata sententia contra ipsum: iterum de plano in tribunali antè, quàm esset dimissus ad suspendium, sponte declarauit de plano in tribunali interfuisse in furto prædicto cum alijs socijs nominatis per ipsum, demptis duobus ex eis, qui minimè interuerunt, & ipsos mendaciter inculpauerat.

Ego Thomas Grammaticus iudex magnæ Curiæ vicariæ. Neapol. Vtriusq; Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Minor delinquens non potest puniri pœna ordinaria.*

2 *Minori delinquenti iudex tenetur pœnam delicti minuere: cùm minor ætas sit causa intrinseca legis minuentis pœnam.*

3 *Minori se alleganti, incumbit onus probandi; nisi aspectus corporis aliud patenter induceret.*

4 *Minorem ætate & aspectus corporis, multum operatur in probatione minoris ætatis.*

5 *Minor ætas, vel maior si aspectu corporis præsumatur quam illa, quæ allegatur: tunc iudex debet transferre onus probandi in eum, contra quem est præsumptio: vt quia ille, qui negatur esse maior adparet quòd est barbatus, grandis, & durus: ita quòd verisimiliter adparet, quòd est maior.*

6 *Minor, quòd quis sit vel maior, quando ex aspectu non potest colligi, tunc oportet testibus probari.*

Et eo casu in dubio iudex potest ex aspectu pronuntiare, cùm sit commissum eius arbitrio in casu dubio.

8 *Testibus non verisimilia deponentibus, iudex non debet fidem dare de non deponentibus verisimilia.*

9 *Probatio debet esse verisimilis. aliàs ei fidendum non est.*

10 *Testimonium non verisimile, est suspectum*

11 *Id, quod distat à verisimili, est quædam falsitatis imago.*

12 *Vbi timetur subornatio testium, licet ... transgredi.*

13 *Iudex potest euidentem calumniam ex ... repellere; nec debet admittere ipsam probantem: imò si ex non admissione adpellaretur, debet appellatione curare.*

15 *Iudex vbi nouit aliquid fieri ad protrahendum litem, potest ex officio occurrere, ...*

16 *Confessio delictum potest defensio denegari.*

17 *Confessus crimen, est confestim condemnandus.*

18 *Iudex vbi sibi constat de maleficio, ... pronus ad puniendum: nec debet multum ... derare omnes iuris solennitates: quia ... blicæ disciplinæ suadet vt malefici puniantur.*

19 *Homicida si instat ad defensam, vt res ... hatur, debet interfici, & posteà inquiri.*

20 *Iudex vbi videt testibus etiam clarè deponentibus non est fidem adhibendam, poterit si ... videbitur, non adhibere ex causa: cùm in eius arbitrio sit: & debet exprimere causam, quare fidem non adhibet: aliàs teneretur in syndicatu. & nu. 21. & 22.*

Votum. XIIII.

TRemendi Dei Præsidio petito, Amen. In causa Regij fisci cum Calzaresa inquisito de plur

pluribus vulneribus ac furtis, & alijs in personam diuersarum personarum, tẽtatur à pœna mortis naturalis excusari, ex causa prætensæ minoris ætatis: cũ certo modo per testes ꝓbauerit ipsum esse ætatis annorum sexdecim, & non plus: & iuris dispositione cautum est iu
1 dicem non posse † minori delinquenti pœnam ordinariam imponere ipsius delicti, quod commisit, per notata in l. & si seuerior, quibus ex causis infamia irrogatur. etiam si id petitum non fuisset, secundum veram cõclusionem Doctorum, de qua plenè per Salicetum in d. l. si & seuerior. & ibi Alex. de Imo. & plenius dominus Antonius de Alexandria ibidẽ. vbi etiam subdit prædictus
2 Alexand. † quòd iudex obligatur minori delinquẽti pœnam delicti minuere: cùm ista in causa intrinseca legis minuentis delictum. & no. Doct. in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de infami. & consuluit Ludoui. Bolog. insignis Doctor in suo consil. xxxvij. col. incip. cor mundum. licet aliàs &c. Sed præmissis non obstantibus, dico quod cùm ex cõfessione eiusdem inquisiti adpareat, ꝙ sunt iam sex anni vel circa elapsi, quod ipse accedebat vnà cum Colle famoso latrone disrobando per nemora: & sic iuncta huiusmodi probatione minoris ætatis, colligitur, quòd cum tempore, quo erat socius præfati insignis latronis vix erat annorum decem, quod falsissimum reputatur, concurrente eius aspectu & corporis factionibus, ac phisonomia ex quibus deprehenditur eundem inquisitum excedere ætatem viginti annorum: vt quãplures legalissimi viri nobiles ac notarij, & magistri actorum curiales ad excludendũ huiusmodi repugnantem veritati & minus verisimilem probationem, testati sint, ipso inquisito priùs bene inspecto per eosdem, & considerato: imò aliqui ex prædictis deposuerunt ipsum esse ætatis. xxv. annorum. & ideò
3 † licet allegãti se minorem, incumbat onus probandi: per. l. actor. C. de probatio. cum vulga. tamen hoc est verum: nisi fortè aspectus corporis aliud pateter induceret. Absurdum enim esset dicere, quòd aliquis quinquagenarius haberet probare se minorem, dato quòd actor esset: vel aliquis octo annorum, vellet probare se maiorem. Sed vbi esset dubium, actori probationem incumberet siue affirmatiuè siue nrgatiuè proponat vt puta, quia peteret pronuntiare pubertatem finita tutela: & diceret: nego te pupillum: quia talis negatiua habet implicitam negatiuam. Perinde enim est, ac si diceret: dico te puberem: & ideò probare cogitur, nisi aspectus corporis, sicut dixi, aliud euidenter demonstraret: quo casu potest iudex probationis onus transferre, sicut sibi iustum videretur
4 aspectus enim corporis † multum operatur in talibus: vt. ff. de minor. l. minor vigintiquinque annis. Ita formaliter dicit Alber. de Rosa. in. l. si minorem. j. col. C. de in integ. resti. minor. & ideò dixit idem Alber. post Gul. & Pe.
5 in. l. de ætate. ff. de minor. † quòd aut præsumptio est ex aspectu corporis maioris vel minoris ætatis: tunc iudex potest transferre onus probandi in eum, contra quem est præsumptio: vt quia ille, qui negatur esse maior, est barbatus grandis & durus: ita quòd verisimile

est,quòd est maior:& tales præsumptio
nes coadiuuantur ex indicijs: vt in.l.
etiam ff.de probatio.& in.l.ij.ff de ex-
6 cusa.tuto.& subdit,†quòd in casu du-
bio,quando ex aspectu non potest col-
ligi,si sit maior vel minor, tunc opor-
tet testibus probari: vt dicta.l.secunda
vnde cùm inquisitus ipse adparuerit,
prout adparet ex aspectu maior.gran-
dis & durus:& vltrà confessus sit sex an
nis retro iuisse per nemora cum Colle
disrobando:& tot facinora perpetras-
se:satis adparet probatum de eius ma-
7 iori ætate.& ideò dicit†idem Alberi.in
l.minor vigintiquinq; annis adito præ
side.ff.de minor. quòd iudex potest ex
aspectu pronuntiare,cùm sit commis-
sum eius arbitrio in casu dubio,vt quã
do quis est quatuordecim annorũ, sed
est magnus,& videtur aspectu maior:
nam hoc committitur iudici, vt per
aspectum posit pronuntiare. Et ita
etiam intelligitur ibi Iac.de Are. & sic
magna curia ipsa dubia de probationi
bus seu depositionibus trium testium
deponentium de minori ætate,& noto
riè affectantium salutem ipsius inquisi
ti eorum alumni & familiaris,& qui no
toriè vacabant defensioni ipsius inqui-
siti,vt constat magistro actorum curiæ
& eius scribis fiscalibus:ideò inspici &
considerari fecit instante fisco eundem
Calzaretam per quamplures nobiles
ac notarios & magistros actorũ ipsius
magnæ curiæ:qui omnes vno contextu
eundem Calzaretam esse maiorem te-
stati sunt:cùm tres illi testes contra ve
risimile deponebant:quo casu iudex
8 †non debebat eis fidem dare. Ita con-
suluit Petr.de anc.in consilio incip.in
Christi nomine, Amen.extra ordinem
contractuum.vltima columna.& idem
tenet in alio consilio incipien.visa fa-
cti narratione,& copia testamenti.col.
vij.in fi.vbi dixit, quòd cõtra id, quod
non est verisimile,non debet quis audi-
ri. Hinc sancitum est per Iurisconsul-
tum in.l.iij.in principi.& in.l.ob car-
men.§.fi.ff.de testi.& in.l.non est veri
simile.ff.quod met.cau.quòd depo.
non verisimile,non probat.& idem
luit Bal.in.l.testium.vlti.col.C.de te-
sti.& consuluit Alex.consi.cxx.incipi.
ponderatis. & in consil.cliij.incip.visis
& narratis.col.iij.in.v.volu.& ideò di-
xit idem Bald.in.l.in fine.C.de edend.
9 †quòd probatio debet esse verisimilis
aliàs ei standum nõ est.& voluit etiam
Cæpol.in consi.xxxij.col.v.& in consi.
seq.colũ.penul.constat autem testimo-
10 nium non.†verisimile,esse suspectum
vt consuluit Alex.consi.xciij.incipi.
circa primum dubium.in.iiij.col. Ve-
riorum enim sermonum est,vt concor
dent rebus sensatis & verisimilibus.
11 Hinc est,†quòd id,quod distat à veri-
simili,est quædam falsitatis imago.di-
xit pulchrè Bal.in.l.j.col.iiij.C.de ser-
uis fugitiuis.& in rubrica.C.de proba-
tionibus.& meminit Alex.consi.xxvij.
incipien.in causa & lite vertente.secun
do volumine.& in consil.cxviij.in.iiij.
volumine. Barbat.in.c.significante.se-
cunda colum.de pigno.ad quod etiam
accedit praua admodum consuetudo
falsorum testium & vsus subornandi
12 in istis partibus:†de quo vtinam mea
tiremur:quo casu licitum est iudici in-
ra transgredi:prout in specie consuluit
Alex.de Imo.in consi.lxv.primo volu
min.

mine. Et sic ex prædictis omnibus suprà relatis, quatenus probare conetur inquisitus ipse se minorem, adparet ex
23 suprà scriptis esse in euidenti † calumnia, quam iudex ex officio repellere potest. glo. est in. l. si quis cùm maior. §. si patris. de bono. liber. Feli. in. c. dilecti. de iudicijs. imò eo casu iudex nō debet
24 admittere proponentem: † & etiam si appellaret, minimè debet de appellatione curare voluit Innocen. in. c. post electionem. de concessio. prębén. & in. c. super eo. de appellatio. & Abb. in. c. nullus. de præsumptionibus. & ideò satis ad propositum voluit Iacob. But. in. l.
25 secunda. C. de falsis. † quòd vbi iudex nouit aliquid fieri ad procrastinādum litem, potest ex officio occurrere, imò debet. Idem sequitur Pau. de cast. in. l. properandum. secunda columna. C. de
26 iudic. maximè, † cùm simus in confesso, cui posset defensio denegari: ex quo per confessionem dicitur delictum notorium. dixit Bald. in. l. si à procedente. de dilatio. maximè, cùm solenniter fuerit in iudicio confessus, per ea, quæ habentur per Bal. in rubrica. extrà de pactis. penul. col. Hinc voluit Bald. in. l. se
27 cunda. C. de custo. reo. † quòd vbi quis confitetur crimen, est confestim condēnandus. & ideò dixit satis pulchrè Bal. in. l. ita vulneratus. ff. ad legem aquiliā.
28 † quòd vbi constat de maleficio, iudices debent esse proni ad puniendum: nec debent multum ponderare omnes iuris solennitates: quia fauor publicæ disciplinæ suadet, vt maleficia puniantur. Sed non eundo per mendicata suffragia, concludo quòd si homicida instat ad defensam, vt res protrahatur,
29 debet homicida ipse interfici, † & post eà inquiri. Ita singulariter voluit Baldus, in. c. quoniam contra. antepenulti. colum. extrà de probatio. quem refert & sequitur Felin. in. c. pastoralis. §. quia verò. de offic. delega. & quia vbi iudex viderit, testibus etiam clare deponen-
20 tibus † non fore fidem adhibendam, poterit si sibi videbitur, non adhibere fidem ex causa. dixit pulchrè Bartol. in l. Lucius. iuncta gl. ff. de infami. vbi subdit, vt exprimat causam, quare fidem non adhibeat, vt euitet syndicatum. idem sequitur ibidem Paulus de castr. in prædicta. l. Lucius. & idem Paulus, in. l. admonendi. ff. de iureiuran. refert & sequitur Bartho. Socinus, in suo consi. xcviij. in antepenul. col. in quarto volumin. vbi dicit prædictam doctrinam Bart. singularem. idem tenet & sequitur Par. de Put. in tractatu syndica. in versicul. arbitrium. in versicul. si iudex viderit. secunda columna. dicti verbi.
21 nam in arbitrio iudicis † est, adhibere fidem testibus, vel non adhibere: per text. in. l. iij. versicul. tu magis scire potes. ff. de testibus ita Bartol. in dicta. l. Lucius. idem refert & sequitur Barba. inter consilia Calcanei, consil. lxiiij. in viij. colum. incip. præclarè scripsit Apostolus. & subdit hoc dictum Bartol. esse stupendum. & sequitur idem Paris de Puteo in tracta. syndica. in versi. potestas. secunda columna. versicu. consulo &c. vbi subdit, quòd cùm causa ipse cōsulit, vt hoc fiat tune demum iudex ipse in syndicatu teneatur. & idem tenet Bald. in. l. cùm magistratus. C. quando
22 prouo. non est necess. † & ideò debet scribi facere in actis vel in sententia, vi-

delicet nullam adhibendo fidem testibus prędictis, ex tali causa. & ideò in casu, dequo agit, nullam adhibendo fidē testibus prædicti ex causis prænarratis quia in lege diuina sancitum est, maleficos non patiaris viuere super terram maximè homicidas: qui quod fecerunt semper expectant: iuxta tex. in. l. tertia. C. de epis. audien. Idcirco sum voti, nō obstantibus probationibus prędictis super prætensa minori ætate ipsum Calzaretam esse vltimo supplicio condemnandum. Et ita idem sequuti sunt cæteri Magnifici iudices mei consocij: & executum fuit, & etiam à maioribus comprobatum. Ego Thomas Grammaticus iudex magnæ curiæ vicariæ, Neapoli. I. V. Doct.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Receptans delinquentem ilico post delictum commissum, videtur non minus delinquere, quàm ille, qui crimen commisit.*

2 *Inimicitia facit indicium sufficiens ad torturam.*

3 *Asserenti seu attestāti de mandato & commissione sibi factis statur. & nu. 1.*

4 *Tortura regulariter non datur nobilibus.*

Nobilis verberans nobilem cum baculo, non punitur pœna corporali. ibid.

6 *Statutum puniens aliquid facientem non extenditur ad mandantem fieri.*

Mandans non dicitur verè facere seu interpretatiuè.

9 *Ex percussione cum fuste vel lapide regulariter non venit pœna corporis afflictiua. & ibi quomodo puniatur percutiens cum baculo & in numero. 11. fit distinctio an congregatis hominibus seu excogitato insultu id factum sit.*

12 *Tortura non habet locum in regno vbi in causa non veniret imponenda pœna vltra relegationem.*

13 *Mandans verberari non tenetur pœna lega. vel statuti punientis verberantes.*

14 *Vbi quis condemnatur ex indicijs debet sententia minorari multum.*

Et ibi vide multa probationum genera, & quæ dicitur probatio perspectiua, & quæ plenissima tortura committitur arbitrio iudicis. nu. 15.

17 *Pro iniuria potest inferri duplicata pœna videlicet pecuniaria & corporalis vna in satisfactione partis offensæ, & altera curiæ.*

Votum XV.

OMnipotētis Dei auxilio inuocato Amen. ¶ In causa nobilis Ioannis de Thomasio de ciuitate Capuæ cum Regio fisco super verberibus illatis de eius ordinatione & mandato vt pretenditur nobili Nicolao maria de racta producuntur super probatione huiusmodi delicti quamplura. Et primo depositio Zaccagnini Auersani qui verberauit præfatū Nicolaum Mariam cū baculo in qua deponit de mādato & ordinatione ipsius
1 nobilis Ioan. Thomasij id fecisse. † Et iuris dispositione cautū est credendū esse alicui attestanti de commissione & mandato sibi factis dixit Bal. in. l. iudices. C. de fide instrum. Bar. in. l. ex sententia. ff. de testamen. tute. & consulunt Alex. consilio. lxxxviij. in quinto volu-
mi.

mi. Item & secundò adparet, quod tam ante prædictum maleficium, quã post prædictus Ioannes de Thomasio eundem verberantem in eius domo retinuit ac receptauit, nulla adparēte coniunctione nec familiaritate cum eo cō tracta: quo casu non videtur minus de
2 linquere, quàm illemet, † qui huiusmodi crimen commisit, argu. ff. & C. de ijs qui latro. l. j. & ff. de receptato. Ita dixit in specie Gandi. in tracta. malefi. in titu. de præsumpti. & indic. indubita. v. colum. ver. tertia ratio est, & iudicium & idem tenuit Bonifac. de vitalli. in ru
3 brica, de indici. j. colum. † Tertiò & vltimò concurrit inimicitia inter prædictos nobiles Ioan. de Thomasio, & dictum Nicolaum mariam, quo casu resultare adparet magnum indicium, ꝙ videtur sufficere ad torturam, vt voluit Angel. in l. fi. C. de quæstio. & videtur sentire Barto. in. l. fi. ff. eo. titu. Spec. & Ioan. and. in additio. Specu. in titu. de præsumptio. versicu. sed pone. nam de inimico lex præsumit omne malum l. j. §. præterea. in fi. ff. de quæstio. & tandem, cùm ex prænarratis processus meritis facta relatione in collaterali concilio, & corā illustrissimo domino prorege fuisset per quendam commissarium causæ & qui processum instruxerat, votatum procedi posse ad torturam aduersus prædictum inquisitum, & causa ipsa fuisset remissa decidenda per magnam curiam vicariæ præmissis non obstantibus, maturè præcogitando deueni ad infrascriptorum considerationem. Et primo. Quod prædictus Ioannes de Thomasio est nobilis, & aduersus nobiles nō ita de facili ad torturam proceditur, cùm regulariter
4 nobilis † de iure non torqueatur, vt dicit Odofre. in tracta. de quæstio. quem refert & sequitur Francis. brun. in tracta. de ind. & tortu. viij. colum. in prin. & maximè, cùm simus in casu, de quo non veniret talis pœna imponenda, per quam posset habere locum tortura: cùm pro verberatione cum baculo non veniat' quis corporali pœna plectendus, maximè in casu de quo agitur, in quo nobilis æquè nobilem verberauit, quo casu priuatur nobilitate, & exulabit extra regnum per annum. Tex. est in constitu. regni, vt dignitatū & sic non venit imponenda pœna vltra relegationem. Nec etiam in casu, de quo agitur veniret imponenda pœna prædicta contenta in constitutio. vt dignitatum. cùm constitutio ipsa loquatur in persona verberantis, & non in
6 mandantis verberari, † & statutum puniens facientem aliquid personaliter, non extenditur ad mandantem illud fieri. gloss. est not. in clementina. j. versiculo, publico. extrà de vita & honesta. cleri. quam reputat singu. Abb. in. c. mulieres. de sententia excommu-
7 nicatio. † Nam ille, qui mandat non dicitur verè facere, sed interpretatiuè, & in. l. prima. §. deiecisse. in glo. ff. de vi & vi arma. & ideò dixit Bart. in. l. hæc verba. ff. de adult. quòd statutum pœnale loquens in personam delinquentis, nō comprehendit mandantem ex propria verborum significatione. Idem tenet Barto. in. l. si quis id quod. §. finali. ff. de iurisdictione omnium iudicum. maximè, cùm regulariter ex percussione
9 † cum fuste seu baculo non veniat pœ

na manus,& sic corporis afflictiua: vt
dicit Andr. de yser. in constitutione, si
quis cum armis. sub Rubrica de illici.
portat. armorum voluit tamen domi-
nus Bartholomæus de capua, in dicta
constitutione, si quis aliquem. quòd
10 percutiens † cum baculo, debet puniri
in ducatis decem parti,& viginti iudi-
ci, per tex. in. §. si quis aliquem de pace
tenen. sed ille text. qui hoc formaliter
decidit, loquitur de libris auri; & non
de ducatis, & fortè dominus Bartolus
sic fuit interpretatus, ex quo tempore
illius text. Italia longè satis superabun
dabat auro: & ideò puniebantur deli-
cta in libris auri,& libra auri, fuit in-
terpretata in ducato aureo. Idem te-
net Marinus de caraman. in dicta con
stitutio. si quis aliquem. Reperio insu-
per quod dominus Matthæus de afflic.
noster Neapolitanus, in dicta constitu-
tio. si quis aliquem. dicit quòd ipse ar-
bitrariè puniret, iuxta qualitatem per-
sonarum, loci,& temporis: & vltra præ
dicta attente in materia perquirendo,
ac voluendo plures codices, reperi in
quibusdam meis antiquissimis consti-
tutionibus ad pennam, quandam anti
quam additionem, quæ vix legi potest
vt patet ad oculum,& est gloss. seu ad-
ditio Ioan. Grilli super constitutio. iu-
stitiarij nomen & normam. in versicu-
lo, insultus excogitati. vbi dicit, quòd
si quis est bannitus ex causa, quia cum
baculo quem percussit, si quidem con-
gregatis hominibus seu excogitato in-
sultu, potest sententia foriudicationis
arceri: quia deportationis pœnam ex
tali percussione noscitur incurrisse. At
vbi absque congregatione hominum
siue turbæ, excogitato insultu patēter
alias non commisso processit, ipsa per-
cussio, reus culpæ deportationis senté
tia non punitur,& per consequens for
iudicationis sententia non grauatur.
Et sic ecce qualiter non adiuncta qua-
litate turbæ, non venit imponenda pœ
na vltra relegationem: vnde succedit
quod vbi non venit imponenda pœna
vltra relegationem non habet locum
tortura in hoc regno. per capitulum re-
gni, tormenta. quod est in viridi obser-
uantia. Concurrente quoque maximè
ipsius nobilitate, vt suprà, & etiā quòd
nō ipse personaliter seu actualiter ver
berauit, sed verberari mandauit, quo
casu non habet locum pœna iuris or-
dinaria seu statuti loquentis in perso-
nam: quia illa non se extendit ad man
dantem verberari. Ita in proprijs ter-
minis in specie propriè in mandante
verberari, quòd nō teneatur pœna sta-
tuti seu iuris municipalis, quæ loquit
in verberante. tenet Bal. in. l. non ideò
minus. in quinta colum. C. de accusa-
tionibus. Verùm quia est prænarratis
indicijs clarissimè demonstratū ex eius
mandato fuisse delictum commissum,
& sic illum nobilem verberatum, ex
quibus indicijs prænarratis non dubi-
to absque vlteriori probatione, posse
14 ad condemnationem † procedi: licet
moderanda sit multum iudicis senten
tia, vbi per indicia ad condemnationé
procedit. Nam non poterit eo casu ad
pœnam corporalem transitum facere,
seu se extēdere. Ita dicit domin⁹ Abb.
in. c. auditis. de præscriptionibus. vlti-
ma col. gl. in. c. inter. de purgatione ca-
nonica.& Inno. in. c. quia verisimile. de

præ

præsumptio. Ioannes and. Anto. de butrio, & Moder. in cap. afferte. extrà eodem titu. in. §. fina. in versic. in summa Bal. in. l. non est verisimile. ff. quod metus causa. & consuluit plenè Alexan. in consi. cxv. in. iij. volu. & bene. Andræas de yser. in cap. j. §. si verò. de controuersia inuestituræ. & idem Andr. in constitutione, regni intentionis quarta col. de illici. portat. armorum. & tenet Ias. licet de prædictis non meminerit. in. l. prima nona columna. C. de seruis fugitiuis. & idem melius cæteris concludit Bal. in. l. fina. C. de probatio. vbi refert formaliter hęc aurea verba ad hoc propositum, circa probationem in criminali. Considera, quod triplex est probatio, scilicet respectiua, siue intuitiua: videlicet quando testes de visu facti essent in numero sufficienti, & qualitas ipsorum testium est approbata in iure & istam dicimus esse probationem plenissimam. & ideò si constat de crimine per hunc modum non respicitur negatiua probatio, vt extrà de probationibus. cap. ad nostram. Quædam est probatio, quæ in ciuilibus non multum nec valde ponderosis est communiter sufficiens, & cōiuncta semiplenam probationem excedens, tunc si cum ista iungatur confessio, efficitur probatio plenior, quam in ciuili requiratur: & cessat appellatio, vt infrà quorum appella. non recip. l. secunda. & plena fit punitio secundum exigentiam naturæ delicti: si autem non adiungitur,
85 † confessio, vel quia qualitas personæ non patitur, vel quia cùm hodie sit commissum arbitrio iudicis, non vult torquere: vel quia reus abest: vel statutum prohibet: & tunc non potest imponi pœna corporalis, quia propter inopiam probationum minuitur pœna, hoc est, quia non potest plus puniri in criminali, quam condemnaret in ciuili. & hæc est sententia Inno. ē. quod vbi proceditur ex præsumptione, imponitur minor pœna. Idem etiam tenet Nicol. de mata. Ita formaliter dicit Baldus in prædicta. l. finali. Quam ob rem recteq; considerando, vt parti offensæ de iuris remedio omnino consultum videatur, adhærendo me glos. nota. & magistræ in titulo de pace tenen. in versiculo, iniuria. qua cauetur posse inferri duplicata pœna videlicet pecuniaria & corporalis pro iniuria, & vnam ipsarum arbitrabitur prætor pro curia ob vindictam publicam, aliam verò in satisfactionem contumeliæ partis offensæ, & ideò sum voti prædictum nobile Ioannem de Thomasio esse condemnandum, ad pœnam vnciarum centum soluendam Regio fisco. Et in recompensam contumeliæ partis offensæ ad exilium biennale extrà ciuitatem Capuæ & eius districtum. Et in hanc sententiam inclinarunt cæteri Magnifici Iudices mei collegæ, & à Magnificis Regentibus cancellariam, vt iuri consonam non improbatam. Et tandem ita decretum & executum fuit, & gratia Illustrissimi domini Proregis sui admissus ad moderationem pœnæ prędictæ, & soluit ducatos quadringentos duntaxat Regio fisco.

Ego Thomas Grammaticus iudex magnæ curiæ vicariæ. Neapoli. Vtriusque Iuris Doct.

SVMM

SVMMARIVM.

1 ☞ *Si contra instrumentum guarentigiatum statutum non permittit opponi certas exceptiones: hoc enim non habebit locum; quo ad tertium, cum quo non est confectum instrumentum.*

2 *Verba enuntiatiua licet inter contrahentes plenè probent: hoc intelligitur, quando agitur incidenter de eo, quod enuntiatur: sed si principaliter, illa non sufficiunt.*

3 *Si in instrumento dico, quòd conduxi fundũ tuum à te: & demum tu illum vendicas à me: illud verbum, tuum in instrumento locationis enuntiatiuè adiectum, non probat dominium tuum.*

4 *Si in instrumento enuntiatiuè narretur societas contracta inter nos: demum principaliter mouetur quæstio de societate, per illa verba non probatur contracta societas.*

5 *Verba enuntiatiuè inducunt dispositionem, quando super eis fuisset interpositum iuramentum.*

6 *Confessio etiam iudicialis reuocatur: & admittitur reuocatio, dum constat de errore confessionis.*

7 *Confessio iudicialis ad hoc, vt noceat: & reuocari non possit, requiritur quòd instante actore fuerit assignatus terminus ad ita confitendum.*

8 *Confessio facta post terminum datum ad deliberandum, non potest prætextu erroris reuocari.*

9 *Impugnans aliquid, non potest de eo se iuuare.*

10 *Confessio ad hoc. vt noceat confitenti, nedum non debet impugnari per aliam partem: sed debet expressè acceptari.*

12 *Confessus dato sibi termino ad deliberatè cõfitendum, adhuc potest confessionem suam reuocare:*

13 *Confessio erronea facta datis induciis deliberatoriis ad respondendum libello, potest vt erronea reuocari.*

14 *Confessio personalis potest per procuratorem reuocari.*

Votum XVI.

CONditoris machinæ mundialis adiutorio petito. Amen. In causa illust. Ducis Adriæ, cũ Franci. Ferdinando, dum nobilis Antonius brancacius fuisset carceratus tanquã debitor instrumentarius ad instantiã præfati Francisci Ferdinandi virtute instrumenti publici præsentati iuxta formã ritus: & prætẽderet dux ipse debitũ prædictũ esse suũ: id est quod ipse dux ad illud tenebat: & nõ præfatus Antonius: licet instrumentũ in faciem ipsius Antonij cantet. Et ex conuentione inita cùm prædicto Frãcisco tempore, quo de maxima summa dux ipse eidem satisfecit, fuisset conuentũ, quod si quid defecisset: vel quod esset debitor vnus ipsorũ, alteri deuenirent *al conto longo* & sic cessaret via executiua: & dum per Franciscum ipsum inficiaretur esse debitum prædicti ducis sed prædictũ Antonium nomine proprio, & non prodicto duce obligatũ in eodẽ instrumẽto: & fundaret se dux ipse sup quadã confessione eiusdẽ Francisci facta in quinto regio consilio: in quo conuento ipso Frãcisco per ipsum ducẽ, eundẽ docẽ recõuenit in diuersis summis, virtu-

te publi

te publicorũ instrumẽtorũ:inter q̃ produxit etiã instrumentũ suprà dictum stipulatũ cũ præfato Antonio:& super eo videtur quoque reconuenisse eundẽ ducem,dũ asserit in supplicatione oblata ipsum esse debitorem in summis, & quantitatibus in instrumentis productis contentis:inter quæ instrumenta fuit productũ instrumẽtũ prędictum:& dum instaretur ex hoc, super excarceratione ipsius Antonij. Est principaliter videndũ,an possit dux ipse audiri in præsenti iudicio, aduersus instrumẽtum publicum cõtra prædictũ Antonium præsentatũ. Et certè nulli dubium,q sic. Ita in specie dixit Ioã. de Imo.in clementina prima. quarta columna,de re iudica.vbi voluit,quòd si contra instrumentum guarentigiatũ
1 statutũ † non permittit opponi certas exceptiones:hoc enim non habebit locum,quo ad tertium,cùm quo non est confectũ instrumentum,per id, quod sentit glo.in dicta clementina prima. versiculo,cõtra se. Idem in propriis terminis cõsuluit Alexander per multa similia & optimam media in consilio lxxxiij.penuli colum.in tertio volumine.veruntamẽ cõsiderandum,quòd in iudicio prædicto intentato in dicto quinto consilio,non principaliter agebatur de debito prædicti instrumenti, sed aliorum longè maioris summæ & importantiæ. Item agebatur seu excipiebatur per viã reconuentionis.& nõ principalis petitionis:& sic talis cõfessio eiusdem Francisci non principaliter probata fuit,sed incidenter. Vnde
2 † succedit ad propositum quòd verba enunciatiua inter contrahentes plenè probent:limitatur quando agitur incidenter de eo,quod enuntiatur :puta si in instrumẽto fit mentio enuntiatiuè matrimonij,probant matrimoniũ incidenter probari requisitum ad dotẽ cõstituendã sed si principaliter in dubiũ ipsum matrimonium, & de eo litigetur:& idem in aliquo actu enunciato per verba enuntiatiua : tunc illa non sufficiunt,etiam inter ipsos contrahentes. Ita dixit Antonius de butrio in capitulo,illud.de præsumptio.per nota. eiusdẽ Antonij in capitulo fina.antep. col.de success.ab intesta.& Bal.in.l.ad
3 probationem.C.locati.vbi dicit, † q si dicitur in instrumento,quòd ego conduxi fundum tuum à te,& demum tu illũ vẽdicas à me:illud verbum, tuum, in instrumento lacationis enuntiatiuè adiectum,non probat dominium tuũ: & ideò concludit Alex.in cõsi. cxxxij.
4 in.v.vol. † quòd si in cõpromisso narro enunciatiuè societatem contractam inter te & me:deinde principaliter mouetur questio inter nos de societate:p illa verba nõ probat contracta societas & idẽ de predictis verbis enunciatiuis tenet Matthesi.in suo nota.incipiente: quòd quotiescunque. sequitur dominus Alex.in consi.cxxvj.incipiente;viso & examinato.secunda col.finali.in primo volu.& consilio.ccij.super causa & lite.secunda col.secũdo volu. Abb.in consilio. xxxiij.incipiente illa quinque dubia.col.peuul.ij.volumine. & plenè Philip.decius consi.cccxj.incipiente:visis diligenter.in secundo volumine. Et quod dictum est de verbis enuntiatiuis,limitatur non procedere
5 † quando super eis esset interpositum

iura

iuramẽtum:quia tunc talia verba in-
ducerent dispositionem absque dubio
si iuraretur omnia & singula in instru
mento cõtenta,esse vera. Ita consuluit
Alex.in consi.xvij.in tertio volu. At in
casu nostro nedum non iurauit Fran-
ciscus ipse:sed etiam reuocauit confes
sionem in eo,quod dixit in iudicio.5.
cõsilij dictum debitum cõsequi debere
ab illustriss.duce:& sic probando rem
aliter se habere,prout ostendit ex te-
nore instrumenti prædicti,in quo dux
ipse nullibi mentionatur,admittẽdus
est ad reuocationem huiusmodi cõfes-
6 sionis,tanquam erronæ.† Tex.est iun
cta glo.& ibi docto.in.l.de ætate.§.fi-
nali.ff.de interrog.actio. Bartolus in.l.
non fatetur.ff.de confess.& tenet Soci
nus in regula.lxix.qui plus subdit,qđ
7 ad hoc vt talis cõfessio † noceat,requi
ritur quòd instãte actore fuerit assigna
tus terminus ad ita confitendum:quia
tunc talis cõfessio reuocari non pote-
rit. Ita dixit singulariter Angelus de
aret.in.§.si minus.institu. de actio.&
idem ante eum voluit Baldus in.l.er-
ror.de iuris & facti ignorantia. quem
Socinus non vidit:& ideò in terminis
dixit glo.in capitulo,ex literis.in ver-
8 bo, † admonita. de diuortijs. quam
pro singu.allegat Baldus in.l.cùm pre
cum.de liber.causa.in fi.& in.l.vnica.
C.de confes.in decima colunna.quòd
confessio facta post terminum datum
ad deliberandum.nõ potest prætextu
erroris reuocari. Et præsertim proce-
dit reuocatio prædicta:cùm instrumen
tum prædictum,licet tunc præsentatũ
in suprà scripto Regio consilio per
ipsum Ferdinandum contra ducem in
eo minimè mentionatum non fuerit
acceptatum per ipsum ducem:& ideò
ex eo,quod dixit ipse non acceptauit,
9 † imò impugnauit:non videtur in præ
sentiarum se iuuare posse:per regulam
ex eo.de regulis iuris.in sexto.& ita vo
luit propriè in contractibus dominus
Alex.de imo.in.l.cũ proponas.la secũ
10 da.C.de pac.cũ vulga.† Et ideò ex iu
ris dispositione ad hoc,vt cõfessio no-
ceat confitenti,nedum non debet im-
pugnari per aliam partẽ:sed debet ex-
pressè acceptari. Ita dixit Cyn.& Sali-
cetus in.l.vnica.sexta quæstione.C.de
confes.& idem Salic.in.l.generaliter.
C.de nõ numerata pecunia vbi refert
se ita cõsuluisse dominus Richard.de
Sali.mouetur maximè:nam confessio
idem est,quod simul fassio. Nã deriua
tur à faris vel fare,fatur:& iuncta cum
ista dictione nõ importat simultatem
consensus: vt habetur in.l.confessus.
ff.de actio.& obligatio.& idem tenet
ipsemet Sali.in.l.iubemus.C.de liber.
causa.& videtur idem tenere Bald.si
rectè considerentur eius verba,in.l.iij.
versicu. secundò nota.C.de repudia.
hæredi.& sequitur dominus Alexan-
der in consi.xx.incipiente:in causa ap
pellationis.in quarto volumi.& ideò
succedit cautela,vt dicatur,quod con
11 fessio emanauit † præsente Titio,& ac
ceptãte:quia si testes deponerent se in
pronium confessum præsente Titio &
non dicerent:& acceptante non proba
rent quòd Titius intellexerit. voluit
Bartoldus in.l.j.§ fi.ff.de authori.tu-
to. Baldus & Salicetus in.l.testium.C.
de testi. Bald.Ange.& Imol.in.l.hære-
des palàm.in principio.ff.de testamen

imò

imò plus suprà relatis non obstantibus dicendum est, quòd etiam esset assigna
12 tus terminus ad deliberatè † cõfitédũ seu respõdendum alicui, & ille confite tur seu refert, adhuc potest reuocare confessionem erroneã voluit Ioã. andræas in.c.fin.in nouel.extrà de iureiu.in sexto. Bal.in.l.errori.penultima columna.de iur.& fact.ignoran. Anto. De Butr.in.c.fin.extrà de confes. Baldus in.l.iusiurandum & ad pecunias. ff.de iureiura. & rectè confirmatur: nã dantur conuento induciæ deliberatoriæ vt libello respondeat, per authenti. offeratur. C.de litis contest. tamẽ si res
13 ponsio fuerit † erronea, poterit conuétus ipse eandem reuocare: vt habetur in dicta.l.error.& ita in practica seruaretur hæc opin. Ioan. andr. & sequaciũ. Ita refert & sequitur Iaco. de sancto Georg.in.l.vnica quam ipse legit. C. de erro.calcu.in secunda colum. Et cũ ex facie dicti instrumẽti adpareat manifestus error, iunctis alijs instrumentis productis, in quibus dux ipse obligatur, vnà cum præfato Antonio Brãcatio, & alijs & in instrumento prædicto Antonius, & alij obligãtur, & non dux: nec in aliquo dux ipse mentionatur: sequitur de necessitate reuocabilẽ esse cõfessionem velut erroneam: cùm virtute instrumenti prædicti præsentati contra Antonium prædictum in nihilum poterat agi contra ipsum ducẽ non nominatum, nec expresse nec tacitè in ipso instrumento præsentato contra Antonium. ¶ Nec militaret obijcere, quòd Franciscus Ferdinandus ipse principalis produxit instrumentũ predictũ, tãquam de facto suo informatus & ille, qui in præsentiarũ errorem allegat & reuocat cõfessionẽ, est eius procurator. Nam de iure procurator potest
14 reuocare confessionẽ † sui principalis domini, per tex.in.l.si hominum.ff.mãda. Ita dixit Baldus in.l.error.in vlti. verbis. C.de iur.& fact.ignorã. Ex quibus omnibus & eorum singulis sum voti, quòd firma remanente detentione ipsius Antonij brãcacij virtute prædicti instrumenti præsentati contra ipsum Antonium, procedat in cã. ad instantiã ipsius Illustr. ducis ad actus incũbẽtes: & ita sequuti sũt cęteri Magnifici iudices ipsi⁹ magnæ Curiæ mei cõsocij. Ego Thomas Grama. Iudex magne curiæ vicariæ. Neapol. I.V. Doc.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Pœna stupri, est in honesta persona publicatio dimidiæ partis bonorum: in humili verò seu vili persona, est pœna coërtionis corporis & relegationis.*

2 *Vxores duas ducens eodem tempore viuentes, non debet decapitari: sed pœna stupri suprà dicta puniri, subdit in hoc esse aduertendum: quia multi iudices errant:*

3 *Stuprãs virginẽ seu viduã honestè viuentem non debet pœna capitali puniri.*

4 *Cõfessus pluries comisisse adulteriũ cũ Berta vxore Titij, non tamẽ ex pluralitate reiterationis cum eadem Berta, multiplicatur pœna.*

5 *Furta plura licet minima committens, punitur pœna mortis,*

Stupra plura committens, debet puniri pœna mortis ista est noua opinio authoris.

6 *Honor præfertur commodo pecuniario.*

7 *Pœna augetur ex reiteratione delicti.*

8 *Gemminans delictum, non debet sperare de venia*

venia, vbi delictum reiteratum plus punitur.

10 *Princeps si semel delinquenti indulsit: facinoroso autem habenti consuetudinem, minimè parcere debet.*

11 *Princeps si reiteranti homicidium indulsit, non facta mentione alterius prioris homicidij per prius commissi, non valebit indultum.*

12 *Delictum pluries reiteratum, etiam si pluries fuit punitum, similiter pluries aggrauat idem peccatum vltimo loco commissum.*

13 *Consuetudo delinquendi operatur, vt quis possit ad mortem puniri: licet aliàs non puniretur pro illo delicto.*

14 *Pœna pecuniaria, si venit imponenda pro crimine: tamen si fit inquisitio contra hominem tanquàm talia facere consuetum: & de hoc fuerit conuictus, potest tamen capitaliter puniri propter consuetudinem delinquendi. & numero. 15.*

16 *Adulterium, maius peccatum est, quàm stuprum.*

17 *Pœna corporalis, quantumcunque minima, est maior qualibet pecuniaria.*

Persona est dignior rebus.

18 *Sicut pro pluribus furtis habet locum pœna mortis: ita ego infero nouiter esse debere pro pluribus stupris.*

Iniuria qualibet personalis, est grauior qualibet reali.

19 *Qui potest id, quod plus, poterit etiam facere, quod est minus.*

20 *Publica vtilitas vbi versatur, non attenditur interesse priuati.*

21 *Consuetus delinquere, dicitur quis per binum actum.*

22 *Deliquisse quis dicitur sæpius, si per tres vices deliquit.*

23 *Sæpissimè cùm dicitur, id ter agi satis est.*

24 *Sæpe, duas aut tres vices requirit.*

Votum XVII.

SVmmi opifici[s]
præsidio petito, Ant[onio]
in causa Regij fisci c[ontra]
Antonio de lo rosse[...]
inquisito de stupris, cùm quinque m[u]-
lieres honestas in vxores duxerit, & [o]-
mnes superuiuentes. Hæsitatum d[e]
fuisset in magna Curia, qua pœna v[e]-
niret plectendus: dicebam prima co[n]-
sideratione, quòd pœna stupri: quæ [in]
honesta persona est publicatio dim[i]-
1 diæ partis bonorum: † in humilior[e]
autem, prout in casu, de quo agitur, [in]
quo versari adparet vilitas persona[e],
esset pœna coërtionis corporis, & rel[e]-
gationis; vt in. §. item eadem. l. iulia. [de]
instit. de publi. iudi. Et idem in spec[ie]
tenet Ang. in tracta. malefic. in ver. [che]
me hai adulterata la mia donna. & ibidem
Gand. & Augu. in. viij. col. Ang. in ver.
aduertas, quia vidi. & subdit ibi Ange.
quòd cùm semel casus sibi continge-
ret, noluit illũ, qui duas duxerat vxo-
res, decapitari: sed alia pœna affixit,
2 videlicet pœna stupri. & † idem etiam
tenet Sali. in. l. eum, qui duas. C. ad le-
gem Iul. de adult. & plus dicit esse ad-
uertendum: quia ipse vidit multos iu-
dices errare in intellectu. d. l. eum, qui
duas. Nam puniunt capitaliter eum,
qui actualiter habet duas vxores: quia
ipse Angelus non credit hoc de iure
procedere: quia. d. l. eum, qui duas. di-
cit, quòd commisit stuprum, quæ non
est pœna capitis in casu, de quo agi-
tur: vt. d. §. item lege Iulia. Institut. de
public. iudic. & quòd non imponatur
pœn[a]

pœna capitalis ſtupranti virginem vel viduam honeſtè viuentem, tenet Mattheſi.in nota.ſuis no.centeſimo.& hoc dicit ipſe, niſi ſit vilis & infamis de iure, vel de facto: quia tunc relegabitur vel fuſtigabitur. Idem ſequitur Augu. Arimi.iii addit.ad Ang.in verbo prædicto: *che me hai adulterata la mia donna.* col.xiij.verſi.tu autem in hac materia de multiplici modo peccandi &c. Nec videtur poſſe obſtare eidem inquiſito reiteratio eiuſmodi delicti, per id, quod dicit Bar.in.l.vulgaris.ff.de fur. & in ſuo conſi.incipiē. Antonius com-
3 miſit adulterium. vbi dixit, † quòd ſi reus confeſſus eſt pluries commiſiſſe adulterium cum Berta vxore Titij, non ex pluralitate reiterationis cum eadem Berta veniat pœna multiplicanda: ſed vnica pœna pro omnibus vicibus imponenda venit.& idem not. Bart.per glo.ibi in.l.nunquam plura. C.de priua.delict.& conſuluerunt Ioan.calder.& Ioan.de ligna.in conſiliis vno incipiente: inquiſitionis huius thematis. & alio incipiente: an multiplicanda pœna. Sed præmiſsis non obſtantibus, dico contrarium eſſe de iure verius in caſu præmiſſo: & pondero principaliter, quòd ſi pro pluribus minimis furtis damus ex iuris diſpoſitio-
5 ne † pœnam mortis: vt dixit Bal.in.c. de appellationibus.extrà de appella.& Andr.de Yſer.in conſti.regni.in conſtitutione incipiente: ſuper inciſionibus arborum.ſub rubrica de malefic. clandeſti.circa fi.& Fely.in.c.ſignificaſti.el.j.de homicid. Multò quidem magis puniendus venit, qui pluries reiterando quamplura ſtuprà commiſit: & tot virginum ac matronarum decus violauit doloſeque fœdauit. Et ſic ſi pro pluribus furtis, in quo de pecuniario duntaxat commodo agitur, quis pœna mortis affligitur: multò magis dicendum eſt, vbi de honore tractatur:
6 quia honor cōmodo pecuniario † præferendus eſt.l.Iulianus.ff.ſi quis omiſ. cauſa teſtamen.l.reprehendenda.C.de inſtitutio.& ſubſtitutio.& voluit Cardi.in clemen.ij.in princi.de pen. Item commiſit hic malus homo quatuor ſtuprà, poſt primum matrimonium contractum: vt liquet ex actis, & ex eius confeſsione iam verificata per teſtes: & ſic licet pœna ſtupri eſſet ei imponenda pro qualibet muliere ſtuprata ex prædictis quatuor: attamen ex
7 reiteratione † ipſius delicti debet pœna reiterari & augeri. Tex.eſt in.l.quicunque.C.de ſeruis fugi.& facit tex.in l.iij.C.de epiſco.audien.vbi dicit Bal.
8 quòd † geminans delictum, non debet ſperare de venia.& idem voluit Spe.in titu.de contu.§.iiij.verſi.ſed pone iudex.& ideò dixit in ſpecie glo.in præallegata.l.quicunque.quòd ex reitera-
9 tione delicti augetur † pœna.& idem voluit Innō.in.c.nouit.extrà de iudic. & Bald.in marga.in verſic.crimen. Et quòd delictum iteratum plus puniatur, eſt tex.in.c.ita nos.xxv.q.ij.& in.c. peruenit.xxvij.q.j.cū vulga. Et quòd reiterator criminis longè maiori pœna teneatur, tenet Sali.in.l.ſeruos.C. ad leg.Iul.de vi publi. Hinc eſt, quòd princeps ſi ſemel delinquenti indul-
10 get, facinoroſo autem habēti † in conſuetudine, minimè parcere debet, per tex.in.d.l.iij.ita dixit And.de Yſer.in

tit.quæ ſunt regal.verſic.& bona committentium.j.col.& ideò dixit pulchrè Bald.poſt Guliel.de cun.in.l.nemo.in
11 verſi.not.ibi.C.de epiſ.audi.quòd † ſi princeps reiteranti homicidium,indulſit,non facta mentione reiterationis,& ſic de priori homicidio,non valebit ſibi indultum, ex quo primum aggrauat ſecundum delictum. & ideò ſi inquiſitus Paduæ de delictis, quæ commiſerat alibi alia delicta,illa faciẽt aggrauare pœnam delicti commiſsi Paduæ,vt acrius puniatur: quia ſuſpendetur per tex.in prædicta.l.iij.& in.l.ſeruos.C.ad leg.Iul.de vi publi.& voluit Abb.in.c.j. per glo.ibi de clerico
12 percuſſo.†quòd delictum pluries reiteratum etiam ſi fuerit punitum, ſimiliter pluries aggrauat:tamẽ idem peccatum vltimò cõmiſſum,licet aliàs pro primo furto debeat ſuſpendi. Idem tenet Bal.in authen.ſed nouo iure.verſi. ſi dubitatur.C.de ſeruis fugiti. Pet.de ancha.in.c.fi.de foro compe.& ibi latè per Andr.Barba.in.xix.colũ.ibi,& inquantum Pet.de Ancha.& facit,quod voluit Abb.in.c.veritatis.ij.not. extrà de dolo & cõtu.Sed quid opus eſt verbis & ire per mendicata ſuffragia?cùm
13 ob conſuetudinem delinquendi†quis puniri poſsit ad mortem:vt dicit Bar. in.l.j.C.de ſuperexacto.lib.x.vbi plus in ſpecie dixit Angel.per text.ibi, qui optimè id probat in verſic.perſeueret.
14 quòd†præſuppoſito etiam, quòd de crimine aliquo pœna pecuniaria veniat imponenda: tamẽ ſi ſit inquiſitio contra hominem, tanquam talia facere conſuetum.& de hoc fuerit conuictus:attamen capitaliter puniri poteſt: & ideò aſſeſſores dum volunt aliquem decapitari facere: quia multa crimina commiſit,& pluribus vicibus: ex quibus criminibus venit pœna pecuniaria imponenda,inquirunt cõtra eum tanquam talia crimina committere conſuetũ,& in eis perſeuerare:& ſic ipſum conuictum ſecurè poſſunt ad mortem damnare:non obſtante,quòd talia crimina de ſui natura non ſint capitalia. Quod tenendum eſt menti,dicit Ar. quia etiam pro hoc habes text.in.l.omnes.§.delatores. C.de collat.co.
15 †vbi quis propter cõſuetudinem punitur pœna mortis; & ibi patet leges delicta aliàs capitaliter non punientes non extẽdi ad caſum, ex quo illa ſunt reiterata pluries: quia delictum illud, quod aliàs capitale non extat,ex reiteratione efficitur capitale:quod eſt not. ſecundum Roma.in.l.ſi verò.§.de viro.xiij.caſu.ff.ſol.matr. Idẽ tenet dñs. in.l.licitatio.§.quod illicitè.circa prin. ff.de publica. Idẽ tenet & ſequitur do. Ant.corſe.Sicu.inſignis doctor in trac. de poteſta.ac excellentia Regia,in titu.ſeu tract.de verbis Gemi.vij.col.in verbo.lij.& probatur in.l.j. C.de ſuperexact.vbi idem tenet Luc.de pen.& idem etiam voluit Ioã.de plate.in.l.omnes iudices.C.de delato.lib.x. Idem tenet & ſequitur Par.de pute.in trac. ſyndi.licet de præallegatis nullã mentionem faciat in verſ.pœna.in.c.multa poſſunt occurrere.in verſ.iudex poteſt criminoſum propter conſuetudinem. & ſubdit per tex.in.l.omnes. C.de delato.quòd ſi iudex eo caſu capitaliter puniret ob conſuetudinem, non tenebitur in ſyndicatu. Nec obſtat, quod ſuper

suprà deductũ.est,quòd si pluries quis commiserit adulterium,ex huiusmodi reiteratione, nõ patietur nisi vnã pœnam:& vnum erit delictum:vt per glo. singu.& ibi per Bar.in.l.vulgaris.quæ gl.incipit:imò videtur.ff.de furt.Nam illud procedit, quia pro adulterio imponitur pœna mortis,per tex.in.l.quãũis.ff.de adult.& sic ista pœna non potest reiterari:cùm vnica sit mors, & nõ
16 plures: &†adulterium maius peccatũ est,quàm stuprum & grauius: vt dicit Ioã.de turre crema.in.c.adulterij.ij.q.vij.& est crimẽ publicum.Vltimò considerãdum est:nam sicut pœna corpo-
17 ralis,quantumcunq; † minima,est maior qualibet pecuniaria, per.l.in seruorum.ff.de pœn.cũ vulga.Ita & iniuria personalis existimanda est plus, quàm
18 † quęlibet.res pecuniaria,seu commodum pecuniarium.Ita Alex.de Imo.in consi.lxxvj.pen.col.j.vol. Pro cuius dicto Alex.adduco,quòd persona est dignior rebus.l.in pecudum.ff.de vsur.& in.§.in pecudum.insti.de rer.diuisi.Et ideò quęlibet iniuria personalis est grauior quauis alia reali:per.l.in seruorũ.ff.de pœn.ita dixit Bar.in.l.nõ solùm.§.si mãdato.ij.col.ff.de iniu.sed sic est, quòd pro minimis furtis pluribus habet locum pœna mortis.Ita & à maiori dicendum est,quòd pro pluribus stupris,ex quibus tã maxima iniuria afficitur stuprata, habeat locum pœna capitalis.Nam si cõceditur iudici, vt pro minimis furtis pœnam mortis inferre posit,quod minus est: ita intelligitur concessisse, quod pro multis stupris,
19 quod maius est,†idem facere possit. Nam qui potest,quod est plus, poterit etiam id, quod est minus.dixit Bar.in l.ij.ff.de iur.om.iu.cũ vulg.quod maximè concedendũ est,cùm punitio de-
20 lictorũ † fiat ad vtilitatẽ publicam: & vbi versatur publica vtilitas,non attẽditur interesse priuati.l.si quis in graui.§.vtrũ.ff.ad sylla.Et ꝙ per vnũ actũ
21 dicatur quis † cõsuetus delinquere, est gl.in.c.ita nos xxv.q.ij.& tenet Bal.in præd.l.iij.C.de epis.aud. Et plus dico,
22 ꝙ si † per tres vices quis deliquit ad minus,dicetur sæpius commisisse delictum:vt patet in.l.seruos.C.ad.l.iul.de vi publi. Ita dicit Luc.de pen.in.d.l.j.C.de superexacto.vbi subdit videri ꝙ
23 duæ vices sufficiant.† Nam cùm dicitur sæpissime, id ter agi satis est. c.omnes decimæ.xvj.q.vlti.& no.in.c.ergo.ij.q.vij.gl.verò in authẽ.de testi.di-
24 cit, ꝙ sæpe, duas † aut tres vices requiritur.Idem not.Archi.in.c.quia sæpe.de elect.in.vj. Ex quibus omnibus & eorũ singulis, concludo prædictũ Antonium humilem ac abiectã personam esse vltimo supplicio condemnandũ:& huius voti nemine discrepãte ex præallegatis meis iuribus & rationibus, fuit tota magna curia. Et ita executũ fuit. Ego Thomas Grãmaticus iudex magnæ curiæ, Neapolit.I.V.Doct.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Quis dicitur esse in numero illorum, de quorum numero in veritate non est, propter facti similitudinem.*
2 *Citatus non tenetur cõparere. quando certum est citatum non esse de iurisdictione citantis.*
3 *Subditus, cui aliquid dubium præcipitur à superiore, debet parere.*
4 *Clericus si citatur à laico iudice, & nescitur*

an sit clericus: & minimè allegatur, quia interim habebitur pro laico, valet processus.

5 Exceptio, quæ reddit iudicem retro nullum, potest quandocunque opponi.

6 Citatio à non suo iudice, est nulla, sicut & sententia.

7 Iudex laicus, quòd potest iurisdictionem exercere in clericum, vel modo aliquo animaduertere, iura omnia detestantur.

8 Comparere quis non cogitur ad citationem à iure improbatam.

9 Clericus litigando coram iudice laico, nec tacitè nec expressè potest in ipso consentire.

10 Clericus citatus à iudice laico, si non comparuerit, & fuerit effectus contumax, & bannitus, non valebit bannum nec contumacia.

11 Clericus si sit condemnatus per sententiam à iudice laico, etiam quòd non appellasset, potest dicere processum & sententiam nullam.

12 Clericis coram iudice seculari, non est licita cōparitio nec possibilis prorogatio.

Ritus magnæ curiæ, quòd clericus citatus, tenetur comparere in ea cùm priuilegio clericatus non tamen dicit, quòd si non comparet, sit contumax: vel quòd possit contumax reputari, & banniri. ibidem.

13 Clericus semper potest dicere de nullitate sententiæ iudicis laici latæ cōtra ipsum, & ipsam docta de clericatu annullare.

14 Clericus differendo coram iudice laico allegare priuilegium sui clericatus, an debeat condēnari in expensis.

16 Clericus permittens se condemnari à iudice seculari, & insuper committi executionem, si demum allegauit priuilegium clericale, cùm esset clericus coniugatus, debet condemnari in expensis, in quibus fatigauit actorem retardando exceptionem clericatus opponere.

17 Clericus pro talibus expensis non potest in eis condemnari per iudicem secularem.

18 Clericus nullo modo potest iudicari à iudice seculari, nec principaliter nec incidenter.

19 Clericus dū citatur à iudice laico, cautela est, vt non opponat de clericatu: sed patiatur fieri processus: & in fine causæ aut in sententia poterit dicere de nullitate: & sic de facili annullato processu poterit trahere actorem ad concordiam. Tamen dicitur, quòd licet ista cautela sit bona; non tamen erit tuta in foro conscientiæ.

Votum. XVIII.

Redemptoris gētium suffragio postulato, Amen. ¶ In causa nobilis Ioannis Thomasij de siluestris de ciuitate Auersæ, in ius vocati, in magna curia vicariæ super recognitione scripturæ ducatorum, & quia contumax fuisset ac passus executionē ex primo decreto scripturam ipsam recognouit: & dato termino ad soluendū eodemque elapso iterum fuit contra ipsum Ioannem Thomasium in bonis mobilibus executum de stylo in scripturis manus propriæ: & insuper processum ad subhastationem bonorum executorum: & dum fuisset vltimo loco comparitum per præfatum Io. Thomasium, & allegatum ac verificatum se esse clericum, & beneficiatum: & per consequens perperam seu nulliter processum contra ipsum: Hæsitatum igitur fuit in magna curia, an tenuerit cōtumacia cōtra ipsum: & successiuè acta inde secuta, tanquàm contra clericum tacito de clericatu. Secundò, an veniat

retract

retractanda executio prędicta. Tertiò, an teneatur clericus Ioan. Thomasius ipse ad refectionem expensarum factarum per creditorem in actis suprà mentionatis ob culpam ipsius Io. Thomasij tacentis,& non opponentis ab initio de clericatu. Et circa primum, videtur prima consideratione dicendum huiusmodi contumaciam tenuisse ac tenere aduersus eundem nobilem Io. Thomasium, ex quo in habitu & tonsura clericali minimè incedendo: sed vt laicus communiter & generaliter pro laico tenebatur & reputabatur. & hoc ex quadam conformitate, quæ conformat moribus & actibus laicorũ, propter quod laicus censeri debet. Nam propter facti similitudinem quis dicitur esse in
1 numero illorum,† de quorum numero in veritate non est. c. quod autem xxxvij. q. j. & in. c. vlti. xxvij. distin. & in c. dignum. extrà de biga. Condecens q̃dem est, vt qui similem cum alijs vitam suscipiunt, similem sentiant in legibus disciplinam. c. recolentes. extrà de statu monacho. & sic iste Io. Thomas reputatus laicus, pro laico cẽseri debet. & optimè facit, quod dicitur de illo, qui reputatur paterfami. cùm non sit: & de alio, qui liber reputatur, cùm seruus sit vt in l. ij. ff. de manumis. & iij. q. viij. §. verũ. Prætereà, quando certum est citatum
2 non esse† de iurisdictione iudicis citãtis, citatus comparere non debet corã ipso; sed vbi esset dubium, sicut in. l. si quis ex alien. ff. de iudi. & no. in. c. si episcopus. iij. q. ij. & in. c. super literis. extrà de rescript. glo. in. c. conuenior. xxxiij. q. viij. & no. Hosti. in summa de iud. §. quæ sunt necessaria. versi. quid autẽ dixi. Item accedit: quia ratione dubij debuit parere superiori citanti,& comparere: sicut enim in simili dicim⁹ de sub-
3 dito: cui si quid dubium † percipitur à superiore, in dubio debet parere. xxiij. q. j. c. quid culpat. & no. Innocẽ. in. c. ad aures. extrà de tempo. ordi. Et hinc successit ritus magnæ curiæ vicariæ, quo cauetur clericum citatum debere cõparere in eadem magna curia in habitu & tonsura, cùm titulo clericatus: & eadem magna curia de suo clericatu cognoscit: & ideò dixit pulchrè Cardi. in cle. j. §. j. secunda oppo. de exces. præ-
4 la. quòd si citatur clericus,& nescitur, an sit clericus,& minimè allegat: quia interim habebitur pro laico,& valet processus. ita Cardi. in clemen. j. §. j. ij. oppo. de exces. prælato. Alex. de Imo. in. l. ij. ff. de app. reci. & si nõ comparet multatur,& patitur primum decretum: vt tædio affectus compareat ad allegandum priuilegium suum: sed qui non dicitur latitare, non patitur secundũ decretum secundum Bart. in. l. non videtur. ff. de iud. Alexan. in. l. ij. ff. si quis in ius voca. non ier. & in. l. ij. de app. recip. Io. and. in regula, scienti. in mercuriali. in. vj. Pet. de ancha. in cle. j. de exces. præla. Sed præmissis non obstantibus, 11
aliter mihi videtur de iure dicendum.
5 ex infrà scriptis: & primò certũ est † q̃ exceptio, quæ reddit iudicium retro nullum, potest quandocunque opponi etiam post sententiam: vt communiter tenent doct. in. c. in nostra. extrà de pro-
6 cur. † Item citatio à non suo iudice, est nulla, sicut & sententia. argumen. c. pastoralis. §. item cum totum. extrà de offic. delega. Si ergo nulla, quonam mo-

do poterit cõualeſcere ex eo.quòd nõ
venit:nam quod ab initio nullum eſt,
tractu temporis conualeſcere non po-
teſt.l.quod ab initio.ff.de regu.iur.ma
7 ximè,cùm iura omnia deteſtentur,† ꝙ
laicus iuriſdictionem exerceat,vel mo-
do aliquo animaduertat in clericum.
c.nullus iudicum.xj.quæſti.j.c. ſi dili-
genti.extrà de foro compet.Ergo bene
eius.citatio reprobatur à iure:ſed ad ci
8 tationem à iure improbatam,† non te-
netur quis venire etiam,vt alleget pri
uilegium ſuum:vt not.in.c.bonæ me-
moriæ E cremonenſis.in fine.extrà de
electiõ.Concurrente præſertim, cùm
clericus litigando coram iudice laico:
9 nec tacitè † nec expſsè poſſet in ipſum
conſentire:vt legitur & not.in.c.ſi dili-
genti prædicto.& ita in ſpecie dicit Spe
cu.in titu.de citatio.§.j.verſic.ſed po-
ne.& ibi ſubdit,quòd.etiam ſi non com
10 paruerit citatus à iudice laico,† & fue
rit contumax ſeu bannitus , non vale-
bit bannum . Ita etiam tenet & ſequi-
tur Bal.in.l.generaliter.ſecunda colũ.
C.de epiſcop.& cleri.vbi ex multis ra-
tionibus & iuribus ita concludit:& etiã
hoc extendendo in fortioribus termi-
nis,videlicet quòd etiam ſi eſſet pro-
11 ceſſum † contra clericum per iudicem
laicum diffinitiuè ipſum condemnan-
do:& à ſententia illa non ſit per ipſum
clericum appellatum : quòd nihilomi-
nus ſi demum comparet clericus , cum
inſtrumento clericatus,dicendo de nul
litate proceſſus,& ſententiæ,quòd om-
nino eſt audiendus:& proceſſus & ſen-
tentia erit nulla,ex quo veritas eſt , ꝙ
talis allegatio procedit & reddit iudi-
cium retro nullum ex defectu iuriſdi-
ctonis.Ita dicit formaliter Bal.in.d.l.
generaliter.& in.l.j.C.ſi à non compe-
tent.iudi.quia defectus iuriſdictionis,
quãdo deficit ipſo iure iuriſdictio, ſem
per opponi poteſt , etiam ſi ſtatutũ vel
conſtitutio dictaret generaliter,ꝙ non
poſſet opponi de nullitate ſententiæ:
vt no.in.c.j.de ſequeſtra.poſ.& fruc.in
cle.vbi eſt gl.ſingu.concurrente præſer
12 tim † quia clericis coram iudice ſecu
ri non eſt licita comparitio.nec poſsibi
lis prorogatio:vt in.c.ſi diligenti.extra
de foro compe.Ad iura ſuprà in cõtra
rium adducta,patet reſponſio ex præ-
miſsis,cùm non vendicent ſibi locum
in clericis,ſeu cõtra clericos , in quibus
non cadit prorogatio iuriſdictionis ex
præmiſsis:nec vllo modo,etiam volen-
tes poſſunt conſentire in iudicem ſecu
larem,per ſuprà allegata:nec militat ri
tus magnæ curiæ ſuprà allegatus:quia
licet ille dicat,quòd tenetur clericus cõ
parere,& quòd curia ipſa cognoſcat de
ſuo clericatu:attamen non vltra proce
dit , videlicet quòd ſi non comparet,
13 poſsit clericus ipſe condemnari † ſiue
contumax reputari,ſeu bãniri:& quòd
bannum ſeu cõtumacia teneat,aut ſen
tentia aliqua lata contra clericum per
iudicem ſecularem:vnde remanet illæ-
ſa diſpoſitio iuris communis,qua caue
tur per prę allegata,quòd ſententia ſeu
bannum latum ſeu lata contra clericũ
tanquàm laicum,ipſum non afficiat:&
quòd poſsit ſemper dicere de nullitate
docendo de clericatu,& ipſam annul-
14 re.Ita in ſpecie † vltra Bal.in præalle-
gata.l.generaliter.cõſuluit Bart.in ſuo
conſi.lxij.incip.clericus non ſub nomi
ne.& idem in terminis in ſpecie conſu-
laic

luit Philip. Dec. licet de Bart. mentionem non faciat in concilio. ccxlj. in. ij. volumi. incipien. scripsi alias breuiter. & idem in proprijs terminis disputauit & tenuit dominus Aegidius de Mãdalbertis, in quadam sua disputatione incipiente: quæstio talis est: iudex secularis. quæ est admista cum quibusdam disputationibus domini Pauli de Leaza. ex quibus satis apertè liquet de nullitate ipsius processus & actorum, tanquam contra clericum reputatum laicum, & successiuè executionis factæ: & idem tenet plenè Feli. licet de prędictis non meminerit, in capitulo, cum ordinem. in antepenulti. columna. extra de rescriptis. ¶ Restat nunc tertium & vltimum dubium, an teneatur prædictus clericus Ioan. Thomasius ad refectionem expensarum, quousque se clericũ docuit: & prima facie dicendum videtur, quod differendo allegationem sui
15 clericatus, prout † distulit & iudicis in competentiam, debet condemnari in expensis: arg. text. no. in capi. exceptionẽ. extra de except. vbi reus, qui à principio noluit actori exceptionem excõmunicationis opponere vexaretur litibus & expensis. si postea opponit cogetur actori expensas reficere & Bald. in d. l. generaliter. voluit idem esse in eo, qui vsque ad finem litis differt producere instrumenta, vt cogatur expensas soluere. Ita in proprijs terminis tenet Aegidius Bellamera in decisio. ccxxvj. incipientem causa mea. vbi in specie dicit, quod clericus. qui permisit se con-
16 demnari † à iudice seculari, & committi executionem: posteà allegauit priuilegium clericale, cùm esset clericus cõiugatus, debet condemnari in expensis in quibus expensis fatigauit actorem retardando prædictam exceptionem clericatus. Idem tenet Feli. qui hoc sequitur in dicto capitulo, exceptionem circa principium. extrà de excep. verũ dicendum est, quòd iudex secularis nõ poterit in huiusmodi condemnationẽ se intromittere, cùm nullam habeat potestatem de talibus expensis clericum condemnare: quia nec etiam de ijs, quę incidenter veniunt contra personam clerici, habet potestatem. Tex. est in capitulo, si iudex laicus. de sent. excom. in vj. Et quia tali casu agitur de condemnatione personæ clerici, & sic de re ecclesiastica. Et spirituali: vt ibi dicitur. & ideò dicit Domi. quòd iudex secularis non est iudex, etiam incidenter per viã exceptionis: vt no. Abb. post gl. in capitulo. etiam de ordi. cogni. & in capitulo, lator. qui filij sint legiti. & idem Abba. in capitulo, si diligenti. col. penulti.
18 de foro compe. vbi cõcludit, quòd † secularis iudex nullo modo posset esse iudex contra clericum, nec principaliter nec incidenter: & ita in proprijs terminis reperio fuisse consultum per insignem doctorem Phi. dec. in cons. cexl. inci. diligenter pro tenui facultate. vbi etiã recitat pulchram distinctionem, & rationabilem non procedere prædictã condẽnationẽ expensarũ, quando statim facta fide de clericatu ipse actor nõ destitisset à lite. Ex quibus oibus & eorũ singulis concludo processum, & acta gesta per magnã curiam vicariæ aduersus prædictũ clericũ Io. Thomasiũ esse nullũ, & nulla. Et inde dat pulchra cautela, secundum Bal. & Pau. de Castr. in

l.si per errorem.ff.de iurisdi. omnium iudicum.quod quando eris aduocatus rei,quem actor facit conueniri coram iudice incompetenti,credens quod esset iudex competens rei.
19 † Nam cùm compares pro reo,non debes opponere exceptionem iudicis incompetentis, prout faciunt procuratores non cauti: quia hoc modo instrueres actorem, vt conueniat te coram iudice competenti vnde nihil opponas super incompetentia iudicis,sed patiaris, quod fiat processus. Et sic quandocunque opponere poteris,quod ꝓcessus est nullus.ex hoc tex.in versi.nihil valebit quod actũ est nec hic cadit prorogatio:cùm requiratur consensus vtriusq; : vnde error ex parte actoris,impedit prorogationem, secundum gl.in.d.l.si per errorẽ. & sic concludunt, quod hoc modo poteris trahere actorem ad concordiam:dicũt tamen,quod licet ista cautela sit honorabilis, tamen in foro pœnitentiæ est abstinendum.Ita dixit Cy.in.l. vnica. C.vt quæ desunt aduoca. refert & sequitur Iaso.in.d.l.si per errorem.Et ex prædictis concluditur executionem factam contra prædictum clericum Ioãnem Thomasium esse retractandam, & sibi restituendam, & super refectione expensarum prædictarum esse adeundum iudicem ecclesiasticum, qui prouidere habet super refectione ipsarum,quas actor fecit, vsquequo de clericatu opposuit. Et de communi consensu Magnifici iudices prædicto meo voto adhærendo diffinitiuè vna mecũ iudicarunt.

Ego Thomas Grammaticus iudex,magnæ curiæ vicariæ.

SVMMARIVM.

1 *Tumultum popularem facientes, puniuntur pœna capitali,nisi tumultus accidentaliter euenisset ob aliquod factum:vt ex ciuili dissentione,& similibus.nu.2.*

3 *Ordinatio sola seu tractatus etiam in atrocioribus,non punitur, nisi fuerit insuper processum ad aliquem actum de per se ordinatum ad ipsum factum.*

4 *Legibus punientibus conatum est hodie derogatum per contrariam consuetudinem.*

5 *Pœna incendiarijs imposita,ad hoc vt habeat locũ, requiritur quod nedum domus combusta sit:verùm etiam, quod ibidem homo ex dicto incendio interierit.*

6 *Contra ingressum domum alterius per vim, non competit accusatio criminalis, sed datur actio iniuriarum.*

7 *Attentare,non est verè facere.sed in si illud habetur pro facto ex quadam fictione.*

8 *Violentia aliud est,& aliud est actus violentiæ.*

9 *Pro violentia expulsiua non reperitur prodita accusatio criminalis:sed iniuriarum vel similis.*

11 *Pœna legis iuliæ de vi publica,est deportationis,& loco deportationis succedit hodie bannimentum.*

12 *Banniti nostri temporis, æquiparantur deportatis.*

14 *Aggressus si insequitur aggressorem ex interuallo,& ipsum ob calorem iracundiæ occiderit,mitius punitur:*

15 *Iracundiæ calor erit iusta causa minuendi pœnam.*

16 *Causa qualibet,etiam iniusta,excusat à pœna delicti,etiam in ijs,quæ sunt de genere prohibitorum.*

17 *Crimen committens, motus etiam ex iniusta causa,ex quo venit sibi pœna corporalis imponenda*

nenda, tamen non tenebitur ad pœnam prædictam respectu causæ prædictæ licet iniustè.

Votum XIX.

REdemptoris gētium suffragio postulato Amen. Auditum est mihi Illustrissime domine fuisse relatum hunc Iulianū passarum de Neap. de quo verbum fit in hoc. 5. Regio collaterali consilio, fuisse in crimine seditionis seu tumultus: de quo nihil quidem ex processus meritis lique-
1 re adparet, constat namq; † tumultum popularem facientes pœna capitis plectēdos esse. l. j. cum vulg. C. de seditio. l. aut facta. §. j. ff. de pœni. Ita Io. and. & Anto. de but. in. c. venerabilis. quod est fi. extrà de testi. cogen. Verum illud intelligendum est, vbi principaliter: ex eo tractatus præcessit seditionem seu tumultum popularem committendi,
2 † secus si seditio seu tumultus accidentaliter euenerit ob aliquod factum, vt ex ciuili dissentione & similibus, quia tunc non punitur per tex. singularem, in. l. si quis ingenuā. §. in ciuilibus. ff. de capti. & ideò dixit Bald. in. l. j. §. fi. ff. de iusti. & iur. quòd si statutū puniret capitaliter turbantem quietum statū ciuitatis intelligitᵘ si principaliter dictā turbationem faceret, non aūt si in consequentiā alterius delicti: ex quo attenditur id ꝙ principaliter agitur per tex. in l. si quis nec causam. ff. si cer. pe. sed cū Iulianus ipse nō principaliter causa seditionis aut tumultus cōmittendi, sed vlciscendi se de fratre suo interempto id perpetrauit, ergo &c. Concurrente maximè quia licet loquaci, ac mordaci lingua impetuosoq; sermone multa effuderit: attamen quicquam maxima pœna dignū executus minimè extitit,
3 & ideò sola ordinatio † seu tractatᵘ etiā in atrocioribus, imò atrocissimis non punitur, nisi fuerit insuper processum ad aliquem actum de per se ordinatū ad ipsum factum. Ita dixit eleganter Bal. in. l. non ideò minus. vj. col. C. de accusa. & sequitur plenè Fel. in suo tracta. conatus. & aliquid per Ias. in. l. j. §. hæc autē verba. vlti. col. ff. quod quisq; iur. & sequitur idem Fely. plenè in suo prædicto tract. conatus. & optimè in. c. j. extrà de præsumpt. & ideò dixit pulchrè Spe. in tit. de accusa. §. j. ver. quid
4 fi. in fi. legibus punientibus † conatum hodie esse derogatum per contrariam consuetudinē quæ verba multum no. Pau. de ca. & Ang. in. l. j. ff. quod quisq; iuris & ideò dixit Bar. in. l. j. ff. ad. l. corneliam de sicarijs. quod ratio, quare per Italiam non punitur conatus, est, quia quasi omnia delicta puniuntur secundum statuta, & idem tenet Imo. in. l. prima. ff. de publi. iudicijs. Abb. in capit. mulieres. extrà de senten. excommunicatio. Innocen. in. c. inter sollicitudines. extrà de purg. can. Nec magnifacienda est immissio ignis impositi in vno trochio de fœno, quē in manu deferebat ante ianuā domus eiusqui paulò antè fratrem suū occiderat: quia nihil combussit, nec ianuam nec domum quod de necessitate requiritur ad hoc vt habeat locū pœna incendiarijs im-
5 pósita: vt nedum domus † combusta sit verùm etiam quòd ibidē homo ex di-

ćto incendio interierit.Ita dixit Andr.
de yser.ad intellectū cōstitutio. regni,
sub rubrica de incendiarijs.Nec milita
bit ad pœnam corporalem,quòd præ-
dictus Iulianus aggressus fuerit domū
6 dicti Albencij homicidæ:† & eandem
per vim ingressus fuerit seu ingredi fe
cerit : quia ex hoc non competit accu-
satio criminalis , sed datur actio iniu-
riarum duntaxat vel alia ciuilis.Text.
est formalis in.l.lexcornelia.ver.domū
ve.ff.de iniur.& tamen non fuit ipse in
gressus:sed hi,qui secum ibant,ipso ta-
men mandāte vnde cùm in effectu nul
lum malum sortitum fuerit ex prædi-
ctis eius vocibus clamorosis & clango-
ribus nisi malum exemplum,ex huius-
modi attentatu duntaxat non venit
tanta rigorosa pœna plectendus , cùm
7 attentare,non sit verè facere:† sed ius
illud habet pro facto ex fictione qua-
dam.Ita dixit pulchrè Fel.in.c.primo.
secunda col.in fi.extrà de præsumptio.
& ideò consuluit Pau.de cast.& non ab
re in suo consilio.ccclxxx.incipien. vi-
sa inquisitione.quod violentia ad do-
mum pro violanda muliere, non dici-
tur compulsiua nec ablatiua,sed aliud
erit violentia, & aliud actus violentiæ:
†quia hoc casu diceť solum attentatio
violentiæ,& ideò non videtur propriè
dici posse violentia seu vis publica , ex
prædictis:tum etiam,quia non fuit ali-
qua facta in personam sed in domo,&
sic dicenda est violētia expulsiua , quæ
solùm habet locum in re immobili,vel
in his,quæ erant in illa re pro qua vio-
lentia nō reperiť prodita accusatio cri
9 minalis:sed iniuriarum † vel similis,vt
suprà dixi. Ita etiā magistraliter dicit

Barto.in.l.extat.ff.quod metus causa.
Nunc autem dato absq; veri præiudi-
cio,quod posset figurari pœna legis iu
liæ de vi publi. ex quo cum armis fuit
10 ingressus domum alienam, † & sic re-
spectu armorum , pro qua seu quibus
venit de iure imponenda pœna conta
ta in.§.item.l.iulia.instit. de publi.iu-
di.& in.l.j.ff.ad.l.iul.de vi publi.cuius
criminis pœna deportatio est,per tex.
in.§.item.l.iulia.ff.eo.ti.loco cuius p
næ deportationis, succedit hodie ba
nimentum:iuxta.l.amissione.ff.de ca
pi.diminut. Nam banniti nostri tem-
poris,æquiparantur deportatis.glo.
in.§.relagati.institu.quibus modis ius
patriæ potest.solui.in glo.prima.ver.
sed bannitus. Bart.in.l.illicitas.§.per
uersas.ff.de offi.præsi.Bal.in.l.j.in pri
ma quæstione.ij.col.C.de hære. insti.
quod maximè procedit, quando quis
bannitur pro crimine , cuius pœna est
13 deportatio de iure commun † proce
in casu isto.ita Bal.in.l.j.viij.col.secu.
scias autem.C. de hæredi. institu. Ab
tamen iusto dolore necis eius fratris
occisi ante eius oculos,commotus, ad
id faciendum,satis excusabitur, per id
quod in simili dicimus de aggresso, q
si insequitur aggressorem licet ex inter
uallo,tamen ob calorē iracundiæ occi
14 derit,minuitur sibi pœna † Ita Anto.
de butri.in capit. olim vltima colum.
extrà de restitutio.spolia.Signo.de ho-
mode.in disputa. seu.q. sua incipiente
quæstio talis est , Sempronius simpli-
citatis amicus. Bald.in.l.vt vim vltima
colum.ff.de iust.& iur.Cæpo.in consi-
lio quadragesimotertio. Fely. in capit.
significasti.el secundo. extrà de homi-
cidio.

cidio.vbi ſubdit, quod tali caſu pœna erit arbitraria: & ſic mitius punitur, reſpectu doloris. Idem voluit Angel. in tracta.maleficio. verſiculo. & dictus Titius Alexand.conſilio.lxxvij.primo volumine.& quod calor iracundiæ ſit iuſta cauſa minorandi pœnam,probatur ex. l. j. l. ſi quis impera. maledixe. & in.l.famoſi.ibi: lubricum linguæ. ff. ad.l.iulia.maieſtatis. & in capit. ſi quis iraſcitur.xiij. q. ij. & in capit. inebriauerunt.xv. q.j. Et ſic ex prædicta cauſa commotus,huiuſmodi crimina commiſit: & quælibet cauſa etiam iniuſta excuſat à pœna delicti,etiam in ijs,quę
16 †ſunt de genere prohibitorum. gloſ. in.l.j.in fin.gloſſæ magnæ.ff. ſi quis ius dicen.non obtempe.& in.l.j.ff.de abig. & in.l.ſatis. ff. de in ius vocan. & conſuluit Alexan.conſilio.lxxiij.in tertio, volu. & ideò voluit ſatis pulchrè Angel.in.l.j.ff.de eo,per quē fact.ex quod vbi aliquis aliqua cauſa etiam iniuſta
17 motus,crimen commiſit † ex quo ſibi pœna corporalis venit infligēda, quod tamen non tenebitur ad eam reſpectu illius cauſæ,licet iniuſtæ. Idem conſulendo refert tenet & ſequitur Alexander de imo.in conſil. cxxvj. in quarto volu.& Fran.cur.conſilio.lxix.vlti.colum. Quare ex prædictis concludo ex cauſa doloris prædicti eſſe cum præfato Iuliano diſpēſandum, & eidem eſſe pœnam exilij per triennium in propinquiorem inſulam irrogandam. Et huius voti ſum ego Thomas Grammaticus iudex magnæ curiæ vicariæ. Et ita vt ſuprà in eandem ſententiā inclinauerūt cæteri mei collegæ & executum fuit per Illuſtriſsimum dominum Proregem don Ramundum de cardona concurrentibus quoque votis pariformiter excellentiſsimorum dominorū Regentium Cancellariam.

SVMMARIVM.

3 ☞ *Iudex ex cauſa poteſt pœnam diminuere,vbi alias non poſſet, quando eſſet à iure ſtatuta.*

6 *Attentata & tractata, ſi non fuerint perfectè ad exitum perducta, debet mitius attentans puniri.*

8 *Iura punientia affectum, licet non ſequatur effectus,non habent locum ſecundum conſuetudinem vniuerſalem Italiæ.*

In atrocioribus quod puniatur affectus, licet non ſequatur effectus, debet intelligi, vt puniri debeat eadem lege, ſed non eadem pœna. numero.7.&.8.

9 *In atrocioribus & enormibus aliquales actus ſufficiunt ad effectum,vt puniatur: licet in aliis non tam enormibus, etiam ſi perueniatur ad actum, non tamen ad effectum, non noceat. Attamen & grauius punitur actus ex delicto conſummato, quam inchoato.*

10 *Pœna amputationis manus pro vulnere, non habet locum in non conſueto delinquere, vbi vulnus non deformaret perſonam vulnerati.*

Votum XX.

REdemptoris gētium auxilio petito, Amē In cauſa magiſtri Leonardi de Conſtantia, ſartoris inquiſiti de aſſaſsinio in magna curia

vica

vicariæ. Prima facie videretur dicendum ipsum magistrum Leonardum debere vltimo supplicio condemnari, & ex dispositione capitu. pro humani, de homicid. in sexto. in quo licet expressè non fuerit declarata pœna mortis, cùm à canone sit incognita: dicitur tamen in eo, vt ab omni populo sit assassinus seu mandans assasinium committi, diffidatus: & sic contra diffidatum à lege notoriè bellum indictum
1 † est. l. reos. & ibi Cynus. C. de questio argumento. l. si seruus. C. de his, qui ad ecclesi. confugi. in tantũ, quòd diffidati à lege, possunt à quolibet impunè occidi. l. j. quando licet vnicuiq; sine iudic. sevindi. l. iij. §. trãsfugas. ff. ad. l. cornel. de sica. & propriè in assassino loquẽdo
2 tanquã de diffidato † ab omni populo quòd possit impunè occidi, dixit Cynus in. d. l. reos. C. de quæstio. Ange. in consilio. xiiij. incipi. nos Carolus. vbi subdit, quod nedum à iudice, verũ etiã à parte possit impunè occidit. Et idem dicit Geminia. in. d. c. pro humani. refert & sequitur pulchrè excellens doctor dominus Bartholomeus Socinus, inter cõsilia Francis. Cur. consilio. xx. in. xviij. colũ. incipiẽte: dominus labia mea. &c. sæpenumero animo reuolui: & sic licet possit iudex talem vltimo supplico condemnare: attamen non necessitatur à iure: & tanto magis, cùm in casu, de quo agitur legitimè subsint causæ pœnã perdictã diminuendi: quo casu possit iudex ex causa pœnam di-
3 minuere, vbi alias non posset † quando est à iure statuta. Ita voluit Andræas de yserni. in titu. quæ sunt regal. in versic. & bona. tertia colum. & plenè Felin. in. c. qualiter & quendo. §. ad corrigẽdos. extrà de accusa. & causæ quibus inducor ad pœnam, de quibus infrà, aduersus prædictum Nardum fomentũ capiunt ex atrocibus iniurijs & successiuè ex assiduis incessibus ipsius querulãtis cũ hominibus armatis ante apothecã eiusdẽ Nardi, certo modo minãdo, & signis pessimis demonstrãdo velle ipm offendere ibi expectãdo armatos per cãtones stratarũ diuersis vicibus ob q̃ minimè audebat Nardus tpe exire ab eius domo absq; comitiua, ne offenderetur: cõsiderata quoq; leuitate dicti ipsius Pascareli voluntati. sicq; visum fuit sibi in tẽpore potuisse
4 † occurrere: per tex. in. l. vnica. quãdo licet sine iu. & iõ voluit similiter Bal. in. l. lege. per illũ tex. C. loca. in lec. antiqua referens ita fuisse de facto iudicatũ q̃ ex sola preparatione ad offendendũ vel aggrediẽdũ, licitũ est mihi offendere, vel occurrere. refert & sequitur Iaso. in. l. vt vim. ff. de iusti. & iure. Secũdò aduertendũ censui delictũ ipsum nõ fuisse perfectè cõsummatũ, iuxta ordinẽ mãdantis, ex quo nõ fuit sequutũ homicidiũ mandatum: & ideò succedit iuris dispositio q̃ quanuis pro actu cõsummato & perfecto, lex imponeret aliquã pænã determinatã: & postea contingit delictũ illud fuisse attẽtatũ: & tamen non perfectè consummatum: si reperitur, q̃ lex specialiter imponat eandem pœnam vel aliam limitatam debet illa imponi: vt in. l. j. C. si quacun. præd. potestate. l. is, qui cum telo. C. de sica. sed si nõ reperitur specialiter determinata mitius punitur, scilicet extra ordinem arbitrio iudicantis: vt probatur in. l. j. in prin.

prin.ff.de extraordinarijs criminibus. Ita not. Rayn. Baldus & Angelus in.l. prima.§.hęc autem verba.ff.qđ quisque iuris.quæ verba reputat Baldus ibi not. Cũ ergo attentata & tractata per ipm Leonardum nõ fuerint perfe
5 ctè ad exitũ perducta,† debet mitius puniri. Ita ex prædictis consuluit Alexander ita formaliter loquendo de delicto perfectè consummato, in consi. cxj.tertia columna.in primo volumine.& ideò voluit Iacobus de Ra., vt refert Bartolus in.l.prima.§.diuus.ff. ad legem corneliam de sicarijs.ꝙ licet attentans delictũ, quod tendit ad mortem puniatur pæna legis corneliæ de sicarijs:tamen quando non est sequntus effectus,& euentus,qui considera-
6 tur in † delictis:per.l.aut facta.§.euentus.ff.de pæn.poterit iudex ex hoc pænam minuere.pro hoc videtur text. prædicta lege prima.ff.de extraordinarijs criminibus.ibi:perfecto flagitio capite punitur;sed in perfecto deportatur.per quem textum dicit Gulielmus de cugneo in.l.si quis non dicam rapere.quod licet in atracioribus puniatur affectus,licet non sequatur effectus,id intelligendum est, vt puniri debeat eadem lege,sed non eadem pæna:sed mitius per.d.l.primam.ff.de extra ordino.crimi.&.d.§.euentus.& hoc etiam tenet Cy.in.l.si quis non dicam rapere.C.de episco.& cleri.Idem refert & sequitur consulendo Bartho.Cæp.in suo consilio vlti.pe.col.vbi subdit hæc
7 esse maximè † vera,præsupposita consuetudine,quæ dicitur esse per totam Italiam:quæ est, quod licet iura puniant effectum, etiam si non sequatur effectus:non habent locum secundum consuetudinem vniuersalem Italiæ.& hoc fuit dictum originaliter glos.in.x. colla.de pace iu.firman.§.iniuriarum. quam Bar.& alij attribuunt Spe.vt in specie nota.in.l.j.§.diuus.de sica.& idem,quod dicit Guliel.de cu.vbi.C. & Cæpo.in.d.consi. reperio consultũ fuisse,per.d.Frã.de albergotis de are. in consi.suo inci. n Dei nomine,amen. quòd Ciccus fante.in.ij.colum. quod est in libro meo diuersorum consilio. & vereor,quòd Cæpola eius formalia verba subtraxerit:vt adparet ex sui cõ
9 silij tenore: † & licet in atrocioribus enormibus aliqualis actus sufficiat ad effectum,vt puniatur.vt.d.l.si quis nõ dicam rapere. licet in alijs non tam enormibus, etiam si perueniatur ad actum non tamen ad effectum non noceat:vt.d.l.qui falsam.ff.de fal.attamẽ & grauius puniuntur actus ex delicto consummato,quam inchoato vt.d.l.j. de extraordi.crimi.Ita magistraliter voluit And.de Iser.in.c.j.§.si verò voluerit.ij.colum.de capita.qui cur.vendi.Ang.in trac.maleficio.in ver.Sempronium mandatorem.Tertiò & vltimò consideranda est partis remissio,& bona fama inquisiti probata:& quòd minimè alias delinquere consueuerit, quod multum considerauit.c.regni, ad peruersorum:intantum quod per-
10 mutat pænam amputationis † manus que alias statuta est pro vulnere illato. Quibus insuper suffragatur,quod nullibi expressum reperitur, per tex. seu glossas in hoc delicto, non subsequuta morte debere imponi pœnam mortis naturalis. Et ita in similibus cõ suetudo

ſuetudo pœnæ in regijs tribunalibus interpretata eſt:& quia prætenditur per fiſcum delictum ipſum reiteratum fuiſſe,in eadem perſonam percuſsi:& quod bis ſoluerit pecuniam Leonardus ipſe,vt Paſcarelus ipſe occideretur. Et quòd reiteratio aggrauet,quã-do delictum eſt reiteratum in eandem
11 perſonam.† intantum quòd vltimum ſupplicium imponi poſsit,non memini me legiſſe.Ideò non eundo per mendicata ſuffragia,reperio quòd ſi mando tibi mediante pecunia, vt occidas
12 hominem:& tu non occidas,† non teneor ego de homicidio,ex cauſa illius mandati.Ita in ſpecie determinat Dy. quem refert & ſequitur Ang.in.l.item apud Labeonem. §.ſi curauerit.ff.de iniur.& idem voluit Gandi.& in ti.de homici.& eorum pœn.iiij.col.licet concludat,quod ipſe putaret iudicem nõ delinquere, ſed bene agere, ſi in caſu predicto puniret ipſum mandantẽ pœna ſtellionatus. & idem tenet Augu. arimi. in addi. ad Ang.in ver. ſempronium mandatorem. iij.colum. & allegat etiam Ang.in cõſilio.xiiij.inci. nos Carolus.dicentem,quòd ſi homicidium non ſit ſequutum,licet aſſaſsinus debeat decapitari quia peruenit ad actum proximum: tamen ex quo delictum non fuit conſummatum in
13 morte:quia mors† non fuit ſequuta, bene faciet princeps ſi commutet pœnam in pecuniam:& eandem opinionem,videlicet quod non ſequuto homicidio in aſſaſsino delictum,non dicitur conſummatum: & ſic quod veniat eo caſu imponenda pœna pecuniaria, tenet & firmat.d. Amod.iuſt. excellens doctor,in ſuo tractatu ſindi catus in ver.Item in eo,quod dicti lo cij milites.in.iiij.col.vbi etiam dixit alias conſuluiſſe in ciuitate Senarum in fauorem Capitanei & militis ſoc qui carceratus aufugerat pro crim ne aſſaſsinatus:quia tenebatur in lo conſueto in compedibus. Et ſic ex qu attenta cauſa,pro qua detinebatur, niebat imponenda pœna pecuniaria reputari debuit diligens cuſtodia fuga eius non imputabitur ipſis o cialibus. Ex quibus omnibus & rum ſingulis concludo prędictum ma giſtrum Leonardum eſſe ad ſeruitia triremium regiarum in perpetuum portandum: & huius voti veritati & æquitati inhærendo,ſum Ego Thomas Grammaticus,Iudex magnæ Curiæ Vicariæ. Et licet aliqui ex iudicibus magnæ curie vicarie, & etiam ex dominis collateralis concilij diſſenſiſſent à voto prædicto:tamen illuſtriſſimus Prorex don Ramundus de Cardona mandauit ita exequi:vt conceſſum eſt, maximè concurrente cum meo voto ſuprà dicto,etiam voto excellentis domini Hieronymi de colle regentis cancellariam.

Thomas Grammaticus, Neapolitanus, Iuris Vtriuſque Doctor.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Alguzerij cùm ſint beruarij & viles perſonæ, non probant.*
2 *Teſtes dicentes cognouiſſe nomines de docte ad vocem, non dicendo, quod lucebat luna: vel quod erat lumen accenſum, non probant.*
3 *Alguzerij probant vbi examinantur à iudice ad*

ad inquisitionem, & famam ad suas aures reuerberantem: ita quòd quodammodo sub dissimulatione pertransiri non potest secus autem, vbi procedit super denuntiatione.

4 *In delicto commisso de nocte sufficiunt leuiores probationes, imò coniectura.*

5 *Quæ de nocte fiunt, dicuntur occultè & secretè fieri.*

6 *In nocturnis ob difficultatem probationum, sæpius iudex procedit ad torturam.*

7 *Portās arma, præsumitur habere malum animum.*

8 *Ex violentis probationibus nemo damnari potest vltimo supplicio: sed temperanda est sententia.*

9 *Tortura regulariter non infertur nobilibus.*

11 *Pæna capitalis, tunc pro homicidio imponitur, quando illud fuit dolo commissum secus, si culpa: & tunc dabitur mitior pæna. Et nu. 12. vt relegatio & non minor quinquenio. nu. 13. & 14. & etiam si occidens fuerit in lata culpa. nu. 15.*

16 *Qualitas personæ attenditur ad cognoscendum an dolo vel culpa homicidium sit commissum & nu. 17.*

Votum XXI.

SVmmi opificis presidio inuocato, Amē. In causa inquisitionis formatæ aduersus nobiles de caraciolis; quorum nomina honestatis causa obmittuntur super insultu & homicidio patratis, in persona regiorum Alguzeriorum, & ipsorum comitiua tria principaliter adducuntur ad eorum defensiones fundamenta, ex quibus intentionem 3 regij fisci penitus euacuasse asserentes absolutionē ab impetitione regij fisci expostulant. Et primum est, quod testes fisci aduersus ipsos producti minimè probationem inducunt, sint † Al- 1 guzerij, & sic viles personæ per. l. diuus & que ibi habentur per Bar. & docto. ff. de custo. reo. & iu. l. ea quidem. de accusa. & in. l. j. C. de cur. & statio. lib. xij. Secundum deponunt testes ipsi vnum ex predictis nobilibus, ad vocem cognouisse: & de nocte non assignando congruam rationem: vt quia per lumē accensum, seu lucente luna: quo casu ex iuris dispositione non probant: 2 † iuxta no. per Bal. & doct. in. l. ij. si nō speciali. C. de testamentis. Ita dicit singulariter Bal. minimè allegatus, in c. j. §. si instrumentum. de notis feud. Fran. de are. in. c. proposuisti de probatio. & in. c. cum causam. de testi. Alex. in consi. lxv. in. j. volu. Tertium, quia testes eorundem inquisitorum ipsos exculpant, dum deponunt se interposuisse ac vociferasse aduersus eorum demesticos, se cum armis à curia defendentes, retrocederent. dicendo vulgariter: *non mas, non mas.* Ex quibus omnibus culpa nedum carere verum & præmium consequi mereri à regia curia instantissimè asserebant. Quibus maturè consideratis & dimissis super uacuis, prout iudicio recti iudicis conuenit, quo ad primum, reperio conclusiuè doctores loquutos fuisse circa istos alguzerios in testes productos: nam distinguendo decidunt, quod aut iudex super denuntiatione inquirit, ob denūtiationē, † & famā ad suas au- 3 res reuerberātē: ita ꝙ quodāmodo sub

dissimulatione pertransiri non potest:
& tunc huiusmodi alguzerij in testes
recepti fidem facient : aut verò proce-
dit super denũtiatione:& tunc denun-
tiator habebit probare per testes ido-
neos & nõ per se. Ita dixit Salic.in.l.ea
quidem.de accusat.refert & sequitur
Alex.in additio.ad.l.diuus. iij.colũ.ff.
de custo.reo. Quod suffragabitur de-
lictum commissum noctis tempore, in
4 quo respectu † nocturni temporis suf-
ficiũt leuiores probationes, imò etiam
per coniecturas:vt not. Bar.in.l.si quis
ex argentariis.§.pen. ff.de eden.& ibi
not.doct.&in.l.si quando.C.vnde vi.
& in.l.de pupillo.§.si quis ipsi præto-
ri.viij.q.ff.de noui oper.nunc.Fede.de
señ.consi.cix.incip.nulli dubium.Ale-
xand.in consil. xxiiij.in.ij.volu.maxi-
mè,quia quod fit de nocte,est difficilis
probationis & inquisitionis : vt dixit
Bal.in.l.de quibus pœn.de legi.& not.
glo.in.l.si cũ exceptione. ff.quod met.
causa.in.§.in actione.quam ad hoc al-
legat Bal.in.c.j.§.porrò. quæ fuit pri-
ma causa benefic.amit.& plenè Alex.
in prædicto consil.xxiiij.iij.col.ex quo
5 † quæ de nocte fiunt, dicuntur occul-
tè & secretè fieri. Dixit Ange.in.l.si cũ
exceptione prædicta. & Bald.in.l.cùm
fratrem.in fi.C.de his, quib.vt indig.
Ang.in.l.j.§.occisores.ff.ad Sillania.&
ideò ob difficultatem probationum in
nocturnis sæpius iudex procedit ad
torturam : & quandoque ad condem-
nationem. Ita dixit Bald.in.l.quicun-
que.penul.col.C.de seruis fugi.& An-
gel.in.l.fin.C.de probatio. Quo verò
ad secundum, cùm non negetur eos-
dem inquisitos in prædicto insultu in-
terfuisse, licet probauerunt, quòd se
interponebant ad sedandum rixam &
insultum : frustrà obiicitur contra te-
stes eosdem nominantes, cùm omnino
ipsi ibidem interfuerint : & dari potest
pro vero, quòd dicta verba potulerint
aduersus eorum famulos aggressores
dicendo : *nòn mas, non mas* : quasi di-
cat, quòd id, quod fecerant, iam suffi-
ciebat : vel quòd se pœnituerunt re-
ad tantum processisse. Ex quibus ver-
bis inferri potest inquisitos ipsos non
habuisse animum occidendi, nec pro-
positum: attamẽ quia de nocte & cum
comitiua armatorum etiam cum ar-
mis adstatis per ciuitatem, & absque lu-
mine itinerabant contra deuetum &
banna ex delatione illa armorum &
7 tempore † nocturno præsumũtur ma-
lum animum habuisse : vt dicit glo.in
authen.de pace tenen.& eius viola.in
§.mercator.& sic deueniendo ad ma-
nus & arma cum famulis curiæ, negari
non potest, quin ipsi non adstiterint in
vulnere & successiuè morte illorũ po-
tius ex quadam lasciuia, quàm ex pro-
posito occidendi : & dato absque veri
præiudicio, quòd testes fisci in aliquo
remanerent elisi respectu obiectorum,
intantum quòd ex eorum depositio-
nibus non resultaret plena probatio:
attamen ex meritis processus inficiari
minimè potest, quin non resultẽt vio-
lentæ præsumptiones contra ipsos in-
quisitos, quòd ibi cum eorum familia
armati non adstiterint : & ex iuris di-
spositione licet ex violentis præsum-
8 ptionibus nemo damnari † potest cor-
poraliter vltimo supplicio : vt dixit
Inno.in.c.quia non verisimile.de præ-
sumpt

ſumptio. Bald.in.l.non eſt veriſimile. quod met.cauſa.& Andr.de Yſer.in conſtit.intentionis.iiij.col.ſub rubrica de illicita porta armorum.& Alexan. conſi.cxv.iij.volu.& maximè, vbi amplecti vellemus opinionẽ illam, quòd nobilibus regulariter non ſit inferen-
9 da † tortura: prout dicit Odoff.in tracta.de quæſtionibus. refert & ſequitur Franciſ.Bruñ.qui ſatis egregiè ſcripſit in materia torturæ, in tractatu de indic.& tortu.viij.colum.in princ.attamen omnino pœna venit inferenda,
10 vbi ex violẽtis pręſumptionibus † proceditur: ſed moderatur iudicis ſententia in aliam mitiorem pœnam. Ita voluit Abb.in.c.auditis.vlti.col.de præſcriptio. Bal.in.l.fi.de probatio.& Iaſ. in.l.j.ix.colum.C.de ſeruis fugi. Item conſidero, quòd tunc pro homicidio imponitur pœna capitalis, quando fuit illud dolo commiſſum. Secus, ſi ex
11 culpa. † Ita tenet Ioan.Andr. in.c.ſignificauit. de pœniten. & remiſsio.in nouel.Bal.in.c.j.§.j.in fi.de pace iuramen.firman.& in.c.j.in princi.colum. iij.de pace tenenda. Ioan.Andræas in additionibus Specu.in rubrica de ho-
12 micidiis. † vbi in ſpecie dixit, quòd tenetur alia mitiori pœna. Idem tenet Floria. in.l.ſcientiam. §.qui cùm aliter.ad legem Aquiliam.vbi dicit, quòd eo caſu debet imponi pœna pecuniaria vel relegatio ad tempus, puta ad quinquennium. Idem tenet Azo in ſumma ad leg.Corne.de ſicar. Pau.de caſt.in.l.j.C.vbi ſena.vel clariſ. Cæpo. in conſil.xxix.&.xxx.domi. Signo. de homode.in diſputa.ſua incipien.quæſtio talis eſt.& ſubdit ibi Cæpol.quòd
13 talis relegatio non debet eſſe † maior quinquennio: imò plus, ſi per ſtatutum pro homicidio imponitur pœna capitalis, debet intelligi in homicida doloſo, non autem culpoſo: ſed in commiſſo ex propoſito occidendi: quia tunc
14 † punitur arbitrio iudicis inſpecta qualitate culpæ, vt relegatione temporali: vel alia, iudicis arbitrio. ita in ſpecie conſuluit Raphaël Fulgo.conſil. cxxxiiij.incipiẽ.viſis dementia. in fi.& tenet Bal.in.l.data opera, C.qui accuſare non poſſunt.in.vj.colum.ſubdens, quòd aſſeſſores ignorantes conſueuerunt dicere contrarium, inhærẽtes verbis ſtatuti ſimpliciter loquẽtis.& idem concludit Paul.de Caſt.in.l.j.vbi ſena.vel clariſ.referens ſe ita pluries conſuluiſſe, & à morte aliquos defendiſſe. idem conſuluit Paul.de Caſt.in conſi.
15 cxcj. † Et præmiſſa dico procedere, etiam ſi occidens fuiſſet in lata culpa: quia vbi tractatur de pœna corporali, lata culpa non æquiparatur dolo. Ita Barto.in.l.j.§.non autem.ff.ſi quis teſtamen.liber eſſe iuſſus. Sali.in.l.ſenatus.C.de his qui ſibi aſcripſe. Petr.de Anchar.in clemen.j.de homicid. Ang. in tractatu maleficior. verſic.ſcienter & doloſè. Alexand.in conſi.cx.in.j.volumi.& conſi.cxl.&.cxliiij.in.ij.volu.& quod non fuerit ex propoſito, & ſic in dolo, conſidero duo: & primò prohibitionem factam famulis armatis, ne vltra procederent ſe interponẽdo & vociferando. Item ex qualitate perſonarum ipſorum nobilium: quia non rixoſi, non ſcandaloſi, aut malæ vitæ:
16 † ita quòd veriſimiliter talia attentare ex propoſito voluiſſent: quod ſatis

H conſ

conſiderandum eſt ad excludendum dolum.ita voluit Sal.in.l.j.C.de ſica. Cæpo.in conſil.xxxj.colū.iij.& conſil. xxxiij.Quibus ſuffragatur,quòd verè
17 occidens per laſciuiam,† non teneatur.l.Cornelia.de ſicar.ad pœnā corporalem.voluit glo.in.l.ſi ſeuerior.C. de his,qui no.infa.& ibi Bal.glo.in.l.j. ad leg.Corne.de ſicar.Floria.in.l.dolo malo.ff.de ſeruo corrup.& ſic iſto
18 caſu delinquens debet banniri.†dicit Paul.de Caſt.in.d.l.& ſi ſeuerior.& in l.nemo deinceps.de epiſco.audien.& in prædicto conſil.cxcj. Ex quibus omnibus concludo, quòd cùm præfati nobiles non adpareant principales in occidendo, nec vulnerando, videlicet quòd ipſi vulnerauerint vel occiderint: ſed quòd armati adſtiterunt non ex propoſito, quòd condemnetur in exilium per triennium in inſulam propinquiorem. & huius voti ſum Ego Thomas Grammaticus, iudex magnæ curiæ vicariæ:& ita fuit communi voto iudicatum & exequutum:licet exequutio exilij durauerit per breues dies ſic volente Illuſtriſsimo don Ramundo de Cardona prorege.

Thomas Grammaticus, Neapolitanus, Iuris Vtriuſque Doct.

SVMMARIVM.

1 Indicium debet probari per duos teſtes.

2 *Teſtis deponens non veriſimile, non probat: vbi multa de non veriſimili.*

3 *Teſtis luſor repellitur à teſtimonio: teſtis criminoſus ſimiliter. & nume. 4.*

5 *Blaſphemator repellitur à teſtimonio. & melius.nu.6.*

7 *Mala vita & fama, repellit teſtem.*

8 *Teſtis pauper ſi non probatur bonæ vitæ, repellitur à teſtimonio.*

9 *Teſtis valde amicus, repellitur à teſtimonio.*

10 *Inter corrixantes ſi non adparet quis primò incœperit, præſumptio eſt contra magis rixoſum, ſeu conſuetum rixari.*

11 *Et econtrà præſumitur pro eo, qui eſt pacificus & quietus.*

13 *Conſuetudo & qualitas hominis attenditur in præmiſsis.*

14 *Robuſtior præſumitur aggreſſor, dum non adparet quis primò inſultauerit.*

15 *Inſultator ſi non adparet quis primò fuerit ex verbis prolatis per aliquem, ex eis præſumi poteſt quis fuerit.*

16 *Voluntas datur ex verbis intelligi. vbi multa cumulata circa hæc.*

Votum XXII.

ALtiſsimi *Dei* adiutorio inuocato, Amen. In cauſa honeſtæ mulieris Santæ, de la barra, cum Diana tabernaria querulantis de vulnere in capite cum cultellatio. Producuntur ad probationem querelæ plures teſtes, inter quos eſt Ioannes de Adornata, deponens audiuiſſe ipſam Santam dicentem aduerſus Dianam: *non te curare: va cum Dio: che non te ho poſſuto tagliare lo naſo: che per te lo tagliaro de la facie te ho dato ma non me e andato imparo. Impero non me ſcaperai.* Secũdò depoſuit Ioannes Siculus, quòd dum Santa dixiſſet certa verba contra Dianam: vir eiuſdem Santæ reſpondebat: *non lo dire cum diabolo che li hai*

hai dato ma di che non li hai dato. Tertiò deposuit Francesca stantione: *che le trouo ambe due afferrate ad capilli*: & Diana tenebat cultellatium: & nepos eiusdem illud exposcebat à Diana ipsum tenente in manu: & Santa iniiciebat lapides contra Dianam. Pacella deposuit, quòd vidit Santam exire à casalenis scapillatam, & sic sparsis crinibus: & insequebatur ipsam Dianam prædictam vulneratam in capite: & Santa proiiciebat lapides, sed non percussit eum eis. Et circa primum testem, videlicet Ioannes de adornata, licet nil deponat de actu ipsius delicti, taliter ꝙ concludat de visu, nisi generice de asserta confessione: tamen vnicus est & singularis in dicto suo: nec habet contestem, ex quo potest indicium resultare: quòd indicium requiritur saltem per duos testes probari: vt dicit glo. singula. in. l. fi. ff. quod met. causa. parique modo nõ habet obstare depositio Ioannis Siculi, qui similiter singularis est in suo dicto: nec habet contestem: nec si recte consideretur eius depositio, loquitur ad aliquod propositum: sed distat à verisimili, quòd vir Santæ voluisset publicè & fortiter dicere eidem Santæ: *non dire che li hai dato: ma di che non li ai dato.* ex quo minimè dicta Santa dixerat percussisse Dianam: vt ex eiusdem depositione liquet: & sic extra propositum videretur, quòd vir ex se. talia verba dicere voluisset, & ita publicè eidem Dianæ: & sic licet sit singularis in suo dicto: attamẽ tanquàm deponens non verisimile, non probat. l. iiij. in prin. & in. l. ob carmen. in. §. fi. ff. de testi. & in. l. nõ est verisimile. ff. quod met. cau. vnde resultat, quòd iudex testi in verisimili deponẽti non debet fidem dare. Ita consuluit Pet. de anch. in suo consi. incip. extra ordinem contractuum. vlti. col. & in alio consi. inci. visa facti narratione, & copia testamẽti. vbi dicit, quòd contra id, quod non est verisimile, non debet quis audiri. & alibi dicit Alex. consi. xcv. in. iiij. volu. quòd testimonium non verisimile, est suspectum: nec dato absque veri præiudicio, quòd aliquod indicium possit inferri ex mendacibus eorum depositionibus resultasse, dico quòd satis sufficiẽtissimè ad ipsorum repulsam probatum est eosdem esse vilissimos malæ famę & vitę, pauperrimos, lusores, bla-
3 sphematores Dei & sanctorum: & † iure cautum est lusores à testimonio repelli. dixit Lanfrã. de oria. in. c. quoniã contra. vers. testiũ. col. iiij. in fi. de probat. & ob blasphemiam adparet testis
4 criminosus: † & criminosus nõ admittitur in testem per. c. testimonium. de testib. & maximè in criminalibus: quia per crimen quis efficitur vilis. l. j. C. vbi senato. vel claris. ita dixit Bal. in auth. si dicatur. de testi. circa fi. Bal. in. l. cunctos populos. C. de summa trini. & fide catho. & Abbas in prædicto. c. testi-
5 monium. de testi. † Item cum blasphemator sit in peccato mortali, & peccatum mortale repellit à testimonio dixit Franc. Zaba. in. cap. penultimo. de testibus. subdens dictum capitulum procedere in quolibet peccato mortali: cùm generaliter loquitur: & subest ratio: quia per peccatum mortale quis à Deo excluditur: & sic cùm sit Deo infidelis, præsumitur quòd nec ho-

minibus ſit fidelis. Ita etiam tenet Ab-
bas in.d.c.penul.nec pręſumitur emen
datus de crimine,niſi probetur de emē
datione per ipſum criminoſum:vt ple-
nè per Ioannem de Imol. poſt alios in
c.teſtimonium de teſtib.circa vltimam
columnam.eò quia repulſans teſtem ex
crimine habet fundatam intentionem
ſuam per capitu.ſuper eo.el primo.de
teſti. Ergo ſi excipitur de emendatio-
ne,eſt neceſſe probare de ead.l.ij.ff.de
probatio.ſiue delictum ſit occultum,ſi
ue manifeſtum, ſecundum eum. Et eſt
de mente Hoſti.& Io.and.in.d.c.teſti-
monium.Ita etiam in ſpecie conſuluit
Alex.de Imo,conſi.clij.iiij.col.in.v.vo
6 lu.vbi dixit,quòd luſores † & blaſphe-
matores repellūtur à teſtimonio.& idē
conſulendo tenet Philip.deci.in conſi.
clxiij.inci,diuino implorato præſidio.
in cauſa matrimoniali &c.in nona.col.
7 verſi.xiij.opponitur.† Accedit inſuper
eorum mala vita & fama, quæ pariter
ipſos repellit à teſtimonio.c.licet de fo
ro competenti.c.ſuper eo.&.c.teſtimo-
nium.de teſti.Ita decidit Specu.in titu
lo de teſte.§.primo columna.xxxv.ver
ſicu.item,quòd eſt probatæ vitæ.& ſe-
quitur etiam domi.Sthepha.aufreri.in
tracta.de reprobatio.teſt.verſicu.malæ
vitæ.& conſuluit etiam Alex.de Imol.
conſi.cl.iij.columna.in quinto volumi
8 ne.† Et maximè concurrente paupertate,quæ facit vt teſti non credatur, ſi
aliter bonæ vitæ non probetur:vt in.c.
ſi qui.& ibi de teſti.ita Specu.in titulo
de teſte.§.primo.verſicu.quòd eſt pau
per.& ſic exiſtens malæ famæ & pau-
per,repellitur à teſtimonio.c.licet cau-
ſam.de probatio.l.ij.in princip.ff.de te
ſtib.notat Hoſtien.& Abb.in capitulo,
ſuper eo.el ſecundo.de teſtib.Quo ve
rò ad Franceſcam ſtantione teſtem pro
ductam, inquantum depoſuit, quòd
Diana volebat eripere ſeu auferre co:
tellanium à manibus Santę ſub præ-
textu, quòd erat ſuum:hoc non habet
obeſſe eidem Santæ: tum quia teſtis
ipſa eſt ſingularis in dicto ſuo,nec ha-
bet conteſtem:tum quia hoc non dixit
præfata Santa:tum etiam,quia Fran-
ſca ipſa probatur amiciſsima eiuſdem
Dianæ:& vltra amicitiam magnam fre
quentat & conuerſatur cum ea come-
dendo & bibendo in eius taberna & do
mo:& indubitati iuris eſt magnam am
9 citiam † repellere teſtem à teſtimonio.
dixit Specul.in titulo de teſte.in prin-
cip.Bald.in.c.primo.extrà de teſtib.&
conſuluit Roma.in conſilio.cccc.v.in-
cipiente:quæſtio propoſita.Felin.in.c.
quoties.ſecunda columna.extrà de te-
ſtib.& intantum probatur magna ami-
citia inter eas,quòd teſtes depo...
credere: *che ſono tuti vna coſa in...*
quòd Franceſca pręfata iuraret fa...
pro dicta Diana.Econuerſò produci-
tur ac plenè probatur ad inſtantiam
ipſius Santę,de eius optima fama,con-
uerſarione & vita: & quòd conſueuit
pacificè viuere: & econtra probatur,
quòd prædicta Diana eſt tabernaria,
& vilis perſona,ſcandaloſa, & conſue-
ta cum pluribus rixari,& iniurias ac
conuicia inferre: quod multum in iu-
re conſideratur in delictis,vbi non ad-
10 paret quis primò incœperit.† Nam eo
caſu præſumitur contra magis rixo-
ſum ſeu ſolitum rixari, quòd primò
prouocauerit ad rixam:vt voluit Albe
ric.

ric.de rosa.in.l.vt vim.ff.de iustitia & iur.Cardi.in clementina prima de homici.in.xxxiij.questione. Cæpol.in consi.xxviij.col.iiij.& econtrà præsumitur pro eo,qui est pacificus & quietus:vt di
22 xit Cæpol.in consi.xxix.colũ.iiij.† Ad quod facit: nam aliàs attenditur consuetudo,& qualitas hominis.l.vel vniuersorum.ff.de pig.actio.l.qui semisses.ff.de vsur.l.non omnis.§.à barba-
23 ris.ff.de re milita.† Item,vbi delictum reperitur perpetratum inter duos: & vnus est magis grauiter percussus, quã alius,presumptio est,quòd ille qui fuit grauiter percussus fuerit aggressor.Ita dicit Cardi.in cle.j.de homici.argu.l. scientiam.§.stramenta.ff.ad.l. aquiliã. Alber.de rosa.in.l.vt vim.ff.de iustit.& iur.& sequitur Lud.bologni.in suo cõsi.xxxvij.v.col.vnde cùm Santa fuisset modicum percussa in capite seu facie, vt deposuit Thomas cognamiglio de resina:& prædicta Diana grauiter fuerit percussa: ergo sequitur, quòd ipsa fuerit aggressor & insultatrix:quòd ꝓbatur potisimè in facto & in iure. In facto enim deponunt infiniti testes, ꝙ prædicta Diana est grandis staturæ & de similitudine gygantis: & econtrà, Santa est paruæ,staturæ,debilis, & satis iuuenis. Imò plus deponunt testes, quòd de prædicta Diana fierent tres Santę:& quòd Diana ipsa est robustior & fortior Santa & ideò succedit alia iuris dispositio,quòd non adparẽte quis
24 ex duobus† fuerit aggressor,prẽsumẽdum est contra eum,qui adparet robustior,quòd ipse fuerit insultator.Ita voluit Feli.in.c.capitulum.el.j.xvj. colũ. de rescrip.& in.c.j.ij.col.extrà de treuga.& pace.Item corroboratur hoc ex alio:quia prædicta Diana tempore insultus perpetrati dicebat contra Santam:*non te curare che me te hoposta tre volte sotto & si non era per tuo nepote te haueria scannata*,ita deposuit Thomas scognamiglio,& Oliuerius scognamiglio testes producti per ipsam Sãtam.Ex quibus verbis adparet animum habuisse offendendi dictam Santam.& sic sumitur coniectura alia,quòd ipsa fuerit in
25 sultatrix.† ita voluit Bartho.Cæpo.in d.consi.xxix.col.iiij. quod corroboro:
26 quia verbis† datur animus & volũtas intelligi:quia vt inquit Philosophus, voces sunt notæ earum pasionum,quę sunt in anima.& sequitur Bal.in.c. mãdatum.penul.col.de rescrip.& in consilio scismatis.in.viij.colũ.& ideò dixit idem Bal.in.l.voluntatis.C.de fideicõ. quòd non credimus hominem velle,nisi illud,quòd dixit.& dixit idem Bald. in.c.j.vj.col.de constitu.quòd vbi habemus sonum verborum,non egemus interprete.& alibi Bal.in.c.ex transmissa.de restit.spol.dixit,quòd vox est instrumentum datum homini ad significandum per labia cor & voluntatem:& ideò non ab re quamplures testes deponũnt attenta robusticitate & magnitudine personæ ipsius Dianæ,nullatenus credere posse,quòd prædicta Santa eãdem Dianã percusserit:sed quod Diana ipsa ita furibunda irruendo semetipsam,vulnerauerit. Nec obstaret,si allegaretur ex aduerso Salic.dicere in.l. fi.C.de probatio.quòd si inter duos rixantes vnus reperitur percussus,quòd licet omnino fuerit visus percuti,quod tamen præsumitur à corrixante secum

percussus seuvulneratus. Nam hoc per suprà dicta intelligi debet, data æqualitate inter rixantes: secus vbi adpareret corrixans robustior & fortior altero: vel vbi adpareret alter consuetus rixari per suprà dicta iura & rationes: quia eo casu iura præsumunt contra ipsum vulneratum, quòd fuerit aggressor & sic concurrunt in excusationem alteri' & nihilominus minimè in rei veritate probatur, quòd fuerint visi rixari seu se percuti adinuicem: vt. s. Ex quibus concludo præfatam Santa penitus innocentem absoluendam: & ita pronuntiatum fuit per Magnificũ. V. I. Doct. dominum Coluccium copulam, auditorem comitis ruborum, cuius prædictæ mulieres erant vasallæ & sub eius iurisdictione.

Ego Thomas grammaticus Neapolitanus, Iuris Vtriusque Doctor.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Percutiens cum baculo, licet non habuerit animum occidendi: attamen quando percussit in capite, præsumitur habuisse animum occidendi.*

3 *Famulus seu famula dum reperitur in domo mortua, præsumitur à domino domus occisus, vel à domina, si dominus est absens.*

Percußio in capite, est magna & periculosior, quàm in reliqua parte corporis.

4 *Præsumptio vna tollit aliam.*

5 *Percutiens cum baculo, non videtur habuisse animum occidendi.*

6 *In percutiente animus occidendi, vel non præsumitur ex genere armorum. & nu. 7.*

8 *Factis datur voluntas intelligi. Et multa circa demonstrationem voluntatis ex verbis.*

10 *Percutiens cum baculo, dum potuisset percutere cum ferro, & occidit, non punietur, vt homicida.*

11 *Damnari quis non potest ad mortem, nec pœna ordinaria imponi. dum quis ex præsumptionibus damnatur, sed alia mitior pœna.*

12 *Præsumptio vna tollit aliam: & pariter vnū indicium tollit aliud: & vna coniectura tollit aliam.*

13 *Occidens aliquem vltra propositum, & non ex deliberatione præcedenti, vt verberans cum baculo seu aliter, non tenetur de occiso, sed mitiori pœna.*

Pœna delicti est temperanda alicui, dum iusto dolòre commotus crimen commisit.

15 *Iniuriam si mihi fecisti dicto vel facto, & ego prouocatus, similiter intuli tibi iniuriam, non sum condemnandus, sed mitius puniendus.*

17 *Iniuriam si mihi verbis fecisti, & ego gladio te offendi, de minori pœna erit mihi subueniendum.*

19 *Pœna capitis si quis pro aliquo delicto venit plectendus, iudex tamen potest ex causa pœnā prædictam minuere.*

20 *Pœna mortis quando venit imponenda pro homicidio, & ex aliqua causa minoratur pœna: eo casu pœna non potest extendi, vt sit corporalis seu corporis afflictiua: sed pecuniaria, vel alia: dummodo corpus non affligatur.*

21 *Pœna homicidij licet sit pœna mortis: tamen est in facultate iudicis ipsum non condemnare ad mortem: sed deportare si vult.*

22 *In pœnis corporalibus mitius punitur nobilis, quàm popularis: & sic nobilitas alleuiat pœnam delicti.*

23 *Pœna corporalis quælibet, est maior qualibet pecuniaria.*

24 *Delinquens quando non fuit assuetus. delinquere*

quere, nec probatur aliàs deliquisse, nisi semel tantum: poterit eo casu iudex pœnam ordinariam minuere, imò & indulgere.

25 *Homicida quilibet non decapitatur: sed is demum, qui est humilioris vitæ: qui verò est honestioris vitæ, deportatur.*

Votum. XXIII.

Conditoris machinæ mundialis præsidio postulato, Amen. In causa magnificæ Lauinæ de Annychino cùm Regio fisco, super homicidio commisso in personam Argentinæ eius alumnæ. Liquet enim ex processus meritis, quod comperta prægnante Argentina prædicta ex nobili Antonio Carnago, vt asserebatur, & viro eiusdem Lauinę: & quam Argentinam Lauina ipsa præmaximè diligebat: prænimio dolore ac displicētia commota eandem Argentinam baculo pluribus ictibus verberando percusit: & vltimò in capite percussa cecidit: & tandem mortua est. Hæsitatum fuit igitur, qua pœna nobilis Lauina ipsa plectenda veniret? Et licet prædicta Lauina semper negasset, licet pluries examinata super homicidio prædicto per eandem cōmisso: attamen: quia famula ipsa fuerat occisa in eius domo ex iuris præsumptione præsumebatur ab eadem domina domus interfecta, stante absentia diuturna eius viri. Ita voluit Dynus, in. l. prima. §. si quis in villa. ff. ad sylla. Barto. Brixien. in quæstionibus dominicalibus: vt refert Ioannes Andręas, in capitulo significasti. de homicid. & idem Calcaneus in consilio sexagesimo incipiente, ventura & fratres. quarta columna, & consulit dominus Catho. saccus Comes & Miles inter consilia Calcanei, consilio sexagesimotertio. quod incipit & placet suprà scripta conclusio. Attamen ex prædicta præsumptione & alijs indicijs, dum per magnam curiam fuisset mandatum, vt accedere debuisset ad castrum nouum, confessa est sponte, proùt suprà in themate præmisso. Et certè prima facie dicendum videretur, quod pœna mortis, quæ ob homicidium inferri debet, per textum in lege tertia. codice de episcopali audientia. cum vulgar. & maximè, cùm in capite percusserit. Et licet consideranda sit qualitas instrumenti offensiui: prout est baculum: Attamen quia cùm ipsa
2 percusserit † in capite, præsumitur habuisse animum occidendi. Textus est & ibi Docto. in capitulo significasti. el secundo. de homicid. in fine. & voluit Bartolus, in. l. prima. §. diuus Adrianus. digestis ad legem corneliam de sicarijs. Angelus, in tractatu maleficiorum, in versiculo, scienter & dolosè, in versiculo, & dictus Titius, ex interuallo ex dictis vulneribus mortuus fuit. versiculo sed aduertas, ne erres: maximè cùm caput sit membrum diuinum, secundum Aristot. & de facili eo læso omnes spiritus ab eo descendentes deficiunt: prout refert Baldus, in lege prima. §. ad hæc, quarta columna. de pace iuramento firmanda.

3 †Accedit insuper, quia percutere in
capite, est magis periculosum, quàm
in reliqua parte corporis. dixit Raph.
in consilio. cxxxiiij. Antonius de Bu-
trio, & Ioannes andræas in dicto cap.
significasti. el secundo. qui subdunt,
quod rarò liberatur, qui percutitur in
capite, quod maximè dicunt vigere
Bononiæ. Sed præmissis non obstanti-
bus, contrariam sententiam arbitror
de iure veriorem ex infrà scriptis. Et
primò: nam licet percutiens cum ba-
stono in capite, præsumitur habere a-
nimum occidendi per supra dicta, ta-
men hæc præsumptio potest tolli per
4 aliam præsumptionem, †cùm vna prę
sumptio tollat aliam. l. diuus. C. de in
integrum restitutio. cap. auditis extrà
de crimi. falsi. capitulo tuam. & ibi glo.
de sponsa. & voluit Bal. in. l. Pacome-
nius. ff. de hęredibus instituendis. Ioan
nes andr. in suo consilio. xij. incip. visis
instrumentis. tertia col. Alexan. consi-
lio. ciij. incipiente, videtur. vij. colum.
primo volumi. & quod præsumi non
debeat habuisse animum occidendi,
5 ostendi potest, †nam verberauit seu
percussit cum baculo. quo casu non vi
detur habuisse animum occidendi. Ita
dixit Bald. in procœmio fforum. tertia
colum. & ibi dicit, quòd percutiens cũ
baculo non tenetur de vulnere letali,
ex quo cessat animus occidendi. pro
quo faciunt in argumentum dicta per
eundem Bal. in. l. solum quinta colum.
6 C. de resti. Et quod † ex genere armo-
rum deprehenditur animus occidendi
tenet Francis. de aret. in consilio trige-
simosecundo. incipiente, sic dicit. quar
ta columna & consilio centesimoqua-
dragesimoseptimo incipiente, visa con
sultatione. sexta columna. Alexander
consilio. cxl. in secundo volumine. &
consuluit etiam Soci. consilio. clxxix.
incipiente primo aspectu est. Nam sa-
7 tis quidem est dum animus †occiden-
di colligi adparet ex genere armorum
quo quis percutit, per text. in. l. prima.
ff. de sica. & in cap. significasti. de homi
cid. & not. Bar. in. l. diuus. ff. ad. l. cor-
neliam de sica. Cyn. in. l. is, qui cum te-
lo. C. eo. tit. & in. l. eum qui. C. de sica.
& in. l. j. & ibi Bald. & doct. C. de emen-
datione seruorum. Secunda præsum-
ptio est: nam domina Lauina ipsa vi-
dens Argentinam cecidisse statim, vt
testesmet producti per Regium fiscum
deponunt, satis ægrè tulit dicendo ei-
dem testibus, quòd non credebat tan-
tum offendisse prædictam Argenti-
nam; & sic descendit ad cameram ca-
piendo saccarum cum aqua, vt eidem
succurreret. Ex quibus verbis & factis
satis demõstratur eius animus, & quòd
non animo occidendi percusserit: &
8 quòd factis detur voluntas † intelligi
est textus in. l. reprehendenda. cum vul
gari. de institutionibus & substitutioni
bus talis enim pręsumitur animus, qua
lia sunt facta, secundum Ludouicum
consilio. xcvj. incipien. in Christi no-
mine, Amen. Super eo quæritur. Hinc
ergo est, quòd prædictæ dominæ La-
uinæ valde indoluit, postquã cum sac-
caro & aqua accessit, & non valuit il-
lam adiuuare: & ideò se tristem exhi-
bens, dixit: *che non credeua hauere li fatto tanto male*, & ideò satis ex verbis & ge-
stis perpenditur eius animus. Nã mens
est radix verborum, & eius substantia
pri

prima,& cor, est imperator linguæ, & habet eam, sicut mancipium sub sua iurisdictione,& quod lingua cedit cordi,& sub iugo mentis verba existũt tanquam sub suo imperio originali. Ita dicit egregiè Bal.in.c.mandatum.prima columna.extrà de rescriptis. præsumitur enim quis velle, quod verbis expresit. Nam verba sunt notæ earum, qui sunt in animo passionum.l.Labeo. §.idem Tubero.ff.de supellec.lega. ita dicit Baldus in capitulo primo de testi.& in.c. super literis. quinta columna.de rescriptis. allegando Cassiodorum dicentem,quod nullum est maius mentis nostræ testimonium,quàm qualitas inspecta verborum.& idem voluit Baldus in.l.voluntatis.in fi.C.de fidei commiss.& subdit,quòd non credimus hominem velle nisi id, quod dicit. & ideò dixit Bald. in.l.ea,quæ.circa principium.C.quomodo & quando iudex: quòd vox, est mentis euidentissimum argumentum & alibi, lingua,est organum intellectus,seu nuntius intellectus ita dicit Baldus in consilio scismatis, posito sub Rubrica.C. si quis aliquem testari prohibuerit. & ideò dicit Bald. in cap.primo.extrà de cõstitutio.quòd vbi habemus sonum verborum,nõ egemus interprete.& Bald. in.c. ex transmissa.de restitutio.spoliatorum. dicit, quod vox est instrumentum datum homini ad significandum per labia cor & voluntatem. Tertia prçsumptio erit. Nam nulli dubium,quod prædicta domina Lauina erat in eius domo,in qua non deficiebant enses & gladij, & alia arma offensibilia,cum quibus facillimè potuisset eandem Argentinam occide

re, si voluisset, aut si aliter necare decreuisset, & sic potuisset ferro percutere & percusit cum baculo & occidit,
10 †non ex hoc puniri debet, vt homicida. Ita in proprijs terminis concludit per pulchra media cõcludentia domi. Hyppoli. Marsiliensis in.l.prima.§. diuus Adrianus.v.col.ff.ad.l.corneliam de sicarijs. Ex quo præsumptio,quæ resultat ex percusione in capite,tollitur ex præsumptione armorum. cum quibus ille percusit, sicut econtrariò præsumptio armorum cum quibus percussit,tollit præsumptionem ex percusione capitis,imò dicit ipse dicendum esse quòd ista præsumptio armorum, cum quibus illa percusit,debet magis tollere contrariam præsumptionem, quàm econtrà: quia in dubio promptiores & faciliores debemus esse in absoluendo, quàm in condemnando, vt in regula, in pœnis.de regulis iuris.in sexto. & in l.semper.de iure immunita.& in.l.Imerito.ff.pro socio.& in.l.fauorabiliores. de regu. iuris. Quarta & vltima præsumptio est. Nam ex percusione in capite, præsumetur habuisse animum occidendi.hoc est, quòd ita præsumendũ
11 esset, † sed quia ex præsumptionibus nemo posset ad mortem damnari, nec imponi delinquenti pœna ordinaria delicti:sed alia mitior:vt dixit Inno. in cap.quia verisimile. de præsumptioni. Bal.in.l.non est verisimile.ff.quod metus causa. Abbas in.c. auditis extrà de præscriptio. Anto. de Butrio. & Abbas in capitulo quanto. extrà de præsumtionibus. Petrus de Anchara. in regu-
12 la,semel malus.de regulis iuris.† Vnde cùm vna præsumptio tollat aliam,

& pariter vnum indicium tollat aliud,
vt consuluit Alexander consilio. lxx-
vij. incipiente, in causa accusationis.
primo volumine. vltima columna. &
vna coniectura tollat aliam, vt consu-
luit Baldus in consilio trigesimosecun
do. secundo volumine. incipiente; pro-
ponitur. & Fulgosius consilio. clxxiij.
in causa &c. Angelus in. l. iniuriarum
§. si quis de honore. ff. de iureiurando
non adparet, quòd animus occidendi
interuenerit, imò nullatenus ex propo
sito id perpetrasse dicẽdum est, consi-
derata qualitate personæ in processu
producta, quæ probantur pia, clemens
& satis misericordiosa suis famulabus
& in specie erga ipsam Argentinam,
quam præcæteris diligebat, tanquam
suam alumnam, vt omnes testes testan
13 tur, † & ideò ex iuris dispositione san-
citum est, vt si quis vltra propositum
aliquem occiderit, & non ex delibera-
tione præcedenti, eundem cum bacu-
lo verberando, & contingat percus-
sum ex ipsa percussione mori, quòd ta
men de occiso non tenebitur, sed alia
minori pœna puniri debet, cùm vltra
eius animum & propositum deliquisse
pernoscatur. Ita singulariter consu-
luit Paulus de Castro in consilio cen-
tesimononagesimosecundo. incipiente
in causa carceratorũ. vbi respondet ad
omnia obstacula, quæ adduci possent.
& sequitur Angel. Arimi. in additio. ad
Angel. in tract. ma. in versi. appensatè.
in fine. in versi. & dictus Andræas Ar-
matus sequitur Hyppol. Marsi. in sin-
gula. suis. in singu. clxxvj. incipiente,
voluntas. ¶ Præterea, considerandum
est, prout etiam testes fisci deponunt,
quod audito nouo prægnationis præ-
fatæ per eandem Lauinam: & quòd e-
ius viro, concepisse dicebatur, sa-
tis superque liquet existente illa eius
alumna & charissima, quòd fuerit iu-
sto dolore commota, seu turbata, d-
querendo certissimè scire, ex quo con-
ceperat, eandem verberare cœpit. vn-
de si iusto dolore commota seu turba-
4. ta id contingit, † debet pœna delicti
temperari. per. l. si adulterium cum in-
cestu. §. imperatores. ff. de adulterijs. &
per dictum Speculatoris in titu. de ac-
cusationibus. §. primo versi. quid si me
vocasti latronem. vbi singulariter di-
xit, quòd si dicto vel facto fecisti mihi
15 iniuriam, † & ego prouocatus ex hoc
similiter intuli tibi iniuriam, quòd ex
hoc non sum condemnandus, sed mi-
tius puniendus. & idem tenet Flor. in
l. prima. §. cùm arietes. ff. si quadrupes
pauperiem fecisse dicatur. vltima co-
lumna. & Angelus in tractatu malefic.
in versiculo verba contumeliosa. in se-
cunda charta. versic. quid si aliquo di-
17. cto, † vel facto. Et si cum verbis iniu-
riosis me offendisti, & ego gladio te of-
fendi, de minori pœna erit mihi subue-
niendum. Ita pulchrè & singulariter
Angelus in dicto. §. imperatores. & se-
quitur Augustr. Arimi. in dicto versi-
culo verba contumeliosa. versiculo, &
idem Titius se defendendo. Vnde suc-
cedit, quòd cùm commiserit homici-
dium maximo dolore commota, non
debet Lauina ipsa ex huiusmodi ho-
micidio ad mortem damnari, respectu
ipsius doloris. Concurrente quoque
eius honestate ac nobilitate, & vilitate
18 ipsius Argentinæ, eius pedissequæ: † &
sic

sic iusto dolore commota non debet vt homicida puniri: sed minori pœna, per textum in dicta.l.si adulterium. §. imperatores.quem pro singulari allegat Angelus in tractatu malefi. in versiculo & dictus Titius se defendendo. tertia colum. Paulus de Castro in præallegato consilio centesimononagesimosecundo. in causa carceratorum. vltima colum. Franciscus de Aret. in consilio clxv.incipiente, sicut Ioannes Apocalypsi. vltima columna. gloss. in l.nec in ea.§.finali.ff. de adulte. Abb. in capitulo dilecti filij. extrà de rescriptis.& in capit.primo. extrà de iureiurando. Ludouicus in.l.cùm mulier trigesimatertia columna. versiculo. aduerte tamen,quòd etiam offensa. ff.soluto matrimonio.& hoc per dictum.§. imperatores.cùm difficillimum sit, magnum temperare dolorem. Præterea, licet pro delicto veniat quis pœna ca-
19 pitis plectendendus,attamen † ex causa iudex potest huiusmodi pœnam mitigare.Ita probat textus in.l.prima. ff. ad legem corneliam de sicarijs.Et ideò licet dici consueuerit iudicem non debere esse clementiorem lege, per textum in.l.respiciendum.ff. de pœnis.& in.l.finali. C. ne mancipium Christianum.nihilominus poterit iudex ex causa pœnam minuere seu augere.Ita voluerunt Doctores communiter in. l. hodie.ff.de pœnis.& in.l.quid ergo. §. pœna grauior.ff.de his, qui notantur infamia.Bal.in.l.si seuerior.ff.de infamibus Bal.& Ludo. in.l. quod seruus. ff.de condictione ob causam.iuxta textum in.l.iij. C. de episcopali audientia.Modò sic, quando pro homicidio venit de iure imponenda pœna mortis & ex aliqua causa minoraretur pœna, eo casu pœna prædicta non potest ex-
20 tendi vt sit † corporalis seu corporis afflictiua:sed pecuniaria,vel alia: dummodo corpus non affligatur. Ita probatur in.l.adulterium. §.imperatores. & ibi Doctores.& probatur in.l.si quis in graui.§. si tamen maritus.ff. ad syllan.& in.l. Gracchus. de adulterijs. & in.l.lex iulia.§.finali.ff. ad legem iuliã repetundarum. quam pro nota. alleg. Bald.in.l.addictos.C.de episcopa. audientia.& in.l.prima.v.colum.C.ne de statu.defun.Angel. in tractatu maleficiorum,in versiculo. præsente Caio & appellante versicu. quid autem si non obstante. el primo. Accedit insuper, quia licet homicida quod facit,semper expectat:iuxta tex.in.l.tertia.C. de episcopali audientia attamen est in facultate iudicis ipsum non condemnare,
21 † sed deportare,si vult : & præsertim, quãdo ex iracundia motus id fecit etiã si esset orta,aliter, quàm ex facto,offensi,per tex.in.l.lex iulia.§.finali ff. ad legem iuliam repetundarum. & voluit Ludouicus in præallegata. l. cùm mulier.xxxij. colum. ff. soluto matrimonio.quam legem pro valde not. allegauit Bal.in.l.addictos. C. de episcopali audiẽtia.Pau.de ca.in.d.consi.cxcij.& pro mirabili refert & sequitur Fely.in c.dilecti filij.ix.col.ver.secunda declaratio extrà de exceptionibus & ita etiã dixit Angel.in tracta. maleficio. versicu. præsente Caio, & appellante. versicu.quid autem. & sequitur Hyppolitus Mar.in singulari suo. cxxx.incip. homici.& in alio singulari.suo.cc.incipiens.

pien.occidens.& sic considerando,etiã
22 quòd præfata Lauina est † de nobili
generè nata:& in pœnis corporalibus
mitius punitur nobilis,quàm popula-
ris, per textum in.l.nemo. & ibi per
Cynum.C.de summa trinitate & fide
catholica.& facit.l.hac edictali.§.pri-
mo.de pace iur.firmam.& tenet Albe-
ricus de Rosate in.l.presbyteri.C.de
episcopis & clericis.& Lucas de pen.
in.l.j.C.de conductoribus & procura-
toribus.libro.ij.& idem Lucas in.l.mu
lieres.C.de dignitatibus.libro. xij.se-
cunda col.versi vltimò nota . & Paris
de Puteo,in tractatu syndica.in versi.
iustitia.& est textus in proprijs termi-
nis in capi.finali.de pœnis.& bene etiã
facit textus.in.l.capitalium.§ .venena
rij.ff.de pœnis.& ibi glo.& sic nobili-
tas facit alleuiari pœnam:vt dicit tex-
tus in capi.qui contra.xxiiij.questio-
ne.j.& in capi.fina. extra de pœnis .&
probauit se optimam christianam, sa-
tis piam, & misericordiosam. Aduer-
tendum censeo ad qualitatem pœnę
sibi imponendæ, cùm in pænis habea-
tur respectus ad dignitatem persona-
23 rum & conditionem : † nam viliores
durius puniuntur:& inde est, quòd il-
lud,quod dicitur, quòd quælibet pœ-
na corporalis, est maior qualibet pe-
cuniaria:per. l.in seruorum de pœn.
Bartolus in.l.prima.§.finali.ff.eodem
titu.hoc enim,prout dicitur,habet lo-
cum in personis nobilibus:non autem
in personis vilibus.Vt idem post Bart.
tenet Sali.in.l.& si seuerior .secunda
col.C.ex quibus causis infamia irro-
ga.& Alexan.in dicta.l.j. in fine.ff.de
pœnis.Concurrente quoque honesta-
te & bonitate maxima ipsius nobi
Lauinæ probata:& quòd ex iuris di
positione, quando persona inqui
est honesta,& non assueta delinque
nec probatur aliàs deliquisse,nisi se
24 mel tantũ:poterit eo casu Iudex †
nam ordinariam minuere,imò & in
dulgere:vt in.l.post idoneum.C.q
bus modis infamia irrogatur.& in.l.
si seuerior.& in.l. quid ergo.§.pœ
grauior.ff.de his, qui notantur in
mia.& in.l.in seruorum. §.penultima
& in.l.respiciendum. ff.de pœnis.
per prædicta iura & alia voluit in spe
cie Gandinus in additionibus ad A
gelum in tractatu maleficiorum, sub
rubrica:vtrum pœna possit augeri.pri
ma columna.& dicit in specie Salice-
tus in.l.is,qui cum telo.in vltima co-
lumna.circa medium.C.ad legem cor
neliam de sicarijs.quòd de iure com-
muni non omnis occidens, decapita-
25 tur:† sed is demum,qui est humilioris
vitæ:qui vero est honestioris vitæ,de-
portatur.vt in.l.qui cędem.§.finali.ff.
ad legem corneliam de sicarijs.& idẽ
consuluit Cæpola in consilio.xxxviij.
secunda colum.& allegat etiam text.
in.l.prima.& ibi Bartolus.ff.ad legem
corneliam de sicarijs.& facit bene tex-
tus in.l.prima.C.de emendatione ser
uorum.vbi dominus percutiens seruũ
etiam si ex percussione moriatur,
non punitur,nisi occidendi animo id
fecerit.Et sic ex præmissis sum voti
prædictam dominã Lauinam esse per
septennium in insulam deportandam:
& in eodem voto fuerunt cæteri Ma-
gnifici Iudices ipsius magnæ Curiæ
approbante vniformiter Regio Col-
laterali

lateràli Concilio, coram Illustrissimo Prorege assistete, & nemine discre: ita executum fuit. Thomas Grammaticus Iudex magnę Curiæ Vicariæ. Thomasius Gramaticus Neapolitanus Iuris Vtriusque Docto.

SVMMARIVM.

1 Inimicus dicitur, etiam qui habet causam inimicandi.
2 Confessus homicidium, asserendo illud fecisse ad sui defensionem, potest torqueri, vt explicitè deponat.
3 Offendens aliquem primo loco, censetur etiam denuò velle offendere.
4 Robustior & fortior, presumitur aggressor.
5 Rixosus præsumitur rixam incœpisse, & prouocasse.
6 Arma deferens, præsumitur habere malum animum.
7 Vulnus tunc dicitur mortale, quando secundũ regulas medicinæ percussus non potest euadere mortem, vel cum magna difficultate.
8 Vulnus an sit mortale necne, non possunt hoc deponere, nisi medici.
9 Infirmitas dicitur causata ex vulnere in eo, qui decessit ex quo effectus id est mors, causam ostendit.
10 Vulneratus, quòd decesserit ex vulnere, probatur ab effectu: videlicet, quòd mortuus est: & sic exitus acta probat.
11 Vulneratus, si duxit medicum ignarum, & bibit vinum purum, & alia contra regulam medicinæ fecit, dum vulnus esset in capite facit vt vulnerans non teneatur de morte secuta.
12 Vulnus potest iudicari mortale & non mortale, ex iudicio medicorum.
13 Vulneratus si fecit inordinatam vitam, facit vt mors secuta sibi imputetur:
14 Moriens seu offensi exculpatio in fauorem alicuius inculpati contra quem existũt indicia, facit præsumere indicium innocentiæ.
15 Prohibitio morientis, per quam prohibiti sunt per mouentem querulari contra inquisitum, facit vt sit imposita necessitas hæredibus, vt contrauenire non possint dispositioni decedentis.
16 Iudex licet procedat ex officio in casu: in quo non poterat contra aliquem inquisitum: & inquisitus ipse non opponit ante litis contestationem: tamen nõ impeditur posteà opponere, & processum irritare.
17 Iudex vbi procedit ad querelam & ad inquisitionem, facit processum nullum.
18 Homicida licet regulariter sit pœna mortis puniendus: tamen poterit Iudex ex causa ipsam pœnam mitigare, & diminuere. ibidem.

Votum XXIIII.

REdemptoris gẽtium suffragio iterato, Amen. In causa Nicolai Iacobi de Montella, cum regio fisco, super homicidio commisso in personam presbyteri Troiani, dum negasset homicidium prędictum se commisisse: sed si commissum fuisse adpareret, illud ad sui necessariam defensionem fecisse. Contingit ergo hæsitari, an concurrente causa inimicandi, & remisione instrumentaria prædicti presbyteri Troiani, pducta per eũdẽ Nic. Iac. posit ad torturã pcedi, vt explicitè deponat. Ita extante declaratione instrumentali facta per ipsum presby

presbyterum Troianũ, in qua fatetur quòd ipse per prius offenderat eundẽ Nicolaum Iac.& nunc iterum quærebat eundem offendere:& ideò sibi remisit:quia ex iusta causa ipsum vulnerauerat. Concurrente quoque, quòd vulnus non fuit mortale:sed ex mala curatione medici:ac ex malo regimine ipsius defuncti:qua pœna veniat Ni-
1 co.Iacobus ipse plectendus?† Et circa primum nulli dubiũ,quòd habens causam inimicãdi,dicitur inimicus: dixit singulariter Barto.in.l.j.ff.de his,quibus vt indig.& idem Bald.referens In no.in.l. præscriptione. antepenultima columna.C.si contra ius vel vtilitatẽ publi.& in consilio suo . cccxvj . incipien.præsupposito statu.j.col.in quarto volumi. Abbas in.c.repellantur.& in.c.cùm oporteat.de accusationibus. Concurrente quoq; instrumento remissionis prędicto,ex quo inficiari nullatenus potest,quòd delictum ipsum non fuerit commissum per eũdẽ Nicolaum Iacobum:& sic prædictis extãtibus,existente eius confessione, quòd si fecisse probaretur,id fecit ad sui defensionẽ euitari nõ poterit,quin subij-
2 ciatur quæstionibus† & tormentis: vt explicitè deponat. Ita inspecie dixit Bald.in.l.vnica.C.de confess. decima columna.versic.si tamen Iudex.vbi dixit quòd si Iudex vult cautius procedere,ne incidat in opiniones Doctorum,mediãtibus tormentis,cogat reũ simpliciter cõfiteri:quia potest ex quo habet plus quàm indicia.Et istam decisionem Baldi refert & sequitur dominus Antonius de Alex.in additio. ad Barto.in.l.prima.§.si quis vltro. ff.

de quæstio.quæ incipit:pone reus &c.
subdit esse not.& quòd aliàs ipse dubitauit:& idem pro cautela,quòd in huiusmodi casu iudex ponat reũ ad torturam:tenet Lanfran.de Oriano in.: petitio.c.quoniam contra.versi.confessiones.prima charta. versiculo: iuxta præmissa quæro.extrà de probationibus.& per prædicta ductus prædictus Nicolaus Iacobus ad locum torturæ cõfessus fuit explicitè eũdẽ præsbyterum Troianum vulnerasse,dum eundem Nicolaum Iacobum insequeretur:& quòd ab eodem per prius aggressus fuerat intus quandam domũ, in qua captus per ipsum & denudatus fuit,oleo calido ac feruentissimo decoctus.quo quidem etiam probato per testes Curiæ resultat præsumptio quæ coniecturatur, quòd præfatus Nicolaus Iacobus ipsum præsbyterũ Troianum secundo loco aggressus fuerat ar-
3 gu.text.in.l.si cui.ff.de accusa.† Nam qui primo loco offendit,censetur etiã denuo velle offendere:vt patet per regulam:semel malus.de regulis iur.& in l.non omnis.§.à barbaris.ff.de re milita.& in.l.vel vniuersorum.ff.de pignora.actio.Secundò,considero ex defensionibus ipsius inquisiti liquidò constare eundem esse imparem viribus eidẽ præsbytero Troiano:& sic ipsum præsbyterum Troianum esse fortiorem ac ro-
4 bustiorem † ipso Nicolao Iacobo: ob quod resultat ex iuris dispositione. quod ipse presbyter Troianus fuit aggressor. Ita concludit Flori.post Raync.in l.j.§.cùm arietes.ff.si quadrupes pauperiem fecisse dicatur.& tenet Felinus in.c.capitulum.el primo. xvj.columnum.

lum.extrà de rescrip.& in.c.j. secunda columna.extrà de treug.& pace.& consuluit Bartho.Cæpola in consi.xxviij. & xxix.incipien.vno &c. Tertiò, ex meritis eiusdemmet processus cõpertum est ipsum præsbyterum Troianũ fuisse, dum viueret, satis scandalosum ac rixosum: & econtrà præfatum Nicolaum Iacobum satis longè pacificum & morigeratum: ex quibus resultat, quòd per prius presbyter Troianus ipse tanquam rixosus eundem Nicolaũ
5 Iacobum † ad rixam prouocauerit: & sic quòd per prius ipse aggressor fuerit. Ita dixit Cardina.in clemen: prima.de homicid.in, xxiij. quæstio. vbi concludit, quòd repertis duobus adinuicem rixantibus, & nescitur quis primò incœperit alium insultare, præsumendum omnino erit contra magis rixosum, respectu suæ consuetudinis: per text.in prædicta.l. non omnis. §. à barbaris.ff.de re milita.ita in specie consuluit Cæpo.in præallegatis duobus suis consiliis: & ante eum idem in terminis reperio tenuisse Albericum de Rosate, in.l.vt vim.ff.de iustitia &
6 iure. † Quartò, constat prædictum præsbyterum Troianum, die quà vulneratus extitit, arma scilicet ensem detulisse: ex qua armorum delatione, liquet ex iuris dispositione habuisse malum animum & præcogitasse de insultu seu rixa per glo.not.in authen. de pace tenen.in.§.mercator.gl.in.l.licet. C.de pactis.Bald.in.l.raptores.C. de episcopis & clericis. Innocentius in.c. continentia.extrà de cleri.percusso. & sic quòd ipse fuerit prouocator: dicto. §.cùm arietes.& ibi Floria.Barto.in.l. si ex plagiis.in.§.tabernarius. ad legẽ. aquil.Ange.de Aret.in.§. iusgentium. institu.de iure naturali, gen. & ciuil. Sali.in.l.secunda.C.ad legem corneliam de sicariis.Cæpola in dicto consilio.xxviij.&.xxix.& eò magis, cùm arma offensibilia, sint clericis interdicta etiam contra hostes & prædones per tex.in.c.si.de cleric.percusso.& in.l.is qui cum telo.ad legem corneliam de de sicariis. Quinto considero, quòd vulnus illatum præfato præsbytero Troiano, non fuit mortale: ex quo tũc
7 dicitur † vulnus martale in homine, quando secundum regulas medicinæ ille percussus non potest euadere mortem, vel cum magna difficultate iuxta not.in.l.ab hostibus §.finali.ff. soluto matrimonio.& in.l.si maritus.ff. loca. & voluit in specie Bald.in.c. primo.in fine primæ col.quibus modis feud.amitta.Sed in casu, de quo agitur depo suerunt duo magis experti medici: inter quos est quidam magister Ioan.magni nominis & famæ, in tota illa prouincia: qui dixit, quòd ille chirurgicus qui curauit vulnus, mirabiliter errauit extrahendo per vim vnico cõtextu ossa à capite: & ꝙ illud vulnus nõ erat mortale: & ꝙ post vuln⁹ illatũ & imposita medela, q̃ vulgariter dicit: *la stoppata*, nõ debuisset vuln⁹ discooperiri, nec aliter videri seu mederi vsq; ad viginti quatuor horas: ipse verò tanquã ignarus & rusticus, ac minus expertus, cum nesciat legere nec scribere, & intra tres horas post vulnerationem, & medelam discooperuit iterum vulnus. Item & plus, quòd vulneratus post vulnerationem prædictam fecit maximum

mum motum, & contra regulas medi-
cinæ:quia discesit à terra leonum post
tres dies à die illati vulneris, & accesit
ad terram Montellæ. Item, quia ipse
vulneratus semper voluit bibere vi-
num & purum:& subdit vnus ex testi-
bus, quòd dum debuisset bibere aquã,
bibit vinum purum:& licet aliqui de-
posuerint vulnus fuisse mortale : atta-
men sunt idiotæ,& non chirurgici,nec
periti in arte : & sic eorum dictis nulla
est adhibenda ratio:cùm super hoc an
8 vulnus sit mortale necne, non † pos-
sunt deponere, nisi medici : vt dixit
Andræ.de Yser.in cõstitutionibus re-
gni,si damna clãdestina.& ideò potius
stari debet dicto medicorum deponen
tium,vt suprà:vt voluit Bar.in.l.j.§.j.
de ventre inspici.& in.l.si in rixa.ff.de
sicar.Bald.in.l.si vulneratus.ff.ad leg.
Aquil.Cano.in.c.proposuisti.de pro-
bat.intantum,quòd si periti dixissent
vulnus esse mortale,& peritiores dice-
rent contrarium:standum erit peritio-
ribus.voluit Bar.& Doct.in procœmio
digestorum.& maximè, dum reddunt
optimas causas scientiæ, prout in casu
præsenti : & illi contrarium asserentes,
sint merè idiotę & nullam reddunt ra-
tionem:& sic standum erit potius testi-
bus rationem & causam reddentibus,
quàm aliis ipsam non asignantibus.
Ita dicit Bal.in.l.presbyteri. vlti.col.
C.de epis.& cler.Ludo.in.l.j.in princ.
ff.de oper.no.nunc. Nec militaret re-
plicare, quòd dicta infirmitas sit cau-
9 sata ex vulnere prędicto:& ideò † præ-
dictus inquisitus tenetur de occiso :
quia effectus,id est mors sequuta,cau-
sam ostendit : vt in.l.j.C.de sicar. ita
dixit Bald.in procœmio digestorum.in
princ.col.iiij.& sentit etiam Bal.in.c.j.
quib.mod.feud.amit. Ange.Sali.in.l.j.
C.de emenda.seruo.& Cæpo.in consi.
10 xxiij. vbi declarat, † quòd aliquem esse
mortuum ex vulnere probatur ab ef-
fectu, videlicet quòd mortuus est:& fi-
exitus acta probat.& ita etiã dicit Ba
in suo tractatu de percusso.nam respō-
detur, quòd præallegata procedunt
quo ad effectum irregularitatis contra-
hendæ : quia quo ad hoc,quis facilius
fit homicida, quàm vbi agitur de pœ-
na mortis inferenda in iudicio secula-
ri:vt colligitur ex notatis in.c.ad au-
dientiam.& in.c.pęnul.de homici.Ita
in propriis terminis tenet Bartho.ve-
ro.in suo consi.xlj.col.vj.sed hîc non
agitur quo ad effectum irregularita-
tis:ergo &c. Verùm cùm ex prænarra-
tis adpareat prædictum presbyterum
Troianum habuisse medicum igna-
rum & imperitum:& quòd semper bi-
bit vinum & purum:vt dicunt testes,&
11 contra regulas medicinæ, † dum esset
in capite vulneratus:& alia prænarra-
ta fecit:sequitur,quòd non tenetur de
morte sequuta. Ita dixit Feli.in.c.pre-
sbyterum.j.col.extrà de homicid.& ibi
subdit idem esse,si vulneratus inordi-
natè vixit,post vulnus.& alleg.Bal.idē
tenere in.l.qui occidit.ff.ad leg.Aquil.
& ibi Floria.& adducit etiam Bald.in
l.simpliciter.iiij.col. C.de ædili.actio.
vbi dixit,quòd vitium medici,vel ma-
licia medicinæ, excusat vulnerantem:
& idem tenet Alb.de Rosa.in.ij.parte
statu.q.xxxvj.incipiē.item quid si ali-
quis.& Cæpol.in cõsi.lxij.inci.magni-
fice ac generose. & Soci.consi.clxviij.
incip.

incipien.primo aspectu.imò plus dicit Angel.in.l.quòd si nolit.§.si mancipium.ff.de ædil.edic.quòd si ex indicio medicorum potest vulnus iudicari
12 ad vitam,† & ad mortem, eo casu si adhibetur medicus ignarus,& moritur vulneratus,non erit imputandum vulneranti.& ideò Bar.in.l.si ab hostibus. ff.solu.mat.inuehit aduersus adhibentem medicum, qui nescit vnam literã: & propterea satis pulchrè dixit Bal.in additio.Spec.super rubrica de homici.
13 † quòd si constat de inordinata vita infirmi: mors superueniens sibi imputabitur.& faciunt latè dicta Floria.in l.ait lex.§.j.ff.ad leg.Aquil.& ideò est concludendum, quòd licet posit inferri vulnerantẽ dedisse causam morti, nõ ex hoc videtur dedisse mortem, adeò quòd puniri debeat de morte.& ideò prędicta regula non debet ita generaliter & indistinctè intelligi:sed est intelligenda, quando causa de per se fuit acta naturaliter ad inferendum damnum. Secus, si non de per se fuit acta,ad damnum inferendum:sed ipse damnum passus, produxit causam ad effectum,seu ad ipsum damnum, vt in prænarratis exemplis & doctrinis. Vltimò, multum liquere videtur per instrumentum remissionis in actis productum de innocentia ipsius inquisiti, in quo prædictus presbyter Troianus remisit omnem offensam, & vulnus sibi illatum per præfatum inquisitum,etiam si mortem sequi contingeret, asserendo maximè, quia eundem inquisitum offenderat:& iteratò nunc quærebat ipsum offendere: & sic per exculpationem ipsius presbyteri Troiani, qui in dicta remissione eundem
14 Ioannem Iacobum exculpat,† resultat indicium innocentiæ pro prædicto Ioanne Iacobo. Ita dixit Bald.in.l.j. versi.pone, quòd testator.C.communia de lega.per.l. Paulus.de bon.liber. quam ibi sequitur Ias.& idem consuluit Alexan.in consil.xxiiij.in.ij.volu. v.col.& idem Alex.in consi.j.in.iij.volu.& idem Alex.in.l.si quis in graui.§. si quis moriens.ff.ad syllan.Cæpo.in suo consi.ij.in fi.Par.de put.in tracta. syndi.nullam de prædictis faciens mẽtionem,in verbo:torturam.vers.sequitur quæstio quotidiana.v.col. Pet.Gerar.de petra sancta, in suo singulari. xxv. Et quia insuper in dicto instrumento remissionis & exculpationis factæ per præfatum presbyterum Troianum prohibentur expressè mater, & fratres ipsius presbyteri Troiani,& cęteræ cõiunctæ personæ quærulari, seu querelas aut denuntias prosequi contra eundem Nicolaum Iacobum:& sic imponitur necessitas prędictis eius successoribus non hæredibus suæ prædi-
15 ctæ voluntati, aut dispositioni † consentire:& nullatenus contrauenire,per id,quod voluit Bald.in.d.l.j.circa fin. C.communia delega.per quod infertur, quòd noua querela exposita per eius fratres in audientia prouinciali principatus,non subsistit.& facta non tenet:nec processus inde sequutus virtute querelæ prædictæ. Tum etiam, quia stante nullitate querelæ prædictæ non potuit ex audiẽtia ipsa ex eius mero officio procedere: nam licet in homicidio clandestino posit ex officio procedi:tamẽ requiritur legitimus de-

nunciator:& processus aliter factus,est
inualidus & nullus:vt patet in.c.regni.
incipiē.vt delatas.quod capitulum irri
tat processus aliter fabricatos. Corro-
boratur insuper:quia licet iudex pro-
cedens ex officio in casu, in quo non
poterat cōtra aliquem inquisitum seu
denuntiatum, inquisitus ipse non op-
ponat ante litis cōtestationem: tamen
16 †non impeditur posteà opponere, &
processum irritare. Ita voluit Andræ.
de Yser.in prærallegata constitutione
regni,si damna.col.iiij.Fede.de señ.in
consil.ccxx. incipien. veritatis amica.
ad quod bene facit text.cum ibi not.
in.c.j.&.ij. extrà de accusatio.in.vj. &
quod notat Franc.de Are.in.c.frater-
nitatis.post medium.extrà de testibus.
Accedat insuper,quia in casu præsenti
fuit processum ad querelam & inqui-
17 sitionem: quo†casu pari modo pro-
cessus est nullus.voluit pulchrè Bal.in
l.edita.in repetitio.Padu.xxij.colum.
versi.decimò quæro.C.de eden.quem
refert & sequitur Iaso.de May.in.l.j.vl
ti.col.in vltimis verbis.C.de seruis fu-
gi.Quibus bene ruminatis,licet homi
cida regulariter pæna mortis sit de iu-
re puniendus,per tex.in.l.tertia.C.de
episco.audientia.& in.l.prima.ff.ad le
18 gem corneliam.de sicarijs.†tamen po
terit iudex ipsam pœnam ex causa mi
tigare,& diminuere.Ita probat text.
in prædicta.l. prima.de sicarijs.& ita
concludunt communiter Docto.in.l.
hodie.ff.de pœnis.& in.l.quid ergo.in
§.pœna grauior.ff.de his,qui notan-
tur infamia.Bald.in.l.& si seuerior.ff.
de infamibus.Bald.& Ludo.in.l.quod
seruus.ff.de condi.ob causam.Concur
rente quoque eius bona fama probata
sum voti ipsum Nicolaum Iacobum
condemnandum ad pœnam ducato-
rum centum, persoluēdam regio fisco
moderandam tamen per eandem ma
gnam Curiam,quatenus eidem ma-
gnæ Curie visum fuerit:nec non ad
exilium biēnale extra Ciuitatem Na
politanam, & terram Montellæ & in
eādem sententiam concurrerunt cæte
ri Magnifici Iudices mei Collegæ:& ita
exequutum fuit. Ego Thomas Gram-
maticus, Iudex magnę Curiæ Vicariæ

SVMMARIVM.

1 ☞ *Testes infames licet non sufficiant ad condemnandum, sufficiunt tamen ad torquendum.*

2 *Doctor non potest torqueri:& an sit hoc simpliciter verum:& an requiratur, quòd sit certi ordinis, vel quòd sit actu legens, vel actu aduocans.*

3 *Consuetudo inducens, quòd personæ priuilegiatæ torqueantur, non tenet,*

4 *Doctor licet de iure non poßit torqueri:tamen de consuetudine, quæ est optima legum interpres, torqueri potest. Et quòd talis consuetudo quòd non poßit torqueri, nunquam visa fuit seruari,*

5 *Doctor impetitus de crimine falsi, potest torqueri.*

6 *Iudex corruptus, punitur pœna pecuniaria per constitutionem regni, corruptelæ.*

Sed per ius commune soluit triplum fisco:& cingulo dignitatis priuatur:in criminalibus verò punitur pœna exilij, & publicationis bonorum omnium:& tenetur, etiam crimine falsi:& subditur, quòd constitutio regni prædicta, & etiā capitulū regni loquunt ubi ciuiliter

ter agitur. & nu. 7.

8 *Iudex dum corruptus fuit ob hominem necandum vel non necandum, vel quando quem plecti debebat, non puniuit, vel innocentem punit, capite punietur: vel in insulam deportabitur.*

9 *Falsans literas principis, ad hoc vt capite puniatur, requiritur quòd nedum falsauerit ipsas literas, verùm etiã & sigillũ principis.*

10 *Falsans literas delegati, qui gerit vices papæ non debet ita acriter puniri, ac si falsaret literas ipsius Papæ.*

11 *Iudex recognoscens superiorem non potest concedere Guidati cum seu saluum conductum delinquenti seu bannito, & hoc; nisi iudex ipse faceret ex causa: & esset ille met iudex, qui delinquentem banniuit.*

12 *Notarius faciens falsum instrumentum alias nullum, non punietur pœna falsi: & pariter in eo, qui scienter deposuit falsum vltra capitula: cuius depositio non tenet. & ibi subditur, quòd instrumentum esse dicimus, quòd est validum: & condemnatum esse dicimus, ritè condemnatum. ibidem. Et sic concluditur, quod talis notarius & tales testes non tenentur pœna falsi, sed alia extraordinaria.*

13 *Pœna falsi, erat olim publicationis bonorum cum deportatione: hodie autem est sublata pœna publicationis: & est solum de portatio.*

Votum XXV.

IN diuiduæ trinitatis auxilio inuocato, Amen. In causa nobilis Donati de Falconibus de Ciuitate Licij vtriusque Iuris Doc. cum Regio fisco, super subornationibus seu corruptelis per ipsum receptis existentem regium auditorem in prouincijs Calabriæ: & signanter super corruptela Ducatorum sexaginta, quos recepit à Vincentio Siculo foriudicato, vt ipsum dimitteret seu relaxaret: & aliorum Ducatorum octoginta, quos pariter recepit ab aduersario eiusdem Vincentij, vt Vincentium ipsum remitteret ad eius iudicem insulę Siciliæ, vt ipsum foriudicatum iam iustificaret, prout iustificauit. Necnon super falsitate Guidatici, à quo abradi fecit alterius nomen, & nomen eiusdem foriudicati apponi, ad hoc vt si dimissum fortè fuisset per eundem auditorem, id iure licito & tanquam Guidatum per gubernatorem prouincialem dimisisse demonstraret. Dubitatum igitur principaliter fuit, an existentibus probationibus, & sic testibus de visu si condemnari de directo non posset ex causa repulsæ contra testes: quia infames, vt prætenditur: an saltem posset nobilis Donatus ipse, cùm sit Doctor quæstionibus & tormentis subijci. Secundò, ex quo antè, quàm fuisset deuentum ad torturam, Donatus ipse confessus extitit factum de plano: que pœna veniet sibi de iure imponenda. Et circa primum eundo, per veras iuris conclusiones rectè procedendo, nulli dubium quo ad hoc, delinquens torqueatur,
1 non requiri † quòd testes examinati contra ipsum, sint omni exceptione maiores: nec etiam quicquam refert an sint infames seu aliter inhabiles

biles,secundum gl.in.l.fi.C.de his,qui
bus vt indig.Ludo.plenè in conſ.ccccl.
incip.quædam mulier.ij.col.Bald.in.l.
cunctos populos.C.de ſumma trini.&
fide catho.vj.col.Fran.Brun.in tracta.
de indi.& tortu.iij.columñ.ſed cùm ſit
Doctor & nobilis,an habeat in eo locũ
tortura?Cy.& Angel.in.l.prima.C.de
quæſtio.legem ipſam prohibentem mi
2 lites†torqueri,extendit ad Doctores:
per.l.aduocati.C.de aduoca.diuerſ.iu
di.item tenet Barto.in dicta.l.omnes.
Verùm loquitur de aduocatis haben-
tibus dignitatem,& idem tenet Ludo-
uicus in.l.ſi verò.§.de viro.ff.ſolu.ma-
trimo.vt ſi eſſent de primo gradu,pro
ut ſunt aduocati,qui certo ordini ad-
ſtricti ſunt,aliàs non ſunt in dignitate:
vt no.Petrucius,in.l.prouidendum.de
poſtula. ſicut Doctores non legentes,
non ſunt in dignitate:vt no.Bal.in pri
ma conſtitu.c.Abbas,in.c.quanto.de
magi.Petru.in dicta.l.prouidendum.
ſed de Doctore ſimplicitir non legente
nec aduocato certi ordinis,non reperi
tur Doctor,qui dicat quòd non poſsit
torqueri.Ita dixit dominus Antonius
de Alex.in dicta.l.prima.C.de queſtio.
& allegat etiam Bart.in.l.medicos.C.
de profeſſo.& medi.dicentem,quòd ad
hoc vt Doctor conſequatur iſta priui-
legia,& alia multa, debet eſſe actu le-
gens,vel actu aduocans:licet aliàs indi
ſtinctè Cy.in.l.quarta.C.ad legem iu-
liam maieſtatis.dixerit quòd nec miles
nec Doctor poterit torqueri,etiam exi
ſtẽtibus legitimis indicijs:prout etiam
plenè recitat & ſequitur Iaſ.in.l.de qui
bus.vj.char.ff.de legi.in ver.non tu.in
præſenti materia.imò & plus dixit Bar
to.in.l.omnes iudices.C.de decurioni.
3 libro.x.per tex.ibidem.†quòd conſue
tudo inducens,quòd perſonæ priuile-
giatę torqueantur,non tenet.ita etiam
tenet & ſequitur Ludo.Bologni.in ad-
ditio.quas facit ad Guido.de Suza.in
tractatu de tormen.in tertia colum.in
princi.reperio tamen,quòd Odofre.in
ſuo tracta.de quæſtio.exordiendo quæ
ſtionẽ hanc ad partes,concludit quòd
licet de iure Doctor non poſsit torque
4 ri; tamen de conſuetudine,†quæ e
optima legum interpres,bene torque-
ri poteſt.Idem tenet & ſequitur Paul.
de Leaza.in.c.grauis.extrà de depoſi.
Ang.in tracta.malefi.in verſi.fama pu
blica.col.xxj.verſi.vj.quæro.& idem ſe
quitur Franc.Brun.in prædicto tracta
tu de indi.& tortu.vij.char.verſi.quid
autem de Doctoribus.vbi ſubdit ali-
quos Modernos ita tenere,dicentes nũ
quam vidiſſe talem cõſuetudinem ob-
ſeruari:& quòd ita putat ipſe tenendũ
in iudicando & conſulendo,etiam ſtã-
te dicta conſuetudine,quæ de iure non
valeret:per dictum Barto.vt ſuprà:nec
eſſet ſeruanda:prout tenet etiam Lu-
douicus in ſingul.ccclxxj.incip.milites
& Doctores,refert etiã & ſequitur Au-
guſtin.Arimi.in eodem tractatu male-
fic.in verſi.fama publica.verſiculo.vj.
5 quæro.†Attamen prædicta non vendi
cabunt ſibi locum,vbi Doctor impete
retur de crimine falſi:per tex.in.l.ſi qs
decurio.C.de falſ.quia eo caſu torque
bitur.Ita dicit Franc.Brun.ibidem vbi
pariter dicit de nobili: quia licet aliàs
non torqueatur de iure: prout dicit
Odofre.in prædicto ſuo tracta.de quæ
ſtionibus.hoc tamen ceſſabit in crimi-
ne fa

ne falsi, per dictam. l. si quis decurioni. Superest ergo videre, qua pœna veniat ex hoc crimine falsi, & subornationum seu corruptelæ plectendus. Et quo ad crimen corruptelæ dico, quòd licet sit crimen publicum, & cuilibet de populo competat accusatio: tamen pro hu-
6 iusmodi † crimine non imponitur pœna capitalis, sed pecuniaria, per constitutionem regni, corruptelæ. & idem tenet Azo in summa institu. de publi. iudi. dum allegat. l. secũdam. ff. de publi. iudi. Et quòd sit crimen publicum, declarat glo. in constitu. regni, vsurariorum. versi. crimen publicum. & pœna, quæ imponitur per constitutionem regni, prædicta est, vt accusans tantumdem ab officiali recipiat, quantum illi officiali datum, vel promissum fuisset: & sic pœna pecuniaria. Et pariter virtute capituli regni, vulgaris famæ præloquium disponitur, quòd si recipit iudex à sponte soluente nulla concussione præcedente, aut violentia, si fuerit data pecunia pro faciendo vel non faciendo negotio, triplum fisco exoluendum erit: & parti restitutio dati denegabitur, nisi pro redemptione sanguinis fuerit: nec iuri communi datur derogatio. De iure antem communi per aut. sed nouo iure. C. de pœn. iudi. qui male iudi. in ciuilibus, id est, dum in causa
7 pecuniaria iudex † corrumpitur, soluet triplum fisco: & cingulo dignitatis priuabitur: in criminalibus verò imponitur pœna exilij, & publicationis bonorum omnium: & crimine falsi tenetur. l. tertia. ad fi. ad legem iuliam repetundarum. & poterit puniri ex eodem processu ciuiliter & criminaliter, per tex. in authenti. vt iudi. sine quoquo suffra. §. oportet. quod est speciale in iudice, qui deliquit in officio: & iudex talis, qui cõdemnatus est de corruptela, erit infamis: vt dicunt Bar. Ang. & Io. de Imo. in. l. j. ff. de public. iudi. Constitutio autem regni. &. c. loquuntur, quando ciuiliter actum est: generaliter tamen, quãdo iudex mundas manus non habuerit, per. l. iuliam repetun. extraordinarie punitur exilio vel durius, prout deliquerit: vt si ob hominem necandũ vel
8 non † necandum pecuniam acceperit, vel quem plectere non deberet: punierit: quia tunc capite punitur: vel in insulam deportabitur: vt probatur per text. in. l. ij. iij. & iiij. ff. ad legem iuliam rep. Ita dixit pulchrè Paris de Puteo, in tracta. syndica. in titu. de officio syndi. vj. char. versi. syndicantur etiam officiales habentes officium: in quo casu videtur fuisse præfatus Donatus: dum ob hominem necandum vel non necãdum in vtroque casu pecuniam accepisse fateatur, vt non remitteret in posse sui iudicis competentis foriudicatum, quem omnino necauisset, prout necauit: & demum ab aduersario pariter pecuniam accepit, vt ipsum Foriudicatum ad suum inuicem traderet, prout tradidit. & idem sequitur Matthæ. de Affli. in consuetu. regni, apud iustitiarios, sub rubrica, vt iustitiarij & vniuersi &c. in vltimis verbis. & ibi dicit, quòd punitur exilio vel extraordinariè: imò pœna deportationis in insulam, prout iudici videbitur: vt. l. iulia. §. hodie. ff. ad legem iuliam repetun. & etiam punitur pœna arbitraria arbitrio regis per constitutionem regni, volumus.

Quo verò ad crimen falsi, cum Guidaticum iustitiarij prouinciæ seu Gubernotoris falsauerit abradendo vnius personæ nomen, & illud nomen illius Forjudicati imponendo, videtur prima cõsideratione dicendum, quòd cùm literas gerentis vices principis falsauerit, pœna capitis plectendus veniat, per cõ
9 stitutionem regni, qui literas &c. † Attamen dico, quòd ad hoc, vt pœna capitis locum habeat, nedum requiritur, quòd falsauerit literas, veri etiam & sigillum principis. dicit pulchrè Andræ. de ysern. in constit. regni, qui literas. & melius. idem Andræ. in capitulo primo de vasal. qui contra consti. Lotha. Multò minus ergo dicendum esset in casu præmisso, in quo literas iustitiarij prouinciæ falsauit, qui longè inferior est à principe. Vnde succedit, quod pulchrè voluit Abbas in. c. cùm olim. de rescriptis. in primo not. vbi ex illo tex. sumẽdo argumentum optimum dicit se col-
10 ligere, † quòd licet delegatus papæ gerat vices ipsius papæ: non tamen debet ita acriter puniri falsans literas delegati, sicut si falsasset literas papæ. Idem sequitur Felin. in. c. ij. versicu. stylus curiæ. circa fin. extrà de rescrip. & Maria. Soci. in. c. ad falsariorum. extrà de cri-
11 mi. falsi. † Insuper est aduertendum. quòd iudex recognoscens superiorem, non potest concedere Guidaticum seu saluum conductum delinquenti, seu bãnito: vt dicit Iacob. de Belui. in authẽ. de manda. princip. in. v. q. de bannito. Idem tenet Bald. in. l. reos. vj. col. C. de accusa. nisi iudex id faceret ex causa: & esset illemet iudex, qui delinquentem banniuit. Ita dixit Bar. in. l. is, qui reus ff. de publi. iudi. & ibi Io. de Imol. Bal. in. l. sed si hac. §. & si pœna. ff. de in ius voc. & sic quatenus inferior à principe Guidaticum seu prædictum saluum cõductum concesserit, illud fuit nullum, & non tenuit: per. ĩ. allegata ex defectu potestatis ipsius iusticiarij, & qui saluũ conductum illud minimè cõcedere poterat. Vnde sequitur, quòd prædictus Donatus falsificauit saluum conductũ
12 inualidum & nullum: † & ideò succedit, quòd in simili dicimus de notario, qui fecit falsum instrumentum, & in eo obmisit apponere die vel locum: vel aliud, propter quod instrumentum nõ valet: vel aliquis scienter deposuit falsum vltra capitula: & sic in hoc eius dictum non valet, nũquid puniuntur prędicti pœna falsi contenta in statutis: & certè dicendum erit, quòd non: ex quo factum per eos non valet de iure: quia nil nocuit conatus, cùm iniuria non habuerit effectum. l. prima. in fin. ff. quod quisque iur. l. ea quidem. C. si mancipiita fuer. alie. ne prostitua. & in. l. puberẽ. §. si ei seruo. ff. de fals. quæ est aurea lex ad hoc. & quia instrumentum dicimus, quod est validum & ritè perfectũ: sicut etiam cõdemnatum esse dicimus, ritè condemnatum. l. iiij. §. condemna. ff. de re iudi. ita in specie determinat & concludit etiam per multa alia Alberi. de Ros. in. ij. parte statutorũ. qõ. cxlvij. incipien. item quæro, tres quæstiones. & ibi allegat Gandi. dicentem, quòd eo assidente Bononiæ cõsulti fuerunt Lãber. de Rampo. & Blandonum de Malnoltis, qui deliberato consilio dixerũt tales testes debere puniri pœna extraordinaria, saltem stellionatus. l. iij. in

prin

princip.ff.de crimi.stellio.vers.vt gene raliter.&.l.hodie.ff.de pœnis.dixit tamen tenuisse contrarium,dum legeret ff.de fal.l.si quis primis.quòd talis notarius & testes deberent puniri de falso:quia quo ad eos,consummatum est delictum:nec eos stetit. Et quãtum ad notarium & testes,perfecta est falsitas: licet deficiat intrinseca solennitas:& voluntas & propositum faciunt maleficium.l.diuus.ff.de sicarijs.& subdit ibidem Alberic.quòd istas quæstiones disputauit Richar.Malumb.& Io.Andr. in mercuria. sub titulo de crimi.fals. etiam in regula, non est sine culpa.de regu.iur.& per Cyn.in.l.j.C.de sepul. viola.& communiter dicit vidisse teneri in quæstionibus suprà dictis & similibus,quòd testes & tabellio non puniantur pœna falsi:sed alia extraordinaria: vt suprà dictum est.Vltimò considero, quòd ex iuris dispositione:licet pro crimine falsi veniat deportatio & publicatio bonorum per tex.in.l.j.§.fi.ff.ad legem corne.de fals.& in.l.lex cornelia.

13 ff.de public.iudic.†tamen hodie pœna publicationis omnium bonorum sublata est,vbi datur pœna deportationis: vt dicit gl.in.l.j.§.fi.ff.de falsis.per tex. in authen.vt nulli iudi.§.fi.Attamẽ cõcurrente qualitate facti adeò turpissima:& quòd ab vtraque parte ita impudenter se corrumpi procurauit:& multas alias corruptelas perfecit,& subornationes recepit, de quibus conuictus est:& ex meritis processus liquido constat falsitati quoq; prædictæ taliter se immiscendo is, qui falsitates & corruptelas,vt regius auditor in illis partibus punire debebat: ideò recedendo à sententia Magnifici votantis de pœna capitali,& mortis naturalis, tum voti eundem dominum Donatum esse condemnandum ad publicationem omniũ suorum bonorum: & in perpetuum in insulam deportandum, eodem prius cingulo doctoralis dignitatis priuato: & huius voti fuit tota magna Curia, dempto causæ relatore,qui vt suprà votauit,approbante quoque regio Collaterali Concilio corã Illustrissimo Prorege tunc adsistente: & ita executum fuit.

Thomas Grammaticus Iudex magnæ curiæ vicariæ.

SVMMARIVM.

1 *In testibus indefinita non æquipollet vniuersali.*

2 *Testis dictum simpliciter deponentis, facit vt dictum eius intelligatur secundum articulum, super quo examinatur.*

3 *Instrumentum,in quo continetur,quòd Canonici talis ecclesiæ,tale quid fecerunt,non intelligitur de omnibus Canonicis.*

4 *Testes dicentes Titium possedisse talem fundũ & non deponerent de toto,non probarent concludenter:ex quo in materia probatoria indefinita non æquipollet vniuersali.*

5 *Testes dicentes,quòd illi de tali casata,quid fecerint,non intelligitur de omnibus de illa casata:cùm illa verba:illi de illa casata.possint verificari in duobus de ipsa casata.*

6 *Testes si se referent ad articulũ:& in articulo cõtineretur quòd omnes de illa casata id fecerint,& se retulissent ad articulũ:tunc indefinita æquipolleret vniuersali:& intelligeretur de omnibus.*

7 *Priuilegium ecclesiæ Camalduensis, in quo*

Papa concedit monasterium sancti sepulchri cum toto Burgo. intelligitur, id est cum tota parte Burgi quæ ratione rerum aut personarum est ordinis Camalduensis.

9 *Testis non dicitur falsum deponere, quando eius dictum potest aliqua interpretatione verificari.*

10 *Testis dictum ad hoc, vt saluetur, sufficit aliquid esse verum vel non esse implicitè.*

11 *Falsum dici non potest id, quod habet aliquid veritatis admistum.*

12 *Falsum dici non potest id, quod habet primordium veritatis, & semper facienda est interpretatio, vt falsum excludatur.*

13 *Argumentum de toto ad partem, est permissum.*

14 *Falsitas non est, si testes sunt contrarij inter vnam partem & aliam, nisi aliter probetur falsitas. Verùm datur materia iudici ad inquirendum in alterutrum & nu. 17.*

16. *Testes instrumentarij si de directo contradicant contentis in testamento, nemo potest propterea de falso puniri, nec notarius propter testes nec testes propter instrumentum.*

Votum XXVI.

SAluatoris mundi suffragio inuocato, Amen. Exorta lite inter nōnullos particulares de terra Roccæ Bimontis ex vna, & Magnificum Hectorem Piscicellum de Neapoli, vtilem dominum Roccæ prædictæ ex altera, super eo, quod prætendebant particulares ipsi de domo tortura, prout prætendunt esse vasallos monasteri sancti Ioannis, & successiuè Trinitatis Cauensis, & non ipsius Magnifici Hectoris, & sic re in iudicium deducta in suprà scripto regio concilio, dum ibidem per quamplures testes probassent, ꝙ illi de casata torturæ, sunt vasalli monasterij prædicti, & econtrà præfatus Hector per multos & quamplures testes probasset eosdem ab antiquo esse suos vasallos, & prætendens testes productos per ipsos particulares deposuisse falsum, ipsos de falso accusauit in magna Curia Vicariæ, cui fuit rescriptum per illustrē Viceregem de causa prędicta, sibi relationem fieri debere in Collaterali concilio: & ea facta cum voto dixi, ex præmissis duobus minimè falsitatē aliquam impingi posse.

1 Constat autem, † quod indefinita in testibus, non æquipollet vniuersali: vt per Inno. & Docto. & maximè Panor. & plenè Fely. in c. auditis. de præscrip. & consuluit Alexan. in consi. cviij. col. pe. incipien. in causa & lite. ij. volumi. & Philip. Decius, in consi. c. j. volu. vj. col. & Franc. de Curte, in consi. xvij. in. iiij. col. in ver. decimum facio fundamentum. in consilijs feudalibus: nec etiā articulus seu positio cōtinere adparet, ꝙ omnes de domo seu de casata prędicta sint vasalli monasterij sancti Ioannis,

2 † & sic quando testis simpliciter deponit, dictum eius intelligitur secundū articulū seu capitulum, super quo examinatur, vt pulchrè dicit Bart. in l. Labeo. versicu. sed quęro, quid si testis. de suppel. lega. & idem dicunt esse in probationibus, in quibus pariter sicut & in testibus indefinita non æquipollet vniuersali, & ideò si in instrumento dicere-

3 tur † quod canonici talis ecclesiæ quid

tale

tale fecerunt, non intelligetur de omnibus Canonicis. Ita dicunt Petrus de anch.& Imo.in.c.quanto. de his, quæ fiunt à præla.sine consen.cap.& ita voluit etiam Alexand.in.l.rescriptum.ff. de pactis.& in consi.cx.incip.visis acutissimis.col.j.primo volu.Philip.Deci. consil.cxlvj.vj.colum.& ibi dicit Alexan.in dicto consilio. cx. quod si testis deposuit Titium possedisse talem fundum,& non diceret de toto, non concludenter probaret, per illam rationē,
4 quia in materia † probatoria indefinita non æquipollet vniuersali. Et idem tenet Alexan.in consilio. lxviij. incip. viso.ij. volu. & consilio. cviij. in causa & lite. eo.volu. & sic cōcludendum est, quod illa indefinita nō æquipollet vniuersali, vt intelligatur pro omnibus de
5 illa † casata, quia illa verba, illorum de illa casata. possunt verificari in duobus de ipsa casata. Ita dixit Old.in suo cōsilio.c.in princip.primi dubij. Alexan. in consilio.vij.incipien.super hac dubitatione.in fine primi volu. & in consilio.cx.incipiente, visis acutissimis. col. j.eo.j.volu.& plenè Philip.Deci. in cōsilio.ccxxj.iij.colum.in.ij.volu.bene fateor quod si in articulo seu capitulo cōtineretur quod omnes illi de casata illa sint vasalli ecclesiæ sancti Ioannis & testes ipsi se retulissent ad articulum
6 † tunc indefinita æquipolleret vniuersali & intelligeretur de omnibus. Ita dicit Ludo.Roma.in.l.Celsus.de vsucap.Francis.de Are.in.l. serui. electione.de lega.j.& ante eos Bal.in.l. si non defendatur.ff. de interro. actio. sed in articulo non dicit, quod omnes de illa casata.ergo &c.Et nihilominus quādo ita testes dixissent, quòd oēs de dicta casata sunt vasalli sancti Ioānis ad saluandum dictos testes, consuluit pulchrè Ludo.Roma.in consil.clxxx. incip.In Christi nomine, Amen. si admittimus totum Burgum,&c.in.ij. colum
7 na. † quod cùm Papa dixerit in priuilegio concesso ecclesiæ Camalduensi, monasterium cōcedimus sancti Sepulchri cum toto Burgo: intelligitur, idest cum tota parte Burgi: quæ ratione rerum aut personarum est ordinis Camalduensis: nec à mente iuris extranea adparere debet præmissa interpretatio cùm & alibi iuris interpretatione vniuersalis directò reducatur solùm ad cōprehensionem particularium, vt patet ex glo.in.l.prima.C.de sac.sanc.eccle. & in.l.qui certo loco.ff.de condict. indebi.& præmissa interpretatio maximè
8 † assumenda est, tanquam absurditatem tollens: quæ sequeretur, si aliter intelligeretur. Ita cōcludit Ludo.in prædicto consilio.clxxx.& ideò dixit Imo.
9 in.c.causam quæ de rescrip. † quod testis non dicitur falsum deponere quando eius dictum potest aliqua interpretatione verificari: vt in.c.cùm tu.de testi.& no.Inn.in.c.causam quę extrà de rescrip.Ita consuluit Bald.in consilio. cccxxiij.in.iiij.vol.incip.præmittendū est ad euidentiam.& pro suprà dicto cōsilio.Ludoui. ego etiam vltra ipsum & præallegata post ipsum adduco, quod
10 dictum testis † ad hoc, vt saluetur, sufficit aliquid esse verum vel non esse implicitè: dicit glo.in.c.si quando.in vers. rationabili.& ibi Butr. in recollectis & non in lectura.extrà de rescrip.& sequitur Bertha.in rep.suo.in versi. testium

impugnatio.ij.colum.in.v.versi. quod
maximè concedendum est, cùm mini-
11 mè falsum dici posset id,quod † habet
aliquid veritatis admistum, prout con
suluit Pau.de Cast.in suo consilio. cl.
& in.l.cùm filius.§.hæres meus.ff.de le
gatis secundo.& voluit etiam Andreas
de yser.in constitu.regni.si damna. ter
tia col. & ideò dixit Barto. & Paul. de
Ca.in dicta.l.cùm filius.§. hæres meus
12 quod † non dicitur falsum id, quod iu
uatur primordio veritatis:maximè, cũ
semper facienda sit interpretatio, vt
falsum excludatur.Bald.in.l.iurisgen-
tium.§.quod fere.de pactis.& in.l.im-
perator. ff. de statu homi. Alexand. in
consilio.lxx.&.lxxiij.in.j.volumi. & in
consilio.xciij.in.v.volu.& Philip. De-
cius.in consilio.clxxxix.incipien.Læta
tus sum.& ideò dicit pulchrè text. in.l.
quæ de tota.de rei vendi. quòd legans
fundum, cuius solum dimidiam par-
tem habet, videtur legasse illam par-
tem duntaxat, quæ sua est: arguendo
13 de toto ad partem.† Quod permissum
est argumentum.dixit Bart.in. l. serui
electione.§.& cùm fundus.ff.de lega.j.
Nec suffragaretur eidem Magnifico
Hectori allegare,quod testes ad sui in
stantiam producti & longè in maiori
numero,deponant illos de casata præ-
dicto,omnes esse suosvasallos ob quod
testes ipsorum particularium numero
pauciores videntur falsum deposuis-
se:nam ex huiusmodi contrarietate in
ter testes vtriusque partis,non resultat
14 ex hoc falsitas,per id, † q; dixit Bald.
in.l.duobus reis. §. idem Pomponius.
ff.de iureiuran.quod si duo iurant cõ-
traria,quanuis alter debeat esse periu
rus,tamen propter incertitudinem n:
mo, eorum potest de periurio puniri.
Idem notat Baldus in.l. sed si possesso
ri.§.sed si verum. ff.de iureiurando.&
in.l.præses.C.de sententijs. & ideò di-
xit dominus Alexander de Imola in
prædicto. §. idem Pomponius. quòd
quando testes hincinde inter partes li-
tigantes examinati, sunt contrarij in
15 suis depositionibus, † nullus ipsorum
potest de falso puniri, & allegat Bald.
in locis præallegatis. & idem in pro-
prijs terminis consulendo tenet & se-
quitur; idem Alexan. in consil. clxxix.
in.ij.volumi. & idem sequitur & tenet
Ias. licet de prædicto consil. Alexand.
mentionem non faciat,in.d.l.duobus
reis.§.idem Pompo.& subdit ibi bene
16 facere optimum simile,quòd † si testes
instrumentarij de directo contradicāt
contentis in testamento, nemo potest
propterea de falso puniri, nec nota-
rius propter testes, nec testes propter
instrumentum: prout pulchrè tenet
Specu.in titu.de teste.§. primo. versic.
sed pone ecce iudex.in titu. de instru.
editio.§.restat.versicu.sed quid si vnus
ex testibus.Anto.de Butr.& Panormi.
in cap. audientiam. de præscriptio.&
in.c. cùm parati. de appellationibus.
Panormita.in cap.cùm causam.el pri-
mo.de testi.Angelus & Imo. in. l. pri-
ma.§.si quis neget. ff. quemadmo. te-
stamen.aperian. Roma. in.l. prima. §.
finali.ff. de verborum obliga. Alexan.
in consilio. lxx. incipien. viso processu
inquisitionis formatæ. ij. colum. & in
consilio. lxxiiij. incipiente, viso testa-
mento. Ioan.penulti.colum.j. volumi.
Ex quibus omnibus conclusum fuit
per

per præallegata minimè dici posse testes productos ita, vt suprà deponen-
17 tes, falsum deposuisse. † Verùm ex eorundem depositionibus dari materiam iudici ad inquirendum in alterutrum. Ita concludit Bald. in. l. testium quinta colum. in. j. quæstio. C. de testi. & dicit hoc fuisse de facto Paduæ, eo tunc legente. & idem tenet Francis. de Are. in consilio. lxxj. incipien. Diligenter & maturè perspectis. in. v. colum. refert & sequitur Iason de Mayno in prædicto §. idem Pomponius. Et huius voti sui, concurrentibus vna mecum cæteris iudicibus meis consocijs, approbante quoque Collaterali regio Concilio coram Illustrissimo Prorege, nemine discrepante.

Ego Thomas Grammaticus, Iudex magnæ curiæ Vicariæ.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Iurisdictio nunquam videtur prorogata ex contumacia: veruntamen ex contumacia incumbit onus probandi defectum iurisdictionis.*

3 *Iurisdictio nunquam intelligitur prorogata ex contumacia, si iudex erat ipso iure incompetens. Secus, si per exceptionem.*

4 *Contumacia clerici coram iudice seculari, nõ tenet, nec ex ea potest exigi pœna.*

5 *Contumacia, est delictum.*

Contumaciæ pœnam non potest exigere iudex secularis à clerico. ibidem nu. 5.

6 *Clerici comparitio coram iudice laico, non est licita: nec prorogatio possibilis.*

7 *Citatus non tenetur comparere, si constat nõ esse de iurisdictione citantis.*

Votum XXVII.

INdiuiduę Trinitatis præsidio iterato, Amen. Dum fuisset inquisitus & carceratus in magna Curia Vicariæ clericus. Franciscus de Anastasio pro pluribus delictis tanquam laicus & contumax in omnibus reputatus existens, & priuilegium clericatus minimè allegasset, vsque ad eius carcerationem: demum docto de clericatu prædicto, ac declarato per magnam Curiam ipsum esse remittendum ad Curiam Archiepiscopalem Neapolitanã, fisci patrono insistẽte ante realem remissionem prędictam eundem clericum compellendum ad solutionem pœnæ contumaciarum, vt prætendit incursarum, cùm de clericatu non exceperit, & cõtumax fuerit effectus & dum altercatum & hæsitatũ fuisset super prędictis per tres ex iudicibus meis consocijs, & me reluctante ac exprę̨ssè cõtradicente decretũ fuit eundẽ clericũ teneri ad solutionẽ pœnæ cõtumaciarũ p̃dictarũ regio fisco & hoc per dictũ Bar. in. l. non videtur. ff. de iudi-
1 cijs. † vbi dixit, quòd si ex forma citationis adparet, ꝙ citatus nõ teneť comparere vt quia in ea citatur per iudicẽ laicũ talis cleric⁹ seu presbyter vel si citať talis de florentia cũ citeť apud iudicem Perusinum de eo quod alibi factũ est & tũc ire nõ teneť nec citatio ipsum arctat & ideò Officiales quãdo procedunt contra aliquẽ clericum licet male faciant obmittunt clericum ponere in citatione vel processu aliquam de-

monſtrationem,ex qua demonſtretur
clericus:vt ſic propter dubium tenea-
tur ire ad allegãdum priuilegium ſui
fori:tu potes dicere,quòd ſi eſt dubiũ
reſpectu iudicis vel actoris:ſi tamen ve
ritas eſt in ſe, quòd præſens iudicium
ſuſcipere non compellitur, non vide-
tur latitare.vt ibi:& in.l.vir.bonus.iu-
di.ſol.quæ hoc expreſsè probat: & ſic
non poteſt conueniri ad ſecundum de
cretum:nec ad aliud,quod paret ple-
num præiudicium:bene tamen pote-
rit mulctari vel ad primum decretum
perueniri:vt in.l.ſi quis ex aliena.ff.de
iudiciis.& in.l.ij.ff.ſi quis in ius vo. nõ
ierit.Ego verò dixi contrarium eſſe ve
2 rius:† nam ex contumacia nunquam
videtur iuriſdictio prorogata: verum
tamen eſt,ꝙ ex contumacia incumbit
onus probãdi defectum iuriſdictionis
declinãti forum,ſecũdùm Bald.in.l.li-
cet.C.de procura.Angelus in.l.ex qua
cunque.ff.ſi quis in ius vocatus nõ ie-
rit.Inno.in.c.finali.de dilatio.Bald.in
l.geſta.de re iudicata.Bal.in.l.ſi qui ex
conſenſu.tertia colum.C.de epiſcopa
li audientia. quod maximè procedit.
3 dicit Bald.eſſe verum,†quòd ex con-
tumacia nunquã videtur prorogata
iuriſdictio,ſi iudex erat ipſo iure incõ
petens.Secus,ſi per exceptionem. idẽ
tenet Inno.in cap.prætereà.de dilatio.
Angelus in.l.ij.§.fin.ff.ſi quis in ius vo
catus non ierit.Sed quid opus eſt ver-
bis:dico,quòd in caſu ꝓpoſito,in quo
prædictus Franciſcus citatus non com
paruit in magna curia,& ideò fuit cõ-
tumax,contumacia ipſa non valuit:&
4 ſic non poterat nec poteſt exigi† pœ-
na ex ea,per ipſam magnam Curiam
tanquam iudicem laicum,coram qu
fuit contumax.Ita in propriis termi-
nis voluerũt Ioãnes Andræ. Antonius
de Butri.& Abbas Panormitanus,in
c.ſi diligenti.in penultima columna
5 extrà de foro competem.† ex quo con
tumacia eſt delictum:vt dicit gloſſa in
l.ſi filius.ff.de interroga.actio.ideò iu
dex ſecularis non poterit pœnam con
tumaciæ infligere contra clericum.ca
pitulo primo.extrà de clericis coniu-
gatis.in ſexto.idem refert & ſequitur
Iacobinus de ſancto Georgio,in dicta
l.non videtur.ff.de iudiciis. Baldus in
l.generaliter.la ſecunda.C.de epiſco-
pis & clericis.& in.l.ſi quis ex aliena.ff.
de iudiciis. Et idem in propriis termi-
nis conſuluit in ſpecie Barto.in ſuo cõ
ſilio.ccxxv.incipien.clericus ſub nomi
ne.& Philippus Decius in conſilio.cc-
xlj.in ſecundo volumine.incipien. ſcri
pſi alias.& idem in propriis terminis
quæſtionis noſtræ tenuit magnus Do-
ctor,dominus Aegidius de Mandal-
bertis in ſuis diſputationibus,in diſpu
tatione incipiente:quæſtio talis eſt.&
eſt inter diſputationes Pau.de Leaza.
Et ad Barto.vbi ſuprà reſpondetur,
6 quòd clericis coram† ſeculari non eſt
licita cõparitio,nec poſsibilis proroga
tio,per capit.ſi diligenti.de foro cõpe
tenti.& omnia iura deteſtantur, quòd
laicus modo aliquo animaduertat in
clericum.capit.nullus iudiciũ.xj.quæ-
7 ſtione.j.† & ideò cùm conſtiterit cita-
tum non eſſe de iuriſdictione citantis,
non tenebatur comparere:vt notat In
no.in capi.fina.extrà de appella.& te-
net Henricus Bouerius in ſingulari-
bus ſuis.in ſingulari.xxviij. incipiente:
cita

citatus.& idem reperi nouissimè fuisse decisum per Guidonem Papæ præsidentem Parlamenti Grationopolitani, in sua decisioue.ccccl. sub rubrica, an mulctæ, declaratæ contra clericum antequam se allegaret clericum. Ex quibus concludo contumacia non subsistere: & collegæ mei vereor, quòd grauiter errauerint. Demum functo officio, fuit habitus recursus ad.5. Regiũ concilium, per quod fuit remissa causa nouis iudicibus successoribus: inter quos longa facta discusione, fuit tandem votatum contumaciam non tenuisse: & pignora depositata per ipsum clericum, & aurea in posse perceptoris alias aetualiter non fuisset remissus ad iudicem suum ecclesiasticum, fuerunt eidem clerico restituta mandato ipsius magnæ Curiæ.

Ego Thomas Grammaticus, Iudex magnæ Curiæ Vicariæ.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Magna Curia Vicariæ virtute constitutionis regni mandat Officialibus in regno, vt intra duos menses causam expediant: aliàs ipsam aduocant ad magnam curiam. Et nedum hoc fit Officialibus Regis, verum etiam Officialibus Baronis. nu. 2.*

3 *Princeps concedens iurisdictionem alicui baroni in vasallos, non videtur à se eximere iurisdictionem, quin possit. & ipse quoque princeps cognoscere, si vult.*

4 *Princeps concedendo iurisdictionem seu delegando causam alteri specialiter committendo non videtur ipsam abdicasse ab alio ordinario superiore: & multo fortius à semetipso cognitionem, sed ipsam accumulasse.*

5 *Principi seu domino semper remanet maior potestas & iurisdictio, quàm in alium transferat.*

6 *Iurisdictio regulariter videtur concessa accumulatiuè per principem: & per concessionem alteri factam, non videtur sublata seu adempta ab illo, qui per prius illam habuerat: sed vt vtrique competat.*

7 *Imperator concurrit in iurisdictione cum quocunque suo subdito.*

8 *Princeps si se de causa intromittat, eandem ad se vel ad eius delegatum trahendo, nemo amplius ipso principe inconsulto potest se in ea intromittere, quasi fuerit ex hoc exempta ab ordinaria iurisdictione,*

9 *Princeps potest ad sui libitum iurisdictionalia reuocare: & tollit, quando vult.*

10 *Princeps concedens alicui iurisdictionem ad vitam non ex hoc videtur abdicasse à se potestatem ad libitum reuocandi, & alteri concedendi.*

11 *Pinceps potest supprimere iurisdictionem nedum singularium personarum, sed etiam ciuitatum.*

12 *Iurisdictiones fluunt à rege, & refluunt ad regem.*

13 *Princeps si in premium bonorum seruitiorũ concessit priuilegium iurisdictionis alicui, nõ ita reuocare posset sine causa.*

14. *Princeps si concessit aliquid in præiudicium suæ dignitatis seu authoritatis supremæ, potest reuocare: & non tenetur obseruare. Et subdit hoc verum, etiam si non esset enorme priuilegium. numero 15.*

16 *Cardinales si ante creationem Papæ aliquid statuunt. & promittunt quilibet ipsorum, si uerit electus, tenetur obseruare si talis promissio cederet in præiudicium dignitatis seu authoritatis suæ, non tenebitur ad ipsius obseruantiam.*

Princeps

17 *Princeps tempore suæ creationis, si promittat aliquid sibi præiudiciale, non tenetur seruare.*

18 *Principis donatio facta alicui tempore guerræ, vel in principio suæ acquisitionis regni, nõ valet.*

19 *Princeps successor potest indistinctè priuilegium gratiæ regis sui prædecessoris factæ alicui remittere.*

20 *Princeps si confirmat tale priuilegium, erit gratia: & si denegetur confirmatio, erit iniuria.*

21 *Iurisdictio ordinaria poterit reuocari per principem concedentem ad libitum.*

22 *Princeps semper potest causam inferioris ad se aduocare.*

23 *Principis attestationi standum est.*

24 *Princeps non potest reuocare priuilegium, quod transiuit in vim contractus.*

25 *Deus non subiecit contractus sub potestate principis.*

26 *Princeps successor potest reuocare iurisdictiones amplas concessas per prædecessorem in præiudicium suæ iurisdictionis regni: vt sunt iurisdictiones secundarum causarum concessæ Baronibus: quia Rex non habet ibi nisi iurisdictionem in habitu.*

28 *Dominus abutens iurisdictione sibi concessa per principem, potest de facili priuari iurisdictione prædicta.*

Votum XXVIII.

MAximi opificis suffragio iterato. Amen. Dum ad querelam cuiusdã pauperis interfecti per quendam homicidam de terra sancti Seuerini rescriptum fuisset p[er] Illustrisimum dominum Proreger[m] magnæ Curiæ Vicariæ, vt super den[e]gata & retardata iustitia allegata de bitè prouidere debuisset de iustitia: successiuè per eandem magnam Curiam fuisset cõminatum Officiali dictæ terræ, quæ est illustris Principis Salerni, vt intra certum terminum expressum causam ipsam expedire debuisset iustitia mediante: alias per viã retardatæ & denegatæ iustitiæ esset ad eandem magnam Curiã aduocata: pro ut iam fuit elapso termino cõminato prædicto Illustri Principe reclamante ad. 5. Regium Cõcilium propter clausulas in suis priuilegiis contentas: maximè in priuilegio serenisimi quondam Regis Ferdinandi primi, quòd non posit comminari: nec per viam retardatę aut denegatę iustitię causas ab eius officialibus aduocari. Hæsitatum igitur fuit in eodem. 5. Regio consilio, an potuerit causa ipsa committi eidem magnæ curiæ per Illustr. Proregem obstantibus priuilegiis ipsius Illustris. principis: & an obstãtibus clausulis priuilegij prædicti potuerit causa ipsa ab eodem aduocari. Ego dixi, quòd absq[ue] dubio procesit ipsius causæ cognitio super retardata seu denegata iustitia, commissa eidem magnæ Curiæ iudici regio & vniuersali in toto regno: & q[ui] tãquã vicarius & vices principis gerẽs, ꝓcedit in toto regno sup[er] administratione iustitiæ: maximè, vbi ꝓtẽditur iustitia retardata seu denegata, rescribit officiali retardãti vel deneganti, vt prę

1 tenditur: vt infra duos mẽses † cũm expediat: vt in constitutio. regni, statuimus.

mus.ſub rubrica de offici. magi.iuſtitia:& in conſtitutione iuſtitiarij nomẽ & normã dicitur,quòd ſi cauſa commiſſa per ſuperiorem, vt ſuprà infra duos menſes non expeditur, quòd eo caſu dicitur iuſtitia retardata,& aduocatur ad ſuperiorem:& idem erit in barone,cui princeps reſcripſit:vt faceret alicui iuſtitiam,ſi cauſam ipſam nõ ex
2 pedierit:† niſi cauſæ neceſsitas requireret longiorem terminum:quod conſtare debet,vt ibi.Ita dixit Paris de pute.in tract.ſynd.in titulo de officio ſyndi.viij.char.verſi.qualiter autẽ probabitur iuſtitiã denegatã.in fi.dicti verſicu.Nam ex huiuſmodi priuilegij tenore non videtur princeps ipſe conce-
3 dens† ſe excluſiſſe:ſeu à ſe iuriſdictionem abdicaſſe ſupremam :quin & ipſe quoque cognoſcere non poſſet,ſeu potuiſſet interdum,de quibuſlibet vaſallis ſeu ſubditis in regno,quando vult. Text.eſt ſingu.& peregrinus in propriis terminis,in.c.dudum.de præhen
4 di.in ſexto.† & pro hoc bñ facit: quia princeps concedendo iuriſdictionem ſeu cauſam alteri ſpecialiter committẽdo,non videtur abdicaſſe ipſam ab alio ordinario ſuperiore:& multò fortius à ſemetipſo cognitionem,ſed accumulaſſe:vt eſt caſus not.in ſimili in.c. per hoc.de hære.in.vj.&in.l.j.C.de offi.præfec.vrb.& ibi loquitur tex. de officio præfecti vrbis.cui non videtur derogatum,ſi officium certi generis cauſarũ,alij,committatur.& idem conſuluit Pet.de ancha.cõſ.clxiiij.in quarta col.in prima parte.& dixit idem Pet. de ancha.in conſi.xxviij. incip. rationes inductæ,per prællegatũ tex. in.c,

5 dudũ.de præbẽ.† quod ſemper remanet domino,& maior iuriſdictio & poteſtas,quã transferat in alium : & pro hoc bene facit:quia regulariter iuriſdi
6 ctio videtur† conceſſa accumulatiuè, & non priuatiuè: & per conceſsionem alteri factam non videtur ſublata ſeu adẽpta ab illo,qui per prius illa habuerat:ſed vt vtriq; cõpetat:vt per optima iura cõprobat Feli.poſt alios in.c. paſtoralis.de offi.or. quod tantò magis procedit in imperatore,qui concurrit in iuriſdictione cũ quocũque ſuo ſubdito:vt dicit Bãl.in.c.j. in titulo, quis dica.dux vel march.circa principum. & in.c.j.in princ.qui feud.dare poſ.vbi etiã loquitur de papa.Hinc eſt, quòd licet in priuilegio prædicto contineatur,quòd non poſsit comminari : non tamẽ dicit princeps,ꝙ huiuſmodi comminatio fieri non poſsit à ſe ſeu ſuas vices gerẽte,licet ab alio ordinario:quia perſona ipſius loquentis excepta intelligitur.vulg.l.inquiſitio.C.de ſoluti.& ipſe imperator,nõ poteſt dici Iudex ordinarius vel delegatus cũ ab ipſo ordinarię & delegatæ iuriſdictiões deriuare ac emanare adparẽt:& ipſe creet ac faciat iudices ordinarios & delegatos. l.j.ff.ad.l.iul.de ãbi.l.j.§.cũ vrbẽ.ff. de offi.pfec.vrb.& no.in.l.more.ff. de iuriſdictiõe oĩm iudicũ.& in.c.cũ ab eccleſiarũ.de officio delegati.& ideò ſuc
8 cedit,quòd† ſi princeps ſe de cauſa intromittat,eandem ad ſe vel eius delegatum trahendo, nemo amplius ipſo principe inconſulto poteſt ſe in ea intromittere:quaſi huiuſmodi cauſa fuerit exempta ab ordinaria iuriſdictione:vt patet in capitul.vt noſtrum. de appella

appellatio.& in.c.significasti. de offic. delega.& in dicto.c.pastoralis. & facit. l.iudicium soluetur. ff. de iudic. quod maximè concedendum est iu istis iurisdictionalibus,quæ princeps ipse potest
9 pro suo libito † reuocare:vt dixit Bal. in.l.rescripta.C.depręci.impera.offer. And.de yser.in constitu.ea,quæ.ij.colum.sub rubrica , quòd nullus prælatus,comes,vel baro. & idem Andræ.in constitu.priuilegia. in fine primi libri. in titu.de cassa. priuileg. & ibi subdit, quòd tollit,quando vult:& ideò si concederet alicui iurisdictionem ad vitam non ex hoc videtur abdicasse à se potestatem ad libitum reuocandi,& alteri concedendi.no.Angel.in.l.j.ff. de offi. eius.& dixit satis pulchrè Bal.in.l.j.C. vnde lib.quod potest princeps suppri-
11 mere iurisdictionem † nedum singularium personarum , sed etiã ciuitatum & idem ante eum tenet Innocen. in.c. quæ in ecclesiarum.de consti.Cardi.in c.perpendimus.extrà de sentẽ. excom. Abb.in.c.nouit.de iudi.& hoc, quia iu
12 risdictiones † fluũt à rege,& refluunt ad regem.Bal.& doct.in.c.j.§. ad hæc. de pa.iu.fir. & fluũt id est per confirmationes,concesſiones, & commisſiones,vt dicunt præfati docto. Bene tamen verum est quòd si princeps in præ
13 mium bonorum † seruitorum concesſisset huiusmodi priuilegium , non ita reuocare posset sine causa.Ita pulchrè & satis magistraliter Andr. de yser. in pręallegata consti.ea , quæ sub rub.ꝙ nullus prælatus,cões,& tamen in casu isto non reuocat,licet de causa cognoscat:sed causa reuocationis esset in casu,de quo agitur,& potisſima in principe,dum concedendo,ꝙ nõ posſint à principe salerni seu eius officialibus causę aduocari per remedium retardatæ seu denegatæ iustitiæ:nec etiam comminari , vt iustitiam faciant:hoc enim longè satis præiudiciale est authoritati & dignitatı supremæ ipsius
14 principis:& ex iuris dispositiõe † princeps, si aliquid concesſisse ad parte.s præiudiciũ suæ auctoritatis & dignitatis,ad voluntatẽ reuocabit: nec ad ei obseruãtiam tenetur seu obligatur.voluit Andræas de ysernia.in capit.imperialem.de prohibita feudorum alie na . per Federicum. versic. circa hoc videtur.imò etiam mininè teneretur illud seruare in præiudicium suæ authoritatis.Ita dixit dominus Abbas in capi.sicut el secundo .per textum ibi extrà de iureiurando.& subdit, quòd
16 si cardinales † ante creationẽ Papę aliquid statuunt & promittunt : quilibet ipsorum si fuerit electus,illud obseruare,si talis promisſio cederet in præiudicium dignitatis seu authoritatis suæ non tenebitur ad ipsius obseruantiam & idem not.consuluit Calderinus in consilio tertio.in titulo de iureiurando.& facit textus in capit.cùm venisset.in versi.ipẽ non timens.extrà de institutionibus.& idem sequitur Felinus in cap.primo.quarta columna.extrà de probatiõibus.vbi subdit formaliter hoc esse bene not.ad infringendũ promisſiones factas per principes in
17 principio eorum creationis: † quia si sunt præiudiciales,non tenentur illas seruare.Et ita dicit alias diffusè consuluisse.Et idem etiam in particulari tenuit domi.Ioan.Lupi in rubrica, extra de

tra de donationibus inter virum & vxorem.charta.xliij.vbi formaliter dicit quòd donatio per Regem facta tē-
18 pore guerræ vel in principio † acquisitionis status & regni, non valet:& eundem etiam refert & sequitur Ioan. Neuiza.in sua sylua nuptiali,in vltima charta.penultima columna.vbi enumerat casus,in quibus non est parendum principi rescribenti:sed expectari debet secunda iussio:& tanto magis, quia non sumus in ipso Rege,qui concessit:sed in successore,que indistinctè potest tale priuilegium gratiæ factum
19 † per suum prædecessorem: per textū in capi.si is,cui.de præbendis in sexto. ita dixit Cynus & Albericus de Rosate in.l.digna vox .tertia colum. C.de legibus.& idem voluit Baldus in titul. de pace constantiæ.& in versicu.amplius.& melius Franciscus de Aretio in capi.nouit.de iudicijs.per textū in capi.subiectum.de decimis.& idem firmat ibi Felinus in septima & octaua col.licet Baldus in suo consi.cclxxvj. in tertio volumine. dixerit quòd de ista quæstio.nunquam fuit facta pax inter sapientes.& alibi idem Bald.in consilio.xcvj.in eodem tertio volumine dicit,quòd si confirmetur tale pri-
20 uilegium,erit gratia: † & si denegetur confirmatio,erit iniuria:& sic residebit in pectore successoris. Et pro hoc bene facit:quia iurisdictio ordinaria
21 potest reuocari per principem † concedentem ad libitū.vt in.l.meminisse.ff. de officio procōsu.& lega.& ideo Imperator Federicus fecit reuocationem priuilegiorum,que cōcesserat certis ciuitatibus regni,vt homines ipsarū nō potuissent citari per iustitiarios: & si citarentur,nō tenerent cōparere:vt dicit constitutio, priuilegia.in rubrica. ideo dicit Bartolus in.l.nō ambigitur ff.de legibus.post Gulielmū de cu.ibi, quòd populus romanus qui concessit iurisdictionem imperatori,posset illā reuocare:per.l.ij.§.ex 'actis.ff.de origine iuris. Nam semper princeps potest
22 † causam inferioris ad se aduocare capi.vt nostrum.de appellationibus. & iste est vnus de modis,per quem iurisdictio finit:vt dicit Hostiensis in summa de officio ordi.versi.& qualiter finiatur.bene verum est,quòd dici posset quòd iurisdictio & merum imperiū prædictum fuerunt concessa ipsi principi,& suis prædecessoribus propter benemerita & seruitia:vt liquet ex tenore priuilegij ipsius principis:cuius atte
23 stationi standum est: † vt in capi.porro.de priuilegijs.& in clementina prima.de probationibus.Ita dixit Lucas de Penna in.l.secunda.C.de mancipijs & colonis patrimonialibus. lib.xj. Nam eo casu non potest tale priuilegium reuocari per Regē:vt dicit Andræas de ysernia in constitution.regni ea quæ ad decus &c.quia sicut datum per regem,nō potest reuocari sine causa:vt in.l.prima.& secūda.C.ne fisc.rē, quam vend.euincat.libro decimo.ita non potest merum imperium,quod cōcessit,reuocare:quia iura incorporalia quasi traduntur:vt in.l.seruitus.§.incorporales.ff.de acquirē.rerum domi. & bene facit,quòd quādo priuilegium trāsit in vim cōtractus,non potest per
24 principē † reuocari sine cā, per textū in.l.fundū.C.de fundis patrimonialibus.&

bus.& in capi.primo de feudo sine cul
pa nó amittendo.& plus dixit Baldus
in.l.prima.C.de constitutionibus prin
cipum.quòd concessa per principem
iure contractus,non possunt nec per
eundem principem, nec per eius suc
cessorẽ reuocari.Ita dixit Petrus de
Ancharano,in capi.quoniam.de cõces
sione præbend.in sexto.Alexander in
consilio.cxcij.iiij.columna.in.ij. volu.
nam cùm princeps contrahit, tenetur
ad ipsius cõtractus obseruantiam, nisi
ex iusta causa:vt consuluit Alexander
in consilio primo.sexta col.in secundo
volumine. Ex quo Deus non subiecit
25 † cõtractus sub potestate principis.di
xit Bal.in capi.j.de natura feud.vnde
non poterit reuocare,nisi ex causa:vt
quãdo sibi nõ adimpletur,quod adim
pleri debet:secundum Bal.in.l.pen.C.
de dona.inter vir.& vxo.& Bald.in ad
ditio.Spec.in tit.de sentẽ.col.xxiij.ver
si.sententia quoque. Pet.de ancha.in
repeti.c.canonum statuta.q.xiiij.in.ij.
col.extrà de consti.Fulg.in cõsi.ccxv.
incip.nec arguendi sumus.in secundo
volumine.& in consi.j.secunda col.pri
mo volu.Roma.in.l.si verò.§.de viro.
xxiiij.fallẽ.ff.solu.matri.& i cõsi.lxvij.
&.cclv.&.ccl.& dicitur satis posse reuo
care cum causa.dum adparet à se abdi
casse ius superioritatis per tales clau-
sulas:quo casu non põt se expropriare
omni iurisdictione & superioritate.Ita
concludit Bal.in prelud.feud.iiij.col.
in fi.& sequitur Marti.Laud.in.c.j.in
fi.v.col.qui feu.dare pos.Car.in præ-
lud.circa med.x.col.& Iason ibidem.
xxv.col.& Alex.in.l.filio,quem pater.
ff.de liber.& posthu.Imo.in rubrica.
ff.de verb.obli.& in cõsi.cclxxiiij.Bal.
in cõsi.ccciij.post principiũ.in.iij.vol.
Hinc dixit Affli.noster Neapoli.in p
lud.cõstit.regni quas facit ante ꝓœmi.
& ꝓpriè in.xxiiij.q.in.ij.col.ꝙ quidam
magnus aduocatus fisci tẽpore Gallo
rum,quòd ex quo tempore regis Al-
phonsi primi fuit concessum merum
& mistum imperium baronibus priua
tiuè ad magnã curiã vicariæ quòd est
ius regale ipsius regis:vt in.c.j.quę sint
rega.& cõstitu.regni.ca,quæ.ad decur.
propter quod ita concessum Barones
sunt, sicut reges in terris suis maximè
illi,qui habent etiam secundas causas:
& rex ibi non habet nisi iurisdictionẽ
in habitu:& faciunt quicquid volunt:
& ideo quia ex postfacto incipit læde-
26 re coronam, † & regnũ.& statũ publi
cũ,quòd successor in regno posset re-
uocare:prout tenet Frã.de are.in.c.no
uit.de indi.per tex.in.c.subiectum.de
deci.& firmat Feli.in.d.c.nouit.in.ij.
&.viij.col.& in.c.j.de probatio.ita di-
cit Affli.vbi suprà.& hæc maximè con
cedenda sunt procedere in hoc regno,
in quo solus rex est dominus persona-
27 rum † in regno ipso degentium vt di
cit tex.in.c.regni,ad regale fastgium.
& in.c.finis præcepti,charitas.& in cõ-
stitu.regni,quia frequenter.sub rubri
ca de homini.non tenendis ratione te
ræ &c. vnde maximum præiudicium
inferretur principi & eius dignitati,ac
ꝓrogatiuæ si de iustitia retardata aut
denegata subditis,quorũ ipse est prin
cipalis domin⁹ etiã ꝑsonarũ,nõ posset
se intromittere cognoscere,& ꝓuidere
circa bonã administrationẽ iusticię:ex
quo præsumpponẽdũ est de necessita-
se,quòd

re qđ iurisdictio fuerit cõcessa per ipsum supremũ principẽ p̃fato quondã Illustri Roberto & successoribus, vt bene ipsa ac canonicè vtãtur in vasallos, nec abuteretur: cùm eo in casu dñs 28 abutens † iurisdictione sibi cõcessa posset ea de facili priuari dixit Bal. in. c. primo qualiter domi. proprieta. feu. priue. & plenè Iacobi. de Sancto Georgio in tractatu de homagijs. per sex columnas. Ex quibus omnibus & eorum singulis concludo minimè refrenandã supremi principis potestatẽ ac authoritatẽ: sed iure licito potuisse ac posse cognoscere & comminari ob iustitiam retardatam: aut denegatam regnicolis seu quibuscunque in regno isto degentibus, non obstante priuilegio prædicto. Quod quidem debet cũ grano salis intelligi & practicari, claue discretionis non errãte, & quia res cepit exitum per alia media: & pars offensa concordata, nõ fuit aliter decisa. Ego Thomas Grammaticus, Iudex magnæ Curiæ Vicariæ.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Custos carceris etiam pro leuissima culpa tenetur criminaliter.*

2 *Carcerarius tenetur de negligentia: & debet stare per annum in carceribus: & bona eius publicantur: & hoc de iure constitutionum regni: verùm de iure ciuili remouetur ab officio ob eius negligentiam & nu. 3.*

4 *Negligentia magna, culpa est: & magna culpa, dolus est.*

Carcerarius tenetur prouidere locum carceris & principaliter ianuam, & singula necessaria prouidenda.

5 *Carcerarius dicitur vti diligentia, dum tenet carceratos pro delicto in compedibus & cippis.*

6 *Custos carceris, tenetur de lata culpa, sicut alius de dolo, & capitaliter: & ita punitur.*

7 *Carcerarius adhibens in custodia omnem suã diligentiam necessariam, si ex casu aufugerint carcerati, non tenetur ipse: licet in dubio fuisset præsumptio contra custodem.*

9 *Officialis tenetur de culpa custodis, quem adposuit: ac etiam de negligentia, si captiuus aufugit.*

10 *Officialis exhibendo custodem carceris, non euadit pœnam. & nu. 11. & 12.*

14 *Carcerarius, cuius culpa carceratus pro crimine aufugit, debet pœna capitali puniri, vt si dolo vel pretio corruptus fuit: & si negligentia vel culpa eius, pariter puniendus est: licet culpa & negligentia fuerint sine dolo.*

16 *Tria sunt specialia contra potestatem, cui carceratus pro crimine capitali aufugit primò, quòd incumbit sibi onus probandi diligentiam, quòd carceratus casu aufugit secundò quòd non liberatur exhibendo custodem carceris. Tertiò, quòd pro negligentia & culpa tenetur pœna capitis,*

Votum XXIX.

SVmmi opificis suffragio petitio. Amen. In causa honorabiliũ Antonij & Hieronymi de Carnago de Neapo. fratrum, cum Regio fisco, super petita priuatione officij custodiæ carcerum ipsius magnæ curiæ, quod est ipsorum inquisitorum: & hoc

 ex causa

ex causa duorum carceratorum degē-
tium in eisdem carceribus, pro crimini
bus capitalibus: vt prætenditur per Re
gium procuratorem fiscalem ex culpa
& negligentia substituti ipsorum, cùm
reperto ostio aperto recesserint: pro eo
quòd Antonius Puluerinus substitu-
tus per eosdem fratres in dictis carce-
ribus fatetur reserasse ostium prædictū
verùm non præuiderat catenaciū ostij
non fuisse ingressum foramen, vt con-
sueuerat, ad reseruandum. Hæsitatum
igitur fuit inter iudices ipsius magnæ
Curiæ, meos collegas, an huiusmodi
culpa & negligentia custodis, habeat of
ficere eisdē fratribus principalibus do-
minis ipsius officij, maximè cùm eūdē
Antonium Puluerinum eorum substi
tutū exhibuerint carceratum magnifi-
co fisci patrono, & etiā procuratori? Et
præmittendo, ꝙ in priuilegio concessio
nis officij prædicti facto per quondam
Serenissimum Regem Ferdinandum
primum quondam honorabili Bernar
dino Carnago genitori prædictorum
Hieronimi & Antonij, est expressa clau
sula, quòd possit in dicto officio inser-
uire per substitutum: sed quòd de eius
culpis & defectibus hæres ipse principa
liter teneatur: sic & eius hæredes & suc-
1 cessores in eodem officio. † Succedit,
quòd leuissima culpa non puniatur cri
minaliter: vt dicit Cyn. in. l. si quis non
dicam rapere. C. de epis. & cleri. tamen
erit hoc speciale in custode carceris. Ita
dixit Bald. in. l. si eius rei. §. de præteri-
tis. aliàs, deniq;. ff. de vsufruct. & sequi-
tur Paris de Puteo, in tract. syndica-
tus. in ver. incipiente: carcer. e. an. si plu
res. iij. col. vbi subdit, quòd de iure con
stitutionis regni custodes, qui corrigit
2 ius commune, carcerarius tenetur † de
negligentia: & debet stare per annum
in carceribus bonis eius publicatis: & si
fraude dimiserit carceratos abire, tene
tur pœna capitali: nam aliàs de iure ci
3 uili custos † negligens remouebatur ab
officio duntaxat. l. carceri. & . l. fin. ff. de
custo. reo. & consuluit Pau. de Castr. in
suo consi. xlij. quòd carcerarius, est qui
dam depositarius carceratorum: argu-
mento. l. primæ. in prin. & . l. Lucius. ver
sic. quòd aliud. propter quod qui offi-
cium in custodiam habet, à publico sa-
larium & mercedem pro custodia alicu
ius rei accipit, is illius rei periculū præ
stare tenetur. l. qui mercedem. ff. loca.
vbi glo. dicit, quòd de omni culpa tene
tur. l. videamus. eodem titul. & latè per
glo. & Bar. in. l. eum qui. §. si epistolam.
ff. de fur. vbi qui suscipit rei custodiam
& pretium, tenetur de periculo succe-
dēte: & quod fuerit in culpa: & propter
eà teneretur: nam carcerarius tenetur
negligentia, vel culpa, vt in præallega-
tis iuribus. nam magna negligentia, cul
4 pa est: † & magna culpa, dolus est. l. ma
gna. de verborum significationibus. &
aliàs magna negligentia, est quasi do-
lus. l. merces. §. culpæ. ff. loca. & . l. quòd
si nolit. ff. de ædi. edic. §. culpa. & . l. si qs
fundum. ff. locati. §. Imperator. Et ideò
succedit, quòd omne reprehensibile, est
culpa: argumento. l. si pro imprudē-
5 tiam. † ff. de euictio. Et custodem non
præuidere, si ostium carceris est resera-
tum, vel apertum, dum clauem eripit
ab ipso ostio: quis enim hoc non repre-
hensibile & impunibile arbitrabitur?
certè nemo: cùm carcerarius teneatur
præu

præuidere locum carceris:& principaliter ianuam,& singula necessaria prouidenda:prout tenetur quotidie facere: per textum in l.ij.C.de custod.reorũ. & non faciendo, fuit in culpa .l. qua actione.§.si quis.ad legem aquiliam.& l.si ex plagijs.§.in cliuo.ff.si quadrup. paup.fecis.dica. Nam ex quo prædicti captiui, qui aufugerunt erant in casu pœnæ corporis afflictiuè & condemnationis:imò alter ipsorum erat in perpetuum condemnatus in triremibus, debebat eosdem custos ipse diligẽtius custodire.l.si quis filio.§.eius verbo diligentioris custodiæ.ff.de iniusto,rupto & irrito testamento. Et ideò debebat ipsos tenere in manicis seu cippis ferreis,maximè quia nõ ignorabat custos ipse,quòd tanquam tuto & magis fido carceri ibidem consueuerant delinquẽtes grauiorum criminum detrudi: vt demum in tortura, quę de proximo ibidem detrusis infertur & inferebatur, vt veritatem delicti faterentur:& ideò vulgariter carcer veritatis communi voca bulo nuncupatum extitit: & sic infer-
5 tur,quòd † debebat custos ipse vti diligentia,eosdem carceratos in compedibus & cippis detinere:vt dicit text.in.l. ij.C.de custod.reo.secundum Bal.vbi suprà, allegatũ in prædicto.§.eius. vbi etiam subdit quòd dicitur diligenter custodire, qui aliquem ligatum tenet manibus & pedibus:cùm sit speciale in
6 custode carceris, qui de lata † culpa tenetur, sicut alius de dolo & capitaliter: & ideò ita punitur.l.milites.ff.de custo.reo.secundum Lud.in.l.in actionibus.ff.de in litem iuran.ita formaliter tenet Paris de Put.in tractatu syndicatus.in versiculo carcer.capitul. an si plures carcerati.secunda columna.& insuper Allegat Bal.in.l.ad commentariensem.C.de custo.reo.dicere, quòd custos carceris ratione culpæ tenetur capitaliter:quia in sua fide custodiendos recepit. Hinc debuit esse sumpta constitu.regni,custodes: & ideò subdit Par.ipse se putare distinguendũ, quòd
7 † si carcerarius adhibuit in custodia carceratorum omnem suam diligentiam necessariam:vt quia retinebat carceratum cùm ferris & cippis, seu catenis in carcere,secundum qualitatem & exigentiam delictorum carceratorum ac ætate & robusticitate ipsorum:iuxta tex.in.l.prima.de custo.reo.& aufugerint: & tunc non tenetur carcerarius: quia non est in culpa,qui adhibet diligentiam,quam debet.vt no.in.l.si negotia.ff.de nego.gest.quia adhibuit diligẽtiam,quam debuit:vt in.l.si vt certo.§.nunc videndum.ff. commoda. li-
8 cet in dubio † sit præsumptio contra custodem:per.l. penulti.C.de custod. reo.& per.l.ad commentariensem. & idem tenet Ange.in.l.milites.ff.de custo.reo. Ex quo dicitur quem diligenter custodire aliquem, dũ tenet ipsum ligatum bono ligamine:& quòd officialis teneatur de culpa custodis, quẽ ap-
9 posuit, † ac etiam de negligentia, si captiuus aufugit:tenet in specie Flo.in.l. si fornicarius.aliàs in.l.si quis insulam. §.si fornicarius.ff.ad.l.aquil. Nec suffragaretur prædictis fratribus allegare,quòd prædictus Antonius Pulucrinus eorum substitutus,fuit per eos exhibitus in magna curia vicariæ magnifico fisci patrono & procuratori: & est

10 iam in carceribus eiusdem † ad ipsorũ
instantiam: quo casu videntur ipsi libe
rati: prout dicimus in simili de domi-
no, cuius familia deliquit: quòd eam of
ficialis exhibendo liberatur: quia hoc
verum esset in eo, qui gereret officium
11 publicum: secus si priuatum: † quia eo
casu tenebitur ex delicto familiæ: &
non liberatur exhibendo familiam. Ita
dicit Bartolus, in.l.prima.§.familiæ.ff.
de publica.per not.in dicto.§.familiæ.
& non liberatur exhibẽdo ea.idem no.
Barto.in prædicta.l.prima.§.qui nouis
simè.quod sequitur ad.d.§.familiæ. p
no.in prædicto.§.familiæ.& ibi omnes
Doctores sequuntur Bartolum & idem
tenet Abbas post alios in.c.j.extrà de re
stitutio.spoliatorum.solus tamen Ra-
phael in prædicto.§. quod nouissimè.
ff.de publicanis.dicit dictum Bar.non
habere rationem, quare magis in offi-
cio publico debeat teneri pręcisè absq;
facultate exhibendi: cùm in publicis of
ficijs gerendis maior diligentia requi-
ratur in eligendis & exercendis probis
hominibus: & adducit Bart.in.l.si cum
exhibuissent.§.penultimo.ff.de public.
qui dicit, quòd nulla potest reddi ratio
quare ita prætor statuit in hoc edicto,
nisi quia ita sibi placuit: attamẽ in sub
stituto custode carceris, in quo in præ-
sentiarum sumus deputato ad custo-
diam carceris, cuius culpa captiuus au
fugit: principalis carcerarius eundem
substituens, tenetur: per regulam di-
ctæ.l.primæ.§.familiæ.nec per exhibi-
12 tionem † substituti liberatur: per tex-
tum in dicta.l.ad commentariensem.
quem ibi pulchrè summat Angel.ibi,
dum dicit principales carcerum sum-
ma diligentia debent custodiri facere
carceratos, ne fugiant, subituri pœ-
nam fugientis: nec liberantur exhiben-
do custodem deputatum. qui tex.vide-
tur destruere omnes præallegatas do-
ctrinas. Et hoc, quia fuit in culpa mi-
nus idoneum substituendo in dicto of-
ficio: per glos.in dicta.l.ad commenta-
riensem. Ita conclusiuè reperio tenuis-
se excellentem dominum Antonium
de Alexand.in additionibus ad Barto
lum, in dicta lege prima.§.familiæ ff.
de publicanis.vbi subdit, quòd est pul-
chra limitatio ad hæc dicta: & q aliàs
fuit de facto in fuga Antonij Iacomi-
ni de Florentia: & idem post prædictũ
domin. Antonium reperio tenuisse do
min. Amode.institu.in suo tracta.syn-
dic.in versicu.item in eo, quòd dicti so-
cij milites fuerunt negligentes.l.sexta
chart.in tracta.vbi formaliter dicit, vt
caueant & prudenter attendant mili-
tes, quibus custodia carceratorum &
carcerum commissa est, ne carceratus
pro crimine capitali aufugiat: quia ipsi
eadem pœna venirẽt puniendi: per.d.
l.ad commentariensem.quod quidem
13 intelligendum † est, si dolo vel pretio
corrupti fuerint: per text.in.l.fin.ff.de
custod.reor. verò negligentia vel culpa
ipsius custodis aufugiat, etiam & ipse
cũstos eadem pœna puniri debet, per
d.l.ad commentariensem.ibi: & si reus
aliquo modo fuerit lapsus, ipsum cu-
stodem volumus eadem pœna teneri.
& ideò subdit formaliter in vulgari, di
cendo: *non te fidare de pregione ser gaspare*
si non vuole che te sia moza la testa. & plus
subdit, quòd nec propterea liberatur
potestas exhibendo militem vel aliom

fam

familiarem, quem deputauerat ad custodiam carceris: vt dicit ibi text.& est casus specialis secundum gloss.& Bal.
14 quòd † culpa & negligentia sine dolo, potestas, miles, socius, custos carceris, tenentur pœna capitis & ideò iterum dicit: *guarda bene el pregione ser Gaspar*: regulariter autem contrarium est: quia in l.cornelia.de sicarijs.vbi non est dolus non imponitur pœna capitalis: vt not.in l.in actionibus.ff.de in litem iuran.& facit.l.fina .ff. de custo. reo. vbi text.dicit ad literam, non facilè committi debet custodia carceris tironi, id est nouo officiali: quia vt subdit ibi text.si carceratus aufugit mala electio ascribitur culpæ potestatis eligentis custodem: verũ si carceratus pro qualitate delicti & conditione psonæ detineatur in carcere, consueto, & in vin-
15 culis, & aufugit: parcitur officiali † & militi: dummodo ipse probet casum fugę sine culpa sua: vt est text.d. l. finali.in versic. ergo sine casu: & sic est speciale, quòd ipsi custodi incumbit onus probandi, quòd sine culpa sua aufugit: quia officium eius erat custodire diligenter: ideò debet probare diligentiam: aliàs alleganti culpam incumbit onus probandi: vt not. Barto. in l.si quis ex argentarijs.§.fi.ff.de edẽ do.& sic per prædicta subdit se aliàs cõsuluisse in ciuitate Senarum, in fauorem capitanei militis socij, cui aufugerat carceratus pro crimine assassinatus: quia tenebatur in loco consueto in compedibus & ligatus: & nihilominus aufugit: quod ex quo delictũ non fuerat consummatum, & ille eo casu veniebat plectendus pœna pecuniaria quod bene dicebatur carceratus eo modo, vt suprà: & subdit etiam ita fuisse consultum per multos alios Doctores & iudicatum, per eius sindicatores: quia si detinetur ligatus, dicitur sub fida custodia detineri.l.j.§.fi.in gl. in versic.permittitur.ff.de ser.fugiti.& sic custos excusatur.& idem no. Innoc. in.c.nuper.in princip.de sententia excommunicationis.& hęc dicit esse menti tenenda prædictus domin. A mode. & insuper vltimo cõcludit tria esse specialia contra potestatem, cui carcera-
16 tus pro crimine † capitali aufugit. Primum, quòd incumbit sibi onus probandi diligentiam: & quòd carceratus casu aufugit: non autem allegans negligentiam, hoc casu tenetur eam probare.l.cùm ita.§.species.& ibi no.ff.de legat.ij.licet regula sit in contrarium, in l.ij.ff.de probationibus. Secundum speciale est, quòd non liberatur exhibendo militem seu custodem carceris: sed tenetur etiam ipse pœna capitali: dicta l.ad commentariensem. regulariter autem contra, in l.si cùm exhibuissent.ff. de publica. Tertium speciale est, quòd pro negligentia & culpa tenetur pœna capitis: dicta.l.ad commentariensem. regulariter autem contrà dicta.l.secunda.l.cor.ff.de sicar.sed licet Bald. hoc firmet in.d.l.ad commentariensem. tamen tex.ibi: in.d.l.fi.ff.de custo.reo.videtur dicere, quòd si nõ est in dolo, punietur pro modo culpæ arbitrio iudicis: quod subdit esse tenendũ menti perpetuò: & ideò cũ nulla diligẽtia probata fuerit per prædictos custodes, imò cõstat de neglıgẽtia; qua mediãte carcerati aufugerunt: & licet per constitutio-

nem regni custodes talis pœna sit publicationis bonorũ omnium vltra personalem detentionem, vbi ob negligentiam custodis captiuus aufugerit, attamen considerando, quòd non principaliter ipsi fratres principales custodes delinquerunt, nisi quia minus idoneũ substituerunt: ideò prædictos Antoniũ & Hieronymum de Carnago fratres, & principales custodes pœnam priuationis prædicti officij carcerum, incurrisse duntaxat, voti sum: inhærendo iuris cõmunis dispositioni, tanquam mitiori: qua cauetur custodem negligentem ab officio remouendum, in quo negligentiam commisit, per. l. carceri. &. l. fi. ff. de custo. reo. intelligendo de ipsis custodibus diligentem, & ideoneum substituere, cùm aliter in dolo non fuerint, vt pœna etiam corporali afficiendi venirent. Et ita in hanc sententiam ex meis præallegatis iuribus inclinauit tota magna curia, nemine discrepante: & fuit lata secundum eam diffinitiua sententia, vltima die Augusti, qua officio dictæ magnæ iudicaturæ functus sum in anno. M.cccc.xxv.
Ego Thomas Grammaticus, Iudex magnæ Curiæ Vicariæ.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Delictum veneni, est occultum: & ideò in eo debet iudex esse promptior ad torturam.*

2 *In enormibus licet iura transgredi.*

3 *Mendax de iure torqueri potest.*

4 *Trepidatio & inconstantia. & titubatio, facit indicium contra inquisitum.*

5 *Erubescere, pallere, & inconstanter loqui, sunt signa malæ conscientiæ.*

6 *Inimicitia an sit sufficiens indicium ad torturam.*

7 *Testes parte non citata non probant: nec ex eis resultat indicium etiam si essent mille testes ita examinati & nu. 8.*

9 *Princeps non potest tollere defensiones inquisito, in causa criminali: cùm defensio sit de iure diuino: quam princeps tollere non potest & nu. 10. & . 11.*

12 *Princeps potest tollere defensionem de iure ciuili competentem: sed non eam, quæ competit de iure naturali.*

13 *Princeps non potest mandare de potestate ordinaria, quòd quis torqueatur absque indicijs.*

15 *In enormibus quòd licet iura transgredi, non est ita simpliciter verum. Item intelligitur in causis arduis, in quibus incurritur status reipublicæ.*

16 *Mendacium, quòd non sit indicium ad torturam.*

17 *Inconstantia trepidatio, & pallor, requiritur quòd copulatiuè concurrant, vt faciant indicium: Et tamen multi ob periculi magnitudinem, seu cordis debilitatem similia patiunt: & tamen sunt innocentes.*

18 *Inimicus probata conuersatione præsumitur reconciliatus.*

19 *Inimicitia causata culpa eius, qui ipsam allegat, an sit imputanda.*

20 *Inimicitiæ indicium non est de per se sufficiens ad torturam.*

21 *Iudex licet habeat arbitrium liberum: tamen non potest ex hoc torquere non præcedentibus legitimis indicijs nec potest negare defensiones contra indicia: licet liberum arbitrium habeat. nu. 22.*

23 *Præeminentia magnæ curiæ vicariæ sumpta à capitulis regni, non permittit contra quemlibet*

bet indifferenter procedi ad torturam: sed solùm contrà publicè diffamatos, & reprobos, & publicos latrones, & disrobatores stratarum: leuesq; personas.

26 *Diffamatus seu infamis quis non est ex eo, quòd ita esse dicatur: nisi etiam conuictus fuerit de eo: quod diffamatur.*

27 *Infamis ex delicto vt quis dicatur, requiritur, quòd confessus fuerit delictum in iudicio: vel quod præcesserit sententia iudicis: nec sufficiet probatio criminis ipsius.*

28 *Famæ malæ ad hoc vt quis dicatur ad effectum vt pro alio delicto de quo inquiritur dicatur esse malæ famæ requiritur quod talis mala fama fuerit in eodem genere mali: nec sufficeret, si de alijs criminibus diuersis mala fama præcederet.*

29 *Testis varius seu contrarius sibijpsi: nihil probat.*

30 *Tortura cessat vbi contra indicia aliquid vrget in contrarium.*

31 *Ad torturam non proceditur extantibus indicijs vbi allegatur talis defensio quæ si esset probata, cessare debet tortura sed eo casu debet differri.*

Votum XXX.

REdemptoris gẽtium suffragio postulato Amen. Illustrissime Prorex, in causa inquisitionis formatæ aduersus magnificũ Hionymum de Sancto Seuerino, & nobilem Sanciam dentice coniuges de venenatione & morte quondam excellentis Comitis Saponariæ & fratrum, eorundemq; nepotum ad querelam orbatorum parentum, in qua cum cæteris excellentibus & magnificis collegis in causa, & mihi dominis obseruandissimis interfui. Inter cętera indicia, quę ex informatione capta colligi videtur & quibus satis adhærent quærulantes, vltra alia sunt ista ruminanda meo iudicio ac enucleanda. Et primò præsup-
1 ponitur † delictũ veneni quod est occultum & ideò in eo iudex debet esse promptior ad torturã per plenè deducta in allegationibus oblatis. & maximè per dicta Bal. in. l. iij. C. de epis. au. & Alex. de Imo. in consi. lxij. in. iij. vol.
2 † Secundò proponitur enormitas criminis, & venenationis & paricidij: & in enormibus licet iura transgredi, per not. dictum Innocen. & ibi plenè relata per Felynum in. c. primo de cõstitutionibus. Tertio demonstratur, quod inquisitus ipse adparet ĩ aliquibus suis responsionibus mendax, & maximè dũ deposuit eius coquum non præparasse epulas pro cæna ipsorum dominorum qui decesserunt, sed coqui eorundemmet dominorum, necnon & quædã alia ex quibus adparet de mendacio conuictus per multos testes, & mendax de iu-
3 re torquetur: † vt dixit Bar. in. l. fi. circa principium. ff. de quęstionibus Ang. & Salycetus in. l. finali. C. eodem titulo. Barto. in suo tractatu de quæstionibus. cum vulga. dicunt tamen prædicti Docto. quòd inducitur magna suspicio ex mendacio contra mẽdacem non tamẽ exprimunt ad torturam sufficiens, & idem tenet Alexan. in consilio. lxij. tertio volumine. tamen. quòd potest torturæ subiici, tenet Ang. in. d. l. fin. C. de quæstionibus & Ang. in tra-

ctatu maleficiorum. versicu. fama publica.in materia torturæ versicu.nonò quæro. Ludoui.Roma.in consilio.viij. Lucas de pen.in.l.quoties.de digni. libro duodecimo.Alexan.consi.lxxxvij. in tertio volumine. Par.in tracta. syndica.versi.tortura.Franc.Cur. in consilio.xlj.in fin. verbis: de quibus Moder.nec de Luca vlla fit mentio in allegationibus porrectis. Quartò fundat, quòd dum Hieronymus ipse incepisset interrogari per iudicem, fuit visus certo modo trepidare,& in constanter loqui,& aquam vt biberet quæsiuit:& sic
4 videtur resultare ex trepidatione † & ipsa & inconstantia aliud indicium cōtra ipsum:per id, quod dicit Bartolus in.l. finali. ff. de quæstionibus. & in. l. de minore.in.§.tormenta.eodem titulo.dum vult,quòd iudex eo casu debet omnia scribi facere in actis.& pro hoc etiam adduco Lucam de pen.in.l. euictiones.C.de cur.publico.& in. l. quoties.de digni.lib. xij. vbi subdit, quòd
5 erubescere,pallere,& inconstanter † loqui,sunt signa malæ conscientiæ,& facit illud ouidianum:

O quā difficile est crimen non prodere vultu.

Quintò,dicitur probatum esse de inimicitia præcedenti inter ipsum inquisitum,& quærulantem patrem defun-
6 ctorum & de inimico lex præsumi † omne malum.l.prima.§.prætereà. ff. de quæstionibus.& inde est, quòd inimicitia videtur sufficere ad indicium torturæ inducendum:vt dixit Angel.in.l. fina.C.de quæstionibus.& videtur etiā sentire Bartolus in.l.fina. ff.eo.Specu. & Ioan.and.in additio.Specu. in titu. de præsumptio.versic. sed pone.Sextò & vltimò videtur probatum de diffamatione seu infamia ipsius inquisiti de alijs criminibus & delictis p testes certo modo de auditu & fama licet non concludenter,prout requiritur, deponentes ipsum Hieronymum, licet vxoratum aliam duxisse vxorem superuiuente prima, quam habet:& insuper eundem esse malis moribus imbutum, & muliebria passum: & sic prænarratis & alijs indicijs inquisitione contentis concurrentibus contra ipsum Hieronymum,tāquam diffamatum & reprobatum procedi posse ad torturā ex processu informatiuo. ex dispositione capitulorum regni:concurrentibus maximè multis & quampluribus signis venenationis:prout medici & alij quamplures testati sunt. Cælestis ergo curiæ princeps mihi gratiam sui roris infundat,intelligentiamq; sensus aperiat, vt quæ vera sint sequar: & quæ vitanda, refugiam: & quia apud tam illustrissimum proregem Cæsareā maiestatem repræsentantem non est nisi consultissimè quoad fieri potest procedendum: ideò vestrā Illustris. Domi. non pigeat diui Hieronymi vestigia sectari,dicentis. Non te moueat dicentis authoritas, non quis loquatur,sed quid loquatur, attendas. Idcirco indicijs propositis bene ponderatis ac ruminatis, occurrunt infrà scripta. Et principaliter considerando primum obiectum circa crimen veneni,quod ex quo atrox est. & occultè cōmittitur,iudex debeat esse promptior ad torturam,non enim ex dispositione iurium id dicentium: & nullibi cautum reperiri posse arbitratus, sum hæc inauditis inquisitus in eorum de

defenſionibus,& ex proceſſu informatiuo: & ſic reſultat intelligendum eſſe omnino id legitimè fieri debere, & datis defenſionibus: nam ex depoſitione
7 †teſtium parte non citata, nullum fit indicium ſufficiens ad torturam. dixit Bartolus in.l.finali.in.l. maritus. in fine.de quæſtionibus Angelus in.l.ſi vacantia. tertia charta. de bonis vacant. libro decimo. Baldus in lege congruit in fine. de officio præſidis. & ſequitur conſulendo Franciſcus Curtius in conſilio quinquageſimoquinto intantum, quod eorum depoſitiones ita factæ nõ obſunt inquiſitis. Bar.in.l. ſi qui adulterij.C.de adulte.& in.l. cuſtodias. ff. de publicis iudicijs. Abbas in capitu. præterea. de teſtibus cogendis. Ange. in tracta.malefi.in verſicu. fama publica.columna quarta.& conſuluit Alex. conſilio centeſimo ſeptuageſimonono in ſecundo volumine in cauſa Angelorum &c. Et ideò etiam ſi eſſent mille teſtes recepti, ita parte non citata, non
8 facerent †indicium ad torturam contra inquiſitum. Ita conſuluit Franciſcus de Aretio in conſilio.clxv. incipiẽte: ſicut Ioan. in Apocalypſi. ij. colum. per text. in.l.ſi quando.C.de teſti.& in c.ij. extrà eɔ.cum vol. Et intãtum hæc vera ſunt, quod princeps non poſſet in
9 contrarium †decernere,& defenſiones tollere inquiſito, in cauſa criminali voluit in ſpecie And.de yſer. in conſtitu. regni: item dira & dura. Ex quo defenſio eſt de iure naturali: & naturalia princeps tollere non poteſt vt in.§.fin. inſti.de iure naturali gentium & ciuili & maximè, cùm defenſio ſit de iure di-
10 uino †vt patet actuum capitu. xxv. & ius diuinum princeps minimè tollere poteſt.l.finali.C.ſi contra ius vel vtili. public. & idem voluit & plenius idem Andræas in capitulo primo. in verſic. bona committentium, in titulo, quæ ſint regalia. & ideò dixit Geminianus in capit. non ſolùm. de appellationi-
11 bus. in ſexto. quòd papa nõ poteſt †tollere defenſionem introductam de iure naturali: licet poſſit variare modum defenſionis, vt dicit Angelus in.l. ſi ſic ff. de legatis primo. & alibi dixit Baldus in.l.iij.§.ſi is, pro quo.ff.quod quiſque iuris. quod in cauſa criminali princeps non poteſt alicui tollere defenſionem. Idem tenet & ſequitur Felynus in capitulo dilecti filij. extrà de exceptionibus. & ideò dixit Petrus de Ancharano in capitulo paſtoralis. de re iudicata. not. xxiiij. quòd princeps poteſt tollere defenſionem de iure poſitiuo competentem: ſed non eam, quæ competit de iure naturali. & idem tenet ipſe in capitulo primo. extrà de reſcri-
12 ptis. & ideò †in ſpecie voluit Andræas de yſernia in conſtitutio. regni, proſe-
13 quentes,&c. quod †princeps non poteſt mandare de poteſtate ordinaria vt quis torqueatur abſq; indicijs: & nõ data ſibi copia defenſionis cũ defenſio ſit de iure diuino & naturali quo princeps ipſe ligat̃ per tex.in.c.j.de.pbationibus cũ vulga. Quo verò ad ſecundũ quod in enormibus liceat iura trãſgredi circunſcriptis præallegatis & quæ de iure militari adparent, non reputo hoc dictũ In. originaliter vſquequaq; verũ
14 maximè, †cũ Lu. ro. cuius authoritas magna eſt in.l.ſi verò. §. de viro. xlvj. fallentia. ff. ſol.ma.nõ teneat illud: ſed

dicat principem, eo casu consulendũ.
Item hoc dictum, quòd in enormibus
liceat iura transgredi, intelligendũ ar-
15 bitor procedere † in causis arduis, in
quibus incurritur status reipublicę. Ita
intellexisse reperio Salice. in authenti-
ca; hodie. C. de iudiciis. & est de men-
te Bald. in capitulo tertio. ad finem. de
sententia & re iudicata. & facit quod
voluit idem Bald. in capitulo. j. §. si qs
quinq;. per illum textum. de pace tenẽ
da. Circa tertium indicium, quòd in-
quisitus ipse cõuictus adpareat de mẽ-
dacio: censeo quòd verè dici posset cõ
uictus, quod dicere vereor, non existẽ-
te processu ordinario, ex quo per testes
in eo examinatos cõuictus dici posset:
attamen mendacium nó reperio esse
sufficiẽs indicium ad torturam ex cõ-
16 muni conclusione. Et quòd † non suffi
ciat. tenuit Andręas de yser. euangeli-
sta in regno, in constitutio. regni, si dã
na: & sentit rectè intuẽti Barto. in. l. fi
nali. de quæstionibus. & bene suffraga
tur; quòd varietas in principali, non fa
cit indicium ad torturam: vt dixit. idẽ
Andræas in prædicta cõstitu. si damna
post ritum magnæ curiæ vicariæ: ergo
multò minus & mendacium. Quo ve-
rò ad quartum indicium, considerau-
dum puto trepidationem & inconstan
tiam minimè obesse: nam licet Barto.
in prædicta. l. finali. de quæstionibus.
17 videatur inferre, quòd trepidatio, † in
cõstantia, & pallor debeant copulatiuè
cõcurrere ad faciẽdum indicium: pro-
ut etiam magis apertè sequitur Augu
stinus in additionibus ad Ang. in tra-
ctatu maleficiorum. in versic. fama pu
blica. columna trigesima. & Lucas de-
pẽna in. l. quoties. C. de dignita. libro
duodecimo. & ibi magistraliter loquẽ-
do, dicit quòd reperiuntur nonnulli,
qui periculi magnitudine, vel ob cor-
dis debilitatem, aut pusillanimitatem
hæc & similia paragunt: & allegat Tul
lium, in quarto Rhetoricorum: & ideò
dixit Paris de Put. in tract. syndica. in
versi. tortura. col. ix. quod in facto sibi
contingit: vt quidam nobilis inculpa-
tus de magno crimine cũ introiuisset
aulam prætoris, in qua aderat chorda
vbi tortura datur: ea visa, statim ceci-
dit in terram: minxit se, & egestionem
emisit: & tamen demum compertum
extitit ipsum fuisse innocentem obie-
cti criminis. Ex quinto quoq; indicio
inimicitię minimè firmare audeo infer
ri posse indicium sufficiens ad torturã,
tum ex suprà deductis aduersus pri-
mum indicium: tum etiam, quia illis
circũscriptis per eosdem testes ad in-
formationem pro parte fisci seu quæ-
rulantium receptos, colligi adparet, ꝙ
magnificus Hugo & eius filij conuer-
sabantur adinuicem per literas & in-
ternuntios cũ eodem Hieronymo in-
quisito: & inde est, quòd adinuicem vl
timo loco personaliter se iunxerunt
ad turrim de mari venãdi & recrean-
di gratia ad terram Montis Albani lo
cũ, in quo ipse Hieronymus præerat,
vt plurimum morã trahebat: & sic qua
tenus de aliqua inimicitia seu de ali-
qua ꝑsumpta causa inimicitiæ in præ-
teritum adparere dici posset ex con-
uersatione prædicta, liquet ex iuris di-
18 spositione † reconciliata: prout dicit
pulchrè Bal. in authentica, si dicatur.
C. de testibus. & plenè Abb. in capitul.
repel

repellantur.de accusationibus. & nihilominus adparet de huiusmodi inimicitia ex processu informatiuo, & parte inaudita, & amplius vt ex informatione ipsa rectè intuenti colligi potest, adparet meo iudicio causata culpa, & defectu ipsius domini Hugonis impetrantis bona paterna: & ideò nō videtur imputāda eidem Hieronymo inquisito: nec ex ea argui posset indiciū
19 contra ipsum per id, quod † singulariter dixit Paulus de Castro in.l.cùm te. C.de inofficioso testamento. Qui optimè accedat, quod voluit Bartolus in l.cùm in tabulis.§.primo.ff.de his, qui bus vt indign.vbi dixit, quòd licet ob inimicitiam ortam inter testatorum & legatarium inducatur reuocatio legati; hoc tamen non procedit, vbi inimicitia processit culpa testatoris. Idem tenet & sequitur Andræas Barba in capitù.finali.columna secunda.de donationibus.& in capitu.insinuante.colūna penultima.de officio delegati.& in suo tract.de Cardina.in tertia quæstione quintæ partis.in fin.sequitur Iason in.l.si filiam.C.de inofficioso testamēto.& nihilominus indicium inimicitiæ
20 non est sufficiens † de per se, ad torturam, tanquā remotum à facto. dixit Imol.in.l.fi.ff.de hæredibus instituendis.& ibi refert ita tenere Kay. & voluit etiam Gādinus in rubrica de quæstionibus.in tractatu maleficiorum.in versicu.quæ debeant præcedere quæstiones.& istud magis communiter. & tenet etiam Ange.in tractatu maleficiorum.in versic.fama publica. columna sexta & duodecima.& ibi Augusti. in additionibus.& Baldus in capit.literas.de præsumptionibus. Et sic ex præmissis infertur dicēdum aduersus prędictum inquisitum non esse locum torturæ ex processu informatiuo, & ipso inaudito: cùm ad torturam procedi nō possit, non præcedentibus legitimis indiciis: etiam si ex forma statuti iudex
21 † habeat liberum arbitrium in criminalibus, voluit Paulus de Leaza.in capitu.grauis, vltima columna.extrà de deposi. Gandi.in tractatu maleficiorum.in rubrica, an potestas, qui habet arbitrium. Alexander in consilio.lxiij. incipiente: habitis super iis.secunda columna.primo volumine. Ias.in.l.vt milites.C.de testamento militari.vbi subdit esse cordi tenendum: quia valde quotidianum & idem Ias.in.l.j.prima colum.C.de sacrosanctis ecclesiis. vbi reputat istud perpetuò not. & consuluit Raphael consilio.lxix. incipiente: super quæstione formata: & non ab re iudex habens huiusmodi arbitrium non potest denegare defensiones con-
22 tra indicia. † glosa est in clementi.sæpe.in versicu.defensiones. de verborū significationibus. Bartolus in.l.filiusfamilias.de donationibus.& in.l.prima. de testamen.militari.& quatenus dicatur pro sexto & vltimo in casu præmisso posse ad torturam ex processu ita informatiuo procedi, virtute plurium capitulorum regni: quorum vnum incipit: in accusatis, aliud: tormētis aliud prouisa iuris sanctio, aliud: iuris censura aliud: si cum sceleratis & reprobis. Ex quibus capitulis & litera arbitrali adparet emanasse præeminentiā magnæ Curiæ vicariæ: vt testatur Paris de puteo in tractatu synd. in versi.

tortu

tortura quia plerunque.in capitulo.ij.
an si quis dixerit.secunda colum.in fi.
Attamen ex tenore prædictorum capi
tulorum non cauetur cōtra quoslibet
23 indifferenter procedi posse.† ad tortu
ram:sed solum contra publicè diffama
tos,& reprobos,& publicos latrones,&
disrobatores stratarum,leuesq; perso-
nas:& contra quos communis laborat
infamia:& ipsorum delictorum gras-
santia eos facit quodam mòdo mani-
festos:vt vtar formalibus verbis.c.iuris
censura.Item habent locum contra rei
teratores crimiuum,vt in.c.prouisa iu
ris sanctio ibi dùm in eo dicitur: fre-
quentiusq; peccantibus:& in.c. crescit
culpa,ibi aggresiones ingeminant:&
in.c.si cum sceleratis.ibi:quos cōtinuò
fama grauat,& crebra commisio cri-
minū dat insignes:vt qui leges ex qua-
dam asiduitate dilacerant, ipsarum
legum præsidio ipsos non defendant,
& ideò subdit præfatus Par.de puteo.
vbi suprà,quòd raro vtitur magna cu-
ria dicta præeminētia:quia non debet
torquere ex processu informatiuo,ni-
24 si in maleficiis insignibus.† & in latro
ciniis,& in latronibus valde diffama-
tis,& in notoriis criminibus concurrē-
te,tamen leuitate vitæ torquendi: se-
cundū gloss.& Andr.de yser.in consti
tu.regni si damna clandestina.& idem
tenet Affli.diu Regius Consiliarius.&
iudex etiam dictæ magnæ Curiæ in
sua decisione.cccxcj.dicendo ita plu-
ries fuisse votatum in.5.Regio conci-
lio per regios consiliarios,vnà cum iu-
dicibus ipsius magnæ Curiæ.Item vt
vendicent sibi locum capitula prædi-
dicta,requiritur leuitas vitæ torquen

di,vt suprà:& quòd inquisitus sit ho-
mo diffamatus & consuetus delinque-
re:vt prædicta capitula cantant:& cùm
testes de infamia prædicti Hieronymi
inquisiti de auditu duntaxat & aliter
minus concludenter de aliquibus cri-
minibus attestentur, non potest dici
diffamatus ex eo.quod dictum est:vel
25 quòd † ita dicatur, nisi etiam conui-
ctus fuerit.Ita ad literam in terminis
tenet Andræas de ysernia in titulo de
pace tenenda.in versiculo publici la-
trones.& probatur bene per textum in
leg.ictus fustium.& ibi per Bald.& Do
cto.C.de infamibus.nam non statim,
quòd quisque accusatur de crimine,
reus est:aut dici reus potest:sed qui cō
uincitur.Textus est in capitulo finali.
in fine. decimaquinta distinctione. in
vltima quæstione.& in capitu. nonne.
octaua quæstione quarta.& in capitu
eorum.vndecima quæstione tertia.&
in capitul.laudabilem.vt lite pendē.
Ita Specula.in titulo de aduo.§. sequi
26 tur.† circa principium: & consuluit
Hyppolitus Marsiliensis in consilio
quinquagesimosecundo.in primo vo-
lumine.nam quis non potest dici ta-
lis,nisi fuerit pronuntiatus pro tali:vt
dicit Specul.in titulo de instrument.
edi.in.§.restat.versiculo quid si tabel-
lio.versiculo quid si confectum. Soci.
in consilio quinquagesimoprimo inci
piente:præstantisime doctor.tertia co
lumna.Paulus de Castro in consilio
trigesimosecundo in fina. verbis. Pe-
trus de Ancharano in consilio cente-
simoquadragesimoprimo incipiente:
per prædicta.& idem Marsilien.in con
silio sexagesimoquarto.numero deci-
moquin

moquinto. & consilio septuagesimoquarto numero trigesimoquinto. eodem volumine. Et plus dico, quòd ad hoc, vt quis dicatur infamis ob delictum seu crimen, requiritur eius con-
27 fessio in iudicio vel sententia † iudicis: nec sufficiet probatio ipsius criminis. Ita consuluit Petrus de Ancharano, in consilio centesimo octuagesimo nono incipiente: tribus de causis. & allegat ita voluisse Ioan. Andr. in capitu lo si quis. de praescript. in sexto. & dicit quòd pro hoc faciunt not. in clemẽti. religiosi. extrà de sententia excommunicationis. refert & sequitur Marsil. in sua practica causarum crim. in sexta charta. in versiculo aggredior. versiculo pro quo etiam facit &c.
28 † Item ad hoc, vt quis dicatur malę famæ, adeò quòd torqueri possit, requiritur quòd huiusmodi fama seu diffamatio delictorum fuerit in eodem genere mali: nec sufficeret, si de aliis criminibus diuersis mala fama præcederet, ad hoc, vt habeat locum tortura. Ita dixit Bartolus in l. Cassius. de sena. Bald. in l. fina. ff. de hæredibus instituendis. & ibi Imo. Ioan. Andræas. in regula: semel malus. de regulis iuris. Alexand. de Imo. in consilio quinto. secũda columna. primo volumine. & cõsil. clxv. vij. columna. eodem volumine. Nec vim aliquam facio de his, qui torti inculparunt ipsos inquisitos, cũ eodem contextu variauerint, sibiipsis contradicendo: & demum sufficienter ac plenè reiterati ad torturam, ipsos inquisitos exculpauerint: licet Nicolaus de Bisignano pluries varius & cõtrarius sibimet in multis substantialibus in tortura, & extra torturam ipsos inculpauerit, & exculpauerit: quo casu neutrius dicto standum erit. maximè dum nullam causam assignauerint quare contrarium deposuerint eius,
29 quod † primò dixerant. Ita probatur in l. prima. ff. de testibus. & in l. qui falsa vel varia. eodem titulo. & in capitulo cum ecclesia Sutrina. de causa possesso. & proprietatis. & in capitulo si testis. quarta quæstione tertia. versiculo qui falsa. ita tenet etiam Specu. quem ibi sequitur Ioan. Andræ. in titulo de teste. §. primo. versicul. item, quòd testes sunt varij. & versicul. quid si idem testis. & sequitur & refert Hyppolitus Marsilien. in l. ex libero homine. quinta columna. ff. de quæstionibus. Vltimò, satis aduertendum considero, ꝙ testes ad instantiam querulãtium & fisci producti & examinati deponunt, ꝙ potuit venenum ipsum sumi in vno de tribus locis, ibi expressis: in quibus prædicti Comes Saponariæ, & fratres comederant. videlicet in ciuitate Tarenti: in ciuitate Motularũ: & in terra Mõtis Albani assignando causas probabilis suspictionis vniuscuiusq; locorum prædictorum: & plus subdit dominus Iacobus Physicus excommunicatus pro fisco, quòd dicere venenũ fuisse ꝓcessum à dño Hieronymo patruo ꝑdictorũ nepotũ. defunctorũ, esset diabolicũ credere: maximè. qa Hieronymus ipẽ demõstrabat satis diligere ꝑdictos suos nepotes. Itẽ, est adhuc quoq; potissimè cõsiderãdũ, ꝙ ptes q̃rulãtes subministrauerunt ferè omnes testes, qui aliquid stringere videntur in causa eorum, domesticos, familiares,

serui

seruitores & vasallos:vt ex eorum le-
ctura liquet.Item,suffragari satis ad-
paret præmisis,quòd medic. & philo-
sophi primates huius vrbis collegiali-
ter discusso negocio vnà cum proto-
medico,habita notitia signorum infir-
mitatis predictæ ac relatione ipsius re
tulerunt,communi voto tanquam ex-
perti eundem quondam Comitem &
fratres decedere potuisse ex veneno
causato abintus ex malo eorum regi-
mine:seu quòd per aërem transiuerint
pestiferum itinerãdo per longum iter,
seu aliter:sicut etiam ex ministerio ho
minis venenati fuerint:ergo &c. Et qđ
potuerit contingere ex veneno causa-
to abintra seu intus:vt suprà medici at
30 testãtur,succedit quòd † satis pulchrè
voluit Ioan. Andreas in capi.cùm in
contemplatione.extrà de regulis iuris.
qui dixit,quòd si contra indicia ali-
quid vrgeat in contrarium,eo casu nõ
proceditur ad torturam.Idem voluit
Baldus in.l.finali.prima columna.de
probationibus.& in.l.ij.C.quorum ap
pella.& in.l.prima.ad finem.C.cõmu-
nia de leg.& consuluit Alexander in
consilio.clxxix.tertia columna.in se-
cundo volumine.imò nedum si adpa-
ret ex processu :verũ etiam,si allegare
tur talis defensio,qua probata cessare
deberet tortura:pariter est eo casu de-
31 bet tortura † differri.ita voluit Pau-
lus de Leaza.in repeti.capi.quanuis.
extrà de deposi.& consuluit Alexan-
der in consi.lxv.in primo volumine.&
ideò bene facit,quòdvoluit Ioan.and.
in prædicto capi.cũ in cõtemplatione.
quòd licet vnus bonus testis faciat in-
dicium sufficiẽs ad torturam:tamẽ hoc
non habet locum,vbi aliqua alia con-
iectura resisteret. Idem etiam consu
luit Alexander in cõsilio.cxxiiij.circa
finem.incipiente quoniam abundè in
sexto volumine.Vnde obstantibus cir
cunstantijs suprà deductis in contra-
rium,&etiã cæteris,quæ breuitatis cau
sa obmitto : & existentibus prædictis
coniugibus personis qualificatis: & de
nobili & generosa prosapia:& cum ad
uersus similes personas imò simplices
nobiles à tẽpore.xxxv. annorum, quo
prima vice creatus fui iudex in ma-
gna curia:& in qua interpolatis annis
iudicando tria ferè lustra pertransij,
nunquam nec antè nec pòst vidi , aut
audiui,quòd ipsa magna curia vsa fue
rit sua præeminentia ex processu in-
formatiuo aduersus personas nobiles
inquisitas de quibusuis criminibus : id
circo semitam rectam,tutã,ac iuri con
sonã sectatus ex hoc informatiuo pro
cessu,cùm si ordinarius esset,aliter for
tè sentirem:ideò sum voti prædictum
magnificum Hierony.de Sancto Seue
rino,esse admittendum ad suas defen
siones in carceribus:indulta eidem bre
ui dummodo competenti dilatione,in
fra verisimiliter se defendere, id est
sua iura & testes producere possit. Ve
rùm quòd testes ad eius instantiam exa
minandi recipiantur,cum interuentu
alicuius ex magnificis delegatis in cau
sa:quo verò ad nobilem Sanciam con
iugem , eandem esse excarcerandam
sub eadem fideiussoria cautiõe,in qua
seu sub qua degit renouanda & habili
tanda per ciuitatem Neapolitanum:
eius districtum:quę ciuitas & districtus
eidẽ loco carceris assignetur, quousq;
aliter

aliter fuerit prouisum:& ita iuris esse censeo. Ego Thomas Grammaticus Neapolitanus, Vtriusque Iuris Doctor,& commissarius submittendo me semper iudicio cuiuslibet rectius sentientis.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Instantia perimit lapsum bienÿ in criminalibus:& absoluitur reus ab obseruatione iudicÿ.*

2 *Aduersus lapsum instantiæ in criminalibus, non datur restitutio.*

3 *Omnimodo, hæc dictio omnimodo comprehēdit omnem casum.*

4 *Omnino, hæc dictio, necessitat,& rem præcisam facit.*

5 *Accusator dum patitur labi instantiam,& sic hoc modo tacitè desistit, non potest de nouo accusare.*

6 *Instantia per lapsum bienÿ nedum perit, sed omne ius.*

7 *Omnimodo, hæc dictio, dum apponitur in aliqua dispositione, excludit facultatem dispensandi in contrarium,& facultatem retractandi.*

8 *Omnino, hæc dictio intelligitur, id est ipso iure.& non per sententiam.*

9 *Iudex proferens sentētiam, etiam post lapsum instantiæ debet puniri.*

10 *Iudex impeditus multitudine causarum, si nō potuit causam expedire, facit vt competat restitutio parti seu fisco aduersus lapsum instantiæ, si transiuit biennium.*

11 *Instantia perit, quando stat per iudicem, quòd causa nō fuit expedita:& subdit infrà, quod non competit restitutio.*

12 *Instantiæ tempus currit, etiam si stetit per iudicem, quòd causa non fuerit expedita. Et ista est communis opinio,& hoc, dummodo partes non adpareant negligentes. nu. 13.*

14 *Accusator si non requisiuit iudicem cum instantia vt causam expediret non auditur amplius: si autem requisiuit & probationes fecit:& tunc non ipse sed iudex punitur.*

15 *Instantia perit per lapsum bienniÿ. vbi fuissent probationes factæ:& debet reus diffinitiuè absolui: sed si non fuerunt probationes productæ seu factæ tūc absoluitur ab obseruatione iudicÿ.*

16 *Instantia an perit per lapsum bienniÿ, quando fuit processum in causa per inquisitionem. Iudex seu princeps habens liberum arbitrium non ligatur lege instantiæ.*

17 *Sententia lata in consistorio principis perempta instantia, est nulla.*

19 *Testes varÿ, diuersi & mendaces, nihil probant.*

20 *Iudex potest torquere testem absque aliquibus indicÿs, dum suspicatur quòd sciant veritatem:& nolunt reuelare, vt veritatem dicāt.*

21 *Iudex quando est dubius, vtile est inquisitum diffinitiuè non absoluere à crimine, sed à processu duntaxat.*

Votum XXXI.

IN comprehensibilis Dei præsidio petito. Amen. In causa eiusdem Magnifici Hieronymi de sancto Seuerino, cum Regio fisco super prætensa venenatione personas quondam excellentis Comitis Saponariæ: nec non & quondam Sigismundi:& Ascanij de sancto Seuerino suorum nepotum: cùm à die dati ter-

mini & litis contestationis factæ cum
eodem Hieronymo, sint elapsi septem
anni, & ferè octo: fuit pro parte eius-
dem Hieronymi in causa ipsa obie-
ctum ad vlteriora procedi non posse:
cùm fuerit in ea perempta instantia,
nedum per lapsum biennij à die litis
contestatæ: sed etiam triplicati, imò
quadruplicati, biennij: & hoc per tex.
formalem in.l.finali. C. vt infra cer-
tum tempus. vbi textus formaliter di-
xit criminales causas omnimodo in-
fra duos annos à cõtestatione litis con-
numerandos, finiri censemus: nec vlla
alia occasione ad ampliora produci
tempora: sed post biennij excessum mi
nimè vlterius lite durante accusatum
1 absolui. vbi subdit glo. in versic. absol-
ui, id est ab obseruatione iudicij. & idẽ
tenet ibi Ioannes Fab. & etiam Bald.
vbi in specie dicit, quòd debet ferri
sententia absolutoria ab obseruatione
iudicij seu processus: sed absolutoria
seu cõdemnatoria super crimine, non
tenet. Reperio insuper, quòd idem
Bald. in.l. arbitrio. §. dolo. cuius. ff. de
dolo. dicit, quòd si nulla negligentia
potest imputari parti, vel tempora non
currerent, vel daretur restitutio, & hoc
2 in ciuili: † sed in criminali non datur
restitutio: per.l. auxilium. ff. de mino-
ribus. Iacobus autem de Aret. dicit in
d.l. fina: quòd nullo modo debet pro-
longari causa criminalis, vltra bien-
nium. Ego autem dico hoc posse opti-
mè comprobari ex verbis text. dictæ.l.
finalis. maximè per illam dictionem,
3 omnimodo. infra duos annos. † Nam
dictio, omnimodo, comprehendit o-
mnem casum: vt dicit glo. & Bartolus
in.l. si cum exceptione. §. quatenus. ff.
quod metus causa. Dynus in.l. græcè.
§. illud. ff. de fideiussoribus. imò virtu-
te dictionis prędictæ, debet indistinctè
& in omni casu intelligi. Ita dicit Ale-
xand. in.l. precibus. C. de impuber. &
aliis substitutio. alleg. glos. prædictam
in.l.j. cum glossa. C. quomodo & quan
do iudex sententiam debeat proferre.
glossa, iuncto textu in.c. ex parte. el.j.
extrà de officio delegati. glos. in.l. vbi
autem non adparet. ff. de verbor. obli-
gationibus. §. fi. & alibi dixit Salicet. in
authen. hæres. C. de secundis nuptiis.
4 † quòd istà dictio, omnino, necessitat,
& rem præcisam facit. Salicetus autem
in.l. properandum. §. fina. C. de iudic.
dixit, quòd perempta instantia causæ
principalis, ius & actio salua remanet,
& hoc in ciuili: in criminali verò ille,
cui instantia periit, amplius non audi-
tur.l. abolitionem. C. de adulter. quod
not. quia dicit Salicetus se intelligere,
si ex negligentia: vt idem firmauit ipse
in.l. qui de crimine. in.iiij. oppositio-
ne. C. de accusationibus. & idem dixit
Baldus in.l. abolitionem. C. de adul-
5 teriis. dum dixit, † quòd accusator, si
patitur labi instantiam, & hoc modo
tacitè desistit, non potest de nouo ac-
cusare: licet secus sit in causa ciuili, vbi
finito tempore instantiæ, potest de no-
uo agere per nouum libellum. Tamen
secus est in criminali: quia per lapsum
6 † biennij nedum perit instantia: sed o-
mne ius. Et quòd perempta instantia
accusator amplius non admittatur: te-
net etiam Iacob. de Sancto Georgio
in.l. si verò. C. de iudiciis. & ibi dicit
se conformare in eandem sententiam

nona

noua ratione, id est, per dictionem, omnimodo, positam in text. dictæ. l. finalis. Ex quo quando † ista dictio
7 apponitur in aliqua dispositione, excludit facultatem dispensandi in contrarium, & facultatem retractandi. glossa est singularis in clementina, vt hi, qui. extrà de ætate & qualitate ordinandorum. quam glossam ad hoc allegat Angelus, & Imola in. l. à qua ætate. ff. de testamentis. & alibi dictio, omnino,
8 intelligitur, † id est, ipso iure & non per sententiam: glo. est in. l. prima. §. si pecuniam. ff. depositi. Angelus & Alexand. in. l. si insulam. ff. de verborum obligationibus. & in. l. imperator. de iure fisci. & ideò non abs re voluit Petrus de Ancharano, in cap. vnico. de restitutio. in integrum. in sexto. in vltima columna. quòd iudex proferens sententiam, etiam iustè post lapsum
9 terminum † instantiæ, debet puniri. refert etiam & sequitur Hyppolitus Marsil. in sua practica causarum criminal. in. §. successiuè. in. ij. columna. & ideò dixit Baldus in consilio. ccxxxiij. incipiente: quæritur. in fine. in primo volumine. quòd iudex præsumitur dolosus, quando transgreditur leges. Pro parte autem Regij fisci prætendi posset, quòd per ipsum nec per partem querelantem steterit, quo minus causa expediretur: sed quod stetit per iudices: quorum aliqui decesserunt: alij verò impediti multitudine causarum, prosit excellens dominus locumtenens Regiæ Cameræ, vt notorium est, non potuit collegas delegatos in causa conuocare toties, quoties opus fuisset; licet pluries conuocasset, vt causam ipsam expedirent: quo casu competit restitutio
10 parti seu fisco aduersus † lapsum instantiæ: prout ita in specie post multa concludit Felinus in capitulo venerabilis. de iudiciis. in versiculo, secunda conclusio. secunda columna. Sed quòd etiam non currit instantia stante impedimento iudicis ob multitudinem agendorum seu causarum: tenet glos. & post ipsam Angel. in. l. senatus. ff. de officio præsidis. & ibidem Alexander., & eo casu dabitur restitutio parti. Ita etiam voluit Abbas ante Felin. suprà allegatum in prædicto capitu. venerabilis. Ludouicus. in. l. si verò. §. de viro. quadragesimaquarta. fallentia. ff. soluto matrimonio. & hoc per rationem: quia restitutio datur in subsidium ex quo parti non potest esse consultum contra iudicem. Sed præmissis non obstantibus, dicendum est, quòd hoc vt aduersus lapsum instantiæ detur restitutio, est speciale in minore: ergo in contrarium est ius commune: & sic concludendum erit, quòd omnino pereat instantia. Ita in particulari inquit Salicetus, in dicta l. properandum. §. sinautem vtraque.
11 vbi in specie dicit, quòd † quando stat per iudicem, perit instantia: licet aliqui dicant, quòd non, & malè. & Gulielmus, tenet oppositum & bene. & licet gloss. ibi dicat, quòd restituetur, per. l. sed si prætorem. ff. ex quibus causis maiores. tamen Salicetus dicit, quòd in hoc malè dicit: per textum, infrà eadem. l. properandum. §. finali. vbi minor non restituitur, nisi in subsidium: ergo nec maior. & idem

tenet Francis.de aretio, quem sequitur Felinus in prędicto.c.venerabilis.de iudicijs.in versi.ij.conclusio. Et quòd nõ sit concedenda restitutio, tenet Iacobus Butrig. Petrus, Cynus, Salycetus, & Raphael Fulgosius in dicta.l.properandum. Qui mouetur: quia si minoribus restitutio non conceditur, multo minus debet cõcedi maioribus. Et ista opinio est verior de iure, prout refert & sequitur Iacobus de Sancto Georgio, in dicta.l.properandum.in.§.sinau
12 tem vtraque. Et quòd † tempus instãtiæ currit.etiam si stetit per iudicem, est communis opinio: prout tenet glo. in dicto.§.sinautem vtraque.& ibi Barto. Bald.& Docto. Bart.in dicta.l.si arbitrio.§.dolo.ff.de dolo. Sed tamen dabitur restitutio. Ita consuluit Socinus, in consil.xxxj.j.volu. vbi bis ex interuallo dicit, quòd ista opinio est communis: licet aliquando glossa aliter senserit: & etiam Bartol. variauerit: & hæc intelligo subsistente iusto impedimento iudicis; vt quia ob multitudinem agendorum nõ potuit terminare: quia eo casu deficit omne remedium in syndicatu contra iudicem. Ita Ludou. Romanus in repetitione.l.si verò.§.de viro.ff.soluto matrimonio. reperio tamẽ ita demum præmissa procedere, si partes non adparent negligentes. Et ideò
13 † datur consilium, vt partes faciãt multiplices protestationes iudici ad hoc, vt eis detur restitutio, per doctrinam Bal. & Salyce.in prædicto.§.sinautem vtraque.& ibi Alexand. & Iason.& dominus Abb.in capitulo pleruuque.de rescriptis.prima columna.versiculo ego dico.& tales protestationes sunt necessarię. & debent adparere in actis, secundum Bal.ind.§.sinautem vtraq;.& ibi dẽ Sali. vbi ita dant pro cõsilio, vt multiplices protestationes fiant iudici: imò plus requiritur vt dictæ protestationes fiant instanter, instantius, & instantissimè, adhoc vt dicatur stare per iudicem per text.in.l.finali.C.de tempo.appellatio. Baldus, in additionibus Specula. in tituln de appellationibus.§.mero. Ioannes de Imola & Philippus Franc. in capitulo ex ratione.de appellationibus.& Iason in dicto.§.sinautem vtraque Et ideò dixit pulchrè Sali.in.l.qui de crimine.in quarta quæstione.de accusationibus, quòd perempta instantia in criminalibus, licet communiter dicatur, quòd non audiatur vlterius: tamen sibi videtur probabilius dicendũ: quòd aut accusatur non cum instan-
14 tia † requisiuit iudicem: & tunc amplius nõ audiatur: aut requisiuit & suas probationes fecit: & tunc non ipse, sed iudex punitur: vt.C.de accusationibus.l.finali. Et reus eo casu absoluitur ab obseruatione iudicij: vt ibi no.glossa. & subdit Salicetus, quòd credit ipsum accusantem ex integro audiri. Audiui insuper, quòd Angelus de Aret.& Antonius de Prato veteri, consuluerunt in quodam solenni eorum consilio, in fauorem cuiusdam domini Iacobi instantum, per lapsum biennij esse instantiam perempram, quòd nihil amplius queri posit: & pro eodem domino Iacobo in dicta causa consuluisse reperitur. Andræ. Barba.in suo consilio.lxij. in primo volu.in decimaquarta columna. sed vt nihil intactum relinquatur,
15 reperio quòd † Petrus de Bellapertica in dic

in dicta.l.finali.C.vt intra certum tempus quæstio terminetur.fuit in alia opinione, videlicet quòd per biennium perit instantia, quando non fuerunt producti testes.in causa per actorem. Nam eo casu debet conuentus absolui ab instantia iudicij, vt in dicta.l.properandum. Si verò sunt producti testes, & processus agitatus: tunc tam in causa criminali, quàm in causa ciuili debet reus diffinitiuè absolui: quod dicit esse magni effectus: quia quando absoluitur diffinitiuè, non poterit vlterius absolutus accusari nec inquirit. Secus verò, quando absoluitur ab obseruatione iudicij. Et istud procedit, siue in causa fuerit processum per inquisitionem,
16 † siue per accusationem: vt concludit Salicetus, in dicta.l.finali.vt intra certum tempus quæstio terminetur. licet Marianus Socinus, in capitulo venerabilis.de iudicijs.& in capitulo qualiter & quando.de accusationibus. tenuerit contrarium, videlicet, quòd si est processum per inquisitionem non pereat instantia: quod bonis iuribus minimè fundatur: & idem quod Petrus de Bella pertica reperio consultum fuisse per dominum Ioannem de Amicis, modernissimum Doctorem, in consilio suo nouiter impresso.cxxxix.penultim.columm.& certè mihi visa fuit hæc Petri opinio satis æqua & rationabilis: & in causa, de qua in præsentiarum agitur, adaptari posset, nisi occasio, de qua.j. non repugnaret. Vltimò excellens locumtenens Regiæ Cameræ collega in præsenti causa, mouebat, dicendo causam ipsam nobis delegatam agitari coram principe: cùm sibi & nobis viuę vocis oraculo ipsam delegauerit: & princeps habet liberum arbitrium: & qui habet liberum arbitrium, non ligatur
17 † lege instantiæ: secundum Bartolum, in lege si in lege.in principio.ff. locati. & firmat Alexander, in consilio quinquagesimo incipiente: visis actis curiæ. in secundo volumine.respondi, quòd etiam in consistorio principis currit in
18 stantia, & perit: intantum quòd † sententia lata in consistorio principis, perempta instantia, est nulla.glossa est in authentica: vt sponsa.larg.§. hoc quoque.in authentica.de appellationibus. §.ad hæc imo gloss.in dicta authentica, de appellationibus.§. si quando.& in authentica, vt sponsali.larg. versiculo præuidendum. tenent, quòd etiam coram regibus currat instantia: dicebat tamen dominus Ioannes Carrafa, maximus Doctor & nobilis Neapolitanus, vt refert dominus Matthæ.de Afflict.in constitutio.regni, hac lege in tertia columna.quòd in consilio regis est dare instantiam: quia consilium nō habet liberum arbitrium, sicut habet rex: sed coram Rege non est dare instãtiam: quia habet liberum arbitrium: sicut etiam nec in causis ecclesiasticis: vt in capitulo penultimo.de iudicijs. Sed quia in causa ista deposuit quidam Aymar, quòd Nicolaus de Bisignano dixerat sibi per magnificum Hieronymum, prædictum, & dominam Sanciam eius coniugem fuisse asignatum venenum album eidem Nicolao, vt consignaret illud Roberto coquo, vt immitteret in epulis comedendis per præfatos dominos defunctos: & demũ ambo prædicti reuocarunt quo ad do

minam Sauciam,& Aymar reuocauit, quo ad vtrunque, asserens per tormenta eundem inculpasse eo modo, scilicet quòd in rei veritate erant & sunt innocentes. Nicolaus verò persistit in inculpatione Hieronymi: sed exculpat Sanciam: & sic succedit, quòd cùm in tortura & extra ita reuocauerint, tan-
19 quam varij & diuersi, ac mẽdaces, † nihil probant. l. prima. in princip. de testibus. & capitulo cùm ecclesia. de causa possessionis & proprietatis. l. qui falsa vel varia. ff. de testibus. Specula. in titulo de teste. § . primo. versiculo, item quòd sunt varij. & Docto. in. l. ex libero. ff. de quæstionibus. & varietas in teste, est tanti vigoris, quòd eius virtute
20 † iudex non potest ferre sententiam pro eo, pro quo testificatus est seu testificati sunt. Ita dixit Innocen. in capitulo præterea. extrà de testibus cogendis. dominus Antonius in capitulo cùm in tua. vltima columna. de testibus. Angelus, consilio centesimoseptuagesimo quinto incipiente, quædam domina Margareta. Alexander, consilio, tricentesimosexagesimoquarto incipiente: in causa appellationis. & Hyppolytus Marsilien. consilio octuagesimooctauo in secundo volumine. & licet Nicolaus de Bisignano aliter non reuocauerit quo ad Hieronymum: attamen adparet mendax & varius, imò contrarius sibijpsi, quo ad Sanciam. Item, quod plus est, deponit vidisse Robertum verberantem illam chartulam in coquina, quod fuit vnica vice: & tamen est varius in eius depositione in hoc, & in pluribus: imò contrarius & mendax: nam dicit, quòd Aymar imposuit puluerem, id est toxicum in flasco: & prima vice die decimanona Augusti. Millesimo quingentesimouigesimotertio, deponit quòd non vidit propriè, quando Aymar imposuit puluerem in flasco: & die decimaquinta Octobris Millesimo quingentesimo vigesimotertio, deponit contrarium: & quòd vidit Aymarem imponẽtem puluerem: & quod fuit præsentæ Apeti seruo: & subdit, quòd Apeti audiuit etiam, quando Aymar dixerat de ordinatione domini Hieronymi imposuisse toxicum in flasco: & in folio centesimoseptimo processus, deponit quòd ipse Apeti non audiuit verba prædicta: & ipse quoque Apeti cùm tortura & absque tortura deposuit, nihil vidisse, nec audiuisse de prædictis. Iaconecta quoque licet multa dixerit ob nimiam torturam: attamen omnia reuocauit: si est millies sibimet contrarius & varius: qui testes viles & domestici ipsius Hieronymi, & qui suspicabantur posse scire veritatem aliquam de prætensa venenatione, & nolebant testificari, potuerunt de iure torqueri: licet non præcessissent indi-
21 cia: prout præcesserunt: † vt dicit pulchrè Bald. in. l. milites. C. de quæstionibus. & idem Baldus, in. l. tertia. C. ad legem iuliam de adulter. Et licet sit in consideratione, quòd tredecim seruitores de societate ipsorum dominorum eodem tempore: & eisdem signis, & de eadem infirmitate infirmati sunt: vt quamplures testes producti per fiscum testantur & minimè mortui: & pariter quòd multi & quamplures de eodem vino flaschi eo tempore, quo comes & fratres pariter biberũt, & minimè mortui:

tui: & pariter, quòd potuit venenum ipsum contigisse non ministerio hominis, sed ex malo regimine: vel quòd per aerem pestiferum transierint: vt medici testantur: vel quòd aliunde venenum ipsum sumpserit. Attamen quia Robertus coquus, quem Nicolaus de Bisignano necnon & Iaconecta & Aymar inculpât de impositione veneni in epulis, stetit semper in fuga: & ipse quoque Aymar à carceribus aufugit, & etiam in fuga reperitur Ioannes de Cola Vecchio, similiter inculpatus, non visum fuit eosdem coniuges inquisitos diffinitiuè absoluere: sed ab instantia iudicij seu obseruatione ipsius duntaxat: & non à crimine iuxta doctrinam glos. & Bald. & clarius Sali. in. l. si qui. C. ad legem iuliam, de adulterijs. vbi formaliter dicit Sali. ex ista glossa sume con-
21 silium, quòd † vtile est diffinitiuè non absoluere reum, quando iudex est dubius. & hoc ex iusta causa: & sic concludit Salicetus, & Baldus. quòd potest absoluere à processu, & non à crimine: vnde cùm Robertus coquus & Aymar ac etiam Ioannes de Cola Vecchio, existentes in fuga, potuisset fuga ipsa causari tam ex conscientia sceleris perpetrati, quàm etiam ex metu torturæ illatæ eidem Aymari ac cæteris socijs: & mens ius dicentis redditur dubia. Concurrente igitur peremptione instantiæ fuimus & ego ex præmissis voti & sic pari voto prædictos Hieronimum & Sanciam coniuges absoluendos ab instantia iudicij prædicti, & ex deductis minimè molestandos: sed excarcerandos sub fideiussoria cautione de stando iuri, & se præsentando: quod placuit illustrissimo domino Proregi ibidem præsenti: & intelligenti sigillatim votum vniuscuiusque nostrum: & licet quidam magnus vir collateralis concilij, dixisset interim ipsos coniuges minimè excarcerandos: quia sic dicebat quidam Modernus Doctor Baronus Hispanus. Ego dixi, quòd in specie dominus Bartholo. de Capua in constitut. regni, humanitate. determinat contrarium dum dixit, quòd si facto processu contra inquisitum & carceratum, reperitur quòd est nullus, interim carceratus non debet detineri: sed fideiussoribus liberari. & ita communi voto executum fuit. mediante nostro decreto.

Thomas Grammaticus, Regius delegatus.

Appendix.

Concurrente quoque, quòd medici ipsi testati sunt potuisse venenum ipsum fuisse sumptum in ciuitate Tarenti, cùm qua vniuersitate & particularibus præfatus dominus Hugo litigabat, vbi fuerunt sibi donatæ quædam cœpulæ vel in loco Baronis palizanelli, cùm quo similiter litigabat vel notulæ, vel in monte Albano: & suspicari cótra Hieronymum patruum, esset res Diabolica: prout præfatus medicus deponit expressè.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Mãdato principis seu papæ licet duro, obtemperandum est: nec sibi replicari potest, cur*

ita faciat.

2 *Iudex si non præcedente causæ cognitione, tamen ex principis mandato aliquem suspendat seu vltimo supplicio afficiat, potest illud absq; peccato exequi.*

3 *Princeps quod facit, præsumitur legitimè facere.*

5 *Princeps ita vult, hoc dicere sufficit.*

6 *Princeps non potest mandare vt non subsistentibus indicijs homo bonæ famæ torqueatur.*

Princeps licet possit excedere modum, quod iudex facere non potest: tamen non intelligitur id facere posse in his, quæ sunt de iure diuino seu naturali: ex quo ipse princeps ligatur iure gentium vel naturali. Matthæ. de Affli. dicit se ita respondisse regi Federico volenti vt cuidam nobili tortura daretur.

Veritatem præhonorare sanctum est, & quòd magnus est Cæsar: sed maior est veritas.

23 *Priuilegium dignitatis non finitur finita dignitate.*

24 *Iudici torquenti constitutum in dignitate vel torquendo. quem nō poterat in memoriam præteritæ dignitatis, potest de iure resisti.*

25 *Iudex seu officialis si pro honore Regio non exequitur ipsius regis mandatum nō potest dici quòd malè egerit seu fecerit.*

Votum XXXII.

REdemptoris humani generis auxilio petito, Amen. Succedente homicidio in personam excellentis quondam Comitis Policastri, qui noctis tempore prope domos illustrissimi principis Bisignani fuit à pluribus aggressus, & letalibus vulneribus confossus: inde ad modicum temporis spatium decessit, & capta informatione. quæ haberi potuit per magnã curiam vicariæ, & carceratis nonnullis inquisitis, & præsertim magnifico Paulo Pulderico, contra quem nulla vrgebant indicia illustrissimus Cardinalis Columna locum tenens generalis in præsenti regno asserens se habere conscientiam informatam prædictum Paulum in homicidio prædicto interfuisse cum alijs interfectoribus in præsentia Magnifici domini Vincentij Sersale, vtriusque Iuris Docto. & fisci patroni, mihi mandauit, vt debuissem procedere ad torturam cōtra prædictum Magnificum Paulum: vt ore proprio fateretur se in dicto homicidio participem. Hæsitatum fuit inter me & prædictum fisci patronum, an huiusmodi, mandato parere deberem: & prima facie videbatur dicēdum, quòd sic, arguendo à maiori, id est de principe & papa: licet simus in eius vices gerente: nam mandato principis seu Papæ † licet duro, obtemperandum est: nec sibi replicari potest, cur ita faciat. capitulo in memoriam. decimaoctaua. distinctione. & ideò officialis seu potestas, qui in officio sibi commisso non paruit superioris mandato, tenetur. l. prima. C. de officio præfecti. in fine & l. prima. C. vt dignitatum ordo seruetur. vbi dicitur, quòd tenetur pœna sacrilegij. & Bartolus in. l. is, cui bonis. ff. de verborum obligationibus. allegando capitulum primum. de maioritate & obedientia. vbi dicitur, quòd qui non obedit principi, morte moriatur. Idem dixit Par. in tractatu syndica

dicatus.in versiculo. tortura.capitulo mandauit Rex. nam iudex dum sibi
2 mandatur † per principem : vt etiam non præcedente, causæ cognitione aliquem vltimo supplicio afficiat, potest, illud absque peccato exequi, cùm princeps sit lex animata in terris. vt in authentica, de consul. in. §. finali. collatione quarta. maximè cùm ea quę fiunt per principem præsumantur legiti-
3 mè † gesta. l. ex facto. ff. de vulgari. & pupillari. ita prædicta voluit in particulari Cynus in. l. rescripta. C. de precibus imperatori offerendis. quem sequitur Abbas in capitulo quanto. extrà de iureiurando. pro quo facit ratio
4 de qua suprà primo loco, † quia nō est, qui principi dicere posit: cur ita facis? c. quanuis. de pœnis. distinctione. iij. & Bald. in præludijs feudorum. maximè, quia error principis, facit ius. l. tertia §. finali. ff. de adimendis legatis & in. §. sed quod principi. instituti. de iure naturali, gentium, & ciuili. nec inferiori
5 competit † authoritas discutiendi de ratione: nam sufficit dicere: ita princeps vult: quia ratio erit in mente eius retenta ex quo iusta præsumitur, vt dicit Franciscus de Aretio. in. l. prima in princip. ff. de acquiren. posses. & est text. in. l. dubium non est. C. de repudijs. & in. l. humanum. C. de legibus.

Quibus non obstantibus respondi suæ Illustrissimæ Dominationi, bene esse, vt de prædictis consuleret concilium collaterale, sibi datum à Cæsarea maiestate cùm prima facie mihi videbatur id nullatenus de iure subsistere, posse: vt non subsistentibus indicijs, & præsertim legitimis, princeps posit
6 mandare vt homo bonæ famæ † torqueri posit, dum de crimine quouis inquiritur: cùm ita in specie tenuerit Andræas de ysernia Euangelista, & magnus Fiscalis in regno in constitutionibus regni, prosequentes sub rubri
7 ca de pugna sublata. † & licet posit princeps ex causa excedere modum, quod Iudex facere non potest: vt testatur idem Andræas in constitutione regni, inquisitionibus. in fine. tamen non intelligitur in his, quæ sunt de iure di-
8 uino seu naturali, † ex quo ipse princeps ligatur iure gentium, vel naturali prout dicunt omnes in. c. j. extrà de proba. & idem Andræas in prædicta constitutione regni, prosequentes. in fine. vbi in specie tenet hoc principē ipsum minimè mandare posse de potestate ordinaria. & si id faceret de potestate absoluta sine causa, malè faceret, quia excederet suam potestatem, ex quo est rex à regendo secundum iustitiam. ca. regum. vigesimaquinta quęstione quinta. idem dicit Andræas in capitulo primo. de pace tenenda. Et insuper considerare debet Rex, quòd est homo, & Deo subiectus: & si sua potestate contra iura excedit, parum regnabit: vt quotidie experientiam comperimus. & idem quod Andræas vt suprà refert. & sequitur Afflictus noster Neapolitanus in dicta constitutione, prosequentes. & in alia constitutione incipiente, dira &
9 dura. vbi plus subdit, † quòd tempore Regis Federici Arragonei, dum sua Maiestas affectasset quendam Nobilem torqueri authoritate Regia & ipsum interrogasset, an id facere posset: respondit, id fieri minimè posse abs-

L 5 que

que legitimis indicijs pro præfata decisione Andræas, & insuper subdit, quòd boni Consiliarij principis semper debent dicere principi veritatem, & non quod ipsi principi placitum est moderatè tamen: vt dicit Apostolus ad Thimotheum, capitulo secundo. ibi: cum modestia corripientem eos, qui resistunt veritati. Inde dicitur Exodi capitulo vigesimoquarto: non declinabit Iudex à veritate propter con-
10 iudices votantes contra veritatem. † & ibi dicit Nicolaus de Lyra, sanctum est præhonorare veritatem, vt dicitur primo Ethicorum. & ideò dicebat Baldus in. l. Emilius. secunda charta. ff. de minoribus. magnus est Cæsar: sed maior est ratio & veritas.

¶ Et pro præmissorum corroboratione, addico quod dicimus in simili de rescriptis Papæ & Imperatoris, quæ essent obtenta contra iuris dispositio-
11 nem: † nam debet talia rescripta ab omnibus iudicibus refutari. l. rescripta. C. de precibus Imperatori offerendis. & ita legibus & Canonibus expressum est: dixit Petrus de Ancharano in consilio. cccxiij. incipiente: in Christi nomine, Amen. incipiente: nisi legibus. & inquantum absorbent ius tertij, præsumuntur per importunitatem obtenta: & ideò nulla sunt. l. secunda. C. de patitioni. bonorum sabla. libro decimo. l. quoties. C. de precibus Impera-
12 tori offendis. † nam omnes assistentes, in officijs debent suo superiori resistere, si iniustè agat lege omnes iudices. C. de appellatio. & ibi notatur de subditis prælatorum. l. per hanc. C. de officio. diuersorum Iudicum. & in lege prima. in fine. C. de præpositis sa-
13 scrinij. & ideò † princeps aliquand per iracundiam aut aliter inaduertenter ordinat seu iubet, quod demum sibi dolet fuisse executum: vt dicit Pontanus in suo tractatu de obedien. libro quarto. in rubrica, an parendum sit decreto, quod iniustum videtur, vbi refert plures Principes antiquos, & Modernos in iracundia quosdam iussisse interfici: quos posteà desiderauerunt. & latè deciditur in capitulo, si quando. secundo notabi. extra de rescripis. & dicitur in specie de Theodosio imperatore, in capitulo apud Thessalonicam. vndecima quæstione tertia. qui propterea fecit. l. si vendicari. C. de pœnis. & dicit Marti. de laude in tractatu principum. in sexto versiculo quòd consiliarij maximè notent, quòd si princeps iracundia motus sine cau-
14 sæ cognitione † mandauerit crudeles vindictas contra subditos alicuius dici, non debet permittere executionem vsque ad triginta dies: vt interim cesset iracundia principis: per textum mirabilem in. l. si vindicari. C. de pœnis. qui textus dicit, quod esset aureo pingendus, & simile dicit esse de papa
15 quando aliquid irrationabile † mandat: nam debet eidem rescribi. capit. si quando. de rescriptis. & etiam de prædictis bonus textus cum glossa. in. §. deinde. in authentica de mandatis principum. collatione tertia. vbi glossa inuehit contra miseros prælatos, qui intantum timent literas Papæ, seu Imperatoris, vt licet iniustas, non audeant illis contradicere: & est similis glossa in. §. finali. in authentica

re

vt determina: sit numerus clericorum. collatione prima. in versiculo, contradicere. & idem in præmissis sequitur Paris in tractatu syndicatus. in titulo de excessibus consilio. in quinta charta. & in charta octuagesimanona. versiculo mandauit rex &c. Et ideò dixit pulchrè Ioannes de Curt. Crem. in capitulo quanuis vigesimaprima distinctione in quarta columna. quòd principes sunt constituti ad hoc, quòd

16 † bonum procurent subditis: & si aliter faciunt, abutuntur principatu: & talis primatus, siue principatus seu dominatus introductus, fuit à Christo apostolis: dum ait: non erit ita inter vos: vnde Beatus Chrisostomus super Matthæum, pertractans hoc verbum, ita inquit, principes mundi ita fiunt, vt dominentur minoribus suis: & ministrent eis quæcunque acceperunt à Christo. Nec obstabunt præallegatis dicta Cyni vbi. s. in dicta. l. rescripta.

17 Ex quo illa † procedunt, quando princeps ipse cum consilio consiliariorum suorum & procerum processit ad ita mandandum seu dicendum. Secus autem, si de seipso tantum illud mandauit seu fecit. Ita in specie voluit Baldus in. l. humanum. C. de legibus. refert & sequitur excellens Doctor Ioã. Igne. Aurelianensis, in quæstio. illa an Rex Franciæ recognoscat Imperatorem, quadragesimaoctaua columna. maximè quia torquere ex processu informatiuo hominem nobilem & opti-

18 mæ famæ non esset nisi tollere † defensiones inquisito: quod quidem princeps facere non potest, etiam de plenitudine potestatis. Ita singulariter inquit Bald. in. l. tertia. §. si is, pro quo. ff. quod quisq; iuris. Idem refert & sequitur Felynus in capit. dilecti. sexta columna. de exceptionibus. & in capit. cùm olim. vltima columna. de re iudicata. Socinus in consilio. cxx. incipiente: memini me aliàs consuluisse. nona columna. versic. tertius casus. in tertio volumine. idem firmat Bart. in. l. filiusfamilias. secunda columna. versicu. sed an tunc. ff. de donationibus. Aretin. in consilio. cxv. sicut Ioannes. decimatertia colum. versiculo ad obiecta. Socinus in consilio. cxliiij. visa bulla. septima columna. versicu. quando princeps & in consilio. clxvj. incipien. in causa vigesima columna. versicu. tertius casus. & ibi subdit, quòd omnes Doctores tenent hanc doctrinam Baldi: & dum nullatenus mandatum prædictum exequi deliberassem, die sequenti prædictus illustrissimus dom. Cardinalis per medium Magnifici fisci patroni, iussit mandari magnificis Regenti & iudicibus magnæ curiæ in genere, & mihi cum eis, vt absq; vlteriori mora procedere deberemus ad torturam prædictam: respondi vltra præallegata minimè modo aliquo id fieri posse, etiam ex alio capite, ex quo iste Magnificus Paulus est, in præsentiarum electus huius inclytæ ciuitatis Neapolitanæ. & qui fuit prior suę Ciuitatis torqueri non potest. Ita Baldus in. l. nihil. C.

19 de quæstionibus. imò † nedum, qui hodie est clericus ciuitatis verùm etiã, qui aliàs fuit: attamen in memoriam huius præteritæ dignitatis, torqueri non potest dicta. l. nihil. & lege milites. C. de quæstionibus. & in. l. diuo Mar-

co.

co.Salice.in.l.prima.& ibi etiã sequitur Iason prima columna.versic. vnũ tamen not.C.de iuris & facti ignorantia.Bartolus in prædicta.l. milites. sic enim dicuntur, imò vocantur patres ciuitatis:vt.C.de his, qui spõ.munc. propria suscep.l.iij.ita dicit Isidor⁹ in quæstionibus etymologiarum:& Lucas de penna in rubrica de decurionibus. libro decimo. verùm Doctores & iura præmissa loquuntur in decurionibus: sed cùm hodie non sint decuriones: id quod in dictis iuribus dicitur de decu
20 rionibus, habebit locum † in consiliarijs ciuitatum:vt si ciuitas habeat consiliarios, idem erit:ex quo consiliarij ciuitatum decurionum instar obtinent, vt nota.in rubrica de decurionibus. libro decimo. Ita dicit Lucas de penna in.l.nominationũ. secunda columna. C.de decurionibus.libro decimo.nam consules ciuitatum, sunt hodie loco decurionum:vt no.in dicta rubrica de decurionibus & ibi Iaco.Rebuffi.qui subdit, quòd cùm sint loco ipsorũ substi
21 tuti, habent idem priuilegiũ, quod † & ipsi decuriones habebant:argumento. l.filię.§.final.ff.de conditionibus & demonstrationibus.l.si donatæ.§. sponsus.ff.de donationibus inter virum & vxo. Et quòd consules vrbium nostri temporis, teneant idemmet priuilegiũ, quòd decuriones habebant, maximè vt non possint torturæ subijci, voluit in specie Sali.subdens ita tenere docto in dicta.l.diuo Marco.C.de quæstionibus.cùm consules ipsi succedant hodie in locum ipsorum decurionum: vt dicit glo.in prædicta rubrica de decurionibus.libro decimo.& in.l.secunda eodem titulo.& in.l.nulli.ff.quod [...] iusque vniuersita.& in.l.aliud.§.rek [...] tur.ff.de regulis iuris.& in.l.si ex do[...] §.primo.ff.de dolo.& ideò dixit Io[...] nes de Platea, in prædicta rubrica d[e]
22 decurionibus.quòd † consiliarij ciui[...] tatum hodie habent eandem potesta[...] tem & priuilegia, quæ olim decuriones habebant:& inter cætera habent hoc priuilegium, vt etiam finito officio m[i]nimè torqueri possint in reuerentiam pristinę dignitatis, per textum, qui hoc formaliter dicit in.l.fina.ff.de decurionibus.in versicul.ibi non esse torquendum in memoriam pristinæ dignitatis:& ideò plus ibi refert Franciscus T[...] grinus per illum textum, Martinum de Fantu. euasisse condemnatum ad mortem, qui tortus fuerat & per tormenta confessus:& non poterat de iure torqueri:quia consiliarius ciuitatis suæ fuerat:quod dicit esse bene no ta. Andræas Barbacia in capitulo fides apostolica.quinta columna, extr. de rescriptis.cùm priuilegium digni
23 tis, † non finiatur finita dignitate: secundum Bald.in dicto capitulo sedes. de rescriptis.qui ad hoc allegat Innocen.idem refert & sequitur Hyppolitus Marsiliensis in singularibus suis in singulari.clxxix.incipiente:viget [...] tutum cõmuniter.& in singulari. [...] incipiente:priuilegium dignitatis.& [...] singula.incipiente:ille, qui nunquam [...] & in sua practia; causarum crimi.in [...] sicu.expedita octaua columna.& in [...] edictum secunda & quarta columna ff.de quæstionibus.& subdit in tantum hoc esse verum, quòd si iudex proce
24 deret † ad torturam, posset ei de iure [...]

resisti:vt habetur in.l.omnes.C.de decurionibus.libro decimo.& probatur in authentica:quomodo oportet episco.§.finali.& tenet idem Hyppolitus Marsiliensis in prædicta practica causarum crimi.& in.l.edictum.secunda columna.ff.de quæstionibus.ex quibus concludendo dico minimè dici posse officialem nō bene facere,si pro
25 honore † Regio non exequitur ipsius Regentis mandatum. dixit pulchrè Bald.in.l.finali.C.de negotiis gestiis. & consuluit Alexander de Imola in cō silio centesimosexto.in secunda charta,secundo volumine. & est textus in capitulo cum teneamur.de præbend. vbi cauetur quòd si iusta causa subest non adimplēdi mandatum superioris, æquanimiter superior debet sustinere ibi:si pro eo mandatum nostrum non duxeris exequendum,& sic replicando eidem illustrissimo domino iterū multa ex præmissis breuiter tangendo patienter tolerauit:ac se iustitiæ remisit eundem Magnificum Paulum eodem die excarcerauit:ac fecit eum comitiua nobilium ac magnatum ad eius domū associari,& non absque excrescentia amoris ac beneuolentiæ erga me,asserendo me optimè præsciuisse suæ indignatæ voluntati obsistere:& furorem executionis iustitiæ pro beneficio rei publicæ temperare.

Thomas Grammaticus,Iudex magnę Curiæ Vicariæ.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Clericum se prætendens, & incedens sine habitu & tonsura,& tentus vt laicus ac reputatus,potest capi & puniri per iudicem laicum,absque metu excommunicationis.*

2 *Clerico ex prima corona an conferatur ordo.*

3 *Clericus in minoribus,lato sumpto vocabulo,dicitur esse in gradu sacro,id est in ordinibus sacris.*

4 *Clericorum appellatione in materia fauorabili,veniunt etiam in minoribus constituti.*

5 *Clericus primæ tonsuræ non potest per laicū accusari.*

6 *De clericis non licet iudicare regi,nec alteri seculari personæ:dixit Papa Cælestinus tertius.*

7 *Clericatus,est de iure diuino:& ideò penitus clericus est exemptus à potestate Imperatoris.*

8 *Clericus non potest consentire,vt iudex laicus de ipso cognoscat.*

9 *Clericorum appellatione, quicunque clerici, etiam in minoribus constituti continentur.*

10 *Clericus in minoribus constitutus,nullo modo potest sortiri forum iudicis laici.*

11 *Clericus recedens à clericatu assumpto,abiiciēdo tonsuram & vestes,seculariter viuendo, vel incedendo,non perdit priuilegium clericatus,nisi fuerit monitus.& nu.12.*

12 *Clericus vt perdat priuilegium ob inobseruantiam tonsuræ, & habitus,debet moneri trina monitione:nec sufficit vna pro omnibus.& nume.13.*

14 *Clericus licet immisceat se enormitatibus,nō amittit priuilegium clericale:licet amittat priuilegium canonis.si quis suadente diabolo.decimaseptima quæstione quarta.non amittit priuilegium fori:& ibi,nisi fuisset inueteratus in aggressuris sæuis & enormit.*

16 *Clerici priuilegium fori emannauit à iure diuino:& à Deo.*

17 *Clericus sine habitu & tonsura repertus in flagranti crimine, non amittit priuilegium fori.*

fori.

20 *Clericorum familiares non deferentes habitum nec tonſuram, tamen gaudent priuilegio clericali.*

21 *Clericus de prima corona, dicitur habere ordinem clericalem.*

22 *Clericus renuens tonſuram clericalem, & habitum, & immiſcens ſe enormibus, & perſeuerando in illis deprehenſus fuerit, non ex hoc poterit iudex laicus de eo cognoſcere.*

Votum XXXIII.

Redemptoris gẽtium ſuffragio petito, Amen. In cauſa clerici Hieronymi Martina de Neapoli inquiſiti de homicidio commiſſo in ciuitate Auerſæ in perſonam cuiuſdam de eadem Ciuitate, dum citatus fuiſſet Hieronymus, ipſe comparuit in habitu & tonſura, iuxta formam ritus ipſius magnæ Curiæ, & forum eiuſdẽ magnæ Curiæ declinando, petit ſe tanquam clericum remitti ad eius iudicem Eccleſiaſticum. Hæſitatum igitur fuit, an eſſet locus remiſsionis petitę: & dubium prima facie faciebat, quòd nõ maximè, cùm in præteritum non adpareat ipſum in habitu clericali inceſsiſſe: ſed vt merus laicus, ſemper tentus
1 & reputatus fuerit: † quo caſu poteſt capi & puniri per iudicem laicum abſque metu excõmunicationis. Text. eſt in capitulo ex parte. de priuilegis: & in in capi. primo. de apoſta. & licet text. in capitulo cùm contingat. de ætate & qualitate. videatur præſupponere
2 quòd † in prima corona cõferatur do ſecundum omnia iura in iſto ... loquentia: & prima corona ſine ... minoribus non eſt: nec dicitur prop... ordo clericalis: nam clericus de pri... corona tantùm, nullum in Eccle... Dei habet exercitium ſeu officium ... bi deputatum: ſicut habent cæteri c... ſtituti in minoribus & aliis ordinib... vt in capit. acolytus. cùm aliis quat... ſequentibus vigeſimatertia diſtinctio... ne. & ideò non poteſt propriæ dici c... do. Ita voluit magiſter ſententia ... quarto ſentẽt. vigeſimaquarta diſt... vbi poſtquam nominauit ſeptem or... nes, ait: corona enim ſignaculum e... quo ſignatur in partem ſortis miniſte... rij diuini. Et idem quòd non ſit ord... tenet beatus Thomas in ſumma te... tiæ partis quæſtione trigeſimaquint... articulo ſecundo. & in eadem terti... parte, quæſtione quarta, articulo ſec... do. & ibi ſubdit, quòd corona habet ... terius aliquod ſpeciale, quod ei re... det, ſicut ſignatum ſigno: ſed hæc co... eſt aliqua ſpecialis poteſtas: & ideò ... corona non imprimitur character. ... hinc Hieronymus ſcribens ad ſuum ... uitam in capitu. duæ ſunt. duodecim. quæſtione prima. videtur præſuppo... nere, quòd corona in capite, ab inſti... tione eccleſiæ fuit, vt ſit ſignum cler... catus: & ſic videtur eſſe ianua ord... vt oſtendat clericum & intẽtionem ... cipientis coronam: eſſe clericandi ... ipſa per ſe propriè non contineat or... nem. nec exercitium ordinis: vt ſupr... Hoc probat text. in capitulo primo ... geſimaquinta diſtinctione. vbi ſan... Iſidorus ſcribens ad Ludifredum ...

cium Episcopi & cæterorum in ecclesia Dei, ponit videlicet ostiarium, exorcistam, acolytum, lectorem, Subdiaconum, Diaconum, & præsbyterum, & Episcopum: inter quos non ponit clericum de prima tonsura seu corona: quia nullum habet in ecclesia Dei à iure exercitium. Et quòd prima tonsura non dicatur ordo, facit bene text. in capitulo cleros. in principio. vigesimaprima distinctione. vbi text. dicit: generaliter clerici nuncupantur omnes, qui in ecclesia Christi deseruiunt: vt sunt ostiarius, psalmista, & cæteri præmentionati: inter quos non mentionatur clericus de prima tonsura, scilicet de prima corona. Et idem text. in. §. ne vero. vndecima quæstione prima. vbi ponuntur, qui veniant appellatione clericorum. & tamen non ponitur clericus de prima corona tantùm. Et ita etiam videtur consuluisse Ioannes Andreæ in quodam suo consilio, incipiente: quia sæpissimè dubitari contingit, & reperitur in fine tractatus maleficiorũ domini Bonifacij de vitalinis. Sed ego dictum consilium reperi inter cõsilia Alexan. de Imola, numero sexagesimoprimo. in quarto volumine. vbi subdit in fina. verbis, quòd dominus Beccarius de Beccaria, dicit quòd ipse scripsit domino Ioanni Andreæ: & petijt, nunquid verba prædicta dicti consilij essent sua? & prædictus dominus Ioannes Andræas sibi respondit, quòd sic. Quibus non obstantibus cõtrarium videtur de iure tenendum:
3 nam nulli dubium est, quòd † clericus in minoribus lato sumpto vocabulo, dicitur esse in gradu sacro, id est in ordinibus sacris. Gloss. est singu. trigesimasecunda distinctione. in summa. & Dominicus de Sancto Geminiano in capitulo sicut sacerdotes. secunda quæstione septima. Hinc est, quòd in materia fauorabili appellatione
4 † clericorum, veniunt etiam in minoribus constituti. Ita voluit Abba. in rubrica de vita & honestate clericorum. & probatur in capitulo clericos. vigesimaprima distinctione. cum similibus. & sequitur Antonius Corse. in singularibus suis, in singula. incipiente: accusatio, & ibi dicit etiam post Domini. in dicto capitulo sicut sacerdotes, quòd laicus non po-
5 test accusare clericum † primæ tonsuræ, & in capitulo cùm non ab ho-
6 mine, de iudiciis. † Cælestinus tertius interrogatus, an liceat regi vel alicui seculari personæ iudicare clericos cuiuscunque ordinis, siue in furto, siue in homicidio, siue in periurio: respondit, tales ante depositionem & incorrigibilitatem iudex secularis iudicare seu punire non va-
7 let: & suffragatur optimè, † quia clericatus est de iure diuino; vnde de eo ipso, quod quis est clericus, est penitus exemptus à potestate Imperatoris, Ita dixit pulchrè Abbas in capitu. solitæ, extrà de maioritate & obedientia. imò nec si ipse clericus à
8 iudice laico cognosci † vellet, non posset suo priuilegio renuntiare: per textum in capitulo si diligenti. & in capitulo significasti. de foro competenti. & in capitulo contingit. de sententia excommunicationis. Et quòd appellatione clericorũ quicunque clerici etiam

9 etiam in minoribus † constituti, conti
neantur, vt gaudeant priuilegio cleri
cali, videlicet fori & canonis in crimi-
nalibus: volunt expresse Docto. in di-
cto capi. cũ nõ ab homine. de iudicijs.
& facit text. in capi. secundo. quasi per
totum. de foro competenti. imò etiam
comprehenderentur clerici coniugati
dummodo cum vnica & virgine, dum
modo tonsuram & vestes clericales de
ferant: per textũ in capi. vnico. de cle
ricis coniugatis. in sexto. & facit textus
in capi. nemo. & in capi. clericum. & in
capi. continua. quasi per totum. vnde-
10 cima quæstio. prima. & sic quòd † cleri
cus constitutus in minoribus nullo mo
do sortiri potest forum iudicis secula-
ris, probatur bene in capitu. secundo.
& ibi ad hoc ponderãt text. Docto. de
foro, competenti. & in dicto capi. cùm
non ab homine. & consuluit in specie
Alexand. in dicto consilio. ccix. secun-
do volumine. & idem tenet And. de
yser. in consti. apostatantes. de aposta.
vbi formaliter dicit quòd quãdo quis
11 recedit à clericatu assumpto, † quan-
tumcunque contrarium faciat, abijci-
endo tonsuram, & vestes, seculariter
viuendo, vel incedendo, non perdit
priuilegium capi. si quis suadente. nisi
sit monitus: & tunc si post monitionem
non desistat, in omnibus laicaliter se
habebit: ante admonitionem nihilomi
nus erit de foro ecclesiastico: nec iudex
secularis mittet manus in eum: post ve
rò monitionem erit de foro seculari,
nisi esset in sacris vel ꝓfessus in mona
sterio. Et idem etiam sequitur Luc. de
pen. in l. iudices. la secunda. in quarta
colum. C. de digni, libro duodecimo,
vbi subdit, quòd licet clericus non i
in sacris: & se immisceat sæuis, & al
damnabilia exerceat, non ex hoc per-
dit priuilegium clericale. Et ideò nos
suffragaretur fisco allegare seu obije-
re de dimissione habitus clericalis &
tõsuræ. & quòd in sæuis se exercuerit:
nam ista nihil officiũt ad amissionem
12 † priuilegij clericalis: nisi prius fue-
rit à diœcesano suo monitus trina
canonica monitione, vt à prædictis
desisteret: & habitum reassu meret:
vt in capitulo ad audientiam. extra.
de sententia excommunicationis &
in capi. si iudex. eodem titulo. libro
sexto Nec sufficeret vnica monitio
12 † pro omnibus: vt dixit dominus Ab-
bas in capi. contingit. lo secundo. de
sententia excommunicationis. imò nec
sufficeret monitio fieri vno contextu:
sed per interualla tempore, & pluricm
dierum: nec etiam sufficeret vna cum
interuallo dierum: vt dicit glossa.
clementina prima. in versi. tertio. de vi
ta & honestate clericorum. Innocẽ.
in capi. ex literis. eodem titulo. gl. in ca
pi. si verò. §. primo. de sentẽtia excom-
municationis. & in capit. sine ornatu.
quinta quæstione quarta. & Archidia.
in capitu. final. sexagesimanona distin.
Ita etiam vt suprà, consuluit Ale-
xander in consilio, viij. primo volumi-
ne. & idem consuluit Socinus in con-
silio. xij. incipiente; quem in præsentu
rum. & in consilio. cxxij. in quarto vo-
lumine. Specula. in titulo de senten. §.
primo. versi. sed quæritur, verum. & ib
Ioan. Andræ. & optimè Hippolytus
Marsilliẽsis in consi. lxvij. octaua colũ-
na. nu. 59. Lan. Calca. in consi. lx. inci-
piente:

piente:pro dicto Nicolao.& in consil.
vij.incip.quia ante quæsitum.xix.col.
ver.in contrarium,quòd imò,& tenent
omnes præfati consulentes,quòd nihil
obest ipsi clerico primæ tonsuræ,quòd
nõ accedat in habitu & tõsura:& quòd
14 † se immisceat enormitatibus : nam
non ex hoc perdit priuilegium clerica-
le,;& licet amittat priuilegium cano-
nis, si quis suadente diabolo. xvij.q.
iiij.non tamen amittit priuilegium fo-
ri:vt est tex.& ibi Ioan.Andr.do.An-
to.& Abb.in.c.ij.de foro compet.Ar-
chid.& Ioan.And.in.c.nullus.de tem-
por.ordi.in.vj.Innoc.in.c.j.de aposta.
& in.c.nouit.de iudi.Bald.in Margar.
in versi.clericus.vers.xix.Cardi.in cle.
ij.§.j.de sepultu.& tenet Spec.in tit.de
senten.§.j.versi.sed quæritur.& voluit
Ioan.Andr.in.c.perpendimus.de sen-
tent.excommuni.vbi subdit, nisi fuis-
15 set inueteratus † in aggressuris sæuis &
enormitatibus. & idem sequitur Abb.
sicu.refert & sequitur Socin.in dicto
consil.xij. vbi etiam subdit hanc opi-
nionem probari ex eo, quia difficilius
amittitur priuilegium fori, quàm ca-
16 nonis: † ex quo priuilegium fori,ema
nauit à iure diuino:& à Deo : iuxta il-
lud:noli tangere christos meos:vt pro-
batur.xcvj.distinc.c.si imperator.not.
Hosti.& Innocent.in.c.ij.de maiori.&
obedien.sed priuilegium canonis ema
nauit à iure positiuo:vt habetur plenè
in.d.c.perpendimus.& pariter proba-
tur dicta opinio in.c.cùm non ab ho-
mine.de iudi.& in.c.si iudex laicus. de
sentent.excommunica.in.vj.nam cùm
ibi clericus reperiatur sine habitu &
17 tonsura,repertus in flagranti † crimi-
ne,nõ amittit priuilegium fori:quan-
tò magis clericus, qui non reperitur in
flagranti crimine, non debet tale pri-
uilegium amittere. Idem in specie te-
net & sequitur Marsi.in prædicto suo
consilio. lxvij.vlti.colum.nec militat,
18 quòd † non accesserit in habitu & ton-
sura : quo casu non videretur sibi cle-
ricatus suffragari : per ea,quæ haben-
tur in.c.j.de cleri.coniuga.in.vj.& in
c.Ioannes.eod.titu.in antiquis.& Bal.
in.l.si qua per calumniam. C.de epi-
sco.& cleri. Nam respondetur hoc non
19 esse indistinctè verum: † sed requiri-
tur, quòd præcedat trina monitio : vt
suprà dictum est:iuxta ea, quæ haben-
tur in.c.fina.de vita & honest.clerico.
Et patet etiam tãgibili exemplo : nam
20 familiares † clericorum non deferen-
tes habitum nec tonsuram,tamen gau
dent priuilegio clericali ex persona
ipsorum clericorum : secundum Do-
cto.in.l.ij.C.de episco.& cleri.quantò
fortius ipsi clerici : quibus principali-
ter est priuilegium prædictum conces-
sum, non debent illud perdere, dum
habitum non deferunt seu tonsuram:
& ad illud obiectum,quòd prima ton-
sura non sit ordo,non videtur sic sim-
pliciter verum:nam Innocent.quartus
in.c.cùm contingat.de æta.& quali.te-
21 net, quòd † sit ordo : vt probat bene
tex.in.c.j.de aposta.ibi : ordine dimis-
so. Et ad suprà dictum obiectum,quòd
prima tonsura non sit ordo, prout di-
xit Magister sententiarum, & Sanctus
Thomas suprà allegati, respondetur,
quòd verum est, vt in expositionibus
scripturarum stari debeat dictis san-
ctorum:sed in decisionibus causarum

ſtandum eſt ſummis pontificibus: quia
ipſis & non ſanctis data fuit poteſtas
legis condendæ: vt voluit glo.xx.diſt.
in ſumma.& etiam in.cap.j.ibidem. &
plenè Ioan.de Tur.Crem̃. ibidem in
d.c.j.& Panor.in.c.ne innitaris.in fin.
extrà de conſtitu.& ideò dixit pulchrè
Sanctus Thomas in ſecunda ſecundæ
q.xj.arti.ſecundo quòd contra autho-
ritatem Romani pontificis nec Hiero-
nymus: nec Auguſtinus, nec aliquis ſa-
crorum doctorum ſuam ſententiam
defendit. Et ad.c.ex parte.el.iij.de pri-
ui.reſpondetur, quòd illud capitulum
ſecundum gloſ.& docto.ibi procedit,
quando non conſtabat eos eſſe verè
clericos: licet aliquando aſſumpſerint
habitum clericalem, & tõſuram: & de-
mum eam depoſuerint ſeu reliquerint
nam ex hoc non poſſunt tueri, vt cleri-
ci, ſi in delicto deprehenſi fuerunt: &
prius communi opinione non reputa-
bantur clerici: etiam ſi deinde volue-
rint aſſumere habitum & tõſuram. Sed
in caſu noſtro adparet illum eſſe verè
clericum per adparentem titulum ſeu
bullam clericatus.ad.c.j.extrà de apo-
ſta. licet pluribus modis reſponderi
poſsit: attamen præ cæteris melius re-
ſpondet Hoſtien.ibi, quòd ad hoc, vt
clericus conſtitutus in minoribus, con-
uerſans vt laicus, perdat priuilegium
fori abſque aliqua monitione, requiri-
tur quòd exerceat actum omnino con
trarium ordini clericali: vt quòd du-
xerit vxorem corruptam: vel ſe fecerit
militẽ: & exercuerit ſæua: per id, quod
habetur in.c.quiſquis.lxxxiiij.diſtin.&
in.c.j.de biga.in.vj.ſecus ſi exercuerit
actum non omnino cõtrarium: vt quia
duxerit vnicam & virginem: vel effe-
ctus eſt miles: & non exercet ſæua, iu-
xta id, quod habetur in.c.j.de cler.cõ-
iuga.&.c.fina.in antiquis.& idem vo-
luit Petr.de Anchar.in dicto cap.j.de
apoſta.in diſputatione ſua.ibi expreſsè
22 concludit, quòd † clericus qui renuit
tõſuram & habitum clericalem, & im-
miſcet ſe enormibus, & perſeuerat in
illis, & quòd hæc faciendo fuerit de-
prehenſus, iudex laicus non ex hoc po-
terit ipſum punire: ſed debet mittere
ad iudicem eccleſiaſticum: niſi moni-
tio, de qua ſuprà, præceſſerit, per di-
ctum.c.ſi iuſta.& per not.per glo.in di-
cto.c.ex parte.vnde cùm iudex laicus
non habeat poteſtatem inquirendi nec
procedendi contra clericum: & ſi pro-
cedit, debet ſtatim interpellatus deſi-
ſtere ſub pœna excommunicationis: &
ipſum remittere iudici eccleſiaſtico.c.
ſi iudex laicus.de ſententia excommu-
nicationis. in.vj. & habetur in.c.at ſi
clerici.in princip.de iudic.& dum plu-
ries contigiſſet caſus in perſonam di-
uerſorum clericorum primæ coronæ
inquiſitorum, de diuerſis delictis: ſicut
fuit in perſonam Alphonſi riſponi ſcri
bæ fiſcalis magnæ curiæ Vicariæ in-
quiſiti de furto: & in perſonam Pyr-
rhi Loyſij nauclerij inquiſiti de ſtu-
pro: necnon in perſonam Pauli de
Lamberto, inquiſiti de violentia & fur
to boum tempore iudicatus mei in ea-
dem magna curia anno.M.cccccv.&
M.ccccciij.&.M.cccccxxx.cùm do-
cuerint, ſe clericos de prima corona,
mediantibus decretis magnę curiæ vi-
cariæ: necnon & ſuprà ſcripti Regij cõ-
cilij fuerunt remiſsi ad iudicem eccle-
ſiaſti

siasticum: & pariter tanquam patronus in causa clerici Matthæi puntoni inquisiti de furto in ciuitate Auersæ: ex quo non incedebat in habitu & tonsura, denegata remissione per capitaneum Auersanum decreto eiusdem magnæ Curiæ, fuit remissus ad indicem ecclesiasticum: & dum appellasset, capitaneus ipse ad suprà scriptum Regium concilium. Similiter decreto ipsius suprà scripti concilij fuit remissus: & nouissimè præsenti anno Millesimo quingẽtesimo trigesimotertio, de mense Ianuarij, dum clericus Hieronymus de Iorio de prima corona gerens, se pro laico in habitu & tonsura fuisset inquisitus de falsa moneta, tanquam laicus: & constito per bullas clericatus de prima coronà, communi voto magnificorum iudicum eiusdem, fuit remissus ad iudicem ecclesiasticum: & sic pari voto iudicatum & decretum fuit prædictum clericum Hieronymum Martina remittendum ad suum iudicem ecclesiasticum, prout remissus fuit, vt iustitiam faceret tanquam eius competens iudex.

Thomas Grammaticus, Iudex magnæ Curiæ Vicariæ.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Amicitiæ reconciliatio præsumitur ex conuersatione, & colloquio subsequutis.*

2 *Assertioni mandatarij dicto creditur contra assassinum mandantem concurrentibus aliis.*

3 *Fama an faciat indicium ad torturam: & quomodo requiritur; quòd testes deponant super ea, vt probent.*

4 *Inimicitia vera & considerabilis, quæ sit, vt faciat indicium ad torturam.*

19 *Indicia si subsistunt ad torturam contra inquisitum, illa eneruantur per alia, quæ extiterunt in contrarium pro inquisito.*

20 *Indicia si existunt ad torturam contra aliquem: vnumquodque quod vrgeret in contrarium, illa elideret, adeò vt torqueri non posset.*

8 *Malæ vitæ & famæ existens repellitur à testimonio.*

11 *Reus interrogatus de se, & de alio, statur primo eius depositioni, licet contrarium deposuerit, secundo loco in tormentis.*

12 *Reus non debet per iudicem specialiter interrogari, nominando sibi aliquem, aliàs diceretur subserere: nec probaretur id, quod deponeret.*

18 *Præsumptio vna tollitur per aliam.*

19 *Socio criminis in casibus, in quibus creditur, debet intelligi in socio criminis, aliàs non infami, ex alio delicto.*

Votum XXXIIII.

TRemendi Dei petito præsidio, Amen. In causa nobilis mulieris Sabbæ, de sancto Mango, cum Regio fisco super inquisitione assassinij, cùm homicida in personam quondam Felicis fundatarij eius cognati, producuntur ad probationem prætensi assassinij per Regium fiscum infrà scripta. Primo, inimicitia contracta anno elapso inter eos ex causa cuiusdam massariæ, super qua filij eiusdem dominæ Sabbæ ha-

bent proprietatem. & idem quondam
Felix vsumfructum, dum viueret: super
qua massaria, aliàs deuenerunt ad ver-
ba vnà cum eorum famulis: & rixati
sunt adinuicem. Ex quibus fiscus ini-
micitiam fuisse contractam prætendit.
Vnde subsequuta mortem præfata vi-
detur dicendum aduersus ipsam ma-
gnificam Sabbam vrgere indicium ini
micitiæ: cùm de inimico lex præsumat
1 †omne malum. l. prima. §. prętereà. ff.
de quæstionib. & ideò videtur sufficiẽs
indicium ad torturam: vt voluit Ange
lus, in. l. finali. C. de quæstio. Specul. &
Ioan. Audræ. in titulo de præsumptio.
versi. sed pone. & videtur sentire Bar-
tol. in. l. finali. ff. de quæstionib. Secun-
dò accedit depositio ipsiusmet Hiero-
ny. bacti homicidæ asserentis in tortu-
ra, quòd mediante ordinatione & man
dato eiusdem dominæ Sabbæ promit-
tentis sibi dare optimum potagium
ipsum miserum Felicem occidit: cui
Hierony. assassino concurrentibus, de
quibus. suprà & infrà. de iure creden-
2 dum †est contra ipsam Sabbam man-
dantem: vt firmat Salice. in. l. fina. C. de
accusa. Ioan. de Imol. in capit. j. de con
fes. & consuluit Alexã. in consil. cxxvij.
incipiente: quoniam abundè. in quarto
volumine. & probat bene gloss. in dicta
l. finali. & tenet etiam Guido. de suza.
in tractatu de tortu. octaua columna. &
idem Guido. in tracta, malefic. sub ru-
brica, qualiter reus subjciatur. Tertiò
concurrit, quòd statim perpetrato de-
licto insurrexit publica vox & fama,
3 †quòd prædictus Hieronymus occide
rat prædictum Felicem: quæ fama pu-
blica, secundum Cyn. in. l. fi. C. de quæ

stioni. facit indicium ad torturã. Idem
tenuit Barto. in suo consilio. xcij. inci-
pien. Domino paci de Burgo pulchro,
legum Doctori. Et facit gloss. in. l. ter-
tia. §. eiusdem. ff. de testi. dum dicit fa-
mam facere semiplenam probationẽ.
Quartò & vltimò, videbatur satis con-
siderandum, quòd mortuo ipso Felice
vsufructuario extinguebatur pensio se
xaginta Ducatorum, quæ annuatim ei
dem Felici solui debebãt per filios Sab
bæ. Quibus omnibus consideratis vi-
detur verisimilis cõfessio prædicti Hie-
rony. mandatarij aduersus prædictam
Sabbam. Ex quibus concurrentibus vi
detur dicẽdum, prima facie probatum
de huiusmodi crimine assasinij aduer
sus ipsam: & tandem ipsis non obstanti
bus in casu præmisso contrariam sen-
tẽtiam arbitror de iure veriorem ex in
frà scriptis. Et quo ad primum dico
principaliter inimicitiam, de qua su-
prà, non obstare, ex qua vt posit dici
4 vera † & cõsiderabilis inimicitia requi
ritur probari qualitas inimicitię in spe
cie: nec sufficit ita in genere non adie-
cta qualitate & causa inimicitiæ: quo
casu nõ dicitur probata inimicitia. Di-
xit pulchrè Imola, in capitulo Raynu-
tius. de testamentis. Bald. in. l. si quis te-
sti. in fi. C. de testi. sequitur Ias. in. l. pri
ma, quinta colum. C. de testa. maximè,
5 quia inimicitia, † ex qua resultare pos
set indicium, requiritur quòd fuerit ca
pitalis. Et ita probatur, vt inquit Lu-
do. Roma. in. l. prima. §. hoc rescriptũ.
ff. ad sylla, & bene probant no. per Bar
tol. in. l. tertia. ff. de adimen. lega. & ni-
hilominus plenissima reconciliatio, &
infra paucos dies post habita verba ad

par

paret subsecuta. Nam fuerunt postmodum visi conuersari, imò inhabitare &
6 colloqui: ex qua conuersatione † & loquela probatur amicitia & reconciliatio, quatenus inimicitia præcessisset. Ita voluit Abb. in c. repellantur. de accusa. & Bal. in authentic. si dicatur. C. de
7 testi. † Accedit insuper, quòd istud indicium inimicitiæ, vt remotum à facto non videtur sufficere ad torturam: vt dixit Ioan. de Imol. in l. fin. ff. de hæredib. instituen. & ibi refert idem Ray. & idem tenet Gandin. in tracta. malefic. in rubric. de quæstion. & tormen. in versicul. quæ debeant præcedere quæstiones. & hoc magis communiter tenetur: licet Specul. suprà relegatus ad partem contrariam, videtur tenuisse contrarium. sed cùm Ioan. de Imo. Gand. & Bald. tenet etiam Ange. in dicto tracta. malefi. in versicu. fama publica. col. vj. & xij. & ibi Augustin. in addi. vbi dicit, quòd propter hoc solùm nunquam poneret aliquem ad torturam. & idem tenet Bald. in c. literas. de præsumptionibus. Quo verò ad secundum circa depositionem ipsius Hierony. asserentis de mandato, & ordinatione prædictæ Sabbæ, vt suprà clarum est, quòd se socium & participem criminis facit: In quo crimine licet cũ aliquibus alijs iura deferant, vt suprà: attamen adparet probatum eundem Hierony. fuisse,
8 & esse malæ vitę & famę: & de alijs † criminibus attinctum & diffamatum: quo casu à testificando repellitur. c. licet. de foro competenti. c. super eo. & c. testimonium. extrà de testib. voluit Specul. in titulo de teste. §. primo. columna. xxxv. versic. item quòd est probatæ vitæ. sequitur domin. Stepha. aufre. in titul. de proba. testi. in versi. malæ vitæ. & Alexand. in consilio. cl. iij. columa. in. v. vol. & sic si malæ vitæ & infamis, à testimonio repellitur. multò magis dum est socius criminis. Quod maximè concedendum est, cùm prædictus Hierony. deprehendatur attinctus in alijs criminibus, maximè sodomiæ & furti: quo casu licet credendum sit socio criminis in casibus exceptuatis:
9 † attamen id intelligendum est procedere in socio criminis, aliàs non infami ex alio delicto. & hoc per not. doct. Angel. in l. qui in iudicio. ff. de accusa. vbi dixit quòd si ex forma statuti debet credi accusatori damni dati vel alterius
10 criminis, quòd si ipse accusator † esset: infamis infamia facti, non erit sibi credendum. & subdit Ang. quòd cùm hæc quæstio occurisset sibi de facto, tempore suo, ita fuit iudicatum. Idem refert etiam & sequitur Anto. Corse. Sicul. in suis singu. in singu. in versicu. integer. Et ita per prædictam doctrinam Ang. reperio in particulari consuluisse Hyppolitum Marsiliensem, in suo consilio lxxiiij. quarta colum. primo volumine. Prætereà, ex alio nihil adparet militare pro fisco depositio prædicti Hierony. Bacti. cùm tanquàm principalis in tortura & extra torturam primo loco interrogatus, minimè aliquem nominauerit, nec inculpauerit in delicto prædicto: & tandem dum pluries altiatus in tortura interrogaretur sæpe sepius: *como so ammazato seu suffocato lo dicto* Felice *& che e quello che ne sape*: ipso de posante respõdit: *signore: non ne saccio altro*. & dum ei diceretur: *tu non lo voi dice*

re per non fare dispiacere ad ma damma Sab
ba.respondit.*e signor:epsa non mi e sore ad*
me:e che mi e ad me:& tandem impatiens
doloris torturæ, suggesto sibi nominæ
prædictæ Sabbæ ipsam iuculpauit.vn-
de succedet,quòd quando quis interro
11 gatur † de se & de alio statur primæ de
positioni:licet contrarium deposuerit
secundo loco in tormentis.Dixit Bar-
tolus,in.l.prima.§.quæstionib. per il-
lum textum.ff.de quæstionib.Francis.
de Aret.in.c.cùm in tua.column.v.ex-
trà de testamen.& idem Aret.in consi-
lio.lxj.incipien.in causa istorum.& idē
consuluit Philipp.Decius, in consilio
clxxv.in primo volumi.pro quibus ad
12 duco, † quòd non debet reus per iudi-
cem specialiter interrogari, nominan-
do sibi aliquem:sed debet in genere in
terrogare minimè aliquem suggeren-
do:aliàs non tenet eius confessio, tan-
quam per suggestionem extorta. text.
est in dicta.l.prima.§.quęstionem.ff.de
quæstionib.& faciunt dicta dictorum,
in.l.iubemus.C.de testamen.ibi de te-
13 statore, quòd † non debet interrogari
per notarium, an faciat talem hære-
dem,sed expectare,vt testator ex se hæ
redem nominet: aliàs non tenet testa-
mentum.Idem dixit Pau.de Cast.in.l.
hac consultissima C.qui testamen.fa-
cere possunt.& plenè Alexand.in dicta
l.iubemus.& etiam in seruo hæc locùm
habent,dixit Barto.in præfato.§.quæ-
stionem. Circa tertium de fama,quæ
insurrexerit post perpetratum delictū
reperio quòd ad probationem famæ re
quiritur,quòd testes deposuerint à qui
bus audiuerint dictam famam, illos in
14 specie nominando, etiam quòd † de
hoc interrogati minimè fuerint.Ita di
cit Innocent.in capit.qualiter & quan-
do.de accusa.& in capitulo cùm opor-
teat eodem tit.& ibi subdit,quòd ideò
etiam interrogati tenentur responde-
re seu deponere,à quibus audiuerunt:
aliàs non probant. Et hoc ex quo non
stat in arbitrio iudicis iudicare, an il-
læ personæ à qbus testis audit,sint gra-
ues.& idem voluit Ioannes Andræas,
in dicto capitulo cùm, oporteat.dicens
ita seruari:quod etiam voluit Abba.in
capitulo cùm causam.de testib.sequi-
tur Alexander, in.l.de minore.§.plu-
rium.de quęstionibus.Et consuluit Hy
politus Marsiliensis in suo consilio.xx.
viij.columna numero quadragesimo-
tertio.Alexander.in consil.xxv.in quar
to volumine.Abbas, in capitulo con-
suluit.lo primo.de appella.& idem se-
quitur Franciscus de are.in dicto capi-
tulo cùm causam.de testi. Potuit enim
dicta fama traxisse originem à maliuo-
lis & odiosis:& ideò non haberet obesse
ipsi inquisito.vt dicit Barto.vbi suprà.
& Angel.in.l.tertia.ff.ad macedonia-
num.Specula.in titulo de inquisitio.§.
nunc tractemus.versicul.super proba-
tione.Abbas,in capitulo veniens.de te
stibus.& hoc quidem dicit esse bene mē
ti tenēdum Iacobinus de sancto Geor
gio.in.l.tertia. §. eiusdem.de testibus.
15 vbi etiam subdit, † quòd debet expri-
mere & declarare causam,vnde traxe-
rit originem fama ipsa: vt sciatur, an
sit probabilis fama: an verò vana vox
populi,cui non est credendum.l.decu-
rionum filij.C.de pœnis.ita Bartolus,
in dicta.l.de minore.§.tormenta. aliàs
incipit:plurium.digestis de quæstioni-
bus.

bus. Baldus, in l. diffamari. C. de inge-
16 nu. & manumiss. † Item requiritur ad famæ probationem testes deposuisse, quòd audiuerint à maiori parte populi illius Ciuitatis seu loci, etiam quòd de hoc interrogati nõ fuissent. Ita Bartolus, in prædicto. §. tormenta. quinta columna. versiculo qualiter probetur fama. & ibi subdit, quòd aliter non probatur. Idem sequitur Angelus, in l. quid ergo. §. quæstionem. digestis de infamibus. Baldus, in rubric. C. de probationibus. & in l. solam. C. de testibus. Floria. in. l. ob carmen. in principi. digestis de testib. Abbas, in capitulo cùm causam. extrà eodem titulo. Præterea, requiritur ad famę probationem quòd fama ipsa præcesserit de delicto prædi
17 cto † ante inquisitionem formatam, & non post: aliàs nõ potest dici fama probata. Ita consuluit pulchrè Petrus de Ancharano, in consilio centesimoquinquagesimotertio. incipiente: in quæstione presbyteri. vnde cùm non fuerit probatum, quòd ante formatam inquisitionem prædicta fama insurrexerit, ergo &c. Et nihilominus liquet ex defensionibus prædictæ dominæ Sabbæ, quòd alia fama insurrexit de homicidio prædictæ contra Dominicum famulum prædicti quondam Felicis, quòd ipsum occiderit: stante quoque contra illum maiori verisimilitudine, cùm reperiatur aufugisse statim perpetrato delicto à Camera prædicti quondam Felicis, vbi ipse Dominus dormiebat: in qua repertæ ilico fuerunt cassiæ seu scrinea eiusdem Felicis fracta, & omnibus bonis euacuata: & Felix ipse occisus ibidem. Item & si contra aliquem vltra prædictum famulum aliquod sinistrum cogitari posset, id potius contra Ioannem Antonium filium eiusdem Sabbæ, præsumendum foret, quàm contra ipsam Sabbam stante pariter fuga & contumacia ipsius Ioannis Antonij: tum etiam, quia ipse Ioannes Antonius, & eius fratres tenebantur ad illam annuam pensionem sexaginta Ducatorum, eidem Felici eius vita durante, & non ipsa Sabba: cùm cessio & renuntiatio bonorum facta fuerit per eundem Felicem, eidem Ioanni Antonio, ac cæteris eius nepotibus, & non prædictæ Sabbæ: & sic de eorum interesse principaliter agebatur, & non ipsius Sabbæ: vnde succedit,
18 quòd † vna præsumptio tollitur per aliam. dixit Bartolus, in. l. diuus. codice de in integrum restitution. Cynus, in. l. si cùm dotem. §. transgrediamur. digestis soluto matrimonio. Baldus, in lege finali. digestis de hæredibus instituendis. & in lege quamuis. codice de impuber. & alijs substitutionibus, & cõsuluit Alexander, consilio septuagesimoseptimo. & sic succedit, quòd quan-
19 do inquisitus † habet aliqua indicia pro se, seu præsumptiones eo casu debilitantur & eneruantur alia indicia, quæ contra eundem existerent: intantùm quòd illa, quæ contra ipsum concurrerent, deberent esse multò magis vrgentia, ita quòd præponderent. Ita dixit Bartolus, in prædicta lege prima. §. ad quæstionem. versiculo, nec facile. digestis de quæstionibus. sequuntur Moderniores Senenses, in tractatu, de indici. & tortur. octaua charta. columna vigesima.

ma. Angelus in tractatu maleficiorum in ver. fama publica. quinta columna. versicu. quid si testis. Romanus in consilio. clxvij. incipiente: Antonius accusatus. prima columna.

20 ¶ † Et sic ex præmissis infero, quòd vbi existerent indicia ad torturam contra aliquem, vnumquodque vrgeret in contrarium, illa elidit, adeò vt torqueri non posit. dixit pulchrè Baldus in. l. finali de probationibus. & ante ipsum Ioannes Andræas, in capitulo cùm in contemplatione. de regulis iuris. & consuluit pulchrè Alexander in consilio. clxxix. in tertia columna. secundo volumine. & ideò vbi virtute indiciorum procedendum esset ad torturam contra aliquem, si ille inquisitus haberet in processu aliqua indicia pro se, certè illa, quæ existerent in contrarium, contra ipsum deberent esse magis grauia & vrgentiora. voluit Bartolus in. l. prima. §. quæstionem. ff. de quæstionibus. Franciscus Brun. in tractatu de indic. & torturam quinta charta. & ideò dixit pulchrè Baldus in. l. secunda. C. quo. appellat. recip. quod licet vnus bonus testis faciat indicium ad torturam: tamen intelligi debet, ni-

21 si aliqua alia coniectura † resisteret: & idem consulendo sequitur Alexander in consilio. cxxiiij. in sexto volumine. Ex quibus optimè infertur & concluditur, quòd cùm tot prænarrata resistant & præsumptiones & indicia, non potest esse locus torturæ contra prædictam Sabbam: & succesiuè si torque-

22 ri non potest. ergo † & minimè detineri, prout hucusque detenta fuit per not. dicta Lucæ de pen. in. l. quoties. C. de dignita. lib. xij.

23 ¶ † Nec suffragaret fisco dicere, quòd sumus in crimine assasinij, quod est enorme: & in enormibus, licet iura trāsgredi: vt dicit Innocen. & alij in capitulo primo. de constitutionibus. Bald. in. l. quid ergo. in. §. pœna grauior. sexta columna. ff. de his, qui notantur infamia. idem Baldus in capitulo primo sexta columna. qui feudum dare possunt. Nam prædicta regula habet locum in puniendo, videlicet, quando constat reum esse verum delinquentem. Secus, autem in procedendo, quia in processu nondum vere scitur, an accusatus vel inquisitus sit verus delinquens necne. Ita in particulari tenet Hyppolitus Marsiliensis in sua practica causarum criminalium in. §. diligenter. trigesimaquinta columna. vbi in numero. 175. dicit, quod in crimine enormi debent seruari solennitates, quæ & in alijs criminibus seruantur, nam patet, quòd in criminibus læsæ maiestatis, quod est enormissimum crimen, tamen indicia debent præcedere torturam, sicut in criminibus non enormibus. Tex. est nota. & in gloss. Cynus & Baldus & Salyce. in. l. si quis alicui. C. ad legem iuliam maiestatis. quod etiam voluit Angelus de Areti. in suo tractatu maleficiorum. in versiculo, *che hai tù tradita la tua patria.* in primis verbis. Francis. Brun. in suo tractatu de indici. & tortu. nona charta. tertia columna post medium. & sic concludit satis adparere per iura & rationes præmissas, quòd in enormibus criminibus requiruntur indicia solennia, & aliæ requiruntur solennitates, quæ requiruntur in alijs cri-

criminibus non enormibus. Et sic sum voti prædictam Sabbam esse à carceribus liberandam, saltem sub fideiussoribus: & in hanc sententiam concurrit tota Magna Curia, & ita exequutum fuit. Thomas Grammaticus, Iudex magnæ curiæ Vicariæ.

SVMMARIVM.

1 *Compositiones non debent cum omnibus indifferenter fieri pro delictis: sed cum his duntaxat, de quibus speratur quod amplius in eisdem criminibus non incident: & cum his qui semel tantùm deliquerunt.*

2 *In compositionibus multa sunt consideranda vt teneant: de quibus & nu. 6.*

4 *Pœna debita non debet pretio dimitti; sicut nec vitio cupiditatis inferri, & ibi non recipies pretium ab eo, qui reus est sanguinis.*

8 *Princeps non remittit pœnam delicti nisi parte concordata, & si fieret, non tenet.*

Compositio contra formam iuris & constitutionem regni, est nulla.

10 *Princeps, etiam quòd parti pecuniariter interesset, remittere non potest.*

Votum XXXV.

TRemendi Dei præsidio petito, Amen. In causa Helyze Sagatarij de Castro Mari de Bruca cum Regio fisco super vndecim homicidijs per eundem Helyzeum diuersis temporibus patratis in personam diuersarum personarum, & diuersorum locorum, & obtentis indultis. Et primò ab excellente Comite Burelli pro quatuor eius vasallis per eundem occisis, & pariter à Comitissa Policastri pro homicidio commisso in personas duorum eius vasallorum: & impetrato pariter indultu vltimo loco de homicidijs commissis in personas quinque vasallorum venerandi Hospitalis & Ecclesiæ sanctæ Mariæ annuntiatæ de Neapoli vtilis dominæ prædicti Helyzei. hæsitatum fuit, in magna Curia vicariæ an huiusmodi reiterati indultus mediantibus compositionibus, pecuniarum, possint aut debeant eidem, Helyzeo suffragari? Et licet prima facie videretur dicendum, quod sic attento mero mistoque Imperio concesso eisdem Baronibus & vnicuique ipsorum per retro serenissimos Principes cum facultate componendi, ac permutandi pœnas corporales in pecuniarias? Attamen ex infrà scriptis contrariam sententiam arbitror de iure veriorem.

1 ¶ † Et in primis dico, quòd regulariter compositiones non debent cum omnibus indifferenter fieri de delictis commissis: sed cum his duntaxat, de quibus speratur quod amplius in eisdem criminibus non incident, & qui erroris commissi facilè, se emendabunt: & cum illis, qui semel tantùm in crimen inciderunt: non autem cum illis, qui delinquendi consuetudinem contraxerunt lege tertia. in fine. C. de episcopali audientia. vbi singulariter

2 dicit Imperator remissionem † veniæ crimina, nisi semel commissa non habeant, nec in eis liberalitatis augustæ referatur humanitas, qui impunita-

tis veteris admiſsi non emendationi
potius, quàm conſuetudini deputaue-
rint. Nam abſque rationabili cauſa
compoſitio de criminibus permiſſa,
non eſt: nec fieri poteſt lege aut facta
§. finali. & lege capitalium. §. ſolent.
ff. de pœnis. capitulo ſicut dignum. de
homicidio. in compoſitionibus: nam-
que criminum ſeu pro criminibus in-
3 dulgendis multa ſunt † conſideran-
da, maximè perſonæ conditio, vt ſi
aliàs ſit nobilis & honeſta: & ſi in ſi-
milibus aliàs non incurrerit: & ideò
ſi reperitur criminoſus, vel aliàs aſſue-
tus in ſimilibus, non ei dimittitur com
poſitio: ſicut non admittitur diſpen-
ſatio: vt in capitulo finali. de tranſ-
actionibus: & lege tranſigere. C. eo-
dem titulo. & lege finali. C. de aboli-
tio. & lege tertia. in fine. C. de epiſco-
pali audientia. Item, conſideranda
erit qualitas facti, ne ſit de atrociori-
bus: vt eſt crimen læſæ maieſtatis: &
ſimilium. Item tempus, locus, inten-
tio delinquentis, ætas &c. Item ſexus,
vt quia mulieri facilius ignoſcitur ob
ſexus fragilitatem, dummodo non
ſit mulier maligna, aut rixoſa, aut in
ſimilibus aſſueta: quia non erit di-
gna legis largitate, id eſt principis nec
legis benignitate digna lege tertia in
fine. Facilitas enim veniæ incentiuum
tribuit delinquendi. vigeſimatertia.
quæſtione quarta capitulo cùm iniu-
ſta. in fine. & in capitulo, vt clerico-
rum. extrà de vita & honeſtate cleri-
corum lege prima. C. de emendatio-
ne propinquorum. Speculator in ti-
tulo. de aduocat. §. & conſequenter.
in fine & plenè dominus Paulus Gri-
lan. in tractatu de hæreticis & ſortile-
gijs. in rubrica de pœnarum compo-
ſitionibus. tunc enim homines ex iu-
ſtitiæ adminiſtratione ab iniuras de-
fenduntur, cùm delinquentes pœnas
ob eorum crimina luunt: tunc enim
magnum ſacrificum Deo offertur,
cùm mali, qui in ſuam & aliorum per-
niciem debaccantur, vigore iuſtitiæ,
compeſcuntur. capitulo qualibet. vi-
geſimatertia quæſtione quinta. vnde
ſi negligenter ea, quæ malè vſurpan-
tur, obmittimus, exceſsibus viam alijs
aperimus. capitulo peruenit. nonage-
ſimatertia diſtinctione. §. ad nos. in fi-
ne. & ideò inquit Ariſtoteles quinto,
Ethicorum, quòd pœnæ, medicinæ
ſunt. Et ideò non reliquit locum de-
linquenti, qui non pepercit exceden-
ti. capitulo facientes octogeſimaſexta
diſtinctione, & per totum. facit capitu-
lum primum. eadem diſtinctione. &
capituli loci. trigeſimaquinta quæſtio-
ne nona. & ideò non eſt ſeueritas, ſed
pietas pro Deo, punire crimina. capi-
tulo legi. vigeſimatertia quæſtione o-
ctaua. & in. l. prima. §. primo. ff. de ob-
ſequiis liberorum, quia proprium le-
gis eſt, malis pœnam & bonis præmia
conſtituere iuſtitia ſuadente. capitulo
non vos. vigeſimatertia, quæſtione
quinta. in principio. Item, quòd pœ-
na legis aut præmio vita moderatur
humana. capitulo vltimo tertia diſtin-
ctione. & quod ibi notant Doctores.
¶ Ad hoc enim factæ ſunt leges. vt hu-
mana coërceatur audacia, & appeti-
tus noxius ſub iuris regulis limitetur.
capitu. factæ ſunt. quarta diſtinctione.
Multum enim ad coërcendam auda-
ciam

ciam valet propositũ punitionis exemplum: cùm ipsa miseri præsens forma viuentis ad recordationem admonet conscios: & ad considerationem cogit ignaros: dicit Orosius, vbi ad Augustinum. Nam ad terrorem quippe viuentium mortua corpora, aliquando moritura permittuntur. capitulo si hæres. vigesimaquarta quæstione tertia. Ita plenè, Lucas de Penna in lege omnes. C. de annonis & tributis. libro decimo. vnde concludendo non, debet pretio interueniente
4 debita pœna dimitti, † sicut nec vitio cupiditatis inferri. vt in. l. iubemus. ff. ad. legem iuliam repetundarum. Ex quo non in pecunia, sed in corpore debent delinquentes puniri: cùm esse debeant pœnæ proprio dignæ facinore lege si excepta. C. de maleficijs & mathematicis. & pro admissi mensura lege saccularijs. §. in Aegypto. ff. de extraordinarijs criminibus. Nam à lege diuina indictum est, vt iuxta mensuram culpæ esse debeat plagarum modus. oculum enim pro oculo, manum pro manu, dentem pro dente. Exodi vigesimoprimo. & Deuteronomij decimo nono. &
5 † alibi Numero, vigesimoquinto: non recipies, pretium ab eo, qui reus est sanguinis. & ideò dixit diuus Gregorius in registr. libro primo. capititulo, decimosexto, quod in personis est excedentium, non in eorum commodis vindicandum: quia in personis non in facultatibus sunt crimina vindicanda. capitulo illud. decimasexta quæstione sexta. sic & salubris legum prouisio circa reipublicæ conseruationem, pleniorem consequitur effectum, si relaxatio pœnarum de facili non procedat. capitulo grauem. in fine. extrà de præbendis. Scelestorum enim grassatur iniquitas, si eorum præsumptio transit impunis, & ideò rigidè in eis permittenda est, exerceri iudicialis authoritas, ne amplius crescat eis spes talia committendi, iudicum coërcionibus reprimenda capitulo relegentes. vigesimatertia quæstione quinta. & capitulo regum est, eadem quæstione secunda. ideò Iurisconsultus in. §. hæc autem. in rubrica procemij digestorum, inquit: quod per pœnæ impositionem delinquentes à delinquendi conamine repelluntur. Pro indulgentia enim criminum datur occasio & licentia iterata flagitia committendi. c. de ijs, quinquagesima distinctione. &. l. si apparitor in fine. C. de coarta. libro duodecimo. ita plenè Lucas de Penna in. l. j. C. de coartal. libro duodecimo. & in. l. prima. C. de numera. eodem libro. &. l. prima. C. de irenarchis. in versicu. post secundam glossam. eodem titulo. & in l. tertia. in versiculo rector. C. de annonis & tributis. lib. x. &. l. j. C. de fabricē. in vers. facultate eodem libro decimo. Nam vt suprà dictum est, quando ad compositionem pro pecunia deuenitur, id non absque mediante legitima
6 causa fieri debet: † vt ratione nimię senectutis vel iuuentutis vel quãdo sine dolo deliquit vel ratione publicæ vtilitatis per. l. ad bestias. ff. de pœ. &. c. sciētiam. secunda quæstione septima. Item propter filios nutriendos. ca. secundo. extrà de his qui fili. occide. & lege. qui in prouincijs. ff. de ritu nuptiarum.

Item

Item ratione dignitatis,& personę,vel huiusmodi:vt in.§.notandum. secunda quæstione tertia.& quod ibi notat Archidiaconus in sexto. Nam iuxta ordinem dignitatum,pœnæ sunt imponendæ,capitu. contumaces. quinquagesima distinctione Imperator enim non solùm debet esse contentus delictorum punitione:sed etiam timorem iustum transgressoribus inferre . vt in authentica de depositio.post principiũ Ad idem vigesimaquinta quæstione quinta.capi.si nos. Ex quo princeps tenetur de omnibus,ex quo omnium au thor esse videtur:quia cùm omnia possit corrigere,eorum meritò particeps est,quæ noluit emendare. Ita plenè Lucas de Penna in.l.prima.C.de irenare. libro decimo.secuuda columna.vnde Boetius de consolatione,in quarto:bonus rector mundum regit:tunc autem bene regit,cùm delicta corrigit.l. congruit.de officio præsid.sic rex rectè faciendo regis nomẽ tenet. Illatum quippe delinquẽtibus supplicium, reliquos saluos facit: vt in.§.homicidia.in authẽtica de manda.princip.& quod ex delicti qualitate,& loci & temporis,& causæ,sit licita compositio ac etiam ex ętate,vt suprà dictum est:firmat etiã Archidiaconus in capit.si quis diaconus. quinquagesima distinctione . & Paris de Puteo in tractatu syndi.in versicu. compositio.in prima columna . Quæ omnia præmissa fortius procedere debent in casu præmisso contra prædictum Helyzeum: cùm de nonnullis ex homicidiis prædictis nulla insit, nec appareat concordia partis:& sic prædicti indultus obtenti parte non concor-

data à prædictis dominis in nihilum
sibi suffragantur:cùm etiam Rex minimè remittere consueuerit parte non
concordata: nec indulgentiam alienã
facere criminoso,pace prius non habi
7 ta cum parte:& † constet per publicũ
instrumentum,per glossam in.l.venia.
C.de in ius vocando.cum ibi notatis
vbi faceret indulgentiam,non teneret:
8 † & pars offensa posset agere,per nota.
per Lucam de Penna in dicta.l. prima
de deserto. C . nam abolitio criminis
fieri non potest , parte contradicente,
& accusatore:argumento.l.penultimę.
ad turpillia.per glossam in dicta.l. venia.& probat bene Innocentius & alij
in capit.nisi.extrà de officio delegati.
& in capit.in nostra.de iniuriis.& in ca
pit.quæ in ecclesiarum.extrà de consti
tutionibus. Bartolus in.l.finali.C.sicó
tra ius vel vtilitatẽ public.& in proœ
mio digestorum.in principio. Et ellco
torius ritus in magna curia vicariæ.
9 † & sic quando compositio de crimine fieret contra formam iuris,& consti
tutionum regni,esset nulla argumento.l.adoptionem iure.de adoptio.&.l.
si cum nulla.de re iudica,&.l. cùm hi.
§.si prætor.de transac. Ita etiam con-
cludit Paris in dicto trac.syndica . ter
tia colum.in versicu.compositio.circa
finem. & ideò nedum prædicti vtiles
domini,qui indultus prædictos conces
serunt,verùm etiam nec princeps potuisset tot reiteratos indultus concede
re,permutando pœnam corporalem
parte non concordata:imò nec remittere potuisset,quòd parti pecuniariter
interesset absque vrgenti causa: imò si
id faceret,peccaret mortaliter:cùm id
non

10 non iure, sed † de absoluta potestate faceret. Ita dixit Andræas de ysernia in titulo, quæ sint regalia. in versi. committentium. & idem Andræas in capit. similiter de capitaneo. qui curiam vendidit. & licet glossa in. l. rescripta. C. de precibus Imperatori offerendis. videatur tenere contrarium. & similiter in. l. defensionis. C. de defensoribus ciuitatum. tamen glossæ prædictæ intelligun tur de pœna applicanda fisco suo, id est ipsius principis & non parti: per. l. venia. C. de in ius vocando. secundum Baldum in. l. finali. C. de precibus imperatori offerendis. & in. l. quicunque. C. de seruis fugitiuis. & ideò dicit pulchrè dicta glossa, & post eam Baldus in dicta. l. venia. quòd rescriptum, in quo princeps ius partis læsæ remittit, est nullum. Idem refert & sequitur consulendo dominus Bartho. Cassen. in suo consilio. xvij. secunda columna. vnde cùm non adpareat in pluribus ex dictis vndecim homicidiis remisio partium, nec aliqua concordia, sequitur quòd indultus sibi concessi per prædictos vtiles dominos interemptorum, euanescunt: & eisdem Helyzeo minimè in aliquo opitulantur. Vnde concurrente maximè tanta reiteratione delictorum & homicidiorum, præsertim conclusum fuit ac decretum per magnam Curiam eundem esse vltimo supplicio condemnandum: & ita executum fuit. Ego Thomas Grammaticus Iudex magnæ curiæ Vicariæ.

FINIS.

THOMAS GRAM-
MATICVS, NEAPO-litanus. Iuris Vtriusque Doctor.

*

CVPEREM mihi, illustrissime domine, in arrogantiam minimè ascribi posse, si inter tot viros disertissimos, & in vtraque censura semideos: quibus inclyta vrbs hæc antiqua studiorum alumna superabundat, in quorum numero non ascribor, vt minimus calamo dextram ita impudenter (vt sic inquam) aut inconsultè accommodare ausus fuerim, hæc breuiter in aliorum notitiam deducendo: quod quidem minimè fecissem, nisi vt potissimè tuæ Illustrissimæ dominationi, cui plus, quàm debeam, habeo neminem, quoad possem, pro debito satisfacerem: ne eius opinio de me licet indignò concepta, penitus defraudata reperiretur: ac vt tantorum patrũ, legumque diuina ingenia, quæ longè maiora molirentur, hæc exigua, prout meis rudibus ac imbecillis viribus cõueniunt, scribendo excitarem. Et maximè, quia diu in scientiis versatus facere tenetur, vt quæ mente concepit, tanquam sub terra latentia, producat in lucem, exhibeatque se Soli, id est intellectibus sapientum: vt siquidem vera dixit, Deus laudetur & comprobetur: si autem errauerit (quod humanum est) sua opinio pedibus teratur, rationibus eneruetur. Verba sunt elegantia Baldi in præludiis feudorum. Tum maximè, quia quemadmodum turpe est diuiti absque hærede decedere: ita miserrimum habenti gratiam intellectus, posteris & studiosis nihil scriptum tanquam hæreditarium relinquere: vt præclarè inquit Baldus in proœmio Decretalium. Cuius authoritate & documento confisus, ac vestræ

Illust.

Illustrissimæ dominationis tegmine protectionéque suffultus, hæç exaraui, detractorum calumnias, quæ (vt consueuit) non deerunt, Deo auspice facillimè pessundaturus.

Vale Prorex iustissime. Vestræ
Illustrissimæ domina-
tioni. Humi-
lis serui-
tor.

Votorum seu iuris responsorum Thomæ Grammatici, Neapolit. Iureconsulti clarissi.

FINIS.

24

calibrite
colorchecker CLASSIC
mm